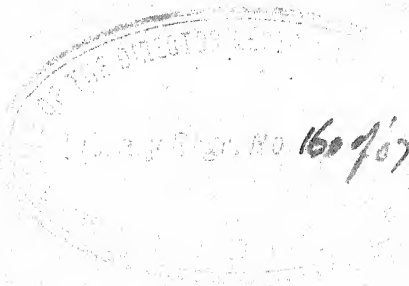
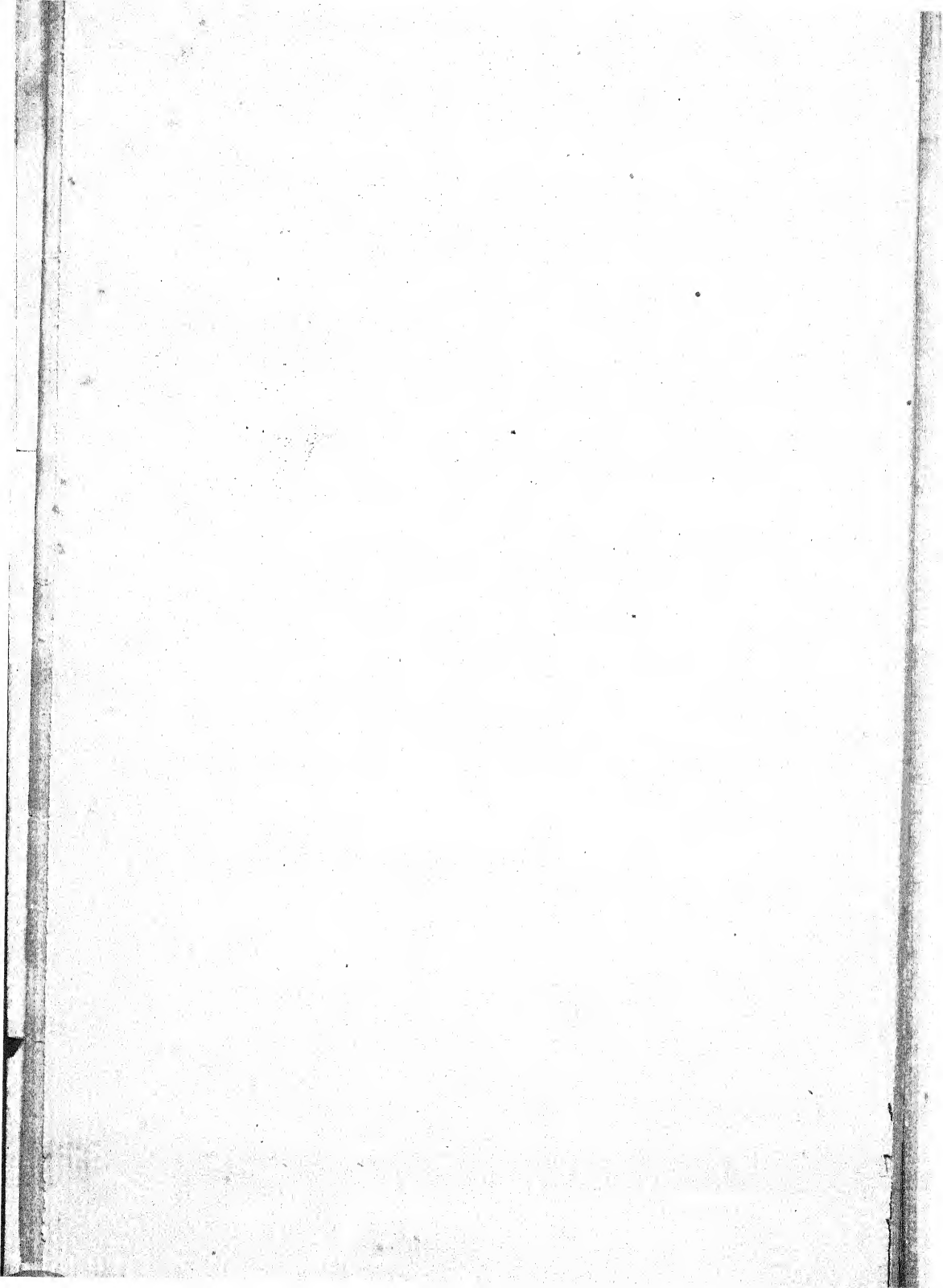

JĀTAKATTHAVANNANĀ

BY

V. FAUSBØLL.

THE
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING
TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS
OF
GOTAMA BUDDHA.

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBOLL

AND TRANSLATED

BY

T. W. RHYS DAVIDS.

TEXT. VOL. II.

BPa3
Fau

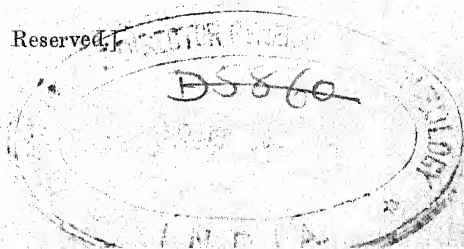
LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.
KARL J. TRÜBNER.

KOPENHAGEN.
H. HAGERUP.

1879.

[All Rights Reserved]

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. ~~9237~~ 9238

Date. 3. 8. 57

Call No. BPa 8

Fau

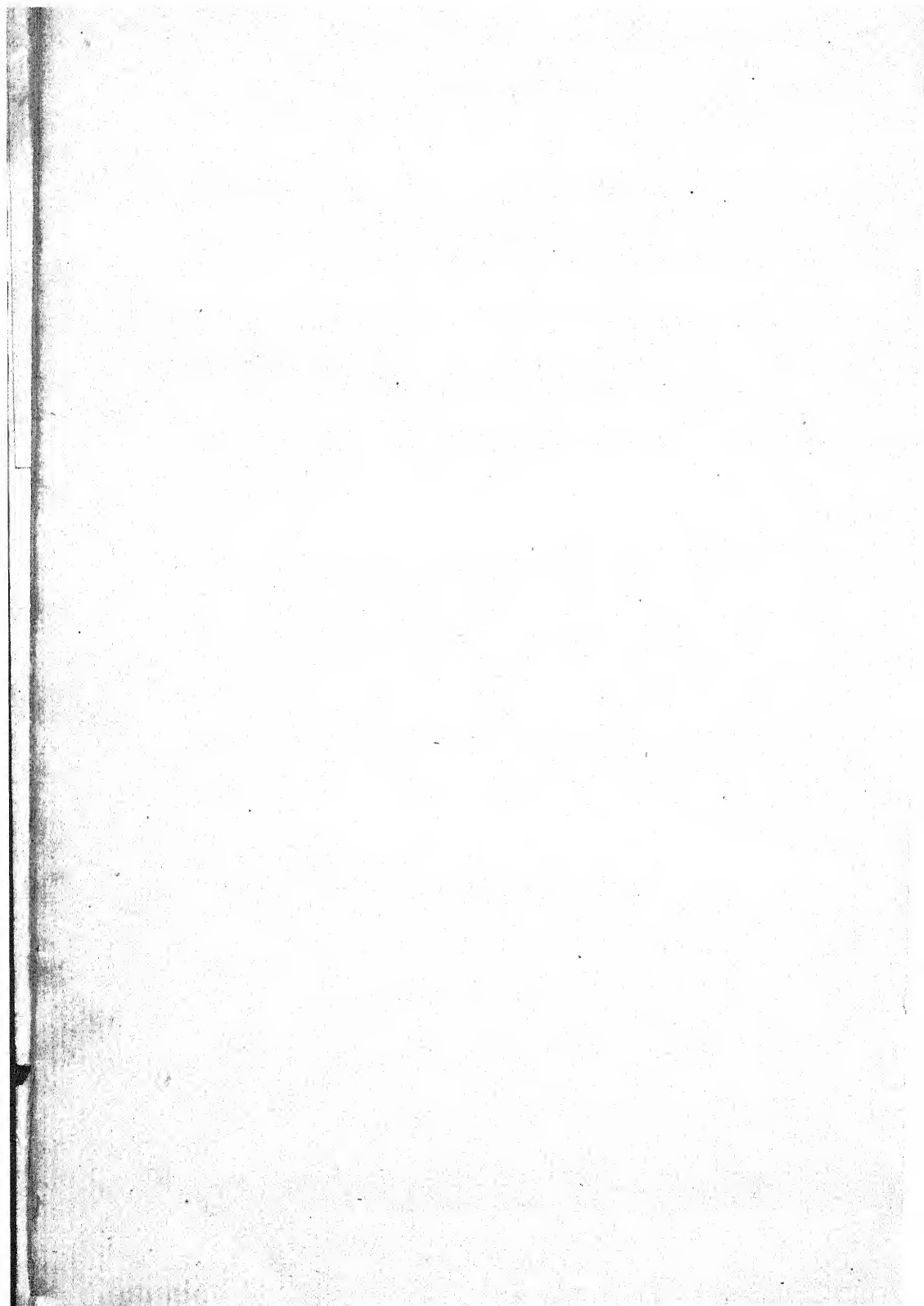
DEDICATED

TO THE MEMORY OF

THE SAGACIOUS INTERPRETER OF ANTIQUITY

NIELS LUDVIG WESTERGAARD.

PRELIMINARY REMARKS 3.

While working at this volume, a sunbeam glided into my study; on the 14th of February 1878 I received as a present from Colonel Duncan, the British Resident at Mandalay, who had heard of my troubles from the Rev. C. H. Chard S. P. G. Missionary, a Burmese MS. of the whole Jātaka in 7 volumes, splendidly got up. This was indeed a liberal gift for which I cannot sufficiently thank the noble donor.

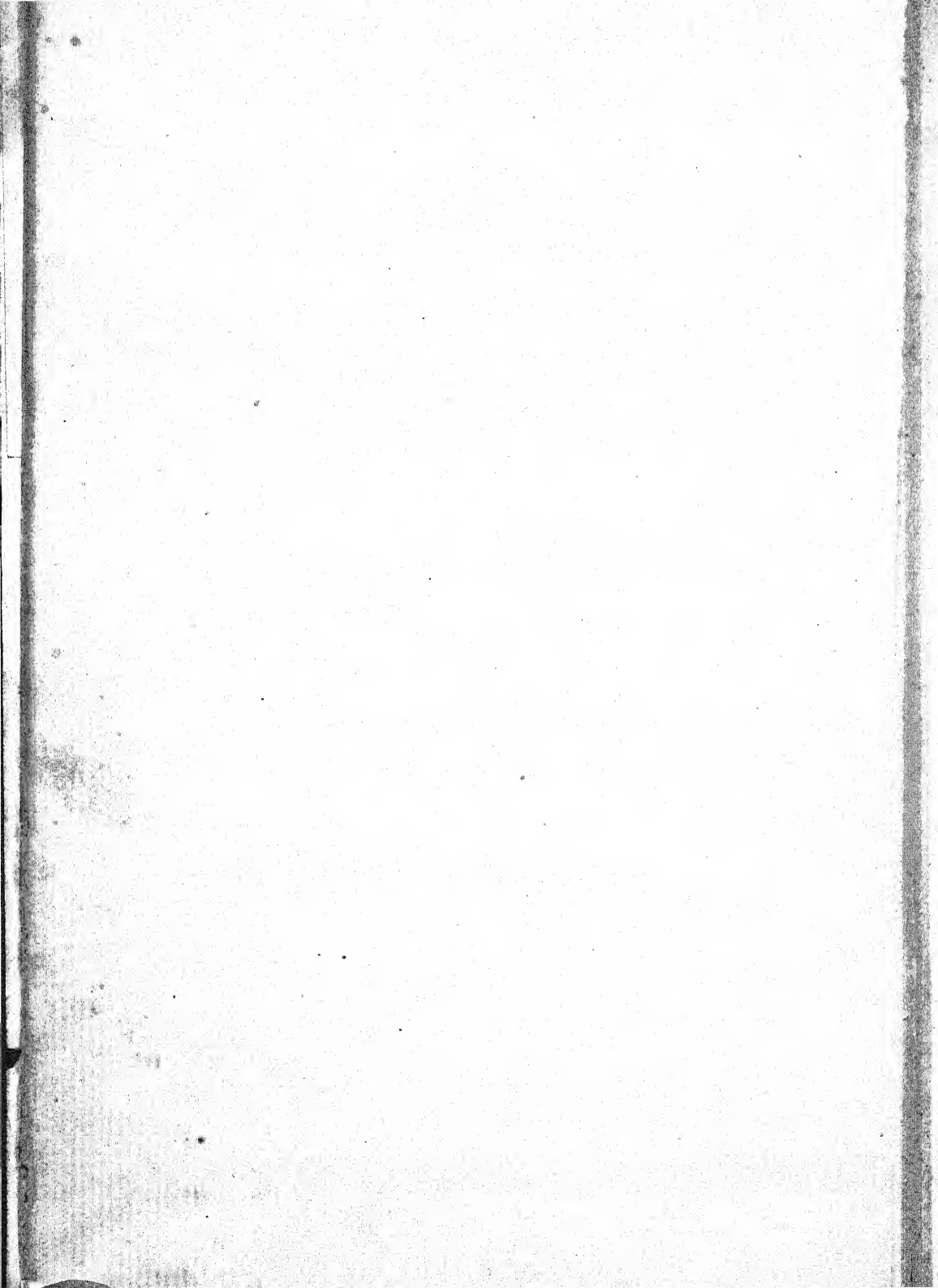
Duncan's MS. agrees nearly throughout with Bⁱ, so it seems evident that the Burmese MSS. in fact represent a redaction different from the Cingalese, and in some cases have most likely preserved the true readings, but notwithstanding this I shall, as I have once resolved, still continue to give the Cingalese Redaction in the text, and put the Burmese readings in the footnotes.

Being now furnished with two MSS. of the whole Jātaka and having had the promise of a continuation of a transcript from the Rev. W. Subhūti, I hope to work with a little more ease, provided my good friends in Ceylon do not fail me.

As it will appear from the Various Readings, I have, besides the Copenhagen MS. (C^k), had a Transcript from Subhūti (C^s) and the Burmese MS. of the India Office (Bⁱ) for the Jātakas 151—160. For J. 161—220 I had only C^k and Bⁱ, but as before M. L. Feer was good enough to give me the readings of the Parisian MS. (B^u) in some of the difficult passages. For J. 221—300 I have again had Subhūti's transcript besides C^k and Bⁱ, and up to J. 250 the continued assistance of M. Feer. For J. 251—300 I have had the MS. presented to me by Colonel Duncan (B^d) besides C^k C^s and Bⁱ.

Kopenhagen, Febr. 26, 1879.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 17 l. 29 for C read C^k.
— 17 l. 30 for B read Bⁱ.
— 17 l. 31 for C read C^k.
— 23 l. 25 cfr. infra p. 314 l. 21.
— 49 l. 14 for ne va read te va.
— 49 l. 30 for K neva read K ne va.
— 97 l. 5 add (Dhp. p. 275).
— 125 l. 10 cfr. infra p. 206.
— 326 l. 9 for kamārena read kumārena.
— 383 l. 2 for uāssa read nāssa.
— 410 l. 1 for Khadiraṅga- read Khadiraṅgāra-.
— 412 l. 12 for bhuñjissāmiti read bhuñja sāmīti.
— 427 l. 3 for ippāni read sippāni.
— 275 l. 10 fr. the b. of Vol. I for ekamsaṁ yojanaṁ read ekaṁ saṁ-
yojanaṁ.
-

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniæ 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

II. DUKANIPĀTA.

1. DALHAVAGGA.

1. Rājovādajātaka.

Dalham dalhassa khīpatīti¹. Idam Satthā Jetavane viharanto rājovādāṃ ārabha kathesi. So Tesakuṇajātake āvibhavissati. 5
Ekasmiṃ pana divase Kosalarājā ekaṃ gatigataṃ² dubbhicchayaṃ aṭṭaṃ vinicchinitvā³ bhuttapātarāso allohattho va alamkatarathaṃ abhiruyha Satthu santikaṃ gantvā phullapadumasassirikesu pādesu Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ Satthā etad avoca: „handā, kuto nu tvaṃ mahārāja āgacchasi divādivassā“⁴ 'ti. „Bhante, ajja 10
ekaṃ gatigataṃ⁵ dubbhicchayaṃ aṭṭaṃ vinicchinnanto okāsaṃ alabbhitvā⁶ idāni taṃ tīretvā⁷ bhuñjitvā allahattho va tumbhākaṃ upaṭṭhānaṃ āgato 'mhīti. Satthā „mahārāja, dhammena samena aṭṭavinicchayaṃ⁸ nāma kusalaṃ, saggamaggo esa, anacchariyaṃ kho pan' etaṃ yaṃ tume mādisassa sabbaññussa⁹ santikā ovādaṃ labhamānā dhammena samena¹⁰ 15
aṭṭaṃ vinicchineyyātha, etad eva acchariyaṃ yaṃ¹¹ pubbe rājāno asabbaññunam¹² pi paṇḍitānaṃ vacanaṃ sutvā dhammena samena aṭṭaṃ vinicchinnantā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjaṃ karetvā saggapadaṃ pūrayamānā agamaṃsū“¹³ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari: 20

1. Cfr. Ten Jāt. by V. Fausbøll 1872 p.1 and the following. ¹ C^k khīpatīti, Bⁱ khīpatīti ² Bⁱ agatigataṃ. ³ Bⁱ suvinicchitvā. ⁴ Bⁱ āgatiagataṃ. ⁵ C^k C^p labhitvā. ⁶ Bⁱ virodetvā. ⁷ C^s C^p Bⁱ aṭṭavinini-. ⁸ Bⁱ sappaññussa buddhassa, C^k sabbaññūtaṃ. ⁹ Bⁱ omits samena. ¹⁰ C^k C^p C^s omit yaṃ. ¹¹ C^p C^s asabbaññunam.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹ paṭisandhiṃ gahe-
 tvā laddhagabbhāparihāro sotthinā mātukuccimhā nikkhami.
 Nāmagahaṇadivase paṇ' assa Brahmadaṭṭakumāro tv-eva
 5 nāmaṃ akaṃsu. So anupubbena vayappatto soḷasavassakāle
 Takkaṣilaṃ gantvā sabbasippesu nipphattiṃ patvā pitu accayena
 rajje patitṭhāya dhammena samena rajjaṃ kāresi. Chandādi-
 vasena agantvā vinicchayaṃ anusāsi. Tasmiṃ evaṃ dhammena
 rajjaṃ kārente amaccāpi dhammen' eva vohāraṃ vinicchiniṃsu.
 10 Vohāresu dhammena vinicchayaṃānesu³ kūṭattakārakā nāma
 nāhesuṃ⁴. Tesāṃ abhāvā aṭṭatthāya rajaṅgaṇe uparavo⁵ pac-
 chijji. Amaccā divasam pi vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci
 vinicchayaṭṭhāya āgacchantāṃ adisvā pakkamanti. Viniccha-
 yaṭṭhānaṃ chaḍḍetabbabhāvaṃ⁶ pāpuṇi. Bodhisatto cintesi:
 15 „mayi dhammena rajjaṃ kārente vinicchayaṭṭhāya āgacchantā
 nāma n' atthi, uparavo pacchijji, vinicchayaṭṭhānaṃ chaḍḍe-
 tabbabhāvaṃ pattaṃ, idāni mayā attano aḷaṇaṃ pariyesitum
 vaṭṭati⁷, 'ayaṃ nāma me aḷaṇo' ti⁸ ātvā⁹ taṃ pahāya guṇesu
 yeva vattissāmi¹⁰“ . Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci
 20 aḷaṇavādīti“ parigaṇhanto antovaḷaṇjakānaṃ antare kañci aḷaṇa-
 vādiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā „ete mayhaṃ bha-
 yenāpi aḷaṇaṃ avatvā guṇaṃ¹² eva vadeyyun“ ti bahivaḷaṇjanake
 parigaṇhanto tatrāpi adisvā antonagaraṃ parigaṇhi, bahinagare
 catusu dvāresu dvāragāmake parigaṇhi. Tatrāpi kañci aḷaṇa-
 25 vādiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā „janapadaṃ pari-
 gaṇhissāmi¹¹“ amacce rajjaṃ paṭicchāpetvā rathaṃ āruya
 sārathim eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā jana-
 padaṃ parigaṇhamāno yāva paccantabhūmiṃ¹³ gantvā kañci

¹ B¹ kucchimhi. ² C¹ C² āgantvā, C² anāgantvā. ³ so all four MSS. instead of vinicchi-. ⁴ B¹ ahesuṃ, C¹ hesuṃ. ⁵ B¹ uppaddavo. ⁶ B¹ chaṭṭetabba-, C² C³ chaḍḍetabba-. ⁷ B¹ adds na. ⁸ B¹ chaṭṭetabba-, C² chaḍḍetabba-. ⁹ B¹ vaṭṭa-
 tīti. ¹⁰ C² C³ add ca. ¹¹ B¹ sutvā. ¹² C² C³ guṇakatham. ¹³ B¹ paccantam
 gāmaṃ.

aguṇavādiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā paccantasīmato
 mahāmaggena nagarābhimukho yeva nivatti. Tasmim̐ pana kāle
 Malliko nāma Kosalarājāpi¹ dhammena rajjaṃ karento
 aguṇagavesako² hutvā antovalañjakādisu³ aguṇavādiṃ adisvā
 attano guṇakatham eva sutvā janapadaṃ parigaṇhanto taṃ 5
 padesaṃ agamāsi. Te ubho pi ekasmim̐ ninne sakaṭamagge
 abhimukhā ahesuṃ. Rathassa ukkamaṇaṭṭhānaṃ n' atthi. Atha⁴
 Mallikarañño sārathī Bārāṇasirañño sārathim̐ „tava rathaṃ
 ukkamāpehīti“ āha. So pi „ambho⁵ sārathī, tava rathaṃ ukka-
 māpehi, imasmim̐ rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmāḍattamahā- 10
 rājā nisinno“ ti āha. Itaro⁶ pi „ambho⁵ sārathī, imasmim̐ rathe
 Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā nisinno, tava rathaṃ ukka-
 māpetvā ambhakaṃ rañño rathassa okāsaṃ dehīti“ āha. Bārā-
 ṇasirañño sārathī „ayaṃ pi kira rājā yeva, kin nu kho kātābbaṃ“
 ti cintento „atth' esa upāyo⁷: vayaṃ pucchitvā daharatarassa 15
 rathaṃ ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṃ dāpessāmīti“ san-
 niṭṭhānaṃ katvā taṃ sārathim̐ Kosalarañño vayaṃ pucchitvā
 parigaṇhanto ubhinnaṃ pi samānavayabbhāvaṃ ñatvā rajjapari-
 māṇaṃ balaṃ dhaṇaṃ yasaṃ jātigottakulapadesaṃ⁸ ti sabbāṃ
 pucchitvā „ubho pi tiyojanasatikassa rajjassa sāmīno, samāna- 20
 baladhanayasajātigottakulapadesā“ ti ñatvā „sīlavantatarassa⁹
 okāsaṃ dassāmīti“ cintetvā so sārathī „tumhakaṃ rañño sīlā-
 cāro kīdiso“ ti pucchi. So „ayaṃ ca ayaṃ ca ambhakaṃ rañño
 sīlācāro“ ti attano rañño aguṇaṃ eva guṇato pakāsento paṭha-
 maṃ gātham āha:

25

1. Daḥhaṃ daḥhassa khipatī¹⁰ Malliko mudunā muduṃ,
 sādhum pi sādhunā jeṭṭhi asādhum pi asādhunā.
 Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 1.

¹ Bⁱ omits pi. ² Bⁱ aguṇakathaṃ vesato, C^k aguṇavesako. ³ C^k antovalañjana-
 kādisu, C^p antovalañjakādisu, Bⁱ antovalañcakādisu. ⁴ C^k omits atha. ⁵ C^k amho.
⁶ C^k C^p C^s itarasmim̐. ⁷ Bⁱ adds ti. ⁸ Bⁱ jātigottaṃ-. ⁹ Bⁱ sīlavantassa, C^p sīla-
 vanantarassa. ¹⁰ Bⁱ khippati.

Tattha daḥam daḥassa khipatīti yo daḥo hoti balavadaḥena pahā-
 rena vā¹ vacanena vā jinitabbo tassa daḥam eva pahāram vā vacanam vā khi-
 pati² evaṃ daḥo va hutvā tam jinātīti dasseti, Malliko ti tassa rañño nāmaṃ,
 mudunā mudun ti mudupuggalaṃ sayam pi mudu hutvā mudunā va upāyena
 5 jināti, sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā ti ye sādhu³ sap-
 purisā te⁴ sayam pi sādhu hutvā sādhunā va upāyena, ye pana asādhu⁵ te⁴
 sayam pi asādhu hutvā asādhunā va upāyena jinātīti dasseti; etādiso ayaṃ
 rājā ti ayaṃ amhākaṃ Kosalarājā sīlācārena evarūpo, maggā uyyāhi sārā-
 thīti attano ratham maggā ukkamāpetvā⁶ uyyāhi uppathena yāhīti⁷ amhākaṃ
 10 rañño maggaṃ dehīti vadati.

Atha tam Bārāṇasirañño sārathi „ambho, kiṃ pana tayā
 attano rañño guṇā kathitā“ ti vatvā „āmā“ ’ti vutte „yadi ete
 guṇā aguṇā pana kīdisā“ ti vatvā „ete tāva aguṇā hontu, tumhā-
 kaṃ pana rañño kīdisā guṇā“ ti vutte „tena hi suṇāhīti“ duti-
 15 yaṃ gātham āha:

2. Akkodhena jine kodhaṃ, asādhum sādhunā jine,
 jine kadariyaṃ dānena saccena alikavādinam⁸.

Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 2. (Dhp. v. 223.)

Tattha etādiso ti etehi akkodhena jine kodhaṃ-ti-ādivasena vuttehi
 20 guṇehi samannāgato, ayaṃ hi kuddhaṃ puggalaṃ sayam akkodho hutvā akko-
 dhena jināti, asādhum pana⁹ sayam sādhu hutvā sādhunā, kadariyaṃ
 thaddhamacchariṃ sayam¹⁰ dāyako hutvā dānena, alikavādinam¹¹ musā-
 vādiṃ sayam saccavādi¹² hutvā saccena jināti; maggā uyyāhīti samma sū-
 rathi maggato apagaccha evaṃvidhasīlācāragunayuttassa¹³ amhākaṃ rañño maggaṃ
 25 dehīti¹⁴ amhākaṃ rājā maggassa anucchaviko ti.

Evam vutte Mallikarājā¹⁵ ca sārathi ca ubho pi rathā
 otarivā asse mocetvā ratham apanetvā Bārāṇasirañño maggaṃ
 adamsu. Bārāṇasirājā Mallikarañño nāma „idaṃ c’ idaṃ ca

¹ C^k C^p C^s omit vā. ² Bⁱ khippati. ³ all the MSS. sādhu. ⁴ C^k C^p C^s tesam.

⁵ all the MSS. asādhu. ⁶ all the MSS. except C^p ukkamāpetvā. ⁷ Bⁱ yāhi.

⁸ Bⁱ alikavāpaṃ, C^p C^s alikavādinam. ⁹ C^k janam. ¹⁰ C^p C^s omit sayam. ¹¹ C^k

C^p C^s alikavādinam. ¹² C^k -vādiṃ, C^p C^s -vādi. ¹³ C^k evaṃvidham-, Bⁱ evaṃ

vidivatam-. ¹⁴ Bⁱ dehi. ¹⁵ C^k C^p C^s here and in the following malliya-.

kātuṃ vaṭṭatīti“ ovādaṃ datvā Bārāṇasīṃ gantvā dānādīni puñ-
ñāni katvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ pūresi. Mallikarājāpi
tassa ovādaṃ gahetvā janapadaṃ pariggahetvā¹ attano aguṇa-
vādīṃ adisvā va sakanagaraṃ gantvā dānādīni puññāni katvā²
jīvitapariyosāne saggapadaṃ eva pūresi.

5

Satthā Kosalarājassa ovādadānatthāya imaṃ desanaṃ³ āharitvā
jātaṃ samodhānesi: „Tadā Mallikarāṇṇo sārathi Moggallāno ahoṣi,
rājā Anando, Bārāṇasirāṇṇo sārathi Sāriputto ahoṣi⁴, rājā pana aham
evā“⁵ ti. Rājovāda-jātakaṃ.

2. Sigāla-jātaka.

10

Asamekkhitakammantan ti. Idam Satthā Kūṭāgāra-
sālāyaṃ viharanto Vesālī-vāsikaṃ nahāpitaputtaṃ⁶ ārabha ka-
thesi. Tassa kira pitā rājūnaṃ⁷ rājorodhānaṃ rājakumārānaṃ
rājakumārīnaṃ ca massukaraṇakesasaṇṭhāpanaattṭhapadatṭhapanādīni⁸
sabbakiccāni karoti saddho pasanno tisaṇaṇagato samādinna-paṇcasīlo, 15
antarantarena Sātthu dhammaṃ suṇanto kālaṃ vītināmeti. So ekadi-
vasaṃ rājanivesane kammaṃ kātuṃ gacchanto attano puttaṃ gahetvā
gato. So tattha ekaṃ devaccharapaṭibhāgaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ Lic-
chavikumārikaṃ disvā kilesavasena paṭibaddhacitto⁹ hutvā pitarā sad-
dhiṃ rājanivesanā nikkhamitvā „etaṃ kumārikaṃ labhamāno jīviṣāmi, 20
alabhamānassa me etth’ eva maraṇaṃ“ ti āhārūpacchedaṃ¹⁰ katvā
mañcakaṃ parissajjtvā nipajji. Atha naṃ pitā upasaṃkamitvā „tāta,
avatthumhi chandarāgaṃ mā kari¹¹, hīnajaṇṇo tvaṃ nahāpitaputto¹²,
Licchavikumārikā khattiyadhītā jātisampannā, na sā tuyhaṃ anuccha-
vikā, aññaṃ te jātigottehi sadisakumārikaṃ ānessāmi“ āha. So pitu 25
kathaṃ na gaṇhāti. Atha naṃ mātā bhātā bhaginī cullamātā¹³ culla-
pitā¹⁴ ti sabbe pi nātakā c’ eva mittasuhajjā ca sannipatitvā sañña-
pentāpi¹⁵ saññāpetum nāsakkhiṃsu. So tatth’ eva sussitvā parisussitvā
jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath’ assa pitā sarīrakiccapetakiccāni katvā

¹ Bⁱ pariggaṇetvā. ² Bⁱ datvā. ³ Bⁱ dhamma-desanaṃ. ⁴ Bⁱ omits ahoṣi. ⁵ Bⁱ
adds paṭhamāṃ. ⁶ Bⁱ hnāpita-. ⁷ Bⁱ rājūnaṃ. ⁸ Bⁱ masukaraṇakesayaṇhapanā-
attarūpaṭhānādāna, B^p -saṇṭhapanāattarūpaṭhānādīni. ⁹ Bⁱ paṭibandha-.
¹⁰ Bⁱ āhārūpacchedakaṃ, C^b āhārūpacchedaṃ, C^p āhārūpacchedaṃ. ¹¹ C^b C^p kari.
¹² Bⁱ hnāpita-. ¹³ Bⁱ dhūla-. ¹⁴ Bⁱ cūla-. ¹⁵ Bⁱ B^p saññāpento pi.

tanuttam gate soke „Sattāraṃ vandissāmīti“ bahuṃ gandhamālavilepanaṃ¹ gahetvā Mahāvanaṃ gantvā Sattāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno „kin nu kho upāsaka imāni divasāni na dissasīti“² rutte tam atthaṃ ārocesi. Sattā „na kho upāsaka idān' eva tava
5 putto avatthusmiṃ³ chandarāgaṃ uppādetvā vināsaṃ pāpuni, pubbe pi patto yevā“⁴ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kāreṇte Bodhisatto Himavantapadese⁴ sīhayoniyaṃ nibbatti. Tassa kaniṭṭhā cha bhātaro⁵ ekā ca bhaginī ahoṣi. Sabbe pi Kañ-
10 canaguhāyaṃ vasanti. Tassā pana guhāya avidūre Rajatapab-
bate ekā phalikaguhā atthi. Tatth' eko sigālo vasati. Aparā-
bhāge sīhānaṃ mātāpitara kālam akaṃsu. Te bhaginiṃ sīhapotikaṃ Kañcanaguhāyaṃ ṭhapetvā gocarāya nikkhamitvā⁶,
maṃsaṃ āharitvā tassā denti. So sigālo taṃ sīhapotikaṃ disvā
15 paṭibaddhacitto⁷ ahoṣi. Tassā⁸ pana mātāpitunnaṃ dharamāna-
kāle okāsaṃ na lattha⁹. So sattannaṃ pi tesaṃ gocarāya pakkantakāle Phalikaguhāya otaritvā Kañcanaguhādvāraṃ gantvā
sīhapotikāya purato lokāmisapaṭisaṃyuttaṃ evarūpaṃ rahassa-
kathaṃ¹⁰ kathesi¹¹: „sīhapotike, ahaṃ pi catuppado tvaṃ pi
20 catuppadā¹², tvaṃ me pajāpati¹³ hohi¹⁴ ahaṃ¹⁵ te pati bhavis-
sāmi, te mayaṃ samaggā sammodamānā vasissāma, tvaṃ ito paṭṭhāya maṃ kilesavasena saṃgaṇhāhīti“. Sā tassa vacanaṃ
sutvā cintesi: „ayaṃ sigālo catuppādānaṃ¹⁶ antare hīno pati-
kuṭṭho caṇḍālasadiso, mayaṃ uttamarājakulasammatā, esa kho
25 mayā ca saddhiṃ asabbhaṃ ananucchavikaṃ¹⁷ katheti, ahaṃ
evarūpaṃ¹⁸ kathaṃ sutvā jīviteṇa kiṃ karissāmi, nāsāvātaṃ
sannirumhitvā¹⁹ marissāmīti“. Ath' assā etad ahoṣi: „mayhaṃ
evam eva maraṇaṃ ayuttaṃ, bhātikā tāva me āgacchanti²⁰, tesaṃ

¹ C^k gandhāvilēpanaṃ. ² Bⁱ C^k dissatīti. ³ Bⁱ avattumhi. ⁴ Bⁱ -ppadese. ⁵ Bⁱ tassa cha kaniṭṭhabhātaro. ⁶ Bⁱ pakkamitvā. ⁷ Bⁱ paṭibandha. ⁸ Bⁱ tassa. ⁹ Bⁱ nāladdhaṃ, C^p C^s na alattha. ¹⁰ C^p C^s rahassaṃkathaṃ. ¹¹ Bⁱ katheti. ¹² Bⁱ catuppādo. ¹³ Bⁱ C^p C^s pajāpati. ¹⁴ Bⁱ hoti, C^k hoha. ¹⁵ Bⁱ ahaṃ. ¹⁶ Bⁱ catuppādānaṃ. ¹⁷ Bⁱ adds kathaṃ. ¹⁸ C^p C^s evarūpaṃ. ¹⁹ Bⁱ sannirujhitvā. ²⁰ Bⁱ B^p āgacchantu.

kathetvā marissāmīti¹. Sigālo pi tassā santikā paṭivacanaṃ alabhivā „na idāni² esā mayi sambajjhatīti³“ domanassappatto Phalīkaguhaṃ⁴ pavisitvā nipajji⁵. Ath' eko sīhapotako mahisavāraṇādisu⁶ aññatarāṃ vadhivā maṃsaṃ khāditvā bhāginiyā bhāgaṃ āharitvā „amma maṃsaṃ khādassū“⁷ ti āha. „Bhātika, 5 nāhaṃ maṃsaṃ khādissāmi⁸, marissāmīti“. „Kīṃkāraṇā“ ti. Sā taṃ pavattim ācikkhi „idāni kahaṃ so sigālo“ ti ca vutte Phalīkaguḥāyaṃ nipannasigālaṃ⁹ „ākāse nipanno“ ti mañña-mānā „bhātika, kīṃ na passasi¹⁰, eso Rajatapabbate ākāse nipanno“ ti¹¹. Sīhapotako tassa Phalīkaguḥāyaṃ¹² nipannabhāvaṃ 10 ajānanto „ākāse nipanno“ ti saññī hutvā „māressāmi¹³“ nan“ ti sīhavegena pakkhanditvā Phalīkaguhaṃ hadayena eva pahari. So hadayena phalītena¹⁴ tatth' eva jīvitakkhayaṃ patvā pabbatapāde pati. Athāparo āgañchi¹⁵. Sā tassa pi tath' eva kathesi. So pi tath' eva katvā jīvitakkhayaṃ patvā pabbata- 15 pāde pati. Evaṃ¹⁶ chasu pi bhātikesu matesu sabbapaccā Bodhisatto āgañchi¹⁷. Sā tassa pi¹⁸ taṃ kāraṇaṃ ārocetvā „idāni so kuhin“ ti vutte „eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno“ ti āha. Bodhisatto¹⁹ cintesi: „sigālānaṃ ākāse patitṭhā nāma n' atthi, Phalīkaguḥāya²⁰ nipannako²¹ bhavissatīti“. So pabbata- 20 pādaṃ otaritvā cha bhātike mate disvā „ime attano bālatāya pariḡaṇhanapaññāya²² abhāvena Phalīkaguḥābhāvaṃ ajānitvā hadayena paharitvā matā bhavissanti, asamekkhitaatitūritaṃ karontānaṃ kammaṃ nāma evarūpaṃ hotīti“²³ ātvā²⁴ paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

25

1. Asamekkhitakammantaṃ turitābhiniṇipātināṃ

sāni²⁵ kammāni tappenti²⁶ uṇhaṃ v' ajjhohitaṃ mukhe ti. 3.

¹ B¹ C¹ C² na dāni. ² B¹ samijjhatīti. ³ B¹ -guhāyaṃ. ⁴ B¹ nippajjati. ⁵ B¹ nādisu. ⁶ B¹ khādāmi. ⁷ B¹ nipannaṃ sigālaṃ. ⁸ B¹ kīṃ pana na passasi, C¹ kīṃ panassasi. ⁹ C¹ omits ti. ¹⁰ C¹ C² -guhāya. ¹¹ B¹ māressāmi. ¹² C¹ phalītena ¹³ B¹ āgacchi, C¹ and C² āgacchi corrected to āgañchi. ¹⁴ B¹ āgacchi, C¹ āgacchi corrected to āgañchi. ¹⁵ C¹ C² omit pi. ¹⁶ C¹ C² add evaṃ. ¹⁷ B¹ -guhāyaṃ. ¹⁸ B¹ adds ca. ¹⁹ B¹ saññāya. ²⁰ B¹ vatvā. ²¹ B¹ tāni. ²² B¹ kappenti.

Tattha asamekkhitakammantaṃ turjitābhinipātinaṃ ti yo puggalo
 yaṃ¹ kammaṃ kātukāmo hoti tattha dosaṃ asamekkhitvā anupadhāretvā turito
 hutvā vegen' eva taṃ kammaṃ kātum abhinipatati pakkhandati paṭipajjati taṃ
 asamekkhitakammantaṃ turitābhinipātinaṃ tāni evaṃ katāni sāni kammāni tap-
 5 penti² socenti³ kilamenti, yathā kiṃ: uṇhaṃ v' ajjhoḥitaṃ mukhe⁴ yathā
 bhuñjanta⁵ „idaṃ sīlaṃ idaṃ⁶ uṇhaṃ' ti anupadhāretvā uṇhaṃ ajjhoḥaraṇi-
 yaṃ⁷ mukhe ajjhoḥitaṃ ṭhapaṃ mukhaṃ pi kaṇṭhaṃ pi kucchim pi dahati⁸
 soceti kilameti evaṃ tathārūpaṃ puggalaṃ tāni kammāni tappenti⁹.

Iti so sīho imaṃ gāthaṃ vatvā „mama bhātikā anupāya-
 10 kusalā⁹ 'sigālaṃ māressāma'¹⁰ 'ti ativegena pakkhanditvā sayam¹¹
 matā, ahaṃ pana evaṃ akatvā sigālassa Phalikaguhāyaṃ ni-
 pannass' eva hadayaṃ phālessāmīti“ so sigālassa ārohanaoro-
 hanamaggaṃ sallakkhetvā¹² ṭadabhimukho hutvā tikkhatum
 sīhanādaṃ nadi¹³. Paṭhaviyā¹⁴ saddhiṃ ākāsaṃ ekaninnādaṃ
 15 ahosi. Sigālassa Phalikaguhāya¹⁵ nipannakass' eva¹⁶ bhītataasi-
 tassa hadayaṃ phali¹⁷. So tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā „evaṃ so sigālo sīhanādaṃ sutvā jīvitakkhayaṃ patto“
 ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Sīho ca sīhanādena Daddaraṃ abhinādayi¹⁸,
 20 sutvā sīhassa nigghosaṃ sigālo Daddare vasaṃ
 bhīto santāsaṃ āpādi, hadayaṃ c' assa apphalīti. 4.

Tattha sīho¹⁹ ti cattāro sīhā: tiṇasīho²⁰ paṇḍusīho kālasīho²¹ surattahattha-
 pādo kesarasīho ti, tesu kesarasīho idha adhippeto, daddaraṃ abhinādayīti
 tena asanīsatasaddabheravatarena sīhanādena taṃ Rajatapabbataṃ abhinādayi
 25 ekanādaṃ²² akāsi, daddare vasaṃ ti phalikamissake Rajatapabbate vasanto,
 bhīto santāsaṃ āpādi²³ maraṇabhayena bhīto cittutrasaṃ āpādi²⁴, hadayaṃ
 cassa apphalīti tena c' assa bhayena hadayaṃ phalitaṃ.

¹ C^k omits yaṃ. ² Bⁱ kappenti. ³ Bⁱ socatani, C^k socaneti. ⁴ Bⁱ adds ti. ⁵ Bⁱ
 bhuñjante. ⁶ C^k C^p C^s omit idaṃ. ⁷ Bⁱ ajjhoḥaraṇaṃ, C^k ajjhoḥaraniyaṃ. ⁸ Bⁱ
 adds tappeti. ⁹ Bⁱ -kusalatāya. ¹⁰ Bⁱ māriṣsāmi. ¹¹ Bⁱ sayam pi. ¹² Bⁱ sallak-
 khitvā. ¹³ Bⁱ nadati. ¹⁴ Bⁱ pathaviyā. ¹⁵ Bⁱ balikaguhāyaṃ, C^p phalikaguhā.
¹⁶ C^p C^s nipannasseva, Bⁱ nippannasseva. ¹⁷ C^p phali. ¹⁸ Bⁱ abhinādayi. ¹⁹ C^k
 omits kālasīho, C^p C^s kālasīho corrected to kālasīho. ²⁰ Bⁱ ekaninnādaṃ.

²¹ C^k apādi, Bⁱ apādi.

Evam̐ sīho sigālam̐¹ jīvitakkhayam̐ pāpetvā bhātare ekasmiñ
 t̐hāne paṭicchādetvā tesam̐ matabbhāvam̐ bhaginiyā ācikkhitvā tam̐
 samassāsetvā yāvajivam̐ Kañcanaguhāya² vasitvā yathākam-
 mam̐ gato.

Satthā imam³ desanam⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo- 5
dhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā
sigālo nahāpitaputto ahosi, sīhapotikā Licchavikumārikā, cha⁴ kaniṭṭha-
bhātaro⁵ aññatarattherā ahesum, jeṭṭhabbhātikasīho⁶ pana aham evā“
'ti. Sigālajātakam.

3. Sūkarajātaka.

Catuppado aham sammā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññatarāni mahallakatttherāni ārabbhā kathesi. Ekasmiṃ hi divase rattin⁸ dhammasavane vattamāne Satthari gandhakuṭṭidvāre⁹ maṇisopānaphalake ṭhatvā bhikkhusaṅghassa Sugatovādaṃ datvā gandhakuṭṭin¹⁰ pavitṭhe dhammasenāpati Satthhāraṃ vanditvā attano pariveṇaṃ¹¹ agamāsi¹². Mahāmoggallāno pi¹³ pariveṇaṃ¹¹ eva gantvā muhuttaṃ vissamitvā¹⁴ therassa santikaṃ āgantvā¹⁵ pañhaṃ pucchi. Pucchitapucchitaṃ dhammasenāpati gaganatale candāni¹⁶ utthāpento¹⁷ viya vissajjetvā¹⁸ pākāṭaṃ akāsi. Catasso pi parisā dhammaṃ suṇamānā nisīdirisu. Tatr'eko mahallakattthero cintesi: „sac' āhaṃ imissā¹⁹ 20 parisāya majjhe Sāriputtaṃ ālulento²⁰ pañhaṃ pucchissāmi ayaṃ me parisā 'bahussuto ayaṃ' ti ṇatvā sakkārasammānaṃ karissatīti“ parisantarā utthāya therāni upasaṃkamitvā ekamantaṃ ṭhatvā²¹ „āvuso Sariputta, mayam pi taṃ ekaṃ pañhaṃ pucchāma, amhākaṃ pi okāsaṃ karohi, dehi me vinicchayaṃ āvedhikāye²² vā nibbedhikāye²³ vā 25 niggahe vā paṭiggahe vā visese vā paṭivisese vā“ ti āha. Thero taṃ²⁴ oloketvā „ayaṃ mahallako icchācāre ṭhito tuccho na kiñci jānātīti“ tena saddhiṃ akathetvā va lajjamāno vijāniṃ thapetvā āsanā otaritvā

¹ Bⁱ sigālassa. ² Bⁱ -guhāyam, Cp -guhāyam corrected to -guhāya. ³ Bⁱ dhamma-
desanāṃ. ⁴ Cp Cs omit cha. ⁵ Cp Cs kaniṭṭhābhātaro. ⁶ Bⁱ jethakabbhā-. ⁷ Bⁱ
catuppādo. ⁸ Bⁱ rattī. ⁹ Bⁱ -kuṭṭī-. ¹⁰ Bⁱ -kuṭṭī, Ck -kuṭṭim. ¹¹ Ck Cp Cs pari-
venāṃ. ¹² Bⁱ āgamāsi. ¹³ Ck Cp Cs omit pi. ¹⁴ Bⁱ visametvā vasametvā. ¹⁵ Bⁱ
gaṇitvā. ¹⁶ Bⁱ puṇṇacanta. ¹⁷ Bⁱ upaṭṭhapento. ¹⁸ Ck visajjetvā. ¹⁹ Bⁱ imissāya.
²⁰ Bⁱ ālulento, C ālulento. ²¹ Bⁱ ṭṭhapetvā. ²² Bⁱ aveṭhikāya, Cs aveṭhikāye.
²³ Bⁱ nippethikāya, Cs nibbethikāye. ²⁴ Bⁱ omits taṃ.

pariveṇaṃ¹ agamāsi². Moggallānatthero pi attano pariveṇaṃ³ eva
 agamāsi. Manussā uṭṭhāya „gaṇhath’ etaṃ duṭṭhamahallakam, ma-
 dhuradhammasaṇaṃ no sotum na adāsīti⁴“ anubandhimsu⁵. So palā-
 yanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccakuṭiyā pativā gūthamakkhito
 5 uṭṭhāsi. Manussā taṃ disvā vipphaṇṇasārino hutvā Satthu santikaṃ aga-
 maṃsu. Satthā te disvā „kiṃ upāsakā avelāya āgatā atthā⁶“ ’ti
 puechi. Manussā tam⁷ atthaṃ ārocesum. Satthā „na kho upāsakā
 idān’ ev’ esa mahallako ubbillāpito⁸ hutvā attano balaṃ ajānitvā ma-
 hābalehi saddhiṃ payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbe p’ esa ubbillā-
 10 pito⁸ hutvā attano balaṃ ajānitvā mahābalehi saddhiṃ payojetvā gūtha-
 makkhito ahoṣīti⁹“ vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto siho hutvā Himavantapadese pabbataguhāya⁹
 vāsaṃ kappesi. Tassāvidūre ekaṃ saraṃ nissāya bahusūkarā
 15 nivāsaṃ kappesum. Tam eva saraṃ nissāya tāpasāpi paṇṇa-
 sālāsu¹⁰ vāsaṃ kappesum. Ath’ ekadivasaṃ siho mahisavāra-
 ṇādisu¹¹ aññatarāṃ vadhivā yāvadatthaṃ maṃsaṃ khādīvā
 taṃ saraṃ ’otarivā pāṇiṃ¹² pivitvā uttari. Tasmīṃ khane
 eko thullasūkarō taṃ saraṃ nissāya gocaraṃ gaṇhāti¹³ Siho
 20 taṃ disvā „aññaṃ ekadivasaṃ imaṃ khādissāmi¹⁴, maṃ kho
 pana disvā puna nāgaccheyyā¹⁵“ ’ti tassa anāgamanabhayena¹⁶
 sarato uttarivā ekena passena gantum ārabhi. Sūkarō oloketvā
 „esa maṃ disvā mama bhayena upagantum asakkonto bhayena
 palāyati, ajja mayā iminā sihena saddhiṃ payojetum vaṭṭatīti¹⁷“
 25 sīsaṃ ukkhipivā taṃ yuddhatthāya avhayanto¹⁸ paṭhamāṃ¹⁹
 gātham āha:

1. Catuppado ahaṃ samma, tvam pi samma catuppado;
 ehi siha²⁰ nivattassu, kin nu bhīto palāyasīti²¹. 5.

¹ Ck Cp Cs pariveṇaṃ. ² B¹ pāvīsi. ³ Ck Cp Cs pariveṇaṃ. ⁴ B¹ nādāsīti. ⁵ B¹
 anubandhimsu. ⁶ B¹ āgatattā. ⁷ Ck nam. ⁸ B¹ uppilāpito. ⁹ B¹ pappataguhāyaṃ.
¹⁰ B¹ -sālesu. ¹¹ B¹ mahisavāraṇādisu. ¹² B¹ pāṇiṃ, C³ pāṇiṃ. ¹³ B¹ gaṇ-
 hatī. ¹⁴ B¹ khādissāmitī. ¹⁵ B¹ na āgaccheyyā. ¹⁶ B¹ anāgatabhayena. ¹⁷ Ck Cp
 C³ vaddhatīti. ¹⁸ B¹ avhayanto. ¹⁹ B¹ pathamaṃ. ²⁰ B¹ samma. ²¹ B¹ pi tena.

Siho tassa katham sutvā „samma sūkara, ajja amhākam
 tayā saddhim saṅgāmo n' atthi, ito pana sattame divase imasimh
 yeva thāne saṅgāmo hotū“ 'ti vatvā pakkāmi. Sūkaro „sī-
 hena¹ saddhim saṅgāmessāmīti“² tuṭṭhapahaṭṭho tam³ pavattim
 nātakānam ārocesi. Te tassa katham sutvā bhītatasi⁴ „idāni 5
 tvaṃ sabbe pi amhe nāsessasi, attano balaṃ ajānitvā sihena
 saddhim saṅgāmaṃ kātukāmo⁵ si, siho āgantvā sabbe pi amhe
 jīvitakkhayaṃ pāpessati, sāhasikakammaṃ mā karīti“ āhaṃsu.
 So bhītatasi „idāni kiṃ karomīti“ pucchi. Sūkara⁶ „etesam
 tāpasānam ukkārabhūmim⁷ gantvā pūṭigūthe sattadivasāni sarī- 10
 raṃ vaṭṭetvā⁸ sarīraṃ⁹ sukkhāpetvā sattame divase sarīraṃ
 ussāvabindūhi temetvā sihassa āgamanato¹⁰ purimatarāṃ āgantvā¹¹
 vātayogaṃ nātvā uparivāte tiṭṭha¹², sucijātiko siho tava¹³ sarīra-
 gandhaṃ ghāyitvā tuyhaṃ jayaṃ datvā gamissatīti¹⁴“ āhaṃsu.
 So tathā katvā sattame divase tattha aṭṭhāsi. Siho tassa 15
 sarīragandhaṃ ghāyitvā gūthamakkhitabhāvaṃ nātvā „samma
 sūkara, sundaro te leso cintito, sace tvaṃ¹⁵ gūthamakkhito nā-
 bhavissa¹⁶ idh' eva tam¹⁷ jīvitakkhayaṃ apāpessaṃ¹⁸, idāni
 pana te sarīraṃ n' eva mukhena ḍasitum na pādena paharitum
 sakkā¹⁹, jayaṃ te dammīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha: 20

2. Asūci pūtilomo si, duggandho vāsi sūkara;

sace yujjhutukāmo²⁰ si jayaṃ samma dadāmi te ti. 6.

Tattha pūtilomo sīti mīlhamakkhitattā²¹ duggandhalomo, duggandho
 vāsīti anīṭṭhajeḍḍhacchapaṭṭikūlagandho hutvā vāyasi, jayaṃ samma dadāmi te
 ti tuyhaṃ jayaṃ demī, ahaṃ parājito, gaccha tvaṃ ti vatvā 25

Siho nivattitvā²² gocaraṃ gaḥetvā sare pāṇiyaṃ²³ pivitvā
 pabbataguham eva gato. Sūkaro pi „siho me jito“ ti nātakānaṃ

¹ Bⁱ pi tena. ² Bⁱ saṅgāmissāmīti, C^p C^s saṅgāmessāmīti. ³ Bⁱ C^k omit tam.

⁴ Bⁱ saṅkamaṃkātukāme, C^k saṅgāmo kātukāmo, C^p C^s saṅgāmetukāmo. ⁵ Bⁱ
 adds samma tvaṃ. ⁶ Bⁱ uccārabhūmiyaṃ. ⁷ C^k C^p C^s vaddhetvā, Bⁱ vatetvā.

⁸ Bⁱ omits sarīraṃ. ⁹ Bⁱ agamato. ¹⁰ Bⁱ gantvā. ¹¹ Bⁱ tiṭṭhāhi. ¹² Bⁱ tam.

¹³ Bⁱ sarīragandhaṃ. ¹⁴ Bⁱ bhavissatīti. ¹⁵ Bⁱ omits tvaṃ. ¹⁶ Bⁱ na bhavissasi.

¹⁷ Bⁱ omits tam. ¹⁸ Bⁱ pāpeyyum. ¹⁹ Bⁱ adds sūkara. ²⁰ C^k yajjhitu-, Bⁱ ku-
 jhitu-. ²¹ Bⁱ mūlha-. ²² Bⁱ siho tato ca nivattetvā. ²³ Bⁱ pāṇiyaṃ.

ārocesi. Te bhītatasiṭā „puna ekadivasam āgacchanto sīho sabbe va amhe jīvitakkhayaṃ pāpessatīti“¹ palāyitvā aññattha agamaṃsu.

Satthā imam desanam² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā³
5 sūkaro mahallako ahoṣi, sīho pana aham evā“⁴ ’ti. Sūkarajātakam.

4. Urugajātaka.

Idhūrāgānam pavaro paviṭṭho ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto senibhaṇḍanam ārabha kathesi. Kosalarāñño kira
sevakā senipamukhā dve mahāmaccā⁴ aññamaññaṃ diṭṭhaṭṭhāne⁵ kala-
10 ham karonti. Tesam veribhāvo sakalanagare pākaṭo jāto. Te n’ eva
rājā na nātimitthā samagge kātuṃ sakkhimṃsu⁶. Ath’ ekadivasam Satthā
paccūsasamaye bodhaneyyabandhave olokeno tesam ubhinnaṃ pi sotā-
pattimaggassa upanissayaṃ disvā punadvase ekako va Sāvattim⁷ piṇḍāya
pavisitvā tesu ekassa gehadvāre atṭhāsi⁸. So nikkhamitvā pattam gahe-
15 tvā Satthāraṃ antonivesanam pavesetvā āsanam paññāpetvā⁹ nisīdāpesi.
Satthā nisīditvā¹⁰ tassa mettābhāvanāya ānisaṃsaṃ kathetvā kallacitta-
tam nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne sotāpatti-phale patiṭṭhahi.
Satthā tassa sotāpannabhāvaṃ nātvā tam eva pattam gāhāpetvā¹¹ utṭhāya
itarassa gehadvāraṃ agamāsi. So¹² nikkhamitvā Satthāraṃ vanditvā
20 „pavisatha bhante“ ti gharam¹³ pavesetvā nisīdāpesi. Itaro pi pattam ga-
hetvā Satthārā¹⁴ saddhim yeva¹⁵ pāvisi. Satthā tassa ekādasā mettāni-
samse vaṇṇetva cittakalyaṇam nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne
so pi sotāpatti-phale patiṭṭhahi. Iti te ubho pi sotāpannaṃ hutvā aññamañ-
ñaṃ accayaṃ desetvā¹⁷ khamāpetvā samaggā sammodaṃānā ekajjhāsayā
25 ahesuṃ. Tam divasaṃ yeva¹⁸ Bhagavato sammukhā va ekato bhuñ-
jiṃsu. Satthā bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā vihāraṃ agamāsi. Te pi ba-
hūni mālāgandhavilepanādini¹⁹ c’ eva sappimadhuphānitādini²⁰ ca ādāya
Satthārā saddhim yeva²¹ nikkhamiṃsu. Satthā bhikkhusaṃghena

¹ O^k C^p C^s pāpessatīti. ² Bⁱ dhammadesanam. ³ Bⁱ omits tadā. ⁴ Bⁱ mahā-
mattā. ⁵ Bⁱ dīnaṭṭhāne. ⁶ Bⁱ kātu nāsikkhisu, C^p kātuṃ na sakkhimṃsu. ⁷ Bⁱ si-
vatthiyam. ⁸ Bⁱ ṭhāsi. ⁹ C^p paññāpetvā, C^p C^s paññāpetvā. ¹⁰ C^p C^s add va.
¹¹ Bⁱ āhāpetvā. ¹² Bⁱ adds pi. ¹³ C^p gharam. ¹⁴ C^p adds va. ¹⁵ Bⁱ saddhi-
raññeva. ¹⁶ C^p omits tassa. ¹⁷ Bⁱ dassetvā. ¹⁸ Bⁱ divasaññeva, C^p C^s divasaṃ
yeva ca. ¹⁹ Bⁱ -vilepanāni. ²⁰ C^p C^s -phānitādini. ²¹ Bⁱ saddhiññeva.

vatte¹ dassite Sugatovādaṃ datvā gandhakuṭṭiṃ pāvīsi. Bhikkhū sā-
 yaṇhasamaye dhammasabhāyaṃ kathāṃ² samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso,
 Satthā adantadamako, ye³ nāma dve mahāmacce⁴ cirāṃ vāyamamāno⁵
 pi n' eva rājā samagge kātum asakkihi⁶ na nātimittādayo⁷ te ekadi-
 vasen' eva Tathāgatenā damitā“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha 5
 bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti
 vutte „na bhikkhave idān' evāhaṃ ime dve jane samagge akāsiṃ,
 pubbe p' ete⁸ mayā samaggā katā yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bārāṇasiyaṃ ussave ghosite mahāsamajjaṃ ahosi. Bahū ma- 10
 nussā ca devanāgasupaṇṇādayo ca samajjadassanattamaṃ sanni-
 patiṃsu. Tatr' ekasmiṃ thāne eko nāgo ca supaṇṇo ca⁹
 samajjaṃ passamānā ekato atthaṃsu. Nāgo supaṇṇassa su-
 paṇṇabhāvaṃ ajānanto amse hatthaṃ thapesi. Supaṇṇo „kena
 me amse hattho thapito“ ti nivattitvā olokento nāgaṃ sañjāni. 15
 Nāgo pi olokento supaṇṇaṃ sañjānitvā maraṇabhayaatajjito na-
 garā nikkhamitvā nadīpītṭhena palāyi. Supaṇṇo pi¹⁰ „taṃ
 gahessāmīti“ anubandhi. Tasmiṃ samaye Bodhisatto tāpaso
 hutvā tassā nadiyā tīre paṇṇasālāya¹¹ vasamāno divādarathaṃ¹²
 paṭippassambhanattamaṃ¹³ udakasāṭikaṃ nivāsetvā vakkalaṃ bahi 20
 thapetvā nadiṃ otaritvā nahāyati¹⁴. Nāgo „imaṃ pabbajitaṃ
 nissāya jīvitaṃ labhissāmīti“ pakativannaṃ vijahitvā maṇi-
 khandhavaṇṇaṃ māpetvā vakkalantaraṃ pāvīsi. Supaṇṇo anu-
 bandhamāno taṃ tattha pavītṭhaṃ disvā vakkale garubhāvena
 agahetvā Bodhisattaṃ āmantetvā „bhante, ahaṃ chāto, tumhā- 25
 kaṃ vakkalaṃ gaṇhatha, imaṃ nāgaṃ khādessāmīti“ imam
 attamaṃ pakāsetuṃ¹⁵ paṭhamaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ vitte. ² Bⁱ satthu guṇakathaṃ. ³ Bⁱ ye va. ⁴ Bⁱ mahāmatā. ⁵ C^k Bⁱ vāya-
 māno. ⁶ Bⁱ nāsi. ⁷ Bⁱ adds sikkhisuṃ. ⁸ Bⁱ puppe pi te, C^k pubbe te. ⁹ Bⁱ
 adds iti dve. ¹⁰ Bⁱ omits pi. ¹¹ Bⁱ paṇṇasālāyaṃ. ¹² Bⁱ divādaratha, B^p divā-
 daratha and sariradaratha, C^k divārathaṃ. ¹³ Bⁱ paṭipass-. ¹⁴ Bⁱ hnāyati.
¹⁵ Bⁱ pakāseto.

1. Idh' ūragānaṃ pavaro pavittḥo
 selassa vaṇṇena pamokkham icchaṃ,
 brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhito no visahāmi bhottun ti. 7.

5 Tattha idhūragānaṃ pavaro pavittḥo ti imasmiṃ vakkale¹ uragānaṃ
 pavaro nāgarājā pavittḥo, selassa vaṇṇenā 'ti maṇivaṇṇena² maṇikkhandho
 hutvā pavittḥo ti attho, pamokkham icchan ti mama santikā mokkham iccha-
 māno, brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno ti ahaṃ pana tumhākaṃ brahma-
 vaṇṇaṃ seṭṭhavaṇṇaṃ pūjento³ garukaronto, bubhukkhito no visahāmi
 10 bhottun ti etaṃ⁴ nāgaṃ vakkalantaraṃ pavittḥaṃ⁵ chāto pi samāno bhak-
 khitun na sakkomīti.

Bodhisatto udaye tṭhito yeva supaṇṇarājassa thutim katvā
 dutiyaṃ gātham āha:

2. So Brahma-gutto ciraṃ eva jīva,
 15 dibbā⁶ ca te pātubhavantu⁷ bhakkhā,
 so brahmavaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhito no vitarāsi⁸ bhottun⁹ ti. 8.

Tattha so brahmagutto ti so tvaṃ Brahma-gopito Brahma-rakkhito
 hutvā, dibbā ca te pātubhavantu¹⁰ bhakkhā ti devatānaṃ paribhogārāha
 20 bhakkhā ca tava pātubhavantu⁷, mā pāpātīpātāṃ katvā nāgamaṇisakhādako ahoṣi.

Iti Bodhisatto udaye tṭhito va anumodanaṃ katvā uttaritvā
 vakkalaṃ nivāsetvā te ubho pi gahetvā assamapadaṃ gantvā
 mettābhāvanāya vaṇṇaṃ kathetvā dve pi jane samagge akāsi.
 Te tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā sukhaṃ vasiṃsu¹¹.

25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā nāgo ca supaṇṇo ca ime dve mahāmattā ahesuṃ, tāpaso pana
 aham evā 'ti. Uragajātakaṃ¹².

¹ Ck Cp Cs vakkalaṃ. ² Ck omits maṇivaṇṇena. ³ Bⁱ pūjayanto. ⁴ Bⁱ ekaṃ.
⁵ Ck Cp Cs pavittḥo, Bⁱ pavittḥaṃ. ⁶ Bⁱ dibbā. ⁷ Cp Cs pātubhavanti. ⁸ Bⁱ visa-
 hāmi. ⁹ Bⁱ suttun. ¹⁰ Ck Cp Cs pātubhavanti. ¹¹ Bⁱ sukhavāsaṃ vasiṃsu. ¹² Bp
 brahmaguttajātakaṃ, Bⁱ adds catutthaṃ.

5. Gaggajātaka.

Jīva vassasatam Gaggā 'ti. Idam Satthā Jetavana-
 samīpe Pasenadirāṇṇā kārīte Rājakārāme¹ viharanto attano khipi-
 takam ārabha katesi. Ekasmiṃ hi divase Satthā Rājakārāme¹
 catuparisamajjhe nisīditvā dhammam desento khipi. Bhikkhū „jīvatu 5
 bhante Bhagavā, jīvatu Sugato“ ti uccāsaddā² mahāsaddam akaṃsu.
 Tena saddena dhammakathāya antarāyo ahoṣi. Atha kho Bhagavā
 bhikkhū āmantesi: „Api nu kho bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vutte
 tappaccayā jīveyya vā³ mareyya⁴ vā“ ti. „No h' etam bhante“.
 „Na⁵ bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vattabbo, yo⁶ vadeyya āpatti dukka- 10
 tassā“ 'ti. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnam khipite
 „jīvatha⁷ bhante“ ti vadanti. Bhikkhū kukkucāyanta nālapanti. Ma-
 nussā ujjhāyanti: „katham hi nāma samaṇā Sakyaputtiyā 'jīvatha
 bhante' ti vuccamānā nālapissantīti“⁸. Bhagavato etam attham āroce-
 suṃ. „Gihī bhikkhave itthamaṅgalikā⁹; anujānāmi bhikkhave gihīnam 15
 'jīvatha bhante' ti vuccamānena 'ciraṃ jīvā' 'ti vattun ti¹⁰. Bhikkhū
 Bhagavantam pucchimsu: „bhante, jīvapaṭijīvam nāma kadā uppanna
 ti. Satthā „bhikkhave, jīvapaṭijīvam nāma porāṇakāle¹¹ uppanna“
 ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo- 20
 dhisatto Kāsiraṭṭhe¹² ekasmiṃ brāhmaṇakule nibbatti. Tassa
 pitā vohāram katvā jīvikam¹³ kappeti¹⁴. So soḷasavassapadesi-
 kam Bodhisattam maṇikabhaṇḍam ukkhipāpetvā gāmanigamādisu
 caranto Bārāṇasim¹⁵ patvā dovārikassa ghare bhattam pacāpe-
 tvā bhuñjitvā nivāsanaṭṭhānam alabhanto „avelāya āgatā āgantukā 25
 kattha vasantīti“ pucchi. Atha nam manussā „bahinagare ekā
 sālā atthi, sā pana amanussapariggahitā¹⁶, sace icchatha
 tattha¹⁷ vasathā“ 'ti āhaṃsu. Bodhisatto „etha tāta, gacchāma,
 mā yakkhassa bhāyittha, ahan tam dametvā tumhākam pādesu

¹ Bⁱ rājikā-. ² Bⁱ uccāsaddam, C^p C^s uccāsadda. ³ Bⁱ adds dhareyya vā. ⁴ Bⁱ cāreyya. ⁵ Bⁱ adds hi. ⁶ C^p C^s ye. ⁷ Bⁱ C^k jīvata. ⁸ Bⁱ lapissantīti. ⁹ Bⁱ B^p omit ittha. ¹⁰ Bⁱ B^p vattun vattatīti. ¹¹ C^p C^s porāṇakakāle. ¹² Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ¹³ Bⁱ jivitam. ¹⁴ Bⁱ kappesi. ¹⁵ Bⁱ bārāṇasī, C^k C^p C^s bārāṇasiyam. ¹⁶ Bⁱ C^p C^s -parig-
 gahitā. ¹⁷ C^k C^p C^s omit tattha. ¹⁸ C^p C^s aham.

pāteṣṣāmīti“ pitaraṃ gaheṭvā tattha gato. Ath' assa pitā phalake
 nipajji, sayam̐ pitu pāde sambāhamāno¹ nisīdi. Tattha adhiṭṭhā
 yakkho pana dvādasā vassāni Vessavaṇaṃ² upatṭhahitvā taṃ sā-
 laṃ labhanto „imaṃ sālaṃ pavitṭhamaṇusseṣu yo³ khipite 'jīvā' 'ti
 5 vadati yo³ ca 'jīvā' 'ti vutte 'paṭijīvā' 'ti vadati te jīvaṇṇaṃ
 nino ṭhapetvā avasese khādeyyāsīti“ labhi. So piṭṭhavaṇṇasathūṇā-
 ya vasati. So „Bodhisattapitaraṃ⁴ khipāpeṣṣāmīti“ attano ānu-
 bhāvena sukhumaṇṇaṃ viṣajjesi. Cūṇṇo āgantvā tassa nāsā-
 pūṭeṣu pāvīsi. So phalake nipannako va khipi. Bodhisatto
 10 na⁵ 'jīvā' 'ti āha. Yakkho taṃ khādituṃ thūṇāya otarati.
 Bodhisatto taṃ otarantaṃ disvā „iminā me pitā khipāpito bha-
 viṣṣati⁶, ayaṃ so khipite 'jīvā' 'ti avadantaṃ khādayakkaṃ
 bhaviṣṣatīti“ pitaraṃ ārabha paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Jīva vassasataṃ Gagga aparāni ca vīsatiṃ⁷,
 15 mā maṃ piṣācā khādantu⁸, jīva tvaṃ sarado⁹ satan ti. 9.

Tattha Gaggā 'ti pitaraṃ nāmena ālapati, aparāni ca vīsatiṃ aparāni
 ca vīsati vassāni jīva, mā maṃ piṣācā khādantu 'ti maṃ piṣācā mā khā-
 dantu, jīva tvaṃ sarado⁹ satan ti tvaṃ pana viṣuttaraṃ vassasataṃ jīva
 'ti¹⁰, saradasataṃ hi¹¹ gaṇhiyamānaṃ vassasataṃ eva hoti, taṃ purimehi vīsāya¹²
 20 saddhiṃ viṣuttaraṃ idha adhiṭṭhetaṃ.

Yakkho Bodhisattassa vacanaṃ sutvā „imaṃ tāva māṇa-
 vaṃ 'jīvā' 'ti vuttattā khādituṃ na sakkā¹³, pitaraṃ pan' assa
 khādiṣṣāmīti“ pitu santikaṃ agamāsi. So taṃ āgacchantaṃ
 disvā cintesi: „ayaṃ so 'paṭijīvā' 'ti abhaṇantānaṃ khādana-
 25 yakkho bhaviṣṣati, paṭijīvaṃ karissāmīti“ so puttaṃ ārabha
 dutiyaṃ gāthā āha:

2. Tvaṃ pi vassasataṃ jīva aparāni ca vīsatiṃ¹⁴,
 viṣaṃ¹⁵ piṣācā khādantu, jīva tvaṃ sarado¹⁶ satan ti. 10.

¹ B² samāhanto. ² B² vassavaṇaṃ, C^k C^p C^s vessavaṇaṃ. ³ C^k so. ⁴ B² bodhi-
 sattassa pitaraṃ, C^k bodhisatto pitaraṃ. ⁵ B² bodhisattā naṃ, C^k bodhisatto naṃ.
⁶ C^k bhaviṣṣatīti. ⁷ B² vīsati, C^k viṣatiṃ. ⁸ B² adantu. ⁹ B² B^p parato. ¹⁰ B² hi.
¹¹ B² parato sataṃ hi, B^p parato satan ti. ¹² B² viṣāhi, C^k viṣāya. ¹³ C^k adda
 ti. ¹⁴ B² vīsati. ¹⁵ C^k C^p viṣ-. ¹⁶ B² B^p parato.

Tattha' vīsaṃ¹ piṣācā² ti piṣācā halāhalavisaṃ khādantu.

Yakkho tassa vacanaṃ sutvā „ubho p' ime na sakkā khādituṃ“ ti paṭinivatti. Atha naṃ Bodhisatto pucchi: „bho yakkha, kasmā tvaṃ imaṃ³ sālaṃ pavittṭhamanusse khādasīti“⁴. „Dvādasa vassāni Vessavaṇaṃ upaṭṭhahitvā laddhattā“ ti. „Kiṃ⁵ pana sabbe va khādituṃ labhasīti“⁶. „Jīvapaṭijjivabhāṇino ṭhapetvā avasese khādāmīti“⁷. „Yakkha, tvaṃ pubbe pi akusalaṃ katvā kakkhaḷo⁸ pharusso paravihiṃsako hutvā nibbatto, idāni pi tādisaṃ kammaṃ katvā tamotamaparāyano bhavissasi“⁹, tasmā ito paṭṭhāya pāpātipātādīhi viramassū“¹⁰ 'ti taṃ yakkhaṃ dame-
tvā nirayabhayena tājjetvā pañcasu sīlesu paṭiṭṭhāpetvā yak-
khaṃ⁷ pesanakārakaṃ viya akāsi. Punadivase sañcarantā ma-
nussā yakkhaṃ diṣvā Bodhisattena c' assa damitabhāvaṃ ñatvā
rañño ārocesuṃ: „deva, eko māṇavo taṃ yakkhaṃ dametvā
pesanakārakaṃ viyā katvā ṭhito“ ti. Rājā Bodhisattaṃ pakko-
sāpetvā senāpaṭiṭṭhāne⁸ ṭhapesi pitu c' assa mahantaṃ yasaṃ
adāsi. So yakkhaṃ balipaṭiṭṭhākaṃ katvā Bodhisattassa ovāde
ṭhatvā dānādīni puñṇāni katvā saggapadaṃ⁹ pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „jīvapaṭijjivaṃ¹⁰ nāma tasmiṃ kāle uppannaṃ“ ti vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā¹¹ 20
Ānando ahoṣi, pitā Kassapo, putto pana aham evā“ 'ti. Gagga-
jātakaṃ¹¹.

6. Alīnacittajātaka.

Alīnacittaṃ nissāyā 'ti. Idam Satthā Jetayane viha-
ranto ekaṃ ossaṭṭhaviriyaṃ bhikkhuṃ ārabha kathesi. Vatthuṃ¹² 25
Ekādasanipāte Saṃvarajātaka āvibhavissati¹². So pana bhikkhu Sat-
thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu viriyaṃ ossajjīti“¹³ vutte „saccaṃ

¹ B' vīsaṃ. ² B' adds khādantu. ³ C' omits imaṃ. ⁴ B' adds so. ⁵ B' C' C' kakkhalo. ⁶ B' bhavissati, C' bhavissati. ⁷ B' taṃ yakkhaṃ. ⁸ C' sotā-
pattiṭṭhāne. ⁹ B' saggapūraṃ. ¹⁰ B' jīvapaṭijjivaṃ. ¹¹ B' adds pañcamaṃ.
¹² B' āvī-. ¹³ B' ossajjīti, C' ossajjīti.

Bhagavā“ 'ti āha. Atha naṃ Satthā „nanu tvaṃ bhikkhu pubbe viriyāṃ katvā maṃsapesisadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārānasinagare rajjaṃ gahetvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā viriyāṃ ossajasīti““ vatvā atītaṃ āhari:

- 5 Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bārānasito avidūre vaḍḍhakigāmo³ ahosi. Tattha pañcasatā⁴ vaḍḍhakī⁴ vasanti. Te nāvāya⁵ uparisotaṃ gantvā araṇṇe⁶ gehasambhāradārūni⁷ koṭṭetvā tatth' eva ekabhūmikadvibhūmikādibhede gehe⁸ sajjetvā thambhato paṭṭhāya sabbadārūsu⁹
- 10 saññaṃ katvā nadītiraṃ netvā nāvāṃ āropetvā anusotena nagaraṃ āgantvā ye yādisāni gehāni ākaṃkhanti tesāṃ tādīsāni katvā kahāpaṇe gahetvā puna tatth' eva¹⁰ gantvā gehasambhāre āharanti. Evaṃ tesāṃ jīvikaṃ¹¹ kappentānaṃ ekasmiṃ kāle khandhāvāraṃ bandhitvā¹² dārūni¹³ koṭṭentānaṃ avidūre eko
- 15 hatthi¹⁴ khadirakhānukaṃ¹⁵ akkami. Tassa so khānuko¹⁶ pādaṃ vijjhi, balavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbaṃ gaṇhi. So vedanāmatto¹⁷ tesāṃ dārukoṭṭanasaddaṃ sutvā „ime vaḍḍhakī nissāya mayhaṃ sotthi bhavissatīti““ maññaṃāno tīhi pādehi tesāṃ santikaṃ gantvā avidūre nipajji. Vaḍḍhakī taṃ
- 20 uddhumātapādaṃ disvā upasaṃkamitvā pāde khānukaṃ¹⁸ disvā tikhiṇavāsīya¹⁹ khānukassa²⁰ samantato odhiṃ katvā rajjuyā bandhitvā ākaḍḍhantā²¹ khānukaṃ²² niharitvā pubbaṃ mocetvā²³ uṇhodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi²⁴ nacirass' eva vaṇaṃ phāsukaṃ kariṃsu. Hatthi¹⁴ ārogo²⁵ hutvā cintesi:
- 25 „mayā ime vaḍḍhakī nissāya jīvitaṃ laddhaṃ, idāni tesāṃ mayā upakāraṃ kātum vaṭṭatīti““ so tato paṭṭhāya vaḍḍhakīhi

¹ B¹ osajjita. ² B¹ vaḍḍhakī-, C¹ Cp vaḍḍhakī-. ³ B¹ pañcasata. ⁴ B¹ vaḍḍhakīṃ, Cp C¹ vaḍḍhakī. ⁵ B¹ nāvāya, C¹ nāvāya. ⁶ B¹ araṇṇe pavāsīsu. ⁷ B¹ gehasambhāradārūni, Cp C¹ gehasambhāradārūni. ⁸ B¹ gehasambhāre. ⁹ all MSS. -dārūsu. ¹⁰ Cp C¹ tatheva. ¹¹ B¹ jīvitaṃ. ¹² B¹ bandhitvā. ¹³ B¹ Cp C¹ dārūni. ¹⁴ so all MSS. ¹⁵ B¹ ekam khadirakhānukaṃ. ¹⁶ B¹ khānuko. ¹⁷ B¹ vedanāmatto. ¹⁸ B¹ khānukaṃ. ¹⁹ B¹ tamkhiṇāvāsīya, C¹ tikhiṇavāsīya, Cp tikhiṇavāsīya. ²⁰ B¹ Cp C¹ khānukassa. ²¹ B¹ ākaḍḍhantā, Cp C¹ ākaḍḍhantā. ²² B¹ Cp khānukaṃ. ²³ B¹ pucchitvā. ²⁴ B¹ adda makkhitvā. ²⁵ B¹ arogo.

saddhim rukkhe nīharati, tacchientānam¹ parivattetvā² deti, vā-
 siādīni upasamharati, soṇḍāya veṭhetvā kālasuttakoṭiyam³ gaṇ-
 hāti. Vaḍḍhakī pi 'ssa bhojanavelāya ekekaṃ piṇḍam dentā
 pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto
 hatthājāniyapotako⁴ atthi. Ten' assa etad ahoṣi: „aham etarahi 5
 mahallako, idāni mayā imesaṃ kammakaraṇatthāya puttaṃ datvā
 gantum vattatīti“ so vaḍḍhakīnaṃ anācikkhitvā va araṇṇaṃ
 pavisitvā puttaṃ ānetvā „ayaṃ hatthipotako mama putto, tum-
 hehi mayhaṃ jivitaṃ dinnaṃ, ahaṃ vo vejjavetanatthāya imaṃ
 dammi, ayaṃ tumhākaṃ ito paṭṭhāya kammāni karissatīti“ 10
 vatvā „ito paṭṭhāya yaṃ pana mayā kattabbaṃ kammaṃ tvaṃ
 karohīti“ puttaṃ ovaditvā vaḍḍhakīnaṃ datvā sayāṃ araṇṇaṃ
 pāvisi. Tato paṭṭhāya hatthipotako vaḍḍhakīnaṃ vacanakaro⁵,
 ovāḍakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Te pi taṃ pañcahi
 piṇḍasatehi posenti. So kammaṃ katvā nadiṃ otaritvā⁶ kilītvā 15
 āgacchati. Vaḍḍhakidārakāpi⁷ taṃ soṇḍādīsu⁸ gaṇetvā uḍake
 pi thale pi tena saddhim kilānti. Ajānīyā⁹ pana hatthino pi
 assāpi purisāpi uḍake uccāraṃ vā passāvaṃ vā na karonti.
 Tasmā so pi uḍake uccārapassāvaṃ akatvā bahi nadītīre eva¹⁰
 karoti. Ath' ekasmiṃ divase upari nadiyā devo vassi. Addha- 20
 sukkhaṃ¹¹ hatthilaṇḍaṃ¹² udakena nadiṃ otaritvā gacchantāṃ
 Bārāṇasinagaratitthe ekasmiṃ gumbhe laggitvā atṭhāsi. Atha
 raṇṇo hatthigopakā „hatthī¹³ nahāpessāmā“ ti pañca hatthi-
 satāni nayimsu¹⁴. Ajānīyaladdassa¹⁵ gandhaṃ ghāyitvā eko pi
 hatthi nadiṃ otaritum na ussahi, sabbe naṅguṭṭhaṃ ukkhipitvā 25
 palāyitum ārabhimsu. Hatthigopakā hatthācariyānaṃ ārocesuṃ.
 Te „uḍake paripanthena¹⁶ bhavitabban“ ti udakaṃ sodhāpetvā

¹ Bī tacchantānaṃ. ² Bī paramvattetvā. ³ Cp kāla-. ⁴ Bī hatthājāniya-
⁵ Bī vacanaṃ karoti. ⁶ Bī adds nhāyitvā or hnāyitvā. ⁷ Ck Cp Cs vaḍḍhakī-
 Bī vaḍḍhakimāda-. ⁸ Ck soṇḍādīsu. ⁹ Cs ajānīyā, Ck ajānīyā, Bī ājānīyā.
¹⁰ Bī yeva. ¹¹ Bī atha sukkhaṃ. ¹² Bī hatthileṇuṃ, Cs hatthiladdhaṃ.
¹³ Bī Ck hatthi, Cp Cs hatthim. ¹⁴ Bī nhāyisu or hnāyisu. ¹⁵ Bī ajāniya, Ck
 Cp ajāniya-, Cs ajānīyaladdhassa. ¹⁶ Bī makābandhena, Ck paripatthena.

tasmim gumbhe ajānīyalaṇḍam¹ disvā „idam ettha kāraṇam“ ti
 ñatvā cātiṃ āharāpetvā udakassa pūretvā tam tattha madditvā
 hatthinaṃ sarīre² siñcāpesum³. Sarīrāni sugandhāni ahesum.
 Tasmim kāle te nadiṃ otaritvā nahāyimsu⁴. Hatthācariyā rañño
 5 tam pavattiṃ ārocetvā „tam hatthājānīyam⁵ pariyesitvā ānetum
 vattati devā“ 'ti āhamsu. Rājā nāvāsamghātehi nadiṃ pak-
 khanditvā uddhagāmīhi samghātehi⁶ vaḍḍhakīnaṃ vasaṇaṭ-
 ṭhānaṃ sampāpuni. Hatthipotako nadiyaṃ kiṇanto bheri-
 saddaṃ sutvā gantvā vaḍḍhakīnaṃ santike atthāsi. Vaḍḍhaki
 10 rañño paccuggamanam katvā „deva, sace dāruhi⁷ attho kiṃ-
 kāraṇā āgat' attha, kiṃ pesetvā āharāpetum na vattatīti“
 āhamsu. „Nāham bhane dārūnaṃ⁸ atthāya āgato, imassa pana
 hatthissa atthāya āgato 'mhīti“. „Gāhāpetvā gacchatha“ devā“
 'ti. Hatthipotako gantum na icchi. „Kiṃ kārāpesi⁹“ bhane
 15 hatthīti“. „Vaḍḍhakīnaṃ posāvanikaṃ¹⁰ āharāpehi¹¹ devā“ 'ti.
 „Sādhu bhane“ ti rājā hatthissa catunnaṃ pādānaṃ¹² soḍāya
 naṇṇuṭṭhassa¹³ santike sataśahasasatasahassaṃ¹⁴ kahāpape ṭha-
 pāpesi. Hatthi¹⁵ ettakenāpi agantvā¹⁶ sabbavaḍḍhakīnaṃ dussa-
 yugesu vaḍḍhakībhariyānaṃ nivāsanaśātesu dinnesu saddhiṃ-
 20 kiṇitadāraṇānaṃ¹⁷ ca dāraṇaparihāre kate¹⁸ nivattitvā vaḍḍhaki
 ca¹⁹ itthiyo ca dāraṇe ca oloketvā raññā saddhiṃ agamāsi²⁰.
 Rājā tam ādāya nagaraṃ gantvā nagaraṃ ca hatthisālāṃ ca
 alaṃkārapetvā²¹ hatthiṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ kāretvā hatthi-
 sālāṃ pavesetvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā²² abhisekaṃ datvā
 25 opavayham²³ katvā attano sahāyatthāne²⁴ ṭhapetvā upaḍḍharajjam

¹ B¹ ajānīyalaṇḍam, C¹ ajānīyalaṇḍam, C² ajānīyalaṇḍam, C³ ajānīyaladdham.

² B¹ hatthinaṃ sarīresu. ³ B¹ makkhāpesum. ⁴ B¹ nhāyisu. ⁵ C¹ hatthājāni-

yam, B¹ tatthājāniyam. ⁶ B¹ uddham gāmināvāsamghātehi. ⁷ C¹ C² dāruhi.

⁸ B¹ dārūnaṃ C¹ C² dārūnaṃ. ⁹ B¹ gaccha. ¹⁰ B¹ karomi. ¹¹ B¹ posāvanīyam.

¹² B¹ āharāpehi, C¹ āharāpeti, C² C³ āharāpeti. ¹³ C¹ C² padānaṃ. ¹⁴ B¹ adds

ca. ¹⁵ B¹ omits sataśahassa. ¹⁶ B¹ omits hatthi. ¹⁷ C¹ gantvā, C² āgantvā,

C³ āgantvā corrected to agantvā. ¹⁸ B¹ kiṇitadāraṇānaṃ, C¹ kiṇitadāraṇānaṃ.

¹⁹ C¹ C² C³ add vaḍḍhakiṃ. ²⁰ C¹ C² C³ omit vaḍḍhaki ca. ²¹ B¹ agamāsi.

²² B¹ alaṃkārapetvā. ²³ B¹ sabbālaṃkārehi alaṃkāretvā. ²⁴ C¹ C² opavuyham.

²⁵ B¹ sahāyakathāne.

hatthissa datvā attano samānaparihāraṃ akāsi. Hatthissa āgatakālato paṭṭhāya rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagatam eva ahosi. Evaṃ kāle gacchante Bodhisatto tassa rañño aggamahesiyā kucchismiṃ¹ paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kalam akāsi. Hatthi² pana sace rañño 5 kālakatabhāvaṃ³ jāneyya tatth' ev' assa hadayaṃ phāleyya⁴, tasmā hatthiṃ rañño kālakatabhāvaṃ³ ajānāpetvā va upaṭṭhahimsu⁵. Rañño pana kālakatabhāvaṃ³ sutvā „tucchaṃ kira rajjan“ ti anantarasāmanto Kosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaraṃ parivāri⁶. Te⁷ nagaradvārāni pidahitvā Kosalarañño 10 sāsanaṃ pahīṃsu⁸: „ambhakaṃ rañño aggamahesi⁹ paripuṇṇagabbhā, ‘ito kira sattame divase puttaṃ vijāyissatīti’ aṅgavijjāpāṭhakā āhaṃsu, sace sā puttaṃ vijāyissati mayaṃ sattame divase yuddhaṃ dassāma, na rajjaṃ, ettakaṃ kalam āgamethā“ ’ti. Rājā „sādhū“ ’ti sampaṭicchī. Devī sattame divase puttaṃ 15 vijāyi. Tassa nāmagahaṇadivase¹⁰ „mahājanass’ alīnaṃ cittaṃ¹¹ paggaṇhanto jāto“ ti Alīnacittakumāro t’ ev’ assa¹² nāmaṃ akaṃsu. Jātadivasato yeva paṇ’ assa paṭṭhāya¹³ nāgarā Kosalarañña saddhiṃ yujjhiṃsu¹⁴. Ninnāyakattā¹⁵ saṃgāmassa mahantaṃ pi balaṃ yujjhamānaṃ thokathokaṃ¹⁶ osakkati. 20 Amaccā deviyā taṃ atthaṃ ārocetvā „mayaṃ evaṃ osakka-māne bale parajjhanabhāvassa¹⁷ bhāyāma, ambhakaṃ pana rañño kālakatabhāvaṃ³ puttassa jātabhāvāṃ Kosalarañño āgantvā yujjhanabhāvāṃ¹⁸ ca rañño sahāyako maṅgalahatthi na jānāti, jānāpema na“ ti pucchiṃsu. Sā „sādhū“ ’ti sampaṭicchitvā 25 puttaṃ alaṃkaritvā dukūlacumbaṭe¹⁹ nipajjāpetvā pāsādā oruyha amaccagaṇaparivutā hatthisālaṃ gantvā Bodhisattaṃ hatthissa

¹ Cp C^s Bⁱ kucchimhi. ² so all MSS. ³ Bⁱ kālaṅkata-. ⁴ Cp C^s phāleyya. ⁵ Bⁱ upaṭṭhahimsu. ⁶ Bⁱ parivāresi. ⁷ Bⁱ omits te. ⁸ Bⁱ pahīṃsuṃ, Cp pahīṃsu, C^s pahīṃsu. ⁹ so all MSS. ¹⁰ Bⁱ nāmagahaṇadivase panassa. ¹¹ Bⁱ omits līnaṃ cittaṃ. ¹² Bⁱ tvevassa. ¹³ Bⁱ jātadivasato paṭṭhāya pana. ¹⁴ C^s yuddhiṃsu. ¹⁵ Bⁱ ninnāya-. ¹⁶ Bⁱ thokaṃ thokaṃ. ¹⁷ so C^s Cp C^s; Bⁱ parājassa āvassa (parājayabhāvassa?). ¹⁸ Bⁱ yujjanakāraṇaṃ. ¹⁹ Cⁱ nakulacumpitake.

pādamule nipajjāpetvā „sāmi, sahāyo te kālakato¹, mayam tuy-
ham hadayaphālanabhayena² nārocimha, ayan te sahāyassa putto,
Kosalarājā āgantvā nagaram parivāretvā tava puttena saddhim
yujjhati, balaṃ osakkati, tava puttaṃ tvaṃ nēva mārehi rajjaṃ
5 vāssa³ gaṇhitvā dehīti“ āha. Tasmiṃ kāle hatthi⁴ Bodhisattaṃ
soṇḍāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe ṭhapetvā roditvā pari-
devitvā Bodhisattaṃ otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā „Ko-
salarājānaṃ⁵ gaheśsāmīti“ hatthisālato nikkhami. Ath’ assa
amaccā vammaṃ paṭimuñcivā alaṃkaritvā nagaradvāraṃ avā-
10 puritvā taṃ parivāretvā nikkhamiṃsu. Hatthi⁴ nagarā nikkha-
mitvā koṇcanādaṃ katvā mahājanaṃ santāsetvā palāpetvā
balakoṭṭakaṃ⁶ bhinditvā Kosalarājānaṃ cūlāya gahetvā ānetvā
Bodhisattassa pādamule nipajjāpetvā māraṇatthāy’ assa⁷ utthite
vāretvā „ito paṭṭhāya appamatto hohi, ‘kumāro daharo’ ti sañ-
15 ñaṃ⁸ mā karīti“ ovaditvā⁹ uyyojesi. Tato paṭṭhāya sakala-
Jambudīpe rajjaṃ Bodhisattassa hatthagatam eva jātaṃ, añño
paṭisattu¹⁰ nāma utthahituṃ samattho¹¹ nāhosi. Bodhisatto
sattavassikakāle abhisekaṃ patvā Alīnacittarājā nāma hutvā
dhammena rajjaṃ kāretvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ¹² pūresi.

20 Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṃ gātha-
drayam āha¹³:

1. Alīnacittaṃ nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalaṃ senāsantuṭṭhaṃ jīvagāhaṃ agāhayi¹⁴. 11.
2. Evaṃ nissayasampanno¹⁵ bhikkhu āraddhavīriyo
25 bhāvayaṃ kusalaṃ dhammaṃ yogakkhemassa pattiyaṃ
pāpūne anupubbena sabbasaṃyojanakkhayan ti. 12.

¹ Bⁱ kālakato ti. ² Bⁱ tumhākaṃ hadayaphalitabhayena. ³ Bⁱ vā tassa. ⁴ so
all MSS. ⁵ Cp Bⁱ kosalarājānaṃ, C^s kosalarājānaṃ. ⁶ C^k balaṃ koṭṭakaṃ.
⁷ C^s maraṇatthāyassa, Bⁱ maraṇatthāya. ⁸ C^k Cp C^s saññaṃ, Bⁱ añña. ⁹ Bⁱ ovā-
ditvā, Cp ovāditvā corrected to ovaditvā. ¹⁰ Bⁱ paṭisatthu. ¹¹ Bⁱ samatto,
C^k adds nāma. ¹² Bⁱ saggapūraṃ. ¹³ Bⁱ imaṃ gāthaṃ abhāsi. ¹⁴ Cp C^s agā-
hasi. ¹⁵ Bⁱ nissāya-, C^k nissāya- corrected to nissaya-.

Tattha alīnacittam nissāyā 'ti Alīnacittarājakumārān¹ nissāya, pa-
 haṭṭhā mahatī camū ti pavenirajjam² no diṭṭhan ti haṭṭhatuṭṭhā hutvā
 mahatī senā, kosalam senāsantuṭṭhan ti Kosalarājānam³ sena⁴ rajjena
 asantuṭṭham pararajjalobhena āgataṃ, jīvagāham agāhayīti amāretvā va sā
 camū tam rājānam hatthinā jīvagāham gaṇhāpesi. Evaṃ nissayasampanno⁵
 ti yathā⁶ sā camū evaṃ añño pi kulaputto nissayasampanno kalyāṇamittam
 Buddham vā Buddhasāvakaṃ vā⁷ nissayaṃ labhitvā, bhikkhū 'ti parisuddhā-
 dhivacanam etaṃ, āradhāviriyo⁸ ti paggahitaviriyo⁹ catudosāpagatena viri-
 yena samannāgato, bhāvayaṃ kusalam dhamman ti kusalam nirāmisam¹⁰
 sattatiṃsabodhapakkhiyasaṃkhātāṃ dhammāṃ bhāvento, yegakkhemassa pat-
 tiyā ti catūhi¹¹ yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanattāyā¹² tam dhammāṃ
 bhāvento, pāpuṇe anupubbena sabbasaṃyojanakkhayan ti evaṃ vi-
 passanato paṭṭhāya imaṃ kusalaḍḍhammāṃ¹³ bhāvento so kalyāṇamittūpanissaya-
 sampanno bhikkhu anupubbena vipassanāññāṇāni ca heṭṭhimamaggaḥāḥāni ca
 pāpuṇanto pariyoṣāne dasannam pi saṃyojanānaṃ khayante uppannattā sabba-
 saṃyojanakkhayaṃsaṃkhātāṃ arahattaṃ pāpuṇāti, yasmā vā nibbānaṃ āgama
 saṃyojanā¹⁴ khīyanti tasmā tam pi sabbasaṃyojanakkhayaṃ eva, evaṃ anu-
 pubbena nibbānaṃsaṃkhātāṃ sabbasaṃyojanakkhayaṃ pāpuṇāti¹⁵ attho.

Iti Bhagavā amatamahānibbānena¹⁶ dhammadesanāya kūṭam ga-
 hetvā uttariṃ pi saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapari-
 yoṣāne ossaṭṭhaviriyo bhikkhu arahatte¹⁷ patitṭhahi) „Tadā mātā
 Mahāmāyā, pitā Suddhodanamahārājā ahosi, rajjam gaheṭvā dinna-
 hatthi¹⁸ ayaṃ ossaṭṭhaviriyo bhikkhu, hatthissa pitā Sāriputto, Alīna-
 cittakumāro pana aham evā¹⁹ 'ti. Alīnacittajātakam²⁰.

7. Guṇajātaka.

25

Yenakāmaṃ paṇāmetīti²¹. Idam²² Satthā Jetavane viha-
 ranto Ānandattherassa sātakasahassapaṭilābham²³ ārabha ka-
 thesi. Therassa Kosalarañño antepure dhammavācanavatthuṃ²⁴ heṭṭhā Ma-
 hāsārajātaka²⁵ āgatam eva. Iti there²⁶ rañño antepure dhammāṃ vācente

¹ Bī alīnacittam-. ² Bī pavenī-. ³ Bī kosalam-. ⁴ Bī senam, C² C³ sakena.

⁵ Bī adds ca. ⁶ Bī adds paccakabuddham vā. ⁷ Bī C² C³ āradhāviriyo.

⁸ C³ -viriyo. ⁹ Bī nirālayam dhammāṃ. ¹⁰ all MSS. catūhi? ¹¹ Bī pāpuṇat-

tāya, C² C³ pāpuṇanattāyā. ¹² Bī C² kusalam-. ¹³ Bī sabbasaṃyojanā.

¹⁴ Bī pāpuṇāti, C² pāpuṇātīti, C³ pāpuṇātīti pi. ¹⁵ Bī amatanibbānena,

¹⁶ Bī arahatthaphale. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ Bī adds chaṭṭham. ¹⁹ C² paṇāmatīti,

C² C³ paṇāmatīti, Bī panametīti. ²⁰ Bī imam. ²¹ Bī -sahassalābham. ²² Bī

vatthu. ²³ Bī mahāsāṭakajātaka. ²⁴ Bī thero.

rañño saḥassaggaṇakānaṃ¹ sātākānaṃ saḥassaṃ āhariyittha². Rājā
 tato pañca sātakasatāni pañcannaṃ devisatānaṃ³ adāsi. Tā sabbāpi
 te sātake ṭhapetvā punadvase Ānandattherassa⁴ datvā sayam purāṇa-
 sātake yeva pārūpitvā⁵ rañño pātārāsattḥānaṃ āgamaṃsu⁶. Rājā
 5 „mayā tumbhākāṃ saḥassaggaṇakā⁷ sātakā dāpitā, kas mā tumbe te
 aparūpitvā⁸ va āgatā“ ti pucchi. „Deva, te amhehi therassa dinnā“ ti⁹.
 „Ānandattherena sabbe gahitā“ ti. „Āma devā“ ti. „Sammāsambuddhena
 ticivaraṃ anuññātāṃ¹⁰, ‘Ānandatthero dussavaṇijjaṃ¹¹ maññe karissatī¹²”
 atibahū tena sātakā gahitā“ ti¹³ therassa kujjhitvā bhuttapātārāso viḥā-
 10 raṃ gantvā therassa pariveṇaṃ pavisitvā therāṃ vanditvā nisinna¹⁴
 pucchi: „Api¹⁵ bhante amhākāṃ ghare itthiyo tumbhākāṃ santike dham-
 maṃ uggaṇhanti vā suṇanti vā“ ti. „Āma mahārāja, gaṇetabbayuttakāṃ
 gaṇhanti sotabbayuttakāṃ suṇantīti“. Kin tā suṇanti yeva udāhu tumbhā-
 kaṃ nivāsanaṃ vā pārūpanaṃ¹⁶ vā dadantīti¹⁷. „Ajja¹⁸ mahārāja¹⁹ sa-
 15 hassaggaṇakāni²⁰ pañca sātakasatāni adāṃsu“ ti. „Tumhehi gahi-
 tāni²¹ bhante“ ti. „Āma mahārāja“ ti. „Nanu bhante Satthārā
 ticivaraṃ eva anuññātāṃ“ ti. „Āma mahārāja, Bhagavatā²² ekassa
 bhikkhuno ticivaraṃ eva paribhogasīsenā anuññātāṃ, paṭiggahanaṃ²³
 pana avāritaṃ, tasmā mayāpi aññesaṃ jinnacivarakānaṃ²⁴ dātum te
 20 sātakā paṭiggahitā²⁵“ ti. „Te pana bhikkhū²⁶ tumbhākāṃ santikā
 sātake labhitvā purāṇacivaraṃ²⁷ kiṃ karissantīti“. „Porāṇacivaraṃ²⁸
 uttarāsaṃgaṃ karissantīti“. „Porāṇakauttarāsaṃgaṃ²⁹ kiṃ karissan-
 tīti“. „Antaravāsakaṃ karissantīti“. „Porāṇakaantaravāsakaṃ kiṃ
 karissantīti“. „Paccattharaṇaṃ karissantīti³⁰“. Porāṇakapaccattha-
 25 raṇaṃ³¹ kiṃ karissantīti“. „Bhummattharaṇaṃ karissantīti³⁰“.

¹ Ck saḥassaggaṇakānaṃ, B² saḥassaithikānaṃ. ² B² āharayitthā, Cp Cs āhari-
 yittha. ³ Cp Cs devi-. ⁴ B² Cp Cs ānandattherassa. ⁵ B² pārūpitvā.
⁶ B² āgamaṃsuṃ. ⁷ B² saḥassanikā, Ck saḥassaggaṇakā. ⁸ B² aparūpitvā.
⁹ B² adds āmaṃsu āharāsu. ¹⁰ Ck Cp Cs anuññātāṃ, B² anuññāta anuññāta.
¹¹ Ck Cp -vaṇijjaṃ, B² -vāṇijjaṃ. ¹² B² karissati. ¹³ Ck ti corrected to ni.
¹⁴ B² adds va. ¹⁵ B² adds nu. ¹⁶ Ck nivāsanaṃ pārūpanaṃ, B² pārūpanaṃ.
¹⁷ B² dentīti. ¹⁸ B² omits ajja. ¹⁹ B² adds tā. ²⁰ Ck Cp Cs -ggaṇakāni,
 B² -ggaṇikā. ²¹ Ck Cp Cs add tāni. ²² B² bhagavato. ²³ B² paṭiggahanaṃ,
 Cp Cs paṭiggahanaṃ. ²⁴ B² jinna-, Ck jinnacivarakānaṃ. ²⁵ B² paṭiggahitā,
 Ck paṭiggahitā, Cp Cs paṭiggahitā. ²⁶ all the MSS. bhikkhu. ²⁷ B² porāṇa-,
 Ck purāṇa-. ²⁸ B² porāṇasaṃghātī, Ck porāṇacivaraṃ. ²⁹ Ck porāṇaka-,
 B² porāṇauttarasaṃgaṃ. ³⁰ all the MSS. karissanti. ³¹ B² porāṇapaccattharaṇaṃ.

„Porāṇakabhummattharaṇaṃ¹ kim karissantīti². „Pādapuñchanam³ karissantīti³. „Porāṇakapādapuñchanam kim karissantīti⁴. „Mahārājā, saddhādeyyaṃ nāma⁵ vinipātetum na labhati, tasmā porāṇakapādapuñchanam⁶ vāsiyā⁷ koṭṭetvā mattikāyā pakkhipitvā senāsanesu mattikālepaṃ⁸ dassentīti⁹. „Bhante, tumhākaṃ dinnam yāva pādapuñchanāpi¹⁰ nassitum na labhatīti¹¹. „Āma mahārājā amhākaṃ dinnam nassitum na labhati¹² paribhogam eva hotīti¹³. Rājā tuṭṭho somanassappatto hutvā itarāni pi gehe¹⁴ ṭhapitāni pañca sātakasatāni āharāpetvā therassa datvā anumodanam sutvā theram vanditvā padakkhiṇam katvā pakkāmi¹⁵. Thero paṭhamaladdhāni pañca sātakasatāni jīṇṇacīvarakānaṃ¹⁶ adāsi. Therassa pana pañcamattāni saddhivihārikasatāni. Tesu eko daharabhikkhu therassa bahūpakāro¹⁷ pariveṇam sammajjati pāṇiyaparibhojanīyaṃ¹⁸ upaṭṭhapeti¹⁹ dantakaṭṭhamukhodakam²⁰ deti vaccaṭṭijantāgharasenāsanāni²¹ paṭijaggati hatthaparikammapādaparikammapiṭṭhiparikammādīni karoti. Thero pacchāladdhāni pañca sātakasatāni „ayaṃ me²² bahūpakāro²³ ti yuttavasena sabhāni²⁴ tass' eva adāsi. So pi sabbe te sātake bhājetvā attano samānupajjhāyānaṃ adāsi. Evaṃ sabbe pi te laddhasātakā bhikkhū²⁵ sātake chinditvā rañjitvā²⁶ kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca pārūpitvā ca²⁷ Sattāraṃ upasamkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā²⁸ evaṃ āhaṃsu²⁹: „Bhante, sotāpannassa ariyasāvakassa mukholokanadānaṃ³⁰ nāma atthīti³¹. „Na bhikkhave ariyasāvakānaṃ mukholokanadānaṃ nāma atthīti³². „Bhante, amhākaṃ³³ upajjhāyena dhamma-bhaṇḍāgārikattherena saḥassagghaṇakānaṃ³⁴ sātakānaṃ³⁵ pañca satāni ekass' eva daharabhikkhuno dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā³⁶ amhākaṃ adāsīti³⁷. „Na bhikkhave Ānando mukholōkanabhikkhaṃ

¹ Bⁱ porāṇabh-, C^k porānakabh-. ² Bⁱ puñchanam, C^p C^s -puñjanam? C^k -puñchanam corrected to puñchanam. ³ all the MSS. karissanti. ⁴ Bⁱ omits porāṇaka . . . karissantīti. ⁵ Bⁱ omits nāma. ⁶ Bⁱ -puñchanam, C^p C^s -puñjanam? C^k -puñchanam corrected to -puñchanam. ⁷ Bⁱ vāsiyāyo. ⁸ Bⁱ -lepanam. ⁹ Bⁱ karissanti. ¹⁰ Bⁱ yāva puñchanam, C^p -puñjanāpi, C^k yāva pādapuñchanāni pi corrected to -puñchanāni pi. ¹¹ Bⁱ labhatīti. ¹² Bⁱ gehe. ¹³ Bⁱ C^k C^s pakkhāmi. ¹⁴ C^k jinna-, Bⁱ adds bhikkhunaṃ. ¹⁵ Bⁱ C^p C^s bahupakāro. ¹⁶ Bⁱ pāṇiya-paribhojana. ¹⁷ Bⁱ upaṭṭhapesi. ¹⁸ Bⁱ nhānhodakam. ¹⁹ Bⁱ -senāsanam. ²⁰ Bⁱ ayameva, C^k ayameva corrected to ayame. ²¹ Bⁱ bahurūpakāro, C^p C^s bahupakāro. ²² Bⁱ sappāni pi. ²³ all the MSS. bhikkhu. ²⁴ Bⁱ C^p C^s rajitvā. ²⁵ Bⁱ nivāsetvā pārūpitvā vā. ²⁶ Bⁱ āhanisum. ²⁷ Bⁱ -dānam. ²⁸ Bⁱ omits amhākaṃ. ²⁹ Bⁱ -gghanikāni. ³⁰ Bⁱ sātakāni. ³¹ Bⁱ adāsi.

deti¹, so pan² assa bhikkhu bahūpakāro³, tasmā attano upakārassa upakāravasena guṇavasena yuttavasena⁴ 'upakārassa nāma paccupakāro kātum vaṭṭatīti' kataññūkatavedibhāvena adāsi, porāṇakapaṇḍitāpi hi attano upakārānaṃ⁵ yeva⁶ paccupakāraṃ karimsū⁷ 'ti vatvā tehi yācito
5 atītaṃ āhari:

Atīte⁸ Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto sīho hutvā pabbataguḥāyaṃ vasati. So ekadivasaṃ guḥāya⁹ nikkhamitvā¹⁰ pabbatapādaṃ olokesi. Taṃ pana pabbatapādaṃ parikkhipitvā¹¹ mahāsaro ahosi. Tassa ekasmiṃ
10 unnataṭṭhāne upari thaddhakaddamapiṭṭhe mudūni haritatiṇāni jāyimsu, sasakā c' eva harinādayo ca¹² sallahukamigā¹³ kaddamamatthake vicarantā tāni khādanti. Taṃ divasaṃ pi eko migo tāni tiṇāni¹⁴ khādanto vicarati. Sīho pi 'taṃ migaṃ gaṇhissāmīti' pabbatamatthakā uppatitvā sīhavegena pakkhandi.
15 Migo maraṇabhayaṭṭajito viravanto palāyi. Sīho vegaṃ sandhāretuṃ asakkonto kalalapiṭṭhe nipatitvā osīditvā uggantuṃ¹⁵ asakkonto cattāro pāde thambhe viya otāretvā sattāhaṃ nirāhāro aṭṭhāsi. Atha eko¹⁶ sigālo gocarapasuto taṃ disvā bhayena palāyi. Sīho taṃ pakkositvā „bho sigāla, mā palāyi, aham
20 kalale laggo, jīvitaṃ me dehīti“ āha. Sigālo tassa santikaṃ gantvā „aham taṃ uddhareyyaṃ, 'uddhato'¹⁷ pana maṃ khādeyyāsīti' bhāyāmīti“. „Mā¹⁸ bhāyi, nāhan taṃ khādissāmi¹⁹, mahantaṃ pana te²⁰ guṇaṃ karissāmi²¹, eken' upāyena maṃ uddharāhīti“. Sigālo paṭiññaṃ gahetvā²² catunnaṃ²¹ pādānaṃ
25 samantā kalale apanetvā catunnaṃ pi pādānaṃ catasso mātikā²²

¹ Bⁱ mukholokano bhikkhu na deti. ² Bⁱ C^p C^s bahu-. ³ Bⁱ upakāravasena ca yuttavasena ca. ⁴ C^k upakārānaṃ, C^p C^s upakārakānaṃ, Bⁱ upakārakānaṃ. ⁵ Bⁱ űeva. ⁶ Bⁱ adds bhikkhave. ⁷ Bⁱ kuharaṃ. ⁸ Bⁱ adds pappatamuddhani thavā. ⁹ Bⁱ paṭikkhipitvā. ¹⁰ Bⁱ sasakādayo ceva bilārasinīgālādayo ca. ¹¹ Bⁱ adds ca. ¹² Bⁱ omits tiṇāni. ¹³ Bⁱ upagantuṃ. ¹⁴ Bⁱ atheko. ¹⁵ Bⁱ siṅgālo here and in the following. ¹⁶ Bⁱ uddhato. ¹⁷ Bⁱ omits bhāyāmīti mā. ¹⁸ Bⁱ takhādissāmiti. ¹⁹ Bⁱ te pana. ²⁰ Bⁱ karissāmiti. ²¹ C^k adds, ca. ²² Bⁱ adds pi. ²³ Bⁱ mātikāyo.

khaṇitvā udakābbhimukhaṃ akāsi, udakaṃ pavisitvā kalalaṃ
 muduraṃ akāsi. Tasmiṃ khaṇe sigālo¹ sīhassa udarantaram pa-
 visitvā „vāyāmaṃ karohi sāmīti“ uccāsaddaṃ karonto sīsena
 udaraṃ pahari. Sīho vegam janetvā kalalā uggantvā pak-
 khanditva thale aṭṭhāsi. So muhuttaṃ vissamitvā saraṃ oruḥa 5
 kaddamaṃ dhovitvā nahāyitvā² atha ekaṃ³ mahisaṃ vadhitvā
 dāṭhāhi⁴ ovijjhivā maṃsaṃ ubbattetvā „khāda sammā“ ‘ti⁵
 sigālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi.
 Puna sigālo ekaṃ maṃsapesiṃ ḍasitvā gaṇhi „idaṃ kimatthāya
 sammā“ ‘ti ca⁶ vutte „tumhākaṃ dāsi⁷ atthi, tassā⁸ bhavissa- 10
 tīti“ āha. Sīho „gaṇhāhīti“⁹ vatvā sayam pi sīhiyā atthāya¹⁰
 maṃsaṃ gaṇhitvā „ehi samma, amhākaṃ pabbatamuddhani
 ṭhatvā¹¹ sakhiyā vasanaṭṭhānaṃ gamissāmā“ ‘ti vatvā tattha
 gantvā maṃsaṃ khādāpetvā sigālaṃ ca sigālīṃ ca assāsetvā
 tato paṭṭhāya „dāni¹² ahaṃ tumhe paṭijaggissāmīti“¹³ attano 15
 vasanaṭṭhānaṃ netvā guhādvāre¹⁴ aññissā guhāya vasāpesi¹⁵.
 Tato¹⁶ paṭṭhāya gocarāya gacchanto sīhiṃ ca sigālīṃ ca ṭhape-
 tvā sigālena saddhiṃ gantvā nānāmige vadhitvā ubho pi tatth’
 eva maṃsaṃ khādītva itarāsaṃ pi¹⁷ dvinnaṃ āharitvā denti.
 Evaṃ kāle gacchante sīhi¹⁸ pi dve putte vijāyi sigālī¹⁹ pi²⁰. 20
 Te sabbe pi samaggavāsaṃ vasimsu. Ath’ ekadivasaṃ sīhiyā
 etad ahosi: „ayaṃ sīho sigālaṃ ca sigālīṃ ca sigālapotake ca
 ativiya piyāyati, nūnaṃ assa sigālīyā saddhiṃ santhavo²¹ atthi,
 tasmā evaṃ sinehaṃ karoti, yaṃ nūnāhaṃ imaṃ piḷetvā taje-
 tvā ito palāpeyyan“ ti sā sīhassa sigālaṃ gahetvā²² gocarāya 25
 gatakāle sigālīm piḷesi tajesī: „kinkāraṇā imasmiṃ ṭhāne

¹ Bⁱ siṅgāleva. ² Bⁱ nahāyitvā darathaṃ paṭipasambhetvā. ³ Bⁱ athekaṃ.

⁴ Bⁱ aṭṭhāsi. ⁵ Bⁱ ada sampā ti. ⁶ Bⁱ omits ca. ⁷ Bⁱ Cp C^s dāsi. ⁸ Bⁱ tayā-
vabhāvaṃ. ⁹ C^k C^p C^s gaṇhāsīti, Bⁱ gaṇhāhīti. ¹⁰ C^k sīhiyāṭṭhāya, Bⁱ sihiyā
attāya. ¹¹ Bⁱ pappamuddhani gantvā, C^k C^p C^s pabbatamuddhane ṭhatvā.

¹² Bⁱ ito pathāya idāni. ¹³ Bⁱ adds vatvā. ¹⁴ Bⁱ guhāya dvāre. ¹⁵ Bⁱ vassa-
peti. ¹⁶ Bⁱ so tato. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ C^k sīhi. ¹⁹ Bⁱ siṅgālī. ²⁰ Bⁱ adds
dve putte vijāyi. ²¹ Bⁱ kiṃ nūnimassa siṅgālassa siṅgālīyā saddhi saṇhavo,
C^k C^p C^s nunam, Cp santavo. ²² Bⁱ omits gahetvā.

vasasi na palāyasīti¹“. Puttāpi 'ssā² sigālīputte³ tath' eva
tājjayimsu. Sigālī⁴ tam atthaṃ sigālassa kathetvā „sīhassa
vacanena etāya evaṃ katabhāvam pana⁵ jānāma, ciraṃ vasiṃhā,
nāsāpeyyāpi no⁶, ambhākaṃ vasanaṭṭhānam eva gacchāmā“ 'ti
5 āha. Sigālo tassā vacanaṃ sutvā sīhaṃ upasaṃkamitvā
āha. „Sāmi, ciraṃ amhehi tumhākaṃ santike vutthaṃ, ati-
ciraṃ vasantaṃ nāma appiyā honti, ambhākaṃ gocarāya pakkanta-
kāle sīhī⁷ sigālīṃ viheṭṭheti 'imasmiṃ ṭhāne kasmā vasatha
palāyathā' 'ti tājjeti⁸, sīhapotakāpi sigālapotake⁹ tājjeti, yo
nāma yassa attano santike vasaṃ na roceti¹⁰ tena 'yāhīti' nī-
10 haritabbo va¹¹, evaṃ¹² viheṭṭhanaṃ kimatthiyan“ 'ti vatvā paṭha-
maṃ gātham āha:

1. Yenakāmaṃ paṇāmeti¹³, dhammo balavataṃ, migī¹⁴
unnadanti, vijānāhi¹⁵, jātaṃ saraṇato bhayan ti. 13.

Tattha yenakāmaṃ paṇāmeti¹⁶ dhammo balavatan ti balavā nāma
15 issaro attano sevakaṃ yena disābhāgena icchati tena disābhāgena so paṇāmeti¹⁸
nīharati, esa dhammo balavataṃ, ayaṃ¹⁸ issarānaṃ sabhāvo pavēnidhammo¹⁹
va, tasmā sace ambhākaṃ vasaṃ na rocetha ujukam eva no nīharatha, viheṭṭhanena
ko attho ti dipento evaṃ āha, migīti sīhaṃ ālapati, so hi migarājatāya migā
assa atthīti migī²⁰, unnadantīti pi²¹ tam eva ālapati, so hi unnatānaṃ²² dan-
20 tānaṃ atthitāya unnatā²³ dantā assa atthīti unnadantī²⁴, unnatadantīti²⁵ pi
pāṭho yeva, vijānāhīti esa issarānaṃ dhammo ti evaṃ jānāhi, jātaṃ sara-
ṇato bhayan ti ambhākaṃ tumhe paṭiṭṭhaṭṭhena²⁶ saraṇaṃ, tumhākaṃ yeva²⁷
santikā bhayaṃ jātā, tasmā attano vasanaṭṭhānam eva gamissāmā 'ti dipeti;
aparo nayo: tava²⁸ migī sīhī²⁹ unnadantī³⁰ mama puttadāraṃ tājjeti³¹ yena-
25 kāmāṃ paṇāmetīti³² yena yenākārena³³ icchati tena paṇāmeti³⁴ pavatteti³⁵

¹ B² palāyasīti, C² C² S² palāyasi. ² B² omits pissā. ³ C² sigālī-, B² siṅgāla-.

⁴ C² sigālī, B² siṅgālī. ⁵ B² -bhāvaṃ pina. ⁶ B² nāpāpeyyāsi no. ⁷ B² C² sīhi.

⁸ B² tājjesi. ⁹ B² siṅgālapotake pi. ¹⁰ B² na rocasi, C² nakaroceti. ¹¹ C² omits

va. ¹² B² omits evaṃ. ¹³ C² paṇāmati, C² C² S² panamati. ¹⁴ so all the MSS.

¹⁵ B² vijānāti. ¹⁶ C² panāmati, C² C² S² paṇamati. ¹⁷ B² C² C² S² panāmeti.

¹⁸ C² omits ayaṃ. ¹⁹ C² C² S² pavēni-. ²⁰ C² B² migī. ²¹ C² omits pi,

B² unnadantī sīhaṃ eva ālapati. ²² C² C² S² unṇatānaṃ. ²³ C² C² S² unṇatā,

B² unna. ²⁴ B² unnadatha, C² C² S² unṇadanti. ²⁵ C² C² S² unṇadantīti, B² danti.

²⁶ B² paṭiṭṭhāṭṭhena. ²⁷ B² tumhākaṃ űeva. ²⁸ B² tava. ²⁹ B² C² sīhi.

³⁰ C² C² B² unnadanti. ³¹ C² C² S² tājjeti. ³² C² C² S² paṇāmati, C² C² S² paṇa-

mati. ³³ B² yena kāraṇena, C² C² S² yenākāreṇa. ³⁴ C² C² S² paṇāmati, C² C² S² paṇa-

mati. ³⁵ C² C² C² S² pavattati.

viheṭṭhi¹, evaṃ tvaṃ vijānāhi, tatra kiṃ sakkā amhehi kātun, dhammo bala-
vataṃ esa, balavantānaṃ sabhāvo, idāni mayaṃ gamissāma² 'ti yasmā jātaṃ sara-
nato bhayan ti.

Tassa vacanaṃ sutvā siho sihiṃ āha: „bhadde, asukasmiṃ
nāma kāle mama gocarattāya gantvā sattame divase sigālena 5
ca² imāya ca sigāliya saddhiṃ āgatabhāvaṃ sarasīti“. „Āma
sarāmīti“. „Jānāsi pana mayhaṃ sattāhaṃ anāgamanassa kā-
raṇaṃ“ ti. „Na jānāmi sāmīti“. „Bhadde, ahaṃ 'ekaṃ migam
gaṇhissāmīti virajjhivā kalale laggo tato nikkhamitum asak-
konto sattāhaṃ nirāhāro atthāsīṃ. sv-āhaṃ imam sigālaṃ nis- 10
sāya jīvitaṃ labhiṃ, ayaṃ me jīvitadāyako sahāyo, mittadhamme
thātum sāmattḥo hi mitto dubbalo nāma n' atthi, ito paṭṭhāya
mayhaṃ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānaṃ ca evarūpaṃ
avamaṇaṃ mā akāsīti“ vatvā siho dutiyaṃ gātham āha:

2. Api ce pi³ dubbalo mitto mittadhammesu tiṭṭhati 15
so nātako ca bandhu ca so mitto so ca me sakhā;
dāṭhini⁴, mātimaññittho⁵, sigālo mama paṇado ti. 14.

Tattha api ce pīti eko pi-saddo⁶ anuggahatto eko sambhāvanatto, tatrāyaṃ
yojanā: dubbalo ce pi mitto mittadhammesu api tiṭṭhati sace thātum sakkoti so
nātako ca bandhu ca so⁷ mittacittatāya⁸ mitto so ca me sahāyatthena⁹ sakhā, 20
dāṭhini¹⁰ mātimaññittho¹¹ bhadde dāṭhāsampanne¹² sihi¹³ mā mayhaṃ
sahāyaṃ vā sahāyīṃ vā atimaññi¹⁴ ayaṃ¹⁵ hi sigālo mama paṇado ti

Sā sihassa vacanaṃ sutvā sigāliṃ¹⁶ khamāpetvā tato paṭ-
thāya saputtāya tāya¹⁷ saddhiṃ samaggavāsaṃ vasi¹⁸, siha-
potakāpi sigālapotakehi saddhiṃ kilamānā¹⁹ mātāpitunnaṃ 25

¹ Bⁱ adds palāpeti pi. ² Bⁱ iminā ca siṅgālena. ³ Bⁱ omits pi. ⁴ Bⁱ dāṇṭhi,
C^k dāṭhini. ⁵ Bⁱ mātimaññivo, C^k mātimaññittho, C^s mātimaññittho, C^p mā-
timaññittho. ⁶ Bⁱ eko apisaddo. ⁷ Bⁱ omits so. ⁸ C^k mittamittatāya, Bⁱ mitta-
cittatāyaṃ. ⁹ Bⁱ sahāyatthena, C^p C^s sahāyatthena. ¹⁰ Bⁱ dāṭhiti, C^s dāṭhini,
C^p dāṭhini. ¹¹ Bⁱ mātimaññivhoti, C^k mātimaññittho. ¹² C^k C^p dāṭhasam-
panno, C^s dāṭhasampanne altered to sampannena, Bⁱ dāṭhasampannā. ¹³ C^p
C^s sihi. ¹⁴ C^k C^p atimaññi, C^s atimaññi, Bⁱ atimaññivo. ¹⁵ Bⁱ ayaṃ. ¹⁶ C^k
C^p C^s sigālaṃ, Bⁱ sigāli. ¹⁷ Bⁱ saputtadārāya. ¹⁸ Bⁱ vasisuṃ. ¹⁹ C^k kila-
mānā, Bⁱ C^p C^s kilamāno sammōdamānā.

atikkantakāle pi mittabhāvaṃ abhinitvā sammodamānāpi va-
siṃsu. Tesāṃ kira satta kulaparivaṭṭe¹ abhijjamānā² mettī³
agamāsi⁴.

- Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmīno,
keci anāgāmīno, keci arahantā ahesuṃ.) „Tadā sigālo Ānando ahoṣi,
siho pana aham evā 'ti. Guṇajātakaṃ⁵.

8. Suhanujātaka.

- Na-y-idaṃ visamāsilenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane
10 viharanto dve caṇḍabhikkhū⁶ ārabha kathesi. Tasmim hi samaye
Jetavane pi eko bhikkhu caṇḍo ahoṣi pharusō sāhasiko, janapade pi.
Ath' ekadivasam jānapado bhikkhu kenacid eva karaṇīyena Jetavanam
agamāsi⁷. Sāmaṇerā c' eva daharabhikkhū ca tassa caṇḍabhāvaṃ
jānanti, „tesaṃ⁸ dvinnam caṇḍānaṃ kalaham passissāmā⁹ 'ti kutūhalā⁹
15 taṃ bhikkhuṃ Jetavana-vāsikassa parivenaṃ¹⁰ pahīṇīsu. Ubho¹¹
caṇḍā aññamaññaṃ disvā va saṃsandīsu samesuṃ¹² hatthapādapiṭṭhi-
sambāhanādīni akaṃsu. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samu-
ṭṭhapesuṃ: „Avuso, caṇḍā bhikkhū aññesaṃ upari caṇḍā pharusā
sāhasikā, aññamaññaṃ pana ubho pi¹³ samaggā sammodamānā piya-
20 saṃvāsā jātā¹⁴ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
kathāya sannisinnā¹⁵ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁶ 'ti vutte „na bhikkhave
idān' eva, pubbe p' ete aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā aññamaññaṃ
pana samaggā sammodamānā piyasaṃvāsā va¹⁴ ahesuṃ¹⁴ ti vatvā
atītaṃ āhari:

- 25 Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto tassa sabbatthako¹⁵ atthadhammānusāsaka-
amacco¹⁶ ahoṣi. So pana rājā thokaṃ dhanalobhapakatiko.

¹ Bⁱ sattakālaparivatto. ² Bⁱ abhijjamāno. ³ C^k mettīm, C^p C^s metti, Bⁱ mitti.

⁴ Bⁱ āgamāsi. ⁵ Bⁱ sihajātakaṃ sattamaṃ. ⁶ Bⁱ caṇḍebhi-. ⁷ Bⁱ āgamāsi.

⁸ C^k C^p C^s taṃ. ⁹ Bⁱ kutūhalena ¹⁰ C^k parivenaṃ. ¹¹ Bⁱ te ubho pi.

¹² Bⁱ yasamvāsasamvāsusmodīsu. ¹³ Bⁱ adds te. ¹⁴ C^k omits va, Bⁱ ca.

¹⁵ Bⁱ pappatasādhako. ¹⁶ Bⁱ -sāsako amacco.

Tassa Mahāsoṇo¹ nāma kūtaasso² atthi. Atha³ uttarāpathakā
 assavāṇijā pañca assasatāni ānesuṃ. Assānaṃ āgatabhāvaṃ rañño
 ārocesuṃ. Tato pubbe pana Bodhisatto asse agghāpetva mūlaṃ
 aparihāpetvā dāpesi. Rājā taṃ asukhāyamāno⁴ aññaṃ amac-
 caṃ pakkosivā⁵ „tāta, asse agghāpehi, agghāpetvā⁶ ca paṭha- 5
 maṃ Mahāsoṇaṃ⁷ yathā tesāṃ assānaṃ antaram pavisati tathā
 vissajjetvā asse ḍasāpetvā⁸ vaṇite kārāpetvā dubbalakāle mūlaṃ
 hāpetvā agghāpeyyasīti⁹ āha. So „sādhū“ ti sampaṭicchitvā
 tathā akāsi. Assavāṇijā anattamanā hutvā tena katakiriyaṃ
 Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kiṃ pana tumhākaṃ 10
 nagare kūtaasso¹⁰ n’ atthīti¹¹“ pucchi. „Atthi sāmi Suhanu¹²
 nāma kūtaasso¹³ caṇḍo pharusō“ ti. „Tena hi puna āgacchantā
 naṃ¹⁴ assaṃ āneyyāthā“ ti. Te „sādhū“ ti paṭisunivā puna
 āgacchantā taṃ¹⁵ kūtaassaṃ¹⁶ gāhāpetvā āgacchimsu. Rājā
 „assavāṇijā āgatā“ ti sutvā sīhapañjaraṃ ugghāṭetvā asse 15
 oloketvā Mahāsoṇaṃ¹⁷ vissajjāpesi. Assavāṇijāpi Mahāsoṇaṃ¹⁸
 āgacchantāṃ disvā Suhanuṃ vissajjesuṃ¹⁹. Te aññaṃaññaṃ
 patvā sarīrāni lehentā²⁰ atṭhaṃsu. Rājā Bodhisattaṃ pucchi:
 „Vayassa, ime dve kūtaassa²¹ aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā
 aññe asse ḍasitvā²² gelaññaṃ pāpenti, aññaṃaññaṃ pana sarī- 20
 raṃ²³ lehentā²⁴ sammodamānā atṭhaṃsu, kiṃ nāṃ’ etan“ ti.
 Bodhisatto „na-y-ime mahārāja visamasilā, samasilā samadhā-
 tukā²⁵ ete“ ti vatvā imaṃ gāthadvayam āha:

1. Na-y-idaṃ visamasilena Soṇena Suhanuṃ saha²⁶,

Suhanu pi²⁷ tādiso yeva yo Soṇassa sagocaro²⁸. 15. 25

¹ C^k C^p C^s mahāsoṇo. ² Bⁱ C^p kūta-. ³ Bⁱ adds dve. ⁴ Bⁱ pariḥāyamāno.

⁵ Bⁱ pakkosāpetvā. ⁶ Bⁱ agghāpento. ⁷ Bⁱ mahāsoṇaṃ, C^k C^p C^s mahāsoṇam.

⁸ Bⁱ ḍasāpetvā. ⁹ Bⁱ asse agghāpessasīti. ¹⁰ Bⁱ kūtaasso, C^k C^p kūtaasso.

¹¹ Bⁱ attīti. ¹² Bⁱ suhanu ¹³ Bⁱ kūtaasso, C^k C^p kūtaasso. ¹⁴ Bⁱ taṃ. ¹⁵ C^p

C^s naṃ. Bⁱ ta. ¹⁶ Bⁱ kūtaassaṃ. ¹⁷ C^k mahāsoṇaṃ. ¹⁸ C^p C^s mahāsoṇaṃ.

¹⁹ C^k vissajjāpesuṃ. ²⁰ Bⁱ jepanto sammodamānā. ²¹ Bⁱ kūtaasata ²² Bⁱ ḍasā-

setvā. ²³ Bⁱ idāni pana aññaṃaññaṃ sarīraṃ. ²⁴ Bⁱ C^k lehentā. ²⁵ Bⁱ visama-

silā visamadhātukā, C^k visamasilā samadhātukā. ²⁶ Bⁱ suhanu saha. ²⁷ Bⁱ su-

hanu pi, C^k suhanu pi. ²⁸ Bⁱ yo sobhanassa gocaro.

2. Pakkhandinā pagabbhena niccam¹ sandānakhādīnā
sameti pāpaṃ pāpena sameti asatā asan² ti. 16.

Tattha nayidaṃ visamasīlena Soṇena Suhanussahā³ ti yaṃ idaṃ
Suhānu⁴ kūjaṣso⁵ Soṇena⁶ saddhiṃ pemaṃ karoti idaṃ na attano visamasīlena,
5 atha kho attano samasīlen' eva⁷ saddhiṃ karoti, ubbo pi h' ete attano anācāra-
tāya dussīlatāya samasīlā samadhātukā, Suhānu⁹ pi tādiso yeva yo Soṇassa
sagocaro ti yādiso hi Soṇo Suhanu⁹ pi tādiso yeva, yo Soṇassa¹⁰ sagocaro¹¹,
yaṃgocaro Soṇo¹² taṃgocaro yeva, yath' eva hi Soṇo assagocaro asse ḍasanto¹³
carati tathā Suhanu⁹ pi, iminā nesaṃ samānagocarataṃ dasseti; te pana ācāra-
10 gocarē¹⁴ ekato katvā dassetuṃ pakkhandinā ti ādi vuttaṃ, tattha pakkhan-
dinā ti assānaṃ upari pakkhandanagocarena, pagabbhenā¹⁵ 'ti kāyapāgabbhi-
yādisamanūgatena dussīlena, niccam sandānakhādīnā ti sadā attano
bandhanayottaṃ khādanasīlena khādanagocarena ca, sameti pāpaṃ pāpenā
'ti etesu aññatarena pāpena saddhiṃ aññatarassa pāpaṃ dussīliyaṃ sameti,
15 asatā asan² ti etesu aññatarena asatā anācāragocarassampannaṃ saha¹⁶ itarassa
asaṃ¹⁷ asādhukammaṃ sameti gūthādīni viya¹⁸ gūthādīhi ekato saṃsandati¹⁹
sadisaṃ nibbisesaṃ eva hotīti.

Evam vatvā ca pana Bodhisatto „mahārāja, raññā nāma
na atiluddhena bhavitabban ti, parassa santakaṃ nāma nāse-
20 tuṃ na vattatīti^{20a}“ rājānaṃ ovaditvā²¹ asse agghāpetvā bhūtaṃ
eva mūlaṃ²² dāpesi.

Assavaṇijā yathāsabhāvaṃ eva mūlaṃ labhitvā haṭṭhatutṭhā
agamaṃsu²³. Rājāpi Bodhisattassa ovāde thatvā yathā-
kammaṃ gato.

25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā dve assā ime dutṭhabhikkhū ahesuṃ, rājā Ānando, paṇḍita-
macco²⁴ pana aham evā“ 'ti. Suhanujātakaṃ²⁵.

¹ Bⁱ nicca. ² Bⁱ asabhan. ³ Bⁱ suhaṇu saḥā. ⁴ Bⁱ suhaṇu. ⁵ Bⁱ kūjaṣso.

⁶ C^k sonena. ⁷ C^k C^s visamasīleneva, CP visama- corrected to sama-. ⁸ Bⁱ su-
haṇu pi. ⁹ Bⁱ suhaṇu. ¹⁰ C^k sonassa. ¹¹ Bⁱ adds ti. ¹² C^k sono. ¹³ Bⁱ daṃ-
sento. ¹⁴ Bⁱ anācāragocare. ¹⁵ C^k pāgabbhenā. ¹⁶ C^s saḥā. ¹⁷ C^k CP C^s ayaṃ.

¹⁸ C^k omits gūthādīni viya, CP has added gūthādīni viya. ¹⁹ Bⁱ ekako sandati.

²⁰ Bⁱ vattati. ²¹ Bⁱ ovaditva, CP ovaditvā corrected to ovaditvā. ²² Bⁱ bhūta-
mūlaṃ, C^k CP C^s bhūtaṃ eva mūle. ²³ Bⁱ āgamaṃsu. ²⁴ Bⁱ paṇḍitaamacco.

²⁵ Bⁱ adds aṭṭhamāṇaṃ.

9. Morajātaka.

Udet' ayaṃ cakkhumā ti. Iḍaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabha kathesi. So² bhikkhu
bhikkhūhi Satthu santikaṃ nīto „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇ-
ṭhito“ ti vutte „saccaṃ³ bhante“ ti vatvā „kiṃ disvā“ ti vutte „ekaṃ 5
alaṃkatapaṭiyattasarīraṃ⁴ mātugāmaṃ oloketvā“ ti āha⁵. Atha naṃ
Satthā „bhikkhu, mātugāmo⁶ nāma tumbhādisānaṃ yeva kasmā⁷ cittaṃ
nāluṇessati⁸, porāṇakapaṇḍitā naṃ⁹ pi hi mātugāmassa saddaṃ sutvā
satta vassasatāni asamudāciṇṇakilesā okāsaṃ labhitvā khaṇen' eva
samudācarimisu, visuddhāpi satta saṃkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi 10
āyasakyaṃ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā“ ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto morayoniaṃ paṭisaṇḍhiṃ gahetvā aṇḍakāle pi
kaṇikāramakulavaṇṇaṇḍakoso¹⁰ hutvā aṇḍaṃ bhinditvā nik-
khanto suvaṇṇavaṇṇo ahosi dassaniyo pāsādiko pakkhānaṃ 15
antare surattarājivirājito. So attano jīvitāṃ rakkhanto tisso
pabbatarājīyo atikkamma catutthāya pabbatarājīyā ekasmiṃ
Daṇḍakahiraṇṇapabbatatale vāsaṃ kappesi. So pabhātāya rattiya
pabbatamatthake nisinna suriyaṃ¹¹ uggacchantāṃ oloketvā attano
gocarabhūmiyaṃ rakkhāvaraṇatthāya¹² Brahmamantaṃ ban- 20
dhanto „udet' ayaṃ“ ti ādiṃ āha:

1. Udet' ayaṃ cakkhumā ekarājā

harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹³;

taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹⁴,

tay' ajja guttā viharemu¹⁵ divasaṃ¹⁶ ti. 17.

25

¹ B² ukkaṇṭhitaṃ. ² B² adds hi. ³ C^k saccaṃ. ⁴ C^k Cp C^s -paṭiyattāṃ sarī-
raṃ. ⁵ B² mātugāmaṃ disvā ukkaṇṭhitaṃ. ⁶ Cp mātugāmā corrected to mātugāmo.
⁷ B² kasmā tumbhādisānaṃ yeva. ⁸ C^k Cp C^s nāluṇessanti, B² nāluṇesi. ⁹ B² naṃ.
¹⁰ Cp C^s kaṇikāra-, B² kaṇikāramakulavaṇṇo viya antakoso, C^k kaṇikāramakula-
vaṇṇa aṇḍakoso. ¹¹ B² Cp sūriyaṃ. ¹² C^k Cp C^s rakkhāvarana-, B² rakkhapaṭ-
thāya. ¹³ B² paṭhavi. ¹⁴ all the MSS. add this word, B² paṭhavippabhāsaṃ, B²
paṭhavi-. ¹⁵ B² ratta viharemu. ¹⁶ so all the MSS.

Tattha udetīti pācīnalokadhātuto uggacchati, cakkhumā ti sakalacakka-
vālavāsīnaṃ¹ andhakāraṃ vidhamitvā cakkhupaṭilābhakaraṇena yaṃ tena² tesāṃ
dinnāṃ cakkhumā tena³ cakkhunā cakkhumā, ekarājā ti sakalacakkavāle⁴ āloka-
karānaṃ antare seṭṭhavisīṭṭhaṭṭhena ekarājā, harissavaṇṇo ti harisamānavanṇo
5 suvaṇṇavanṇo ti attho, paṭhaviṃ pabhāsetīti⁵ paṭhavippabhāso⁶; taṃ taṃ
namassāmīti tasmā tam⁷ evarūpaṃ bhavantaṃ namassāmi, tayajja guttā
viharemu divasan ti tayā ajja rakkhitagopitā⁸ hutvā imaṃ divasaṃ catuiriya-
pathavihāreṇa⁹ sukhaṃ vihareyyāma.

Evam Bodhisatto imāya gāthāya suriyaṃ¹⁰ namassitvā
10 dutiyagāthāya atīte parinibbute Buddhe c' eva Buddhagūṇe ca
namassati:

2. Ye brāhmaṇā vedagū¹¹ sabbadhamme
te me namo te ca maṃ pālayantu;
nam' atthu Buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā,
15 namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro carati¹² esanā ti.

Tattha ye brāhmaṇā ti ye bāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā, vedagū ti
vedānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū, vedehi pāraṃ gatā ti pi vedagū¹³, idha pana
sabbe saṃkhatāsāṃkhatadhamme vidite pākāte katvā gatā ti vedagū¹⁴, ten' evāha
20 sabbadhamme ti, sabbe khandhāyatanādhātudhamme salakkhaṇasāmaññalak-
khaṇavasena attano nāpassa vidite pākāte¹⁵ katvā gatā, tinnāṃ Mārānaṃ¹⁶ mat-
thakaṃ madditvā dasasahassilokadhātunā unnādetvā bodhitale sammāsambodhinā
patvā saṃsāraṃ vā atikkantā ti attho, te me namo ti te mama imaṃ namak-
kāraṃ paṭicchantu, te ca maṃ pālayantū 'ti evaṃ mayā namassitā ca¹⁷ te
25 bhagavanto¹⁸ maṃ pārentu¹⁹ rakkhantu gopentu, namatthu buddhānaṃ
namatthu bodhiyā namo vimuttānaṃ namo vimuttiyā ti ayaṃ mama

¹ Bⁱ -cakkavālavāsīnaṃ, C^p C^s -cakkavāla- corrected to -cakkavāla-. ² Bⁱ yan-
tena, C^k yaṃ yena. ³ Bⁱ dinnāṃ cakkhupaṭilābhakaraṇena. ⁴ C^k C^s sakala-,
Bⁱ sakalacakkavāle, C^p sakalacakkavāle. ⁵ C^p paṭhavippabhāsetīti. ⁶ Bⁱ attho
pathavippabhāso ti pathaviobhāso. ⁷ Bⁱ taṃ tasmā. ⁸ Bⁱ rakkhitā-. ⁹ C^k -vi-
bareṇa, Bⁱ catuḥ iriyapathehi. ¹⁰ Bⁱ C^s suriyaṃ. ¹¹ Bⁱ C^p C^s vedagu.
¹² Bⁱ calati. ¹³ Bⁱ devagū ti devānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū vedehi pāraṃ
gatā ti vedagū. ¹⁴ C^k C^p C^s vedagu. ¹⁵ Bⁱ pākate. ¹⁶ all the MSS. māraṇaṃ.
¹⁷ Bⁱ omits ca. ¹⁸ Bⁱ bhavanto. ¹⁹ Bⁱ pāyalantu.

namakkāro attīṭṭānaṃ pariṇibbutānaṃ Buddhānaṃ atthu, tesāṃ yeva¹ catusu
maggesu catusu phalesu nāpasamkhatāya bodhiyā² atthu, tathā tesāṃ yeva¹
arabhattaphalavimuttiyā vimuttānaṃ atthu, yā ca tesāṃ tadaṅgavimuttivikkham-
bhanavimuttisamucchedavimuttiapaṭṭipassaddhivimuttiussaraṇavimuttitī³ pañca-
vidhā vimutti tassā tesāṃ⁴ vimuttiyāpi ayaṃ mayhaṃ namakkāro atthū ti; 5
imaṃ so parittam katvā moro caratī esanā ti idaṃ pana padadvayaṃ
Sattāḥ abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave so moro⁵ imaṃ parit-
taṃ imaṃ rakkaṃ katvā attano gocarabhūmiyaṃ pupphaphalādīnaṃ⁶ atthāya
nānappakāra⁷ esanā⁸ carati.

Evam divā saṁcaritvā sāyaṁ pabbatamatthake nisīditvā¹⁰ 10
 atthaṁ gacchantāṁ suriyaṁ⁹ oloken-to Buddhagūṇe āvajjetvā
 nivāsanaṭṭhāne rakkhāvarenaṭṭhāya¹⁰ puna Brahmamantaṁ ban-
 dhanto „apet’ ayaṁ“ ti ādim āha:

- 1 b. Apet' ayaṃ cakkhumā ekarājā
harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹¹;
taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹²,
tay' ajja guttā viharemu rattim. 17^b.

Imam so parittam katvā moro vāsam akappayīti.

Tattha apetiṇi apayāti atthaṃ gacchati; imaṃ so parittaṃ katvā
 moro vāsaṃ akappayiti idam¹⁴ pi abhisambuddho hūtvā āha, tassa' attho:
 bhikkhave, so moro imaṃ parittaṃ imaṃ¹⁵ rakkaṃ katvā attano nīvasanaṭṭhāne
 vāsaṃ akappayittha, tassa rattiṇi vā divā¹⁶ vā imassa parittassānubhāvena n'eva
 bhayaṃ¹⁷ na lomahaṃso¹⁷ ahoṣi.

¹ Bⁱ tesañ ñeva. ² Cp C^s sambhodiya. ³ Bⁱ tadagi-*paṭipassaddhi-*, C^k *ta-*
*dañgi-vikkhamhana-**patipassaddhi-*. ⁴ Bⁱ *tassa nesañ*. ⁵ Bⁱ *adds tadā*.
⁶ Bⁱ *pupphaphalādi*, Cp *pupphatādinam*. ⁷ Bⁱ *nānappakārū-*. ⁸ C^k *omits esa-*
nāya, Bⁱ *esañ*. ⁹ Bⁱ *sūriyam*. ¹⁰ Bⁱ *rakkhūcaraṇa-*. ¹¹ Bⁱ *pathavi-*. ¹² all the
MSS. add this word, Bⁱ *pathavi-*. ¹³ Cp C^s *vedagu*. ¹⁴ Bⁱ *idam*. ¹⁵ Bⁱ C^s
omit imañ. ¹⁶ Cp C^s *divaṇi*, C^k *divaṇi* corr. to *divasaṇi*. ¹⁷ Bⁱ *adds vā*.

- Ath' eko Bārāṇasīyā avidūre nesādagāmaṇvāsī nesādo Hima-
vantapadese¹ vicaranto tasmiṃ Daṇḍakahiraññapabbatamatthake
nisinnam Bodhisattam disvā āgantvā² puttassa ārocesi. Ath'
ekadivasam Khemā nāma Bārāṇasīrañño³ devī supinena
5 suvaṇṇavaṇṇam moram dhammam desentam disvā rañño ārocesi:
„Aham deva suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammam sotukāmo“
ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā „brāhmaṇā jānissantīti“
āhaṃsu. Brāhmaṇā⁴ „suvaṇṇavaṇṇā⁵ morā nāma hontīti“⁶ vatvā
„kattha hontīti“⁷ vutte „nesādā jānissantīti“ āhaṃsu. Rājā
10 nesāde sannipādetvā pucchi. Atha so nesādaputto „āma mahā-
rāja, Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇa-
moro⁸ vasatīti“. „Tena hi tam moram na māretvā⁹ bandhītvā
va¹⁰ ānehīti“. Nesādo gantvā¹¹ tassa gocarabhūmiyam¹² pāse
oddesi¹³. Morena akkantaṭṭhāne pi pāso na sañcarati. Nesādo
15 gaṇhitum asakkonto satta vassāni vicarītvā tatth' eva kalam
akāsi. Khemāpi devī¹⁴ patthitam alabhamānā kalam akāsi.
Rājā „moram me¹⁵ nissāya devī kalakatā¹⁶“ ti kujjhītvā¹⁷
„Himavantapadese¹⁸ Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha
suvaṇṇavaṇṇamoro vasati, ye tassa¹⁹ mamam khādanti te aja-
20 rāmarā²⁰ hontīti“ suvaṇṇapaṭṭe²¹ likhāpetvā paṭṭam²² mañjūsāya
nikkhipāpesi. Tasmiṃ kālakate²³ añño rājā rajjam patvā suvaṇṇa-
paṭṭam vācetvā „ajarāmaro bhavissāmīti“ añnam nesādam
pesesi²⁴. So pi gantvā²⁵ Bodhisattam gaḥetum asakkonto tatth'
eva kalam akāsi. Eten' eva²⁶ niyāmena cha rājaparivattā²⁷ gatā.
25 Atha sattamo rājā rajjam patvā ekam nesādam paṇiṇi. So gan-
tvā²⁵ Bodhisattena akkantaṭṭhāne pi pāsassa asaṇcaranabhāvam

¹ Bⁱ -ppadese. ² Bⁱ āgantvā. ³ Bⁱ bārāṇasīrañño, C^k C^p C^s bārāṇasīrañño.

⁴ Bⁱ adds sutvā. ⁵ C^p C^s suvaṇṇavaṇṇa. ⁶ C^k nāma nāhontīti. ⁷ C^k omits
vatvā kattha hontīti. ⁸ Bⁱ suvaṇṇavaṇṇo moro. ⁹ Bⁱ omits na māretvā and
adds āharītvā ca. ¹⁰ Bⁱ ca. ¹¹ Bⁱ gantvā. ¹² Bⁱ -bhummiyam. ¹³ Bⁱ oṭṭesi.

¹⁴ Bⁱ omits devī ¹⁵ Bⁱ omits me. ¹⁶ Bⁱ kālāṇka-. ¹⁷ Bⁱ kucchītvā. ¹⁸ Bⁱ -ppa-
dese. ¹⁹ C^k nassa. ²⁰ Bⁱ ajarā. ²¹ Bⁱ -patte ²² Bⁱ pattaṃ. ²³ Bⁱ kālāṇkate.

²⁴ Bⁱ pāhesi. ²⁵ Bⁱ gantvā. ²⁶ Bⁱ eīena. ²⁷ Bⁱ parivattā.

attano parittam katvā gocarabhūmigamanabhāvañ c' assa ñatvā
 paccantañ otaritvā ekañ moriñ gahetvā yathā hatthataḷana-
 saddena¹ naccati accharāsaddena ca vassati evaṃ sikkhāpetvā²
 tañ ādāya gantvā³ morena paritte akate pāto yeva pāsayaṭṭhiyo
 ropetvā pāse oḍdetvā moriñ vassāpesi. Moro visabhāgañ⁴ 5
 mātugāmasaddaṃ sutvā kilesāturo hutvā parittam kātuñ asak-
 kuṇṭivā⁵ gantvā pāse bajjhī. Atha nañ nesādo gahetvā gantvā⁶
 Bārānasīrañño⁷ adāsi. Rājā tassa rūpasampattiñ disvā tuṭṭha-
 mānaso āsanañ⁸ dāpesi. Bodhisatto paññattāsane nisiditvā
 „mahārāja, kasmā mañ⁹ gaṇhāpesi“ pucchi. „Ye kira tava 10
 maṇsañ khādanti te ajarāmarā honti, sv-āhañ tava maṇsañ
 khādītva ajarāmaro hotukāmo tañ gāhāpesiñ¹⁰“ ti āha¹¹.
 „Mahārāja, mama tāva maṇsañ khādantā ajarāmarā hontu¹²,
 ahañ pana marissāmīti“. „Āma marissasīti“. „Mayi marante
 pana¹³ mama maṇsam eva¹⁴ khādītva kinti¹⁵ katvā na marissan- 15
 tīti“. „Tvañ suvaṇṇavaṇṇo¹⁶, tasmā kira tava maṇsañ khā-
 dakā ajarāmarā bhavissantīti“. „Mahārāja, ahañ na akāraṇa¹⁷
 suvaṇṇavaṇṇo jāto, pubbe panāhañ imasmim yeva nagare cakka-
 vattirājā hutvā sayam¹⁸ pi pañca silāni rakkhim, sakalacakka-
 vālavāsino pi rakkhāpesiñ, sv-āhañ kālañ katvā Tāvatiñ- 20
 sabhavane nibbatto, tattha yāvatāyukañ ṭhatvā¹⁹ tato cuto
 aññass' ekassa akusalassa²⁰ nissandena morayoniyañ nibbatti-
 tvā²¹ porānasilānubhāvena²² suvaṇṇavaṇṇo jāto“ ti. „Tvañ²³
 cakkavatti²⁴ hutvā²⁵ silaṃ rakkhitvā silaphalena suvaṇṇavaṇṇo
 jāto' ti kathañ idaṃ amhehi saddhāttabbañ, atthi no koci²⁶ 25

¹ Bⁱ - tālasaddena, Cp - tālanasaddena, C^s - tālatasaddena. ² Cp C^s sikkhāpetvā.

³ Bⁱ gaṇṭivā. ⁴ Bⁱ visabhāga. ⁵ Bⁱ adds vegena. ⁶ Bⁱ omits gantvā. ⁷ C^k bārānasīrañño, Cp C^s bārānasīrañño. ⁸ C^k āsanañ. ⁹ Cp C^s mā. ¹⁰ C^k gāhāpesiñ, Bⁱ gaṇhāpesiñ. ¹¹ Bⁱ omits āha. ¹² Bⁱ honti. ¹³ Bⁱ omits pana.

¹⁴ Bⁱ omits eva. ¹⁵ C^k nauti. ¹⁶ Bⁱ adds ahośi. ¹⁷ Bⁱ ahañ pana sakāraṇaṇi.

¹⁸ Bⁱ sayam. ¹⁹ Bⁱ ṭhatvā. ²⁰ Bⁱ akusalakamma. ²¹ C^k Cp C^s nibbattitvā, Bⁱ nippattitvā. ²² C^k porānasilānubhāvena, Cp Porānaka-, C^s porāṇaka-.

²³ C^k Cp C^s tañ. ²⁴ Bⁱ cakkavattirājā. ²⁵ Bⁱ omits hutvā. ²⁶ C^k keci.

sakkhīti¹. „Atthi mahārājā“ ti. „Ko nāmā“² ti. „Mahārāja, aham cakkavattikāle ratanamaye rathe nisīditvā ākāse vicariṃ, so me ratho maṅgalapokkharaniyā³ antobhūmiyaṃ nidahāpito, taṃ maṅgalapokkharanīto⁴ ukkhipāpehi, so me sakkhī⁵ bhavissa-tīti⁶. Rājā „sādhū“⁷ ti paṭisunītvā pokkharanīto⁸ udakaṃ harāpetvā rathaṃ⁹ niharāpetvā Bodhisattassa saddahi. Bodhisatto „mahārāja, ṭhapetvā amatamahānibbānaṃ avasesā sabbe saṃkhatadhammā¹⁰ hutvā abhāvino¹¹ aniccā khayavayadhammā yevā“¹² ti vatvā¹³ rañño dhammaṃ desetvā rājānaṃ pañcasu sīlesu
 10 patitṭhāpesi. Rājā pasanno Bodhisattaṃ rajjena pūjetvā mahantaṃ sakkāraṃ akāsi. So rajjaṃ tass’ eva datvā katipāhaṃ¹⁴ vasitvā va¹⁵ „appamatto hohi mahārājā“¹⁶ ti ovaditvā¹⁷ ākāse uppatitvā Daṇḍakahiraññapabbataṃ eva agamāsi. Rājāpi¹⁸ Bodhisattassa ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-
 15 kammaṃ¹⁹ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā²⁰ jāta-kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte pa-titṭhahi) „Tadā rājā Ānando aho, suvaṇṇamoro²¹ pana aham evā“²² ti. Morajātakam²³.

20

10. Vinīlakajātaka.

Evam eva nūna rājānaṃ ti. Idaṃ Satthā Veluvane viharanto Devadattassa Sugatālayaṃ ārabha kathesi. Devadatte Gayāsisaṃ āgatānaṃ dvinnāṃ aggasāvakaṇaṃ Sugatālayaṃ dassetvā nipanne ubho pi therā dhammaṃ desetvā attano nissitake ādāya Velu-
 25 vanaṃ agamimsu²⁴. Te Satthārā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā

¹ Cp C^s maṅgala-, all the MSS. -pokkharaniyā. ² Cp C^s maṅgala-, Cp C^s -pokkharanīto. ³ C^k Cp C^s sakkhīṃ, Bⁱ sakkhī. ⁴ C^k Cp C^s pokkharanīto. ⁵ Bⁱ omits rathaṃ. ⁶ Bⁱ saṅkhata-. ⁷ C^k abhāvita. ⁸ Bⁱ omits vatvā. ⁹ Bⁱ tassomariyādetvā. ¹⁰ Bⁱ omits va. ¹¹ Bⁱ ovaditvā, Cp ovaditvā corrected to ovaditvā. ¹² Bⁱ rājā. ¹³ Bⁱ yathākkamaṃ. ¹⁴ C^k omits saccāni pakāsetvā. ¹⁵ Bⁱ suvaṇṇavaṇṇo moro. ¹⁶ Bⁱ adds navamaṃ. ¹⁷ Bⁱ āgamāmsu.

kiñ akāsi¹“ puṭṭhā „bhante Sugatālayaṃ dassetvā mahāvīnāsaṃ pā-
pūṇi²“ ārocesuñ. Satthā „na kho Sāriputta Devadatto idān’ eva
mama anukiriyaṃ karonto vīnāsaṃ papuni, pubbe pi patto yevā“ ’ti
vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Videharaṭṭhe Mithilāyaṃ Videhe rajjaṃ kārente 5
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiñ¹ nibbattitvā va-
yappatto Tākkasilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā² pitu accayena
raje patiṭṭhāsi. Tadā ekassa suvaṇṇarājahaṃsassa gocara-
bhūmiyaṃ kākiyā saddhiṃ saṃvāso ahosi. Sā puttāṃ vijāyi.
So n’ eva mātu patirūpako³ ahosi na pitu⁴. Ath’ assa vinīla- 10
kadhātukattā Vinīlako tv-eva nāmaṃ akaṃsu⁵. Haṃsarājā abhiṇ-
haṃ gantvā puttāṃ passati. Apare pan’ assa dve⁶ haṃsapotakā
puttā ahesuñ. Te pitaraṃ abhiṇhaṃ manussapathaṃ gacchan-
taṃ⁷ disvā pucchīmsu: „tāta, tumhe kasmā abhiṇhaṃ manussapa-
thaṃ gacchathā“ ’ti. „Tātā, ekāya⁸ me kākiyā saddhiṃ saṃvā- 15
saṃ anvāya eko putto jāto, Vinīlako ti ’ssa nāmaṃ, taṃ ahaṃ
daṭṭhuṃ gacchāmīti“. „Kahaṃ pana te⁹ vasantīti“. „Vide-
haraṭṭhe Mithilāyaṃ¹⁰ avidūre asukasmiṃ nāma tṭhāne ekasmiṃ
tālagge vasantīti“. „Tāta, manussapatho nāma sāsaṃko sappā-
ṭibhayo, tumhe mā gacchatha, mayaṃ gantvā¹¹ taṃ ānessāmā“ 20
’ti dve haṃsapotakā pitarā ācikkhitasaññāya tattha gantvā¹²
taṃ Vinīlakaṃ ekasmiṃ daṇḍake nisīdāpetvā mukhatuṇḍakena
daṇḍakotiyaṃ ḍasitvā¹³ Mithilanagaramatthakena pāyīmsu. Tas-
miṃ khane Videharaṭṭhe sabbasetacatusindhavayuttarathavare ni-
sīditvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ karoti. Vinīlako taṃ disvā cintesi: 25
„mayhaṃ Videharaññā saddhiṃ kiṃ nānākaraṇaṃ, eso¹⁴ catu-
sindhavayuttarathe nisīditvā nagaraṃ anusañcarati, ahaṃ pana
haṃsayuttarathe nisīditvā gacchāmīti“ so ākāseṇa gacchanto¹⁴
paṭhamam gātham āha:

¹ B¹ gucchimhi, Cp C³ kucchimhi. ² C² uggaṇhi, B¹ uggaṇhetvā. ³ B¹ paṭi-
rūpako. ⁴ B¹ adds tīrūpako. ⁵ B¹ karisu. ⁶ B¹ aparena dve ca. ⁷ C² āgac-
chantāṃ. ⁸ B¹ tāta etāya. ⁹ B¹ panete. ¹⁰ so all the MSS. ¹¹ B¹ gantvā.
¹² B¹ ḍasāpetvā. ¹³ B¹ esa. ¹⁴ B¹ adds va.

1. Evam eva nūna rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ
assā vāhanti ājaññā yathā haṃsā Vinīlakan¹ ti. 19.

Tattha evam evā 'ti evam eva, nūnā 'ti parivitatke nipāto ekaṃse pi
vaṭṭati¹ yeva, Vedehan ti Videharatṭhissaraṃ, Mithilaggahan ti Mithile
5 gehaṃ² Mithilāyaṃ³ gharāṃ pariggahetvā vasamānaṃ ti attho, ājaññā ti kā-
raṇākāraṇapajānanakā, yathā haṃsā Vinīlakan ti yathā ime haṃsā maṃ Vinī-
lakaṃ vāhanti evam eva vāhanti⁴.

Haṃsapotakā tassa vacanaṃ sutva kujjhivā „idh' eva naṃ
pādetvā gamissāma⁵“ 'ti cittaṃ uppādetvāpi „evam kate pitā
10 no kiṃ vakkhatīti“ garahabhayena pitu santikaṃ netvā tena
katakiriyaṃ pitu ācikkhiṃsu. Atha naṃ pitā kujjhivā „kiṃ
tvaṃ mama puttehi adhikataro yo⁴ mama putte abhibhavitvā
rathe yuttasindhava viya karosi, attano pamāṇaṃ na jānāsi,
imaṃ tṭhānaṃ tava agocarō, attano mātu vasanaṭṭhānaṃ eva
15 gacchā⁵“ 'ti tajjetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Vinīla, duggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasi,
gāmantakāni sevassu, etaṃ mātālayaṃ⁶ tavaṇ⁷ ti. 20.

Tattha Vinīlā 'ti taṃ nāmaṇālapatī, duggaṃ bhajasīti imesaṃ vasena
giriḍuggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasīti tāta girivisaṃ⁸ nāma tava
20 abhūmiṃ taṃ sevasi upagacchasi, etaṃ mātālayaṃ⁹ tavaṇ⁷ ti etaṃ gāma-
naṃ ukkāraṭṭhānaṃ āmakasusānaṭṭhānaṃ ca tava mātu ālayaṃ gehaṃ vāsanaṭṭhā-
naṃ, tattha gacchā⁵ 'ti.

Evaṃ taṃ tajjetvā „gacchatha, naṃ Mithilanagarassa uk-
kārabhūmiyaṃ yeva¹⁰ otāretvā ethā¹¹“ 'ti putte āṇāpesi¹¹. Te
25 tathā akāṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ¹² āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Vinīlako Devadatto ahosi, haṃsapotakāpi¹³ dve aggasāvaka,
pitā Anando, Videharājā pana aham evā¹⁴“ 'ti. Vinīlaka-jātakaṃ¹⁴.
Daḥavaggo paṭhamo.

¹ Bⁱ vattati, C^p C^s vaddhati. ² Bⁱ mithilaggehaṃ. ³ Bⁱ C^p C^s mithilāya.

⁴ Bⁱ adhikataro ti so tvaṃ. ⁵ Bⁱ gacchāhi. ⁶ C^p C^s mātālayan. ⁷ Bⁱ tavā.

⁸ Bⁱ girisaṃ. ⁹ Bⁱ mātālayan. ¹⁰ Bⁱ -bhūmiyaṃ űeva. ¹¹ C^k C^p C^s āṇāpesi.

¹² C^p C^s omits dhamma. ¹³ Bⁱ omits pi. ¹⁴ Bⁱ add's dasamaṃ.

2. SANTHAVAVAGGA.

1. Indasamānagottajātaka.

Na santhavam kāpurisena kayirā ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto ekam dubbacajātikaṃ ārabha kathesi, tassa ca¹
vatthum Navanipāte Gijjhajātake āvibhavissati. Satthā pana tam bhik- 5
khum „pubbe pi tvam bhikkhu dubbacatāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā
mattahatthipādehi² sañcuṇṇito“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vuddhippatto³ gharā-
vāsaṃ pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā pañcannaṃ isisatānaṃ 10
gaṇasatthā hutvā Himavantapadese⁴ vāsaṃ kappesi. Tadā tesu
tāpasesu Indasamānagotto⁵ nāmen⁶ eko tāpaso ahosi dubbaco
anovādako. So ekam hatthipotakaṃ posesi. Bodhisatto sutvā
tam pakkositvā⁷ „saccaṃ kira tvam⁸ hatthipotakaṃ posesīti“
pucchi. „Saccaṃ ācariya matamātikaṃ ekam hatthipotakaṃ 15
posemīti“. „Hatthino nāma vuddhipattā⁹ posake yeva mā-
renti, mā tam posehīti¹⁰“. „Tena vinā vattitum na sakkomi
ācariyā“¹¹ ti. „Tena hi paññāyissasīti¹²“. So tena posiyamāno
aparabhāge mahāsarīro ahosi. Ath' ekasmiṃ kāle te¹³ isayo
vanamūlaphalāphalatthāya dūraṃ gantvā tatth' eva katipāhaṃ 20
vasiṃsu. Hatthī¹⁴ pi aggadakkhiṇavāte pabhinnamado hutvā
„tassa paṇṇasālaṃ viddhamsetvā pāṇiyaghataṃ¹⁵ bhinditvā pā-
sānaphalakaṃ¹⁶ khipitvā ālambanaphalakaṃ luñcitvā¹⁷ tam
tāpasaṃ māretvā va¹⁸ gamissāmīti“ ekam gahanaṭṭhānaṃ pavi-
sitvā āgamanamaggaṃ olokento atthāsī. Indasamānagotto tassa 25

¹ B² omits ca. ² B² adds sariraṃ. ³ B² vuddhi-. ⁴ B² -ppadese. ⁵ K indasa-
gotto. ⁶ B² nāma. ⁷ B² pakkosāpetvā. ⁸ B² tam. ⁹ B² vuddhi-. ¹⁰ B² pose-
miti. ¹¹ B² -yissatīti. ¹² K ne. ¹³ B² hatthi. ¹⁴ K pāṇiya-, B² pāṇiya-.
¹⁵ K pāsānaphalakaṃ, B² pāsānaphalikaṃ. ¹⁶ K luñcitvā. ¹⁷ B² omits va.

gocaraṃ gaheṭvā sabbesaṃ purato va āgacchanto¹ taṃ disvā
 pakatisaṇṇo² yev' assa santikaṃ agamāsi³. Atha naṃ so
 hatthi gahanaṭṭhānā nikkhamitvā soṇḍāya parāmasitvā bhūmiyaṃ
 pāṭetvā sīsaṃ pādena akkamitvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā maddi-
 5 tvā koṭṭanādaṃ katvā araṇṇaṃ pāvisi. Sesatāpasā⁴ taṃ pa-
 vattiṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kāpurisehi saddhiṃ
 saṃsaggo na kātabbo“ ti vatvā imā gāthā āha:

1. Na santhavaṃ kāpurisena kayirā⁵
 ariyo anariyena pajānaṃ atthaṃ
 10 cirānuvuttho pi karoti pāpaṃ
 gajo yathā Indasamānagottaṃ. 21.
2. Yaṃ tv-eva⁶ jaṇṇā sadiso maman ti
 sīlena paṇṇāya sutena cāpi
 ten' eva mettīṃ kayirātha saddhiṃ,
 15 sukhāvaho sappurisena saṅgamo ti. 22.

Tattha „na santhavaṃ kāpurisena kayirā“ ti kucchitena⁶ kodha-
 purisena saddhiṃ taṇhāsanthavaṃ vā mittasanthavaṃ vā na kayirātha, ariyo
 anariyena pajānaṃ atthaṃ ti, ariyo ti cattāro ariyā: ācāraariyo līṅgaariyo
 dassanaariyo paṭivedhaariyo ti, tesu ācāraariyo idha adhippeto, so pajānaṃ at-
 20 thaṃ atthaṃ pajānanto atthānatthakusalo ācāre ṭhito ariyapuggalo anariyena
 nillajjena dussīlena saddhiṃ santhavaṃ⁹ na kareyyā ti attho, kiṃkāraṇā:
 cirānuvuttho pi karoti pāpaṃ ti yasmā anariyo ciraṃ ekato anuvuttho pi
 taṃ¹⁰ ekatonivāsaṃ agacchitvā karoti pāpakaṃ lāmakāṃ kammaṃ karoti yeva,
 yathā kiṃ: gajo yathā Indasamānagottaṃ yathā so gajo Indasamānagottaṃ
 25 mārento pāpaṃ akāsīti attho; yaṃ tveva¹¹ jaṇṇā sadiso maman ti ādisu
 yaṃ tveva¹¹ puggalaṃ ayaṃ mama sīlādīhi sadiso ti jāneyya ten' eva saddhiṃ
 kariyātha, sappurisena saddhiṃ¹² saṃgamo sukhāvaho ti¹³.

¹ Bⁱ gacchanto. ² Bⁱ -saṇṇā. ³ Bⁱ āg-. ⁴ Bⁱ sesā-. ⁵ Bⁱ kayirātha. ⁶ so B^p; K
 yattheva, Bⁱ yatveva. ⁷ Bⁱ kayirāthā. ⁸ K cchitena, Bⁱ kujjhitena. ⁹ Bⁱ taṇhā-
 santavaṃ vā mittasantaṃ vā. ¹⁰ Bⁱ etaṃ. ¹¹ so B^p; K Bⁱ yatveva. ¹² K
 has added kayirātha sappurisena saddhiṃ, Bⁱ omits these words. ¹³ K sukhāva-
 hotīti, Bⁱ sukhavahotīti.

Evam Bodhisatto „anovādakena nāma na bhavitabbam, su-
sikkhiteṇa bhavitum vaṭṭatīti“ isigaṇaṃ ovaditvā Indasamāna-
gottassa sarīrakiccaṃ kāretvā¹ Brahmavihāraṃ² bhāvetvā
brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 5
„Tadā Indasamānagotto ayaṃ dubbaco ahoṣi, gaṇasatthā pana aham
evā“ ti. Indasamānagottajātakaṃ³.

2. Santhavajātaka.

Na santhavasmā param atthi pāpiyo ti. Idaṃ Satthā
Jetavane viharanto aggijuhanaṃ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā 10
Naṅguṭṭhajātake kathitasadisam eva. Bhikkhū te aggim⁴ juhante
disvā „bhante, jaṭilā nānappakāraṃ micchātapaṃ karonti, atthi nu kho
ettha vaḍḍhīti“⁵ Bhagavantaṃ pucchimsu. Satthā „na bhikkhave ettha
kiñci vaḍḍhi⁶ nāma atthi, porāṇakapaṇḍitāpi ‘aggijuhane vaḍḍhi’ at-
thīti’ saṃnāya⁷ ciraṃ aggim juhivā⁸ tasmim ‘kamme avaddhim’⁹ eva 15
disvā aggim udakena nibbāpetvā sākhādīhi pothetvā pothetvā puna ni-
vattitvāpi na olokesun“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitaro tassa jātaggim
gahetvā taṃ soḷasavassapadese¹¹ ṭhitam āhaṃsu: „kiṃ tāta jā- 20
taggim gahetvā araṇṇe aggim paricarissasi¹² udāhu tayo vede
uggaṇhitvā¹³ kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā gharāvāsaṃ vasissasīti“.
So „na me gharāvāsen’ attho¹⁴, araṇṇe aggim paricaritvā
Brahmaloka-parāyano bhavissāmīti“ jātaggim gahetvā mātā-
pitaro vanditvā araṇṇaṃ pavisitvā paṇṇasālāya vasaṃ kappetvā 25
aggim paricari. So ekadivasam nimantitaṭṭhānaṃ gantvā sappinā
pāyasaṃ labhitvā „imaṃ pāyasaṃ Mahābrahmuno yajissāmīti“

¹ B² katvā. ² B² -vihāre. ³ B² adds pathamaṃ. ⁴ both MSS. aggī. ⁵ B² vuḍ-
ḍhīti. ⁶ B² vuḍḍhi. ⁷ K vaḍḍhim, B² vuḍḍhi. ⁸ K saṃnāya, B² paṇṇāya.

⁹ B² juhivā. ¹⁰ B² avuḍḍhim. ¹¹ B² -vassupa-. ¹² K -carassasi. ¹³ B² -hetvā.

¹⁴ B² -vāseṇa attho.

pāyāsaṃ¹ āharitvā aggiṃ jāletvā² „Aggiṃ tāva Bhagavantam³
sappiyuttaṃ⁴ pāyāsaṃ pāyemīti⁵“ pāyāsaṃ aggiṃhi pakkhipi.
Bahusinehe pāyāse aggiṃhi pakkhittamatte yeva aggi accugga-
tāhi aggihi⁶ paṇṇasālaṃ jhāpesi. Brāhmaṇo bhītatasi⁷ palā-
5 yitvā bahi ṭhatvā „kāpurisehi⁸ nāma santhavo na kātabbo,
idāni me iminā agginā kicchena katā paṇṇasālā jhāpitā“ ti
vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Na santhavasmā param atthi pāpiyo
yo santhavo kāpurisena hoti,
10 santappito sappinā pāyasena⁹
kicchā kataṃ paṇṇakuṭim¹⁰ adaṭṭhahīti¹¹. 23.

Tattha na santhavasmā ti taṭṭhasanthavā mittasanthavāpi cā 'ti duvi-
dhāpi¹² etasmā santhavā param uttarim aññam pāpataram lāmakatarā¹³ nāma
n' atthīti attho, yo santhavo kāpurisenā ti yo pāpakena kāpurisena saddhim
15 duvidho pi santhavo¹⁴ tato pāpataram aññam n' atthi, kasmā: santappito
-pe¹⁵ adaṭṭhahīti¹⁶ yasmā sappinā ca pāyasena ca¹⁷ santappito pi ayaṃ
aggi mayā kicchena kataṃ paṇṇasālaṃ jhāpesīti attho.

So¹⁸ evam vatvā „na me tayā¹⁹ mittadūbhinā²⁰ attho“ ti
taṃ aggiṃ udakena nibbāpetvā sākāhi pothetvā anto Hima-
20 vantam pavisanto ekaṃ sāmānigim²¹ sīhassa ca vyagghassa²²
ca dīpino²³ ca²⁴ mukham lehanim²⁵ disvā „sappurisehi sad-
dhim santhavā param²⁶ seyyo nāma n' atthīti“ cintetvā duti-
yam gātham āha:

2. Na santhavasmā param atthi seyyo
25 yo santhavo sappurisenā hoti,

¹ B¹ mahābrahmanānaṃ dassāmi ti taṃ pāyasaṃ. ² K jāletvā. ³ B¹ bhavantam.
⁴ B¹ sappayutta. ⁵ B¹ adds so. ⁶ B¹ sacchihi. ⁷ B¹ -tassito. ⁸ B¹ kūpuri-. ⁹ B¹
pāyasena. ¹⁰ B¹ -kuṭi. ¹¹ B¹ adaṭṭhahīti, B² adaḍḍhahī. ¹² B¹ omits ti duvidhāpi.
¹³ B¹ omits lāmakatarā. ¹⁴ K sasanthavo, B¹ ekasanthavo. ¹⁵ K omits pe,
B¹ pa. ¹⁶ K adaḍḍhahīti, B¹ adaṭṭhahīti. ¹⁷ K adds taṃ. ¹⁸ B¹ eso. ¹⁹ K nayā.
B¹ tassā. ²⁰ K -dubhitā, B¹ -duppinā. ²¹ K sākhamigim, B¹ sāmānā nāma migi.
²² B¹ byagghassa. ²³ K dīpiko. ²⁴ B¹ omits ca. ²⁵ B¹ lehanam. ²⁶ B¹ paramam.

sīhassa vyagghassa¹ ca dīpino ca
sāmā mukhañ lehati santhavenā² 'ti. 24.

Tattha sāmā mukhañ lehati santhavenā² 'ti sāmā² migī imesañ tīṇa-
nañ³ janānañ santhavena sinehena mukhañ lehatī⁴.

Evam vatvā Bodhisatto anto Himavantam pavisitvā isi- 5
pabbajjam⁵ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahosi.

Satthā imam dhammadesanam⁶ āharitvā jātakañ samodhānesi:
„Tena samayena tāpaso aham eva ahosiñ⁷“ ti. Santhavajātakañ⁸.

3. Susīmajātaka.

10

Kālamigā⁹ setadantā tava ime ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto chandakadānam ārabhā kathesi. Sāvattiyañ hi
kadāci ekam eva kulam buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassa dānam
deti, kadāci aññatitthiyānam denti, kadāci¹⁰ gaṇabandhanena¹¹ bahū
ekato hutvā denti, kadāci vīthisabbhāgena, kadāci sakalanagaravāsino 15
chandakam saṃharitvā¹² dānam denti. Imasmim pana kāle sakala-
nagaravāsino chandakam saṃharitvā¹³ sabbaparikkhārādānam sajjetvā
dve koṭṭhāsā hutvā ekacce „imam sabbaparikkhārādānam aññatitthi-
yānam dassāmā“ ti āhaṃsu ekacce „buddhapamukkhassa bhikkhusaṃ-
ghassā¹⁴“ ti. Evam punappuna¹⁵ kathāya vattamānāya aññatitthiya- 20
sāvakehi¹⁶ aññatitthiyānam ñeva Buddhasāvakehi buddhapamukkhassa
bhikkhusaṅghassa¹⁷ cā 'ti vutte „sambahulam karissāmā“ ti sambahula-
tāya katāya „buddhapamukkhassa saṅghassa dassāmā“ ti vadantā yeva
bahū¹⁸ jātā, tesāñ ñeva¹⁹ kathā patitṭhāsi, aññatitthiyasāvakā Buddhā-
nam dātābādānassa antarāyañ kātum nāsakkhiṃsu. Nāgarā buddha- 25
pamukhañ saṅgham nimantetvā sattāham mahādānam pavattetvā sattame
divase sabbaparikkhāre²⁰ adāṃsu. Satthā anumodanam katvā mahājānam

¹ Bⁱ byagghassa. ² K sūman. ³ both K and Bⁱ tinnam. ⁴ Bⁱ lehīti. ⁵ Bⁱ isip-
pajjam. ⁶ K desanam. ⁷ Bⁱ ahaṃsintena samayena tāpaso ahosiñ. ⁸ Bⁱ adda
dutiyañ. ⁹ both K and Bⁱ kāla. ¹⁰ Bⁱ gaṇabandhena. ¹¹ K omits aññatitthi-
yānam denti kadāci. ¹² so B^p; K saṃharitvā, Bⁱ haritvā. ¹³ so B^p Bⁱ; K
saṃgharitvā. ¹⁴ K saṃghassā. ¹⁵ Bⁱ -punnam. ¹⁶ Bⁱ caśāvakehi. ¹⁷ K saṃ-
ghassa. ¹⁸ Bⁱ bahukā. ¹⁹ K tesayeva. ²⁰ Bⁱ sabbe.

maggraphalehi bodhetvā Jetavanavihāram eva gantvā bhikkhusaṅghena¹
 vatte dassite gandhakuṭipamukhe² thatvā³ Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭim pāvisi. Sāyaṇhasamaye bhikkhū dhammasabhāyāṃ sannipatitvā
 katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso aññatitthiyasāvaka⁴ Buddhānaṃ dātabba-
 5 dānassa⁵ antarāyakaraṇatthāya vāyamantāpi antarāyaṃ kātum nāsak-
 khimsu, taṃ sabbaparikkhārādānaṃ⁶ Buddhānaṃ yeva pādamūlaṃ⁶
 āgataṃ, aho Buddhabalan⁷ nāma mahantan“ ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“⁸ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“⁹ 'ti vutte „na bhikkhave ete aññatitthiyasāvaka¹⁰ idān'
 10 eva mayhaṃ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya¹¹ vāyamanti, pubbe
 pi vāyamimsu, so pana parikkhāro sabbakāle¹² 'pi mam' eva¹³ pādamū-
 laṃ¹⁴ āgacchatīti“¹⁵ vtvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Susīmo nāma rājā ahosi. Tadā
 Bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇiyā kucchismiṃ¹⁶
 15 paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassa soḷasavassakāle pitā kālam akāsi.
 So pana dharamānakāle rañño hatthimaṅgalakārako ahosi,
 hatthinaṃ¹⁷ maṅgalakāraṇatthāne¹⁸ ābhataṃ¹⁹ upakaraṇa-
 bhaṇḍaṇ²⁰ ca hatthālaṃkāraṇ ca sabbam so yeva alat-
 tha²¹. Evam assa ekekasmim maṅgale²² koṭimattaṃ²³
 20 dhanam uppajjati²⁴. Atha tasmim kāle hatthimaṅgalachaṇo
 sampāpuni. Sesabrāhmaṇā²⁵ rājānaṃ upasaṃkamitvā „mahā-
 rāja, hatthimaṅgalachaṇo sampatto, maṅgalaṃ kātum vattati²⁶,
 purohitabrāhmaṇassa putto pana²⁷ atidaharo n' eva tayo vede²⁸
 jānāti na hatthisuttaṃ, mayam hatthimaṅgalaṃ karissāmā“²⁹ ti
 25 āhaṃsu. Rājā „sādhū“³⁰ 'ti sampaticchi. Brāhmaṇā „purohita-
 puttassa hatthimaṅgalaṃ kātum adatvā hatthimaṅgalaṃ katvā
 mayam dhanam gaṇhissāmā³¹“³² 'ti haṭṭhatuṭṭhā vicaranti³³.
 Atha „catutthe divase maṅgalaṃ³⁴ bhavissatīti“³⁵ Bodhisattassa

¹ Bⁱ saṅghe. ² Bⁱ -kuṭi-. ³ Bⁱ katvā. ⁴ Bⁱ dātabbassa-. ⁵ Bⁱ sabbam-.
⁶ Bⁱ -mūle. ⁷ Bⁱ balaṃ. ⁸ Bⁱ antarāyaṃ. ⁹ Bⁱ sappakālaṃ. ¹⁰ Bⁱ mayham
 eva. ¹¹ K -mūle. ¹² Bⁱ kucchamhi. ¹³ Bⁱ hatthi. ¹⁴ K -karaṇa-. ¹⁵ K ābhata,
 Bⁱ ātaṃ? ¹⁶ Bⁱ upakaraṇacaṇḍaṇ. ¹⁷ Bⁱ alatthaṃ. ¹⁸ Bⁱ maṇḍa. ¹⁹ Bⁱ -matta.
²⁰ Bⁱ uppajji. ²¹ Bⁱ sesā-. ²² Bⁱ vattatīti. ²³ Bⁱ pana putto. ²⁴ Bⁱ bede.
²⁵ Bⁱ karissāmā. ²⁶ Bⁱ virenti. ²⁷ Bⁱ hatthimaṅgalaṃ.

mātā taṃ pavattiṃ sutvā „hatthimaṅgalakaraṇaṃ¹ nāma yāva
sattamā kulaparivattā² amhākaṃ, vaṃso ca no osakkhissati³
dhanā ca parihāyissāmā⁴“ ’ti anusocamānā parodi. Bodhisatto
„kasmā amma rodasīti“ vatvā taṃ kāraṇaṃ sutvā „nanu amma
ahaṃ maṅgalaṃ karissāmīti“ āha. „Tāta tvaṃ n’ eva tayo 5
vede⁵ jānāsi na hatthisuttaṃ, kathaṃ maṅgalaṃ karissa-
sīti⁶“. „Amma kadā pana hatthimaṅgalaṃ karissanti⁷“.
„Ito catutthe divase tātā“ ’ti. „Amma tayo pana vede⁸ pa-
guṇe katvā hatthisuttaṃ jānanakā ācariyā⁹ kahaṃ vasanti¹⁰“.
„Tāta evarūpo disāpāmokkhācariyo¹⁰ ito vīsayojanasatamatthake¹¹ 10
Gandhāraraṭṭhe Takkaṣilāyaṃ vasatīti¹²“. „Amma amhākaṃ
vaṃsaṃ na nāsessāmi, sve ekadivaseṇ’ eva Takkaṣilaṃ¹² gantvā
ekaratten’ eva tayo vede¹³ ca¹³ hatthisuttaṃ ca uggaṇḥitvā¹⁴
punadivase āgantvā catutthe divase hatthimaṅgalaṃ karissāmi,
mā rodīti¹⁵“ mātaraṃ samassāsetvā Bodhisatto punadivase pāto 15
va bhuñjitvā ekako va nikkhamitvā ekadivaseṇ’ eva Takkaṣilaṃ
gantvā ācariyaṃ vanditvā ekamante¹⁶ nisīdi. Atha naṃ āca-
riyo „kuto āgato si tātā“ ’ti pucchi. „Bārāṇasito ācariyā“ ’ti.
„Ken’ atthenā“ ’ti. „Tumhākaṃ santike tayo¹⁷ vede¹⁸ ca hatthi-
suttaṃ¹⁸ ca uggaṇḥanatthāyā¹⁹ ’ti. „Sādhu tāta, uggaṇhā²⁰ 20
’ti. Bodhisatto „ācariya mayhaṃ kammaṃ accāyikan“ ti sab-
baṃ pavattiṃ ārocetvā „ahaṃ ekadivaseṇ’ eva vīsayojanasataṃ²¹
āgato, ajj’ ekarattaṃ²² mayhaṃ yeva²³ okāsaṃ karoṭha, ito ta-
tiye²⁴ hatthimaṅgalaṃ²⁵ bhavissati, ahaṃ eken’ eva uddesa-
maggena sabbaṃ uggaṇhissāmīti“ vatvā ācariyaṃ okāsaṃ 25
kāretvā ācariyassa pāde dhovitvā saḥassatthavikaṃ purato

¹ so BP; K -karaṇaṃ, B² -kāraṇaṃ. ² K -vaddhā, B² -vattā. ³ K cano osak-
khi-, B² chinno osakki-, B² chaṇo osakki-. ⁴ K -yissāmī, B² yissāmā. ⁵ B² bede.
⁶ B² karissatīti. ⁷ B² karissasīti. ⁸ K -kañcariyā, B² kācariyo. ⁹ B² vasatīti.
¹⁰ B² -kkho ācariyo. ¹¹ K vīsaṃyojana-, B² satīyojanasatamattake. ¹² K -lāyaṃ.
¹³ B² omits ca. ¹⁴ B² -hetvā. ¹⁵ B² rodasīti. ¹⁶ B² -taṃ. ¹⁷ K omits tayo.
¹⁸ K -sutte. ¹⁹ B² uggaṇatthāyā. ²⁰ B² -hāhi. ²¹ K vīsaṃ-. ²² K -rittīti,
B² -ratthaṃ. ²³ B² mayhaṃ űeva. ²⁴ K -ya. ²⁵ B² -lam.

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36
 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52
 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68
 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84
 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100
 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115
 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130
 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145
 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160
 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175
 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190
 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205
 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220
 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235
 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250
 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265
 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280
 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295
 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310
 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325
 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340
 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355
 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370
 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385
 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400
 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415
 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430
 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445
 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460
 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475
 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490
 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505
 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520
 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535
 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550
 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565
 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580
 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595
 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610
 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625
 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640
 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655
 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670
 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685
 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700
 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715
 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730
 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745
 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760
 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775
 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790
 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805
 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820
 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835
 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850
 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865
 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880
 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895
 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910
 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925
 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940
 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955
 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970
 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985
 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000
 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015
 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030
 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045
 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060
 1061 1062 1063 1064 1065 1066 1067 1068 1069 1070 1071 1072 1073 1074 1075
 1076 1077 1078 1079 1080 1081 1082 1083 1084 1085 1086 1087 1088 1089 1090
 1091 1092 1093 1094 1095 1096 1097 1098 1099 1100 1101 1102 1103 1104 1105
 1106 1107 1108 1109 1110 1111 1112 1113 1114 1115 1116 1117 1118 1119 1120
 1121 1122 1123 1124 1125 1126 1127 1128 1129 1130 1131 1132 1133 1134 1135
 1136 1137 1138 1139 1140 1141 1142 1143 1144 1145 1146 1147 1148 1149 1150
 1151 1152 1153 1154 1155 1156 1157 1158 1159 1160 1161 1162 1163 1164 1165
 1166 1167 1168 1169 1170 1171 1172 1173 1174 1175 1176 1177 1178 1179 1180
 1181 1182 1183 1184 1185 1186 1187 1188 1189 1190 1191 1192 1193 1194 1195
 1196 1197 1198 1199 1200 1201 1202 1203 1204 1205 1206 1207 1208 1209 1210
 1211 1212 1213 1214 1215 1216 1217 1218 1219 1220 1221 1222 1223 1224 1225
 1226 1227 1228 1229 1230 1231 1232 1233 1234 1235 1236 1237 1238 1239 1240
 1241 1242 1243 1244 1245 1246 1247 1248 1249 1250 1251 1252 1253 1254 1255
 1256 1257 1258 1259 1260 1261 1262 1263 1264 1265 1266 1267 1268 1269 1270
 1271 1272 1273 1274 1275 1276 1277 1278 1279 1280 1281 1282 1283 1284 1285
 1286 1287 1288 1289 1290 1291 1292 1293 1294 1295 1296 1297 1298 1299 1300
 1301 1302 1303 1304 1305 1306 1307 1308 1309 1310 1311 1312 1313 1314 1315
 1316 1317 1318 1319 1320 1321 1322 1323 1324 1325 1326 1327 1328 1329 1330
 1331 1332 1333 1334 1335 1336 1337 1338 1339 1340 1341 1342 1343 1344 1345
 1346 1347 1348 1349 1350 1351 1352 1353 1354 1355 1356 1357 1358 1359 1360
 1361 1362 1363 1364 1365 1366 1367 1368 1369 1370 1371 1372 1373 1374 1375
 1376 1377 1378 1379 1380 1381 1382 1383 1384 1385 1386 1387 1388 1389 1390
 1391 1392 1393 1394 1395 1396 1397 1398 1399 1400 1401 1402 1403 1404 1405
 1406 1407 1408 1409 1410 1411 1412 1413 1414 1415 1416 1417 1418 1419 1420
 1421 1422 1423 1424 1425 1426 1427 1428 1429 1430 1431 1432 1433 1434 1435
 1436 1437 1438 1439 1440 1441 1442 1443 1444 1445 1446 1447 1448 1449 1450
 1451 1452 1453 1454 1455 1456 1457 1458 1459 1460 1461 1462 1463 1464 1465
 1466 1467 1468 1469 1470 1471 1472 1473 1474 1475 1476 1477 1478 1479 1480
 1481 1482 1483 1484 1485 1486 1487 1488 1489 1490 1491 1492 1493 1494 1495
 1496 1497 1498 1499 1500 1501 1502 1503 1504 1505 1506 1507 1508 1509 1510
 1511 1512 1513 1514 1515 1516 1517 1518 1519 1520 1521 1522 1523 1524 1525
 1526 1527 1528 1529 1530 1531 1532 1533 1534 1535 1536 1537 1538 1539 1540
 1541 1542 1543 1544 1545 1546 1547 1548 1549 1550 1551 1552 1553 1554 1555
 1556 1557 1558 1559 1560 1561 1562 1563 1564 1565 1566 1567 1568 1569 1570
 1571 1572 1573 1574 1575 1576 1577 1578 1579 1580 1581 1582 1583 1584 1585
 1586 1587 1588 1589 1590 1591 1592 1593 1594 1595 1596 1597 1598 1599 1600
 1601 1602 1603 1604 1605 1606 1607 1608 1609 1610 1611 1612 1613 1614 1615
 1616 1617 1618 1619 1620 1621 1622 1623 1624 1625 1626 1627 1628 1629 1630
 1631 1632 1633 1634 1635 1636 1637 1638 1639 1640 1641 1642 1643 1644 1645
 1646 1647 1648 1649 1650 1651 1652 1653 1654 1655 1656 1657 1658 1659 1660
 1661 1662 1663 1664 1665 1666 1667 1668 1669 1670 1671 1672 1673 1674 1675
 1676 1677 1678 1679 1680 1681 1682 1683 1684 1685 1686 1687 1688 1689 1690
 1691 1692 1693 1694 1695 1696 1697 1698 1699 1700 1701 1702 1703 1704 1705
 1706 1707 1708 1709 1710 1711 1712 1713 1714 1715 1716 1717 1718 1719 1720
 1721 1722 1723 1724 1725 1726 1727 1728 1729 1730 1731 1732 1733 1734 1735
 1736 1737 1738 1739 1740 1741 1742 1743 1744 1745 1746 1747 1748 1749 1750
 1751 1752 1753 1754 1755 1756 1757 1758 1759 1760 1761 1762 1763 1764 1765
 1766 1767 1768 1769 1770 1771 1772 1773 1774 1775 1776 1777 1778 1779 1780
 1781 1782 1783 1784 1785 1786 1787 1788 1789 1790 1791 1792 1793 1794 1795
 1796 1797 1798 1799 1800 1801 1802 1803 1804 1805 1806 1807 1808 1809 1810
 1811 1812 1813 1814 1815 1816 1817 1818 1819 1820 1821 1822 1823 1824 1825
 1826 1827 1828 1829 1830 1831 1832 1833 1834 1835 1836 1837 1838 1839 1840
 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855
 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870
 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878

patimaṇḍite hatthī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmīti saccaṃ kira bho Susīma
 evaṃ brūṣīti attho, anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti amhākaṃ ca attano ca
 vaṃse² pitupitāmahanānaṃ³ āciṇṇaṃ saranto yeva, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja⁴,
 yāva sattamā⁵ kulaparivaṭṭā⁶ tumhākaṃ pitipitāmahanānaṃ⁷ amhākaṃ pitupitā-
 mahā⁸ hatthimaṇḍalaṃ karonti⁹, so tvaṃ evaṃ anussaranto pi amhākaṃ ca at- 5
 tano ca vaṃsaṃ nāsetvā saccam kira tvaṃ¹⁰ evaṃ brūṣīti.

Susīmo rājā¹¹ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gā-
 tham āha:

2. Kālā¹² migā setadantā mama ime
 parosataṃ hemaṇḍalābhichannā¹³, 10
 te te dadāmīti vadāmi māṇava¹⁴
 anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti. 26.

Tattha te te¹⁵ dadāmīti te ete hatthī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmīti
 saccam eva māṇava vadāmi ne va¹⁶ hatthī¹ brāhmaṇānaṃ dadāmīti¹⁷ attho¹⁸, anu-
 saraṃ pettipitāmahanānaṃ¹⁹ ti pitupitāmahanānaṃ pi²⁰ kiriyāṃ anussarāmi yeva 15
 no nānussarāmi, amhākaṃ pitipitāmahanānaṃ²¹ hatthimaṇḍalaṃ tumhākaṃ pitupitā-
 mahā²² karontiṭi pana anussaranto pi evaṃ vadāmi yevā²³ ti adhippāyena²⁴ evam āha.

Atha naṃ Bodhisatto etad avoca: „Mahārāja amhākaṃ ca
 attano ca²⁵ vaṃsaṃ anussaranto yeva kasmā maṃ ṭhapetvā
 aññehi hatthimaṇḍalaṃ kārāpethā²⁶ ti. „Tvaṃ kira tāta tayo 20
 vede²⁷ hatthisuttaṃ ca na jānāsīti mayhaṃ ārocesuṃ, tenāhaṃ
 aññehi brāhmaṇehi kārāpemīti“. „Tena hi mahārāja ettha-
 kesu²⁸ brāhmaṇesu ekabrāhmaṇo pi vedesu²⁹ vā hatthisuttesu
 vā ekadesaṃ pi yadi mayā saddhiṃ kathetum samattho atthi
 utṭhahatu, tayo pi vede³⁰ hatthisuttaṃ ca saddhiṃ hatthimaṇ- 25
 ḍalakaraneṇa maṃ ṭhapetvā añño sakala-Jambudīpe pi jānanto

¹ both K and B² hatthī. ² B² attano pese. ³ B² petti-. ⁴ K omits mahārāja.
⁵ K adds hi. ⁶ K -vaddhā. ⁷ B² petti-. ⁸ B² pettipitāmahā va. ⁹ B² -to.
¹⁰ K omits tvaṃ. ¹¹ K omits rājā. ¹² B² kālā. ¹³ K -bhisañchannā. ¹⁴ K mā-
 nava. ¹⁵ K tene. ¹⁶ K neva, B² te, B² tetava. ¹⁷ B² vadāmīti. ¹⁸ B² adds te
 brāhmaṇe saccam eva vadāmi ti attho. ¹⁹ K omits pettipitāmahanānaṃ. ²⁰ B² omits
 pitupitāmahanānaṃ pi. ²¹ B² pettipitā-, B² pittipitā-. ²² B² pittipitā-, B² adds
 maṇḍalaṃ. ²³ K omits ca. ²⁴ B² bede. ²⁵ so both K and B². ²⁶ B² bedesu.

nāma n' atthīti¹“ sīhanādaṃ nadi. Ekabrāhmaṇo pi paṭisattu¹
hutvā uṭṭhātum nāsakkhi. Bodhisatto attano kulavaṃsaṃ² pa-
tiṭṭhāpetvā maṅgalaṃ katvā bahum dhanam ādāya attano³ nive-
sanaṃ agamāsi.

- 5 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (keci sotāpannā ahesum keci sakadāgāmino keci anā-
gāmino, keci arahattaṃ pāpuṃsu) „Tadā mātā Mahāmāyā ahoṣi, pitā
Suddhodano mahārājā, Susīmo rājā Anando⁴, disāpāmoḁkhācariyo⁵ Sāri-
putto, māṇavo pana aham evā“⁶ ti. Susīmajātakaṃ⁶.

10

4. Gijjhajātaka.

Yaṃ nu gijjho yojanasatan ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ mātuposakabhikkhum ārabba kathesi. Vatthum⁷
Sāmajātake āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhum „saccaṃ kira
tvam bhikkhu gihī⁸ posesīti“⁹ pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „kiṃ pana
15 te hontīti“¹⁰ pucchitvā¹¹ „mātāpitāro me bhante“ ti vutte „sādhū sā-
dhū“ ti sādhuḁkāraṃ datvā „mā bhikkhave imaṃ bhikkhum ujjhāyittha,
porāṇakapaṇḍitāpi guṇavasena aṇṇātakānaṃ pi upakāraṃ akaṃsu,
imassa pana mātāpitunnaṃ bhāro¹² yevā“¹³ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḁatte rajjaṃ kārente Bo-
20 dhisatto Gijjhapabbate gijjhayoniyaṃ nibbattitvā mātāpitāro
poseti. Ath' ekasmiṃ kāle mahatī¹⁴ vātavutṭhī¹⁵ ahoṣi. Gijjhā
vātavutṭhīm sahitum asakkontā sītabhayena Bārāṇasīm gantvā
pākārasamīpe¹⁶ parikhāsamīpe ca sītena kampamānā nisīdīmsu.
Tadā Bārāṇasīsetṭhī nagarā nikkhamitvā nahāyitum gacchanto
25 te gijjhe kilamante disvā ekasmiṃ anovassakattṭhāne sannipāte-
tvā aggim kārapetvā gosusānaṃ¹⁷ pesetvā gomaṃsaṃ āharāpe-
tvā tesam dāpetvā ārakkhaṃ ṭhapesi. Gijjhā vūpasantāya

¹ B¹ paṭisatthu. ² B¹ kulavamsaṃ. ³ K omits attano. ⁴ B¹ adds ahoṣi. ⁵ B¹
-mokkho ācariyo. ⁶ B¹ adds tatiyaṃ. ⁷ B¹ vatthu. ⁸ B¹ gihī. ⁹ K posīti, B¹ po-
sesīti. ¹⁰ B¹ kiṃ pana tvam posesīti. ¹¹ B¹ pucchi. ¹² B¹ upakāraṃ naṃ thāro.
¹³ B¹ -ti. ¹⁴ K -vutṭhī. ¹⁵ B¹ adds ca. ¹⁶ so B²; K gosusātaṃ, B¹ pūrisesūsānaṃ.

vātavuṭṭhiyā kallasarirā hutvā pabbataṃ eva agamaṃsu¹.
 Tatth' eva² sannipatitvā evaṃ mantayim̐su: „Bārāṇasīsetṭhinā
 amhākaṃ upakāro kato, 'katupakārassa'³ nāma paccupakāraṃ
 kātuṃ vaṭṭatīti', tasmā ito paṭṭhāya tumhesu yo yaṃ vatthaṃ⁴
 vā ābharaṇaṃ⁵ vā labhati tena taṃ⁶ Bārāṇasīsetṭhissa⁷ gehe 5
 ākāsaṅgaṇe pātetabban⁸ ti. Tato paṭṭhāya gijjhā manussānaṃ
 vatthābharaṇāni⁹ ātape sukkhāpentānaṃ pamādaṃ oloketvā senā
 viya maṃsapesiṃ sahasā¹⁰ gahetvā Bārāṇasīsetṭhissa gehe¹¹ ākā-
 saṅgaṇe pāteṇti. So gijjhānaṃ ābharaṇabhāvaṃ¹² űatvā¹³ sab-
 bāni tāni visuṃ yeva ṭhapāpesi¹⁴. „Gijjhā nagaraṃ vilumpan- 10
 tīti¹⁵“ rañño ārocesuṃ. Rājā „ekaṃ gijjhaṃ pi tāva gaṇhatha,
 sabbaṃ āharāpessāmīti¹⁶“ tattha tattha pāse c' eva¹⁷ jālāni¹⁸ ca
 oḍḍāpesi¹⁹. Mātuposakagijjho pāse bajjhī. Taṃ gahetvā „rañño
 dassesāma²⁰“ ti nenti²¹. Bārāṇasīsetṭhi rājupaṭṭhānaṃ gac-
 chanto te²² manusse gijjhaṃ gahetvā gacchante disvā „mā imaṃ 15
 gijjhaṃ bādhayim̐sū²³“ ti saddhiṃ űeva agamāsi²⁴. Gijjhaṃ
 rañño dassesuṃ. Atha naṃ rājā pucchi: „tumhe²⁵ nagaraṃ
 vilumpitvā²⁶ vatthādīni gaṇhathā²⁷“ ti. „Āma mahārājā²⁸“ ti.
 „Kassa²⁹ dinnānīti³⁰“. „Bārāṇasīsetṭhissa³¹“ ti. „Kimkāraṇa³²“ ti.
 „Amhākaṃ tena jīvitaṃ dinnāṃ, upakārassa³³ nāma paccupa- 20
 kāraṃ katuṃ vaṭṭati, tasmā adamaḥā³⁴“ ti. Atha naṃ rājā
 „gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā³⁵ kuṇapaṃ passanti,
 kasmā tvaṃ attano oḍḍitaṃ pāsaṃ na passasīti³⁶“ vatvā paṭha-
 maṃ gātham āha:

1. Yan²⁹ nu gijjho yojanasataṃ kuṇapāni avekkhati 25
 kasmā jālāṇ ca pāsaṇ³⁰ ca āsajjāpi na bujjasīti. 27.

¹ Bⁱ āgamaṃsu. ² Bⁱ adds te. ³ Bⁱ adds ca. ⁴ Bⁱ vattaṃ. ⁵ Bⁱ āharaṇāni
⁶ Bⁱ labhataṃ tena saṃ. ⁷ Bⁱ -sīsetṭhissa. ⁸ K vatthābharaṇāti, Bⁱ vatthābhara-
 ṇāsi. ⁹ K sahayasā, Bⁱ sahasa. ¹⁰ K omits gehe. ¹¹ Bⁱ āharaṇa-. ¹² Bⁱ āñña-
 tvā. ¹³ Bⁱ ṭhapesi. ¹⁴ K vilumpantīti, Bⁱ viluppantīti. ¹⁵ K ca. ¹⁶ K jālāni,
 Bⁱ jāle. ¹⁷ Bⁱ oḍḍāpesi. ¹⁸ Bⁱ dassissāmi. ¹⁹ Bⁱ nantī. ²⁰ K omits te. ²¹ K -su,
 Bⁱ mūrayisu. ²² Bⁱ āg-. ²³ K omits tumhe. ²⁴ K vilum-. ²⁵ Bⁱ adds vā.
²⁶ Bⁱ upakārakassa. ²⁷ K amhā. ²⁸ Bⁱ katvā. ²⁹ Bⁱ yaṇi. ³⁰ Bⁱ pālāṇi.

Tattha yan ti nipātamattam, nū 'ti nāmatthe nipāto, gijjho nāma yo-janasataṃ atikkamitvā tñitāni kuṇapāni avekkhati passatīti attho, āsajjāpīti āsādetvāpi saṃpāpunītvāpīti attho, tvaṃ attano atthāya oḍḍitaṃ jālaṃ ca pāsaṃ¹ ca patvāpi kasmā na bujhasīti pucchi².

5 Gijjho tassa vacanam suttvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Yādā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye
atha jālaṃ ca pāsaṃ ca āsajjāpi³ na bujhatīti. 28.

Tattha parābhavo ti vināso, poso ti satto.

Gijjhassa vacanam suttvā rājā seṭṭhiṃ pucchi: „saccam ma-
10 hāseṭṭhi gijjhehi tumhākaṃ gehe vatthādīni ābhatānīti“⁴. „Sac-
cam devā“ 'ti. „Khaṃ tñnīti“. „Deva mayā sabbāni visum
ṭhapitāni, yaṃ yesaṃ santakam⁵ taṃ⁶ tesam dassāmi, imaṃ
gijjhaṃ vissajjethā“ 'ti gijjhaṃ vissajjāpetvā mahāseṭṭhi⁷ sabbe-
sam santakāni dāpesi.

15 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā⁸ saccāni pakāsetvā jāta-
kam samodhānesi: (Saccapariyosāne mātīposakabhikkhu⁹ sotāpatti-phale
patiṭṭhahi) „Tadā rājā ānando ahosi, Bārāṇasīseṭṭhi Sāriputto, mātī-
posakagijjho¹⁰ pana aham evā“ 'ti. Gijjhajātakam¹¹.

5. Nakulajātaka.

20 Sandhiṃ¹² katvā amittenā 'ti. Idam Satthā Jetavane¹³
vihāranto seṇibhaṇḍanaṃ ārabba kathesi, Vatthum¹⁴ heṭṭhā Uruga-
jātaka¹⁵ kathitasadisam eva. Idhāpi Satthā „na bhikkhave ime dve
mahāmattā idān' eva mayā samaggā katā, pubbe p' āhaṃ ime sa-
magge akāsiṃ yevā“ 'ti vatva atītaṃ āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

¹ B¹ pālaṃ. ² B¹ pucchati attho. ³ K asajjāpi, B¹ āpajjāpi. ⁴ so B²; K āhatānīti.

⁵ K sattakam? ⁶ taṃ struck out in K. ⁷ B¹ omits gijjhehi . . . mahāseṭṭhi.

⁸ K desanaṃ. ⁹ B¹ mātīposaka-, K mātīposakabhikkhū. ¹⁰ B¹ mātīposakagijjho.

¹¹ B¹ adds catuttham. ¹² B¹ saddhi. ¹³ B¹ Vejuvane. ¹⁴ B¹ vatthu. ¹⁵ K

uraṅga-, B¹ urabha-.

Takkasilāyaṃ¹ sabbasippāni uggahetvā gharāvāsaṃ pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya² vanamūlaphalāhāro Himavantapadese³ vāsaṃ kappesi. Tassa caṃkamanakoṭiyaṃ⁴ ekasmiṃ vammike nakulo vasati⁵, tass'eva ca⁶ santike ekasmiṃ rukkhable⁷ sappo vāsaṃ 5 kappesi. Te ubho pi ahinakulā niccakālaṃ kalahaṃ karonti. Bodhisatto tesāṃ kalahe ādīnavaṃ ca mettābhāvanāya ca ānisaṃsaṃ kathetvā „kalahaṃ nāma akatvā samaggavāsaṃ vasitūṃ vaṭṭatīti⁸“ ovaditvā ubho pi te samagge akāsi. Atha sappassa bahinikkhantakāle nakulo caṃkamanakoṭiyaṃ vammikassa bila- 10 dvāre sīsaṃ katvā mukhaṃ vivaritvā nipanno assasanto passasanto niddaṃ upagañchi⁹. Bodhisatto taṃ tathā nipajjitvā¹⁰ niddāyamānaṃ disvā „kin nu kho te nissāya bhayaṃ uppannan“ ti pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Sandhiṃ katvā amittena aṇḍajena jalābuja 15
vivariya dāṭhaṃ sayasi¹¹, kuto te¹² bhayaṃ āgatan ti. 29.

Tattha sandhiṃ¹³ katvā ti mittabhāvaṃ karitvā¹⁴, aṇḍajena 'ti aṇḍakose nibbattena nāgena, jalābujā 'ti nakulaṃ ālapati, so hi jalābumhi jātattā jalābujo ti vuccati, vivariyā 'ti vivaritvā.

Evam Bodhisattena vutto¹⁵ nakulo „ayya, paccāmitto nāma 20
na avajānitabbo āsaṃkitabbo yevā“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Saṃketh' eva amittasmiṃ, mittasmim pi na vissase.
abhayā bhayaṃ uppannaṃ api mūlāni kantatīti. 30.

Tattha abhayā bhayaṃ uppannan ti na ito te¹⁶ bhayaṃ uppannan ti abhayo, ko so¹⁷: mitto yaṃhi mittasmim pi vissase ti tato bhayaṃ uppajjati, 25 taṃ mūlaṃ pi¹⁸ nikantatīti¹⁹ mittassa sabbarandhānaṃ²⁰ veditattā mūlaghacāya²¹ saṃvattatīti²² attho.

¹ Bⁱ adds gaṇitvā. ² so K and B^p; Bⁱ -cariya. ³ Bⁱ -ppadese. ⁴ Bⁱ caṃkamaṇa-.
⁵ K omits vasati, Bⁱ puts vasati after santike. ⁶ K tassevava, Bⁱ tasseva. ⁷ Bⁱ ruk-
khamūle. ⁸ Bⁱ vattati. ⁹ Bⁱ -gacchi. ¹⁰ K nipajji, Bⁱ nippajjitvā. ¹¹ Bⁱ sassasi.
¹² K naṃ. ¹³ Bⁱ saddhi. ¹⁴ Bⁱ katvā. ¹⁵ K vutto. ¹⁶ Bⁱ omits te. ¹⁷ Bⁱ so ko.
¹⁸ so K and Bⁱ; B^p mūlā. ¹⁹ K nikantati. ²⁰ Bⁱ sappadantānaṃ. ²¹ Bⁱ mūla-
ghāsajhāya. ²² Bⁱ pavattatīti.

Atha naṃ Bodhisatto „mā bhāyi, yathā sappo¹ tayi na dubbhati² ev' āhaṃ akāsiṃ, tvaṃ ito paṭṭhāya tasmiṃ āsaṃkaṃ mā karīti“ ovaditvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahma-loka-parāyano ahoṣi. Te pi yathākammaṃ gatā.

- 5 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā³ jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmattā ahesuṃ, tāpaso pana aham evā“⁴ ti. Nakulajātakaṃ⁴.

6. Upasāḥhajātaka.

- Upasāḥhakanāmanan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
 10 ekaṃ Upasāḥhakaṃ⁵ nāma susānasuddhikaṃ brāhmaṇaṃ ārabha kathesi. So kira aḍḍho ahoṣi mahaddhano, diṭṭhigatikattā⁶ pana dhuravihāre vasantānaṃ pi Buddhānaṃ saṃgahaṃ nāma na akāsi. Putto pan' assa paṇḍito ahoṣi nāṇasampanno. So mahallakakāle puttāṃ āha: „mā kho maṃ tāta aññassa vasalassa jhāpitasusāne jhāpehi⁴,
 15 ekasmiṃ pana anucchiṭṭhasusāne⁸ yeva maṃ jhāpeyyāsīti“. „Tāta, ahaṃ tumhākaṃ jhāpetabbayuttakaṃ ṭhānaṃ na jānāmi, sādhu vata maṃ ādāya gantvā 'imasmiṃ ṭhāne maṃ jhāpeyyāsīti' tumhe va ācikkhatthā⁹“ ti. Brāhmaṇo „sādhu tātā“¹⁰ ti taṃ ādāya nagarā¹¹ nikkhamitvā Giḍḍhakūṭamatthakaṃ abhirūhitvā „tāta idaṃ¹¹ aññassa vasalassa
 20 na jhāpitattṭhānaṃ¹⁷, ettha maṃ jhāpeyyāsīti“ vatvā puttēna saddhiṃ pabbatā otaritum ārabhi. Satthā pana taṃ divasaṃ paccūsakāle bodhaneyyabandhave olokento tesāṃ pitāputtānaṃ sotāpattimaggassa upanissayaṃ addasa, tasmā taṃ¹³ maggaṃ gahetvā ṭhitaluddako¹⁴ viya pabbatapādaṃ gantvā tesāṃ pabbatamatthakā otarantānaṃ āgamaya-
 25 māno nisīdi. Te otarantā Satthāraṃ addasaṃsu. Satthā paṭisaṅghāraṃ karonto „kahaṃ gamittha brāhmaṇa“¹² ti pucchi. Māṇavo taṃ atthaṃ ārocesi. Satthā „tena hi ehi, tava pitarā ācikkhitattṭhānaṃ gacchāma“¹² ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakaṃ āruya „kataraṃ¹⁵ ṭhānaṃ“¹² ti pucchi. Māṇavo „imesaṃ tiṇṇaṃ pabbatānaṃ antaraṃ ācikkhi

¹ B¹ sabbo. ² B² duppati. ³ B² adds saccāni pakāsetvā. ⁴ B² adds pañcamam.
⁵ B² -kaṃ. ⁶ B² diṭṭhigahitattā, B¹ diṭṭhigatipattā. ⁷ B¹ jhāpesi. ⁸ B¹ anucchi-
 viṭṭha-, K anucchiṭṭha-. ⁹ B¹ tumhe āgacchathā. ¹⁰ B¹ gharā. ¹¹ B¹ omits idaṃ.
¹² B¹ vasalassa ajhāpitattṭhānaṃ. ¹³ K omits taṃ. ¹⁴ K ṭhitaṃluddako, B¹ mi-
 galuddako. ¹⁵ B¹ katara.

bhante“ ti āha. Satthā „na kho māṇava¹ tava pitā² idān³ eva susāna-suddhiko⁴, pubbe pi susānasuddhiko va⁵, na c’ eso⁶ idān⁷ eva ‘imas-mim⁸ yeva thāne mañ jhāpeyyāsīti⁹ tava ācikkhati, pubbe pi imasmim yeva thāne attano jhāpanabhāvañ ācikkhīti“ vatvā tena yācito atītañ āhari:

5

Atīte imasmim yeva Rājagahe ayam eva Upasāḥako brāhmaṇo ayam eva c’ assa putto ahosi. Tadā Bodhisatto Magadharatṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā paripuṇṇasippo isi-pabbajjañ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīlañ kilanto Himavantapadese⁷ cirañ vasitvā loṇambilase- 10 vanatthāya Gijjhakūṭe paṇṇasālāyañ⁸ vihāsi. Tadā so brāhmaṇo iminā va niyāmena puttañ vatvā puttena „tumhe yeva me tathārūpañ thānañ ācikkhathā“ ‘ti vutte idam⁹ eva thānañ¹⁰ ācikkhitvā puttena saddhim otaranto Bodhisattañ disvā tassa saṅkamañ upasaṅkami¹¹ Bodhisatto ca¹² iminā va niyāmena 15 pucchitvā mānavassa vacanañ sutvā „ehi, tava pitarā¹³ ācikkhi-tatṭhānassa ucchiṭṭhabhāvañ¹⁴ vā anucchiṭṭhabhāvañ¹⁵ vā jānis-sāmā“ ‘ti tehi saddhim pabbatamatthakañ āruya „idañ¹⁶ tiṇ-ṇaṇ pabbatānañ antarañ anucchiṭṭhatṭhānañ¹⁷“ ti māṇavenā vutte „māṇava, imasmim yeva thāne jhāpitakānañ¹⁷ pamāṇaṇ¹⁸ 20 n’ atthi, tav’ eva pitā imasmim yeva Rājagahe brāhmaṇakule yeva¹⁹ nibbattitvā Upasāḥako yeva nāma²⁰ hutvā imasmim pabbatantare cuddasajātisahassāni jhāpito, paṭhaviyañ hi²¹ ajjhā-pitaṭṭhānañ vā asusānaṭṭhānañ vā sisānañ aniveṭṭhitatṭhānañ²² vā laddhuñ na sakkā“ ti pubbenivāsañānena paricchinditvā imañ 25 gāthadvayam āha:

¹ B² sattā so māṇava. ² B² adds na. ³ B² adds yeva. ⁴ B² omits pubbe - - - ko va. ⁵ B² cesa. ⁶ C² adds yeva. ⁷ B² himmavantappa-. ⁸ K paṇṇasālāya. ⁹ B² idham. ¹⁰ B² thānanti. ¹¹ K upasaṅkamitvā. ¹² B² omits ca. ¹³ B² pi-tuno. ¹⁴ B² ucchiṭṭha-, K uccitṭha-. ¹⁵ B² anucchiṭṭha-, K anuccitṭha-. ¹⁶ B² ime-saṇ. ¹⁷ B² jhāpitamatānañ. ¹⁸ B² adds nāma. ¹⁹ B² omits yeva. ²⁰ K nāmañ. ²¹ B² paṭhaviyambhi. ²² B² sisānañ anivēṭṭhitatṭhānañ, B² anivēṭṭhitatṭhānañ omitting sisānañ.

1. Upasāḷhakanāmānaṃ¹ saḥassāni catuddasa
asmiṃ padese daddhāni, n' atthi loke anāmatāni. 31.
2. Yamhi saccaṇ ca dhammo ca ahimsā saññamo² damo*
etaḍ³ ariyā⁴ sevanti, etaṃ loke anāmatan ti. 32.

5 Tattha anāmatan ti mataṭṭhānaṃ hi upacāravasena⁵ amatan ti vuccati,
taṃ paṭisedhento anāmatan ti āha, anāmatan⁶ ti pi pāṭho, lokasmiṃ hi ana-
mataṭṭhānaṃ⁷ asusānaṭṭhānaṃ nāma n' atthīti⁸ attho; yamhi saccaṇ ca
dhammo ca 'ti yasmīn⁹ puggale catusaccavattukaṃ¹⁰ pubbabhāgasaccañāpaṇ
ca lokuttaradhammo c' eva atthi, ahimsā ti paresaṃ aviheṣā¹¹ aviheṭṭhānā¹²,
10 saṃyamo ti sīlasaṃyamo, damo ti indriyadamaṇaṃ idaṃ ca¹³ guṇajātaṃ yas-
miṃ puggale atthi, etaḍariyā¹⁴ sevanti¹⁵ ariyā buddhā ca paccobuddhā ca
buddhasāvaka ca etaṃ ṭhānaṃ sevanti, evarūpaṃ puggalaṃ upasaṃkamanti¹⁵
bhajanti¹⁶ attho, etaṃ loke anāmatan ti etaṃ guṇajātaṃ loke amatabhāva-
sādhana¹⁶ amataṃ¹⁷ nāma¹⁸.

- 15 Evaṃ Bodhisatto pitāputtānaṃ dhammaṃ desetvā cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammaḍeṣaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pitāputtā sotāpattiphale patiṭṭha-
himsu) „Tadā pitāputtā va¹⁹ etarahi pitāputtā ahesuṃ, tāpaso pana
20 aham evā²⁰ 'ti. Upasāḷhajātakaṃ²⁰.

7. Samiddhijātaka.

- Abhuttvā bhikkhasi bhikkhū 'ti. Idam Satthā Rajagahaṃ
nissāya Tapodārāme viharanto Samiddhitherāṃ ārabha kathesi.
Ekadivasaṃ hi āyasmā Samiddhi sabbarattim padhānaṃ²¹ padahitvā
25 aruṇuggamanavelāya nahātvā²² suvaṇṇavaṇṇaṃ attabhāvaṃ sukkhāpaya-
māno antaravāsakaṃ nivāsetvā uttarāsaṃgaṃ hatthena gaḥetvā atṭhāsi.
Superikammakatā viya²³ suvaṇṇapaṭimā attabhāvasamiddhiyā²⁴ yeva

¹ B² -nāmāni. ² K saññamo, B² yaṃyamo. * Dhp. v. 261. ³ B² etaṃ. ⁴ B² āca-
riyā. ⁵ K mataṭṭhānaṃ upamācāravacanaṇa. ⁶ B² amatan. ⁷ B² amataṭṭhānaṃ.
⁸ B² atthīti. ⁹ B² yaṃhi. ¹⁰ B² catusaccaṇ ca vatthuka. ¹¹ B² aviheṣā. ¹² B² ya-
viheṭṭhānā. ¹³ B² catu. ¹⁴ B² etaṃ ariyā. ¹⁵ B² upasaṃkamitvā. ¹⁶ B² anāmata-
¹⁷ B² anāmata. ¹⁸ B² nāmā ti attho. ¹⁹ B² ca. ²⁰ adds chaṭṭhamaṃ. ²¹ B² pa-
jhānaṃ. ²² B² nhatvā. ²³ B² adds hi. ²⁴ K attabhāvaṃ-.

hi 'ssa Samiddhīti nāmaṃ ahosi. Ath' assa sarīrasobhaggaṃ disvā ekā devadhītā paṭibaddhacittā therāṃ evaṃ āha: „tvāṃ kho si bhikkhu daharo yuvā susu kālakeso bhadro yobbanena samannāgato abhirūpo dassanīyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme aparibhuñjītvā ko attho pabbajjāya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajitvā samaṇadhammaṃ karissasīti¹“. Atha naṃ thero āha: „devadhīte, asukasmim nāma vaye thito marissāmīti mamā maraṇakālaṃ na jānāmi, esa me kālo paṭicchanno, tasmā taruṇakāle yeva samaṇadhammaṃ katvā dukkhaṃ antaṃ karissāmīti²“. Sā therassa santikā paṭisanthāraṃ alabbhitvā tatth' ev' antaradhāyi³. Thero Satthāraṃ upasāṃkamitvā etaṃ atthaṃ ārocesi. Satthā „na kho Samiddhi tvāṃ űeva etarahi devadhītāya palobhito, pubbe pi devadhītaro pabbajite palobhesuṃ yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmim Kāsigāmake⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto sabbasippesu⁵ nipphattim patvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavanta-padese ekaṃ jātassaraṃ nissāya vāsaṃ kappesi. So sabbarattim padhānaṃ padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā ekaṃ vakkaḷaṃ nivāsetvā ekaṃ hatthena gahetvā sarīraṃ nivodakaṃ⁶ karonto atthāsi. Ath' assa rūpaggappattaṃ attabhāvaṃ oloketvā paṭibaddhacittā⁷ ekā devadhītā Bodhisattaṃ palobhayamānā imaṃ paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi,
bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti. 33.

Tattha abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti tvāṃ daharakāle kilesakāmasena vatthukāme abhuñjītvā va bhikkhāya carasi, na hi bhutvāna bhikkhasi¹ nanu nāma pañcakāmaguṇe bhuñjītvā bhikkhāya caritabbaṃ, na hi bhutvāna bhikkhasi, kāme abhutvā va bhikkhācariyaṃ upagato si, bhutvāna bhikkhu bhikkhassū 'ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñja², bhutvāna³ pacchā mahallakakāle bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti ayaṃ kāme bhuñjanakālo daharakālo taṃ mā atikkamatū 'ti.

¹ Bⁱ -ssatīti. ² Bⁱ tatheva antaradhāyi. ³ Bⁱ gāmake. ⁴ K -sippe. ⁵ so Bⁱ B^p; K vodakaṃ. ⁶ Bⁱ paṭibandha-. ⁷ Bⁱ omits bhuñja. ⁸ Bⁱ bhuñjītvā.

Bodhisatto devadhītāya vacanaṃ sutvā attano¹ ajjhāsayaṃ
pakāsento dutiyaṃ gātham āha:

2. Kālaṃ vo 'haṃ na jānāmi, channo kālo na dissati,
tasmā abhuttvā bhikkhāmi, mā maṃ² kālo upaccagā ti. 34.

5 Tattha kālaṃ vo haṃ na jānāmīti vo ti nīpātamattaṃ, ahaṃ paṭha-
mavaye vā mayā maritabbaṃ majjhimavaye vā pacchimavaye vā ti evaṃ attano
maraṇakālaṃ na jānāmi, atipaṇḍitenāpi³ hi puggalena

jīvitāṃ vyādhi kālo⁴ ca dehanikkhepanaṃ⁵ gati
panca te⁶ jīvalokasmiṃ animittā na nāyare⁷,

10 channo kālo na dissatīti yasmā⁸ asukasmiṃ nāma vassakāle⁹ vā hemantādi-
utukāle¹⁰ vā mayā maritabban ti mayhaṃ p'esa¹¹ channo kālo na dissati, supāṭi-
channo hutvā titho¹² na paññāyati, tasmā abhuttvā bhikkhāmīti tena kāra-
ṇena kāmagaṇe¹³ abhuttvā va¹⁴ bhikkhāmīti¹⁵, mā maṃ kālo upaccagā ti
maṃ samaṇadhammassa¹⁶ karaṇakālo mā atikkamatu¹⁷, imiṇā kāraṇena daharo
15 vasamāno pabbajitvā samaṇadhammaṃ karomīti¹⁸.

Devadhītā¹⁹ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā tatth' ev'
antaradhāyi¹⁸.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā devadhītā ayaṃ devadhītā ahosi²¹, ahaṃ eva tena samayena
20 tāpaso ahoṣin“ ti. Samiddhijātakam²².

8. Sakuṇagghijātaka.

Seno balasā patamāno ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
attano²³ ajjhāsayaṃ sakuṇovādasuttaṃ ārabba kathesi. Ekadi-
vasaṃ²⁴ hi Satthā bhikkhū āmantetvā „gocare bhikkhave caratha
25 sake pettike visaye“ ti imam saṃyuttaṃ Mahāvagge suddantaṃ²⁵

¹ K adds ca. ² B¹ haṃ. ³ B¹ itipaṇḍitena. ⁴ B¹ byādhi-. ⁵ B¹ deyaṇikkha-
manaṃ. ⁶ B¹ pañcete. ⁷ B¹ jārayeti. ⁸ K tasmā. ⁹ K vāyēkāle. ¹⁰ B¹ he-
mantādīnaṃ-. ¹¹ K -pesaṃ, B¹ mayhaṃ esa. ¹² B¹ titho. ¹³ B¹ pañcakāma-.
¹⁴ B¹ omits va. ¹⁵ K -mi. ¹⁶ K savana-. ¹⁷ B¹ adds ti attho. ¹⁸ B¹ adds
vatvā. ¹⁹ K devatā. ²⁰ B¹ tatthevaantaradhāyi. ²¹ K omits tadā - - - ahosi.
²² B¹ adds sattamaṃ. ²³ K omits attano. ²⁴ B¹ -saṇ. ²⁵ B¹ suddanti, K
adds vantaṃ

kathento „tumhe tāva tiṭṭhatha, pubbe tiracchānagatāpi sakam pettikam visayam pahāya agocare carantā paccāmittānam hatthapatham gantvā¹ attano paññasampattiya² upāyakosallena paccāmittānam hatthā mucimsū³“ ’ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente 5
Bodhisatto lāpasakunayoniyam nibbattitvā naṅgalakatṭha-
karaṇe leḍḍuṭṭhāne⁴ vasaṃ kappesi. So⁵ ekadivasam sakavi-
saye gocaragahaṇam⁶ pahāya „paravisaye gocaram gahessāmīti“
aṭavipariyantam agamāsi. Atha nam tattha gocaram gaṇhantaṃ
disvā sakunagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakunagghiya⁷ 10
hariyamāno evaṃ paridevesi: „mayam⁸ eva mahāalakkhikā,
mayam appapuññā yeva, mayam agocare carimha paravisaye,
sac’ ajja mayam gocare careyyāma sake pettike visaye na kho⁹
my-āyam¹⁰ sakunagghi alam abhavissa yadidaṃ āgato¹¹ yuddhāyā“
’ti. „Ko pana te lāpaka gocaro sako pettiko visayo“ ti“. „Yad 15
idaṃ naṅgalakatṭhakaraṇam¹² leḍḍuṭṭhānam¹³“ ti. Atha nam
sakunagghi sake bale atthaddhā¹⁴ amuñci: „gaccha kho tvam
lāpa, tatthāpi¹⁵ gantvā na mokkhasīti“. So tattha gantvā ma-
hantaṃ leḍḍum¹⁶ abhirūhitvā¹⁷ „ehi kho dāni sakunagghīti“ so
taṃ avhayanto¹⁸ atṭhāsi. Sakunagghi sake bale thaddhā¹⁹ 20
ubho pakkhe sandhāya lāpakasakunam²⁰ sahasā ajjhappattā²¹,
yadā pana taṃ lāpo „bahumāgato²² kho my-āyam sakunagghīti“
aññāsi atha parivattitvā tass’ eva leḍḍussa²³ antaram paccā-
pādi²⁴. Sakunagghi vegam sandhāretum asakkonto²⁵ tatth’
eva uram pccatālesi²⁶, evaṃ so bhinnena²⁷ hadayena akkhīhi 25
nikkhandehi²⁸ jīvatakkhayaṃ pāpuṇi.

¹ Bī hatthagatam patvā. ² Bī paññasampattiya. ³ Bī muñcisū. ⁴ Bī leḍḍuṭṭhāne.
⁵ Bī eso. ⁶ K -nam. ⁷ Bī sakunagghamssā. ⁸ Bī ayam. ⁹ K omits kho.
¹⁰ K mayam. ¹¹ so Bp; K Bī omit āgato. ¹² Bī -na. ¹³ Bī leḍḍuṭṭhānam. ¹⁴ Bī ap-
pattaddhā, Bp apathaddo. ¹⁵ Bī tatrāpi, K tatthāpime. ¹⁶ Bī leḍḍu. ¹⁷ Bī
abhirūyhitvā ¹⁸ Bī avhayanto. ¹⁹ Bī appattaddhā, Bp apathaddhā. ²⁰ Bī lāpasaku-
nam. ²¹ K ajjhappattā, Bī ajjhāphattā, Bp ajjhappatto. ²² K bahumāgato. ²³ Bī leḍ-
ḍussa. ²⁴ so Bp; K paccāpasādi, Bī paccāṭhāsi. ²⁵ so K Bp; Bī asakonti. ²⁶ so
Bp; K pccatālesi, Bī paccāṭhālesi. ²⁷ K subhinnena, Bī sosinnena. ²⁸ Bī nik-
khandehi akkhīhi.

Satthā imaṃ atītaṃ dassetvā „evaṃ¹ bhikkhave tiracchānagatāpi agocare carantā sapattahatthaṃ gacchanti, gocare pana sake pettike visaye carantā sapatte niggaṇṇanti, tasmā tumhe pi mā agocare carittha paravisaye², agocare bhikkhave³ carantānaṃ⁴ paravisaye lacchati
5 Māro otāraṃ⁵ lacchati Māro ārammaṇaṃ, ko ca bhikkhave bhikkhuno agocarō paravisayo: yadidaṃ pañcakāmaguṇā, katame pañca: cakkhu-vineyyā rūpā, ayaṃ bhikkhave bhikkhuno agocarō paravisayo“ ti vatvā abhisambuddho hutvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Seno balasā patamāno lāpaṃ gocarattḥāyinaṃ
10 sahasā ajjhappatto⁶ va⁷, maraṇaṃ⁸ ten' upāgamīti. 35.

Tattha balasā patamāno ti lāpaṃ gaṇhissāmīti balena thāmena⁹ patamāno, gocarattḥāyinaṃ ti sakavisayā nikkhamitvā gocarāya¹⁰ aṭṭavipariyante tḥitaṃ, maraṇaṃ⁸ tenupāgamīti tena kāraṇena maraṇaṃ patto.

- Tasmiṃ pana maraṇaṃ upagate lāpo nikkhamitvā „diṭṭhā
15 vata me paccāmittassa piṭṭhīti“ tassa hadaye¹¹ tḥatvā udānaṃ udānento dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. So 'haṃ nayaṇa sampanno pettike gocare rato
apetasattu¹² modāmi¹³ sampassaṃ¹⁴ atthaṃ¹⁵ attano ti. 36.

Tattha nayaṇā 'ti upāyena, atthaṃ¹⁶ attano ti attano arogabhāvaṣaṃ-
20 khātāṃ vaḍḍhiṃ¹⁷.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpu-ṇiṃsu) „Tadā seno Devadatto ahosi, lāpo pana aham evā“ 'ti. Sa-kuṇagghijātakaṃ¹⁸.

9. Arakajātaka.

. Yo ve mettena cittenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto mettasuttaṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi¹⁹ samaye Satthā
bhikkhū āmantetvā „mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevītāya

¹ B¹ adds kho. ² B¹ agocare paravisaye caratha. ³ K omits bhikkhave. ⁴ K ca-rataṃ. ⁵ B² okāsaṃ. ⁶ so B²; K ajjhappatto, B¹ ajhapatto. ⁷ K omits va. ⁸ B¹ maraṇaṃ. ⁹ B¹ va-tamena. ¹⁰ B¹ gocarattḥāya. ¹¹ B¹ adds va. ¹² B¹ -satthu. ¹³ K modāmiṃ. ¹⁴ K sampassaṃ. ¹⁵ both MSS attam. ¹⁶ B¹ attam. ¹⁷ B² vuddhiṃ, B¹ vuddhīti attho. ¹⁸ B¹ adds aṭṭamaṃ. ¹⁹ Cfr. L. Feer in Journ. As. 1875 Tom. VI p. 295. ¹⁹ K omits hi.

bhāvitāya bahulikātāya yānikātāya vatthukatāya anuttḥitāya susam-
 āraddhāya ¹ ekādasāṇisaṁsāpāṭikāṁkhā, katame ekādasā: sukhāṁ supatī ²
 sukhāṁ patibujjhati, na pāpakāṁ supināṁ passati, manussāṇāṁ piyo
 hoti, devatā ³ rakkhanti, nāssa aggi vā viṣaṁ vā sattham vā kamati ⁴,
 tuvaṭṭam ⁵ cittaṁ samādhīyati, mukhavaṇṇo ⁶ vippasīdati, asammūlho ⁵
 kālaṁ karoti, uttarim appatīvijjhanto ⁷ brahmalokūpago hoti ⁸, mettāya
 bhikkhave cetovimuttiyā āsevītāya -pe- ⁹ ime ekādasā āṇisaṁsā pāṭi-
 kāṁkhā ti, ime ¹⁰ ekādasā āṇisaṁse gaḥetvā ṭhitam mettābhāvanam
 vaṇṇetvā bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakaanodissaka-
 vasena mettā bhāvetabbā, hito pi hitena pharitabbo ¹¹, ahito pi hitena ¹⁰
 pharitabbo ¹¹, majjhanto pi hitena pharitabbo evaṁ sabbasattesu odissaka-
 anodissakavasena ¹² mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā ¹³ bhāve-
 tabbā, catusu Brahmavihāresu kammaṁ kātābham eva, evaṁ karonto
 hi ¹⁴ maggaṁ vā phalaṁ vā alabhanto pi ¹⁵ Brahmaloḥa-parāyano hoti ¹⁶,
 porāṇakapaṇḍitāpi sattavassāni mettaṁ bhāvetvā sattaṁvaṭṭavivaṭṭa- ¹⁵
 kappe Brahmaḥlokaṁ yeva vasiṁsū“ ‘ti vatvā atītaṁ āhāri:

Atīte ekasmiṁ kappe Bodhisatto ekasmiṁ brāhmaṇakule
 nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjāṁ pabbaji-
 tvā catunnaṁ Brahmavihārāṇaṁ lābhi ¹⁷ Arako nāma satthā
 hutvā Himavantapadese ¹⁸ vāsaṁ kappesi. Tassa mahāparivāro ²⁰
 ahosi. So isiḡaṇaṁ ovaḡanto „pabbajitena nāma“ ¹⁹ mettā
 bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā ²⁰ bhāvetabbā, mettacittaṁ
 hi ²¹ nāṁ etam appanāpattam ²² Brahmaḥloḥa-parāyanaṁ tam ²³
 sādhetīti ²⁴“ mettāya āṇisaṁsaṁ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Yo ve mettena cittena sabbalok’ ānukampati 25
 uddham adho ca tiriyaṇ ca appamāṇena sabbaso. 37.
2. Appamāṇaṁ hitaṁ cittaṁ paripuṇṇaṁ subhāvitam,
 yaṁ pamāṇakataṁ ²⁵ kammaṁ na tam tatrāvasissatīti ²⁶. 38.

¹ K āsevītāya -pe- susamāradhāya. ² so K Bⁱ; B_p suppati. ³ Bⁱ deva. ⁴ Bⁱ makati. ⁵ Bⁱ kuṭam. ⁶ Bⁱ sukhavaṇṇo. ⁷ Bⁱ appati-. ⁸ Bⁱ ahosi. ⁹ Bⁱ āsevītāya
 gha susamāradhāya. ¹⁰ K imāni. ¹¹ Bⁱ pari-. ¹² K odissakānod-. ¹³ Bⁱ
 upekkhā. ¹⁴ Bⁱ pīti. ¹⁵ Bⁱ pihi. ¹⁶ Bⁱ ahosi. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bⁱ hima-
 vantappa-. ¹⁹ Bⁱ adds iha. ²⁰ Bⁱ upekkhā. ²¹ Bⁱ mettācittāhi-. ²² K ap-
 panāpanaṁ. ²³ K -parāyattaṁ corr. to -parāyataṁ. ²⁴ Bⁱ bhāvehiti. ²⁵ K
 pamāṇa-, Bⁱ pamāṇaṁ. ²⁶ K satthāvasissatīti.

Tattha yo ve mettena cittena sabbalokānukampatīti khattiyādīsu¹
vā samaṇabrāhmaṇesu vā yo koci appamāṇamettena² cittena sakalaṃ³ sattalokaṃ
anukampati, uddhaṇ ti paṭhavito yāva n'eva-saṇṇā-nāsaṇṇāyatanaabrahmalokā⁴,
adho ti paṭhaviyā heṭṭhā⁵ ussade mahāniraye⁶, tiriyaṇ ti manussaloke, yatta-
5 kūṇi cakkavālāni tesu sabbesu ettake ṭhāne⁷ sabbe⁸ sattā averā hontu abyū-
pajjhā anīghā sukhā attānaṃ parihaṇantū 'ti evaṃ bhāvitaṇa mettena¹⁰
cittena ti attho, appamāṇena¹¹ 'ti appamāṇasattā¹⁰ appamāṇārammaṇattā¹¹
appamāṇena, sabbaso ti sabbākārena¹² uddhaṇ adho tiriyaṇ ti evaṃ
sabbasugatiduggativasenā 'ti attho, appamāṇaṃ hitaṃ cittaṇ ti appa-
10 mūṇaṃ katvā bhāvitaṇ sabbasattesu hitaṃ cittaṇ, pariṇipūṇaṇ ti avikalāṇi¹³,
subhāvitaṇ ti suvaḍḍhitāṇi¹⁴, appamāṇacittasā¹⁵ etaṇi¹⁵ nāmaṇ, yaṃ pamā-
ṇakataṇi¹⁶ kammaṇ ti yaṃ appamāṇaṃ appamāṇārammaṇaṇ¹⁷ ti evaṃ
ārammaṇantikkavasena¹⁸ ca vasiḥvāpattavasena¹⁹ ca avaddhetvā²⁰ kataṇ parit-
taṇ kāmāvacarakammaṇ, na taṇ tatrāvasissatīti taṇ parittaṇ kammaṇ yaṇ
15 taṇ appamāṇaṇ hitaṇ cittaṇ ti saṃkhaṇ gataṇ²¹ rūpāvacarakammaṇ tatra nū-
vasissati²², yathā nāma mahoghena ajjhottaṇaṇ²³ parittodakaṇ oghassa abhān-
tare tena asaṇhiraṇānaṇ nūvasissati na tiṭṭhati atha kho mahogho va²⁴ taṇ
vikkhambhetvā²⁵ tiṭṭhati evaṃ eva taṇ parittakammaṇ tassa mahaggatakammaṇ
20 avasissati na tiṭṭhati²⁷ na sakkoti attano vipākaṇ dātuṇ atha kho mahaggata-
kammaṇ eva²⁸ taṇ ajjhottarivā²⁹ tiṭṭhati vipākaṇ detiti.

Evaṃ Bodhisatto antevāsikānaṇ mettābhāvaṇāya ānisaṇ-
saṇ kathetvā aparihīṇajjhāno Brahmaloce nibbattivā sattasaṇ-
vattavivattakappe na imaṇ lokaṇ punar āgamāsi³⁰.

25 Sattā imaṇ dhammadeśanaṇ āharitvā jātakāṇ samodhānesi:
„Tadā isigaṇo Buddhaparisaṇ ahoṇi, Arako pana sattā³¹ ahaṇ evā“
'ti. Arakajātakāṇ³².

¹ K -disu. ² Bⁱ appamāṇamettena? K appamāṇappamāṇattena corr. to appa-
māṇappanattena? ³ Bⁱ sakala. ⁴ K -loko, Bⁱ nevasaṇṇāyatanaabrahmalokā.
⁵ Bⁱ adds yāva. ⁶ Bⁱ ussaddamahāniriyo. ⁷ K adds nibbāṇayattā corr. to nib-
battā. ⁸ Bⁱ omits sabbe. ⁹ Bⁱ omits mettena. ¹⁰ Bⁱ appamāṇaṇaṇ? ¹¹ Bⁱ āramma-
ṇattā. ¹² Bⁱ sappakkārena. ¹³ Bⁱ avekallaṇ. ¹⁴ Bⁱ suvaḍḍhitāṇ. ¹⁵ K appa-
nācittasattaṇ. ¹⁶ Bⁱ pamāṇaṇ-. ¹⁷ Bⁱ kāraṇaṇ. ¹⁸ Bⁱ ārammaṇattikena ca corr.
to -pattika. ¹⁹ Bⁱ vasi-. ²⁰ K āvajjhettvā corr. to āvajjetvā, Bⁱ āvaḍḍhetvā,
B² āvaḍḍhitvā. ²¹ Bⁱ saṅkhātāṇ. ²² Bⁱ avasissati. ²³ Bⁱ ajjhottaṇaṇ. ²⁴ K vā.
²⁵ Bⁱ ajhottarivā. ²⁶ Bⁱ paricchindivā. ²⁷ Bⁱ omits na tiṭṭhati. ²⁸ Bⁱ adds ca.
²⁹ K ajjhottarivā, B² ajjhettarivā. ³⁰ Bⁱ puna āgamāsi. ³¹ Bⁱ sattā pana.
³² Bⁱ adds navamaṇ.

10. Kakaṇṭakajātaka.

Nāyaṃ pure onamatīti¹. Idam Kakaṇṭakajātakaṃ² Mahā-
ummaggajātaka āvibhavissati. Kakaṇṭakajātakaṃ³. Santhava-
vaggo⁴ dutiyo.

3. KALYĀṆADHAMMAVAGGA.

5

1. Kalyāṇadhammajātaka.

Kalyāṇadhammo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
badhirasassuṃ ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ hi eko kuṭumbiyo⁵
saddho pasanno tisaṇaḡato⁶ pañcasīlasamannāḡato. So ekadivasam
bahūni sappiādibhesajjāni⁷ c' eva pupphagandhavatthādīni ca gahetvā 10
„Jetavane Satthu santike dhammaṃ sossāmiti“ agamāsi. Tassa tattha
gatakāle sassu khādaniyabhojaniyaṃ⁸ gahetvā dhītaraṃ daṭṭhukāma
taṃ gehaṃ agamāsi, sā ca thokaṃ badhiradhātukā hoti. Sā dhītara
saddhiṃ⁹ bhuttabhojanā bhattasammadaṃ¹⁰ vinodayamānā dhītaraṃ
pucchi: „kiṃ amma bhattā te sammodamāno¹¹ piyasamvāsaṃ vasatīti“. 15
„Amma kiṃ¹² kathetha, yādiso tumhākaṃ jāmātā¹³ sīlena c' eva ācāra-
sampadāya ca tādiso pabbajito pi dullabho ti¹⁴“. Upāsikā dhītu vaca-
naṃ sādhukaṃ asallakkhetvā „pabbajito“ ti¹⁵ padaṃ¹⁶ eva gahetvā
„amma kasmā te bhattā pabbajito“ ti mahāsaddaṃ akāsi. Taṃ sutvā
sakalagehāvāsino „amhākaṃ kira kuṭumbiko pabbajito“ ti viraviṃsu. 20
Tesaṃ saddaṃ¹⁷ sutvā dvārena¹⁸ sañcarantā¹⁹ „kiṃ nāma kir' etan“
ti pucchiṃsu. „Imasmiṃ kira gehe kuṭumbiko pabbajito“ ti. So pi kho
kuṭumbiko Dasabalassa dhammaṃ sutvā vihārā nikkhamma nagaraṃ
pāvisi. Atha naṃ antarāmagge yeva eko puriso disvā „samma tvaṃ
kira pabbajito ti, tava gehe puttadāraparijano²⁰ paridevatīti²¹“ āha. 25

¹ B² oramatīti. ² B² kakaṇṭaka-. ³ K omits kakaṇṭakajātakaṃ, B² kakaṇṭaka-
jātakaṃ dasamaṃ. ⁴ B² santavaggo. ⁵ B² -biko. ⁶ B² -paṇḡato. ⁷ B² sabbi-
ādīni bhes-. ⁸ B² -niyaṃbhojaniyaṃ. ⁹ B² adds nisajja. ¹⁰ B² -sampadaṃ.
¹¹ B² adds avivadadamāno avivadamāno. ¹² B² kiṃ amma. ¹³ B² jāmāmātaro.
¹⁴ K dullabho pi, B² duppabho ti. ¹⁵ K pabbajitopiṇi corr. to pabbajito ni,
B² pappajito pi. ¹⁶ B² padem. ¹⁷ K omits saddaṃ. ¹⁸ K dvārane. ¹⁹ K sañ-
carantā. ²⁰ B² -janā. ²¹ B² -devantīti.

Ath' assa etad ahoṣi: „ayaṃ apabbajitam eva kira maṃ 'pabbajito' ti vadati, uppanno kho pana me¹ kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, ajj' eva mayā pabbajitum vaṭṭatīti² tato va³ nivattitvā Satthu santikaṃ gantvā⁴ „kin⁵ nu kho upāsaka idān' eva Buddhupaṭṭhānaṃ katvā⁶ gantvā⁷ idān' eva⁸ paccāgato sīti⁹“ vutte tam atthaṃ ārocetvā „bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetum vaṭṭati¹⁰“, tasmā pabbajitukāmo hutvā āgato 'smīti¹¹“ āha. So pabbajjaṇ ca upasampadaṇ ca labhitvā sammā paṭipanno nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Idam kira¹² kāraṇaṃ bhikkhusaṃghe pākaṭaṃ¹³ ahoṣi¹⁴. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ¹⁵ samuṭṭhāpesum: „āvuso, asuko nāma kuṭumbiko 'uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo' ti pabbajitvā idāni arahattaṃ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna¹⁶“ ti pucchitvā „imāya nāma¹⁷“ ti vutte „bhikkhave porāṇakapaṇḍitāpi 'uppanno kalyāṇasaddo virādhetuṃ¹⁸ na vaṭṭatīti¹⁹“ pabbajimsu yevā²⁰ ti vatvā atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṃ pāpuṇi. So ekadivasam nivesanā nikkhamitvā rājupatṭhānaṃ²¹ agamāsi. Ath' assa sassu „dhītaraṃ passissā-mīti²²“ taṃ geḥaṃ agamāsi. Sā thokaṃ badhiradhātukā²³ ti sabbaṃ paccuppannavatthusadisam eva. Taṃ pana rājupatṭhānaṃ²⁴ katvā²⁵ attano gharaṃ āgacchantam disvā eko puriso „tumhe kira pabbajitā ti, tumhākaṃ gehe mahāparidevo pavatīti²⁶“ āha. Bodhisatto „uppanno kalyāṇasaddo nāma na antaradhāpetum vaṭṭatīti²⁷“ tato va²⁸ nivattitvā rañño santikaṃ gantvā „kiṃ mahāseṭṭhi idān' eva gantvā puna āgato sīti²⁹“ vutte „deva gehe jano kira maṃ³⁰ apabbajitam eva pabbajito ti vatvā paridevati³¹“, uppanno kho pana kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, pabbajissāṃ ahaṃ, pabbajjaṃ me anujānāhīti³² etam atthaṃ pakāseto imā gāthā avoca:

¹ K omits me. ² B² omits va. ³ B¹ gantvā. ⁴ B¹ kiṃ. ⁵ B¹ gantu. ⁶ K neva. ⁷ K vaddhati, B¹ vattati. ⁸ B¹ mīti. ⁹ K omits kira. ¹⁰ B¹ pākataṃ. ¹¹ B¹ jātaṃ. ¹² B¹ dhammasabbhāyaṃ bhikkhu. ¹³ B¹ vināsetum. ¹⁴ B¹ vattatīti. ¹⁵ B¹ -ūpa-. ¹⁶ K thoka badhirā-. ¹⁷ B¹ gantvā. ¹⁸ B¹ vattatīti. ¹⁹ B¹ ca. ²⁰ K me. ²¹ B¹ paridevīti.

1. Kalyāṇadhammo ti yadā janinda
loke samaññaṃ anupāpuṇāti
tasmā na hiyyetha naro sapañño¹,
hiriypāpi santo dhuram ādiyanti. 39.

2. Sāyaṃ samañña idha m' ajja pattā²:
kalyāṇadhammo ti janinda loke,
t' āhaṃ³ samekkhaṃ⁴ idha pabbajissaṃ⁵,
na hi m' atthi⁶ chando idha kāmabhoge ti. 40.

Tattha kalyāṇadhammo ti sundaradhammo, samaññaṃ⁷ anupāpu-
nātīti yadā silavā kalyāṇadhammo pabbajito ti idaṃ paṇṇatīvohāraṃ pāpuṇā- 10
tīti⁸, tasmā na hiyyethā ti tato samaññato na parihāyetha, hiriypāpi santo⁹
dhuram ādiyantīti mahārāja sappurisā nāma ajjhataṣamuṭṭhitāya hiriypā ba-
hiddhā samuṭṭhitaṃ ottappenāpi¹⁰ etaṃ¹¹ pabbajjadhuraṃ¹² gaṇhanti, idha
majjā ti¹³ idha mayā ajja¹⁴, tāhaṃ samekkhaṃ ti taṃ¹⁵ ahaṃ guṇavasena
laddhasamaññaṃ¹⁶ samekkhanto sampassanto¹⁷, na hi matthi chando ti na 15
hi me atthi chando, idha kāmabhoge ti imasmiṃ loke kilesakāmaṃ vatthukāma-
paribhoge¹⁸ ti.

Bodhisatto evaṃ vatvā rājānaṃ pabbajjaṃ anujānāpetvā
Himavantapadesaṃ¹⁹ gantvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiñña
ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahma-loka-parāyano ahoṣi. 20

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā Anando ahoṣi, Bārāṇasīsetṭhi pana ahaṃ evā“²⁰ ti. Kal-
yāṇadhammajātakaṃ²⁰.

2. Daddarajātaka.

Ko nu saddena mahatā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha- 25
ranto Kokālikaṃ ārabha kathesi. Tasmiṃ hi kāle bahū²¹ bahu-
sutā bhikkhū Manosilātale²² nadamānā²³ taruṇasiṃhā viya Ākāsagaṃgaṃ

¹ so B²; K pañño, B² pamañño. ² K idhamaññapattā, B¹ idhamajhappattā. ³ K
tāsaṃ. ⁴ B² samakka. ⁵ B² sabbajissa. ⁶ B² matthi. ⁷ K samaññaṃ, B² sā-
maññaṃ. ⁸ B² pāpuṇāti. ⁹ K hiriypābhisanto, B² hiriypāpisandho. ¹⁰ K -nāti.
¹¹ B² ekam. ¹² B² pappajitadhuraṃ ¹³ B² idha majhappattā ti. ¹⁴ B² ajhappattā.
¹⁵ K taṃ taṃ. ¹⁶ K -sa-. ¹⁷ B² sampassento. ¹⁸ K -kāmaṇavattu-. ¹⁹ B²
-ppadese. ²⁰ B² adda sattamaṃ. ²¹ B² omits bahū. ²² B² adda nisinnā. ²³ B²
sihanādaṃ nadantā.

otārentā¹ viya ca saṅghamajjhe padabbhāṇaṃ² bhaṇanti. Kokāliko tesu padabbhāṇaṃ³ bhaṇantesu attano tucchabhāvaṃ⁴ ajānitvā „aḥam pi⁵ padabbhāṇaṃ² bhaṇissāmīti“ bhikkhūnaṃ antaraṃ pavisitvā „amhākaṃ padabbhāṇaṃ² na pāpentī, sace amhākaṃ pi pāpeyyuṃ⁶ mayam⁷ pi bhaṇeyyāmaṃ“⁸ ‘ti⁸ bhikkhusaṅghassa nāmaṃ agāhetvā va tattha tattha kathento āhiṇḍati. Tassa sā kathā bhikkhusaṅghe pākāṭā jātā. Bhikkhū „vīmaṃsissāma tāva naṃ“ ti saṇṇāya⁹ evaṃ āhaṃsu: „āvuso Kokālika¹⁰, ajja saṅghassa padabbhāṇaṃ³ bhaṇā¹¹“ ‘ti. So attano balaṃ ajānitvā¹² va „sādhū“ ‘ti sampāṭicchitvā „ajja padabbhāṇaṃ¹¹ bhaṇissāmīti“ attano sappāyaṃ yāguṃ pivi¹³, khajjakam khādi, sappāyen’ eva¹⁴ sūpena bhuñji. Suriye¹⁵ atthaṅgate¹⁶ dhammasavanassa kāle ghosite bhikkhusaṅgho sannipati. So kaṇṭakuraṇḍavaṇṇaṃ¹⁷ kāsavaṃ nivāsetvā kaṇṇikārapupphavaṇṇaṃ pārupitvā¹⁸ saṅghamajjhaṃ¹⁹ pavisitvā there²⁰ vanditvā alaṃkataratanamaṇḍape paññatta-

15 dhammāsaṇaṃ abhirūhitvā vicitravijānaṃ²¹ gābetvā „padabbhāṇaṃ² bhaṇissāmīti“ nisīdi. Tāvad ev’ assa sarīrā sedā muccimsu²², sārājjaṃ okkami. Pubbagāthāya paṭhamapadaṃ udāharitvā²³ anantaraṃ²⁴ na passi. So kampamaṇo āsanā oruḥa lajjito saṅghamajjha²⁵ apak-

20 bhāṇaṃ²⁶ bhaṇi²⁷. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvaṃ jānimsu³⁰. Ath’ ekadivaṃsaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ³¹ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, paṭhamam Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno, idāni paṇ’ esa sayam naditvā³² pākāṭo³³ jāto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā

25 „imāya nāma“ ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva Kokāliko³⁴ naditvā³⁵ pākāṭo³³ jāto, pubbe pi naditvā pākāṭo³³ ahoṣīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantaḍṭapadese³⁶ sīhayaṇīyaṃ nibbattitvā³⁷

¹ B¹ otaranto, K otārento. ² K padabbhāṇaṃ, B² sarabbhāṇaṃ. ³ B³ sarabbhāṇaṃ.
⁴ K tucchakucchibhāvaṃ. ⁵ B⁵ ahi. ⁶ B⁶ amhākaṃ pāpeyya. ⁷ B⁷ mayam.
⁸ B⁸ vā. ⁹ K saṇṇāya, B⁹ paññāya. ¹⁰ K kokāliya. ¹¹ B¹¹ bhaṇāhi. ¹² K jānitvā, B¹² ajānetvā. ¹³ K khīpi. ¹⁴ K sampāneva. ¹⁵ B¹⁵ sūriye. ¹⁶ B¹⁶ aṭṭhaṅgamite.
¹⁷ K kaṇṭakaraṇḍa-, B¹⁷ koṇḍikaraṇṇaṃ, B¹⁸ kuraṇḍakapupphavaṇṇaṃ. ¹⁸ B¹⁸ pārupitvā. ¹⁹ B¹⁹ -majhe. ²⁰ B²⁰ theram. ²¹ B²¹ cittabījāni. ²² B²² muccisu. ²³ B²³ udāharetvā. ²⁴ B²⁴ antaram. ²⁵ K -majjham. ²⁶ K amāno, B²⁶ añño. ²⁷ K bahussuta-bhikkhū, B²⁷ bahussutā bhikkhu. ²⁸ B²⁸ sarabbhāṇaṃ. ²⁹ B²⁹ bhaṇīsuṃ. ³⁰ B³⁰ janīsu. ³¹ B³¹ dhammasabhāyaṃ bhikkhu. ³² B³² disvā. ³³ B³³ pākato. ³⁴ B³⁴ Kokāliko idāneva. ³⁵ B³⁵ nadisvā. ³⁶ B³⁶ Himavantaḍṭapadese. ³⁷ K nibbattitvā.

bahunnam¹ sīhānam rājā ahoṣi. So anekasīhaparivāro² Raja-
taguhāyaṃ vāsaṃ kappesi. Tassa³ avidūre ekissā guhāya
eko sigālo pi vasati. Ath' ekadivasam deve⁴ vassitvā vigate
sabbe sihā⁵ siharājass' eva⁶ guhādvāre sannipatitvā sīhanādam
nadantā sihakīlaṃ kīlīmsu. Tesam⁷ evaṃ naditvā kīlanakāle 5
so pi sigālo vassi⁸. Sīhā tassa saddam sutvā „ayam pi⁹ sigālo
amhehi saddhiṃ nadatīti“ lajjitā tuṇhī ahesum. Tesam tuṇhī-
bhūtakāle Bodhisattassa putto sihapotako „tāta, ime sīhā nadi-
tvā¹⁰ sihakīlaṃ kīlantā etassa saddam sutvā lajjāya tuṇhī jātā,
ko nām' eso attano saddena attānam jānāpetīti“ pitaram puc- 10
chanto paṭhamam gātham āha:

1. Ko nu saddena mahatā abhinādeti Daddaram,

kīnī¹¹ sīhā na-ppatīnandanti¹², ko nām' eso migādhībhu¹³ 'ti. 41.

Tattha abhinādeti Daddaran¹⁴ ti Daddarapabbatam¹⁵ ekanādam karoti,
migādhībhu¹⁶ 'ti¹⁷ pitaram ālapati, ayam h' ettha¹⁸ attho: migādhībhu¹⁹ 15
migajetṭhaka siharāja, pucchāmi taṃ „ko nām' eso“ ti.

Ath' assa vacanam sutvā pitā dutiyam gātham āha:

2. Adhamo migajātānam sigālo tāta vassati,

jātim assa jigucchantā tuṇhī sīhā samacchare ti. 42.

Tattha samacchare ti, saṃ ti upasaggamattam²⁰, acchanūti attho, tuṇhī 20
acchanti, tuṇhī hutvā nisīdanti vuttam hoti, potthakesu pana samacchare ti
likhanti.

Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano nādena²¹ attā-
nam pākataṃ²² karoti, pubbe pi akāsi yevā“ 'ti²³ desanam āharitvā
jātakam samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko ahoṣi, sihapotako Rāhulo, 25
siharājā pana aham evā“ 'ti. Daddarajātakam²⁴.

¹ Bī bahunam. ² K anekehi sihehi sihaparivāro. ³ Bī tassā. ⁴ K devo.
⁵ Bī omits sīhā. ⁶ Bī siharājassa. ⁷ K tesu. ⁸ Bī so siigālo pi nadati.
⁹ Bī ayam and omits pi. ¹⁰ K repeats naditvā. ¹¹ Bī taṃ. ¹² Bī sīha
nappatīnadanti. ¹³ Bī magādhībhu. ¹⁴ K daddaram. ¹⁵ Bī rajatapabbatam.
¹⁶ Bī migādhībhu. ¹⁷ Bī adds taṃ. ¹⁸ Bī ayam etta. ¹⁹ Bī migādhībhu ti.
²⁰ add acchare ti? ²¹ Bī omits attano nādena. ²² Bī pākataṃ. ²³ Bī adds va-
tvā imam dhamma. ²⁴ Bī adds dutiyam.

3. Makkaṭajātaka.

Tāta māṇavako eso ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
ekam kuhakam¹ ārabha kathesi. Vatthum Pakinnakanipāte Uddāla-
'jātake āvibhaviṣṣati. Tadā pana Satthā „bhikkhave nāyaṃ bhikkhu
5 idān' eva kuhako, pubbe pi makkato hutvā aggiṣṣa kāraṇa kohaṇṇam
akāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto ekasmiṃ Kāsīgāmake² brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto Takkaṣilāyaṃ sippaṃ uggaṇhitvā gharāvāsaṃ saṇṭha-
10 pesi. Ath' assa brāhmaṇi ekam puttaṃ vijāyitvā puttassa ādhā-
vitvā³ paridhāvitvā vicaraṇakāle kalam akāsi. Bodhisatto tassa
petakiccaṃ katvā „kiṃ me dāni⁴ gharāvāseṇa“ 'ti puttaṃ gahe-
tvā „pabbajissāmi⁵“ 'ti assumukhaṃ nātimittavaggaṃ palāya⁶
puttaṃ ādāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā
15 tattha vanamūlaphalāhāro vasaṃ kappesi. So ekadivasam vas-
sānakāle⁷ deve vassante sārādārūni jāletvā aggiṃ visīvento⁸
phalakattare nipajji⁹. Putto pi 'ssa tāpasakumārako pitu¹⁰ pāde
sambāhanto¹¹ nisīdi. Ath' eko vanamakkatāko¹² sītena pīliya-
māno tassa paṇṇasālāya¹³ taṃ aggiṃ disvā „sa¹⁴ āham ettha
20 pavissāmi 'makkato makkato¹⁴ ti maṃ pothetvā niharissanti,
aggiṃ visīvetuṃ¹⁵ na labhissāmi¹⁵, atthi dāni me upāyo“ ti
„tāpasavesaṃ gahetvā kohaṇṇam katvā pavissāmi¹⁶“ cintetvā
ekassa matatāpasassa¹⁶ vakkalaṃ nivāsetvā pacchiṃ ca amkusa-
kayaṭṭhiṃ ca gahetvā paṇṇasāladvāre ekam tālarukkhaṃ nissāya
25 saṃkuṭiko¹⁷ aṭṭhāsi. Tāpasakumārako taṃ disvā makkatābhāvaṃ
ajānanto „eko mahallakatāpaso sītena pīlito aggiṃ¹⁸ visīvetuṃ¹⁹

¹ B² adds bhikkhu. ² B² kāsikagā-. ³ B² bhāvitvā? ⁴ B² idāni. ⁵ B² -ssāmi.

⁶ B² adds ādhāvitam. ⁷ K vassāṇa-, B² vassana-. ⁸ K jāletvā visīvanto, B² jā-
litvā aggiṃ vissabbanto, B² aggiṃ jāletvā vasibbanto. ⁹ B² palakattare nipajji, B²
phalakattantare. ¹⁰ K omits pitu. ¹¹ K sambāhanto, B² samāhanto. ¹² B² -to.
¹³ B² -yam. ¹⁴ B² omits the one makkato. ¹⁵ K aggiṃ visīvetuṃ, B² aggiṃ visip-
petuṃ, B² aggiṃ visibbituṃ. ¹⁶ B² -tāpasa. ¹⁷ so B²; B² sakuṭiko, K saṃ-
kuṭito. ¹⁸ K omits aggiṃ, B² aggi. ¹⁹ B² visuppetuṃ, B² vasibbituṃ

āgato bhavissatīti tāpasassa¹ kathetvā etaṃ² paṇṇasālaṃ pave-
setvā³ visivāpessāmīti⁴ cintetvā pitaraṃ ālapanto paṭhamam⁵
gātham āha:

1. Tāta māṇavako⁶ eso tālamūlaṃ apassito,
agārakaṇ⁷ c' idaṃ atthi, handa dem' ass' agārakan ti. 43. 5

Tattha māṇavako⁶ eso⁸ ti sattādhivacaṇaṃ, tena tāta eso eko māṇa-
vako⁹ satto eko¹⁰ tāpasso¹¹ ti, tālamūlaṃ apassito ti tālakkhandaṃ nissāya
(hito¹² agārakaṇ cidaṃ atthīti idaṃ¹³ ca amhākaṃ pabbajitāgāraṃ atthi,
paṇṇasālaṃ sandhāya vadati, handā 'ti vavassaggatthe¹⁴ nīpāto, demassa-
gārakan ti etassa¹⁵ ekamante vasanattāhā¹⁶ agārakaṇ dema. 10

Bodhisatto puttassa vacanaṃ sutvā uttāhāya paṇṇasāladvāre
ṭhatvā olokento tassa makkaṭabhāvaṃ ñatvā „tāta manussānaṃ
nāma evarūpaṃ mukhaṃ na¹⁷ hoti, makkaṭo esa, na idha¹⁸ pak-
kositabbo“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā kho taṃ tāta pakkosi, dūseyya no agārakaṇ, 15
n' etādisaṃ mukhaṃ hoti brāhmaṇassa susīlino ti. 44.

Tattha dūseyya no agārakan ti ayam idha pavīṭṭho samāno imaṃ kie-
chena kataṃ paṇṇasālaṃ agginā vā jhāpento uccārādini vā karonto dūseyya,
netādisaṃ ti etādisaṃ brāhmaṇassa susīlino mukhaṃ na hoti, makkaṭo eso
ti vatvā 20

Bodhisatto ekaṃ ummukaṃ¹⁹ gahetvā „kiṃ ettha tittḥa-
sīti“ khipitvā taṃ palāpesi. Makkaṭo vakkalāni chaḍḍetvā
rukkaṃ abhirūhitvā vanasaṇḍaṃ pāvisi. Bodhisatto cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā 25
makkaṭo ayam kuhakabhikkhu ahosi, tāpasakumāro Rāhulo²¹, tāpasso
pana aham evā“ ti. Makkatajātakaṃ²².

¹ Bⁱ pitu. ² so B^p; K Bⁱ ekaṃ. ³ Bⁱ pavīsītvā. ⁴ Bⁱ visippāpessāmīti, B^p visibbā-
pessāmi. ⁵ Bⁱ paṭhamam. ⁶ K māṇavako. ⁷ Bⁱ agārakaṇ. ⁸ K omits eso. ⁹ Bⁱ
māṇavo. ¹⁰ Bⁱ eso. ¹¹ Bⁱ tāpasso. ¹² Bⁱ nīhito. ¹³ Bⁱ imaṃ. ¹⁴ Bⁱ usaggatte.
¹⁵ Bⁱ tassa. ¹⁶ Bⁱ vasanattāhā. ¹⁷ K omits na. ¹⁸ Bⁱ nassidha. ¹⁹ K
ummukkaṃ. ²⁰ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²¹ Bⁱ add's ahosi. ²² Bⁱ add's tatiyaṃ.

4. Dūbhiyamakkaṭajātake.

Adamha¹ te vāri bahūtarūpan ti. Idam Satthā Vela-
vane viharanto Devadattaṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi divase
dhammasabhāyaṃ bhikkhū Devadattassa akataññūtaṃ mittadūbhībha-
5 vaṃ² kathentā nisīdīmsu. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān’ eva
akataññū mittadūbhī³, pubbe pi evarūpo ahoṣīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadataṃ rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto ekasmiṃ Kāsigāmake⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto gharāvāsaṃ saṇṭhapesi. Tasmiṃ pana samaye
10 Kāsiratṭhe⁵ vattanimahāmagge eko gambhīro udapāno hoti
anotarāṇīyo⁶. Tiracchānānaṃ maggaṃ paṭipannā puññatthikā
manussā⁷ dīgharajjuvārakena⁸ udakaṃ ussiñcitvā ekissā doniyā⁹
pūretvā tiracchānānaṃ pāṇīyaṃ¹⁰ denti. Tassa samantato ma-
hantaṃ araññaṃ, tattha bahū¹¹ makkaṭā vasanti. Atha tas-
15 miṃ magge dve tīṇi divasāni manussasañcāro¹² pacchijji.
Tiracchānā pāṇīyaṃ na labhiṃsu¹³. Eko makkaṭo pipāsāturo¹⁴
pāṇīyaṃ¹⁵ pariyesanto udapānasantike¹⁶ vicarati. Bodhisatto
kenacid eva karaṇīyena taṃ maggaṃ paṭipajjitvā tattha gac-
chanto pāṇīyaṃ¹⁷ ukkācetvā¹⁸ pivitvā hatthapādaṃ¹⁹ dhovitvā
20 ṭhito²⁰ taṃ makkaṭaṃ addasa²¹. Ath’ assa pipāsitaabhāvaṃ
ñatvā pāṇīyaṃ ussiñcitvā doniyaṃ ākiritvā adāsi, datvā ca pana
„vissamissāmīti“ ekasmiṃ rukkhamaṇe nipajji. Makkaṭo pāṇī-
yaṃ¹⁵ pivitvā avidūre nisīditvā mukhamakkaṭikaṃ karonto
Bodhisattaṃ bhimsāpesi²². Bodhisatto tassa taṃ²³ kiriyaṃ
23 disvā „are dutṭhamakkaṭa²⁴, ahan²⁵ tava pipāsitassa kilantassa²⁶

¹ Bⁱ adammi ² B^p Bⁱ -dubbi-. ³ K -dūbhi, Bⁱ -dubbi. ⁴ Bⁱ kāsikagā-

⁵ Bⁱ kāsīkaratṭhe. ⁶ Bⁱ anottara-. ⁷ K manussa. ⁸ Bⁱ dīgharajjukena. ⁹ K doniyā, Bⁱ doniyo. ¹⁰ K pāṇīyaṃ, Bⁱ pāṇīyaṃ. ¹¹ Bⁱ bahu. ¹² Bⁱ manussā-
naṃsañcāro. ¹³ K pāṇīyaṃ alabhiṃsu, Bⁱ pāṇīyaṃ na labhiṃsu. ¹⁴ Bⁱ add
hutvā. ¹⁵ Bⁱ pāṇīyaṃ. ¹⁶ Bⁱ udapānassa santike ¹⁷ Bⁱ hatthapāṇīyaṃ. ¹⁸ Bⁱ ussiñ-
citvā. ¹⁹ Bⁱ yatthapāde. ²⁰ Bⁱ omits ṭhito. ²¹ Bⁱ aññaddasa. ²² Bⁱ bhisāpesi.
K hiṃsāpesi. ²³ Bⁱ omits taṃ. ²⁴ K omits dutṭhamakkaṭa. ²⁵ Bⁱ ahaṃ
²⁶ Bⁱ omits kilantassa.

bahuṃ pāṇīyaṃ¹ adāsiṃ, idāni tvaṃ mayhaṃ mukhamakkaṭikaṃ
karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niratthako² ti
vatvā paṭhamam³ gātham āha:

1. Adamha⁴ te vāri bahūtarūpaṃ
ghammābhitattassa⁵ pipāsītassa, 5
so dāni pītvāna⁶ kikiṃ karosi,
asaṃgamo pāpajanena seyyo ti. 45.

Tattha so dāni pītvāna⁶ kikiṃ karosīti so idāni tvaṃ mayā dinnam
pāṇīyaṃ⁷ pīvitvā mukhamakkaṭikaṃ karonto kikiṃ ti saddam⁸ karosī⁹, asaṃ-
gamo pāpajanena seyyo ti pāpajanena saddhiṃ saṃgamo na seyyo asaṃ- 10
gamo va seyyo ti.

Taṃ sutvā so mittadūbhimakkaṭo¹⁰ „tvaṃ ettaken¹¹ eva¹²
taṃ niṭṭhitan ti saññaṃ karosi, idāni te sīse vaccaṃ¹² pātetvā
gamissāmīti¹³“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ko te suto vā diṭṭho vā sīlavā nāma makkaṭo, 15
idāni kho taṃ ūhacca¹³, esā amhāka¹⁴ dhammatā ti. 46.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho¹⁵: bho brāhmaṇa, makkaṭo kaṭagupajānanako ācā-
rasaṃpanno sīlavā nāma atthīti kahaṃ tayā¹⁶ suto vā diṭṭho vā ti, idāni kho
ahan taṃ ūhacca¹⁷ vaccaṃ te sīse¹⁸ katvā pakkamissāmi, amhākaṃ¹⁹ hi makka-
ṭānaṃ nāma esā²⁰ dhammatā ayaṃ jātisabbhāvo yadidaṃ upakārakassa²¹ sīse 20
vaccaṃ²² kātabban ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto uttāhāya gantum ārabhi. Makkaṭo
taṃ khaṇaṃ ūeva²³ uppatitvā sākāya nisīditvā olambakaṃ
otārento²⁴ viya tassa sīse vaccaṃ pātetvā viravanto²⁵ vana-
saṇḍaṃ pāvīsi. Bodhisatto nahātvā agamāsi. 25

¹ B¹ bahupāṇīyaṃ. ² B² paṭha-. ³ B³ adumhi. ⁴ B⁴ sammāsītattassa. ⁵ B⁵ pī-
tvāna, K paṭvāna. ⁶ K pīvitvāna, B⁶ pītvāna. ⁷ B⁷ pāṇīyaṃ. ⁸ B⁸ kikiṃsaddam.
⁹ K karoti. ¹⁰ B¹⁰ -dubbi-. ¹¹ B¹¹ etthakeneva. ¹² B¹² vajjam. ¹³ B¹³ ūhaccaṃ,
B¹⁴ uhaccaṃ. ¹⁴ B¹⁴ esa amhākaṃ. ¹⁵ B¹⁵ dhammasaṃkhepattho. ¹⁶ B¹⁶ tassā.
¹⁷ B¹⁷ uhaccaṃ, B¹⁸ uhacca. ¹⁸ B¹⁸ pacca te sīsaṃ. ¹⁹ B¹⁹ amhākaṃ. ²⁰ B²⁰ esa.
²¹ B²¹ upakārassa. ²² B²² vajjam. ²³ K khaṇaṃ ūeva. ²⁴ B²⁴ otaranto. ²⁵ K vi-
varavanto corr. to viravanto, B²⁵ vīvaranto.

Satthā „na bhikkhave idān' eva Devadatto, pubbe pi mayā ka-
tam¹ guṇaṃ na jānāti yevā“ 'ti vatvā² imaṃ desanaṃ³ āharitvā jāta-
kaṃ samodhānesi: „Tadā makkato Devadatto ahosi, brāhmaṇo pana
aham evā“ 'ti. Dūbbhiyamakkaṭajātakaṃ⁴.

5

5. Ādiccupatthānajatāka.

Sabbesu kira bhūtesū 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto ekaṃ kuhakaṃ⁵ ārabha kathesi⁶.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁷ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
10 patto Takkaṣilāyaṃ⁸ sabbasippaṃ⁹ uggaṇhitvā¹⁰ isipabbajjaṃ
pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā mahāpari-
vāro gaṇasatthā hutvā Himavante vasaṃ kappesi. So tattha
ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante
ekaṃ gāmaṃ nissāya paṇṣālāya vasaṃ upagañchi. Ath' eko
15 lolamakkato isigaṇe bhikkhācāraṃ gate assamaṇaṃ āgantvā
paṇṣālāya¹¹ uttiṇṇāni karoti pāṇiyaghaṭesu¹² udakaṃ chaḍḍeti¹³
kuṇḍikā¹⁴ bhindati aggisālāya vaccaṃ¹⁵ karoti. Tāpasā vassaṃ
vasitvā „idāni Himavanto pupphaphalasamiddho ramaṇiyo, tatth'
eva gamissāma“ 'ti paccantagāmaṇasike āpucchimsu. Manussa
20 „sve bhante mayaṃ bhikkhaṃ gahetvā assamaṇaṃ āgamis-
sāma, taṃ paribhuñjitvā va¹⁶ gamissathā¹⁷“ 'ti vatvā¹⁸ dutiya-
divase¹⁹ pahūtaṃ²⁰ khādanīyabhojanīyaṃ²¹ gahetvā tattha aga-
maṃsu²². Taṃ disvā so makkato cintesi: „kohaṇṇaṃ katvā
manusse ārādetvā mayham pi²³ khādanīyabhojanīyaṃ²¹ āharā-
25 pessāmīti“ so tapacaraṇaṃ²⁴ caranto viya sīlavā viya hutvā

¹ Bⁱ kata. ² K omits vatvā. ³ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁴ K dutiyamakkaṭajātakaṃ,
Bⁱ B^o dubbhiyamakkaṭajātakaṃ catutthaṃ. ⁵ Bⁱ adds bhikkhuṃ. ⁶ Bⁱ adds vatthu
heṭhākathitasadisam eva. ⁷ Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ⁸ both MSS. -silāyaṃ. ⁹ Bⁱ omits
sabba. ¹⁰ K uggaṇhitvā corr to uggaṇhetvā. ¹¹ K -sālā. ¹² Bⁱ pāṇiyagatesu
¹³ Bⁱ chaḍḍesi. ¹⁴ Bⁱ -kaṇi. ¹⁵ Bⁱ paccam. ¹⁶ K omits va. ¹⁷ K bhavissathā.
¹⁸ K vatvā ti. ¹⁹ Bⁱ dutiyaṃ. ²⁰ Bⁱ bahutaṃ. ²¹ K khādanīyabhojanīyaṃ,
Bⁱ khādanīyabhojanīyaṃ. ²² Bⁱ āg-. ²³ Bⁱ omits pi. ²⁴ Bⁱ so tāpasassa caraṇaṃ.

tāpasānaṃ avidūre suriyaṃ¹ namassamāno aṭṭhāsi. Manussā taṃ disvā „sīlavantānaṃ santike vasantā sīlavantā hontīti“ vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu²:

1. Sabbesu kira bhūtesu santi sīlasamāhitā,
passa sākhamigaṃ jammaṃ³, ādiccam upaṭiṭṭhatīti. 47. 5

Tattha santi sīlasamāhitā ti sīlena samannāgatā saṃvījjanti, sīlavantā⁴ ca samāhitā ca ekaggacittā saṃvījjantīti pi attho, jammaṃ⁵ ti lāmakāṃ, ādiccam upaṭiṭṭhatīti suriyaṃ namassamāno tiṭṭhati.

Evam te manusse tassa guṇe kathente disvā Bodhisatto „tumhe imassa lolamakkatassa sīlācāraṃ ajānitvā⁷ avatthusmiṃ⁸ yeva⁹ pasannā“ ti vatvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Nāssa⁹ sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
aggihuttaṃ ca ūhanti, tena bhinnā¹⁰ kamaṇḍalū ti. 48.

Tattha anaññāya¹¹ ti ajānitvā, ūhantīti¹² iminā pūpakamakkatena ūhanti¹³, kamaṇḍalū ti kuṇḍikā, dve ca kuṇḍikā tena hi bhinnā ti evaṃ assāguṇaṃ¹⁴ 15 kathesi.

Manussā makkatassa kuhakabhāvaṃ ūtvā leḍḍū ca yaṭṭhiyo ca gahetvā¹⁵ pothetvā¹⁶ isigaṇassa bhikkhaṃ adaṃsu. Isayo pi Himavantam eva gantvā aparihīnājjhānā Brahmaloḥa-parāyaṇā ahesuṃ.

20

Satthā imaṃ dhammaḍesaṇaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā makkato ayaṃ kuhako¹⁵ ahosi, isigaṇo¹⁶ Buddhaparisa, gaṇa-satthā pana aham evā“ ti. Ādiccupaṭṭhānajakāṃ¹⁷.

¹ Bⁱ pūrisaṃ. ² Bⁱ āhasuṃ. ³ K cammaṃ. ⁴ K sīlavanto. ⁵ K jamavan.
⁶ Tattha santi . . . upaṭiṭṭhatīti wanting in Bⁱ. ⁷ Bⁱ ajānantā. ⁸ Bⁱ avatthusmiṃneva. ⁹ K tassa. ¹⁰ K ñceca bhinnā, Bⁱ tena sinnā. ¹¹ K ūhantīti corr. to ūhanti, B^p uhanantī. ¹² K ūhantiṃ corr. to ūhanāṃ, B^p uhanāṃ. ¹³ ūhantīti . . . gahetvā wanting in Bⁱ. ¹⁴ Bⁱ palāpetvā. ¹⁵ Bⁱ adds bhikkhu.
¹⁶ Bⁱ -gaṇā. ¹⁷ Bⁱ adds pañcamāṃ.

6. Kalāyamuṭṭhijātaka.

Bālo vatāyaṃ dumasākhagocarō ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi
samaye vassakāle Kosalarāṇño paccanto kuppi¹. Tattha ṭhitā yodhā
dve tiṇi yuddhāni katvā paccatthike abhībhavitum asakkontā² raṇṇo
5 sāsanam pesesum. Rājā akāle vassāne yeva nikkhamitvā Jetavanasaṃīpe
khandhāvāraṃ bandhitvā cintesi: „ahaṃ akāle nikkhanto, kandara-
padarādayo udakapūrā, duggamo maggo, Satthāraṃ upasaṃkamissāmi,
so maṃ ‘kahaṃ gacchasi mahārājā’³ ti pucchissati, athāhaṃ etaṃ
atthaṃ ārocessāmi⁴, na kho pana⁴ maṃ Satthā samparāyiken’ ev’
10 atthena⁵ anugaṇhāti diṭṭhadhammikenāpi anugaṇhāt’ eva⁶, tasmā sace
me gamanena⁷ avaḍḍhi⁸ bhavissati ‘akālo mahārājā’⁹ ti vakkhati, sace
pana vaḍḍhi⁹ bhavissati tuṇhi¹⁰ bhavissatīti¹¹ so Jetavanaṃ pavisitvā
Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā „handa kuto nu tvaṃ
mahārājā āgacchasi divādivassā¹²“ ti pucchi. „Bhante ahaṃ paccan-
15 taṃ vūpasametum nikkhanto tumhe¹² vanditvā gamissāmīti āgato
‘mhīti’“. Satthā „pubbe pi¹³ mahārājāno senāya abbhuggacchamānāya¹⁴
paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā akāle abbhuggamanaṃ nāma nāgamiṃsū“
ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
20 dhisatto tassa atthadhammānusāsako¹⁵ sabbatthakaamacco
ahosi. Atha raṇṇo paccante kupite¹⁶ paccantayodhā paṇṇaṃ
pesesum. Rājā vassakāle nikkhamitvā uyyāne¹⁷ khandhāvāraṃ
bandhi. Bodhisatto raṇṇo santike atṭhāsi. Tasmīṃ khaṇe assā-
naṃ kalāye sedetvā āharitvā doṇiyaṃ pakkhipiṃsu. Uyyāna-
25 makkaṭesu¹⁸ eko makkaṭo rukkḥā otaritvā tato kalāye gahetvā
mukhaṃ pūretvā hatthehi pi gahetvā uppatitvā rukkhe nisīditvā
khādītum ārabhi. Ath’ assa khādamānassa hatthato eko
kalāyo²⁰ bhūmiyaṃ pati. So mukhena²¹ ca hatthehi ca gahite

¹ B¹ paccante kuppite. ² B² -to. ³ B² adds ti. ⁴ B² passa. ⁵ K -rāyinevatthena, B² -rāyikenevatthena. ⁶ K anugaṇhateva, B² anugaṇhāti. ⁷ B² gamane. ⁸ B² avuḍḍhi. ⁹ B² vaḍḍhi. ¹⁰ B² tuṇhi. ¹¹ B² divassā. ¹² B² adds va. ¹³ K omits pi. ¹⁴ K abbhuggamānā, B² abbhugacchamānāya. ¹⁵ K atthadhammaanu-. ¹⁶ B² kumpite. ¹⁷ B² adds thatvā. ¹⁸ B² uyyāne-. ¹⁹ both MSS. kalāye. ²⁰ B² ka-lāyo. ²¹ K mukhehi.

sabbe kalāye¹ chaḍḍetvā² rukkhā³ oruyha tam eva kalāyaṃ⁴
 olokeno taṃ kalāyaṃ⁵ adisvā va⁶ puna rukkhāṃ abhirūhitvā⁷
 atṭhe⁸ sahaṃsaṃ⁹ parājito viya socamāno dummukho rukkhā-
 sākāya nisīdi. Rājā makkaṭassa kiriyāṃ disvā Bodhisattaṃ
 āmantetvā „vayassa, kiṃ¹⁰ nāṃ¹¹ etaṃ makkaṭena katan“ ti
 pucchi. Bodhisatto „mahārāja, bahūṃ anavaloketvā appaṃ
 oloketvā¹² dubbuddhino bālā evarūpaṃ karonti yevā“¹³ ti vatvā
 paṭhamāṃ¹⁴ gāthāṃ āha:

1. Bālo¹⁵ vatāyaṃ dumasākhagocaro,
 paññā janinda na imassa¹⁶ vijjati,
 kalāyamuṭṭhiṃ¹⁷ avakiriya kevalaṃ
 ekaṃ kalāyaṃ¹⁸ patitaṃ gavessatīti. 49.

Tattha dumasākhagocaro ti makkaṭo, so hi dumasākhāsu gocaraṃ gaṇ-
 hāti, tā va assa gocaro sañcaraṇabhūmi bhūtā¹⁹ ti²⁰ tasā dumasākhagocaro ti
 vuccati, janindā ti rājānaṃ ālapati²¹, paramissariyabhāvena janassa indo ti²²,
 kalāyamuṭṭhiṃ ti varakamuṭṭhiṃ²³, kālarājamāsamuṭṭhiṃ²⁴ ti pi vadanti
 yeva, avakiriya²⁵ ti avakiritvā, kevalaṃ ti sabbaṃ, gavessatīti bhūmiyaṃ
 patitaṃ ekaṃ eva pariyesatīti²⁶.

Evam vatvā puna Bodhisatto taṃ upasaṃkamitvā rājānaṃ
 āmantento dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Evam eva mayaṃ rāja ye c' aññe atilobhino
 appena bahū²⁷ jīyāma kalāyena²⁸ vānaro ti. 50.

Tatrāyaṃ saṃkhepato: mahārāja, evam eva mayaṃ ca²⁹ ye c' aññe lo-
 bhābhībhūtā janā sabbe pi appena bahū jīyāma, mayaṃ hi etarahi³⁰ akāle
 vassānasamaye³¹ maggaṃ gacchantā appakassa atthassa kāraṇā bahukā³² atthā³³
 parihāyāma, kalāyena³⁴ vānaro ti yathā yaṃ vānaro ekaṃ kalāyaṃ³⁵
 pariyesamāno ten' ekena³⁶ kalāyena³⁷ sabbakalāyehi³⁸ parihiṇo evaṃ mayaṃ³⁹

¹ Bⁱ kalāye. ² Bⁱ chaḍḍetvā. ³ K rukkhāya. ⁴ Bⁱ talāya. ⁵ Bⁱ kalāyaṃ. ⁶ Bⁱ
 omits va. ⁷ Bⁱ abhirūhitvā. ⁸ Bⁱ atta. ⁹ Bⁱ B^p sahassa. ¹⁰ Bⁱ phussakati.
¹¹ Bⁱ sabbaṃ olokeno. ¹² Bⁱ padhamāṃ. ¹³ K bālā. ¹⁴ Bⁱ nayapassa.
¹⁵ K kulāyamuṭṭhiṃ, Bⁱ kalāyumuṭṭhi. ¹⁶ both MSS. kalāyaṃ. ¹⁷ Bⁱ bhāgā.
¹⁸ K ni. ¹⁹ Bⁱ adds rājānaṃ hi. ²⁰ Bⁱ omits ti. ²¹ K vaṇaka-. ²² Bⁱ kāla-
 rājamāsamuṭṭhi. ²³ Bⁱ -yesati. ²⁴ K bahu. ²⁵ K kalāyena. ²⁶ K yaṃ ca,
 Bⁱ mayaṃ va. ²⁷ Bⁱ omits etarahi. ²⁸ K vassana-. ²⁹ so B^p; K Bⁱ bahuno.
³⁰ so B^p; K atthāya, Bⁱ attā. ³¹ K kālā-, Bⁱ kalā-. ³² Bⁱ tena. ³³ K -kalā-,
 Bⁱ -kalā-. ³⁴ Bⁱ mayaṃ.

pi¹ akālena kandarapadarādīsu² pūresu³ gacchamānā appamattakam attham pari-
yesamānā bahūhi hatthivāhanaassavāhanādīhi c' eva balakāyena ca parihāyissāma,
tasmā akāle gantum na vaṭṭatitī rañño ovādaṃ adāsi.

Rājā tassa katham sutvā tato paṭinivattitvā⁵ Bārāṇasīna-
5 garam eva pāvisi. Corāpi⁶ „rājā kira⁷ ‘coramaddananā karissā-
mīti’ nagarā nikkhanto“ ti sutvā paccantato palāyimsu.

Paccuppanne pi corā „Kosalarājā kira nikkhanto“ ti sutvā palā-
yimsu. Rājā Satthu dhammadesanāṃ sutvā utthāyāsanaṃ vanditvā
padakkhiṇaṃ katvā⁸ Sāvattim eva pāvisi.

10 Satthā imaṃ dhammadesanāṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco⁹ pana aham evā“ ti. Ka-
lāyamutthijātakam¹⁰.

7. Tiṇḍukajātaka.

Dhanuhatthakalāpehiti. Idam Satthā Jetavane viha-
15 ranto paṇḍāpāramiṃ ārabba kathesi. Satthā hi Mahābodhi-jātaka
viya Ummaggajātaka viya ca attano paṇḍāya vaṇṇaṃ vaṇṇitaṃ sutvā
„na bhikkhave idāṃ’ eva Tathāgato paṇḍavā, pubbe pi¹¹ paṇḍavā
upāyakusalo yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
20 Bodhisatto vānarayoniyaṃ nibbattitvā asītisahassavānara-
parivāro¹² Himavantapadese¹³ vasaṃ kappesi. Tassāsanne¹⁴ eko
paccantagāmakō kadāci vasati kadāci ubbisati¹⁵. Tassa pana
gāmassa majjhe sākhaṇḍapasaṃpanno madhuraphalo eko tiṇḍu-
karukkho atthi. Vānaragaṇo¹⁶ ubbisitakāle¹⁷ āgantvā tassa
25 phalāni khādati¹⁸. Athāparasmiṃ phalavāre so gāmo pana ma-
nussavāso¹⁹ ahosi naḷaparikkhitto²⁰ dvāragutto. So pi rukkho

¹ B² adds etarahi. ² K -disu. ³ B² omits pūresu. ⁴ K vaddhatitī, B² vattatitī.

⁵ B² nivattetvā. ⁶ B² thero pi. ⁷ B² kira rājā. ⁸ B² adds dakkhiṇam. ⁹ B² paṇ-

ḍito amacco ¹⁰ both MSS. kalāya-, B² adds chaḥam. ¹¹ B² omits pi.

¹² B² -vānaragaṇaparivuto ti. ¹³ B² -ppadese. ¹⁴ B² tassavasanne. ¹⁵ so B²;

K ubbisati, B² uppissati. ¹⁶ B² gaṇā. ¹⁷ so B²; K ubbasita-, B² uppasita-.

¹⁸ B² khādanti. ¹⁹ K omits manussa. ²⁰ K naḷaparikkhitto, B² daḷhaparikkhitto.

phalabhāraṇamitasākho¹ aṭṭhāsi. Vānaragaṇo cintesi: „mayam pubbe asukagāme tiṇḍukaphalāni khādāma, phalito nu kho so² etarahi rukkho udāhu no³, āvāsiko so gāmo udāhu no“ ti, evaṇ ca pana cintetvā „gaccha, imaṃ pavattiṃ jānāhīti“ ekaṃ vānaraṃ pesesi. So gantvā rukkhaṃ ca⁴ phalitabhāvaṃ gālha- 5 vāsabhāvaṃ ñatvā āgantvā⁵ ārocesi. Vānarā tassa phalitabhāvaṃ sutvā „madhurāni tiṇḍukaphalāni khādissāmā“⁶ ti ussahajātā bahuvānarā⁷ vānarindassa taṃ atthaṃ ārocesuṃ. Vānarindo „gāmo āvāso anāvāso“ ti pucchi. Avāso devā⁸ ti. „Tena hi na gantabbhaṃ, manussā hi bahumāyā⁹ hontīti“. „Deva ma- 10 nussānaṃ patisallānāvelāyā¹⁰ adḍharattasamaye khādissamā“ ti bahū gantvā vānarindaṃ sampatiṇḍhāpetvā Himavantā otaritvā tassa gāmaṃ avidūre manussānaṃ patisallānakālāṃ āgamayamānā mahāpāsānapitṭhe sayitvā majjhimayāme manussesu niddaṃ okkamantesu rukkhaṃ āruya phalāni khādīsu. Ath' eko 15 puriso sarīrakiccena gehā nikkhamitvā gāmamajjhaṃ gato vānare disvā manussānaṃ ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpaṃ sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudandādini ādāya „pabhātāya rattiyā vānare gaṇhissāmā“ ti rukkhaṃ parivāretvā aṭṭhaṃsu. Asītisahassavānarā¹¹ manusse disvā maraṇabhayaṭṭajjita „n' atthi 20 no aññaṃ paṭisaraṇaṃ¹² aññatara vānarindā¹³“ ti tassa santi-kaṃ gantvā paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu:

1. Dhanuhatthakalāpehi nettimsavaradhāribhi
samantaparikiṇṇ' amhā, kathaṃ makkho bhavissatīti. 51.

Tattha dhanuhatthakalāpehīti dhanukalāpahatthehi¹² dhanūni¹³ c' 25 eva sarakalāpe ca gaheṭvā jhitehīti attho, nettimsavaradhāribhīti nettimsā vuccanti khaggā¹⁴, uttamakhaggadhāribhīti¹⁵ attho, parikiṇṇamhā ti parivārit' amhā, kathaṃ ti kena nu kho upāyena amhākaṃ makkho bhavissatīti.

¹ B¹ phalavānapitasākho. ² K omits so. ³ B² adds ti. ⁴ B² omits ca. ⁵ B² adds nārānaṃ instead of vānarāraṃ? ⁶ B² omits bahū vānarā. ⁷ K bahumāyā. ⁸ B² paṭisallānāvelāyāraṃ. ⁹ K -sahassā-. ¹⁰ B² añño paṭissaraṇo. ¹¹ B² -vānarindenā. ¹² B² dhanukalābahatthehi, K dhanukalāpahatthehi, B² omits this word. ¹³ K dhanūhi, B² dhanūni. ¹⁴ K omits khaggā, B² nettissā vuccati khaggāṃ.

Tesaṃ katham sutvā vānarindo „mā bhāyatha, manussā nāma bahukiccā, ajjāpi majjhimayāmo vattati, api nām' etesaṃ 'amhe māressāmā' 'ti thitānaṃ imassa kiccassa' antarāyakaraṃ aññaṃ kiccaṃ uppādeyyāmā²“ 'ti vānare samassāsetvā dutiyaṃ
5 gātham āha:

2. App-eva bahukiccānaṃ attho jāyetha koci naṃ,
atthi rukkhassa acchinnaṃ, khajjataṃ ñeva tiṇḍukan ti. 52.

Tattha naṃ ti nipātamattaṃ, app-eva bahukiccānaṃ manussānaṃ añño koci attho uppajjeyyā 'ti, ayam ev' ettha attho, atthi rukkhassa acchinnaṃ
10 ti² imassa rukkhassa phalānaṃ ākaḍḍhanaparikaḍḍhanavasena acchinnaṃ babuṃ thūnaṃ⁴ atthi, khajjataṃ ñeva tiṇḍukan⁵ ti tiṇḍukaphalaṃ khajjatu⁶ yeva tumbhehi⁷, yāvatakena⁸ vo attho atthi tattakam khādatha, amhākaṃ paharaṇakālaṃ⁹ jānissāmā 'ti

Mahāsatto kapigaṇaṃ samassāsesi¹¹. Ettakaṃ¹² hi assā-
15 saṃ¹³ alabhamānā sabbe pi te phalitena hadayena¹⁴ jīvitak-
khayaṃ pāpuṇeyyūṃ¹⁵. Mahāsatto pana evaṃ vānaragaṇaṃ
assāsetvā „sabbe vānare samānethā“ 'ti āha. Samānentā tassa
bhāgineyyaṃ Senakaṃ nāma vānaraṃ adisvā „vānaragaṇassa
Senako nāgato“ ti ārocesuṃ. „Sace Senako anāgato¹⁶ tumhe
20 mā bhāyittha, idāni vo so sotthiṃ¹⁷ karissatīti“. Senako pi
kho vānaragaṇassa gamanakāle¹⁸ niddāyitvā pacchā pabuddho
kañci¹⁹ adisvā padānupadiko hutvā āgacchante²⁰ manusse disvā²¹
„vānaragaṇassa bhayaṃ uppannaṃ“ ti ñatvā ekasmiṃ pariyanta-
gehe aggiṃ jāletvā suttakantiyā²² mahallakittihiyā santikaṃ
25 gantvā khettaṃ gacchanto gāmadārako viya ekaṃ ummukaṃ²³

¹ B² omits tīti tesaṃ . . . kiccassa. ² B² uppajjeyyā. ³ B² omits khajjataṃ ñeva . . . acchinnaṃ ti. ⁴ B² bahutaraṃ, B² bahuphalaṃ. ⁵ K khajjataṃ ñevā ti tiṇḍukan ti, B² khajjatha raññeva tiṇḍukan ti. ⁶ B² khajjatha. ⁷ B² tumhe. ⁸ B² yāvathakena. ⁹ B² tatthakaṃ. ¹⁰ K pahāraṇa-, B² paharaṇakāle. ¹¹ B² samassāsetvā. ¹² B² etthakaṃ. ¹³ K assādaṃ. ¹⁴ B² phalitehihadeyehi. ¹⁵ K pāpuṇeyyaṃ, B² pāpuṇeyya. ¹⁶ B² nāgato. ¹⁷ K vo sotthiṃ, B² vo so sotthi. ¹⁸ K āgamanakāle. ¹⁹ K kañci, B² kiñci. ²⁰ K -to. ²¹ B² adds vānaragaṇassa disvā. ²² K kantantiyā. ²³ K ummukkaṃ, B² umhukkaṃ.

gahetvā uparivāte t̥hatvā¹ gāmaṃ padīpesi². Manussā makkate
chaḍḍetvā aggiṃ nibbāpetuṃ agamaṃsu³. Vānarā palāyanta
senakassa atthāya ekekaṃ phalaṃ gahetvā palāyimsu.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā bhāgīneyyasena⁴ Mahānāmo⁵ Sakko ahoṣi, vānaragaṇo⁶ Bud- 5
dhaparisā, vānarindo pana aham evā“⁷ti. Tiṇḍukajātakaṃ⁸.

8. Kacchapajātaka.

Janittam me bhavittam me ti. Idam Satthā Jetavane
vihāranto ekaṃ ahivātakarogamuttakaṃ⁹ ārabha kathesi. Sā-
vatthiyaṃ kira ekasmiṃ kule ahivātakarogo⁹ uppajji. Mātāpitāro put- 10
taṃ āhaṃsu: „tāta, mā imasmiṃ gehe vicari, bhittim bhinditvā palā-
yitvā¹⁰ yatha katthaci gantvā jīvitaṃ rakkha, pacchāgantvā¹¹ imasmiṃ¹²
t̥hāne mahānidhānaṃ atthi, taṃ uddharitvā kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā
sukhena jīveyyāsīti“¹³ vutto¹³ putto¹⁴ tesam vacanaṃ sampaṭicchitvā
bhittim¹⁵ bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahāni- 15
dhānaṃ uddharitvā gharāvāsaṃ vasi. So ekadivaṣaṃ sappitelādini c'
eva vatthacchādānādini ca gāhāpetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ
vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhim paṭisanthāraṃ katvā „tumbhakaṃ
gehe ahivātakarogo⁹ uppanno ti assumhā¹⁶, kiṃ ti katvā mutto sīti“
pucchi. So taṃ pavattim ācikkhi. Satthā „pubbe pi kho upāsaka 20
bhaye uppanne attano vasaṇṭṭhāne ālayaṃ katvā aṇṇattha agatā¹⁷
jīvitaṃ labhiṃsu“¹⁸ti vatvā tena yācito atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍḍatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto gāmake²⁰ kumbhakārakule nibbattitvā kumbha- 25
kārakammaṃ katvā puttadāraṃ posesi. Tadā pana Bārāṇasi-
mahānādiyā saddhim ekābaddho mahājātassaro ahoṣi. So bahūda-
kakāle nādiyā saddhim ekodako hoti²¹, uḍake mandibhūte visuṃ

¹ B² thatvā. ² B² sadiseti. ³ B² agamaṃsu. ⁴ B² bhāgīneyyo-. ⁵ B² -nāma ⁶ B²
-gaṇā. ⁷ B² adds sattakaṃ. ⁸ B² ahivātārogaḥuttamikaṃ, B² ahivātakarogaput-
taṃ. ⁹ B² -vātārogo. ¹⁰ omits palāyitvā. ¹¹ B² pacchā āgantvā. ¹² B² adds
nāma. ¹³ B² vutte. ¹⁴ B² omits putto. ¹⁵ B² titthi. ¹⁶ B² asumha. ¹⁷ B² gatā te.
¹⁸ B² ye pana ālayani. ¹⁹ B² adds te. ²⁰ B² kāsikagāmake. ²¹ B² ahoṣi.

hoti. Macchakacchapā pana „imasmim saṁvacchare suvutṭhikā bhavissati¹, imasmim² dubbutṭhikā“ ti jānanti. Atha tasmiṁ sare nibbattamacchakacchapā „imasmim saṁvacchare dubbutṭhikā bhavissatīti³“ nātvā udakassa ekābaddhakāle yeva tamhā
 5 sarā nikkhamitvā nadim āgamiṁsu. Eko pana kacchapo „idaṁ me jātatṭhānaṁ vadḍhitatṭhānaṁ mātāpitūhi vasitatṭhānaṁ, na sakkomi imaṁ jahitun“ ti nadim na agamāsi. Atha nidāgha-
 samaye tattha udakaṁ chijji⁴. So kacchape Bodhisattassa mattikagaṇaṇatṭhāne⁵ bhūmim khaṇitvā pāvisi. Bodhisatto
 10 „mattikaṁ gahessāmīti⁶“ tattha gantvā mahākuddālena bhūmim khaṇanto⁷ kacchapassa piṭṭhim bhinditvā mattikāpiṇḍaṁ⁸ viya naṁ⁹ kuddālen⁹ eva¹⁰ uddharitvā thale pātesi. So vedanāpatto hutvā „vasanatṭhāne ālayaṁ jahitum asakkonto evaṁ vināsaṁ pāpuṇi“ ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca:

15 1. Janittaṁ¹¹ me bhavittaṁ me, iti paṁke avassayim,
 taṁ maṁ paṁko ajjhobhavi¹² yathā dubbalakaṁ tathā¹³,
 taṁ taṁ vadāmi bhaggava, suṇohi vacanaṁ mama: 53.

2. Gāme vā yadi vāraṇṇe sukhaṁ yatrādhigacchati
 taṁ janittaṁ¹¹ bhavittaṁ¹⁵ ca purisassa pajānato
 20 yamhi¹⁶ jīve tamhi¹⁷ gacche, na niketahato siyā ti. 54.

Tattha janittaṁ¹⁸ me bhavittaṁ me ti idaṁ mama¹⁹ jātatṭhānaṁ idaṁ mama vadḍhitatṭhānaṁ²⁰, iti paṁke avassayin ti imiṁ kāraṇena 'mihi²¹ imasmim kaddame avassayim nipajjim vasaṁ kappesiṁ ti attho, ajjhobhavīti²² adhibhavi vināsaṁ pāpesi, bhaggavā ti kumbhakāraṁ āapati, kumbhakāraṁ hi
 25 gottapaṇṇatti²³ esā yadidaṁ bhaggavā ti, sukhaṁ ti kāyikacetasikassādaṁ²⁴,

¹ B² -ssanti. ² B² adds saṁvacchare. ³ B² bhavissantīti. ⁴ B² bhijji. ⁵ B² -gaṇaṇatṭhāne. ⁶ B² gahessāmīti. ⁷ K khaṇanto. ⁸ B² mattika-. ⁹ B² omits naṁ. ¹⁰ B² kuṭālena. ¹¹ K chattaṁ. ¹² B² ajjhobhavi. ¹³ K -kathā, B² duppalanika-tathā. ¹⁴ K chanittaṁ. ¹⁵ K -ttaṁ, B² -taṁ. ¹⁶ K yamhi. ¹⁷ K tamhi. ¹⁸ K chanittaṁ, B² dhanittaṁ. ¹⁹ B² omits mama. ²⁰ K idaṁ mama jātatṭhānaṁ, B² idaṁ vadḍhitatṭhānaṁ. ²¹ so both MSS. instead of ahaṁ? ²² B² ajjhobhavīti. ²³ K gottapaṇṇatti. ²⁴ B² -cetasikasukhasātaṁ.

taṃ janittaṃ¹ bhavittaṃ cā 'ti taṃ jātaṃ jhānaṃ ca vaḍḍhitaṃ jhānaṃ ca, jānittaṃ bhāvittaṃ² ti dīghavasenāpi³ jāho, so yev' attho, pajānato ti atthānatthaṃ kūraṇākāraṇaṃ jānantaṃ, na niketahato⁴ siyā ti nikete ālayaṃ katvā aññatra⁵ āgantvā⁶ niketena hato, evarūpaṃ maraṇadukkhāṃ pāpito⁷ na bhaveyyā 'ti.

5

Evam so Bodhisattena saddhīm kathento kathento⁸ kālam akāsi. Bodhisatto taṃ gahetvā sakalagāmaṃ vāsino sannipātāpetvā te manusse ovaḍanto evam āha: „passath'⁹ imaṃ kacchapāṃ, aññesaṃ macchakacchapāṃ mahānadīm¹⁰ gamanakāle attano vasaṇaṃ jhāne ālayaṃ chindituṃ asakkonto tehi saddhīm 10 āgantvā¹¹ mama mattikagahaṇaṃ jhānaṃ¹² pavasitvā nipajji, ath' assāhaṃ mattikaṃ gaṇhanto mahākuddālena piṭṭhīm bhinditvā mattikāpiṇḍaṃ¹³ viya naṃ¹⁴ thale pātesīm, ayaṃ attanā¹⁵ katakammaṃ saritvā dvīhi gāthāhi paridevitvā kālam akāsi, evam esa attano vasaṇaṃ jhāne ālayaṃ katvā maraṇapatto, tumhe pi 15 mā iminā kacchapena sadisā ahuvattha¹⁶, ito paṭṭhāya 'mayhaṃ rūpaṃ mayhaṃ saddo mayhaṃ gandho mayhaṃ raso mayhaṃ poṭṭhabbo¹⁷ mayhaṃ putto mayhaṃ dhītā mayhaṃ¹⁸ dāsādāsi-paricchedo¹⁹ mayhaṃ²⁰ hiraññasuvannaṃ ti taṇhāvasena upabhogavasena mā gaṇhittha²¹, ekako v' esa satto tīsu bhavesu parivatta- 20 tīti“ evam Buddhalaṃkāya²² mahājanassa ovādam adāsi. So ovādo sakala-Jambudīpaṃ²³ pattharivā sattamattāni vassasahassāni atṭhāsi. Mahājano Bodhisattassa ovāde tathavā dānādīni puññāni katvā²⁴ saggaḥpadāṃ²⁵ pūresi.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ 25 samodhānesi: (Saccapariyosāne so kulaputto sotāpattiphalo patitṭhāsi) „Tadā kacchapo Anando ahosi, kumbhakārako²⁶ pana aham evā“ 'ti. Kacchapajātakaṃ²⁷.

¹ Bⁱ jā-. ² K jānitaṃ bhāvitaṃ. ³ Bⁱ -visenāpi. ⁴ Bⁱ aniketa-. ⁵ Bⁱ aññatta. ⁶ Bⁱ āgacchanto. ⁷ K pāpino. ⁸ Bⁱ only one kathento. ⁹ Bⁱ passatha. ¹⁰ Bⁱ -nadī. ¹¹ Bⁱ āgantvā, K āgantvā corr. to ag-. ¹² Bⁱ mattikāya gahaṇa-jhānaṃ. ¹³ Bⁱ mattika-. ¹⁴ Bⁱ omits naṃ. ¹⁵ Bⁱ B^p attano. ¹⁶ Bⁱ ahutta. ¹⁷ so Bⁱ B^p; K poṭṭhabbā. ¹⁸ Bⁱ adds mātā mayhaṃ pitā mayhaṃ. ¹⁹ Bⁱ dāsādāsa-, B^p dāsī mayhaṃ dāsa-. ²⁰ so B^p; K Bⁱ omits mayhaṃ. ²¹ so K B^p; Bⁱ gaṇhatha. ²² Bⁱ buddhalaṃkāya. ²³ Bⁱ -dīpe. ²⁴ Bⁱ adds āyuhapariyosāne. ²⁵ B^p Bⁱ saggaḥpūrāṃ. ²⁶ Bⁱ -kāro. ²⁷ Bⁱ adds aṭṭhamaṃ.

9. Satadhammajātaka.

Taṇ ca appan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekavi-
 satividham¹ anesanaṃ ārabha kathesi. Ekasmim hi kāle bahū
 bhikkhū vejjakammena² dūtakammena pahenagamanena³ jaṃghapesa-
 5 nikenā⁴ piṇḍapatipīḍenā⁵ 'ti evarūpāya ekaviśatividhāya anesanāya
 jīvikam⁶ kappesum. Sā Sāketajātake āvibhavissati. Satthā tesam
 tathā jīvikam kappanabhāvaṃ nātvā „etarahi bahū bhikkhū anesanāya
 jīvikam kappenti⁷, te pana evaṃ jīvikam kappetvā yakkhattā vā pe-
 tattā vā na muccissanti, dhuragoṇā⁸ hutvā⁹ nibbattissanti, niraye
 10 paṭisandhim gaṇhissanti, etesaṃ hitatthāya sukhattāya attajjhāsayam
 sakapaṭibhānam¹⁰ ekam dhammadesanaṃ kathetum vaṭṭatīti“ bhikkhu-
 saṅgham sannipātāpetvā „na bhikkhave ekaviśatividhāya anesanāya
 paccayā uppādetabbā, anesanāya hi uppanno¹¹ piṇḍapāto ādittalo-
 guḷasadiṣo halāhalaviṣūpamo, anesanaṃ hi nāma¹² esā Buddhapacceka-
 15 sāvakehi garahitā patikuttā¹³, anesanāya uppannam¹⁴ piṇḍapātam
 bhuñjantassa hi hāso¹⁵ vā somanassam vā n' atthi, evaṃ uppanno hi
 piṇḍapāto mama sāsane caṇḍālassa¹⁶ ucchiṭṭhabhojanasadiṣo¹⁷, tassa
 paribhogō Satadhammamānavassa¹⁸ caṇḍālucchiṭṭhabhattaparibhogō¹⁹
 viya hotīti“ vatvā atītam āhari:

20 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto caṇḍālayoniyam nibbattitvā vayappatto kenacid
 eva karaṇīyena pātheyyataṇḍule ca bhattapuṭaṇ²⁰ ca gahe tvā
 maggam paṭipajji. Tasmim²¹ kāle Bārāṇasiyam eko māṇavo
 atthi Satadhammo nāma²² udiccabrāhmaṇamahāsālakule²³ nib-
 25 batto, so pi kenacid eva karaṇīyena taṇḍule vā bhattapuṭam²⁴
 vā agahetvā maggam paṭipajji. Te ubho pi mahāmagge samā-
 gacchimsu. Māṇavo Bodhisattam „kiṃjātiko sīti“ pucchi. So
 „aham²⁵ caṇḍālo“ ti vatvā „tvam kiṃjātiko“ ti māṇavam²⁶

¹ so Bp; K ekaviśati, B² ekaviśatavitham. ² B² vajja-. ³ B² pahaṇa-, Bp pa-
 hinakammena. ⁴ K -pesanikena ⁵ B² -piṇḍakenā, Bp -paṭipīḍenā. ⁶ both MSS.
 jivitaṃ. ⁷ K kappeti. ⁸ both MSS. dhura-. ⁹ B² adds va. ¹⁰ B² Bp -bhāṇam.
¹¹ K uppanna. ¹² B² patikuttā. ¹³ K uppanna. ¹⁴ B² tāso. ¹⁵ B² caṇḍapessa.
¹⁶ K uccīṭṭha-, B² ucchiṭṭhabhojanasadiṣo va. ¹⁷ K sanadhamma-. ¹⁸ B² caṇḍāla
 ucchittatutthaparibhogō, K caṇḍāluccīṭṭha-. ¹⁹ B² -mūtaṇ. ²⁰ B² adds hi.
²¹ B² adds nāmena. ²² B² uddicca-. ²³ B² bhattapabhuṭam corr. to bhattabhuṭam.
²⁴ K hām. ²⁵ K māṇavam, B² omits māṇavam.

pucchi. So „aḥaṃ udiccabrāhmaṇo“¹ ti vatvā „sādhū
 gacchāma“² 'ti ubho pi³ maggaṃ agamaṃsu⁴. Bodhisatto pātar-
 āsavelāya udakaphāsukaṭṭhāne nisīditvā hatthe⁵ dhovitvā
 bhattapuṭaṃ mocetvā māṇavaṃ⁶ „bhattaṃ bhuñjāhīti“ āha.
 „N' atthi re⁷ caṇḍāla mama bhattena attho“ ti. Bodhisatto 5
 „sādhū“ 'ti puṭakabhattaṃ⁸ ucchiṭṭhaṃ akatvā va attano⁹ yā-
 panamattaṃ aññasimā paṇṇe pakkhipitvā puṭakaṃ¹⁰ bandhitvā
 ekamante¹¹ ṭhapetvā bhuñjitvā pāṇiyaṃ¹² pivitvā dhotahattha-
 pādo taṇḍule ca sesabhattaṃ ca ādāya „gacchāma māṇavā“ 'ti
 maggaṃ paṭipajji. Te sakaladivasaṃ gantvā sāyaṃ ubho pi 10
 ekasmiṃ udakaphāsukaṭṭhāne¹³ nahātvā paccuttariṃsu. Bodhi-
 satto phāsukaṭṭhāne nisīditvā bhattapuṭaṃ¹⁴ mocetvā māṇavaṃ
 anāpucchitvā¹⁵ bhuñjitum ārabhi. Māṇavo sakaladivasaṃ
 maggagamanena kilanto chātajjhatto¹⁶ „sace me bhattaṃ das-
 sati bhuñjissāmīti“ olokeno atṭhāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñ- 15
 jat' eva¹⁷. Māṇavo cintesi: „ayaṃ caṇḍālo mayhaṃ avatvā va
 sabbaṃ bhuñjati, nippīletvā¹⁸ piṇḍaṃ gahetvā upariucchiṭṭha-
 bhattaṃ¹⁹ chaḍḍetvā sesaṃ bhuñjitum vaṭṭatīti²⁰. So tathā
 katvā ucchiṭṭhabhattaṃ²¹ bhuñji. Ath' assa bhuttamatte²²
 „mayā attano jātigottakulapadesānaṃ ananucchavikaṃ²³ kataṃ, 20
 caṇḍālassa nāma me ucchiṭṭhabhattaṃ²⁴ bhuttaṃ“ ti²⁵ balava-
 vippaṭisāro²⁶ uppajji, tāvad ev' assa salohitabhattaṃ mukhato
 uggacchi. So „appamattakassa“²⁷ vata me kāraṇā ananucchavi-
 kaṃ kammaṃ katan“ ti uppannabalavasokatāya paridevamāno
 paṭhamāṃ gāthā āha:

25

¹ K has instead of so aḥaṃ udiccabrāhmaṇo only brāhmaṇo ahan. ² B² omits ubho pi. ³ B² āgamīsu. ⁴ B² hatthaṃ. ⁵ B² māṇava. ⁶ B² kare. ⁷ B² pū-.
⁸ B² attanā. ⁹ B² ekamantaṃ. ¹⁰ B² pāṇiyaṃ. ¹¹ B² udakāṭṭhāne. ¹² B² -pūṭaṃ.
¹³ B² adds va. ¹⁴ K jātajjhatto, B² chātajjhatto, B² chātattā. ¹⁵ K bhuñjaneva,
 B² bhuñjato. ¹⁶ K nippīletvā, B² nippīlitvā. ¹⁷ K -ucchiṭṭha-, B² -ucchiṭṭha-.
¹⁸ B² vattatīti. ¹⁹ B² icchita-. ²⁰ K bhuttamanta. ²¹ B² -ka. ²² K ucchiṭṭha-.
²³ B² bhuttaninti. ²⁴ B² omits balava. ²⁵ B² appamattassa.

1. Duddadañ dadamānānañ dukkarañ kamma¹ kubbatañ
asanto nānukubbanti, satañ dhammo durannayo. 57.

2. Tasmā satañ ca asatañ ca nānā hoti itogati,
asanto nirayañ yanti, santo saggaparāyanā ti. 58.

- 5 Tattha duddadan ti dānañ nāma lobhādidosavasikehi apaṇḍitehi dātum na sakkā, tasmā duddadan ti vuccati, tañ dadamānānañ kubbatanti tad eva dāna-kammañ sabbehi kātum na sakkā ti dukkarañ tañ kurumānānañ, asanto ti apaṇḍitā bālā, nānukubbantīti tañ kammañ nānukaronti, satañ dhammo ti paṇḍitānañ sabhāvo, dānañ sandhāy' etañ vuttañ, durannayo ti phala-sambandhavasena dujjāno, evarūpassa dānassa evarūpo phalavipāko hotīti² duranubodho api³ ca durannayo ti durabhigamo⁴, apaṇḍitehi dānañ datvā dānaphalañ nāma laddhum na sakkā⁵ ti pi attho, nānā hoti itogatīti ito cavitvā paralokañ gacchantānañ paṭisandhigahaṇaṃ⁶ nānā hoti, asanto nirayañ yantīti apaṇḍitā dussilā dānañ adatvā silaṃ arakkhitvā nirayañ gacchanti. santo
15 saggaparāyanā ti paṇḍitā pana dānañ datvā silaṃ rakkhitvā uposathakammañ katvā⁷ tīṇi sucaritāni pūretvā saggaparāyanā honti, mahantañ saggasukhasam-patirān anubhavanti.

Evañ Bodhisatto anumodanañ katvā cattāro vassike māse
tath' eva vasitvā vassātikame Himavantañ gantvā jhānāni⁸
20 nibbattetvā aparihīnājjhāno brahmalokūpago⁹ ahosi.

Satthā imañ desanañ¹⁰ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
isigaṇo¹¹ Buddhaparisā ahosi¹², gaṇasatthā pana aham evā“¹³ ti.
Duddadajātakañ¹⁴. Kalyāṇadhammavaggo tatiyo.

4. ASADISAVAGGA.

25

1. Asadisajātaka.

Dhanuggaho Asadiso ti. Idañ Satthā Jetavane viha-ranto mahānekkhammañ¹⁴ ārabba kathesi. Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahābhinnikkhamanañ nikkhanto, pubbe pi setac-chattañ pabāya nikkhanto yevā“¹⁵ ti vatvā atītañ āhāri:

¹ B¹ kammañ. ² B² add's durannayo. ³ B¹ pi. ⁴ B² durādhigamo. ⁵ B¹ sakko.

⁶ B¹ -gaṇhanañ? ⁷ B² karitvā. ⁸ B¹ jhānañ. ⁹ B¹ -ku-. ¹⁰ B¹ dhamma-desanañ. ¹¹ B¹ -ṇā. ¹² B¹ ahesuñ. ¹³ K duddajātakañ, B² dudadajātakañ dasamañ. ¹⁴ B¹ mahābhinnikkhamanañ.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa aggamaheṣiṃ¹ kuccismiṃ² paṭisandhiṃ
 gaṇhi. Tassa sotthinaṃ jātassa³ nāmagahaṇadivase Asadisa-
 kumāro ti nāmaṃ akaṃsu. Ath' assa⁴ ādhāvitvā⁵ paridhāvi-
 tvā vicaraṇakāle⁶ añño puñṇavā satto deviyā kuccimhi paṭi- 5
 sandhiṃ gaṇhi. Tassa sotthinaṃ jātassa² nāmagahaṇadivase
 Brahmadaṭṭakumāro ti⁶ nāmaṃ akaṃsu. Tesu Bodhisatto
 soḷasavassakāle Takkaṣilaṃ⁷ gantvā disāpāṃmokkhassa ācariyassa
 santike tayo vede⁸ aṭṭhārasa sippāni ca uggaṇḍitvā issāsasippe
 asadiso hutvā Bārāṇasiṃ paccāgami. Rājā kālāṃ⁹ kurumāno 10
 „Asadisakumārassa rājjaṃ datvā Brahmadaṭṭassa oparājjaṃ¹⁰
 dethā“ 'ti vatvā kālāṃ akāsi. Tasmim kālakate¹¹ Bodhisatto
 attano¹² rajje diyyamāne¹³ „mayhaṃ rajjen' attho n' atthīti¹⁴“
 paṭikkhipi. Brahmadaṭṭaṃ rajjena abhiñciṃsu. Bodhisatto
 „mayhaṃ yasena¹⁵ attho n' atthīti“ kiñci¹⁶ pi na icchi. Ka- 15
 nīṭṭhe rājjaṃ kārente pakatiyā va¹⁷ rājākāren' eva¹⁸ vasi¹⁹.
 Rājapādamūlikā „Asadisakumāro rājjaṃ patthetīti“ vatvā rañño
 santike Bodhisattaṃ paribhindiṃsu. So pi tesāṃ vacanaṃ
 gahetvā paribhinnacitto „bhātaram²⁰ me gaṇhathā“ 'ti manusse
 payojesi. Ath' eko Bodhisattassa atthacarako²¹ taṃ kāraṇaṃ²² 20
 Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikassa kujjhitvā
 aññaṃ raṭṭhaṃ gantvā „eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito“
 ti rañño ārocāpesi. Rājā „kittakaṃ bhogaṃ icchatīti²³“ pucchi.
 „Ekasāṃvaccharena sataṣaḥassan²⁴“ ti. „Sādhū, āgacchatū“
 'ti. Atha naṃ āgantvā samīpe ṭhitaṃ pucchi: „tvaṃ dhanug- 25
 gaho²⁵“ ti. „Ama devā“ 'ti. „Sādhū, maṃ upaṭṭhahassū“ 'ti.
 So²⁶ tato paṭṭhāya rājānaṃ upaṭṭhahati²⁷. Tassa paribbayaṃ

¹ Bⁱ kuccimhi. ² Bⁱ tattha sotthinaṃ jātattā tassa. ³ Bⁱ tassa instead of athassa.
⁴ Bⁱ ādhāvitvā. ⁵ Bⁱ vivaraṇa-. ⁶ Bⁱ tūtissa. ⁷ Bⁱ takkaṣilāyaṃ. ⁸ Bⁱ bede.
⁹ Bⁱ rājākulaṃ. ¹⁰ Bⁱ uparājjaṃ. ¹¹ Bⁱ kālāṇkate. ¹² Bⁱ no. ¹³ K diyyamāne,
 Bⁱ diyamānena. ¹⁴ Bⁱ rajjenattho ti. ¹⁵ Bⁱ rajjena. ¹⁶ Bⁱ kiñcā. ¹⁷ Bⁱ Bⁱ ca.
¹⁸ K saṇākāreṇeva. ¹⁹ Bⁱ Bⁱ vasati. ²⁰ Bⁱ -raṃ. ²¹ Bⁱ attācariyako. ²² K omits
 bodhisattassa. ²³ Bⁱ kittakaṃ sokaṃ icchasitī. ²⁴ Bⁱ omits sata. ²⁵ Bⁱ add
 si. ²⁶ Bⁱ rañña. ²⁷ Bⁱ upaṭṭhahi.

diyyamānaṃ disvā „atibahulaṃ¹ labhatīti“ porāṇakadha-
 nuggahā ujjhāyimsu. Ath' ekadivasam rājā uyyānaṃ gantvā
 maṅgalasilāpaṭṭasamīpe sāṇipākāraṃ parikkhipāpetvā amba-
 rukkhamaṇi mahāsayaṇe nipanno uddham olovento rukkhagge
 5 ekaṃ ambapiṇḍaṃ disvā „imaṃ na sakkā abhirūhitvā gaṇhitun“
 ti dhanuggahe pakkosāpetvā „imaṃ ambapiṇḍaṃ sareṇa chindit-
 tvā pātetun sakkhissathā“² ti āha. „Na etaṃ³ deva amhākaṃ
 garu⁴, devena pana⁵ amhākaṃ⁶ bahuvāre⁷ kammaṃ dīṭṭha-
 pubbaṃ, adhunā āgato⁸ dhanuggaho amhehi bahukataraṃ⁹
 10 labhati, taṃ pātāpethā“¹⁰ ti. Rājā Bodhisattaṃ pakkosāpetvā
 „sakkhissasi tāta etaṃ pātetun“ ti pucchi. „Ama mahārāja,
 ekaṃ okāsaṃ labhamāno sakkhissāmīti“. „Katarokāsaṃ“ ti.
 „Tumbākaṃ sayanassa antokāsaṃ“¹¹ ti. Rājā sayanaṃ harāpe-
 tvā¹² okāsaṃ kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanuṃ n' atthi,
 15 nivāsanantare¹³ sannayhitvā vicarati¹⁴, tasmā¹⁵ „sāṇiṃ laddhuṃ
 vattatīti“ āha. Rājā „sādhū“¹⁶ ti¹⁷ sāṇiṃ āharāpetvā parikkhi-
 pāpesi. Bodhisatto antosāṇiyaṃ pavisitvā uparinivattaseta-
 vatthaṃ haritvā¹⁸ ekaṃ rattapaṭaṃ nivāsetvā kacchaṃ bandhi-
 tvā ekaṃ rattapaṭaṃ udare bandhitvā pasibbakato sandhiyuttaṃ
 20 khaggaṃ niharitvā vāmapasse¹⁹ sannayhitvā suvaṇṇakaṇḍu-
 kaṃ²⁰ paṭimuṇcitvā cāpanāli²¹ piṭṭhiyaṃ sannayhitvā sandhi-
 yuttaṃ²² meṇḍakamahādhanuṃ²³ ādāya pavāḷavaṇṇaṃ jīyaṃ²⁴
 āropetvā uṇhisaṃ sīse paṭimuṇcitvā tikkhiṇakhurappaṃ²⁵ nakhehi
 parivattayaṃ māno sāṇiṃ²⁶ dvidhā katvā paṭhaviṃ phāletva²⁷
 25 alaṃkatanāgakumāro viya nikkhamitvā saraṃ khipanattāṇaṃ
 gantvā khurappaṃ sannayhitvā rājānaṃ āha: „Kiṃ mahārāja
 etaṃ ambapiṇḍaṃ²⁸ uddham ārohanakaṇḍena pātemi udāhu adho

¹ B¹ -bahun. ² B² taṃ. ³ B³ guru. ⁴ B⁴ omits pana. ⁵ B⁵ amhe. ⁶ K bahun
 vāre. ⁷ B⁷ adhunāgato. ⁸ B⁸ B⁸ bahutaraṃ. ⁹ so B⁹ B⁹; K atthatokāsaṃ. ¹⁰ B¹⁰
 paharāpetvā. ¹¹ B¹¹ nivāsanantare thanuṃ. ¹² B¹² vicarita. ¹³ so B¹³; K tasmā,
 B¹⁴ sū. ¹⁴ K omits rājā sādhū ti. ¹⁵ B¹⁵ uparinivattaṃ niharitvā. ¹⁶ B¹⁶ vāma-
 sena. ¹⁷ K -kaṇḍukaṃ. ¹⁸ so B¹⁸; B¹⁸ cāpanāli, K āvāpanāliyaṃ. ¹⁹ B¹⁹ yutta.
²⁰ B²⁰ meṇḍika-. ²¹ B²¹ vaṇṇi jāyaṃ. ²² B²² -rappa. ²³ B²³ sānitvā. ²⁴ K phāle-
 tvā. ²⁵ so all three MSS.

orohanakaṇḍena¹ "ti. „Tāta, bahū mayā ārohanakaṇḍena pā-
 tentā dīṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pana pātentā mayā na
 dīṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pātehīti². „Mahārāja, idaṃ
 kaṇḍaṃ dūraṃ ārohissati, yāva Cātummahārājikabhavanā³ tāva
 gantvā sayāṃ orohissati, yāv' assa⁴ orohanan tāva⁵ tumhehi 5
 adhivāsetum vattatīti⁶. Rājā „sādhū⁷ "ti sampaticchi. Atha
 naṃ puna āha: „Mahārāja, idaṃ kaṇḍaṃ pana⁸ ārohamānaṃ
 ambapiṇḍivaṇṇaṃ yāvamajjhaṃ kantamānaṃ ārohissati⁹, orōha-
 mānaṃ kesaggamattam pi ito vā etto vā agantvā¹⁰ odhiyaṃ űeva
 patitvā ambapiṇḍiṃ gahetvā otarissati, passa mahārājā¹¹ "ti vegāṃ 10
 janetvā kaṇḍaṃ khipi. Taṃ kaṇḍaṃ ambapiṇḍivaṇṇaṃ yāva-
 majjhaṃ kantamānaṃ abhirūhi¹². Bodhisatto „idāni naṃ¹³ kaṇ-
 ḍaṃ yāva Cātummahārājikabhavanaṃ gataṃ bhavissatīti¹⁴ űatvā
 paṭhamaṃ khittakaṇḍato adhikataṃ¹⁵ vegāṃ janetvā aññaṃ
 kaṇḍaṃ khipi. Taṃ gantvā purimakaṇḍapumkhe paharitvā ni- 15
 vattitvā sayāṃ Tāvatisabhavanaṃ abhirūhi¹⁶. Tattha naṃ
 devatā aggahesum. Nivattanakaṇḍassa¹⁷ vātaṃ¹⁸ chindana-
 saddo¹⁹ asanisaddo viya ahosi. Mahājanena „kiṃsaddo eso²⁰
 ti vutte Bodhisatto „nivattanakaṇḍassa saddo²¹ ti vatvā attano
 attano sarīre kaṇḍassa patanabhayaṃ²² űatvā²³ bhītatasiṃ 20
 mahājanaṃ „mā bhāyathā²⁴ "ti assāsetvā „kaṇḍassa bhūmiyaṃ
 patitum na dassāmīti²⁵ āha. Kaṇḍaṃ otaramānaṃ kesagga-
 mattam pi ito vā etto vā agantvā²⁶ odhiyaṃ²⁷ űeva patitvā amba-
 piṇḍiṃ chindi. Bodhisatto ambapiṇḍiyā ca kaṇḍassa ca bhūmi-
 yaṃ patitum adatvā ākāse va²⁸ sampaticchanto ekena hatthena 25
 ambapiṇḍiṃ ekena²⁹ kaṇḍaṃ aggahesi. Mahājano³⁰ taṃ acchari-
 yaṃ disvā „na no evarūpaṃ dīṭṭhapubban³¹ ti mahāpurisaṃ

¹ Bⁱ -naṃ. ² Bⁱ tāvassa. ³ Bⁱ omits tāva. ⁴ Bⁱ vaṭṭibhuti. ⁵ Bⁱ kaṇḍa dūraṃ.
⁶ Bⁱ abhirūhissati. ⁷ so B²; K Bⁱ āg-. ⁸ Bⁱ abhirūhi. ⁹ Bⁱ omits naṃ. ¹⁰ K
 adhikaraṇaṃ. ¹¹ K -ruhi, Bⁱ -rūhi. ¹² Bⁱ nivattanakaṇḍassa. ¹³ Bⁱ vāti.
¹⁴ Bⁱ chandana-. ¹⁵ K patanabhāvaṃ, Bⁱ pathanabhayena. ¹⁶ Bⁱ omits űatvā.
¹⁷ Bⁱ bhāyitthā. ¹⁸ K Bⁱ āg-. ¹⁹ Bⁱ -yaṇ. ²⁰ Bⁱ yeva. ²¹ Bⁱ adds hatthena.
²² Bⁱ -janā.

pasamsati¹ unnadati² appoṭheti³ aṅguliyo vidhūnati⁴, celukkhe-
 pasahassāni⁵ pavattanti⁶. Rājaparisāya tuṭṭhapahatṭhāya⁷ Bo-
 dhisattassa dinnadhanam koṭimattam ahoṣi. Rājāpi 'ssa dhanā-
 vassam⁸ vassanto viya ca⁹ bahum¹⁰ dhanam mahantaṃ ca yasam¹¹
 5 adāsi. Evaṃ Bodhisatte¹² tena¹³ raññā sakkate¹⁴ garukate¹⁵
 tattha vasante „Asadisakumāro kira Bārāṇasīyam n' atthīti“
 satta rājāno āgantvā Bārāṇasīm¹⁵ parivāretvā „rajjam vā detu¹⁶
 yuddham vā“ ti rañño paṇṇam pesesum. Rājā maraṇabhaya-
 bhīto „kham¹⁷ me bhātā vasatīti“ pucchitvā „ekam sāmanta
 10 rājānam¹⁸ upatṭhahatīti“ sutvā „mama bhātike anāgacchante
 mayham jīvitam n' atthi, gacchatha, tassa¹⁹ mama vacanena
 pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā²⁰ āgacchathā“ ti dūte pā-
 hesi. Te gantvā Bodhisattassa tam pavattim ārocesum²¹.
 Bodhisatto tam rājānam āpucchitvā Bārāṇasīm paccāgantvā
 15 rājānam „mā bhāyīti“ samassāsetvā kaṇḍe akkharāni chinditvā
 „aham Asadisakumāro āgato, ahaṃ ca²² ekam kaṇḍam khi-
 panto sabbesam vo jīvitam harissāmi, jīvitena atthikā²³ palā-
 yantū²⁴“ ti atṭṭalake ṭhatvā²⁵ sattannam rājūnam²⁶ bhuñjantānam
 kañcanapātīmakule²⁷ yeva kaṇḍam pātesi. Te akkharāni disvā
 20 maraṇabhayaabhīta sabbe va²⁸ palāyimsu. Evaṃ Mahāsatto
 khuddakamakkhikāya pīvanamattam²⁹ pi lohitaṃ anuppādetvā
 satta rājāno palāpetvā kaniṭṭhabhātaram³⁰ oloketvā³¹ kāme pa-
 hāya isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbatte-
 tvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

¹ Bⁱ -santi. ² Bⁱ -danti. ³ Bⁱ apāṭenti. ⁴ Bⁱ vidhūnanti. ⁵ K celukkhepa-,
 Bⁱ velukkhepa-. ⁶ Bⁱ pavattento. ⁷ Bⁱ tattha pahatṭhāya. ⁸ Bⁱ ghanavassam.
⁹ Bⁱ omits ca. ¹⁰ Bⁱ bahu. ¹¹ Bⁱ sayam. ¹² both MSS. -tto. ¹³ K omits
 tena. ¹⁴ K sakkata. ¹⁵ Bⁱ nagaram. ¹⁶ Bⁱ desu. ¹⁷ Bⁱ kuhi. ¹⁸ Bⁱ mahantaṃ
 rājānam. ¹⁹ K gacchathassa. ²⁰ Bⁱ kaṇṭitvā? ²¹ Bⁱ ārocayisum. ²² so B^p; Bⁱ ti
 ahañhi, K aññam. ²³ Bⁱ attikā. ²⁴ K -tu, Bⁱ -ta. ²⁵ Bⁱ thatvā. ²⁶ so Bⁱ B^p;
 K rājūnam. ²⁷ so K B^p; Bⁱ kañcapātīma-. ²⁸ K omits va. ²⁹ K pīvanamattam,
 Bⁱ pīvanamattam. ³⁰ both MSS. kaniṭṭha-. ³¹ K apaloketvā.

Satthā „evam bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijitasamgāmo¹ isipabbajjam pabbajito“ ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Dhanuggaho Asadiso rājaputto mahabbalo
dūrepātī² akkhaṇavedhī³ mahākāyappadālano⁴. 59. 5
2. Sabbāmitte raṇaṁ katvā na ca kiñci viheṭṭhayi,
bhātaraṁ sotthim katvāna⁵ saññamaṁ⁶ ajjhupāgamīti. 60.

Tattha Asadiso ti na kevalaṁ nāmen⁷ eva balaviriya-paññāhi pi asadiso va, mahabbalo ti kāyabalena pi nāpabalena⁷ pi mahabbalo, dūrepātīti yāva Cātummahārājikabhavanā Tāvattisābhavanā ca kaṇḍaṁ pesetuṁ samatthātāya 10
dūrepātī⁸, akkhaṇavedhī⁹ avirādhāvedhī¹⁰, atha vā akkhaṇaṁ¹¹ vuccati vijju, yāva ekā vijju niccharati¹² tāva ten⁷ obhāsenā sattaṭṭhavāre kaṇḍāni gahe-
tvā vijjhatīti¹³ akkhaṇavedhī¹⁴, mahākāyappadālano¹⁵ ti mahante kāye padā-
leti, cammakāyo¹⁶ dārūkāyo lohakāyo ayokāyo¹⁷ vālūkakāyo¹⁸ udakakāyo phala-
kakāyo¹⁹ ti ime satta kāyā nāma, tattha añño cammakāyappadālano²⁰ mahisacammaṁ 15
vinivijjhati²³ yeva, añño aṭṭhaṅgulabalaṁ²⁴ udumbarapadaraṁ caturaṅgula-
balaṁ²⁵ asanapadaraṁ vinivijjhati²⁶, so pana phalakasataṁ²⁷ pi ekato bad-
dhaṁ vinivijjhati, tathā²⁸ dvaṅgulabalaṁ²⁹ tambalohapaṭṭaṁ³⁰ aṅgulabalaṁ³¹
ayapaṭṭaṁ³², vālukasakaṭṭassa³³ padarasakaṭṭassa palālasakaṭṭassa vā pacchābhāgena³⁴
kaṇḍaṁ pavesetvā purebhāgena abhipāteti pakatiyā udake catuṣasabhaṭṭhānaṁ 20
kaṇḍaṁ peseti³⁵ thale aṭṭhasabhaṁ ti, evaṁ imesaṁ sattannaṁ mahākāyānaṁ padā-
lanato mahākāyappadālano³⁶, sabbāmitte ti sabbe amitte raṇaṁ³⁷ katvā³⁸
palāpesīti³⁹ atho, na ca kiñci viheṭṭhayīti⁴⁰ ekam pi na viheṭṭhesi⁴¹, vi-
heṭṭhayanto⁴² yeva pana tehi saddhimaṁ kaṇḍapesanena⁷ eva raṇaṁ⁴³ katvā, saññā-
maṁ⁴⁴ ajjhupāgamīti silasaññamaṁ⁴⁵ pabbajjaṁ⁴⁵ upagato. 25

¹ K vijitasamgāmo, B² jivitasamgāmo. ² K -patī, B² -pātī, B² -pāṭī. ³ K akkhaṇa-
vedhī, B² akkhaṇaveṭṭhi, B² akkhaṇavedhī. ⁴ K -lato, B² mahākāyappadālino, B²
mahākāyappadālino. ⁵ B² katvā. ⁶ K saññamaṁ, B² sañnyamaṁ. ⁷ K nāna-,
B² pañña-. ⁸ K B² B² pātī. ⁹ K akkhaṇa-, B² akkhaṇaveṭṭhi. ¹⁰ K B² -vedhī,
B² avirādhaveṭṭhi. ¹¹ K akkhaṇaṁ, B² akkhaṇaṁ. ¹² K niccharati. ¹³ so B²; K
B² vijjhatīti. ¹⁴ K akkhaṇavedhī, B² akkhaṇaveṭṭhi. ¹⁵ B² mahākāyappadālino, B²
mahākāyappadālino. ¹⁶ K cammakāyo. ¹⁷ B² ayakāyo. ¹⁸ K vālūkakāyo, B² vālī-
akāyo. ¹⁹ B² phalākakāyo. ²⁰ K -padālino, B² -padāleno. ²¹ B² cammaṁ pi vijjhati.
²² B² -cammānīti. ²³ B² vinijjhati. ²⁴ B² tathāṅgu-. ²⁵ K -laṁbalaṁ.
²⁶ B² vijjhati. ²⁷ B² kaphalakasataṁ. ²⁸ B² kathā. ²⁹ B² aṭṭhaṅgulapalaṁ. ³⁰ so
B²; K na olohapaddhaṁ, B² sampalohapaṭṭaṁ. ³¹ B² aṭṭhaṅgula-. ³² K -paddhaṁ.
³³ K vālū-, B² vālūkasakassa. ³⁴ pacchābhāge. ³⁵ K pesisesi, B² pesesi, B² pa-
veseti. ³⁶ B² -yappadālino, B² -yappadālino. ³⁷ K raṇaṁ. ³⁸ B² adds ti yuddhaṁ
katvā. ³⁹ K adds ca. ⁴⁰ K viheṭṭha-. ⁴¹ K viheṭṭhesi. ⁴² K aviheṭṭha-. ⁴³ K
saññamaṁ, B² sañnyamaṁ. ⁴⁴ K -saññā-, B² -sañya-. ⁴⁵ K paddhajjaṁ.

2. Saṃgāma vacara jātaka.

- ¹ Bⁱ adds paṭhamarū. ² K ānanda-. ³ Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ āyasmā ānando, K āyasmato nandassa. ⁵ K omits bhagavato. ⁶ Bⁱ aḍḍhulī, B² aḍḍhali-. ⁷ Bⁱ omits kesehi. ⁸ K tuvataṅko. ⁹ K -niyā, Bⁱ -ñiyā. ¹⁰ Bⁱ -nañ. ¹¹ K ukkañhito, Bⁱ ukkattito. ¹² Bⁱ vamanisaṇḍhatagatto. ¹³ Bⁱ yañ. ¹⁴ Bⁱ omits vasana. ¹⁵ Bⁱ nisīditvā. ¹⁶ Bⁱ atiramāsīti. ¹⁷ Bⁱ kathāyañ. ¹⁸ Bⁱ ahañ. ¹⁹ Bⁱ eka. ²⁰ K jhāmakkabhānuke. ²¹ Bⁱ chinnaḥkappaṇṇasāñguṭṭha. ²² K jhāmaloce. ²³ K chaṇḍiñ, Bⁱ B² chinna-chavi. ²⁴ K -tacamattā, Bⁱ caṃmamattāñ. ²⁵ K omits lohita, Bⁱ lohitaṭṭapikuntitañ, B² -palikuntitañ. ²⁶ Bⁱ B² omit no. ²⁷ Bⁱ chathi-. ²⁸ Bⁱ -sarā.

„na diṭṭhapubban bhante“ ti vutte „ehi Nanda, Tāvatisabbhavanam
 te dassessāmiti“¹ tattha netvā Paṇḍukambalasilāsane² nisīdi. Sakko
 devarājā dvīsu devalokesu devasaṅghena saddhim āgantvā vanditvā
 ekamantaṃ nisīdi. Aḍḍhatiyakotisaṃkhā tassa³ paricārīkā⁴ pañcasatā
 ca kakuṭapādā⁵ devaccharāpi āgantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdimsu. 5
 Satthā āyasmantaṃ Nandaṃ tā pañcasatā accharā kilesavasena punap-
 puna olokāpesi. „Passasi Nanda imā kakuṭapādiniyo⁶ accharāyo“ ti.
 „Āma bhante“ ti. Kin nu kho⁷ etā sobhanti udāhu Janapadakal-
 yāṇīti⁸. „Seyyathāpi bhante Janapadakalyāṇiṃ upanidhāya⁹ sā pa-
 lutthamakkaṭi¹⁰ evaṃ eva imā¹¹ upanidhāya Janapadakalyāṇīti“. 10
 „Idāni kiṃ karissasi Nanda“ ti. „Kiṃ kammaṃ katvā bhante imā
 accharā labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā bhante imā accharā
 labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā ti sace me bhante imāsaṃ¹²
 paṭilābhāya¹³ Bhagavā paṭibhogō hoti ahaṃ samaṇadhammaṃ karissā-
 miti“. „Karoḥi Nanda, ahan te¹⁴ paṭibhogō“ ti. Evam thero deva- 15
 saṅghamajjhe¹⁵ Tathāgataṃ paṭibhogāṃ gahetvā „mā bhante atipa-
 pañcaṃ¹⁶ karoṭha, etha gacchāma, ahaṃ samaṇadhammaṃ karissāmiti“
 āha. Satthā taṃ¹⁷ ādaya Jetavanam¹⁸ eva paccāgami. Thero samaṇa-
 dhammaṃ kātuṃ ārabhi. Satthā dhammasenāpatiṃ āmantetvā „Sāri-
 putta, mayhaṃ kaniṭṭhabbhātā Nando Tāvatisadevaloke devasaṅghassa 20
 majjhe devaccharānaṃ kāraṇā maṃ paṭibhogāṃ aggahesīti“ tassa
 ācikkhi. Eten¹⁹ upāyena Mahāmogallānatherassa Mahākassapatthe-
 rassa Anuruddhattherassa dhammabhaṇḍāgārīka-Ānandattherassa ti
 asītiyā mahāsāvakanāṃ yebhuyyena ca²⁰ sesabbikkhūnaṃ ācikkhi.
 Dhammasenāpati Sāriputtatthero Nandattheraṃ²¹ upasaṃkamitvā „sac- 25
 caṃ kira tvaṃ āyuso Nanda Tāvatisadevaloke devasaṅghassa majjhe
 devaccharā labhanto samaṇadhammaṃ karissāmiti“ Dasabalaṃ paṭi-
 bhogaṃ gaṇhīti“ vatvā „nanu evaṃ sante tava brahmacariyavāso
 mātugāmasanissito²² kilesasannissito²³, tassa te itthīnaṃ atthāya sa-
 maṇadhammaṃ karontassa²⁴ bhatiyā²⁵ kammaṃ karontena kammakārena 30

¹ Bⁱ dassayissāmiti. ² Bⁱ -kampalaṃsilātale. ³ Bⁱ tāyaparisāya. ⁴ Bⁱ paricārītā.

⁵ Bⁱ kukkuṭapādiniyo, B^p kukkuṭapādaniyo. ⁶ Bⁱ kukkuṭapādināyo, B^p kukkuṭapādā-
 niyo. ⁷ Bⁱ kiṃ kho. ⁸ K -piṇṇi. ⁹ Bⁱ omits janapada- -dhāya. ¹⁰ Bⁱ B^p pa-
 luddhamakkaṭi. ¹¹ Bⁱ imāsaṃ. ¹² Bⁱ imāsaṃ. ¹³ Bⁱ paṭilābhattāya. ¹⁴ Bⁱ nan-
 daṃmahante. ¹⁵ Bⁱ -saṅghāssamajhe. ¹⁶ Bⁱ aticāpapañcaṃ. ¹⁷ K naṃ. ¹⁸ K
 -naṃ. ¹⁹ Bⁱ teneva. ²⁰ Bⁱ omits ca. ²¹ Bⁱ nandaṃ. ²² K -sannisino, Bⁱ sanis-
 sito. ²³ Bⁱ kilesiko. ²⁴ so B^p; K Bⁱ omit samaṇa - - karontassa. ²⁵ Bⁱ gatiyā.

saddhīm kiṃ nānākarāṇaṃ“ ti therāṃ lajjāpesi nittejaṃ akāsi. Eten’
 upāyena sabbe pi asītimahāsāvakaṃ avasesabhikkhū ca taṃ āyasmantaṃ
 lajjāpayimsu. So „ayuttaṃ vata me katan“ ti hiriyaṃ ca¹ ottappena
 ca viriyaṃ dāḥaṃ paggaṇhitvā vipassanaṃ vadḍhento arahattaṃ patvā
 5 Satthāraṃ² upasaṃkamitvā „ahaṃ³ bhante Bhagavato paṭissavaṃ muñ-
 cāmīti“ āha. Satthāpi „yadā tvaṃ Nanda arahattaṃ patto tadā yevā-
 haṃ paṭissavaṃ mutto“ ti āha. Etam atthaṃ viditvā dhammasabhāyaṃ
 bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „yāva ovādakkhāmo vāyaṃ āvuso
 Nandatthero ekovāden’ eva hirottappaṃ paccupaṭṭhāpetvā samaṇadham-
 10 maṃ katvā⁴ arahattaṃ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte
 „na bhikkhave idān’ eva, pubbe pi Nando ovādakkhāmo yevā“ ti vatvā
 atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 15 Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthā-
 cariyasippe nipphattiṃ patto ekaṃ Bārāṇasirañño sapattarājā-
 naṃ upaṭṭhāsi. So tassa maṅgalahatthiṃ susikkhitaṃ katvā
 sikkhāpesi. Rājā⁵ „Bārāṇasirajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bodhisattaṃ
 gahetvā maṅgalahatthiṃ āruya mahatiyā senāya Bārāṇasiṃ
 20 gantvā parivāretvā „rajjaṃ vā detu⁶ yuddhaṃ vā“ ti rañño
 paṇṇaṃ⁷ pesesi. Brahmadaṭṭo „yuddhaṃ dassāmīti“ pākāra-
 dvārattālākagopuresu⁸ balakāyaṃ āropetvā⁹ yuddhaṃ adāsi.
 Sapattarājā maṅgalahatthiṃ vammelvā¹⁰ sayam pi vammaṃ¹¹
 paṭimuñcitvā hatthikkhandhagato tikhinamkusaṃ ādāya „naga-
 25 raṃ bhanditvā¹² paccāmittaṃ jīvitakkhayaṃ¹³ pāpetvā rajjaṃ
 hatthagataṃ¹⁴ karissāmīti“ hatthiṃ nagarābhimukhaṃ pesesi.
 So uṇhakalālāni¹⁵ c’ eva yantapāsāṇe¹⁶ ca nānappakārāni ca
 paharaṇāni viśajjante¹⁷ disvā maraṇabhayaabhīto upasaṃkami-
 tum¹⁸ asakkonto paṭikkami. Atha naṃ hatthācariyo upasaṃ-
 kamitvā „tāta tvaṃ sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe¹⁹ ṭhāne

¹ B² omits ca. ² K omits satthāraṃ. ³ B² svāhaṃ. ⁴ K nātva? ⁵ B² so rājā.

⁶ B² dentu. ⁷ K paṇṇaṃ, B² omits paṇṇaṃ. ⁸ K -puresi, B² -pūresu.

⁹ B² āharāpetvā. ¹⁰ B² dhammena chādetvā, B² cammena chādetvā. ¹¹ B² cam-

maṃ. ¹² B² bhanditvā. ¹³ B² -ye. ¹⁴ B² tatthaṃgataṃ. ¹⁵ so B² B²; K -lādāni.

¹⁶ K sattapāsāṇena. ¹⁷ B² viśajjante. ¹⁸ K -mitvā. ¹⁹ K -po nāma.

paṭikkamanam nāma tuyham nānucchavikan⁴ ti vatvā hatthim
ovadanto¹ imā gāthā avoca:

1. Saṅgāmāvacaro sūro balavā iti vissuto
kin² nu toraṇam āsajja paṭikkamasi³ kuñjara. 61.
2. Omadda khippam paligham esikāni ca abbaha⁴,
toraṇāni pamadditvā khippam pavisa kuñjarā⁵ 'ti. 62.

Tattha iti vissuto ti tāta tvaṃ pavattasampahāraṃ⁶ saṅgāmaṃ⁶ madditvā
avacaraṇato saṅgāmāvacaro thirahadayatāya sūro thāmasampattiyaṃ balavā ti
evaṃ vissuto paññāto⁷ pākaṭo, toraṇam āsajjā⁸ 'ti nagaradvārasaṅghāṭaṃ⁸
patvā⁹, paṭikkamasīti kin¹⁰ nu kho osakkasi¹¹, kena kārāṇa nivatassīti, 10
omaddā ti avamadda adho pātaya¹², esikāni ca abbahā ti nagaradvāre so-
lasaratanaṃ aṭṭharatanaṃ¹³ bhūmiyaṃ pavesetvā niccalaṃ katvā nikhātā esi-
katthambhā honti, te khippam uddharatha¹⁴ cā 'ti ānāpeti¹⁵, toraṇāni madditvā
nagaradvārassa piṭṭhasaṅghāte madditvā khippam pavisā ti siḥhaṃ nagaraṃ
pavisa, kuñjarā ti nāgaṃ ālapati. 15

Tam sutvā nāgo Bodhisattassa ekovāden¹⁶ eva nivattitvā
esikatthambhe soṇḍāya¹⁶ paliveṭhetvā ahicchattakāni viya luñ-
civā toraṇam madditvā paligham osādetvā¹⁷ nagaradvāraṃ
bhinditvā nagaraṃ pavisitvā rajjam gahetvā adāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: 20
„Tadā hatthi Nando ahosi, rājā Anando¹⁸, hatthācariyo pana aham
evā¹⁹ 'ti. Saṅgāmāvacarajātakaṃ¹⁹.

3. Vālodakajātaka.

Vālodakam apparasaṃ nihīnaṃ ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto pañcasate vighāsāde ārabba kathesi, Sāvattiyaṃ 25
kira pañcasatā upāsakā gharapalibodham²⁰ puttadārassa niyyādetvā

¹ Bⁱ ovadento. ² Bⁱ kin. ³ Bⁱ -māsi. ⁴ Bⁱ appuha. ⁵ Bⁱ -pakāra. ⁶ K saṅ-
gamaṃ. ⁷ Bⁱ omits paññāto. ⁸ Bⁱ -saṅghaṭṭatoranaṃ. ⁹ K pavatvā. ¹⁰ Bⁱ kin.
¹¹ Bⁱ opakkamasi. ¹² Bⁱ atthopāṭiya. ¹³ Bⁱ omits aṭṭharatanaṃ, B^p aṭṭhārasara-
tanaṃ. ¹⁴ K uddharanthaṃ, Bⁱ udaralaṃ. ¹⁵ K ānāpeti, Bⁱ ānāpesi. ¹⁶ K soṇḍā.
¹⁷ Bⁱ osāretvā. ¹⁸ Bⁱ adds ahosi. ¹⁹ Bⁱ adds dutiyaṃ. ²⁰ Bⁱ gharāvāsabalī-
bodham, gharāvāsapalibodham.

Satthu dhammadesanaṃ suṇantā ekato va vicaranti. Tesu keci sotā-
pannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino, eko pi putthujjano n' atthi.
Satthāraṃ nimantentāpi te upāsake antokaritvā va nimantenti. Tesam
pana dantakaṭṭhamukhodakagandhamālādāyaka pañcasatā cullupaṭṭhākā¹
5 vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttapātarāsā niddāyitvā uṭṭhāya Acira-
vatim gantvā naditūre unnadantā Mallayuddham yujjhanti. Te pana²
pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā³ patisallānam anuyū-
janti. Satthā tesam vighāsādānaṃ uccāsaddaṃ sutvā „kimsaddo
esa Ānandā“⁴ 'ti theram⁵ pucchitvā „vighāsādasaddo bhante“ ti vutte
10 „na kho Ānanda ime vighāsādā idān' eva vighāsam khāditvā unna-
danti yeva, pubbe pi unnadanti yeva⁶, ime cāpi⁷ upāsakā na idān'
eva sannisinā⁸ pubbe pi sannisinā yevā“ 'ti vatvā therena yācito
atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
15 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño attha-
dhammānusāsako ahoṣi. Ath' ekasmiṃ kāle so rājā „pac-
canto kupito“ ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturañ-
giniyā senāya gantvā paccantaṃ vūpasametvā Bārāṇasim yeva⁹
paccāgantvā „sindhavā“¹⁰ kilantā¹¹, allarasam eva nesaṃ muddi-
20 kapānaṃ dethā“ 'ti ānāpesi¹². Sindhavā gandhapānaṃ¹³ pivitvā
assasālaṃ patvā attano attano ṭhānesu atṭhamasu. Tesam pana
dinnāvasiṭṭhakaṃ¹⁴ apparasaṃ¹⁵ bahukasataṃ¹⁶ ahoṣi. Manussā
„idaṃ kiṃ karomā“ 'ti rājānaṃ pucchimsu. Rājā „udakena
madditvā makkhipilotikāhi¹⁷ parissāvetvā ye gadrabhā¹⁸ sindha-
25 vānaṃ nivāpaṃ¹⁹ vahiṃsu tesam dāpethā“ 'ti dāpesi. Gadrabhā
kasataṃ²⁰ udakaṃ pivitvā mattā²¹ viravamānā²² rājaṅgaṇe
vicariṃsu²³. Rājā mahāvātapānaṃ vivaritvā rājaṅgaṇaṃ oloka-
yamāno samīpe ṭhitam Bodhisattaṃ āmantetvā va²⁴ „passa,

¹ Bⁱ cullupaṭṭhākā, K cullapaṭṭhākā. ² Bⁱ omits pana. ³ Bⁱ -nīghosā, B^p appa-
tisaddā appaṭṭighosā. ⁴ Bⁱ ki eko ānanda saddo. ⁵ Bⁱ omits theram. ⁶ K omits
pubbe pi unnadanti yeva. ⁷ Bⁱ pi. ⁸ K omits sannisinā. ⁹ K -si yeva, Bⁱ
sīmeva. ¹⁰ Bⁱ -vānaṃ. ¹¹ Bⁱ -tānaṃ. ¹² K ānāpesi. ¹³ so B^p; Bⁱ kaṇḍam-, K
gaṇḍa-. ¹⁴ Bⁱ dinnāvasiṭṭhakaṃ, B^p dinnāvasikaṭṭhakaṃ. ¹⁵ so Bⁱ B^p; K sarasaṃ.
¹⁶ so Bⁱ B^p; K bahusakataṃ. ¹⁷ Bⁱ B^p makacipi-. ¹⁸ K gadābhā. ¹⁹ K nivāsaṃ.
²⁰ K sakataṃ, B^p sakataṃ, Bⁱ kasada. ²¹ Bⁱ adds hutvā. ²² Bⁱ viravantā vicara-
mānā. ²³ Bⁱ picarīsu. ²⁴ Bⁱ omits va.

ime gadrabhā kasaṭodakam¹ pītvā mattā hutvā viravantā²
uppatantā vicaranti³, sindhavakule jātasindhavā pana gandha-
pānam⁴ pītvā nissaddā sannisinnā na uppilavanti, kin⁵ nu kho
kāraṇam⁶ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Vālodakam apparasam nihīnam 5
pītvā mado jāyati gadrabhānam,
imañ ca pītvāna rasam paṇitam⁶
mado na sañjāyati sindhavāna ti. 63.

Tattha vālodakan ti makkhivālehi⁷ parissāvītaudakam⁸, vālūdakan⁹ ti
pi pāṭho, nihīnam ti nihīnarakabhāvena¹⁰ nihīnam, na sañjāyatīti sindha- 10
vānam mado na jāyati¹¹, kin¹² nu kho kāraṇam ti puechi.

Ath' assa kāraṇam ācikkhanto Bodhisatto dutiyam gā-
tham āha:

2. Appam pītvāna nihīnajakco 15
so majjati tena janinda puṭṭho,
dhorayhasīlī¹³ ca kulamhi jāto
na majjati aggarasam pītvā ti. 64.

Tattha tena janinda puṭṭho ti janinda uttamarāja yo¹⁴ nihīnajakco tena
nihīnena jaccabhāvena puṭṭho majjati¹⁵ pamajjati¹⁶, dhorayhasīlīti¹⁷ dho-
rayhasīlo dhuravahanakaācārena sampanno jātisindhavo, aggarasan ti sabba- 20
paṭhamam gahitam¹⁸ muddikārasam¹⁹ pītvā na majjati.

Rājā Bodhisattassa vacanam sutvā gadrabhe rājāṅgaṇā
niharāpetvā tass' eva ovāde tṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-
kammam gato.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: 25
„Tadā pañcasatā gadrabhā ime vighāsādā ahesum, pañcasatā sindhavā
ime upāsakā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“ ti. Vālo-
dakajātakam²⁰.

¹ K kasaṭo-, B² sakaṭo-. ² K vicarantā, B² vivaranto. ³ B² vivaranti. ⁴ K B²
gaṇḍapānam, B² rasagandhapānam. ⁵ B² kin. ⁶ K paṇitam, B² paṇitam. ⁷ B² B²
makacivā-. ⁸ B² parissāvītam-. ⁹ B² vālūdakan. ¹⁰ B² omits nihīnara. ¹¹ B² sañ-
cayati. ¹² B² kin. ¹³ B² dodayhasīle. ¹⁴ K so. ¹⁵ B² majjate. ¹⁶ B² omits pa-
majjati. ¹⁷ B² dayhasīle ti. ¹⁸ B² gahita. ¹⁹ B² muddika-. ²⁰ B² adds tatiyam.

4. Giridantajāataka.

Dūsito¹ giridantenā² 'ti. Idam Satthā Veluvane viharanto ekam vipakkhasevīm³ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā Mahilāmukhajātaka⁴ kathitam eva. Satthā pana „na bhikkhave ayaṃ
5 bhikkhu idān' eva vipakkhasevako⁵, pubbe p' esa vipakkhasevako yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Sāmarājā⁶ nāma rajjam kāresi. Tadā Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rañño pana Paṇḍavo⁷ nāma
10 maṅgalasso, tassa Giridanto⁸ nāma assabandho, so khañjo⁹ ahosi. Asso mukharajjuke gahetvā taṃ purato purato¹⁰ gacchantam disvā „maṃ esa¹¹ sikkhāperitī“ saññāya tassa¹² anusikkhanto khañjo ahosi. Tassa khañjabhāvaṃ rañño ārocesum. Rājā vejje pesesi. Te gantvā assassa sarīre rogaṃ
15 apassantā „rogam assa na passāmā“ 'ti rañño kathayimṃsu. Rājā Bodhisattaṃ pesesi: „gaccha vayassa¹³, ettha kāraṇaṃ jānāhīti“. So gantvā khañjaassabandhasamsaggena tassa¹⁴ khañjabhūtabhāvaṃ ñatvā rañño taṃ atthaṃ ārocetvā „saṃsaggadosena nāma evaṃ hotīti“ dassento paṭhamam gātham āha:

20 1. Dūsito¹ Giridantena¹⁵ hayo Sāmassa Paṇḍavo
porāṇaṃ pakatim hitvā tass' eva¹⁶ anuvīdhīyatīti¹⁷. 65.

Tattha hayo Sāmassā 'ti Sāmassa rañño maṅgalasso, porāṇaṃ pakatim hitvā ti attano porāṇapakatim¹⁸ siṅgārabbhāvaṃ pahāya, anuvīdhīyatīti¹⁷ anusikkhati¹⁹.

25 Atha naṃ rājā „idāni vayassa kiṃ kattabban“ ti pucchi. Bodhisatto „sundaraṃ assabandham²⁰ labhitvā yathāporāṇo²¹ bhavissatīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Dūsito. ² Bⁱ giridavattanā. ³ Bⁱ -sevivikkhuṃ. ⁴ Bⁱ -lā-, cfr. supra J. 26.

⁵ K -sevati, Bⁱ vāpakkhasevi. ⁶ Bⁱ sāmantarājā. ⁷ Bⁱ paṇḍuvo. ⁸ Bⁱ giridatto.

⁹ Bⁱ khañco. ¹⁰ Bⁱ omits one purato. ¹¹ Bⁱ etha. ¹² K kassa, Bⁱ bhassa.

¹³ Bⁱ passa. ¹⁴ so Bⁱ B^p; K -saggenassa. ¹⁵ Bⁱ giridattena. ¹⁶ Bⁱ asseva.

¹⁷ Bⁱ -dhiyyatīti. ¹⁸ Bⁱ pubbe pipakati. ¹⁹ Bⁱ -tīti attho. ²⁰ so Bⁱ B^p; K

-bandhavaṃ. ²¹ Bⁱ omits yathā.

2. Sace va t' anujo¹ poso² sikharākārakappito³
 ānane⁴ taṃ gahetvāna⁵ maṇḍale parivattaye
 khippam eva pahatvāna⁶ tass' eva anuvīdhiyātīti. 66.

Tattha tanujo ti tassa anujo anurūpajāto ti anujo, tassa anujo t' anujo, idaṃ vuttaṃ hoti: sace hi mahārāja tassa siṅgārassa ācārasampannassa assassa⁷ 5
 anurūpajāto⁸ siṅgārākārasampanno⁹ poso, sikharākārakappito¹⁰ ti sikharena¹¹ sundarena¹² ākārena kappitokesamassu¹³, taṃ assaṃ ānane gahetvā¹⁴ assamaṇḍale parivatteyya¹⁵, khippam ev' esa taṃ khañjabhāvāṃ pahāya ayaṃ siṅgāro ācārasampanno assagopako maṃ sikkhāpetīti saṇḍāya khippam ev' etassa¹⁶ anuvīdhiyyati¹⁷ atianusikkhissati¹⁸ pakatibhāve yeva ṭhassatīti¹⁹. 10

Rājā tathā kāresi. Asso pakatibhāve patiṭṭhāsi. Rājā
 „tiracchānānam pi nāma āsayaṃ jānissatīti²⁰“ tuṭṭhacitto Bo-
 dhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 Giridanto²² Devadatto ahoṣi, asso vipakkhasevako bhikkhu, rājā 15
 Anando²³, amaccapaṇḍito pana aham evā“ 'ti. Giridantajātakaṃ²⁴.

5. Anabhiratijātaka.

Yathodake āvile appasanne ti. Idaṃ Satthā Jetavane
 viharanto aññataraṃ brāhmaṇakumāraṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kir'²⁵ eko brāhmaṇakumāro tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū bahu²⁶ 20
 khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabhāge gharāvāsaṃ saṇḥapetvā vatthālāṃkāradāsādāsikhettavatthugomahisa-
 puttadārādinaṃ atthāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvilacitto ahoṣi, mante paṭipāṭiyā parivattetuṃ nāsakki²⁷, ito c' ito ca mantā na paṭibhaṃsu²⁸. So ekadivaṃ bahu²⁹ gandhamālādīm³⁰ 25
 gahetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ

¹ K va nanujo, B² ca tanuke, B² ca tanujo. ² K pāso. ³ K -kappino. ⁴ B² ānana.
⁵ B² gahetvā. ⁶ B² pahantvāna. ⁷ B² assa. ⁸ B² anurūpajā ayaṃ. ⁹ B² siṅgā
 ayo ājāyasampanno. ¹⁰ B² akhayākārakampito. ¹¹ B² sikhayona. ¹² B² omits
 sundarena. ¹³ B² kappito-. ¹⁴ B² ānena gahetvāna. ¹⁵ K -yyaṃ. ¹⁶ B² evatassa.
¹⁷ K -dhissati. ¹⁸ B² anusikkhāyati. ¹⁹ B² adds attho. ²⁰ B² āyasaṃ rājātīti, B²
 ajjhasayaṃ jānāti. ²¹ B² dhammadesanaṃ. ²² B² giridattho. ²³ B² adds ahoṣi.
²⁴ B² giridatthajātakaṃ catutthaṃ. ²⁵ B² kira. ²⁶ both MSS. bahu. ²⁷ B² nā-
 sakki. ²⁸ K ni paṭibhaṃsu, B² na paṭisaṃsu. ²⁹ B² bahu. ³⁰ B² -lādīhi.

nisīdi. Satthā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā “kiṃ māṇava mante vācesi, paṇḍā te mantā” ti pucchi. „Pubbe me bhante mantā paṇḍā, gharāvāsassa pana gahitakālato paṭṭhāya cittaṃ me āvilaṃ jātaṃ, tena me mantā na paṇḍā” ti. Atha nam Satthā „na kho māṇava
 5 idān’ eva pubbe pi te cittassa anāvilakāle tava mantā paṇḍā ahesuṃ, rāgādīhi pana āvilakāle tava mantā na paṭibhaṃsū”¹ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto
 10 Takkaṣilāyaṃ mante uggaṇhitvā disāpāmoḁkko ācariyo hutvā Bārāṇasiyaṃ bahū khattiyabrāhmaṇakumāre² mante vācesi. Tassa santike eko brāhmaṇamāṇavo tayo vede³ paṇḍe akāsi, ekapade pi nikkamkko piṭṭhiācariyo⁴ hutvā mante vācesi. So
 15 aparena samayena gharāvāsaṃ gahetvā gharāvāsacintāya⁵ āvilacitto mante parivattetuṃ nāsakkhi. Atha nam ācariyo attano santikaṃ āgataṃ „kiṃ māṇava paṇḍā te mantā” ti pucchitvā „gharāvāsaṃ gahitakālato paṭṭhāya me cittaṃ āvilaṃ jātaṃ, mante parivattetuṃ na sakkomīti” vutte „tāta āvile⁶ cittaṃhi⁷ paṇḍāpi mantā na paṭibhanti⁸, anāvile pana appaṭibhānaṃ⁹
 20 nāma n’ atthīti” vatvā imā gāthā¹⁰ āha:

1. Yathōdake āvile appasanne
 na passati sippikasambukaṃ¹¹
 sakkharaṃ¹² vālukaṃ macchagumbaṃ
 evaṃ āvilamhi¹³ citte
 25 na passati attadatthaṃ paratthaṃ. 67.

2. Yathōdake acche vippasanne
 so passati sippi¹⁴ ca macchagumbaṃ¹⁵

¹ K paṭihamsū. ² K bahukhattiyābrāh-, B² bahukhattiyāyākumāre bahubrāhmaṇakumāre. ³ B² bede. ⁴ so K B²; B² ekapade si nikakho piṭṭhi ācaripela. ⁵ K sagharāvāsacintāya. ⁶ B² āvila. ⁷ K cittaṃhi. ⁸ K paṭihanti. ⁹ K apaṭihānaṃ, B² apaṭibhānaṃ. ¹⁰ B² imāṃ gāthadvayam. ¹¹ B² sippisappukaṃ, K sippisambuka, B² sippikasambukaṃ ca; read na passati sambukaṃ ca? ¹² K omits sakkharaṃ. ¹³ so B²; K āvile, B² āvilamhi. ¹⁴ K sippi. ¹⁵ B² passati kasampukaṃ sakkharaṃ vālukaṃ macchagumbaṃ.

evam anāvilamhi¹ citte

so passati² attadatthaṃ paratthan ti. 68.

Tattha āvile ti kaddamāluḷite³, appasanne ti tīya eva⁴ āvilatīya avippasanne⁵, sippikasambukan⁶ ti sippikaṃ ca sambukaṃ ca⁷, macchagumban ti macchaghaṭaṃ, evam āvile⁸ ti evam evam⁹ rūgādīhi āvile citte, attadatthaṃ paratthan ti na¹⁰ attatthaṃ na paratthaṃ¹¹ passatīti attho, so passatīti evam evam anāvile citte so puriso attatthaṃ ca paratthaṃ ca passatīti¹². 5

Satthā imaṃ atītaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-dhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇakumāro sotāpatti-phale patiṭṭhahi) „Tadā ayam eva māṇavo ahosi, ācariyo pana aham evā“ ti. Ana- 10 bhiratijātakaṃ¹⁴.

6. Dadhivāhanajātaka.

Vaṇṇagandharasopeto ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane viharanto vipakkhaseviṃ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhākathitasadisam eva. Satthā pana: „bhikkhave asādhusannivāso nāma pāpo 15 anattakaro, tattha manussabhūtānaṃ tīva pāpasannivāsassa anattakaraṇāya kiṃ vattabbaṃ, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkheṇa saddhiṃ¹⁵ sannivāsam āgamma madhuraraso dibbarasapaṭi-bhāgo acetano ambarukkho pi amadhuro tittako jāto“ ti vatvā atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Kā-siraṭṭhe¹⁶ cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadesa¹⁷ paṭipāṭiyā paṇṇasālā¹⁸ katvā vasaṃ kappesun. Tesam¹⁹ jeṭṭhabhātā kālaṃ katvā Sakkattaṃ pāpuṇi. So taṃ kāraṇaṃ űatvā antaranarā sattaṭṭhadivasaccayena tesam upaṭṭhā- 25 naṃ gacchanto ekadivasam jeṭṭhakatāpasam vanditvā ekamantaṃ

¹ K -lamhi. ² B² appassati. ³ K -lulite, B² -lulite. ⁴ B² tīya yeva. ⁵ B² appasanne. ⁶ K sippisambukan. ⁷ B² sippaṃ ca kasammakaṃ ca. ⁸ B² āvilamhi. ⁹ B² evameva. ¹⁰ B² neva. ¹¹ B² attadattaparattaṃ. ¹² B² puriso passati attatthan parattan ti attho. ¹³ B² dhammadesanaṃ. ¹⁴ B² adds pañcamaniṭṭhaṃ. 6. Cfr. Five Jāt. by V. Fausbøll 1861 p. 1. ¹⁵ B² omits saddhiṃ. ¹⁶ B² kāsikaraṭṭhe. ¹⁷ B² himavantapadesa. ¹⁸ B² paṇṇasālā. ¹⁹ K nesaṃ.

nisīditvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. Paṇḍurogatāpasō „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsipharasukam¹ adāsi. (Vāsipharasuko² nāma danḍe pavesanavasena³ vāsi pi hoti pharasu pi.) Tāpasō „ko me imaṃ ādāya dārūni
 5 āharissatīti“ āha. Atha naṃ Sakko evam āha: „yadā⁴ te bhante dārūhi attho imaṃ pharasuṃ hatthena⁵ pahaṃsitvā⁶ ‘dārūni me āharitvā aggim kareyyāsīti’⁷ vadeyyāsi, dārūni āharitvā aggim katvā dassatīti’. Tassa vāsipharasukam datvā dutiyam pi upasaṃkamitvā „bhante kena te attho“ ti
 10 pucchi. Tassa paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthiṃ upadduto „hatthinaṃ me vasena dukkhaṃ uppajjati⁸, te palāpehīti“ āha. Sakko tassa ekaṃ bherim upanāmetvā „bhante imasmiṃ tale pahaṇe tumhākaṃ paccāmittā palāyissanti, imasmiṃ pahaṇe mettacittā hutvā caturaṅginiyā senāya⁹ parivā-
 15 ressaṇtīti“ vatvā taṃ bherim datvā kaniṭṭhassa santikaṃ gantvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. So pi paṇḍurogadhātuko va, tasmā „dadhinaṃ me attho“ ti āha. Sakko tassa ekaṃ dadhighaṭaṃ datvā „sace tumhe icchamānā imaṃ āvajjessatha¹⁰ mahānadi hutvā mahoghaṃ pavattetvā tumhākaṃ rajjaṃ gahetvā
 20 dātum samattho pi bhavissatīti“ vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya vāsipharusuko¹¹ jeṭṭhabhātikassa aggim karoti, itarena¹² bheritale pahaṇe hatthi palāyanti¹³, kaniṭṭho dadhiṃ paribhuñjati. Tasmiṃ kāle eko sūkaro ekasmiṃ purāṇagūmaṭṭhāne caranto¹⁴ ānubhāvasampannaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ¹⁵ addasa. So taṃ
 25 maṇikkhandhaṃ mukhena ḍasitvā¹⁶ tassānubhāvena ākāse uppatitvā samuddamajjhe ekaṃ dīpakaṃ gantvā „ettha dāni mayā vasitum vaṭṭatīti¹⁷“ otaritvā phāsukaṭṭhāne¹⁸ udumbararukkhasa

¹ B² vāsiparasuṃ. ² B² vāsiparasiko. ³ K pavesanāvasena, B² omits vasena.

⁴ B² yadi. ⁵ B² hattena, K hatthe. ⁶ B² paharitvā. ⁷ B² kārahiti. ⁸ B² hatthinaṃ ayyena me dukkhaṃ uppajjiti. ⁹ B² caturaṅgini senā. ¹⁰ B² āsiñceyyātha.

¹¹ B² vāsipharasuṃ. ¹² B² itaro. ¹³ B² hatthi palāyati. ¹⁴ B² vicaranto.

¹⁵ B² anubhāvasampannamanikkhandhaṃ. ¹⁶ B² dāṃsitvā. ¹⁷ B² vattatīti.

¹⁸ B² adds ekassa.

hetthā vāsaṃ kappesi. So ekadivasam tasmim rukkhamaṇe
 maṇikkhandham purato t̐apetvā niddam okkami. Ath' eko
 Kāsiraṭṭhāvāsīmanusso¹ „nirūpakāro² esa amhākan“ ti mātā-
 pitūhi gehā nikkadḍhito ekaṃ paṭṭanagāmaṃ³ gantvā nāvīkānaṃ
 kammakaro⁴ hutvā nāvaṃ āruya⁵ samuddamajjhe bhinnāya⁶ 5
 nāvāya phalake nipanno taṃ dīpaṃ patvā phalāphalāni pariye-
 santo taṃ sūkaraṃ niddāyantaṃ disvā sanikaṃ⁷ gantvā maṇik-
 khandham gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udum-
 bararukkhe nisīditvā cintesi: „ayaṃ sūkaro imassa maṇikkhan-
 dhassa ānubhāvena ākāśacāriko⁸ hutvā idha vasati maññe, mayā⁹ 10
 pana¹⁰ paṭhamam eva imaṃ māretvā maṇsaṃ khāditvā pacchā
 gantum vaṭṭatīti“¹¹. So ekaṃ daṇḍakaṃ bhañjitvā tassa sīse
 pātesi. Sūkaro pabujjhitvā maṇim apassanto ito c' ito ca
 kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso¹² hasi. Sūkaro
 olovento taṃ disvā rukkhāṃ sīsena paharivā tatth' eva mato. 15
 So puriso otarivā aggim katvā tassa maṇsaṃ pacitvā khāditvā
 ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadaṃ
 disvā jeṭṭhatāpasassa¹³ assame¹⁴ otarivā dvīhatīhaṃ vasitvā
 tāpasassa vattapaṭivattaṃ akāsi vāsipharasukassa ānubhāvaṃ ca
 passi. So „imaṃ mayā gahetum vaṭṭatīti“ maṇikkhandhassa 20
 ānubhāvaṃ¹⁵ tāpasassa dassetvā „bhante imaṃ me gahetvā
 vāsipharasukaṃ¹⁶ dethā“ ti āha. Tāpaso ākāśena caritukāmo
 taṃ gahetvā vāsipharasukaṃ adāsi. So taṃ gahetvā thokaṃ
 gantvā vāsipharasukaṃ pahamsitvā¹⁷ „vāsipharasuka“ tāpasassa
 sīsaṃ chinditvā¹⁸ maṇikkhandham me āharā“ ti āha. So gan- 25
 tvā tāpasassa sīsaṃ chinditvā maṇikkhandham āhari. So vāsi-
 pharasukaṃ¹⁹ paṭicchannatṭhāne t̐apetvā majjhimatāpasassa²⁰

¹ Bⁱ kāsikaraṭṭha-, K kāsiraṭṭhe. ² so both MSS. ³ K paddhanagāmaṃ. ⁴ Bⁱ kammakāro. ⁵ Bⁱ abhiruya. ⁶ Bⁱ sanikaṃ. ⁷ Bⁱ sākassavāro. ⁸ Bⁱ omits pana. ⁹ Bⁱ vaddhatīti. ¹⁰ Bⁱ nisinn-. ¹¹ Bⁱ jeṭṭhabhātīkassa tāpasa. ¹² Bⁱ asamaṃ. ¹³ Bⁱ ānubhāvaṃ. ¹⁴ K vāsipharasuṃ. ¹⁵ Bⁱ vāsipharasuṃ pharahitvā. ¹⁶ Bⁱ omits this word. ¹⁷ Bⁱ sīse bhinditvā. ¹⁸ K vāsipharasuṃ. ¹⁹ Bⁱ majjhimatāpasa.

santikam gantvā katipāham vasitvā bheriyā ānubhāvaṃ disvā
 maṇikkhandhaṃ datvā bheriṃ gaṇhitvā¹ purimanayen' eva tassa
 pi sīsaṃ chindāpetvā kaniṭṭhaṃ upasaṃkamitvā dadhighaṭassā-
 nubhāvaṃ disvā maṇikkhandhaṃ datvā dadhighaṭaṃ gahetvā
 5 purimanayen' eva tassa sīsaṃ chindāpetvā² maṇikkhandhaṃ ca
 vāsipharasukaṃ ca bheriṃ ca dadhighaṭaṃ ca gahetvā ākāse
 uppatitvā Bārāṇasiyā avidūre thatvā Bārāṇasirañño „yuddhaṃ
 vā me³ detu rajjaṃ vā“ ti ekassa purisassa hatthe paṇṇaṃ
 pāhesi. Rājā sāsaṇaṃ sutvā va „coraṃ gaṇhissāmā“⁴ 'ti nik-
 10 khami. So ekaṃ bheritalaṃ pahari, caturaṅgiṇi⁴ senā pari-
 vāresi. Rañño avattharaṇabhāvaṃ⁵ ñatvā dadhighaṭaṃ vis-
 sajjesi⁶, mahānadi pavatti⁷, mahājano dadhimhi osiditvā
 nikkhamitum⁸ nāsakkhi. Vāsipharasukaṃ pahaṃsitvā⁹ „rañño
 sīsaṃ āhara“¹⁰ 'ti¹⁰ āha, vāsipharasuko gantvā sīsaṃ āharitvā
 15 pādamūle nikkhipi, eko pi āvudhaṃ ukkhipitum nāsakkhi¹¹.
 So mahantena balena parivuto nagaraṃ pavisitvā abhisekaṃ
 kāretvā Dadhivāhana nāma rājā hutvā dhammena rajjaṃ
 kāresi. Tass' ekadivasaṃ mahānadiyaṃ jālakaraṇḍake¹² kīla-
 tassa Kannamuṇḍadahato devatāparibhogaṃ ekaṃ ambapakkam
 20 āgantvā jāle laggi. Jālaṃ ukkhipantā taṃ disvā rañño adamsu.
 Taṃ mahantaṃ ghaṭappamāṇaṃ parimaṇḍalaṃ¹³ suvaṇṇavaṇṇaṃ
 ahoṣi. Rājā „kissa phalaṃ nāma etan“ ti vanacārake pucchitvā
 „ambaphalaṃ“ ti sutvā paribhuñjitvā tassa atṭhiṃ attano uyyāne
 ropāpetvā khīrodakena siṅcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye
 25 saṃvacchare phalaṃ adāsi. Ambassa sakkāro¹⁴ mahā ahoṣi:
 khīrodakena siṅcanti, gandhapañcaṅgulikaṃ denti, mālādāmāni
 parikkhipanti, gandhatelena dīpaṃ jālenti, parikkhepo pan' assa
 paṭṭasāṇiyā¹⁵ ahoṣi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesum.
 Dadhivāhanarājā aññesaṃ rājūnaṃ ambaphalaṃ pesento atṭhito

¹ B² gahetvā. ² B² chinditvā. ³ B² omits me. ⁴ B² caturaṅgiṇi. ⁵ B² āvatta-
 raṇa-. ⁶ B² visajjesi. ⁷ B² pavattati. ⁸ B² nisītum. ⁹ B² paharitvā. ¹⁰ B² āha-
 rāhīti. ¹¹ B² na sakkhi. ¹² B² jālakadaṇḍake, K jālakaraṇḍake. ¹³ K parimaṇḍalaṃ.
¹⁴ B² pakūro. ¹⁵ B² paṭasāṇiyā, K paddhasāṇiya.

rukkanibbattanabhayena amkuranibbattanatthānaṃ maṇḍukaṇ-
 takena vijjhivā pesesi. Tesāṃ ambaṃ khādīvā atthi ropitaṃ
 na sampajjati¹. Te „kin nu kho ettha kāraṇaṃ“ ti pucchantā
 taṃ kāraṇaṃ jānimsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṃ pakkosivā
 „Dadhivāhanassa ambaphalānaṃ rasaṃ nāsetvā tittakabhāvaṃ 5
 kātuṃ sakkhissasīti“² pucchitvā „āma devā“ 'ti vutte „tena hi
 gacchā“ 'ti³ sahasaṃ datvā pesesi. So Bārāṇasīṃ gantvā
 „eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito
 pavisitvā rājānaṃ vanditvā „tvam uyyānapālo“ ti puṭṭho „āma
 devā“ 'ti vatvā attano ānubhāvaṃ vaṇnesi. Rājā „gaccha, 10
 ambhakaṃ uyyānapālassa santike hohīti“⁴ āha. Te tato paṭ-
 thāya dve janā uyyānaṃ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo
 akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṃ
 ramaṇiyaṃ⁵ akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇaka uyyānapālaṃ
 nīharitvā tass'eva uyyānaṃ adāsi. So uyyānassa attano hattha- 15
 gatabhāvaṃ ñatvā ambarukkhaṃ parivāretvā nimbe ca pagga-
 vavalliyo⁶ ca ropesi. Anupubbena nimbā vadḍhiṃsu. Mūlehi
 mūlāni sākāhi ca sākāhā⁷ saṃsatthā onaddhā vinaddhā ahesuṃ.
 Tena⁸ asātaamadhurasāṃsaggena tāva madhuraphalo ambo
 tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso. Ambaphalānaṃ tittakabhā- 20
 vaṃ ñatvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano⁹ uyyānaṃ gantvā
 ambaphalaṃ¹⁰ khādanto mukhe pavitṭhaṃ ambayūsaṃ nimba-
 kasataṃ¹¹ viya¹² ajjho haritūṃ asakkonto kakkāretvā¹³ nuṭṭhubhi¹⁴.
 Tadā Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rājā
 Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa porāṇaka- 25
 parihārato¹⁵ parihīnaṃ n' atthi, evaṃ sante pi 'ssa phalaṃ
 tittakaṃ jātāṃ, kin¹⁶ nu kāraṇaṃ“ ti pucchanto paṭhamāṃ
 gāthā āha:

¹ K sampajjati. ² K sakkhissati, B² sakkhissasati. ³ B² gacchati. ⁴ both MSS. hoti. ⁵ B² ramaniyaṃ, K ramaṇiyaṃ. ⁶ B² aggavalliyo. ⁷ K sākāhi ca sākāhi, B² sākhehi sākāhi. ⁸ B² adds gandhaphalānaṃ rukkhānaṃ. ⁹ B² adds palāya-
 naṃ uyyānasālaṃ (read -pālaṃ) sutvā. ¹⁰ B² ampaphale. ¹¹ B² nimbakarasam,
 B² nimbarasiṃ. ¹² B² adds ahosi. ¹³ B² takkhādetvā. ¹⁴ B² nuṭṭhaka. ¹⁵ B² po-
 rāṇaparihārato. ¹⁶ B² kiṃ.

1. Vaṇṇagandharasūpeto¹ amb' āyaṃ ahuvā pure,
tam eva pūjaṃ labhamāno ken' ambo kaṭukapphalo ti. 69.

Ath' assa kāraṇaṃ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṃ gā-
tham āha:

- 5 2. Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana,
mūlaṃ mūlena saṃsaṭṭhaṃ, sākā sākā nisevare²,
asataṃ sannivāsena ten' ambo kaṭukapphalo ti. 70.

Tattha pucimandaparivāro ti nimbarukkhaṇiparivāro³, sākā sākā
nisevare⁴ ti pucimandassa sākā ambarukkhaṇassa sākāyo nisevanti, asataṃ
10 sannivāsena⁵ 'ti amadhurehi pucimandehi⁶ saddhiṃ sannivāsena, tenā 'ti tena
kāraṇena ayaṃ ambo kaṭukapphalo asūtaṭṭhalo tittakapphalo jāto ti.

- Rājā tassa vacanaṃ sutvā sabbe pi pucimande ca paggave
ca⁶ chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuraṃ paṃ-
sum harāpetvā madhuraṃ⁷ paṃsum pakkhipāpetvā khīrodaka-
15 sakkharodakagandhodakehi ambaṃ paṭijaggāpesi. So madhura-
rasasaṃsaggena⁸ puna madhuro va ahoṣi. Rājā pakatiṇyāna-
pālakass' eva uyyānaṃ niyyādetvā yāvatāyukaṃ ṭhatvā yathā-
kammaṃ⁹ gato.

- Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
20 „Tadā ahaṃ eva paṇḍitaamacco ahoṣi“ ti. Dadhivāhanajāta-
kaṃ¹⁰.

7. Catumaṭṭajātaka.

- Ucce viṭabhim āruyā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto aññataraṃ mahallakabhikkhuṃ¹¹ ārabha kathesi. Ekadi-
25 vasaṃ kira dvīsu aggasāvakesu aññamaññaṃ paṇhaṃ pucchanaṃ vassajjana-
kathāya nisinnesu eko mahallako¹² tesāṃ santikaṃ gantvā tatiyo hutvā

¹ B² -rasopeto. ² B² sākā sākāṃ nisevane ³ so both MSS. ⁴ B² nivesane.

⁵ B² pucimandehi, K pucimandena. ⁶ B² pucimandena ca aggivallīyo ceva.

⁷ B² madhura. ⁸ B² madhurasaṃsaggena. ⁹ B² yathākkamaṃ. ¹⁰ B² adds

chāṭhaṃ. ¹¹ B² mahallakaṃ-, K -ka. ¹² B² adds bhikkhu.

nisīditvā „bhante mayam pi tumhe pañhaṃ pucchissāma, tumhe pi attano kaṃkhaṃ amhe pi¹ pucchathā“ 'ti āha. Therā taṃ² jigucchitvā utṭhāya pakkamiṃsu. Therānaṃ dhammaṃ sotum nisinnaparisā samāgamassa bhinnakāle³ Satthu santikaṃ gantvā „kiṃ akāle āgat' atthā“ 'ti vutte taṃ kāraṇaṃ ārocayiṃsu. Satthā „na bhikkhave 5 idān'eva Sāriputta-Moggallānā etaṃ jigucchitvā akathetvā pakkamanti, pubbe pi pakkamiṃsū“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahosi. Atha dve
haṃsapotakā Cittakūṭapabbatā nikkhamitvā tasmīṃ rukkhe ni- 10
sīditvā gocarāya gantvā nivattantāpi tasmīṃ ñeva vissamitvā
Cittakūṭaṃ gacchanti. Gacchante gacchante⁴ kāle tesaṃ Bo-
dhisattena saddhiṃ vissāso ahosi, gacchantā ca āgacchantā ca
aṇṇamaṇṇaṃ sammoditvā dhammakathaṃ kathetvā pakkamiṃsu.
Ath' ekadivasaṃ tesu rukkhagge nisīditvā Bodhisattena saddhiṃ 15
kathentesu eko sigālo tassa rukkhassa heṭṭhā thatvā tehi haṃsa-
potakehi saddhiṃ mantento paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Ucce viṭabhiṃ āruyha mantayavho rahogatā,
nīce oruyha mantavho, migarājāpi sossatīti. 71.

Tattha ucce viṭabhiṃ āruyha⁵ 'ti pakatiyāpi ucce imasmiṃ rukkhe 20
uccataraṃ ekaṃ viṭapaṃ abhiruhitvā⁶, mantayavho ti mantetha⁶, nīce
oruyhā 'ti otarivā nīce thāne thatvā mantayatha⁷, migarājāpi sossatīti
attānaṃ migarājānaṃ katvā āha.

Haṃsapotakā⁸ jigucchitvā utṭhāya Cittakūṭaṃ eva gatā.
Tesaṃ gatakāle Bodhisatto sigālassa dutiyaṃ gāthā āha: 25

2. Yaṃ supaṇṇo supaṇṇena devo devena mantaye
kiṃ tattha catumaṭṭassa, bilaṃ pavisa jambukā 'ti. 72.

Tattha supaṇṇo ti sundarapaṇṇo, supaṇṇenā 'ti dutiyena haṃsapotakena,
devo devenā 'ti te yeva dve deve⁹ katvā katheti¹⁰, catumaṭṭassā¹¹ 'ti

¹ B² omits pi. ² K naṃ. ³ B² bhinnā-. ⁴ B² only one gacchante, B² kāle gac-
chante atikkante. ⁵ B² -rūyhitvā. ⁶ B² adds kathetha. ⁷ B² mantassatha. ⁸ B² adds
tassa, B² haṃsapotakā kujjhitvā. ⁹ K dve. ¹⁰ B² kathesi. ¹¹ K catumaddhā,
B² catumatthassā.

sarīrena jātiyā sarena guṇenā 'ti imehi catuhi¹ matṭassa² suddhassā³ ti akkharattho, asuddham yeva⁴ pana taṃ pasamsāvacanena n'indanto evam āha, catuhi⁵ lāmakassa kiṃ ettha sigālassā 'ti ayam ettha adhippāyo, bilaṃ pavisā 'ti idaṃ Bodhisatto bheravārammaṇaṃ dassetvā taṃ palāpento āha.

- 5 Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā mahallako sigālo ahoṣi, dve haṃsapotakā Sāriputta-Moggallānā,
rukkhadevatā pana aham evā“ 'ti. Catumattajātakaṃ⁶.

8. Sīhakoṭṭhukajātaka.

- 10 Sīhaṅgulī sīhanakho ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kokālikāṃ ārabha kathesi. Ekadivasāṃ kira Kokāliko aññesu bahussutesu dhammaṃ kathentesu sayam pi kathetukāmo ahoṣīti sabbaṃ heṭṭhāvuttanāyena⁷ eva vitthāretabbaṃ. Taṃ pana pavattim sutvā Satthā „na bhikkhave Kokāliko idāṃ eva attano saddena pākaṭo⁸ jāto, pubbe pi pākaṭo ahoṣīti“ vtvā atītaṃ āhari:

- 15 Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese⁹ sīho hutvā ekāya sigāliyā saddhiṃ saṃvāsāṃ anvāya puttāṃ paṭilabhi. So aṅgulīhi nakhehi kesarena vaṇṇena saṇṭhānenā ti imehi ākārehi pitusadiso ahoṣi, saddena mātusadiso. Ath' ekadivasāṃ deve vassitvā
20 vigate¹⁰ sihesu naditvā sīhakīlaṃ kīlantesu so pi tesāṃ antare naditukāmo hutvā sigālikāṃ nādaṃ nadi. Ath' assa saddaṃ sutvā sīhā tuṇhi ahesuṃ. Tassa saddaṃ sutvā aparo Bodhisattassa sajātīputto¹¹ „tāta, ayaṃ sīho vaṇṇādīhi amhehi samāno, saddo pan' assa aññādiso, ko nāma¹² eso“ ti pucchanto
25 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Sīhaṅgulī sīhanakho sīhapādapatīṭṭhito
so sīho sīhasaṃghamhi eko nadati aññathā ti. 73.

¹ K catu. ² K maddhassa, B¹ matṭhassā. ³ B¹ omits suddhassā. ⁴ B¹ asuddho so ca ⁵ B¹ adds mattassa. ⁶ B¹ catumattajātakaṃ sattamaṃ. ⁷ B¹ -to. ⁸ B¹ -ppadese. ⁹ B¹ vigate. ¹⁰ B¹ pajātīputte.

Tattha sīhapādapatiṭṭhito ti sīhapādeh' eva patiṭṭhito, eko nadati aññathā ti eko va avasesasīhehi asadisena sigālasaddena nadanto aññathā nadati.

Tam sutvā Bodhisatto „tāta esa tava bhātā sigāliyā putto rūpena mayā sadiso saddena mātārā sadiso“ ti vatvā sigāli-puttam āmantetvā „tāta, tvaṃ ito paṭṭhāya idha vasanto appasaddo vasa¹, sace puna nadissasi sigālabhāvan² te jānissantīti“ ovadanto³ dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā tvaṃ nadi⁴ rājaputta, appasaddo vane vasa,
sarena kho tam jāneyyuh, na hi te⁵ pettiko saro ti. 74.

Tattha rājaputtā⁶ 'ti sīhassa migarañño putto⁷. 10

Imaṃ ca pana ovādaṃ sutvā puna so nadituṃ nāma na ussaḥi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokālika ahoṣi, sajjātiputto⁹ Rahulo, migarājā pana aham evā“ 'ti. Sīhakoṭṭhukajātakaṃ¹⁰. 15

9. Sīhacammajātaka.

N' etaṃ sīhassa naditan ti. Idam pi Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṃ ārabba kathesi. So imasmiṃ kāle sarabhaññaṃ¹¹ bhaṇitukāmo¹² ahoṣi. Satthā taṃ pavattim¹³ sutvā atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto kassakakule¹⁴ nibbattitvā vayappatto kasikammaṇa jīvikaṃ kappesi. Tasmiṃ kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena vohāraṃ karonto vicarati. So gatagataṭṭhāne gadrabhassa piṭṭhito bhaṇḍikaṃ otāretvā gadrabhaṃ sīhacammaṇa pārupitvā¹⁵ 25

¹ Bⁱ va assa. ² Bⁱ -varh. ³ Bⁱ ovādentō. ⁴ Bⁱ nadī. ⁵ Bⁱ na pavitthe. ⁶ K -tto. ⁷ so Bⁱ B²; K putta. ⁸ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁹ Bⁱ sīhassa-. ¹⁰ Bⁱ sīhakoṭṭakam aṭṭha-maṃ. ¹¹ Cfr. V. Fausbøll, Five Jāt. 1861 p. 14. ¹² K sarabhaññaṃ, Bⁱ sarasaññaṃ. ¹³ K bhaṇituh-. ¹⁴ Bⁱ omits pavattim. ¹⁵ Bⁱ kasika-. ¹⁶ Bⁱ pārupitvā,

sāliyavakhette¹ vissajjeti². Khettarakkhakā³ taṃ⁴ disvā sīho
ti saññāya upasaṃkhamitum na sakkonti. Ath' ekadivasam so
vāṇijo ekasmiṃ gāmadvāre nivāsam gahetvā⁵ pātārāsam pacā-
pento tato gadrabham sīhacammam pārupitvā⁶ yavakhettaṃ⁷
5 vissajjesi. Khettarakkhakā sīho ti saññāya taṃ upagantum⁸
asakkontā gehaṃ gantvā ārocesum. Sakalagāmaavāsino āvudhāni
gahetvā saṃkhe dhamentā bheriyo vādentā khettasamīpaṃ
gantvā unnadiṃsu. Gadrabho maraṇabhayaabhīto gadrabharavaṃ
ravi. Ath' assa gadrabhabhāvaṃ ñatvā Bodhisatto paṭhamam
10 gātham āha:

1. N' etaṃ sīhassa naditaṃ na vyagghassa⁹ na dipino,
pāruto sīhacammena jammo nadati gadrabho ti. 75.

Tattha jammo ti lāma.

Gāmaavāsino pi tassa gadrabhabhāvaṃ ñatvā aṭṭhīni bhañ-
15 jantā pothetvā sīhacammam ādāya agamaṃsu. Atha so¹⁰ vāṇijo
āgantvā taṃ vyasanappattaṃ¹¹ gadrabham disvā dutiyaṃ gā-
tham āha:

2. Ciram pi kho taṃ¹² khādeyya gadrabho haritaṃ yavaṃ
pāruto sīhacammena, ravamāno ca¹³ dūsayīti. 76.

20 Tattha taṃ¹⁴ ti nipātamattaṃ, ayaṃ gadrabho attano gadrabhabhāvaṃ
ajānāpetvā sīhacammena pāruto¹⁵ ciram¹⁶ pi kālaṃ haritaṃ yavaṃ khādeyyā 'ti
attho, ravamāno ca¹³ dūsayīti attano pana gadrabharavaṃ ravamāno c' esa¹⁷
attānaṃ dūsayi, n' atth' ettha sīhacammassa doṣo ti.

Tasmiṃ evaṃ vadante yeva gadrabho tatth' eva¹⁸ mari.

25 Vāṇijo pi taṃ pahāya pakkāmi¹⁹.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
gadrabho Kokāliko ahoṣi, paṇḍitakassako²¹ pana aham evā“ ti. Sī-
hacammajātakaṃ²².

¹ Bⁱ - khettesu. ² Bⁱ vissajjesi. ³ K - rakkhanakā, Bⁱ - rakkhikā. ⁴ so Bⁱ B^p; K naṃ.

⁵ Bⁱ katvā. ⁶ Bⁱ pārupetvā. ⁷ Bⁱ yavakhette. ⁸ Bⁱ upasaṃkhamitum. ⁹ Bⁱ

byagghassa. ¹⁰ Bⁱ atheso. ¹¹ Bⁱ ta byasana-. ¹² so Bⁱ B^p; K naṃ. ¹³ K va.

¹⁴ so B^p; K naṃ, Bⁱ san. ¹⁵ K pārupato. ¹⁶ Bⁱ ciraṃ. ¹⁷ Bⁱ ravamānevacesa.

¹⁸ Bⁱ adds nippanno. ¹⁹ so B^p; K pakkāmi, Bⁱ pakkammi. ²⁰ Bⁱ dhammadesanaṃ,

²¹ Bⁱ - kasako. ²² Bⁱ adds navamaṃ.

10. Sīlanisamsajātaka.

Passa saddhāya¹ sīlassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ saddhaṃ upāsakaṃ ārabha kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasaṃ Jetavanaṃ gacchanto sāyaṃ Aciravattitiraṃ² gantvā nāvike nāvaṃ tīre ṭhapetvā dhammasavanatthāya 5 gate titthe³ nāvaṃ adisvā buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā nadiṃ otari. Pādā udakamhi na osīdiṃsu. So paṭhavītale gacchanto viya vemajjhaṃ⁴ gatakāle vīci⁵ passi. Ath' assa buddhārammaṇā pīti mandā jātā, pādā osīdituṃ ārabhiṃsu. So pana buddhārammaṇaṃ pītiṃ dāhaṃ katvā udakapiṭṭheṇ⁶ eva gantvā Jetavanaṃ pavisitvā Satthāraṃ vandi- 10 tvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „upāsaka kacci maggaṃ āgacchanto appakilamathena āgato sīti“ pucchitvā „bhante buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā udakapiṭṭhe paṭiṭṭhaṃ labhitvā paṭhaviṃ maddanto viya āgato 'mhīti“ vutte „na kho upāsaka tvaṃ ñeva Buddhaguṇe anussaritvā paṭiṭṭhaṃ laddho, pubbe 15 pi upāsakā⁷ samuddamajjhe nāvāya bhinnāya Buddhaguṇe anussarantā paṭiṭṭhaṃ labhiṃsū“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Kassapasammāsambuddhakāle sotāpanno ariyasāvako ekena nahāpitakuṭumbikena saddhiṃ nāvaṃ abhirūhi⁸. Tassa nahāpitassa bhariyā „ayya imassa sukhadukkhāṃ 20 tava bhāro“ ti nahāpitaṃ tassa⁹ upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā⁹ nāvā sattame divase samuddamajjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṃ phalake nipannā ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇiṃsu. Tattha so nahāpito sakuṇe māretvā pacitvā khādanto upāsakassāpi deti. Upāsako „alaṃ mayhaṃ“ ti na khādati. So 25 cintesi „imasmiṃ thāne amhākaṃ ṭhapetvā tīṇi saraṇāni aññā paṭiṭṭhā¹⁰ n' atthitī“ so tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussari¹¹. Ath' assa anussarantassa anussarantassa tasmīṃ dīpake nibbatto Nāgarājā attano sarīraṃ mahānāvaṃ katvā māpesi.

10. Cfr. L. Feer in Journ. Asiat. 1875 VI, 260. ¹ B² saddāya, K sabbā. ² B² avivaratīnadittiraṃ. ³ B² titte. ⁴ B² vemajhe. ⁵ B² vigi. ⁶ B² -ka. ⁷ K -ruhi, B² -rūhi. ⁸ so B²; K nahāpitassa, B² nhāpitaṃ. ⁹ B² athassa. ¹⁰ B² adda nāma. ¹¹ B² anussarati.

Samuddadevatā niyāmak¹ ahosi. Nāvā sattahi ratanehi pūrayittha. Tayo kūpakā indanīlamanimayā ahesum, sovaṇṇamayo lakāro², rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni³. Samuddadevatā nāvāya ṭhatvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghesesi.

5 Upāsako „mayam gamissāmā“ ti āha. „Tena hi ehi, nāvaṃ abhirūhā“⁴ ti. So nāvaṃ abhirūhitvā⁵ nahāpitaṃ pakkosi. Samuddadevatā⁶ „tuyhaṃ yeva“⁷ labbhati na etassā“ ti āha. „Kimkāraṇa“ ti. „Etassa silagūṇācāro n' atthi, taṃ kāraṇaṃ, ahaṃ hi⁸ tuyhaṃ nāvaṃ āharim na etassā“ ti. „Hotu, ahaṃ attanā“⁹

10 dinnadāne¹⁰ rakkhitasile¹¹ bhāvitabhāvanāya etassa pattiṃ dammīti“. Nahāpito „anumodāmi sāmīti“ āha. Devatā „idāni gaṇhissāmīti“ taṃ hi¹² āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā¹³ nadiyā Bārāṇasim gantvā attano ānubhāvena dvinnam pi tesam gehe dhanam patiṭṭhāpetvā „paṇḍiteh“ eva nāma¹⁴

15 saddhim saṃsaggo nāma kātabbo ti, sace hi imassa¹⁵ nahāpitassa iminā upāsakena saddhim saṃsaggo na¹⁶ bhavissa samuddamajjhe yeva nassissatīti¹⁷ paṇḍitasamsaggassa¹⁸ guṇaṃ kathayamānā imā gāthā¹⁹ avoca:

1. Passa saddhāya sīlassa cāgassa ca ayaṃ phalaṃ:
20 nāgo nāvāya vaṇṇena saddhaṃ vahati upāsakam. 77.
2. Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ,
sataṃ hi sannivāseṇa sotthim gacchati nahāpito ti. 78.

Tattha passā 'ti kañci²⁰ aniyāmetvā²¹ passathā 'ti ālapati, saddhāya 'ti lokiyalokuttarāya sīle, pi es' eva nayo, cāgassā 'ti deyyadhammapariccāgassa c' eva kilesapariccāgassa ca, ayaṃ phalaṃ ti idaṃ phalagūṇaṃ ānisaṃsan ti attho, atha vā cāgassa ca phalaṃ passa: ayaṃ nāgo nāvāya vaṇṇena 'ti evaṃ p' ettha attho daṭṭhabbo, nāvāya vaṇṇena ti nāvāya saṇḍhānena, saddhaṃ ti tisu ratanesu²² patiṭṭhasaddhaṃ²³, sabbhir evā 'ti paṇḍitehi

¹ Bⁱ niyāmakō manavo. ² Bⁱ sovaṇṇamayā laṅkāro. ³ Bⁱ piyani piyani. ⁴ K -ruhā, Bⁱ -rūyā. ⁵ K -ruhivā, Bⁱ -rūyhitvā. ⁶ K -tāya. ⁷ Bⁱ tuyhaññeva. ⁸ Bⁱ omits hi. ⁹ Bⁱ attano. ¹⁰ Bⁱ BP -nena. ¹¹ Bⁱ BP -lena. ¹² Bⁱ pi. ¹³ Bⁱ -mitvā. ¹⁴ Bⁱ omits nāma. ¹⁵ K vassa. ¹⁶ Bⁱ nā. ¹⁷ both MSS. -ssatī. ¹⁸ Bⁱ paṇḍitassa-. ¹⁹ Bⁱ gāthāyo. ²⁰ Bⁱ kiñci. ²¹ BP aniyāmetvā. ²² Bⁱ sarāṇesu. ²³ Bⁱ patiṭṭhasaddhaṃ.

yeva, samāsethā ti ekato āvaseyya upavaseyya¹ vaseyyā² 'ti attho, kubbethā 'ti kareyya, santhavan ti mittasanthavan, taṇhāsanthavo pana kenaci saddhim na kātabbo, nahāpito ti nahāpitakuṭumbiko, nahāpito³ ti pi pāṭho.

Evam samuddadevatā ākāse thatvā dhammān desetvā ova-
ditvā Nāgarājānam gaṇhitvā attano vimānam eva agamāsi. 5

Satthā imān dhammadesanān āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patitṭhahi) „Tadā sotāpanṇaupāsako parinibbāyi, Nāgarājā Sārīputto ahosi⁴, samuddadevatā aham evā“ 'ti. Sīlānisamsajātakam⁵. Asadisa-
vaggo catuttho. 10

5. RUHAKAVAGGA.

1. Ruhakajātaka.

Api ruhakacchinnāpīti⁶. Idam Satthā Jetavanē viharanto purānadutiyaikapalobhanam ārabba kathesi. Vatthum Atṭhani-
pāte Indriyajātaka āvibhavissati. Satthā pana tam bhikkhum „ayan 15
te bhikkhu itthi⁷ anattakārikā, pubbe pi te eṣā sarājikāya⁸ parisāya
majjhe lajjāpetvā gehā⁹ nikkhamanākāram¹⁰ kāresīti“ vatvā atī-
tam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbattitvā va- 20
yappatto pitu accayena rajje patitṭhāya dhammena rajjam
kāresi. Tassa Ruhako¹¹ nāma purohito ahosi, Ruhakassa
purāṇī brāhmaṇī bhariyā. Rājā brāhmaṇassa assabhaṇḍa-
kena alaṃkaritvā assam adāsi. So tam assam āruya
rañño upatṭhānam gacchati. Atha nam alaṃkatassa assassa 25
piṭṭhe nisīditvā gacchantam disvā tahaṃ tahaṃ tṭhitā manussā
„aho¹² assassa¹³ rūpaṃ, aho asso sobhatīti“ assam eva pasam-
santi. So geham āgantvā pāsādam āruya bhariyam āmantesi:

¹ B¹ āvaseyya upavaseyyā. ² B¹ omits vaseyyā. ³ so K; B¹ nhā-. ⁴ K omits ahosi.

⁵ B¹ adda dasamaṃ. ⁶ B¹ ambho duhakacchannāpīti. ⁷ B¹ iti. ⁸ both MSS. -kāyam.

⁹ B¹ gehe. ¹⁰ K anikkha-. ¹¹ B¹ rūha-, B¹ duha-. ¹² B¹ ambho. ¹³ B¹ assa-

„bhadde ambhākaṃ asso ativiya sobhati, ubhosu passesu t̥hitā
manussā ambhākaṃ assam eva vaṇṇentīti“. Sā pana brāhmaṇī
thokaṃ chinnikā¹ dhuttikadhātukā, tena naṃ evaṃ āha: „ayya
tvam assassa sobhanakāraṇaṃ nā jānāsi, ayaṃ asso attano
5 alamkataṃ assabhaṇḍakaṃ nissāya sobhati, sace tvam pi asso
viya sobhitukāmo assabhaṇḍakaṃ piḷandhitvā² antaravīthim
oruyha asso viya pāde kottayamāno³ gantvā rājānaṃ passasi⁴
rājāpi taṃ vaṇṇayissati manussāpi taṃ ñeva vaṇṇayissantīti“.
So ummattakajātiko⁵ brāhmaṇo tassā vacanaṃ sutvā „iminā
10 nāma kāraṇaṇ' esā⁶ vadatīti“ ajānitvā tathāsaṇṇī⁷ hutvā tathā
akāsi. Ye ye passanti te te parihāsaṃ karontā „sobhati āca-
riyo“ ti vadīnsu. Rājā pana naṃ „kiṃ⁸ ācariya pittan te
kupitaṃ⁹, ummattiko si jāto“ ti ādīni vatvā lajjāpesi. Tasmiṃ
kāle brāhmaṇo „ayuttakaṃ mayā katan“ ti lajjito¹⁰ brāhmaṇiṃ
15 kujjhitvā „tāy' amhi sarājjikāya senāya antare lajjāpito ti¹¹,
pothetvā taṃ nikkadḍhissāmīti“ gehaṃ agamāsi. Dhuttibrāh-
maṇī tassa kujjhitvā āgamanabhāvaṃ ñatvā puretaraṃ ñeva
culladvārena nikkhamitvā rājanivesanaṃ gantvā catuhapañcāhaṃ
tatth' eva ahosi. Rājā taṃ kāraṇaṃ ñatvā purohitaṃ pakko-
20 sāpetvā „ācariya mātugāmassa nāma doso hoti yeva, brāhmaṇiṃ
khamitum vaṭṭatīti“ khamāpanathāya paṭhamaṃ gātham āha:

1. Api¹² Ruhaka-cchinnāpi¹³ jiyā¹⁴ sandhiyyate¹⁵ puna,
sandhiyyassu¹⁶ purāṇiṃ¹⁷, mā kodhassa vasaṃ gamīti. 79.

Tatthāyaṃ saṃkhepattho: bho Ruhaka nana chinnāpi¹⁸ dhanujiṃ puna
25 sandhiyyati¹⁹ ghaṭṭiyati²⁰, evaṃ tvam pi purāṇiṃ saddhiṃ²¹ sandhiyyassu²², ko-
dhassa vasaṃ mā gamīti²³.

¹ B² chindikā chindihirotabbā, Bp chindikā. ² B² piḷ-. ³ K kottayamāno, B² kottiyamāno, Bp kottiyamāno. ⁴ both MSS. passa. ⁵ K ummatti-. ⁶ B² kāraṇa-
nasā. ⁷ K tathasaṇṇī, B² tathāsaṇṇī. ⁸ B² kiñci. ⁹ B² kupitaṃ. ¹⁰ B² adds so.
¹¹ so both MSS. ¹² B² ambho, Bp abhi. ¹³ K Bp rūhakacchinnāpi, B² duha-
kicchannāsi. ¹⁴ B² jiyā. ¹⁵ Bp sandhiyate, B² saddhiyāte. ¹⁶ K Bp sandhiyassu,
B² saddhiyassu. ¹⁷ so Bp; K B² -ṇiṃ. ¹⁸ B² nunacchannāsi. ¹⁹ K Bp sandhi-
yati, B² saddhiyati. ²⁰ B² ghaṭṭiyati. ²¹ B² sandhi. ²² K B² sandhiyassu, Bp ra-
massu. ²³ B² adds attho.

Taṃ sutvā Ruhako¹ dutiyaṃ² gātham āha:

2. Vijjamāṇāsu marūdvāsu³ vijjamānesu kārīsu
aññaṃ jiyāṃ karissāma⁴, alaṃ ñeva purāṇiyā ti. 80.

Tass' attho: mahārāja marucavākesu⁵ ca jiyākāresu⁶ ca manussesu vijja-
mānesu aññaṃ jiyāṃ karissāma⁴, imāya jinnāya⁷ purāṇiyā jiyāya alaṃ, 5
n' atthi me koci attho ti.

Evāñ ca pana vatvā taṃ nīharitvā aññaṃ brāhmaṇiṇi ānesi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale paṭi-
ṭṭhahi) „Tadā purāṇi purāṇadutiyakā ahoṣi, Ruhako ukkaṇṭhitabhikkhu, 10
Bārāṇasirājā pana aham evā“ ti. Ruhakujātakaṃ⁸.

2. Sirikālakaṇṇijātaka.

Itthi siyā rūpavatīti. Idaṃ Sirikālakaṇṇijātakaṃ Mahā-
ummagga-jātaka āvibhavissatīti⁹. Sirikālakaṇṇijātakaṃ¹⁰.

3. Cullapadumajātaka.

15

Ayam eva sā aham pi so anañño ti. Idaṃ Satthā
Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabha kathesi.
Vatthum¹¹ Ummadantijātaka āvibhavissati. So pana bhikkhu Sat-
thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti rutte „saccaṃ
Bhagavā“ ti vatvā „ko pana taṃ¹² ukkaṇṭhāpetīti“ rutte „aham 20
bhante ekaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ mātugāmam disvā kilesānurvattako
hutvā ukkaṇṭhito“ ti āha. Atha naṃ Satthā „bhikkhu, mātugāmo
nāma akataññū mitadūbbhī¹³, thaddhahadaya porāṇakapaṇḍitāpi attano
dakkhiṇajannulohitaṃ¹⁴ pāyevā¹⁵ yāvajjivitaṃ¹⁶ dānam pi datvā mātu-
gāmassa cittaṃ na labhiṃsū“ ti vatvā atītaṃ āhari: 25

¹ B² nuhato, B² rūhako. ² B² nutiyaṃ. ³ B² muduvākesu, B² vijjamānesu mudūsu.

⁴ B² -mi. ⁵ B² muduvākesu, B² dhanukāramudukesu. ⁶ B² jiyākāresu. ⁷ B²
chinnāya, K jinnāya. ⁸ B² duhakajātakaṃ paṭhamāṃ. ⁹ K -ssati. ¹⁰ K omits
Sirikālakaṇṇijātakaṃ, B² Sirikālakaṇṇijātakaṃ dutiyaṃ. ¹¹ B² vatthu. ¹² B² tvaṃ.

¹³ K dubhī, B² -dubbhī. ¹⁴ B² -jaṇṇu-. ¹⁵ B² pāyevā. ¹⁶ both K and B² -vita.

Atite Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto tasmiṃ aggamahesiyā kucchimhi nibbatti, nāma-
 gahaṇadivase c' assa¹ Padumakumāro ti nāmaṃ akaṃsu.
 Tassa aparena² cha kaṇiṭṭhabhātikā ahesuṃ. Te satta pi janā
 5 anupubbena vuddhippattā gharāvāsaṃ gahetvā rañño sahāyā
 viya vicaranti. Ath' ekadivasaṃ rājā³ rājaṅgaṇaṃ olovento
 tṭhito te mahāparivārena rājūpaṭṭhānaṃ⁴ āgacchante⁵ disvā „ime
 maṃ vadhivā rājjaṃ pi gaṇheyyuṃ“ ti āsaṃkaṃ uppādetvā te
 pakkosāpetvā „tātā“⁶, tumhe imasmiṃ nagare vasitūṃ na la-
 10 bhatha, aññattha⁷ gantvā maṃ accayena āgantvā kulasantakaṃ
 rājjaṃ gaṇhathā⁸“ ti āha. Te pitu vacanaṃ sampaticchitvā
 roditvā kanditvā⁹ attano gharāṇi gantvā pajāpatiyo ādāya
 „yattha vā tattha vā gantvā jivissāmā“¹⁰ ti nagarā nikkhamitvā
 maggaṃ gacchantā ekaṃ kantāraṃ patvā annapānaṃ alabha-
 15 mānā khudaṃ adhivāsetuṃ asakkontā „mayāṃ jivamānā itthiyo
 labhissāmā“¹¹ ti kaṇiṭṭhassa¹² bhariyaṃ māretvā terasa koṭṭhāse¹³
 katvā maṃsaṃ khādīṃsu. Bodhisatto ca¹⁴ attano bhariyā ca
 laddhakoṭṭhāsesu ekaṃ tṭhapetvā ekaṃ dve pi khādīṃsu. Evaṃ
 cha divase cha itthiyo māretvā maṃsaṃ khādīṃsu. Bodhisatto
 20 punadivase ekekaṃ tṭhapetvā cha koṭṭhāse tṭhapesi. Sattame
 divase „Bodhisattassa bhariyaṃ māressāmā“¹⁵ ti vutte Bodhisatto
 te cha koṭṭhāse tesāṃ datvā¹⁶ „ime cha koṭṭhāse¹⁷ khādatha,
 sve jānissāmīti“¹⁸ vatvā tesāṃ maṃsaṃ khādītva niddāyanakāle
 bhariyaṃ gahetvā palāyi. Sā thokaṃ gantvā „gantūṃ na sak-
 25 komi sāmīti“¹⁹ āha. Atha naṃ Bodhisatto khandhenādāya
 aruṇuggamanavelāya kantārā nikkhami. Sā suriye uggate „pi-
 pāsītāmi“²⁰ sāmīti āha. Bodhisatto „bhadda udakaṃ n' at-
 thīti“²¹ vatvā punappunaṃ²² kathite khaggena dakkhiṇajannaṃ²³

¹ K vassa. ² B² apare. ³ B² omits rājā. ⁴ K rāju-. ⁵ B² gacchante. ⁶ B² tātā.

⁷ B² aññatra. ⁸ B² gaṇhāthā. ⁹ B² omits kanditvā. ¹⁰ B² kaṇiṭṭha. ¹¹ B² ko-

tṭhāsaṃ. ¹² B² omits ca. ¹³ B² adds sajjatāva. ¹⁴ B² adds ye. ¹⁵ B² -māti.

¹⁶ B² omits sāmī. ¹⁷ K pipāsītā. ¹⁸ K -na. ¹⁹ K dakkhiṇajantūṃ, B² padak-
 khaṇajantūṃ.

paharitvā¹ „bhadde pāṇiyaṃ n' atthi, idaṃ pana me dakkhiṇa-
jannulohitaṃ² pivamānā nisīdā“³ 'ti āha. Sā tathā akāsi. Te
anupubbena Mahāgaṅgaṃ patvā pivitvā⁴ ca nahātvā ca phalā-
phalaṃ khāditvā phāsukaṭṭhāne⁵ vissamitvā ekasmiṃ Gaṅgāni-
vattane assamapadaṃ māpetvā vāsaṃ kappesuṃ. Ath' ekadi- 5
vasaṃ⁶ upari Gaṅgāya rājāparādhikaṃ⁷ coraṃ hatthapāde ca
kaṇṇanāsaṃ ca chinditvā⁸ ekasmiṃ ammaṇake⁹ nipajjāpetvā¹⁰
Mahāgaṅgāya pavāhesuṃ. So mahantaṃ aṭṭassaraṃ¹¹ karonto
taṃ ṭhānaṃ pāpuni. Bodhisatto tassa karuṇaṃ paridevita-
saddaṃ sutvā „dukkhappatto satto mayi ṭhite mā nassīti“¹² 10
Gaṅgātīraṃ gantvā taṃ uttāretvā assamapadaṃ ānetvā kāsā-
vadhopanaḷeṇaṇādihi¹³ vaṇapatikammaṃ akāsi. Bhariyā paṇ'
assa „evarūpaṃ nāma koṇṭhaṃ¹⁴ Gaṅgāya āvāhetvā¹⁵ paṭi-
jagganto¹⁶ vicaratīti¹⁷“¹⁸ vatvā taṃ¹⁹ koṇṭhaṃ²⁰ jigucchamānā
nuṭṭhubhanti²¹ vicarati. Bodhisatto tassa vaṇesu saṃvi- 15
rūhesu²² bhariyāya saddhiṃ taṃ assamapade katvā aṭavito
phalāphalāni āharitvā taṃ ca bhariyaṃ ca poseti²³. Etesu evaṃ
vasantesu sā itthi²⁴ taṃ koṇṭhe²⁵ paṭibaddhacittā hutvā tena
saddhiṃ anācāraṃ caritvā eten' upāyena Bodhisattaṃ māretu-
kāma hutvā evaṃ āha: „sāmi, ahaṃ tumhākaṃ aṃse nisīditvā 20
kantārā nikkhamamānā etaṃ pabbataṃ oloketvā 'ayye pabbate²⁶
nibbattadevate sace ahaṃ sāmikena saddhiṃ ārogā jīvitaṃ la-
bhissāmi balikammaṃ²⁷ te karissāmīti' āyāciṃ²⁸; sā maṃ idāni
uttāseti²⁹, karom' assā balikammaṃ“³⁰ ti. Bodhisatto taṃ māyaṃ
ajānanto sādhu 'ti sampatīcchitvā balikammaṃ sajjetvā tāya 25
balibhājanaṃ gāhāpetvā pabbatamatthakaṃ abhirūhi³¹. Atha

¹ B¹ pasāretvā. ² K -jantu-, B² -jantu-. ³ K pitvā. ⁴ B² -kaṭṭhānesu. ⁵ K
athekaṃ. ⁶ K rājāparādhikaṃ, B² rājāparādhikaṃ. ⁷ B² bhinditvā. ⁸ B¹ am-
maṇake. ⁹ B² nissajjāpetvā. ¹⁰ B² aṭṭassaraṃ. ¹¹ B² tasāvasocanale-. ¹² K
koṇṭhaṃ corr. to koṇṭhaṃ, B² koṇṭha, B² koṇṭhaṃ. ¹³ K adds chaṭṭitaṃ, B² pa-
vāhetvā. ¹⁴ B² pariṇag-. ¹⁵ K vicaratīti. ¹⁶ K naṃ. ¹⁷ B² koṇṭhaṃ, K koṇ-
ṭhaṃ corr. to koṇṭhaṃ. ¹⁸ K -tīti, B² nuṭṭhatantīti. ¹⁹ B² vakesu virūhesu.
²⁰ B² posesi. ²¹ K itthi. ²² so K B²; B² koṇṭha. ²³ B² pabbatamhi. ²⁴ B² -kaṃ-
pante. ²⁵ B² -ci. ²⁶ B² uttāpeti. ²⁷ K -ruhi, B² -rūhi.

nam sā evam āha: „sāmi, devatā no pi tvaṃ űeva uttama-
 devatā, paṭhamam tava taṃ¹ vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇam
 katvā vanditvā pacchā devatāya balikammaṃ karissāmīti“² sā
 Bodhisattam papātābhimukham ṭhapetvā vanapupphehi pūjetvā
 5 padakkhiṇam katvā vanditukāmā viya hutvā piṭṭhipasse ṭhatvā
 piṭṭhiyam paharitvā papāte pātetvā „diṭṭhā me va³ paccāmit-
 tassa piṭṭhīti“⁴ tuṭṭhamānasā pabbatā orohitvā koṇṭhassa⁵ santi-
 kam agamāsi. Bodhisatto pi papātānusārena⁶ pabbatā patanto⁷
 udumbararukkhamatthake ekasmiṃ akaṇṭake⁸ pattasañchanne
 10 gumble laggi, heṭṭhāpabbatam pana orohitum na sakkā, so
 udumbarāni khāditvā sākhanthare nisīdi. Ath' eko mahāsārīro
 godharājā heṭṭhāpabbatapādato abhirūhitvā⁹ tasmiṃ udumbare
 phalāni khādāti. So taṃ divasaṃ Bodhisattam disvā palāyi.
 Punadvase āgantvā ekasmiṃ passe phalāni khāditvā pakkāmi.
 15 Evaṃ punappunam¹⁰ āgacchanto Bodhisattena saddhim viśāsam
 āpajjitvā „tvaṃ¹¹ imam ṭhānam katham āgato sīti“¹² pucchitvā
 „iminā nāma kāraṇena“¹³ 'ti vutte „tena hi mā bhāyīti“¹⁴ vatvā
 Bodhisattam attano piṭṭhiyam nipajjāpetvā otāretvā araṇṇato
 nikkhamitvā mahāmagge¹⁵ ṭhapetvā „iminā maggena gaccha-
 20 thā¹⁶“¹⁷ 'ti uyyojetvā araṇṇam eva pāvisi. Bodhisatto ekaṃ
 gāmakam gantvā tattha vasanto pitu kālakatabhāvaṃ¹⁸ sutvā
 Bārāṇasim gantvā kulasantake rajje patitṭhāya Padumarājā nāma
 hutvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjam kārento ca-
 tusu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
 25 sālāyo kāretvā devasikam cha satasahassāni viśajjetvā dānam
 adāsi. Sāpi kho pāpitthi taṃ koṇṭham¹⁹ khandhe nisīdāpetvā
 araṇṇā nikkhamitvā manussapathe bhikkham caramānā yaḡu-
 bhattam saṃharitvā²⁰ taṃ koṇṭham²¹ posesi²². „Ayaṃ²³ te kiṃ

¹ B¹ tvaṃ. ² B² -ssāmā ti. ³ B³ B² omit va. ⁴ B⁴ koṇṭhassa, B¹ koṇṭhamkassā, K koṇṭassa. ⁵ K papātātānu-, B² pabbatānu-. ⁶ K papatanto. ⁷ B¹ atañṇake.
⁸ B¹ -rūyhitvā. ⁹ K -na. ¹⁰ K omits tvaṃ. ¹¹ B¹ -maggena. ¹² B¹ gacchāhi.
¹³ B¹ kālakāta-. ¹⁴ B² koṇṭham, K koṇṭam. ¹⁵ so B²; K saṃgharitvā, B¹ saṃ-
 gharitvā. ¹⁶ so K B²; B¹ poseti. ¹⁷ B¹ manussāyan, B² manussā ayaṃ.

hotīti“ pucchiyamānā „aḥam etassa¹ mātuladhītā², pitucchā-
 putto me esa, etass³ eva maṃ adamsu, sāhaṃ vajjhappattam⁴
 pi attano sāmikaṃ ukkhipitvā pariharanti⁵ bhikkhaṃ caritvā
 posemīti“ āha⁶. Manussā „ayaṃ patibbatā“ ti tato paṭṭhāya
 bahutaraṃ yāgubhattaṃ adamsu. Apare naṃ⁷ evaṃ āhaṃsu: 5
 „tvaṃ mā evaṃ vicari, Padumarājā Bārāṇasiyaṃ rajjaṃ kareti⁸,
 sakala-Jambudīpaṃ saṃkhobhetvā dānaṃ deti, so taṃ disvā
 tussissati, tuttho te⁹ bahuṃ dhaṇaṃ dassati, tava sāmikaṃ idha
 nisīdāpetvā gacchatha¹⁰“ ti thiraṃ katvā vettapacchiṃ adamsu.
 Sā anācārā taṃ¹¹ koṇṭhaṃ¹² vettapacchiyaṃ nisīdāpetvā pacchiṃ 10
 ukkhipitvā Bārāṇasiṃ gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati.
 Bodhisatto alaṃkatahatthikkhandhavaragato dānaggaṃ gantvā
 aṭṭhannaṃ vā dasannaṃ vā sahatthā dānaṃ datvā puna gehaṃ
 gacchati. Sā anācārā taṃ¹³ koṇṭhaṃ¹⁴ pacchiyaṃ nisīdāpetvā
 pacchiṃ¹⁵ ukkhipitvā tassa gamanamagge aṭṭhāsi. Rājā disvā 15
 „kiṃ etan“ ti pucchi. „Ekā deva patibbatā“ ti. Atha naṃ
 pakkosāpetvā sañjānitvā¹⁶ koṇṭhaṃ¹⁷ pacchito nīharāpetvā¹⁸
 „ayaṃ te kiṃ hotīti“ pucchi. Sā¹⁹ „pitucchāputto me deva
 kuladattiyo²⁰ sāmiko“ ti āha. Manussā taṃ²¹ antaraṃ aṇāntā
 „aho patidevatā“ ti ādini vatvā taṃ anācāritthiṃ vaṇṇayimsu. 20
 Puna rājā taṃ²² „ayan²³ te koṇṭho²⁴ kulladattiko²⁵ sāmiyo²⁶“
 ti pucchi. Sā rājānaṃ asañjānantī „āma devā“ ti sūrā hutvā
 kathesi. Atha naṃ rājā „kiṃ esa Bārāṇasirañño putto, nanu
 tvaṃ Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma
 mama jannulohitaṃ²⁷ pivitvā²⁸ imasmiṃ koṇṭhe²⁹ paṭibaddhacittā 25
 maṃ papāte pātesi, sā dāni tvaṃ nalāṭena maccuṃ gahetvā
 maṃ³⁰ mato ti maññamānā imaṃ tṭhānaṃ āgatā, nanu ahaṃ

¹ Bⁱ tassa. ² Bⁱ mātulassadhītā, K mātuladhītā ti. ³ Bⁱ veyappattā. ⁴ Bⁱ paricaranti, K pariharitvā. ⁵ K omits āha. ⁶ Bⁱ janā. ⁷ Bⁱ karesi. ⁸ K omits te. ⁹ Bⁱ gacchā. ¹⁰ K naṃ. ¹¹ so Bⁱ; K koṇṭhaṃ, B^p kuṇṭhaṃ. ¹² Bⁱ omits pacchiṃ. ¹³ Bⁱ sañjā-. ¹⁴ so B^p; K koṇṭhaṃ, Bⁱ koṇṭha. ¹⁵ both MSS ni-. ¹⁶ Bⁱ sāmi. ¹⁷ Bⁱ kuladattiko. ¹⁸ K omits taṃ. ¹⁹ Bⁱ ayaṃ. ²⁰ so B^p, K kuṇṭho, Bⁱ koṇṭhe. ²¹ Bⁱ sāmiko. ²² K jantu-, Bⁱ jaṇṇu-. ²³ Bⁱ -tvāna. ²⁴ so B^p Bⁱ; K koṇṭhe. ²⁵ Bⁱ mam.

jīvāmīti¹“ vatvā amacce āmantetvā „bho amaccā, nanu ahaṃ¹
 tumhehi puttḥo evaṃ kathesi²: ‘mama cha kaniṭṭhabhātikā cha
 itthiyo māretvā maṃsaṃ khādiṃsu, ahaṃ pana mayhaṃ
 bhariyaṃ ārogaṃ katvā Gaṅgātīraṃ netvā³ assamapade vasanto
 5 ekam vajjhappattaṃ koṇṭhaṃ⁴ uttāretvā paṭijaggim, sā itthi
 paṭibaddhacittā maṃ pabbatapāde papātesi⁵, ahaṃ attano metta-
 cittatāya⁶ jīvitaṃ labhin⁷” ti, yāya ahaṃ pabbatā pātito na sā⁸
 aññā esā⁹ dussilā¹⁰, so pi vajjhappatto¹¹ koṇṭho¹² na añño ayam
 evā¹³” ti vatvā imā gāthā avoca:

- 10 1. Ayam eva sā¹³ ahaṃ pi so anañño,
 ayam eva so¹⁴ hatthacchinno anañño
 yam āha¹⁵ ‘komārapatī¹⁶ maman’ ti,
 vajjh’ itthiyo¹⁷, n’ atthi itthisu saccam. 81.
- 15 2. Imañ ca jammaṃ musalena hantvā
 luddaṃ¹⁸ chavaṃ paraḍārūpasevīm
 imissā ca naṃ pāpapatibbatāya
 jīvantiyā chindatha kaṇṇanāsaṃ ti. 82.

Tattha yam āha¹⁵ komārapatī¹⁶ maman ti yaṃ ca sā²⁰ yaṃ me²¹
 komārapatī¹⁹ kuladattiyo²² sāmiko ti āha²³ ayam eva so anañño²⁴, yam āhu
 20 komārapatī ti pi pāḥo, ayam eva²⁵ hi pothakesu likhito, tassāpi²⁶ ayam ev’
 attho, vacanavipallāso pan’ ettha veditabbo, yaṃ²⁷ hi²⁸ raññā vuttaṃ tad eva
 idha āgataṃ, vajjhittthiyo ti itthiyo nāma vajjhā vadhitabbā, evaṃ n’ atthi
 itthisu saccan ti etāsu sabhāvo nāma’ eko n’ atthi, imaṃ jamman ti ādi
 ubhinnaṃ pi tesam daṇḍārōpanavasena²⁹ vuttaṃ, tattha jamman ti lāmakana,
 25 musalena hantvā ti musalena hanitvā³⁰ pothetvā atthini bhaṇḍanta³¹ cuṇṇa-
 vicuṇṇaṃ katvā, luddaṃ ti dāruṇaṃ, chavaṃ ti guṇābhāvena nijjīvaṃ matasadisam,

¹ B² yaṃ. ² so all three MSS. ³ B² gaṇtvā. ⁴ so B² B²; K koṇṭhaṃ. ⁵ B² pātesi.
⁶ K cittāya. ⁷ B² labhan. ⁸ B² hi. ⁹ B² esāsā. ¹⁰ B² adds ti. ¹¹ B² pajhappatto.
¹² so B²; K koṇṭho, B² koṇṭho. ¹³ B² assamevosā. ¹⁴ B² assamevaso. ¹⁵ B² yamahu.
¹⁶ B² komārupatī. ¹⁷ B² vijjhittthiyo. ¹⁸ B² luddhaṃ. ¹⁹ B² komāripatī. ²⁰ B² yaṃ
 esā. ²¹ B² ayameva. ²² B² kuladattihiko. ²³ B² āha. ²⁴ B² na añño. ²⁵ B² sayam-
 evā. ²⁶ so B²; K tasmā pi, B² so pi. ²⁷ K omits yaṃ. ²⁸ B² adds tena. ²⁹ so B²;
 K daṇḍārōpanavasena, B² dantārōpana-. ³⁰ B² paharitvā. ³¹ B² atthini bhuñjanto.

imissā ca nan ti ettha nan ti nipātamattaṃ imissā ca pāpapatibbatāya anā-
cārāya dussilāya jīvantiyā va kaṇṇanāsam chindathā 'ti attho.

Bodhisatto kodhaṃ adhivāsetuṃ asakkonto evaṃ tesam
daṇḍam āṇāpetvāpi na tathā kāresi, kopam¹ pana mandam
katvā yathā sā pacchiṃ sīsato oropetuṃ² na sakkoti evaṃ 5
gālham bandhāpetvā koṇṭham³ tattha pakkhipāpetvā attano
vijitā⁴ nīharāpesi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetva jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patiṭ-
ṭhabhi) „Tadā cha bhātaro aññatarā⁵ therā ahesuṃ⁶, bhariyā Cīncamāna- 10
vikā⁷, koṇṭho⁸ Devadatto⁹, godharājā Anando⁹, Padumarājā pana aham
evā“ 'ti. Cullapadumajātakaṃ¹⁰.

4. Maṇicorajātaka.

Na santi devā pavasanti nūnā 'ti. Idam Satthā Velu-
vane viharanto parisakkanam Devadattam ārabba kathesi. 15
Devadatto vadhāya parisakkatīti sutvā „na bhikkhave idān' eva pubbe
pi Devadatto mayham vadhāya parisakkati yeva, parisakkanto pi pana
mam vadhituṃ na sakkhīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Bārāṇasito avidūre gāmake gahapatikule nibbatti. 20
Ath' assa vayappattassa Bārāṇasito kuladhītaram ānesuṃ. Sā
piyā¹¹ ahosi abhirūpā dassanīyā devaccharā viya pupphalatā
viya lālamānā¹² mattakinnarī viya ca Sujātā¹³ ti nāmena
patibbatā silācārasampannā vattasampannā, niccakālam pi
'ssā pativattam¹⁴ sassuvattam¹⁵ sasuravattam ca katam eva¹⁶ 25
hoti, sā Bodhisattassa piyā ahosi manāpā¹⁷. Iti te ubho

¹ B¹ B² kodham. ² K oropituṃ. ³ so B² B¹; K koṇṭham. ⁴ B¹ jīvitā. ⁵ B¹ aññatarā.
⁶ B¹ ahesanti. ⁷ B¹ cīncīmanadhikā, K cīncāmānavikā. ⁸ K koṇṭho. ⁹ B¹ adds
ahosi. ¹⁰ B¹ adds tatīyam. ¹¹ B¹ suvaṇṇavaṇṇā. ¹² B¹ vilāsamānā. ¹³ B¹ catu
jātādīm. ¹⁴ B¹ piyātipatīpattam, K piyāpanivattam, B² sū patibbatā. ¹⁵ B¹
sassu. ¹⁶ B¹ katamo. ¹⁷ B¹ piyā manāpā ahoti.

pi pamodamānā ekacittā samaggavāsaṃ vasimsu. Ath' ekadivasaṃ Sujātā¹ „mātāpitāro datṭhukāṃ' mḥīti"² Bodhisattassa ārocesi. So „sādhū bhaddhe, maggapātheyyaṃ³ pahonakāṃ⁴ paṭiyādehīti“ khajjakavikatiṃ pacāpetvā khajjakādīni yānake
 5 ṭhapetvā yānakāṃ pājento⁵ yānakassa purato ahosi, itarā pacchato. Te nagarasamīpaṃ gantvā yānakāṃ mocetvā nahātvā⁶ bhuñjimsu. Puna Bodhisatto yānakāṃ yojetvā purato nisīdi, Sujātā⁷ vatthāni parivattetvā alaṃkaritvā pacchato nisīdi. Yānakassa antonagaraṃ pavitṭhakāle Bārāṇasirājā hatthik-
 10 kandhavaragato nagaraṃ padakkhiṇaṃ karonto⁸ taṃ padesaṃ⁹ agamāsi. Sujātā⁷ otaritvā yānakassa pacchato padasā¹⁰ pāyāsi. Rājā taṃ¹¹ disvā tassā rūpasampattiya ākaddhiyamānalocano paṭibaddhacitto hutvā ekaṃ amaccaṃ¹² „gaccha¹³ etissā sassāmikabhāvaṃ vā assāmikabhāvaṃ vā¹⁴ jānāhīti“ pesesi¹⁵. So
 15 gantvā tassā sassāmikabhāvaṃ¹⁶ ūtvā „sassāmikā¹⁷ kira¹⁸ deva¹⁹, yānake nisinno puriso etissā sāmiko“ ti āha. Rājā paṭibaddhacittataṃ²⁰ vinodetuṃ asakkonto kilesāturo hutvā „ekena naṃ upāyena mārāpetvā itthiṃ gahessāmīti“ cintetvā ekaṃ purisaṃ āmantetvā „gaccha bho, imaṃ cūlāmaṇiṃ vīthiṃ
 20 gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkipitvā eḥīti²¹“ cūlāmaṇiṃ datvā uyyojesi. So „sādhū“ 'ti taṃ gahetvā gantvā²² yānake ṭhapetvā „ṭhapito me devā“ 'ti āgantvā ārocesi²³. Rājā „cūlāmaṇi²⁴ me naṭṭho²⁵“ ti āha. Manussā ekakolāhalaṃ akaṃsu. Rājā „sabbadvārāni pidahitvā saṃcāraṃ chinditvā
 25 coraṃ pariyasathā“ 'ti āha. Rājapurisā tathā akaṃsu. Nagaraṃ ekaṃ²⁶ saṃkhobhaṃ ahosi. Itaro puriso manusse gahetvā Bodhisattassa santikaṃ gantvā „bho, yānakāṃ ṭhapehi, rañño

¹ Bⁱ sujātāpi, K sujā. ² K -kāmomhīti, Bⁱ datṭhukāmamhīti. ³ K omits bhaddhe maggapātheyyaṃ. ⁴ K pahonakāṃ. ⁵ Bⁱ pācanto. ⁶ Bⁱ omits nahātvā. ⁷ Bⁱ sujā. ⁸ Bⁱ katvā. ⁹ Bⁱ nagarasamīpadesaṃ. ¹⁰ Bⁱ adds va. ¹¹ K naṃ. ¹² Bⁱ adds ānāpesi. ¹³ Bⁱ adds tvaṃ. ¹⁴ Bⁱ omits vā. ¹⁵ Bⁱ pesahi. ¹⁶ K sāsami-, Bⁱ asāmi-. ¹⁷ Bⁱ asāmikā. ¹⁸ Bⁱ omits kira. ¹⁹ Bⁱ devāti. ²⁰ Bⁱ paṭibandhacittataṃ. ²¹ Bⁱ adds vatvā. ²² Bⁱ omits gantvā. ²³ Bⁱ devāti āha. ²⁴ K -ṇiṃ. ²⁵ Bⁱ naṭṭhā. ²⁶ Bⁱ eka.

cūlāmaṇi naṭṭho¹, yānakaṃ sodhessāmā²“ ‘ti so yānakaṃ so-
dhento attanā³ ṭhapitamapaṇiṃ gahetvā Bodhisattaṃ gahetvā
„mañicoro“⁴ ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābāhaṃ
bandhitvā netvā⁵ „ayaṃ mañicoro“ ti rañño dassesum⁶. Rājā⁷
„sīsam assa chindathā“ ‘ti āṇāpesi. Atha naṃ rājapurisā⁸ 5
catukke⁹ kasāhi tālentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamā-
pesum¹⁰. Sujātāpi yānakaṃ pahāya bāhā paggayha parideva-
mānā „sāmi“¹¹, maṃ nissāya imaṃ dukkhaṃ patto sīti“ pari-
devamānā pacchato pacchato¹² agamāsi. Rājapurisā „sīsam
assa chindissāmā“ ‘ti Bodhisattaṃ uttānaṃ nipajjāpesum¹³. 10
Taṃ disvā Sujātā attano silaguṇaṃ āvajjitvā¹⁴ „n’ atthi vata¹⁵
maññe imasmiṃ loke silavantānaṃ viheṭhanake¹⁶ pāpasāhasika-
manusse nisedhetum samatthā devatā¹⁷ nāmā“ ‘ti ādīni parideva-
mānā paṭhamam gātham āha:

1. Na santi devā, pavasanti¹⁸ nūna, 15
na hi¹⁹ nūna santi idha lokapālā,
sahasā karontānaṃ asaṇṇātānaṃ²⁰
na hi¹⁹ nūna santi paṭisedhitāro ti. 83.

Tattha na santi devā ti imasmiṃ loke silavantānaṃ olokanakā pāpānaṃ
ca nisedhanakā na santi nūna devā ti, pavasanti nūnā ‘ti evarūpesu vā kiccesu 20
uppannesu nūna pavasanti²¹ pavāsāṃ gacchanti, idha lokapālā ti imasmiṃ
loke lokapālakasammatā samaṇabrāhmaṇāpi²² silavantānaṃ anuggahakā²³ na hi²⁴
nūna santi, sahasā karontānaṃ asaṇṇātānaṃ²⁵ ti sahasā avīmaṇsitvā²⁶
sāhasikaṃ kammaṃ karontānaṃ dussīlānaṃ, paṭisedhitāro ti „evapurāṇaṃ
kammaṃ mā karittha, na labbhā etaṃ kātun“ ti²⁷ paṭisedhantā²⁸ ti²⁹. 25

Evam tāya silasampannāya paridevamānāya Sakkassa deva-
rañño nisinnāsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko „ko nu kho

¹ B² naṭṭhūti. ² B² sothessāmi. ³ B² attano. ⁴ so K B²; B² adds si. ⁵ B² omits netvā.

⁶ B² dassesi. ⁷ B² rājāpi. ⁸ K -so. ⁹ K repeats catukke. ¹⁰ B² nikkhamisu.

¹¹ B² sāmiko. ¹² B² only one pacchato. ¹³ B² nisajjā-. ¹⁴ B² B² āvajjetvā. ¹⁵ B²

tava. ¹⁶ B² viheṭhathake, B² viheṭṭhake. ¹⁷ B² devā. ¹⁸ B² papasanti. ¹⁹ so K B²;

B² ha. ²⁰ B² asaṇṇātānaṃ. ²¹ K pasavanti. ²² K brahmuno. ²³ B² anuggāhakā.

²⁴ so B²; K B² ha. ²⁵ B² asaṇṇātānaṃ. ²⁶ B² avi-, K avamaṇsitvā, B² āmaṇsitvā.

²⁷ B² ta. ²⁸ B² paṭisedhento, K paṭisedhantā. ²⁹ B² adds attho.

mañ Sakkattato cāvetukāmo“ ti āvajjanto imañ kāraṇaṃ ñatvā
 „Bārāṇasirājā atipharusaṃ kammaṃ karoti, sīlasampannaṃ
 Sujātaṃ kilameti¹, gantum dāni me² vattatīti³“ devalokā oruyha
 attano ānubhāvena hatthipitthe nisīditvā gacchantaṃ⁴ pāpa-
 5 rājānaṃ hatthito⁵ otāretvā dhammagandikāya⁶ uttānaṃ⁷ nipajjā-
 petvā⁸ Bodhisattaṃ ukkhipitvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā
 rājavesaṃ gāhāpetvā hatthikhandhe nisīdāpesi. Pharaṣuṃ
 ukkhipitvā sīsaṃ chindantā rañño sīsaṃ chindimsu, chinnakāle⁹
 yeva c' assa rañño sīsabhāvaṃ jānimsu. Sakko devarājā dissa-
 10 mānakasarīren' eva Bodhisattassa santikaṃ gantvā Bodhisattassa
 rājābhisekaṃ katvā¹⁰ Sujātāya ca¹¹ aggamahesitṭhānaṃ¹² dā-
 pesi. Amaccā c' eva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkaṃ¹³
 devarājānaṃ disvā „adhammikaṛājā mārito, idāni amhehi sakka-
 dattiko dhammikaṛājā laddho“ ti somanassappattā ahesuṃ.
 15 Sakko pi ākāse tthatvā „ayaṃ vo sakkadattiko rājā¹⁴ ito paṭ-
 tṭhāya dhammena rajjaṃ kāressati¹⁵, sace hi rājā adhammiko
 hoti devo akāle vassati kāle na vassati, chātakabhayaṃ roga-
 bhayaṃ satthabhayaṃ ti imāni tīṇi bhayāni upagatān' eva¹⁶
 hotīti“ ovaḍanto dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Akāle vassatī tassa, kāle tassa na vassati,
 saggā ca cavati tṭhānā, nanu so tāvatā hato ti. 84.

Tattha akāle ti adhammikassa rañño rajje ayutte kāle sassānaṃ pakkakāle
 vā lāyanaṃ addanādikāle vā devo vassati, kāle ti yuttapayuttakāle¹⁷ vapanakāle
 taruṇasassakāle gabbhagahaṇakāle ca na vassati, saggā cavati tṭhānā ti sagga-
 25 saṃkhātā tṭhānā devalokā ti attho, adhammikaṛājā hi appaṭilābhavasena devalokā
 cavati nāma, sagge pi vā¹⁸ rajjaṃ karonto¹⁹ adhammikaṛājā tato cavatīti pi
 attho, nanu so tāvatā hato ti nanu so adhammikaṛājā ettakena²⁰ hato hotīti,

¹ B¹ kilamāpeti. ² B¹ me dāni. ³ B¹ vattatīti. ⁴ B¹ taṃ. ⁵ B¹ hatthikhandhato.
⁶ so K B²; B¹ dhammabhaṇḍi-. ⁷ B¹ utthānaṃ. ⁸ B¹ uppajjāpetvā. ⁹ K chinda-
 kāle. ¹⁰ K omits katvā. ¹¹ B¹ sujātāyeva, B² sūjātaṃ yeva. ¹² B¹ -siṭṭhāne.
¹³ B¹ sakka. ¹⁴ B¹ adds laddho ti paṇāsaṃ ārocesi mahārāja tunhe pi. ¹⁵ B¹
 kāretha. ¹⁶ K anupagatāneva, B¹ anuvātāne. ¹⁷ B¹ adds pana. ¹⁸ B¹ B² omit
 vā. ¹⁹ B¹ kārento. ²⁰ B¹ ettha-.

atha vā ekaṃsavāci¹ ettha nukāro: n' eso² ekaṃsena ettāvātā hato, aṭṭhasu pana mahānirayesu soḷasasu³ ussadanirayesu dīgharattaṃ so haññissatīti ayam ettha attho.

Evam Sakko mahājanassa ovādaṃ datvā attano devatṭhānaṃ eva agamāsi. Bodhisatto pi dhammena rajjaṃ kāretvā sagga- 5
padaṃ⁴ pūresi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
„Tadā adhammikaṛājā Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, Sujātā Rā-
hulamātā, sakkadattiyarājā⁵ pana aham evā 'ti. Maṇicorajātakaṃ⁶.

5. Pabbatūpattharajātaka.

10

Pabbatūpatthare ramme ti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Kosalarañño kira eko
amacco antepure⁷ padussi⁸. Rājā parivīmaṃsamāno taṃ tattato⁹ ñatvā
„Satthu ārocessāmīti“ Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā „bhante,
amhākaṃ antepure eko amacco padussi¹⁰, tassa kiṃ kātuṃ vaṭṭatīti“¹¹ 15
pucchi. Atha naṃ Satthā „upakārako¹² te mahārāja so ca amacco¹³
sā ca itthi piyā“ ti pucchitvā „āma bhante, ativiya¹⁴ upakārako, sa-
kalaṃ rājakulaṃ sandhāretī, sāpi me¹⁵ itthi¹⁶ piyā“ ti vutte „mahā-
rāja, 'attano upakāresu¹⁷ sevakesu piyāsu ca itthi¹⁸su dubbhituṃ na
sakkā' ti pubbe pi rājāno¹⁹ paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā majjhata²⁰ va 20
ahesun“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍḍatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusāsako ahosi. Ath' assa rañño eko amacco ante-
pure padussi²¹. Rājā taṃ tattato²² ñatvā²³ „amacco pi me 25
bahupakāro²⁴, ayaṃ itthi¹⁶ pi²⁵ piyā, dve pi ime nāsetuṃ na

¹ B² -ci. ² B¹ na so. ³ K soḷasesu. ⁴ B¹ B² saggaṇḍarāṇi. ⁵ B¹ sakkadattissarājā.
⁶ B¹ adda catutthaṃ. ⁷ K -pura, B¹ -pūre. ⁸ both MSS. padussī. ⁹ B¹ B² ta-
thato. ¹⁰ B¹ -ssī. ¹¹ B¹ vattatī. ¹² B¹ upakāro. ¹³ K omits so ca amacco.
¹⁴ B¹ atipiya. ¹⁵ B¹ omits me. ¹⁶ B¹ itthi. ¹⁷ B¹ upakāraṇesu. ¹⁸ K itthi,
B¹ itthi. ¹⁹ K omits rājāno. ²⁰ so B²; K majjhantā, B¹ amajhattā. ²¹ B¹ -ssī.
²² K tathato corr. to tattato, B¹ tathato, B² tathato. ²³ B¹ jānitvā. ²⁴ B¹ B²
bahupakāro. ²⁵ B¹ omits pi.

sakkā, paṇḍitamaccam pañham¹ pucchitvā sace sahitabham bhavissati sahiṣṣāmi, noce na sahiṣṣāmīti“ Bodhisattam pakko-sāpetvā āsanam datvā „paṇḍita, pañham pucchissāmīti“ vatvā „puccha mahārāja, vissajjissāmīti“ vutte pañham pucchanto
5 paṭhamam gātham āha:

1. Pabbatūpatthare² ramme jātā pokkharanī sivā,
tam sigālo³ apāpāsi⁴ jānam sihena rakkhitan ti. 85.

Tattha pabbatūpatthare⁵ ti Himavantapabbatapāde⁶ pattharitvā⁷ t̥hite⁸ aṅgaṇat̥thāne ti attho, jātā pokkharanī sivā ti sītālā madhurodakapokkharanī
10 nibbattā, api ca pokkharasañchannā nadī pi pokkharanī yeva, apāpāsi⁹ apa itī upasaggo apāsi¹⁰ attho, jānam sihena rakkhitan ti sā pokkharanī siha-paribhogā sihena rakkhitā, so pi tam sigālo¹¹ sihena rakkhitā ayan ti jānanto va¹² apāsi, tvaṃ kiṃ maññasi sigālo sihassa abhāyitvā piveyya evarūpaṃ pokkharanī¹³ ti ayaṃ ettha adhippāyo.

15 Bodhisatto „addhā etassa¹⁴ antepure eko amacco paduṭṭho bhavissatīti“ ṇatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Pivanti va¹⁵ mahārāja sāpadāni mahānadinā,
na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā ti. 86.

Tattha sāpadānīti na kevalam sigālo va avasesāni¹⁶ pi¹⁷ sunakhassa-
20 bilālamigādīni¹⁸ sabbasāpadāni tam¹⁹ pokkharasañchannattā pokkharanīti laddha-nāmaṃ nadināṃ pivanti²⁰ eva, na tena anadī hotīti nadiyam pi²¹ dipadacatuppā-dāpi²² ahimacchāpi sabbe pipāsītā pāṇiyaṃ²³ pivanti, na sā tena kāraṇena anadī uāma hoti, nāpi²⁴ uccih̥ṭṭhanadī²⁵, kasmā: sabbesaṃ sādharapattā, yathā ca²⁶ nadī yena kenaci pītā na dussati evaṃ itthi²⁷ pi kilesavasena sāmikaṃ atikkamitvā
25 aññena saddhiṃ sarivāsaṃ gatā n' eva anitthi²⁸ hoti, kasmā: sabbesaṃ sādha-
raṇabhāvena, nāpi uccih̥ṭṭhitthi²⁹, kasmā: odakantikātāya³⁰ suddhabhāvena, khamassu yadi te piyā ti yadi pana te sā itthi³¹ piyā so ca amacco bahū-pakāro³² tesam ubhinnaṃ pi khamatha, majjhattabhāve³³ tiṭṭhathā 'ti.

¹ B¹ puññam. ² B² pappatupattare. ³ B³ siṅgālo. ⁴ B⁴ apapāpi, B² apapāyi. ⁵ B⁵ pappatupattare ramme. ⁶ K -do. ⁷ B⁷ pattaretvā. ⁸ K t̥hito, B⁸ t̥hite. ⁹ B⁹ apapāpiti. ¹⁰ B¹⁰ pāpiti, B² papāyi. ¹¹ B¹¹ siṅgālo pi. ¹² B¹² ca. ¹³ B¹³ -ṇi. ¹⁴ B¹⁴ hitessa. ¹⁵ B¹⁵ B² ce. ¹⁶ K avasesādī. ¹⁷ B¹⁷ omits pi. ¹⁸ B¹⁸ sukhasadasilāla-. ¹⁹ K nam. ²⁰ K hi. ²¹ B²¹ dvipada-. ²² K pāṇiyaṃ, B²² pāṇiyaṃ. ²³ K na pi. ²⁴ K uccih̥ṭṭha-. ²⁵ B²⁵ omits ca. ²⁶ B²⁶ itthi. ²⁷ B²⁷ anattā. ²⁸ K uccih̥ṭṭhitthi, B²⁸ uccih̥ṭṭhi. ²⁹ B²⁹ -kathāya. ³⁰ B³⁰ bahu-. ³¹ K majjhattā-, B³¹ majhatta-.

Evam Mahāsatto rañño ovādaṃ adāsi. Rājā tassa ovāde
thatvā „puna evarūpaṃ pāpakammaṃ mā karitthā“ 'ti vatvā
ubhinnaṃ pi khami. Tato patthāya te oramiṃsu. Rājāpi dā-
nādāni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ¹ pūresi.

Kosalarājāpi imaṃ dhammaḍesanaṃ sutvā tesaṃ ubhinnaṃ pi 5
khamitvā majjhato ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammaḍesanaṃ āharitvā jātaḥaṃ samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahoṣi, paṇḍitāmacco pana ahaṃ evā“ 'ti. Pabba-
tūpattharajātaḥaṃ².

6. Valāhassajātaḥa.

10

Ye na kāhanti ovādaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. So hi bhikkhu
Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ“
ti vatvā³ „kimbāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alaṃkatamātugāmaṃ disvā
kilesavaseṇā“ 'ti āha. Atha naṃ Satthā „itthiyo nāṃ" etā bhikkhu 15
attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi c' eva itthikuttavilāsehi ca
purise⁴ palobhetvā⁵ attano vase katvā⁶ vasaṃ upagatabhāvaṃ ātvā
silavināsaṃ c' eva dhanavināsaṃ⁷ ca pāpaṇaṭṭhena⁸ yakkhiniyo ti vuc-
canti, pubbe pi⁹ hi yakkhiniyo itthikuttena ekaṃ¹⁰ purisaṣatthaṃ upa-
saṃkamitvā vāṇijake¹¹ upalobhetvā¹² attano vase katvā puna aññe 20
purise disvā te sabbe pi⁹ jīvitakkhayaṃ pāpetvā ubhoḥi hanukapassehi
lohitaṃ paggharantena¹³ muraṃurāpetvā khādīṃsū“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Taṃ bapaṇṇidīpe Sirīṣavattthuṃ¹⁴ nāma yakkhana-
garaṃ ahoṣi. Tattha yakkhiniyo vasiṃsu. Tā bhinnaṇāvānaṃ¹⁵ āga-
takāle alaṃkatapaṭiyattā¹⁶ khādaniyaṃ¹⁷ bhojaniyaṃ gāhāpetvā 25
dāsigaṇaparivutā dāraḥa aṃkenādāya vāṇije¹⁸ upasaṃkamanti¹⁹.

¹ B¹ saggapuraṃ, B² -puraṃ. ² B¹ adda pañcamaṃ. ³ B¹ vutte. ⁴ B¹ vāṇijaka.
⁵ K upalāpetvā, B² upalobhetvā. ⁶ K omits attano vase katvā. ⁷ B¹ dhana-
khayaṃ. ⁸ B¹ papuṇaṭṭhena, B² pāpuṇaṭṭhena. ⁹ B¹ omits pi. ¹⁰ B¹ eka. ¹¹ K
vāni-. ¹² K upalāpetvā. ¹³ B¹ byaggha-. ¹⁴ B¹ sirīṣavattthu, B² sirīvatthu,
sirīṣavattthu. ¹⁵ B¹ B² add vāṇijānaṃ. ¹⁶ so B²; B¹ -yatta, K -yattaṃ. ¹⁷ B¹ B²
-niya. ¹⁸ K vāṇije, B¹ vāṇijake. ¹⁹ B¹ -kamitvā.

Tesaṃ¹ „manussavāsaṃ² āgat' amhā“³ 'ti sañjānanatthaṃ⁴ tattha tattha⁵ kasigorakkhādīni karonte⁶ manusse gogaṇe sunakhe ti⁷ evaṃ ādīni dassenti, vāṇijānaṃ santikaṃ⁸ gantvā „imaṃ yāgum pivatha⁹, bhattaṃ bhuñjatha¹⁰, khādaniyaṃ khādatha“¹¹ 'ti vadanti.

5 Vāṇijā ajānantā tāhi¹² dinnāṃ paribhuñjanti. Atha tesaṃ khādītva bhuñjitvā¹³ vissamitakāle¹⁴ paṭisanthāraṃ karonti. „Tumhe katthavāsikā, kuto āgatā, kahaṃ gacchissatha, kena kammena idhāgat' atthā“¹⁵ 'ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat' amhā“¹⁶ 'ti vutte ca „sādhū ayyā, amhākaṃ pi sāmikānaṃ nāvaṃ¹⁷

10 abhirūhitvā¹⁸ gatānaṃ tīṇi saṃvaccharāṇi atikkantāni¹⁹, te matā bhavissanti, tumhe pi vāṇijā yeva, mayaṃ tumhākaṃ pādapari-cārikā bhavissāmā“²⁰ 'ti vatvā te vāṇije itthikuttabhāvavilāsehi²¹ palobhetvā yakkhanagaraṃ netvā sace paṭhamagahitā manussā atthi te devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare²² pakkhipanti.

15 Attano vasanaṭṭhāne bhinnanāvamanusse²³ alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṃ orato Nāgadīpaṃ ti evaṃ samuddatīraṃ anuvaranti, ayaṃ tāsāṃ dhammatā. Ath' ekadivasaṃ pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsāṃ nagarasamīpe uttarimsu. Tā tesaṃ santikaṃ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṃ ānetvā paṭhamagahitamanusse devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhi-

20 pitvā jeṭṭhakayakkhīni²⁴ jeṭṭhakavāṇijaṃ²⁵ sesā sese ti tā pañcasatā yakkhīniyo te pañcasate vāṇije attano sāmike akaṃsu. Atha sā jeṭṭhayakkhīni rattibhāge vāṇije niddaṃ gate utthāya gantvā kāraṇaghare manusse māretvā maṃsaṃ khādītva āgac-

25 chati. Sesāpi tath' eva karonti. Jeṭṭhayakkhīniyā manussa-maṃsaṃ khādītva āgatakāle sarīraṃ sītalaṃ hoti. Jeṭṭhavāṇijo parigaṇhanto tassā yakkhīnibhāvaṃ ṇatvā „imā pañcasatāpi

¹ B¹ te. ² K manussā-. ³ K sañjānanatthaṃ, B¹ sañcānanatthaṃ. ⁴ B¹ only one tattha. ⁵ B¹ kārente. ⁶ B¹ gonesurukkhantesu ti. ⁷ B¹ -ke. ⁸ B¹ adds imaṃ. ⁹ K nāhi. ¹⁰ B¹ adds pivitvā. ¹¹ B¹ visa-. ¹² B¹ nāvā. ¹³ K -rūhitvā, B¹ -rūhyitvā. ¹⁴ K atikkantāti, B¹ abhikkatanāni. ¹⁵ K -kuttuhāvabhāva-, B¹ -kuttavāsavilā-, B¹ itthikuttabhāvavilāsehi. ¹⁶ B¹ kāraṇaṃ-. ¹⁷ both MSS. -nāvā-. ¹⁸ B¹ jeṭṭhayakkhīni. ¹⁹ B¹ jeṭṭhavā.

yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyitum vaṭṭatīti¹ punadvase
 pāto va mukhadhovanatthāya² gantvā sesavāṇijānaṃ ārocesi:
 „imā yakkhiniyo na mānusiyo“, aññesaṃ bhinnanāvānaṃ āgata-
 kāle te sāmike katvā amhe khādissanti, etha⁴ amhe palā-
 yāmā⁵ ‘ti tesu aḍḍhateyyasatā „mayam etā vijahitum na sak- 5
 khissāma, tumhe gacchatha, mayam na palāyissāmā“ ‘ti āhamsu.
 Jetṭhavāṇijo attano vacanakare aḍḍhateyyasate gahetvā tāsāṃ
 bhīto palāyi. Tasmiṃ pana⁶ kāle Bodhisatto valāhassayoni-
 yaṃ⁷ nibbatti, sabbaseto kākasāso muñjakeso iddhiṃ vebhāsāṃ-
 gamo ahoṣi. So Himavantato ākāse uppatitvā Tambapannidīpaṃ 10
 gantvā tattha Tambapannisare pallale sayamjātasālīṃ khādītva
 gacchati, evaṃ gacchanto vā⁸ „janapadaṃ gantukāmā⁹ atthi, ja-
 napadaṃ gantukāmā¹⁰ atthīti“ tikkhattum karuṇāya¹¹ paribhāvi-
 taṃ¹² mānusiṃvacaṃ bhāsati. Te tassa vacanaṃ sutvā upasaṃ-
 kamitvā añjalim paggayha „sāmi mayam janapadaṃ ganiṣṣāmā“ 15
 ‘ti āhamsu. „Tena hi mayham piṭṭhiṃ abhirūhatha“ ‘ti. Ath’
 ekacce¹³ abhirūhiṃsu ekacce vāladhiṃ gaṇhiṃsu ekacce añjalim
 paggahetvā atthamsu yeva. Bodhisatto antamaso¹⁴ añjalim
 paggahetvā tṛite sabbe pi¹⁵ te aḍḍhateyyasate vāṇije at-
 tano ānubhāvena janapadaṃ netvā sakasakaṭṭhānesu¹⁶ patitṭhā- 20
 petvā attano vasanaṭṭhānaṃ agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo
 aññesaṃ āgatakāle te tattha ohīnake aḍḍhateyyasate manusse
 vadhivā khādīṃsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave, yathā te yakkhiṇīnaṃ
 vasaṃ gatā vāṇijā jīvitaḥkayaṃ pattā valāhassarājassa¹⁷ vacanakarā 25
 sakasakaṭṭhānesu¹⁸ patitṭhitā evaṃ evaṃ Buddhānaṃ ovādaṃ akaronā¹⁹
 bhikkhū¹⁵ pi bhikkhuniyo¹⁹ pi upāsakāpi²⁰ upāsikāyo²¹ pi catusu

¹ K vaddhatīti. ² K mukhaṃ-. ³ B² B² manussitthiyo. ⁴ K omits etha. ⁵ B² pa-
 lāyissāmā. ⁶ B² omits pana. ⁷ B² valāhakassa-, B² valāhakaassa-. ⁸ B² ca so,
 B² so. ⁹ B² gantukāmo. ¹⁰ B² omits atthi janapadaṃ gantukāmā. ¹¹ K karuṇā.
¹² B² -ta. ¹³ B² tathekacce. ¹⁴ B² adds pi. ¹⁵ B² adds tā. ¹⁶ B² only one
 saka. ¹⁷ B² B² valāhakassa. ¹⁸ K -ne. ¹⁹ B² -to. ²⁰ B² bhikkhu. ²¹ B²
 bhikkhūni.

apāyesu pañcavidhabandhanakammakaraṇaṭṭhānādisu¹ mahadukkhaṃ pā-
puṇanti, ovāḍakarā pana tisso kulasampattiyo cha² kāmasagge³ vīsati
brahmaloke ti imāni c' eva ṭhānāni patvā Amatamahānibbānaṃ sacchi-
katvā mahantaṃ sukhaṃ anubhavanti⁴ vatvā abhisambuddho hutvā
5 imā gāthā avoca:

1. Ye na kāhanti ovāḍaṃ narā Buddhena desitaṃ
vyasanā⁵ te gamissanti rakkhasīhi va⁶ vāṇijā. 87.

2. Ye ca kāhanti ovāḍaṃ narā Buddhena desitaṃ
soṭṭhiṃ⁶ pāraṃ gamissanti vālāhenēva⁷ vāṇijā ti. 88.

10 Tattha ye na kāhanti ye na karissanti, vyasanā⁴ te gamissanti⁵
te mahāvināsaṃ pāpuṇissanti, rakkhasīhi va⁸ vāṇijā ti rakkhasīhi palo-
bhitavāṇijā⁹ viya, soṭṭhiṃ¹⁰ pāraṃ gamissanti anantarāyena nibbānaṃ
pāpuṇissanti, vālāhenēva¹¹ vāṇijā ti vālāhen' eva¹² āgacchathā 'ti vuttā¹²
tassa vacanakarā¹³ vāṇijā viya, yathā hi te samuddajāraṃ gantvā sakaṭṭhānāni
15 agamaṃsu¹⁴ evaṃ Buddhānaṃ ovāḍakarā saṃsārapāraṃ nibbānaṃ gacchanti
Amatamahānibbānena dhammadesanāya kūṭaṃ gaṇhi.

Iti Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale
patiṭṭhahi, aṇṇe pi bahū sotāpattisakadāgāmanāgāmarahattaphalāni
20 pāpuṇimisu) „Tadā vālāhassarājassa¹⁵ vacanakarā adḍhateyyasatā
vāṇijā Buddhaparisā ahesuṃ, vālāhassarājā¹⁶ pana aham evā¹⁷ 'ti.
Vālāhassajātakaṃ¹⁷.

7. Mittāmittajātaka.

Na naṃ umhayate disvā ti. Idaṃ Satthā Sāvatthiyaṃ
25 viharanto aṇṇataraṃ bhikkhuṃ ārabha kathesi. Aṇṇatara bhikkhu
„mayā¹⁸ gahite mayhaṃ upajjhāyo na kujjhissatīti“ upajjhāyena ṭha-
pitaṃ vissāseṇa ekaṃ vatthakhaṇḍaṃ¹⁹ gahetvā upāhanatthavikaṃ²⁰
katvā pacchā²¹ upajjhāyaṃ āpucchi. Atha naṃ upajjhāyo „kiṃkāraṇā

¹ K pañcavināsaṃ - -disu. ² B² ca. ³ B² khātāpasagge, B² kāmasaggesu. ⁴ B²
byasanāni. ⁵ both MSS. ca. ⁶ B² soṭṭhi. ⁷ B² B² valā-. ⁸ B² ca. ⁹ B² lobhitā-.
¹⁰ both MSS. soṭṭhi. ¹¹ B² B² valā-. ¹² B² vutte. ¹³ -kārā. ¹⁴ B² āgamiṃsu.
¹⁵ B² vālāhaka, B² vālāhakaassa. ¹⁶ B² vālāhaka, B² vālāhakaassa. ¹⁷ B² vālā-
hakaṃ, B² vālāhaka-, B² adds chaṭṭhaṃ. ¹⁸ B² mayā. ¹⁹ B² vatta-. ²⁰ B² upā-
hanatthavikaṃ. ²¹ B² omits pacehā.

gaṇhīti“ vatvā „mayā gaṇite na kujjhissatīti¹ tumbhākaṃ viśāsena“
 'ti vutte „ko mayā saddhiṃ tuyhaṃ viśāso nāma“ 'ti vatvā kuddho
 uttāhātvā pahari. Tassa sā kiriyā bhikkhūsu pākaṭā jātā. Ath'eka-
 divasaṃ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuttāpesuṃ: „āvuso
 asuko kira daharako upajjhāyassa viśāsena vatthakhaṇḍaṃ² gaḇetvā 5
 upāhanatthavikaṃ³ akāsi, atha naṃ upajjhāyo 'ko mayā saddhiṃ
 tuyhaṃ viśāso nāma' 'ti vatvā kuddho uttāhātvā paharīti“. Satthā
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisimā“ ti
 pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa⁴ bhikkhu⁵
 attano saddhivihārikena⁶ saddhiṃ avissāsiko, pubbe pi avissāsiko yevā“ 10
 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁷ brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā⁸
 gaṇasatthā hutvā Himavantapadese⁹ vāsāṃ kappesi. Tasmiṃ 15
 isigaṇe eko tāpaso Bodhisattassa vacanaṃ akatvā ekaṃ mata-
 mātikaṃ hatthipotakaṃ paṭijaggi. Atha naṃ so vuddhippatto¹⁰
 māretvā araññaṃ pāvisi. Tassa sarīrakiccaṃ katvā isigaṇo¹¹
 Bodhisattaṃ parivāretvā „bhante kena nu kho kāraṇena mitta-
 bhāvo vā amittabhāvo vā sakkā jānitun“ ti pucchi¹². Bodhi- 20
 satto „iminā vā¹³ kāraṇenā¹⁴“ 'ti ācikkhanto imā gāthā avoca:

1. Na naṃ umhayate disvā na ca naṃ¹⁴ paṭinandati
 cakkhūni c' assa na dadāti paṭilomaṃ ca vattati. 89.
2. Ete bhavanti ākāra amittasmiṃ patiṭṭhitā
 yehi amittaṃ jāneyya disvā ca sutvā ca paṇḍito ti. 90. 25

Tattha na naṃ umhayate disvā ti yo hi¹⁵ yassa amitto hoti so¹⁶ taṃ
 puggalaṃ disvā na umhayate¹⁷ hasitaṃ¹⁸ na karoti pahaṭṭhākāraṃ na dasseti,

¹ B² kujjhissasi. ² B² vatta-. ³ B² upāhanatthavikaṃ. ⁴ B² evaso. ⁵ both MSS.
 bhikkhū. ⁶ B² vihārikena. ⁷ B² kāsikarathē. ⁸ B² -ppadese. ⁹ B² adds so
¹⁰ B² -ṇā. ¹¹ B² pucchisu. ¹² K ca, B² vā. ¹³ B² omits kāraṇenā. ¹⁴ B² vā
 ca naṃ. ¹⁵ B² ha. ¹⁶ K omits so. ¹⁷ K umhate. ¹⁸ B² sāpitaṃ.

na ca naṃ paṇandatīti tassa¹ vacanaṃ sutvāpi taṃ² puggalaṃ na paṇ-
 nandati sādhu subhāsitaṃ³ ti⁴ nābbhanumodati⁵, cakkhūni cassa na dadātīti
 cakkhunā cakkhunā āharitvā pamukho⁶ hutvā na oloketi, aññāto cakkhūni harati,
 paṇilomaṃ ca vattatīti tassa kāyakammaṃ vacikammaṃ pi na roceti⁷ paṇi-
 lomani⁸ gāhaṃ gaṇhati paccanikaṃ⁹ gāhaṃ, ākāra ti kāraṇāni, yehi amittan
 ti yehi kāraṇehi, tāni kāraṇāni disvā ca sutvā ca paṇḍito puggalo ayaṃ me¹⁰
 amitto ti jāneyya, tato viparītehi pana mittabhāvo¹¹ jānītabbo ti.

Evam Bodhisatto mittāmittabhāvakāraṇāni ācikkhitvā Brah-
 mavihāre¹² bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi¹³.

- 10 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 hatthiposaakatāpaso saddhivihāriko ahoṣi, hatthi¹⁵ upajjhāyo, isigaṇo
 Buddhapariṇāsaṃ, gaṇasatthā pana aham evā¹⁶ ti. Mittāmitta-
 jātakam¹⁶.

8. Rādhajātaka.

- 15 Pavāsā¹⁷ āgato tātā ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto
 ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So kira Satthārā
 „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ bhante“
 ti vatvā „kimkāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alaṃkātāitthiṃ¹⁸ disvā kilesa-
 vasaṇā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „mātugāmo nāma bhikkhu¹⁹ na
 20 sakkā rakkhituṃ, pubbe²⁰ dovārike ṭhapetvā²¹ rakkhantāpi rakkhituṃ
 na sakkhiṃsu, kin te itthiya²², laddhāpi rakkhituṃ na sakkā“ ti²³ vatvā
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto sukayoniyaṃ nibbatti, Rādhō ti 'ssa nāmaṃ,
 25 kaniṭṭhabhātā pan' assa Poṭṭhapādo nāma. Te ubho pi taruṇa-
 kāle yeva eko luddako gahetvā Bārāṇasiyaṃ aññatarassa brāhma-
 nassa adāsi. Brāhmaṇo te puttattṭhāne ṭhapetvā²¹ patijaggi.

¹ B² paṇi. ² K naṃ. ³ B² -taṃ. ⁴ B² omits ti. ⁵ B² nu cānumodanti. ⁶ B²
 paṇimukho. ⁷ B² rocati. ⁸ B² -ma. ⁹ K paccanikaṃ, B² pañcanika. ¹⁰ B² omits
 me. ¹¹ K mittāmitta-. ¹² B² brahmaṇa-. ¹³ K ahoṣīti. ¹⁴ B² dhammadesanaṃ.
¹⁵ so both MSS. ¹⁶ B² adds sattamaṃ nīhitam. S. Cfr. supra Vol. I p. 495.
¹⁷ B² savasaṃ. ¹⁸ B² alaṃkātām-. ¹⁹ K bhikkhū. ²⁰ B² adds pi. ²¹ B² ṭhapetvā.
²² B² Bp -yo. ²³ B² sakkotīti.

Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā¹ dussilā. So² vohāra-
karaṇatthāya³ gacchanto te sukaṇṇatke āmantetvā „tāta, ahaṃ
vohāratthāya gacchāmi, kāle vikāle vā tūhākaṃ mātu
karaṇakammaṃ olokeyyāthā ti, aññassa purisassa⁴ gamana-
bhāvaṃ vā āgamanabhāvaṃ⁵ vā jāneyyāthā“ ’ti brāhmaṇiṃ 5
sukaṇṇatke⁶ paṭicchāpetvā⁷ agamāsi. Sā tassa⁸ nikkhanta-
kālaṇo paṭṭhāya anācāraṃ cari, rattim pi divāpi āgacchantānaṃ
ca gacchantānaṃ ca pamāṇaṃ n’ atthi. Taṃ disvā Poṭṭhapādo
Rādhaṃ pucchī: „brāhmaṇo imaṃ brāhmaṇiṃ ambhakaṃ niyyā-
detvā gato, ayaṃ ca pāpakammaṃ karoti, vadāmi na“ ti. 10
Rādho „mā vadāti“ āha. So tassa vacanaṃ agahetvā „amma
kiṃkāraṇaṃ pāpakammaṃ karosīti“ āha. Sā taṃ māretukāma
huttvā „tāta, tvaṃ nāma mayhaṃ putto, ito paṭṭhāya na karissā-
miti, ehi tāta tāvā¹⁰“ ’ti piyāyamaṇā viya naṃ¹¹ pakkosittvā
āgataṃ gahetvā „tvaṃ maṃ ovadasi¹², attano pamāṇaṃ na 15
jānāsīti“ gīvaṃ gahetvā māretvā¹³ uddhanantaresu pakkhipi.
Brāhmaṇo āgantvā vissamittvā Bodhisattaṃ „kiṃ tāta Rādha
mātā vo¹⁴ anācāraṃ karoti na¹⁵ karotīti“ pucchanto paṭṭhamāṃ
gātham āha:

1. Pavāsā¹⁶ āgato tāta idāni na cirāgato, 20
kaccin nu tāta te mātā¹⁷ na aññaṃ upasevatīti. 91.

Tass’ attho: ahaṃ tāta¹⁸ pavāsā āgato so c’ amhi¹⁹ idāni eva āgato na
cirāgato, tena pavattin ājānanto taṃ pucchāmi; kaccin²⁰ nu²¹ tāta te²² mātā
aññaṃ²³ purisaṃ na upasevatīti.

Rādho „tāta paṇḍitā²⁴ nāma bhūtaṃ vā abhūtaṃ vā aniy- 25
yānikaṃ nāma na²⁵ kathentīti“ ñāpento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ arakkhikā. ² K omits so. ³ Bⁱ -kāra-. ⁴ so B^p; Bⁱ aññapurisā, K aññaṃ
purisantarāhi. ⁵ K aga-, Bⁱ āmana-, B^p āgamanabhāvaṃ anāgamanabhāvaṃ vā.
⁶ Bⁱ -kānaṃ. ⁷ Bⁱ paṭicchādetvā. ⁸ Bⁱ cūssa. ⁹ K vadhīti, Bⁱ caritī. ¹⁰ Bⁱ tāva
tāta. ¹¹ K omits naṃ. ¹² Bⁱ vadasi. ¹³ Bⁱ vidhaṃ parivattetvā. ¹⁴ Bⁱ te mātā.
¹⁵ Bⁱ omits karoti na. ¹⁶ Bⁱ savāsā. ¹⁷ Bⁱ kiccū nu kho tāta mātā. ¹⁸ Bⁱ adds
rādha. ¹⁹ Bⁱ sodhamhi. ²⁰ Bⁱ kicci. ²¹ Bⁱ adds kho. ²² Bⁱ omits te. ²³ K
añña. ²⁴ Bⁱ -to. ²⁵ Bⁱ omits na.

2. Na kho pan' etaṃ subhaṇaṃ¹ giraṃ saccupasaṃhitaṃ ,
sayetha Poṭṭhapādo va mummure² upakūsito³. 92.

Tattha giran ti vacanaṃ, vacanaṃ⁵ hi yathā idāni girā evaṃ tadā giran ti
vuccati, so hi⁶ sukapotako lūgaṃ anādiyivā⁷ evaṃ āha, ayaṃ pan' ettha attho:
5 tāta paṇḍitena⁸ nāma saccupasaṃhitaṃ² yathābhūtaṃ atthayuttaṃ⁹ sabhāva-
vācam¹⁰ pi aniyyanikaṃ¹¹ na subhaṇaṃ¹², aniyyanikaṃ ca saccaṃ bhaṇanto
sayetha Poṭṭhapādo va mummure¹³ upakūsito¹⁴ ti¹⁵ yathā Poṭṭhapādo
kukkule¹⁶ jhāmo¹⁷ sayati evaṃ sayeyyā ti, upakūjito¹⁸ ti pi pāṭho, ayaṃ ev'
attho.

10 Evaṃ Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṃ desetvā „mayāpi
imasmiṃ ṭhāne vasituṃ na sakkā“ ti brāhmaṇaṃ āpucchitvā
araññaṃ eva pāvisi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patitṭhaṃhi)
13 „Tadā Poṭṭhapādo Ānando ahosi, Rādho pana aham evā“ 'ti. Rādha-
jātakaṃ²⁰.

9. Gahapatijātaka.

Ubhayam me na khamatīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto ukkaṇṭhitam eva²¹ ārabha kathesi²², kathento²³ ca²⁴
20 „mātugāmo nāma arakkhiyo²⁵, pāpaṃ²⁶ katvā yena ten²⁷ upāyena
sānikaṃ vañceti²⁸ yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁹ gahapatikule nibbattitvā vayap-
patto gharāvāsaṃ gaṇhi. Tassa bhariyā dussilā gāmaḥhojana-
25 kena saddhiṃ anācāraṃ carati. Bodhisatto ñatvā parigaṇhanto

¹ K subhaṇaṃ, B¹ purāṇaṃ. ² so B²; K paccū-, B¹ paccu-. ³ B¹ summena.

⁴ B¹ upakupito. ⁵ B¹ nacanaṃ. ⁶ B¹ omits hi. ⁷ B¹ anāda-. ⁸ B¹ paṇḍito. ⁹ K
yathābhūtaṃ tatthayuttaṃ, B¹ yathābhūtatayutta, B² atthayutta. ¹⁰ B¹ B² sabhā-
vavacanaṃ. ¹¹ B¹ ane-. ¹² B¹ purāṇaṃ. ¹³ B¹ suppanne. ¹⁴ B¹ upakumatto.

¹⁵ K omits ti. ¹⁶ B¹ -je. ¹⁷ B¹ cabhamo. ¹⁸ B¹ upakuṭṭhito. ¹⁹ B¹ dhamma-
desanaṃ. ²⁰ B¹ adds aṭṭhamāṃ niṭṭhitaṃ. ²¹ B¹ ukkaṇṭhitabhāvaḥbhikkhuṃ.

²² K omits kathesi. ²³ K kathanto. ²⁴ B¹ va. ²⁵ B¹ -ko. ²⁶ B¹ pākammaṃ.

²⁷ B¹ yenakenaci. ²⁸ B¹ sāmikenāceti, K vañcenti. ²⁹ B¹ kāsikaraṭṭhe.

carati. Tadā pana antovasse bījesu nīhatesu¹ chātakaṃ ahoṣi,
 sassānaṃ gabbhagahaṇakālo² jāto, sakalagāmaṃvāsino „ito
 māsadvayena³ sassāni uddharitvā vihiṃ dassāmā“⁴ 'ti ekato
 hutvā gāmaḥhojakassa hatthato ekaṃ jaragoṇaṃ gaḥetvā maṃ-
 saṃ khādīṃsu. Ath' ekadivasaṃ gāmaḥhojako khaṇaṃ oloketvā 5
 Bodhisattassa bahigatavelāya⁴ gehaṃ pāvisi. Tesarū sukhani-
 pannakkhaṇe⁵ yeva Bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhi-
 mukho pāyāsi⁶. Sā itthi⁷ gāmadvārābhīmukhī⁸ taṃ disvā
 „ko nu kho“ ti ummāre ṭhatvā⁹ oloketi¹⁰ „so yevā“ 'ti ṇatvā
 gāmaḥhojakassa ācikkhi. Gāmaḥhojako bhūto pakampi. Atha 10
 naṃ sā „mā bhāyī, atth' eko upāyo, amhehi tava hatthato go-
 maṃsaṃ khāditaṃ, tvaṃ maṃsamūlaṃ sodhento viya hohi, ahaṃ
 koṭṭhaṃ āruya koṭṭhadvāre ṭhatvā 'vihi n' atthīti' vakkhāmi,
 tvaṃ gehamajjhe ṭhatvā 'amhākaṃ ghare dārakā jātā, maṃsa-
 mūlaṃ¹¹ dehīti' punappuna¹² codeyyāsīti“ vatvā koṭṭhaṃ āruya 15
 koṭṭhadvāre nisīdi¹³. Itaro gehamajjhe ṭhatvā „maṃsamūlaṃ
 dehīti“ vadati, sā koṭṭhadvāre nisinnā „koṭṭhe vihi n' atthi,
 sasse uddhaṇe dassāmi, gacchā“ 'ti āha. Bodhisatto gehaṃ
 pavisitvā tesarū kiriyāṃ disvā¹⁴ „imāya pāpāya kataupāyo¹⁵
 esa bhavissatīti“ ṇatvā gāmaḥhojakaṃ¹⁶ āmantetvā „bho gāma- 20
 hojaka¹⁷ amhe hi¹⁸ tava jaragoṇassa¹⁹ maṃsaṃ khādantā 'ito
 māsadvayena²⁰ vihiṃ²¹ dassāmā' 'ti khādīṃha²², tvaṃ addhamā-
 saṃ²³ pi anatikkaṃitvā idān' eva kasmā āharāpesi, na tvaṃ
 iminā kāraṇenāgato²⁴, aññena kāraṇena āgato bhavissasi²⁵, may-
 haṃ tava kiriyā²⁶ na ruccati, ayam pi anācārā pāpadhammā 25
 koṭṭhe vihiṇaṃ abhāvaṃ jānāti, sā dāni koṭṭhaṃ āruya 'vihi²⁷

¹ B¹ hanikesu. ² both MSS. -gahana-. ³ B¹ dvayaccayena. ⁴ B¹ -gatakāvelāya.
⁵ B¹ sukhaniṣiṇa-. ⁶ B¹ ahoṣi. ⁷ B¹ itthi. ⁸ B¹ -khaṇi. ⁹ B¹ ṭhatvā. ¹⁰ K olo-
 keti, B¹ oloketi. ¹¹ maṃsamūlaṃ - - - maṃsamūlaṃ wanting in B¹. ¹² B¹ pu-
 nappunaṃ. ¹³ B¹ nisīditvā. ¹⁴ itaro - - - disvā wanting in B¹. ¹⁵ B¹ katha-
¹⁶ B¹ -bhojanakaṃ. ¹⁷ B¹ -bhojanaka-. ¹⁸ B¹ B² omit hi. ¹⁹ K jaragoṇassa, B¹
 jaraggoṇassa. ²⁰ B¹ -dvayaccayena. ²¹ B¹ vihi. ²² B¹ -hā. ²³ K adha-, B¹ aṭṭha-
²⁴ B¹ -ṇena āgato. ²⁵ B¹ omits bhavissasi. ²⁶ B¹ -yaṃ. ²⁷ B¹ vihi.

n' atthīti' vadati¹ tvam pi 'dehīti'² ubhinnaṃ pi vo kāraṇaṃ
mayhaṃ na ruccatīti³ etam atthaṃ pakāseṇa imā gāthā avoca:

1. Ubhayaṃ me na khamati, ubhayaṃ me na ruccati:
yā cāyaṃ koṭṭhaṃ otiṇṇā 'na dassaṃ' iti bhāsati, 93.

5 2. Taṃ taṃ gāmapati brūmi: kadare appasmiṃ jīvite
dve māse kāraṃ⁴ katvā⁵ maṃsaṃ jaraggavaṃ kisaṃ
appattakāle⁶ codesi, taṃ pi mayhaṃ na ruccatīti. 94.

Tattha taṃ taṃ gāmapati brūmiti ambho⁶ gāmajeṭṭhaka tena kāraṇena
taṃ vadāmi, kadare appasmiṃ jīvite ti amhākaṃ jīvitaṃ nāma kadaraṃ⁷
10 c' eva thaddhaṃ lūkaṃ kasiraṃ⁸ appaṃ ca maṇḍaṃ parittaṃ, tasmīṃ no eva-
rūpe jīvite vattamāne dve māse kāraṃ⁹ katvā maṃsaṃ jaraggavaṃ
kisaṃ ti amhākaṃ maṃsaṃ¹¹ gahantānaṃ jaraggavaṃ kisaṃ dubbalaṃ jarā-
gaṇaṃ dadamāno tvam dvīhi māsehi mūlaṃ dātubbaṃ ti evaṃ dve māse kāraṃ¹²
saṃgarapaṭicchedaṃ¹³ katvā appattakāle codesīti tasmīṃ kāle asaṃpattē
15 antarā va codesi, taṃ pi mayhaṃ na ruccatīti yā cāyaṃ pāpadharmā dū-
sīlā antokoṭṭhe vihināṃ natthibhāvaṃ jānamānā va ajānanti¹⁴ viya hutvā koṭṭhaṃ
otiṇṇā koṭṭhadvāreṇa¹⁵ thatvā¹⁶ na dassaṃ iti bhāsati tvam pi yaṃ ca¹⁷ akāle
codesi taṃ taṃ pīti idaṃ ubhayaṃ mama n' eva khamati na ruccatīti.

Evam so kathento va¹⁸ gāmaabhojakaṃ cūlāya gahetvā
20 kadḍhitvā¹⁹ gehamajjhe pādetvā²⁰ „gāmaabhojako 'mhīti'²¹“ „pa-
rassa rakkhitaḥ gopitaḥ bhaṇḍe²² aparajjhasīti²³“ ādīhi paribhāsītva²⁴
pothetvā dubbalaṃ katvā gīvāya²⁵ gahetvā gehā nikkadḍhitvā²⁶
taṃ duṭṭhāitthiṃ²⁷ kesesu gahetvā koṭṭhā otāretvā nippotheṭvā²⁸
„sace puna evarūpaṃ karosi jānissasīti²⁹“ santajjesi. Tato
25 paṭṭhāya gāmaabhojako³⁰ taṃ gehaṃ oloketuṃ pi³¹ na visahi,
sāpi pāpā puna³² manasāpi aticarituṃ nāsakkhi.

¹ K vadasi. ² B² omits tvam pi dehīti. ³ B² saṅkaraṃ. ⁴ B² katvā. ⁵ K -laṃ.
⁶ K amho. ⁷ K kadare. ⁸ both MSS. kasiraṃ. ⁹ B² saṅkaraṃ. ¹⁰ B² katvā.
¹¹ B² omits maṃsaṃ. ¹² B² omits kāraṃ. ¹³ B² saṅkaraṃ-, K saṅgarapaṭi-, B²
saṅkara. ¹⁴ B² sajananti. ¹⁵ B² koṭṭhadvāre. ¹⁶ B² thatvā. ¹⁷ B² appiyaṃ ca
tvam. ¹⁸ B² ca. ¹⁹ B² kesekadḍhitvā. ²⁰ B² pothetvā. ²¹ B² gāmaabhojanakam-
hīti. ²² B² -gopitepiṣṭhabhaṇḍe. ²³ B² aharajjhasīti. ²⁴ B² parissayitvā. ²⁵ B² -yaṃ.
²⁶ K nikkhadḍhitvā corr. to nikka-, B² nikaḍḍhetvā. ²⁷ B² duṭṭhāiti. ²⁸ B² nipo-
thetvā. ²⁹ K jānissasīti, B² jānissatīti. ³⁰ B² -janako. ³¹ B² omits pi. ³² s,
B²; K sāpi pā puna, B² puna pāpā.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahi) „Tadā gāma-bhojakassa niggahakārako gahapati aham eva ahoṣin“ ti¹. Gahapati-jātakaṃ².

10. Sādhūsīlajātaka.

5

Sarīradavyan³ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-taraṃ⁴ brāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Tassa kira catasso dhītaro ahesuṃ. Tā cattaro janā patthenti, tesu eko abhirūpo sarīrasampanno, eko vayappatto mahallako, eko jātisaṃpanno, eko sīlavā ti. Brāhmaṇo cintesi: „dhītaro nivesentena⁵ paṭiṭṭhāpentena⁶ kassa nu⁷ kho dātabbā⁸, 10 kiṃ rūpasampannassa udāhu vayappattassa, jātisaṃpannasīlavantānaṃ⁹ aññatarassā“ ti so cintento pi ajānitvā¹⁰ „imaṃ kāraṇaṃ sammāsambuddho jānissati, tam pucchitvā etesaṃ antare anucchavikassa dassāma¹¹“ ti gandhamālādīni gāhāpetvā vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisiṃno ādito paṭṭhāya tam atthaṃ ārocetvā „bhante imesu 15 catusu¹² janesu kassa dātuṃ vaṭṭatīti¹³“ pucchi. Satthā „pubbe pi¹⁴ paṇḍitā etaṃ pañhaṃ kathayīṃsu, bhavaśaṃkhepagatattā pana sallakhetuṃ na sakkotīti“ vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka- 20 sīlāyaṃ sippaṃ gaṇhitvā āgantvā Bārāṇasīyaṃ disāpāṃmakkho ācariyo ahoṣi. Ath' ekassa brāhmaṇassa catasso dhītaro ahesuṃ. Tā evaṃ eva cattaro janā patthayīṃsu. Brāhmaṇo „kassa nu kho dātabbā¹⁵“ ti ajānanto „ācariyaṃ pucchitvā dātabbayuttakassa dassāmīti“ tassa santikaṃ gantvā tam atthaṃ puc- 25 chanto paṭhamāṃ gāthaṃ āha:

1. Sarīradavyaṃ vaddhavyaṃ¹⁶ sojaccaṃ sādhusīliyaṃ,
brāhmaṇaṃ te va¹⁷ pucchāma: kaṃ¹⁸ nu tesāṃ vaṇimhase¹⁹
ti. 95.

¹ Bⁱ aham evā ti. ² Bⁱ adds navamaṃ nīṭhitaṃ. ³ Bⁱ sarīradappavudhabyan.
⁴ Bⁱ aññatura. ⁵ Bⁱ nivesane. ⁶ Bⁱ paṭiṭṭhap-. ⁷ Bⁱ omits nu. ⁸ K -bbo, Bⁱ dātappa. ⁹ K -sampannassa sīla-. ¹⁰ Bⁱ ajānetvā. ¹¹ Bⁱ -mi. ¹² K catu.
¹³ K vaddhatīti. ¹⁴ K adds te. ¹⁵ K -bbo. ¹⁶ Bⁱ vuddhavyaṃ. ¹⁷ Bⁱ ca.
¹⁸ Bⁱ kiṃ. ¹⁹ Bⁱ vaṇimhase.

Tattha sarīradavyan¹ ti ādhi tesam catunnam vijjamāne guṇe pakāseti²,
 ayam h' ettha³ adhippāyo: dhītarō me cattāro janā patthonti, tesu ekassa sarīra-
 davyam atthi sarīrasampadāya⁴ abhirūpabhāvo saṁvijjati, ekassa vaddhavyam⁵
 vuddhabhāvo⁶ mahallakatā atthi, ekassa⁷ sojaccam sujātisampadā⁸ atthi, su-
 5 jaccan⁹ ti pi pāṭho, ekassa sādhusīliyam¹⁰ sundarasīlabhāvo sīlasampadā atthi,
 brāhmaṇan te va¹¹ pucchāmā 'ti tesu asukassa nām' etā¹² dātubbā ti ajā-
 nantā¹³ mayam bhavantam brāhmaṇāñ ñeva¹⁴ pucchāma, kaṁ¹⁵ nu tesam
 vaṇimhase¹⁶ ti tesam catunnam janānam kaṁ¹⁵ vaṇimhase kaṁ icchāma kassa
 tā kumārikā dadāmā 'ti pucchati¹⁷.

10 Tam sutvā ācariyo „rūpasampadādisu vijjamāṇasu pi vipanna-
 sīlo gārayho, tasmā tam¹⁸ na-ppanāpam, amhākam¹⁹ sīlavanta-
 bhāvo ruccatīti¹⁶ imam attham pakāseto dutiyam gātham āha:

2. Attho atthi sarīrasmiṁ, vaddhavyassa²⁰ namo kare,
 attho atthi sujātasmiṁ, sīlam asmāka²¹ ruccatīti. 96.

15 Tattha attho atthi sarīrasmiṁ ti rūpasampanne pi sarīre²² attho viseso
 vaḍḍhi²³ atthi yeva, n' atthīti na vadāmi, vaddhavyassa²⁴ namo kare ti
 vuddhabhāvassa²⁵ pana namakkāram eva karomi, vuddhabhāvo²⁶ hi vandana-
 mānanam²⁷ labhati, attho atthi sujātasmiṁ ti sujāte pi purise²⁸ vaḍḍhi²⁹
 atthi, jātisampattī³⁰ hi pi³¹ icchitabbā yeva, sīlam asmāka ruccatīti³² am-
 20 hākam¹⁸ pana³³ sīlam eva ruccatī³⁴, sīlavā hi ācārasampanno sarīradavyavira-
 hito³⁵ pi³⁶ puḍḍo paṇiso³⁷ ti.

Brāhmaṇo tassa vacanam sutvā sīlavantass'eva dhītarō adāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇo sotāpattiphale patipīṭhahī)

25 „Tadā ayam eva brāhmaṇo ahoṣi, disāpāmoḁkhācariyo³⁸ pana aham
 evā³⁹ 'ti. Sādhusīlajātakam³⁹. Ruhakavaggo⁴⁰ pañcamo.

¹ Bⁱ sariradabyan. ² K -tu. ³ Bⁱ ayam ettha. ⁴ K -padā. ⁵ Bⁱ vuḍḍabyam.
⁶ Bⁱ vuḍḍhatāvo. ⁷ Bⁱ kassa. ⁸ K sujātitāsampadā, Bⁱ sujātājātisampadā. ⁹ K
 sujan. ¹⁰ Bⁱ -sīlissa. ¹¹ Bⁱ tveva. ¹² K etaṁ. ¹³ Bⁱ jānantā. ¹⁴ K -ṇaṇ ceva.
¹⁵ Bⁱ kiṁ. ¹⁶ Bⁱ gaṇhimatesa. ¹⁷ Bⁱ pucchati attho. ¹⁸ Bⁱ tā. ¹⁹ K asu-
 kam. ²⁰ Bⁱ vuḍḍhiyasa. ²¹ K asvāka, Bⁱ amhākam. ²² Bⁱ sarire pi.
²³ vuḍḍhi. ²⁴ Bⁱ vuḍḍhabyasa. ²⁵ Bⁱ vuḍḍhambhāvassa. ²⁶ Bⁱ vuḍḍhabhāvo.
²⁷ Bⁱ vantanānanam. ²⁸ Bⁱ sujāte paripūrite. ²⁹ Bⁱ vuḍḍhiva. ³⁰ K -sampati.
³¹ Bⁱ pi hi. ³² Bⁱ amhākam rujjati. ³³ K omits pana. ³⁴ Bⁱ rujjati.
³⁵ Bⁱ sariradabya-. ³⁶ Bⁱ omits pi. ³⁷ Bⁱ pāṇiso. ³⁸ Bⁱ -mokkho ācariyo.
³⁹ Bⁱ adda dasanam. ⁴⁰ Bⁱ duhasavaggo.

6. NATAMDALHAVAGGA.

1. Bandhanāgārajātaka.

Na taṃ daḷhaṃ bandhanam āhu dhīrā ti. Idam Satthā
 Jetavane viharanto bandhanāgāraṃ ārabba kathesi. Tasmān
 kira kāle bahū¹ sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātakacore² āne- 5
 tvā Kosalarañño dassetum. Te rājā andubandhanarajjubandhanasam-
 khalikabandhanehi bandhāpesi. Timsamattā jānapadā³ bhikkhū Satthā-
 raṃ daṭṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadvase piṇḍāya carantā
 bandhanāgāraṃ gantvā⁴ te core disvā piṇḍapāṭapaṭikkantā sāyaṇha-
 samaye Tathāgataṃ upasāmkamitvā „bhante ajja⁵ amhehi piṇḍāya 10
 carantehi bandhanāgāre bahū corā andubandhanādīhi baddhā mahā-
 dukkhaṃ anubhavantā diṭṭhā, te tāni bandhanāni⁶ chinditvā palāyitum
 na sakkonti, atthi nu kho tehi bandhanehi thiratarāṃ nāma aññaṃ
 bandhanan“ ti pucchimsu. Satthā „bhikkhave⁷ bandhanāni nāma etāni,
 yaṃ pan' etaṃ dhanadhaññaputtadārādīsū⁸ taṇhāsamkhātāṃ kilesa- 15
 bandhanam etaṃ etthehi⁹ bandhanehi¹⁰ satagaṇena sahaṣṣagaṇena thira-
 tarāṃ, evaṃ¹¹ mahantam pi pan' etaṃ¹² ducchindiyāṃ bandhanam
 porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantaṃ pavisitvā pabbajimsū“ ti vatvā¹³
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto ekasmiṃ duggatagahapatikule nibbatti. Tassa
 veyappattassa pitā kālam akāsi. So bhatim katvā mātaraṃ
 posesi. Ath' assa mātā¹⁴ anicchamānass' eva ekaṃ kuladhī-
 taraṃ gehe katvā¹⁵ aparabhāge kālam akāsi. Bhariyāya pi
 'ssa kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi¹⁶. So gabbhassa patitṭhi- 25
 tabhavaṃ ajānanto „bhadde tvaṃ bhatim¹⁷ katvā jīva,
 ahaṃ pabbajissāmi“ āha. Sāpi¹⁸ „gabbho me patitṭhito¹⁹,

¹ B¹ bahu. ² B² -manussā-. ³ B³ ja-. ⁴ B⁴ gatvā. ⁵ B⁵ ajjeva. ⁶ B⁶ bandhāni.

⁷ B⁷ adds kiṃ. ⁸ K -disu. ⁹ B⁹ etehi. ¹⁰ K omits bandhanehi. ¹¹ so all three instead of evarūpaṃ. ¹² B¹² omits pi panetaṃ. ¹³ K omits vatvā. ¹⁴ B¹⁴ adds pi. ¹⁵ B¹⁵ -dhītarāṃ gahetvā. ¹⁶ B¹⁶ patitṭhati. ¹⁷ K adds vā vatim vā. ¹⁸ B¹⁸ sāmi. ¹⁹ K me nam gabbho patitṭhito.

mayi vijātāya dārakam disvā pabbajissasīti¹ "āha". So „sādhū“
 'ti sampāṭicchitvā tassā vijātakāle „bhaddhe, tvaṃ sotthinā vi-
 jātā², idān' āhaṃ³ pabbajissāmīti⁴“ pucchi. Atha naṃ sā
 „puttassa⁵ tāva thanapānato⁶ apagamanakāle āgamehīti“ vatvā
 5 puna gabbhaṃ gaṇhi. So cintesi: „imaṃ sampāṭicchāpetvā gan-
 tuṃ na sakkā⁷, imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmīti“
 so tassā anācikkhitvā⁸ rattibhāge uṭṭhāya palāyi. Atha naṃ⁹
 nagaraguttikā aggahesum. So „ahaṃ sāmi māṭuposako nāma,
 vissajjetha maṃ“ ti tehi attānaṃ vissajjāpetvā ekasmiṃ ṭhāne
 10 vasitvā aggadvāren' eva¹¹ nikkhamitvā¹² Himavantaṃ pavisitvā
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 jhānakīḷāya kiḷanto vihāsi. So tattha vasanto¹³ „evarūpaṃ pi
 nāma me¹⁴ ducchindiyam¹⁵ puttadārabandhanaṃ kilesabandha-
 15 naṃ chindin¹⁶“ ti udānaṃ udānento imā gāthā avoca:

- 15 1. Na taṃ daḥhaṃ bandhanam āhu dhīrā¹⁷ (Dhp. v. 345-46.)
 yad āyasaṃ dārujaṃ pabbajaṃ ca,
 sārattarattā maṇikuṇḍalesu
 puttesu dāresu ca yā apekhā¹⁸. 97.
- 20 2. Etam daḥhaṃ bandhanam āhu dhīrā
 ohārinaṃ sithilaṃ duppamuñcaṃ,
 etam pi¹⁹ chetvāna²⁰ vajanti dhīrā²¹
 anapekhino kāmasukhaṃ pahāyā 'ti. 98.

Tattha dhīrā²² ti dhitimā ti dhīrā dhikkitaṭṭhāpā ti dhīrā²³, athavā dhi²⁴
 vuccati paññā, tāya paññāya²⁵ samaññagatā ti dhīrā, Buddhā Paccekabuddhā²⁶

¹ Bⁱ pabbajissatīti. ² Bⁱ omits āha. ³ Bⁱ pijātā. ⁴ Bⁱ idāni ahaṃ. ⁵ Bⁱ pappaj-
 jissāmā ti āpucchi. ⁶ Bⁱ puttakassa. ⁷ Bⁱ thanateva. ⁸ Bⁱ sakkomi. ⁹ Bⁱ anā-
 rocetvāva. ¹⁰ K omits naṃ. ¹¹ Bⁱ -dvāre. ¹² Bⁱ niggamitvā. ¹³ Bⁱ omits vi-
 hāsi so tattha vasanto. ¹⁴ Bⁱ omits pi nāma me. ¹⁵ Bⁱ ducchandiyam. ¹⁶ Bⁱ
 chiuditam. ¹⁷ Bⁱ thīrā. ¹⁸ Bⁱ apekkhā. ¹⁹ Bⁱ ekaṃ pi. ²⁰ K jetvāna. ²¹ Bⁱ thīrā.
²² K omits dhīrā, Bⁱ thīrā. ²³ Bⁱ dhitimā vikkhittapāpā ti vā dhīrā. ²⁴ both
 MSS. dhi. ²⁵ Bⁱ omits paññāya. ²⁶ Bⁱ omits paccekabuddhā.

Buddhasāvaka¹ Bodhisatta² ca ime va³ dhīrā nāma, yadāyasan⁴ ti ādisu⁵ yañ
 saṅkhalikasaṅkhatān⁶ ayasā nibbattañ⁷ āyasañ⁸ yañ⁹ andubandhanasaṅkhatān⁷
 dārujañ yañ ca pabbajatiñhehi⁸ vā aññehi vā vākādhi rajjukam⁹ katvā katarajju-
 bandhanañ tañ dhīrā dāḥaṇ¹⁰ thirañ¹⁰ ti nāhu na kathenti, sārattarattā ti
 sārattā hutvā rattā¹¹ bahalarāgarattā¹² ti attho, maṇikuṇḍalesū¹³ 'ti mañisu ca
 kuṇḍalesu ca¹³ mañiyuttesu¹⁴ vā kuṇḍalesu¹⁵, etañ dāḥaṇ¹⁰ ti ye¹⁶ maṇi-
 kuṇḍalesu sārattarattā tesañ yo ca¹⁷ rāgo¹⁸ yā ca tesañ¹⁹ puttadāresu apekkhā²⁰
 tañhā etañ²¹ kilesamayañ bandhanañ dāḥaṇ¹⁰ thirañ¹⁰ ti dhīrā āhu, ohārinan
 ti ākaḍḍhitvā catusu apāyesu patanato²² avaharati heṭṭhā²⁴ haratīti ohārinan,
 sithilan ti bandhanañṭhāne chavieammamañisāni na chindati lohitañ na nīha-
 rati bandhanabhāvam pi na jānāpetīti²⁵ sithilañ, duppamuñcean ti taṇhālobha-
 vasena hi ekavāram pi uppannañ kilesabandhanañ dāḥaṇ¹⁰ thirañ¹⁰ ti etañ evañ²⁷ dā-
 ḥam pi kilesabandhanañ²⁸ nāṇakaggena chinditvā ayadāmañi²⁹ chetvā matta-
 varavārañ³⁰ viya pañjare bhinditvā³¹ sīhapotakā³² viya ca³³ dhīrā ca vatthu-
 kāmakilesakāme ukkārabhūmiyañ³⁴ jigucchamānā anapekkhino³⁵ hutvā kāmasukhañ
 pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana Himavantañ pavisitvā isipabbaj-
 jañ³⁶ pabbajitvā jhānasukhena³⁷ vitināmentīti³⁸.

Evañ Bodhisatto imañ udānañ udānetvā aparihīnajjhāno
 Brahmalo-ka-parāyano aho-
 si.

20

Satthā imañ dhammadesanañ āharitvā saccāni pakāsesi³⁹: (Sacca-
 pariyo-
 sāne keci sotāpannā keci sakadāgāminino keci anāgāminino keci
 arahantā abesuñ) „Tadā mātā Mahāmāyā aho-
 si, pitā Suddhodana-
 mahārājā, bhariyā Rāhulamātā, putto Rāhulo, puttadārañ pahāya
 nikkhamitvā pabbajitapuriso⁴⁰ pana aham evā 'ti. Bandhanāgāra-
 jātakañ⁴¹.

25

¹ Bⁱ -tto. ² Bⁱ omits va. ³ K ādisu. ⁴ K nibbattiñ, Bⁱ nippattañ. ⁵ Bⁱ aya-
 sañ. ⁶ K omits yañ. ⁷ Bⁱ anubandhana-. ⁸ K babbaja-, Bⁱ pappaja-.
⁹ Bⁱ rajjañ. ¹⁰ Bⁱ -dhanān ayañ sādhi chindituñ sakkuppeyyabhāvena thīrā-
 dañ utirañ. ¹¹ Bⁱ omits rattā. ¹² K bahavarāga-, Bⁱ balavarāgatañ. ¹³ Bⁱ omits
 mañisu ca kuṇḍalesu ca. ¹⁴ K mañisuktesu. ¹⁵ Bⁱ adds ca. ¹⁶ K yo.
¹⁷ Bⁱ ye va. ¹⁸ Bⁱ sārāgo. ¹⁹ Bⁱ yā va tesu. ²⁰ Bⁱ apekkhā. ²¹ K evañ.
²² Bⁱ dhīrañ. ²³ Bⁱ pātānato. ²⁴ K repeats heṭṭhā. ²⁵ Bⁱ adds thālapadajala-
 tādīsu kammāni kātum na deṭṭi. ²⁶ K evañ tam pi, Bⁱ etañ pi. ²⁷ Bⁱ omits
 evañ. ²⁸ Bⁱ -dhanāñ. ²⁹ Bⁱ assadādhāni. ³⁰ Bⁱ mattavārañ. ³¹ K chinditvā.
³² Bⁱ -ko. ³³ Bⁱ omits ca. ³⁴ Bⁱ uttāre bhūmi viya. ³⁵ Bⁱ anapekkhino.
³⁶ K omits isipabbajjañ. ³⁷ K nānasukhena. ³⁸ Bⁱ adds attho. ³⁹ Bⁱ -setvā.
⁴⁰ Bⁱ -topuriso. ⁴¹ Bⁱ adds paṭhamāñ.

2. Keḷisīlajātaka.

Haṃsā koṇḍā mayūrā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṃ Lakunṭakabhaddikaṃ¹ ārabha kathesi. So kirāyasmā Buddhasāsane pākaṭo ahosi paṇṇāto² madhurassaro madhura-

5 dhammakathiko paṭisambhidāppatto mahākhīṇāsavo asītiyā³ herānar.⁴ abbhantare pamāpena⁵ omako⁶ Lakunṭako sāmaṇero⁷ viya khuddako⁸ kiḷanattāya kato⁹ viya. Tasmiṃ ekadivasaṃ¹⁰ Tathāgataṃ vanditvā Jetavanakoṭṭhakaṃ¹¹ gate jānapadā tiṃsamattā bhikkhū „Dasabalaṃ vandissāma“¹² 'ti Jetavanaṃ pavisaṃtā vihārakoṭṭhake¹³ therāṃ disvā

10 „sāmaṇero eso“¹⁴ ti saṇṇāya¹⁵ therāṃ cīvarakaṇṇe gaṇhantā hatthe gaṇhantā sīse¹⁶ gaṇhantā nāsāya¹⁷ parāmasantā kaṇṇesu gaṇetvā cāletvā¹⁸ hatthakukkuccaṃ¹⁹ katvā pattacīvaraṃ paṭisāmetvā Satthhāraṃ nṇasaṃkamitvā vanditvā nisīditvā Satthhāraṃ madhuraṇṇapaṭisanthāre kate pucchimsu: „bhante Lakunṭakabhaddiyatthero kira nāma eko tumhākaṃ

15 sāvako madhuradhammakathiko atthi, kahaṃ so idānīti“. „Kiṃ pana bhikkhave daṭṭhukāmaṃ atthā“²⁰ 'ti. „Āma bhante“²¹ ti²². „Yaṃ bhikkhave tumhe dvārakoṭṭhake disvā cīvarakaṇṇādisu²³ gaṇhantā hatthakukkuccaṃ katvā āgatā esa so“²⁴ ti. „Bhante evarūpo patthitapatthano abhinīhārasampanno sāvako kiṃkāraṇā appesakkho jāto“²⁵ ti. Satthā

20 „attanā²⁶ katapāpaṃ²⁷ nissāya“²⁸ 'ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Tadā Brahmadaṭṭassa jīṇṇaṃ jarāppattaṃ²⁹ hatthiṃ vā assaṃ vā goṇaṃ vā dassetuṃ na sakkā, keḷisīlo hutvā tathārūpaṃ disvā va³⁰ anubandhāpeti,

25 jarasakaṭaṃ³¹ pi disvā bhiṇḍāpeti, jīṇṇamātugāme disvā pakkosāpetvā udare pahārāpetvā³² pātāpetvā puna utthāpetvā bhāyāpeti, jīṇṇapurise disvā laṅghake viya bhūmiyaṃ samparivattakādikīlaṃ kiḷāpeti, apassanto „asukaghare kira mahallako atthīti“

¹ Bⁱ lakunṭakabhaddiyaṃ. ² Bⁱ saṇṇāto. ³ Bⁱ mahātherānaṃ. ⁴ Bⁱ adds pana.

⁵ Bⁱ brahmako. ⁶ K lakunṭasamanero, Bⁱ lakunṭako-, B^p lakunṭalosā-. ⁷ Bⁱ bandhako. ⁸ Bⁱ gato. ⁹ K ekaṃ-. ¹⁰ K -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭhakaṃ. ¹¹ K -koṇḍake, Bⁱ -koṭhake. ¹² Bⁱ maṇṇāya. ¹³ K B^p sīsaṃ. ¹⁴ Bⁱ -yaṃ. ¹⁵ Bⁱ jālentā.

¹⁶ Bⁱ hatthiṃ-. ¹⁷ Bⁱ omits āma bhante ti. ¹⁸ Bⁱ -disu. ¹⁹ Bⁱ attano.

²⁰ Bⁱ kattupāpakammaṃ. ²¹ Bⁱ jarāputtaṃ. ²² Bⁱ ca and adds manusse. ²³ Bⁱ jīṇṇasakaṭaṃ.

²⁴ Bⁱ daharāpetvā.

sutvāpi pakkosāpetvā kīlati. Manussā lajjantā attano mātā-
 pitaro tiro raṭṭhāni pesenti. Mātupaṭṭhānadhammo pitupaṭṭhāna-
 dhammo pacchijji. Rājasevakā keṭṭisilā va ahesuñ¹, matamatā²
 cattāro apāye pūrenti, devaparisā parihāyati³. Sakko abhinava-
 devaputte apassanto „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti āvajjanto⁴ ñatvā⁵ 5
 „damessāmi naṃ“ ti mahallakavaṇṇaṃ abhinimminivā jīṇṇa-
 yānake dve takkacāṭiyo āropetvā dve jaragone⁶ yojetvā ekas-
 miṃ chaṇaḍivase⁷ alaṃkatahatthiṃ abhirūhitvā⁸ Brahmaḍatte
 alaṃkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ karonte pilotikanivattho taṃ⁹
 yānakaṃ pājento¹⁰ rañño abhimukho agamāsi. Rājā jīṇṇayāna- 10
 kaṃ disvā „etaṃ yānakaṃ apanethā¹¹“ ti vadati. Manussā
 „kahaṃ deva, na passāmā“ ti āhaṃsu, Sakko attano ānubhāvena
 rañño yeva dassesī. Atha naṃ bahusampatte tasmiṃ tassa upa-
 ribhāgena pājento rañño matthake ekaṃ cāṭiṃ¹² bhinditvā ni-
 vattāpento dutiyaṃ bhindi. Ath' assa sīsato paṭṭhāya¹³ ito c' ito 15
 ca takkaṃ paggharati. So tena aṭṭiyati¹⁴ harāyati¹⁵ jigucchati.
 Ath' assa taṃ upaddutabhāvaṃ ñatvā Sakko yānakaṃ antara-
 dhāpetvā Sakkatabhāvaṃ māpetvā vajirahattho ākāse ṭhatvā
 „pāpa adhammikaṛāja, kiṃ tvaṃ mahallako na bhavissasi
 tava sarīraṃ jarā na¹⁶ paharissati, keṭṭisīlo¹⁷ hutvā¹⁸ vuddhe¹⁹ 20
 viheṭṭhanakammaṃ karosi, taṃ ekakaṃ²⁰ nissāya etaṃ²¹ kam-
 maṃ katvā matamatā²² apāye paripūrenti, manussā mātāpitaro
 paṭijaggituṃ na labhanti, sace imamhā kammaṃ na viramissasi
 vajirena te sīsāṃ padālessāmi, mā ito paṭṭhāy' etaṃ²³ kammaṃ
 akatthā²⁴ ti santaṭṭetvā mātāpitunnaṃ guṇaṃ kathetvā vaddhā- 25
 pacāyikakammasa²⁵ ānisaṃsaṃ pakāsetvā ovaditvā sakaṭṭhānaṃ
 eva agamāsi. Rājā tato paṭṭhāya tathārūpaṃ²⁶ kammaṃ kātuṃ
 cittaṃ pi na uppādesi.

¹ B² assesuñ. ² B² mātāmātā. ³ B² -hāyanti. ⁴ K āvajjento. ⁵ B² taṃ kāraṇaṃ ñatvā. ⁶ B² jaragone. ⁷ K chaṇaḍivase, B² chaṇaḍivase. ⁸ K -ru-. ⁹ B² omits taṃ. ¹⁰ B² pājento. ¹¹ B² ānethā. ¹² B² jāti. ¹³ K omits paṭṭhāya. ¹⁴ K addhiyati, B² atthiyati, B² aṭṭiyati. ¹⁵ B² hirāti. ¹⁶ B² omits na. ¹⁷ K kīṭisīlo. ¹⁸ B² adds bahu. ¹⁹ B² vuddha. ²⁰ B² ekaṃ. ²¹ B² taṃ. ²² B² matamatā. ²³ B² paṭṭhāyati. ²⁴ B² akāsi. ²⁵ B² buddhapaṭṭhāyati, B² vuddhā-. ²⁶ K -rūpa.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

1. Haṃsū koṇcū mayūrā ca hatthiyo pasadā migā
sabbe sīhassa bhāyanti, n' atthi kāyasmi tulyatā. 99.

2. Evaṃ evaṃ¹ manussesu daharo ce pi paṇṇavā,
5 so hi tattha mahā hoti, n' eva bālo sarīravā ti. 100.

Tattha pasadā migā ti pasadasaṃkhātā² migā, pasadā ca³ avasesā⁴ migā
cā 'ti pi attho yeva⁵, pasadā migā⁶ ti pi pāḷho, pasadā⁷ migā ti⁸ attho, n' atthi
kāyasmiṃ tulyatā ti sarīre⁹ paṇṇaṃ nāma¹⁰ n' atthi, yaḍi bhavēyya mahā-
sarīrā hatthino e' eva pasadā migā ca sīhaṃ māreyyuṃ¹¹, sīho haṃsādayo khuddaka-
10 sarīre yeva māreyya¹², khuddakā yeva sīhassa bhāyeyyuṃ¹³ na mahantā, yasmā
paṇ' etaṃ n' atthi tasmā sabbe pi te sīhassa bhāyanti, sarīravā ti bālo mahā-
sarīro pi mahā nāma na hoti, tasmā Lakunṭakabhaddiko sarīrena khuddako ti¹⁴
mā taṃ āpeṇa¹⁵ pi khuddako ti maññitthā ti attho¹⁶.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā¹⁷ saccāni pakāsetvā¹⁸
15 jātakāṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne tesu bhikkhūsu keci sotāpannā
keci sakadāgāmino keci arahantā¹⁹ ahesuṃ) „Tadā rājā Lakunṭaka-
bhaddiko ahosi, so²⁰ tāya keḷisīlatāya paresaṃ keḷiṇissayo jāto, Sakko
pana aham evā 'ti. Keḷisīlajātakam²¹.

3. Khandhavattajātaka.

20 Virūpakkhehi me mettan ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto aṇṇataraṃ bhikkhuṃ ārabhha kathesi. Taṃ kira jantā-
gharadvāre kaṭṭhāni²² phālentāṃ²³ pūṭirukkhanarā nikkhamitvā eko
sappo pādaṅguliyaṃ ḍasi²⁴, so tatth' eva mato. Tassa tathāmatabhāvo
sakalavihāre pākaṭṭo²⁵ ahosi. Dhammasabbhāyaṃ bhikkhū kathaṃ
25 samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko kira bhikkhu jantāgharadvāre kaṭṭhāni²⁶
phāleno²⁷ sappena daṭṭho tatth' eva mato“ ti²⁸. Satthā āgantvā

¹ B¹ B² eva. ² K padasaṃkhātā, B¹ passadasaṃkhātā. ³ so B¹ B²; K tā. ⁴ B¹ avasesa. ⁵ B¹ omits yeva. ⁶ B¹ pasada-. ⁷ B¹ pasada. ⁸ B¹ adds pi. ⁹ B¹ sarīraṃ. ¹⁰ B¹ omits nāma, K nāva. ¹¹ K māreyya. ¹² B¹ adds di evaṃ. ¹³ B¹ bhāreyyuṃ. ¹⁴ B¹ hoti. ¹⁵ K āpeṇa. ¹⁶ K vatvā. ¹⁷ K dassetvā. ¹⁸ B¹ omits saccāni pakāsetvā. ¹⁹ K -to. ²⁰ K omits so. ²¹ B¹ adds dutiyaṃ niṭṭhitaṃ. ²² B¹ -naṃ. ²³ K phālentāṃ. ²⁴ B¹ ḍassi. ²⁵ B¹ -to. ²⁶ B¹ kaṇṭhāni. ²⁷ K phāleno, B¹ halento. ²⁸ B¹ adds kathayīsu

„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „sace so bhikkhave bhikkhu cattāri ahirāja-
 kulāni ārabha mettaṃ abhāvayissa¹ na naṃ² sappo daseyya“³, po-
 rānakatāpasāpi⁴ hi anuppanne Buddhē⁵ catūsu ahirājakulesu mettaṃ
 bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhayato⁶ muccimāsu⁷“ 5
 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto Kāsiraṭṭhe⁸ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
 kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo
 ca nibbattitvā Himavantapadese⁹ ekasmiṃ Gaṅgānivattane 10
 assamapadaṃ māpetvā jhānakīlaṃ kilanto isigaṇaparivuto vi-
 hāsi. Tadā taṃ Gaṅgātīre nānappakārā dīghajātikā isinaṃ¹⁰
 paripanthāṃ¹¹ karonti, yebhuyyena isayo jīvitakkhayaṃ pāpu-
 nanti. Tāpasā taṃ atthaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto
 sabbe tāpase sannipādetvā „sace tumhe catūsu ahirājakulesu 15
 mettaṃ bhāveyyātha na vo sappā daseyyuṃ, tasmā ito paṭṭhāya
 catūsu¹² ahirājakulesu evaṃ mettaṃ bhāvetthā“ 'ti vatvā imaṃ
 gātham āha:

1. Virūpakkhehi me mettaṃ, mettaṃ erāpathehi me,
 chabbyāputtehi¹³ me mettaṃ, [mettaṃ¹⁴] kaṇhāgotamakehi 20
 cā 'ti. 101.

Tattha virūpakkhehi me mettaṃ ti virūpakkhanāgarājakulehi saddhiṃ
 mayhaṃ mettaṃ, erāpathādīsu¹⁵ pi es' eva nayo, etāni pi hi¹⁶ erāpathanāgarāja-
 kulāni chabbyāputtanāgarājakulāni¹⁷ kaṇhāgotamakanāgarājakulāni¹⁸ ti nāgarāja-
 kulāni¹⁹ eva²⁰.

25

Evaṃ cattāri nāgarājakulāni dassitvā „sace tumhe etesu
 mettaṃ bhāvetuṃ sakkhissatha dīghajātikā vo na dāsissanti na
 viheṭhessantīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ abhāvissa. ² Bⁱ naṃ na. ³ Bⁱ daseyya. ⁴ Bⁱ porānakapaṇḍitatāpasō pi.
⁵ Bⁱ adds pi. ⁶ Bⁱ uppajjanabhayato. ⁷ Bⁱ pucchisū. ⁸ Bⁱ kāsikarathe. ⁹ Bⁱ
 -ppadese. ¹⁰ Bⁱ isigaṇaṃ. ¹¹ Bⁱ parimantaṃ. ¹² K catūsu. ¹³ Bⁱ chabyā-
¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ K -disu. ¹⁶ Bⁱ omits hi. ¹⁷ Bⁱ chabyā-. ¹⁸ K -makāni-,
 Bⁱ ma nāga-. ¹⁹ Bⁱ -lāni ti attho.

2. Apādakehi me mettaṃ, mettaṃ dipādakehi¹ me,
catuppadehi me mettaṃ, mettaṃ bahuppadehi me ti. 102.

Tattha paṭhamapadena odissakaṃ katvā sabbesu² apādakesu³ dīghajātikesu
c' eva macchesu ca⁴ mettābhāvanā dassitā, dutiyapadena manussesu c' eva
5 pakkhijātesu⁵ ca, tatiyapadena⁶ hatthiassādisu⁷ ca⁸ sabbacatuppadesu⁹, catuttha-
padena vicchikasatapadiuccāhūgapāṇikamakkaṭṭakādisu¹⁰.

Evam sarūpena mettābhāvanam dassetvā idāni āyācana-
vasena dassento imam gātham āha:

3. Mā maṃ apādako hiṃsi, mā maṃ hiṃsi dipādako¹¹,
10 mā maṃ catuppado hiṃsi, mā maṃ hiṃsi bahuppado ti. 103.

Tattha mā maṃ ti evaṃ ca tesu¹² apādakādisu¹³ koci eko pi mā vihiṃ-
salu mā vihehetu¹⁴ 'ti evam āyācantā¹⁵ mettaṃ bhavethā¹⁶ 'ti attho.

Idāni anodissakavasena bhāvanam dassento imam gā-
tham āha:

- 15 4. Sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā ca kevalā
sabbe bhadrāni passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā ti. 104.

Tattha taṇhādīṭṭhivasena vaṭṭe¹⁷ pañcasu khandhesu āsattā visattā laggā-
laggitā¹⁸ ti sattā assāsapassāsapavattanasānikhātēna pāṇanavasena¹⁹ pāṇū ti bhūtā
bhāvitā nibbattanavasena²⁰ bhūtā ti evaṃ²¹ vacanamattaviseso veditabbo, avi-
20 sesena pana sabbāni p' etāni padāni sabbasattasaṅgāhakān' eva²², kevalā ti
sakkalā, idam sabbasattass' eva²³ pariyāyavacanam, bhadrāni passantu 'ti sabbe p'
ete sattā bhadrāni sādhuṃ kalyāṇān' eva passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā
'ti etesu²⁴ kañci¹⁶ ekaṃ²⁵ sattam pi pāpam lāmakam dukkham mā āgamā²⁶ mā
āgacchatu mā pāpunātu, sabbe averā abyāpajjhā²⁷ sukhī niddukkhā hontu 'ti²⁸.

¹ B' dvipātakehi. ² B' sappesu. ³ B' adds ca. ⁴ B' omits macchesu ca.
⁵ B' sesapakkhi-, K pakkhijātesu corr. to -tisū. ⁶ K tatiyena. ⁷ K -disu.
⁸ B' omits ca. ⁹ B' sabbesu catuppadesu. ¹⁰ K -disu, B' -kasahapadi- -- pā-
ṇaka-, B' -pāka-. ¹¹ B' dvipā-. ¹² B' ti etesu. ¹³ K -disu. ¹⁴ B' -to.
¹⁵ B' bhāveyyā. ¹⁶ B' kiñci. ¹⁷ K vaddhe. ¹⁸ K laggālagitā, B' vilaggā-
¹⁹ B' pāṇanam vasena. ²⁰ B' omits vasena. ²¹ B' etaṃ. ²² B' sappasattisaṅ-
gahakāneva. ²³ K sabbasaddasseva. ²⁴ B' evam tesu. ²⁵ K eka. ²⁶ so B';
K āgama, B' omits āgamā. ²⁷ B' abyāpajho, K abyāpajjhā. ²⁸ B' omits ti.

Evam „sabbasattesu anodissakamettaṃ bhāvēthā“¹ 'ti vatvā
puna tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussarāpetuṃ „appamāṇo Buddho
appamāṇo Dhammo appamāṇo Saṃgho“² ti āha.

Tattha pamāṇakarānaṃ¹ kilesānaṃ abhāvena guṇānaṃ ca pamāṇabhāvena
Buddharatanaṃ² appamāṇaṃ, dhammo ti navavidho lokuttaro³ dhammo, tassāpi⁴ 5
pamāṇaṃ nāma kātuṃ na sakkā⁵ ti appamāṇo, tena appamāṇena dhammena
samanāgatattā saṃgho pi appamāṇo.

Iti Bodhisatto „imesaṃ tinnāṃ ratanānaṃ guṇe anussa-
rathā“⁶ 'ti vatvā tiṇṇaṃ ratanānaṃ appamāṇaguṇataṃ⁷ dasse-
tvā sappamaṇe⁸ satte dassetuṃ „pamāṇavantaṃ siriṃsapāṇi“⁹ 10
ahi vicchikā⁹ satapadi¹⁰ uṇṇānābhi sarabū¹¹ mūsikā“¹¹ ti āha.

Tattha siriṃsapāṇi¹² sabbadighajātikānaṃ¹³ nāmaṃ, te hi saratā gac-
chanti sirena¹⁴ vā sapantiti¹⁵ siriṃsapā¹⁶, ahiti¹⁷ ādi tesāṃ sarūpato nidassa-
naṃ, tattha uṇṇānābhiti¹⁸ makkaṭako, tassa hi nābhito uṇṇasadisāṃ¹⁹ suttāṃ
nikkhamati, tasmā uṇṇānābhiti¹⁸ vuccati, sarabū²⁰ ti gharagolikā. 15

Iti Bodhisatto „yasmā etesaṃ antorāgādayo pamāṇakarā
dhammā atthi tasmā etāni²¹ siriṃsapāṇi²² pamāṇavantaṃti“²³
dassetvā „appamāṇānaṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ²⁴ ānubhāvena ime
no²⁴ pamāṇavanta²⁵ rattimdivaṃ²⁶ parittakammaṃ²⁷ karontū“²⁸
'ti evaṃ „tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇāni²⁸ anussarathā“²⁹ 'ti vatvā 20
tato uttarim²⁹ kattabbaṃ dassetuṃ imaṃ gātham āha:

5. Katā me rakkhā, katā me parittā,
paṭikkamaṇtu bhūtāni,
so 'haṃ namo Bhagavato
namo sattannaṃ Sammāsambuddhānaṃ ti. 105. 25

¹ B¹ pamāṇaṃkarānaṃ, K B² pamāṇakarānaṃ. ² B¹ -ratanānaṃ. ³ B¹ lokuttara. ⁴ so
B²; K tissāpi, B¹ tassa. ⁵ B¹ sakko. ⁶ B¹ appamāṇataṃ. ⁷ B¹ appamāṇe. ⁸ B¹ sarisa-
pāṇi. ⁹ B¹ -kā. ¹⁰ B¹ -di. ¹¹ B¹ B² -saraphū. ¹² B¹ sarisapāṇi ti. ¹³ B¹ -jātika-
sattānaṃ. ¹⁴ B¹ sarena. ¹⁵ B¹ palantiti. ¹⁶ B¹ sarirasapū. ¹⁷ B¹ ahinti. ¹⁸ B¹ B²
uṇṇānābhiti. ¹⁹ B¹ B² uṇṇa-. ²⁰ B¹ saphūraphū. ²¹ B¹ toni. ²² B¹ sarisapāṇi. ²³ B¹
omits tiṇṇaṃ ratanānaṃ. ²⁴ K no, B¹ nā. ²⁵ B¹ adds patthā. ²⁶ B¹ rattidivāṃ.
²⁷ B¹ parittānaṃ. ²⁸ B¹ tiṇṇaratanānaṃ guṇāni. ²⁹ B¹ uttari. ³⁰ B¹ omits me.

Tattha katā me rakkhā ti mayā ratanattayaḥe anussarantena attano rakkhā gutti katā, katā me parittā ti paritānam pi me¹ attano kamañ, paṭik-kamantu bhūtāniti mayi ahitajjhāsayañi² bhūtāni paṭikkamantu apagacchantu, so hañ namo Bhagavato ti so ahañ evañ kataparitto atitassa parinibbu-
 5 tassa sabassāpi Buddhassa bhagavato namo karomī, namo sattannam Sammāsambuddhānañ ti visesena pana atīte paṭipāṭiyā³ parinibbutānañ sattannam Sammāsambuddhānañ namo karomīti.

Evañ „namakkārañ karontāpi⁴ satta buddhe anussarathā“
 ‘ti⁵ Bodhisatto isigaṇassa imañ parittam bandhitvā adāsi.

10 Adito pana paṭṭhāya⁶ dvīhi gāthāhi catusu ahirājakulesu⁷ mettāya dīpi-tattā odissakānodissakavasena vā dvinnam mettābhāvanānañ dīpitattā idam parittam idha vuttam ti vedītabbāñ, aññañ vā kāraṇaṇ pariyesitabbāñ.

Tato paṭṭhāya isigaṇo Bodhisattassa⁸ ovāde ṭhatvā mettam bhāvesi, Buddhagūṇe anussari. Evañ tesu Buddhagūṇe anussa-
 15 rantesu yeva sabbe dighajātikā paṭikkamimsu. Bodhisatto pi Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imañ dhammaḍesaṇaṇ āharitvā jātakañ samodhānesi:
 „Tadā isigaṇo Buddhapaṛisā ahoṣi, gaṇasatthā pana ahañ evā“ ‘ti.
 Khandhavattajātakañ⁹.

4. Virakajātaka.

20

Api Viraka passesi¹⁰. Idam Satthā Jetavane viharanto Sugatālayaṇ ārabba kathesi. Devadattassa¹¹ paṛisañ gaheṭvā āgatesu hi¹² thesu Satthā „Sāriputta, Devadatto tunhe disvā kiñ akāsiti“ pucchitvā „Sugatālayaṇ dassesi“ vutte „na kho Sāriputta
 25 idāñ eva Devadatto mama anukiriyañ karonto viñāsam¹³ pāṭto, pubbe pi pāpuṇīti“ vatvā therena yācito atitāñ āhari:

¹ Bⁱ omits me. ² Bⁱ ahitajjhāsayanāni. ³ Bⁱ -yo. ⁴ Bⁱ BP -to pi. ⁵ Bⁱ adds attho.
⁶ K omits paṭṭhāya. ⁷ K ahikulesu. ⁸ Bⁱ omits odissaka - - - bodhisattassa.
 Bⁱ BP khandhavattakani, Bⁱ adds tatiyañ. ¹⁰ so Bⁱ BP; K passeti. ¹¹ K deva-
 dattam. ¹² Bⁱ omits hi. ¹³ Bⁱ -sa.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese udakakāyoniyaṃ nibbatti-
 tvā¹ ekaṃ saraṃ upanissāya vasi². Vīrako ti 'ssa nā-
 maṃ ahoṣi. Tadā Kāsiraṭṭhe³ dubbhikkhaṃ ahoṣi. Manussā
 kākabhattaṃ vā dātum⁴ yakkhanāgabalikammaṃ vā kātum⁵
 nāsakkhiṃsu⁶. Chātakaraṭṭhato kākā yebhuyyena araṇṇaṃ
 pavisiṃsu. Tatth' eko⁷ Bārāṇasivāsi⁸ Savitṭhako⁹ nāna kāko
 kākiṃ ādāya Vīrakassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā taṃ saraṃ
 nissāya ekamante¹⁰ vāsaṃ kappesi. So ekadivasam tasmīṃ sare
 gocaraṃ gaṇhanto Vīraṃ saraṃ otaritvā macche khāditvā¹¹
 paccuttaritvā sarīraṃ sukkhāpentaṃ¹² disvā „imaṃ kākaṃ¹³
 nissāya sakkā bahū¹⁴ macche laddhum, imaṃ upaṭṭhabhissāmīti“
 taṃ upasaṃkamitvā „kiṃ sammā“ ti vutte „icchāmi taṃ sāmi
 upaṭṭhātum“ ti vatvā „sadhū“ 'ti tena¹⁵ sampatīcchite tato
 paṭṭhāya upaṭṭhāsi. Vīrako pi tato paṭṭhāya attano yāpana-
 mattaṃ khāditvā macche uddharitvā Savitṭhakassa¹⁶ deti. So
 pi attano yāpanamattaṃ khāditvā sesaṃ kākiyā deti. Tassa
 aparabhāge māno uppajji: „ayam pi udakakāko kālako, aham
 pi kālako, akkhituṇḍapādehi pi etassa ca mayhaṃ ca¹⁷ nānattaṃ
 n' atthi¹⁸, ito paṭṭhāya iminā gahitamaccehi¹⁹ mayhaṃ kam-
 maṃ n' atthi, aham eva gaṇhissāmīti“ so Vīraṃ upa-
 sām-
 kamitvā „samma ito paṭṭhāya aham eva saraṃ otaritvā macche
 gaṇhissāmīti“ vatvā „na tvaṃ samma udakaṃ otaritvā macche
 gaṇhanakākakule²⁰ nibbato, mā nassīti“ tena vāriyaṃ āno pi
 vacanaṃ anādiyitvā saraṃ oruyha²¹ udakaṃ pavisitvā ummuj-
 janto²² sevālaṃ chinditvā²³ nikkhamitum nāsakkhi²⁴, sevālantare
 laggi, aggaṭṭaṇḍam eva paṇṇāyi, so nirussāso²⁵ anto udake²⁶

¹ K nibbattetvā. ² K vasi. ³ B² kāsikaraṭṭhe. ⁴ B² kātum. ⁵ B² nāsakkhiṃsu.

⁶ B² tatteko. ⁷ K bārāṇasivāsi, B² bārāṇasivāsi. ⁸ B² pavitṭhako. ⁹ so K B²; B² eka-
 kamantaṃ. ¹⁰ B² sakkhāp-. ¹¹ B² udakakākaṃ. ¹² B² B² bahu. ¹³ B² omits tena.

¹⁴ B² pavitṭhakassa. ¹⁵ B² etassa mayhaṃ. ¹⁶ B² nanākārapatthi. ¹⁷ K-macche. ¹⁸ K
 gaṇhanakakule. ¹⁹ B² otaritvā. ²⁰ B² ummajjanto, B² ummujjamāno. ²¹ so K B²;
 B² bhinditvā. ²² B² na sakkhi. ²³ so B²; B² nirussāhe, K nirassāso. ²⁴ K
 udakaṃ corr. to udake.

yeva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath' assa bhariyā āgamanāṃ¹ apasamānā² pavattiṃ jānanatthaṃ Vīrakassa santikaṃ gantvā „sāmi Savitṭhako³ na paññāyati⁴, kahaṃ nu kho“ ti pucchamānā paṭhamā gātham āha:

- 5 1. Api Vīraka passesi⁵ sakunaṃ mañjubhāṇakaṃ⁶ (Dhp. p. 146.)
mayūragīvasamkāsāṃ patiṃ mayhaṃ Savitṭhakaṃ⁷ ti. 106.

Tattha api Vīraka passesi⁸ sāmi Vīraka api passesi⁹, mañjubhāṇakaṃ ti¹⁰ mañjubhāṇikaṃ, sā hi rāgavasena madhurassaro me patiti maññati, tasmā evaṃ āha, mayūragīvasamkāsāṃ ti moragīvasamānavāṇikaṃ¹¹.

- 10 Taṃ sutvā Vīrako „āma jānāmi te sāmikassa gatattṭhānaṃ“
ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Udaḥkathalacarassa pakkhino
niccaṃ āmakamacchakabhajino
tassānukaraṃ Savitṭhako
15 sevāle paliguṇṭhito¹² mato ti. 107.

Tattha udaḥkathalacarassā 'ti udaḥ ca¹³ thale ca carituṃ samatthassa, pakkhino ti attānaṃ sandhāya vadati, tassānukaraṃ ti tassa anukaronto¹⁴, paliguṇṭhito¹² mato ti udakaṃ pavasitvā sevālaṃ chinditvā nikkhamituṃ asakkonto sevālapariyonaddho¹⁵ anto udaḥ yeva mato, passa etassa¹⁶ tuṇḍaṃ
20 dissatīti¹⁷.

Taṃ sutvā kākī¹⁸ paridevitvā Bārāṇasim eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Savitṭhako¹⁹ Devadatto ahosi, Vīrako pana aham evā“ 'ti.
Vīrakajātakam²⁰.

¹ so B² B²; K āgataṃ. ² B² adds taṃ. ³ B² pavitṭhako. ⁴ B² paññāyati, K paññāyati.
⁵ so B² B²; K passesi. ⁶ B² mañjubhāṇikaṃ. ⁷ B² satamamhaṃ pavitṭhataṃ. ⁸ K
passesi. ⁹ K passesi, B² massasi. ¹⁰ K omits mañjubhāṇikaṃ, B² mañju-
bhāṇikaṃ. ¹¹ K -samānavāṇikaṃ, B² -samānavanti attho. ¹² B² palikuṇṭhito?
B² palikuṇṭhito. ¹³ B² omits ca. ¹⁴ B² tassānuk-. ¹⁵ K -naddho corr. to -nañño.
¹⁶ B² ekassa. ¹⁷ B² dassatīti attho. ¹⁸ B² kākī. ¹⁹ B² pavitṭhako. ²⁰ B² adds
catutthaṃ.

5. Gaṅgeyyajātaka.

Sobhanti macchā gaṅgeyyā¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve daharabhikkhū² ārabha kathesi. Te kira dve³ Sāvatti-vāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabhāvanam⁴ anu-
 yuñjitvā⁵ rūpapasamsakā⁶ hutvā rūpaṃ upalālentā⁷ vicarīṃsu. Te 5
 ekadivasam „tvam sobhasi, aham sobhāmīti“ rūpaṃ nissāya uppanna-
 vivādā avidūre nisinnam ekam mahallakatheram disvā „eso amhākaṃ
 sobhanabhāvaṃ⁸ vā asobhanabhāvaṃ⁹ vā jānissatīti“ taṃ¹⁰ upasaṃ-
 kamitvā „bhante ko amhesu sobhano¹¹“ ti pucchīṃsu. „Āvuso tum-
 hehi aham eva sobhanataro¹²“ ti āha. Daharā „ayam mahallako 10
 amhehi pucchitam akathetvā apucchitam kathesīti“ taṃ paribhāsītva¹³
 pakkamīṃsu. Sā¹⁴ tesam kiriyā bhikkhusaṅghe pākata jātā. Ath
 ekadivasam dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ „āvuso mahalla-
 kathero kira te rūpanissitake dahare lajjāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya
 nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya 15
 nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave ime daharā idān' eva rūpapasamsakā¹⁴,
 pubbe p' ete¹⁵ rūpaṃ eva upalālentā¹⁶ vicarīṃsū“ 'ti vatvā atītaṃ
 āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Gaṅgātīre rukkhadevatā¹⁷ ahoṣi. Tādā Gaṅgā- 20
 Yamunānaṃ samāgamanaṭṭhāne¹⁸ gaṅgeyyo ca yāmuneyyo ca
 dve macchā „aham sobhāmi, tvam sobhasīti“ rūpaṃ nissāya
 vivadamānā¹⁹ avidūre Gaṅgāya taṭṭhe²⁰ kacchapam nipannaṃ disvā
 „eso amhākaṃ sobhanabhāvaṃ⁸ vā asobhanabhāvaṃ vā jā-
 nissatīti“ taṃ upasaṃkamitvā „kin²¹ nu kho samma kacchapa 25
 gaṅgeyyo sobhati²² udāhu yāmuneyyo“ ti pucchīṃsu. Kacchapo
 „gaṅgeyyo pi sobhati yāmuneyyo pi, tumhehi pana dvihi aham
 eva atirekataram sobhāmīti“ imam atthaṃ pakāseto paṭhamam
 gātham āha:

¹ B¹ sobhati maccho gaveyyo. ² B¹ daharasahāyake bhikkhu. ³ B¹ omits dve. ⁴ so
 K B²; B¹ asubhabhāvaṃ. ⁵ K ananu-, B¹ anuyuñcitvā. ⁶ K rūpasamsakā. ⁷ B¹
 upalālentā, B² -lālentā. ⁸ B¹ sobhaṇa-. ⁹ B¹ asobhaṇa-. ¹⁰ K omits taṃ. ¹¹ B¹
 sobhaṇo. ¹² B¹ -setvā. ¹³ B¹ omits sū. ¹⁴ K rūpaṃpas-. ¹⁵ B¹ pi te. ¹⁶ K upalā-
 lentā, B¹ upalālentā, B² upalālentā. ¹⁷ B¹ rukkhadevatā. ¹⁸ B¹ samāgamanaṭṭhāne.
¹⁹ all three MSS. vivā-. ²⁰ B¹ gaṅgāthale. ²¹ B¹ kin. ²² K sabhati, B¹ sobhatu.

1. Sobhanti macchā gaṅgeyyā¹, atho sobhanti yāmunā²,
catuppad' āyaṃ³ puriso nigrodhaparimaṇḍalo
īsakāyatagīvo ca⁴ sabbe va atirocatīti. 108.

Tattha catuppadāyaṃ⁵ ti catuppadō ayaṃ, puriso ti attānaṃ sandhāya
5 vadati, nigrodhaparimaṇḍalo ti sujāto nigrodho viya parimaṇḍalo, īsakā-
yatagīvo⁶ ti rathisā⁷ viya āyatagīvo⁸, sabbe va atirocatīti evaṃ saṇḍhā-
nasampanno kacchapo sabbe⁹ atirocatī, aham eva sabbe tumhe atikkamivā so-
bhāmīti¹⁰.

Macchā tassa kathaṃ sutvā „ambho¹¹ pāpakacchapa
10 amhehi pucchitaṃ akathetvā aṇṇaṃ eva kathesīti“ vatvā du-
tiyaṃ gātham āhaṃsu:

2. Yaṃ pucchito na taṃ akkhā¹², aṇṇaṃ akkhāti pucchito,
attappasaṃsako poṣo nāyaṃ asmāka¹³ ruccatīti. 109.

Tattha attappasaṃsako¹⁴ ti attānaṃ pasaṃsanasiḷo attukkaṃsako¹⁵
15 poṣo¹⁶, nāyaṃ amhākaṃ ruccatīti ayaṃ pāpakacchapo amhākaṃ na ruccatī
na khamatīti kacchapassa upari udakaṃ khipitvā sakatṭhānaṃ eva agamīṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
dve macchā daharabhikkhū ahesuṃ, kacchapo mahallako¹⁸, imassa
pana kāraṇassa paccakkhakārikā Gaṅgātīre nibbatarukkhadevatā pana
20 aham evā“¹⁹ ti. Gaṅgeyyajātakaṃ¹⁹.

6. Kuruṇgamigajātika.

Iṅgha vaddhamayaṃ²⁰ pāsan ti. Idaṃ Satthā Vajuvane
viharanto Devadattaṃ ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto
vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave idāṃ eva Devadatto
25 mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakki²¹ yevā“²¹ ti vatvā
atītaṃ āhari:

¹ B² sobhata maccho gaṅgeyyo. ² B² sobhati yamuno. ³ B² catuppadāyaṃ.

⁴ K va. ⁵ B² catuppadāyaṃ puriso. ⁶ B² adds cā. ⁷ B² sisikā. ⁸ B² adds ca.

⁹ B² adds va. ¹⁰ B² adds vadati. ¹¹ K amho. ¹² B² akkho. ¹³ B² amhākaṃ.

¹⁴ B² atthapasaṃsako. ¹⁵ B² atthukaṃsako. ¹⁶ K pāpo. ¹⁷ B² dhammadesanaṃ

¹⁸ B² adds bhikkhū ahoṣi. ¹⁹ B² adds pañcamaṃ. 6. Cfr. Journal R. A. S. 1870

V. p. 8. ²⁰ B² vaṭṭa. ²¹ B² -sakkati.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto kurungamigo hutvā araṇṇe ekassa sarassa avidūre
 ekasmiṃ gumbhe vāsaṃ kappesi. Tass' eva¹ sarassa avidūre
 ekasmiṃ rukkhagge satapatto nisīdi. Sarasmiṃ pana kacchapo
 vāsaṃ kappesi. Evaṃ te tayo pi sahāyā aññaṃaññaṃ piya- 5
 saṃvāsaṃ vasiṃsu. Ath'eko migaluddako araṇṇe caranto² pāṇi-
 yatitthe³ Bodhisattassa padavalañjaṃ⁴ disvā lohanigaḷasadiṣaṃ⁵
 vaddhamayaṃ⁶ pāsaṃ oḍḍetvā⁷ agamāsi. Bodhisatto pāṇiyaṃ⁸
 pātuṃ āgato paṭhamayaṃe yeva⁹ pāse bajjhitvā baddharāvaṃ¹⁰
 ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato¹¹ satapatto udakato ca 10
 kacchapo āgantvā „kin nu kho kātabban“ ti mantayimṃsu. Atha
 satapatto kacchapaṃ āmantetvā „samma tava dantā atthi, tvaṃ
 imaṃ pāsaṃ chinda, ahaṃ gantvā yathā so nāgacchati tathā
 karissāmi, evaṃ amhehi dvīhi pi¹² kataparakkamena sahāyo
 no jīvitaṃ labhissatīti“ imaṃ atthaṃ pakāsento paṭhamam 15
 gātham āha:

1. Iṅgha vaddhamayaṃ pāsaṃ chinda dantehi kacchapa,
 ahaṃ tathā karissāmi yathā n' ehi¹³ luddako ti. 110.

Kacchapo cammavarattaṃ khādituṃ ārabhi. Satapatto
 luddassa vasanagāmaṃ gato¹⁴. Luddo paccūsakāle yeva sattiṃ 20
 gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṃ ñatvā
 vassitvā pakkhe pappoṭhetvā¹⁵ taṃ puredvārena¹⁶ nikkhamantaṃ
 mukhe pahari. Luddo¹⁷ „kālakappaṇisakuṇeṃ' amhi paṭaṭo“ ti
 nivattitvā thokaṃ sayitvā puna sattiṃ gahetvā utthāsi. Sakuṇo
 „ayaṃ paṭhamam puredvārena¹⁸ nikkhanto, idāni pacchima- 25
 dvārena nikkhamissatīti“ ñatvā gantvā¹⁹ pacchimagehe nisīdi.

¹ Bⁱ tassa. ² Bⁱ vicaranto. ³ Bⁱ pāṇiyatitthe. ⁴ K -lañchaṃ, Bⁱ -lañcam. ⁵ both MSS. -nigala-. ⁶ Bⁱ vattasayaṃ. ⁷ Bⁱ oḍḍetvā. ⁸ Bⁱ pāṇiyaṃ. ⁹ K va. ¹⁰ Bⁱ bandharavaṃ. ¹¹ K rukkhato. ¹² Bⁱ omits pi. ¹³ K nehīti, Bⁱ nehīhi. ¹⁴ Bⁱ adds avidūre rukke nisīdi. ¹⁵ Bⁱ pappoṭetvā. ¹⁶ Bⁱ pūrima-. ¹⁷ K luddako. ¹⁸ Bⁱ purima-. ¹⁹ Bⁱ omits gantvā.

Luddo¹ pi „puredvārena“ me nikkhamantena kālakaṇṇisakuṇo diṭṭho, idāni pacchimadvārena nikkhamissāmīti“ pacchima-
dvārena nikkhami. Sakuṇo puna vassitvā gantvā³ mukhe pahari.
Luddo puna pi kālakaṇṇisakuṇena pahato⁴ „na me esa“ nikkha-
5 mitum detīti“ nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇavelāya⁶
sattim gahetvā nikkhami. Sakuṇo vegena gantvā „luddo
āgacchatīti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmim khaṇe kacchapena
ekam eva vaddham⁷ ṭhapetvā sesavarattā⁸ khādītā honti. Dantā
pan' assa patanākārappattā jātā, mukham lohitaṃakkhitaṃ⁹.
10 Bodhisatto luddaputtaṃ sattim gahetvā asanivegena āgacchan-
taṃ disvā taṃ vaddham¹⁰ chinditvā vanam pāvisi. Sakuṇo ru-
khagge nisīdi. Kacchapo pana dubbalattā¹¹ tatth' eva nipajji.
Luddo kacchapaṃ¹² pasibbake pakkhipitvā ekasim khānuka
laggesi. Bodhisatto nivattitvā olovento kacchapassa¹³ gahita-
15 bhāvaṃ ṇatvā „sahāyassa jīvitadānaṃ dassāmīti“ dubbalo viya
hutvā luddassa attānaṃ dassesi. So „dubbalo esa bhavissati,
māressāmi na“ ti sattim ādāya anubandhi. Bodhisatto nāti-
dūre nāccāsanne gacchanto taṃ ādāya araṇṇaṃ pāvisi, dūraṃ
gatabhāvaṃ ṇatvā padaṃ¹⁴ vañcetvā aññena maggena vātavegena
20 gantvā siṅgena pasibbakaṃ ukkhipitvā bhūmīyaṃ pātetvā phāle-
tvā¹⁵ kacchapaṃ nihari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto
dviṇṇam pi ovādaṃ dadamāno „ahaṃ tumhe nissāya jīvitam
labhiṃ, tumhehi pi¹⁶ sahāyassa kattabbaṃ mayhaṃ kataṃ, idāni
luddo¹ āgantvā tumhe gaṇheyya, tasmā samma satapatta tvaṃ
25 attano puttake gahetvā aññattha yāhi, tvaṃ hi samma kacchapa
udakaṃ pavasā¹⁷“ ti āha. Te tathā akaṃsu.

Satthā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ luddho. ² Bⁱ purima-. ³ Bⁱ omits gantvā. ⁴ Bⁱ pahato. ⁵ Bⁱ na dāni
mesa. ⁶ so K B^p; Bⁱ aruṇuggamanavelāya. ⁷ Bⁱ vattaṃ. ⁸ Bⁱ sesā-. ⁹ Bⁱ muk-
hato lohitaṃ paggarati. ¹⁰ K baddhaṃ, Bⁱ bandhanaṃ, B^p bandhaṃ. ¹¹ Bⁱ duppa-
latāya. ¹² Bⁱ B^p add gahetvā. ¹³ so Bⁱ B^p; K kacchapaṃ. ¹⁴ so K B^p; Bⁱ paraṃ.
¹⁵ Bⁱ omits phāletvā, K phāletvā. ¹⁶ Bⁱ omits pi. ¹⁷ Bⁱ pavāsāhi.

2. Kacchapo pāvisi vāriṃ, kuruṅgo pāvisi vanāṃ,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayīti. 111.

Tattha apānayīti apānayi, gahetvā agamāsīti¹.

Luddo taṃ thānaṃ āgantvā² kañci³ apassitvā chinnapasibba-
kaṃ gahetvā domanassappatto attano gehaṃ agamāsi. Te pi 5
tayo sahāyā yāvajīvaṃ vissāsaṃ acchinditvā yathākammaṃ gatā.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā luddo
Devadatto ahosi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, kuruṅga-
migo⁴ pana aham eva“ 'ti. Kuruṅgamigajātakaṃ⁵.

7. Assakajātaka.

10

Ayam assakarājenā 'ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyaikapalobhanaṃ⁶ ārabha kathesi. So hi bhikkhu
Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu⁷ ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ“
ti vatvā „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ vutte „purāṇadutiyaikāyā“ 'ti āha.
Atha naṃ Satthā „na idān' eva⁸ tassā bhikkhu itthiyā sineho tayi⁹ 15
atthi, pubbe pi tvaṃ taṃ nissāya mahādukkhaṃ patto¹⁰“ ti vatvā
atītaṃ āhari:

Atīte Kāsiraṭṭhe¹¹ Potalināmanagare¹² Assako nāma
rājā rajjaṃ kāresi. Tassa Ubbari¹³ nāma aggamaheṣi¹⁴ piyā
ahosi¹⁵ manāpā abhirūpā dassaniyā¹⁶ atikkantā¹⁷ mānusaṃ¹⁸ 20
vaṇṇaṃ appattā dībbavaṇṇaṃ. Sā kalam akāsi. Tassā kālakiri-
yāya rājā sokābhībhūto ahosi dukkhī¹⁹ dummano. So tassā
sarīraṃ doṇiyaṃ nipajjāpetvā telakalale²⁰ pakkipāpetvā heṭṭhā-
mañce ṭhapāpetvā²¹ nirāhāro rodamaṇo paridevamāno nipajji.

¹ Bⁱ agamāsi aññatra gacchatīti attho. ² so K B^p; Bⁱ patvā. ³ Bⁱ kiñci. ⁴ Bⁱ kuruṅgarājā. ⁵ Bⁱ adds chaṭṭhaṃ. ⁶ Bⁱ -paṃ, K -dū-. ⁷ K omits bhikkhu. ⁸ K omits idāneva. ⁹ K sineho nahi, Bⁱ B^p tayi sineho. ¹⁰ Bⁱ -dukkhappatto. ¹¹ Bⁱ kāsiraṭṭhe. ¹² K potale-, Bⁱ B^p pātali-. ¹³ Bⁱ B^p upari. ¹⁴ so Bⁱ B^p; K -siyā. ¹⁵ Bⁱ omits ahosi. ¹⁶ Bⁱ adds ahosi. ¹⁷ K -ta. ¹⁸ Bⁱ manussāka. ¹⁹ K Bⁱ dukkhi. ²⁰ Bⁱ B^p -laṃ. ²¹ Bⁱ omits heṭṭhā- -tvā.

Mātāpitaro avasesañātakā mittāmaccā¹ brāhmaṇagahapatikā-
 dayo² pi „mā soci mahārāja, aniccā saṃkhārā“ ti ādīni va-
 dantā saññāpetum nāsakkhimsu. Tassa vilapantass' eva satta
 divasā atikkantā. Tadā Bodhisatto pañcābhīññāatṭhasamā-
 5 pattilābhitāpaso³ hutvā Himavantapadese viharanto ālokaṃ
 vaḍḍhetvā dibbena cakkhunā Jambudīpaṃ olokento taṃ rājānaṃ
 tathā paridevamānaṃ disvā „etassa mayā avassayena bhavi-
 tabban“ ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā rañño uyyāne otaritvā
 maṅgalasilāpatte kañcanapaṭimā viya nisīdi. Ath' eko Potali-
 10 nagaravāsī⁴ brāhmaṇamāṇavo uyyānaṃ gato Bodhisattaṃ disvā
 vanditvā nisīdi. Bodhisatto tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā
 „kiṃ māṇava rājā dhammiko“ ti pucchi. „Āma bhante
 dhammiko rājā, bhariyā paṇ' assa kālakatā, so tassā sarīraṃ
 doṇiyaṃ pakkhipāpetvā vippalapamāno nipanno, ajj' assa⁵
 15 sattamo divaso, kissa tumhe rājānaṃ evarūpā dukkhā na mo-
 cetha, yuttam nu kho tumhādisesu sīlavantesu vijjamānesu
 rañño evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavitun“ ti. „Na kho aham⁶
 māṇava rājānaṃ jānāmi, sace pana so āgantvā maṃ puccheyya
 aham ev' assa tassā nibbattaṭṭhānaṃ ācikkhitvā rañño santike
 20 yeva⁷ taṃ kathāpeyyan“ ti. „Tena hi bhante yāva rājānaṃ
 ānemi tāva idh' eva nisīdathā“ 'ti⁸ māṇavo Bodhisattassa
 paṭiññāṃ gaḥetvā rañño santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocetvā
 „tassa dibbacakkhukassa santikaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. Rājā
 „Ubbariṃ⁹ kira daṭṭhuṃ labhissāmiti“ tuṭṭhamānaso rathaṃ
 25 abhirūhitvā¹⁰ tattha gantvā Bodhisattaṃ vanditvā ekamantaṃ
 nisinno „saccaṃ kira tumhe deviyā nibbattaṭṭhānaṃ jānāthā“ 'ti
 pucchi. „Āma mahārāja“ 'ti. „Kattha nibbattā“ ti. „Sā kho
 mahārāja rūpasmiṃ ñeva¹¹ mattā pamādam āgamma kalyāṇa-
 kammaṃ akatvā imasmiṃ ñeva¹¹ uyyāne gomayapāṇakayoniyaṃ

¹ Bⁱ mittāmaccassa. ² Bⁱ brahmaṇassa-. ³ Bⁱ pañca abhiññā-. ⁴ Bⁱ B^p pātali-
 vāsī. ⁵ Bⁱ aḷja. ⁶ Bⁱ haṃ. ⁷ Bⁱ ca. ⁸ Bⁱ adds so. ⁹ K ubhari, Bⁱ upari.
¹⁰ K -ruhītvā, Bⁱ -rūyhitvā. ¹¹ K -smiṃ ñeva, Bⁱ -smī yeva.

nibbattā“ ti. „Nāhaṃ saddahāmiti“. „Tena hi te dassetvā kathāpemi“¹. „Sādhū kathāpethā“ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena „ubho pi gomayapiṇḍaṃ² vaṭṭayamānā³ rañño purato⁴ āgacchantū“ ti tesaṃ āgamanāṃ akāsi. Te tath’ eva āgamiṃsu⁵. Bodhisatto taṃ dassento „ayan te mahārāja Ubbarī⁶ devī, taṃ jahitvā⁷ gomayapāṇakassa⁸ pacchato āgacchati, passa⁹ na“ ti āha. „Bhante ‘Ubbarī nāma gomayapāṇakayoniyaṃ¹⁰ nibbattissatī¹¹“ na saddahāmi ahaṃ“ ti. „Kathāpemi naṃ mahārāja“ ti. „Kathāpetha bhante“ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena taṃ kathāpento „Ubbarīti“ āha. Sā mānusa-¹² bhāsāya¹¹ „kiṃ bhante“ ti āha. „Tvam atītattabhāve¹² kā nāma ahoṣīti“. „Bhante Assakarañño aggamahesi¹³ Ubbarī¹⁴ nāma ahoṣiṃ“ ti. „Kiṃ pana te idāni Assakarājā piyo udāhu gomayapāṇako“ ti. „Bhante sā¹⁵ mayhaṃ purimajāti¹⁶, tadā ahaṃ imasmiṃ uyyāne tena saddhiṃ rūpasaddagandharasa-¹⁷ phoṭṭhabbe¹⁷ anubhavamānā vicariṃ, idāni pana me bhavasamkhepagatakālato¹⁸ paṭṭhāya so kiṃ hoti¹⁹, ahaṃ hi idāni Assakarājānaṃ māretvā tassa galalohitena mayhaṃ sāmikassa gomayapāṇakassa pāde makkheyyaṃ“ ti vatvā parisamajjhe manussabhāsāya imā gāthā avoca:

20

1. Ayam Assakarājena deso vicarito mayā
anukāmayānukāmena²⁰ piyena patinā saha. 112.
2. Navena sukhadukkhena porāṇaṃ apithīyati²¹,
tasmā Assakaraññā va²² kiṇo piyataro mamaṃ ti. 113.

Tattha ayam Assakarājena deso vicarito mayā ti ayam ramaṇiyo²⁵ uyyānapadeso pubbe mayā Assakarājena saddhiṃ vicarito, anukāmayānukāmena²⁰ ti anu ti nīpātamattaṃ, mayā taṃ kāmayaṃāyā tena maṃ

¹ Bī Bp -pessāmiti. ² Bī -piṇḍiya. ³ K vaddhamānā, Bp vaṭṭamānā, Bī vattiya-mānā. ⁴ Bī adds gomayapāṇakena saddhi. ⁵ Bī āgamaṃsu te. ⁶ Bī jahetvā. ⁷ Bī -pānassa. ⁸ Bī passatha. ⁹ K -pāyayoniyaṃ. ¹⁰ Bī nippattati ¹¹ Bī Bp manussa-. ¹² Bī abhittabhāvena. ¹³ Bī -si. ¹⁴ Bī uppari. ¹⁵ Bī bhamaṇṭa so. ¹⁶ Bī -jātiyā sāmiko. ¹⁷ Bī -saddaṃ-. ¹⁸ Bī -gatattakā-. ¹⁹ Bī so ki hoti. ²⁰ Bī anukāmassakāmena. ²¹ K -thīyatiya, Bī -dhiyati. ²² Bī -raññooca.

kāmayamānenā¹ 'ti attho¹, piyenā¹ 'ti tasmīn attabhāve piyena, navena sukha-
dukkhena porāṇaṃ apithīyatīti² bhante navena hi sukhena porāṇaṃ
sukhaṃ navena ca³ dukkhena porāṇaṃ dukkhaṃ pithīyati⁴ pañicchādiyati⁵, esā
lokassa⁶ dhammatā ti dīpeti, tasmā Assakaraññā va⁷ kiṭṭho piyataro ma-
5 man ti yasmā navena porāṇaṃ pithīyati⁸ tasmā mama Assakarājato sataguṇena
sahassaguṇena kiṭṭho va⁹ piyataro ti¹⁰.

Taṃ sutvā Assakarājā vippaṭṭisāri¹¹ hutvā tattha ṭhito va
kuṇapaṇaṃ nīharāpetvā sīsaṃ nāhātvā Bodhisattaṃ vanditvā
nagaraṃ pavisitvā aññāṇaṃ aggamahesiṃ katvā dhammena rajjaṃ
10 kāresi. Bodhisatto pi rājānaṃ ovaditvā nissokaṃ katvā Hima-
vantam eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹² sotāpattiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā Ubbari¹³ purāṇadutiyyikā ahoṣi, Assakarājā ukkaṇṭhito¹⁴, mā-
15 ṇavo Sāriputto¹⁵, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Assakajātakam¹⁶.

8. Suṃsumārajātaka.

Alam etehi ambehīti. Idam Satthā Jetayane¹⁷ viharanto
Devadattassa vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Tadā
hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave
20 idān' eva Devadatto mayham vadhāya parisakkati, pubbe pi pari-
sakkati yeva, santāsamattam pi pana kātum na sakkhīti“ vatvā
atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Himavantapadese Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā nāga-
25 balo thāmasampanno mahāsarīro sobhaggappatto hutvā Gaṅgā-
nivattane¹⁸ araṇṇāyatane vāsaṃ kappesi. Tadā Gaṅgāya eko
suṃsumāro¹⁹ vasi. Ath' assa bhariyā Bodhisattassa sarīraṃ

¹ K - nena attho, B² - nena pahāti attho. ² B² apidhiyatīti. ³ B² omits ca. ⁴ K
pithīyati, B² pithiyati. ⁵ K - dīyati, B² - diyyati. ⁶ B² lokasmī. ⁷ B² ca. ⁸ K pi-
yathīyati, B² pithiyati. ⁹ B² omits va. ¹⁰ B² adds attho. ¹¹ so all three MSS.
¹² B² adds bhikkhū. ¹³ K ubbari, B² upari. ¹⁴ B² ukkaṇṭhitabhikkhu ahoṣi.
¹⁵ B² adds ahoṣi. ¹⁶ B² sattamaṃ. ¹⁷ B² veḷu. ¹⁸ B² gaṅgāya ni-. ¹⁹ B² susu-.

disvā tassa¹ hadayamañse² dohaḷaṃ³ uppādetvā suṇṇumā-
 raṃ⁴ āha: „ahaṃ sāmi etassa kapiṇṇajassa hadayamañsaṃ⁵
 khāditukāmaṃ“ ti. „Bhadde, mayaṃ jalagocara, esa thalagocaro,
 kin ti taṃ⁶ gaṇhituṃ⁷ sakkhissāmaṃ⁸“ ti. „Yena tena⁹ upā-
 yena gaṇha, sace na labhissāmi marissāmīti“. „Tena hi mā 5
 bhāyi¹⁰, atth' eko upāyo ti khādāpessāmi taṃ¹¹ tassa hadaya-
 mañsaṃ¹²“ ti suṇṇumāraṃ¹³ samassāsetvā Bodhisattassa Gaṇ-
 gāya pāṇiyaṃ¹⁴ pivitvā Gaṅgātīre nisinnakāle santikaṃ gantvā
 evaṃ āha¹⁵: „vānarinda imasmiṃ padese kasaṭaphalāni¹⁶ khā-
 danto kiṃ tvaṃ ciṇṇatthāne¹⁷ yeva carasi, pāragaṅgāya am- 10
 balabujādīnaṃ¹⁸ madhuraphalānaṃ anto n' atthi, kin te tattha
 gantvā phalāphalaṃ khādituṃ na vaṭṭatīti¹⁹“. „Kumbhīlaraṇa
 Gaṅgā mahodikā²⁰ vittiṇṇā²¹, kathaṃ tattha gamissāmīti“.
 „Sace gacchasi ahaṃ taṃ mama piṭṭhiṃ āropetvā nessāmīti“.
 So taṃ²² saddahitvā „sādhū“ ti sampāṭicchitvā²³ „tena hi ehi, 15
 piṭṭhiṃ me abhirūhā“ ti ca vutte taṃ²⁴ abhirūhi. Suṇ-
 ṇumāro⁴ thokaṃ netvā udaye osīdāpesi. Bodhisatto „samma
 udaye maṃ osīdāpesi, kin²⁵ nu kho etan“ ti āha. „Nāhaṃ
 taṃ dhammesu dhammatāya gaṇetvā gacchāmi, bhariyāya pana
 me²⁶ tava hadayamañse dohaḷo uppanno, taṃ ahaṃ tava hada- 20
 yaṃ khādāpetukāmaṃ“ ti. „Samma, kathentena te sundaraṃ
 kataṃ, sace hi amhākaṃ udaye hadayaṃ bhavēyya sākhaḃgesu
 carantānaṃ cuṇṇavicuṇṇaṃ bhavēyyā“ ti. „Kahaṃ pana
 tumhe ṭhapethā²⁷“ ti. Bodhisatto avidūre ekaṃ udumbaraṃ²⁸
 pakkaphalaṃ piṇḍasampannaṃ²⁹ dassento „pass' etāni amhākaṃ 25
 hadayāni ekasmiṃ udumbare³⁰ olambantīti³¹“. „Sace me

¹ K omits tassa. ² B² hadayaṃ mañse. ³ B² dohaḷaṃ. ⁴ B² susu-. ⁵ B² hadayaṃ.
⁶ so B²; K kittināṃ, B² kathāṃ. ⁷ B² gaṇhituṃ. ⁸ B² -ssāmi. ⁹ B² kenaci. ¹⁰ B² so-
 citta. ¹¹ K omits taṃ. ¹² B² hadayaṃ. ¹³ B² suṇṇumāri. ¹⁴ B² pāṇiya. ¹⁵ B² ahaṃ.
¹⁶ B² kadalīphalāni. ¹⁷ so K B²; B² asampannaṭhāne. ¹⁸ B² ampampalapujā-
¹⁹ K vaddhatīti. ²⁰ B² -dakā. ²¹ K vittiṇṇa, B² vittānnā. ²² B² omits taṃ. ²³ K
 -cchi. ²⁴ so B² B²; K omits taṃ. ²⁵ B² kiṃ. ²⁶ K omits me. ²⁷ B² ṭhapethā.
²⁸ B² udumpara. ²⁹ B² pakkaphalaṃ piṇḍakasaṇḍaṇṇaṃ, B² phalapiṇḍasāṇaṇṇaṃ
 ekaṃ udumbarapakkāṇaṃ. ³⁰ B² udumbararukkhe. ³¹ B² olambantīti, K olambentīti.

hadayaṃ dassasi ahaṃ taṃ na māreṣṣāṃmīti¹. „Tena hi ettha nehi maṃ, ahaṃ te rukke olambantaṃ dassāṃmīti². So taṃ ādāya tattha aḡamāsi³. Bodhisatto tassa piṭṭhito uppatitvā udumbaraṃ rukke nisīditvā „samma bālasuṃsumāra⁴ imesaṃ
 5 sattānaṃ hadayaṃ nāma rukkhagge hotīti saṇṇi⁵ ahoṣi, bālo si⁶, ahaṃ taṃ vañcesim⁷, tava phalāphalaṃ taṃ eva⁸ hotu, sarīraṃ eva pana te⁹ mahantaṃ, paṇṇā pana¹⁰ n' atthīti¹¹“ vatvā imaṃ atthaṃ pakāseṃto imā gāthā avoca:

1. Alam etehi ambehi jambūhi panasehi ca
 10 yāni pāraṃ samuddassa, varaṃ¹² mayhaṃ udumbaro. 114.
2. Mahatī vata te¹³ bondi, na ca¹⁴ paṇṇā tadūpikā,
 suṃsumāra¹⁵ vañcito me si¹⁶, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti. 115.

Tattha alam etehīti yāni tayā dīpake diṭṭhāni etehi¹⁷ mayhaṃ alaṃ, varaṃ mayhaṃ udumbaro ti mayhaṃ¹⁸ ayam eva udumbaraṃ rukko varaṃ,
 15 bonditī sarīraṃ, tadūpikā ti paṇṇā pana te tadūpikā tassa sarīraṃ aṇu-
 chavikā n' atthi, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti idāni yathāsukhaṃ gaccha¹⁹,
 n' atthi te hadayaṃ²⁰ ti²¹.

Suṃsumāro²² saḡassaṃ²³ parājito viya²⁴ dukkhī dummano
 pajjhāyanto²⁵ attano nivesanaṭṭhānaṃ²⁶ eva gato.

- 20 Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakaṃ samodhanesi: „Tadā
 suṃsumāro²⁸ Devadatto ahoṣi, suṃsumāri²⁹ Ciṇcamāṇavikā³⁰, kapirājā
 pana ahaṃ evā³¹ ti. Suṃsumārajātakaṃ³².

9. Kakkarajātaka.

Diṭṭhā mayā vane rukkhā ti. Imaṃ Satthā Jetavane
 25 viharanto dhammasenāpati-Sāriputtattherassa saddhivihārikadāhara-
 bhikkhuṃ ārabba katesi. So kira attano sarīraṃ guttikamme

¹ B¹ āg-. ² B¹ -susu-. ³ so B²; K saṇṇā, B¹ saṇṇi. ⁴ B¹ pi. ⁵ B¹ vañcemi. ⁶ K taveva? B² tavameva. ⁷ omit pana? K B² omit te. ⁸ B¹ manāṃ. ⁹ B¹ camaraṃ.
¹⁰ K no. ¹¹ B¹ va. ¹² B¹ susu-. ¹³ K siṃ. ¹⁴ K catehi. ¹⁵ B¹ omits mayhaṃ.
¹⁶ B¹ gacchāhi. ¹⁷ B¹ hadayamaṃsagahanupāyo. ¹⁸ B¹ adds attho. ¹⁹ B¹ susu-
 māra. ²⁰ B¹ saḡassa. ²¹ K omits viya. ²² so K B²; B¹ pacchāyanto. ²³ B¹
 vāsanaṭṭhānaṃ. ²⁴ B¹ dhammadeśanaṃ. ²⁵ B¹ susumāri. ²⁶ B¹ adds ahoṣi.
²⁷ B¹ susumārajātakaṃ aṭṭhamāṃ.

cheko ahoṣi, „sarīrassa me¹ na sukhaṃ bhaveyyā“² 'ti bhayena atisī-
taṃ accuṇhaṃ paribhogāṃ na karoti. „sītunhehi sarīraṃ kilameyyā“
'ti bhayena bahi na nikkhamati, atikilinnauttaṇḍulāni³ na bhuñjati.
Tassa sarīraguttikusalatā⁴ saṃghamajjhe pākātā jātā. Dhammasa-
bhāyaṃ bhikkhū⁵ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko⁶ daharo kira 5
sarīraguttikamme cheko“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“⁷ 'ti vutte „na
bhikkhave ayaṃ daharo idān' eva sarīraguttikamme⁸ cheko, pubbe pi
cheko ahoṣīti⁹“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 10
Bodhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahoṣi. Ath' eko
sakunaḷuddako ekaṃ dīpakakakkarāṃ⁸ ādāya vālarajjuṃ⁹ ca
yaṭṭhiṃ ca gaheṭvā araṇṇe kakkare¹⁰ bandhanto ekaṃ palā-
yitvā araṇṇaṃ pavitṭhaṃ purāṇakakkarāṃ¹¹ bandhituṃ ārabhi.
So vālapāse¹² kusalatāya attānaṃ bandhituṃ na deti, utṭhāy' 15
utṭhāya niliyati¹³. Luddako attānaṃ sākhāpallavehi paṭicchā-
detvā punappuna¹⁴ yaṭṭhiṃ ca pāsaṃ ca oḍḍeti¹⁵. Kakkaro¹⁶
taṃ lajjāpetukāmo mānusiṃ¹⁷ vācaṃ nicchāretvā paṭhamāṃ
gāthāṃ āha:

1. Dīṭṭhā mayā vane rukkhā assakaṇṇavibhīṭakā¹⁸, 20
na tāni evaṃ sakkanti¹⁹ yathā tvaṃ rukkhā²⁰ sakkasīti²¹. 116.

Tass' attho: samma luddako, mayā imasmiṃ vane jātā bahū²² assakaṇṇā ca
vibhīṭakā²³ ca rukkhā²⁴ dīṭṭhapubbā, tāni; aṇa rukkhāni yathā tvaṃ sakkasī²⁵ saṅka-
masī²⁶ ito e' ito ca vicarasi evaṃ na sakkanti²⁷ na saṅkamanti²⁸ na vicarantīti²⁹.

Evaṃ vatvā puna so kakkaro¹⁶ palāyitvā aññattha aga- 25
māsi. Tassa palāyitvā gatakalē³⁰ luddako dutiyaṃ gāthāṃ āha:

¹ Bī mā ² Bī -kilinaṃ utuṇḍulādāni, Bp -linnauttaṇḍulādāni. ³ Bī -tāya. ⁴ Bī
bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁵ Bī -ka. ⁶ Bī -guttikakammesu ⁷ Bī omits pubbe pi
cheko ahoṣi. ⁸ Bī -kukkurāṃ, Bp -kukkuṭaṃ ⁹ Bī vālarucuṃ. ¹⁰ K kakkaro,
Bī kakkure, Bp -kukkuṭe. ¹¹ Bī purāṇaṃ kukkura ¹² Bī vāla-. ¹³ Bī niliyati,
Bp niliyati. ¹⁴ Bī puna. ¹⁵ Bī oḍḍeti. ¹⁶ Bī kukkuro. ¹⁷ K -sī, Bī -sī. ¹⁸ K
-vibhīṭanaka, Bī assakaṇṇavibhedakā. ¹⁹ Bī sakkanti. ²⁰ Bī rukkhāṃ. ²¹ K
sakkhasīti, Bī pakkasīti. ²² both MSS. bahu. ²³ Bī Bp vibhedakā. ²⁴ K omits
rukkhā. ²⁵ Bī sakkhasīti. ²⁶ Bī saṅkamasi. ²⁷ Bī sakkanti. ²⁸ K sakkamanti.
²⁹ Bī omits na saṅkamanti na vicarantīti ³⁰ Bī -lena

2. Purāṇakakkaro¹ ayaṃ bhetvā² pañjaram³ āgato,
kusalo⁴ vālapāsānaṃ⁵ apakkamati bhāsati⁶. 117.

Tattha kusalo vālapāsānaṃ⁶ ti vālamayesu⁵ pāsesu kusalo attānaṃ
bandhituṃ adatvā pakkamati⁴ eva bhāsati³ ca bhāsivā² ca pana palāto¹ ti.

- 5 Evaṃ vatvā luddako araṇṇe caritvā⁸ yathāladḍhaṃ ādāya
geham eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā lud-
dako Devadatto ahoṣi, kakkaro kāyaguttikakusalo daharabbhikkhu, tassa
pana kāraṇassa paccakkhato⁹ diṭṭharukkhadevatā¹⁰ ahaṃ eva¹¹“ ti.

- 10 Kakkara-jātakaṃ¹¹.

10. Kandagalakajātaka.

Ambho ko nāmayam rukkho ti. Imaṃ Satthā Veḷuvane
viharanto Sugatālayam ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto
Sugatālayam akāṣṭi¹²“ sutvā¹³ „na bhikkhave idāṃ“ eva Devadatto
15 mayham anukaronto¹⁴ vināsaṃ patto¹⁵, pubbe pi pāpuṇi yevā¹⁶“ ti vatvā
atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁷ rukkhakoṭṭhasakunayoni-
yam¹⁸ nibbatti. Khadiravane va gocaram gaṇhi, Khadiravaniyo
20 ti'ssa nāmaṃ ahoṣi¹⁷. Tass' eko Kandagalako¹⁸ nāma sahāyo
ahoṣi, so phalibhaddakavane¹⁹ gocaram gaṇhati. So ekadivasam
Khadiravaniyassa santikaṃ agamāsi. Khadiravaniyo „sahāyo
āgato“ ti Kandagalakaṃ²⁰ gahetvā khadiravanam pavasiṭvā
khadirakhandhaṃ ca²¹ tuṇḍena paharitvā rukkhato pānake nī-
25 haritvā adāsi. Kandagalo²² dinne²³ dinne madhurapūve viya
chinditvā²⁴ khādi. Tassa khādantass' eva māno uppajji: „ayam

¹ B¹ -kukkuro. ² B² bhutvā. ³ B³ sañcaram. ⁴ B⁴ sugato. ⁵ B⁵ vāla-. ⁶ B⁶ vāla-
pāsānaṃ. ⁷ K palāyato. ⁸ B⁸ vicarivā. ⁹ B⁹ paccakkharikātā. ¹⁰ B¹⁰ omiṭṭa
diṭṭha. ¹¹ B¹¹ kukkuṭa-, B¹² kukkurajātakaṃ navamaṃ. ¹² B¹² vatvā. ¹³ B¹³ anu-
kiriyaṃ karonto. ¹⁴ B¹⁴ vināsappatto. ¹⁵ B¹⁵ -ppadese. ¹⁶ B¹⁶ -koṭṭhasakunaya-
yoniyam. ¹⁷ B¹⁷ nippatti khadiravaniyo tissa nāmaṃ ahoṣi khadiravane yeva
gocaram gaṇhi. ¹⁸ B¹⁸ kaṇṭarālako. ¹⁹ B¹⁹ pātali-bhaddaka-, B²⁰ sippalipāli- and
sippalipāli-. ²⁰ B²⁰ kandarālakaṃ. ²¹ B²¹ -dham. ²² B²² kandarālako. ²³ K dinna.
²⁴ B²⁴ echinditvā, K chinditvā chinditvā.

pi¹ rukkhakoṭṭhakayoniyaṃ² nibbatto, aham pi, kim me etena dinnagocarena³, sayam eva khadiravane gocaraiṃ gaṇhissāmīti⁴ so Khadiravaniyaṃ āha: „samma, mā tvaṃ dukkhaṃ anubhavi, aham eva khadiravane gocaraiṃ gaṇhissāmīti“. Atha naṃ so āha: „tvaṃ samma simbaliphālībaddakādivane⁵ nissāre⁶ go- 5 caragahaṇakule⁷ samuṭṭhito⁸, khadirā nāma jātasārā⁹ thaddhā¹⁰ ti vatvā¹¹, mā te evaṃ¹² ruccatīti“. Kandagalako¹³ „kiṃ dān¹⁴ āhaṃ¹⁵ na rukkhakoṭṭhakayoniyaṃ¹⁶ nibbatto“ ti tassa vacanaṃ anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkhaṃ tuṇḍena pahari. Tāvad ev¹⁷ assa¹⁸ tuṇḍaṃ¹⁹ bhijji, akkhīni nikkhamānākārappattāni²⁰ 10 jātāni, sīsaṃ phalitāni. So khandhe²¹ paṭiṭṭhātum asakkonto bhūmiyaṃ patitvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Ambho ko nāma²² ayaṃ²³ rukkho sītappatto²⁴ sakaṇṭako yattha ekappahārena uttamaṅgaṃ visāṭṭitan²⁵ ti. 118.

Tattha ambho ko nāmayaṃ²⁶ rukkho ti bho Khadiravaniya ko nāma 15 ayaṃ rukkho ti²⁷, koṇāmo²⁸ so ti pi pāṭho, sītappatto²⁹ ti sukhumappatto, yattha ekappahārenā ti yasmiṃ rukke eken³⁰ eva pahārena, uttamaṅgaṃ visāṭṭitan³¹ ti sīsaṃ bhinnāni, na kevalaṃ ca³² sīsaṃ tuṇḍaṃ pi chinnaṃ³³, so³⁴ vedanāpattatāya³⁵ khadirarukkhaṃ³⁶ kiṃrukko nāma³⁷ eso ti jānitum asakkonto vedanāpatto³⁸ lutvā imāya gāthāya vippalapi³⁹. 20

Taṃ⁴⁰ sutvā Khadiravaniyo dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Acār⁴¹ utāyaṃ⁴² vitudaṃ vanāni (Dhp. p. 146.)
kaṭṭhaṅgarukkhesu asārakesu,
athāsadā khadiraiṃ jātasārāṃ⁴³
yatth⁴⁴ abhidā garuḷo uttamaṅgaṃ ti. 119. 25

¹ B¹ ayaṃ. ² B² -koṭṭaka-. ³ B³ dinnena gocarena. ⁴ B⁴ pīṃpalipātālībadda-.
⁵ B⁵ nissāyana. ⁶ so B⁶; K -gahaṇaṃ, B⁷ gocaragahakūle ⁷ K samuṇiko, B⁸ samuṇhito, B⁹ jāto. ⁸ B⁹ jātisārā, B¹⁰ jātaka. ⁹ B¹⁰ omits thaddhā ti vatvā. ¹⁰ B¹¹ mā vo etaṃ. ¹¹ B¹² kaudarālako. ¹² B¹³ kiṃnānāhaṃ. ¹³ B¹⁴ koṭṭaka-. ¹⁴ B¹⁵ eva cassa. ¹⁵ K tuṇḍo. ¹⁶ B¹⁶ nikkhamānā-. ¹⁷ B¹⁷ rukkhakhandhe. ¹⁸ B¹⁸ nāmayaṃ.
¹⁹ B¹⁹ sīṇhapatto, B²⁰ sīṇnapatto. ²⁰ B²¹ vimāṭitan. ²¹ K omits ti. ²² B²² koṇāma.
²³ B²³ viphalitan, B²⁴ vibhijjitan. ²⁴ B²⁵ kevalaṃ. ²⁵ B²⁶ B²⁷ bhinnāni. ²⁶ B²⁸ yo.
²⁷ K vedanāpattatāya. ²⁸ B²⁹ -rukkho. ²⁹ B³⁰ vedanāpatto, K vedanāpattito.
³⁰ B³¹ vilapasi. ³¹ B³² tassa vacanaṃ. ³² B³³ acārithabhayaṃ? B³⁴ acārivatāyaṃ.
³³ K athāsadaṃ -, B³⁵ athāsadā khadira jātisadaṃ.

Tattha acārutāyaṇ¹ ti acāri vata² ayaṇ, vitudaṇ³ vanānūti uissāra-simbaliphālībaddakavanādini⁴ vitudanto vijjhanto, kaṭṭhaṅgarukkhesu asā-rakesū 'ti nissāresu phālībaddakasimbaliādīsū⁵, athāsada⁶ khadiraṇ jāta-sāraṇ ti⁶ atha potakakālato⁷ paṭṭhāya⁸ jātāsāraṇ⁹ khadiraṇ āsada¹⁰ saṃjāpuṇi,
5 yatthabbhidā¹¹ garuḷo uttamaṅgaṇ ti yatthabbhidā¹² ti yasmiṇ khadire
abhindi padālayi, garuḷo ti saṃjāpuṇesu¹³ sabbasakupānaṇ h' etaṇ¹⁴ sagārava-sappatissavacanāṇ¹⁵.

Iti Khadiravaniyo vatvā „bho Kandagalaka¹⁶ yattha tvaṇ
uttamaṅgaṇ abbhidā¹⁷ khadiro nāṇ' eso¹⁸ sārarakkho“ ti āha.
10 So tath' eva jīvitakkhayaṇ pāpuṇi.

Satthā imaṇ desanaṇ¹⁹ āharitvā jātakaṇ samodhānesi: „Tadā
Kandagalako²⁰ Devadatto ahosi, Khadiravaniyo pana²¹ ahaṇ evā“ 'ti.
Kandagalakajātakaṇ²². Natanīdalaḥavaggo chaṭṭho.

7. BIRANATTHAMBHAKAVAGGA.

1. Somadattajātaka.

15 Akāsi yoggaṇ ti. Idaṇ Satthā Jetavane viharanto Lālū-dāyitheram²³ ārabba kathesi. So hi dvīmaṇ²⁴ tiṇṇaṇ janānaṇ
antare ekavacananaṇ pi sampādetvā kathetuṇ na sakkoti, sārājjabahulo
„aṇṇaṇ kathessāmi“ aṇṇaṇ eva kathesi. Tassa taṇ²⁵ pavattīṇ
20 bhikkhū dhammasabbhāyaṇ kathentā nisīdiṇsu. Satthā āgantvā „kāya

¹ Bī avārivatāyaṇ, B² acārivatāyaṇ. ² so B²; B² tā, K tava. ³ K vituṇḍaṇ.
⁴ B² nissāyaṇi sippali pātālībaddaka-. ⁵ K -disu, B² pātālībaddakasiṃpalī-.
⁶ K omits athā -- ti, B² athasada⁶khadira⁶jātisāraṇti. ⁷ B² pothaka-, K pothaka
corr to potaka-. ⁸ B² pajāya. ⁹ B² jātāṇsāraṇ, B² jātisāraṇ. ¹⁰ K āsadaṇ,
B² omits āsada, B² saraṇ. ¹¹ B² yattagidā. ¹² so B²; K yattha bhidā, B² yatta-
gidā. ¹³ B² saṃjāpuṇo. ¹⁴ B² sotaṇ. ¹⁵ so K B²; B² sagāravasappatissa vādhivaca-
naṇ. ¹⁶ B² kandarālaka. ¹⁷ B² abhindi. ¹⁸ B² nāma so, K nāmesā. ¹⁹ B²
dhammadesanaṇ. ²⁰ B² kandarālako. ²¹ K omits pana. ²² K kandagalajātakaṇ,
B² kandarālakajātakaṇ dasanaṇ. 1. Cfr. Dhp. p. 317 & Five Jāt. p. 8. ²³ K
lālū-. ²⁴ K dvīmaṇ. ²⁵ K naṇ.

nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sammisinnā¹ ti pucchitvā, imāya nāmā² 'ti vutte „na bhikkhave Lāludāyī³ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi sārājjabahulo yevā⁴ ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe aññatarasmiṃ brāhmanakule nib- 5
battitvā vayappatto hutvā Takkaṣilāyaṃ sippaṃ⁵ uggaṇhitvā puna gehaṃ āgantvā mātāpitunnaṃ duggatabhāvaṃ ñatvā „pari-
hīnaṃ kulaṃ paṭiṭṭhapessāmīti“ mātāpitara āpucehitvā Bārā-
ṇasiṃ gantvā rājānaṃ upaṭṭhāsi. So rañño piyo ahoṣi manāpo.
Ath' assa pitu⁶ dvīhi yeva goṇehi kaṣiṃ katvā jīvikaṃ kappen- 10
tassa eko goṇo mato. So Bodhisattaṃ upasaṃkāmitvā „tāta eko goṇo mato, kaṣikammaṃ na-ppavattati⁷, rājānaṃ ekaṃ
goṇaṃ yācāhīti“ āha. „Tāta nacirass' eva me rājā diṭṭho, idān' eva goṇe⁸ yācituṃ na yuttaṃ, tumhe yācathā“ 'ti. „Tāta tvaṃ
mayhaṃ sārājjabahulataṃ⁹ na jānāsi, ahaṃ hi dvinnāṃ tiṇṇaṃ 15
sammukhe¹⁰ kathaṃ sampādetuṃ na sakkomi¹¹, sace ahaṃ rañño santikaṃ goṇaṃ yācituṃ gamissāmi imaṃ pi datvā āgamissā-
mīti“. „Tāta, yaṃ hoti taṃ hotu, na sakkā mayā rājānaṃ yācituṃ, api¹² kho paṇāhaṃ tumhe yoggaṃ kāressāmīti“. „Tena
hi sādhu¹³ maṃ yoggaṃ kārehi¹⁴“. Bodhisatto pitaraṃ ādāya 20
bīraṇatthambhakaṃ¹⁵ susānaṃ gantvā tattha tattha tiṇakalāpe
bandhitvā „ayaṃ rājā ayaṃ uparājā ayaṃ senāpatīti“ nāmāni
katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā „tāta tvaṃ rañño santikaṃ
gantvā 'jayatu mahārājā' 'ti¹⁶ vatvā¹⁷ evaṃ imaṃ gāthaṃ vatvā
goṇaṃ yāceyyāthā¹⁸“ 'ti gāthaṃ uggaṇhāpesi: 25

Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṃ dehi khattiyā 'ti.

¹ all three MSS. -yi. ² B² takkaṣilāyaṃ gantvā sappaṃ. ³ B¹ pituno. ⁴ B¹ na pavattati. ⁵ B² goṇaṃ. ⁶ B² sārājjabahulabhāvaṃ. ⁷ B¹ mukhe. ⁸ B² sakkomi-
mīti. ⁹ B² adds ca. ¹⁰ B² sādhuṃ. ¹¹ B¹ karohiti. ¹² B¹ -ttambhakaṃ, K
-stambhakaṃ. ¹³ K omits ti. ¹⁴ B² omits vatvā. ¹⁵ K yāceyyāthā.

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imañ gāthañ paṇuṇā
 katvā Bodhisattañ āha: „tāta Somadatta, gāthā me paṇuṇā
 jātā¹, idāni taṁ ahaṁ yassa kassaci santike vattuṁ sakkomi,
 rañño mañ² santikaṁ nehiti“. So „sādhu tātā“³ 'ti tathārūpaṁ
 5 paṇṇākāraṁ gāhāpetvā⁴ pitaraṁ rañño santikaṁ nesi⁵. Brāh-
 maṇo „jayatu mahārājā“⁶ 'ti vatvā paṇṇākāraṁ adāsi. Rājā
 „ayan⁷ te Somadatta brāhmaṇo kiṁ hotīti“⁸ āha. „Pitā me
 mahārājā“⁹ 'ti. „Ken' atthenāgato“¹⁰ ti. Tasmiṁ khaṇe brāh-
 maṇo goṇaṁ¹¹ yācanatthāya gāthañ vadanto:

10 Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṁ kasāṁase,
 tesu eko mato deva, dutiyaṁ gaṇha khattiyā 'ti

āha. Rājā brāhmaṇena virajjhivā kathitabhāvaṁ ātvā sitañ¹²
 katvā „Somadatta tumhākaṁ gehe bahū maññe¹³ goṇā“¹⁴ ti āha.
 „Tumhehi dinnā bhavissanti mahārājā“¹⁵ 'ti. Rājā Bodhisattassa
 15 tussitvā brāhmaṇassa soḷasa¹⁶ goṇe alaṁkārabhaṇḍake nivāsana-
 gāmaṁ c' assa brahmadeyyaṁ¹⁷ datvā mahantena yasena brāh-
 maṇaṁ nyoyesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttaṁ ratham
 āruya¹⁸ mahantena parivārena gāmaṁ agamāsi. Bodhisatto pi-
 tarā saddhiṁ rathe nisīditvā gacchanto „tāta, ahaṁ tumhe saka-
 20 lasaṁvaccharaṁ yoggaṁ kāresiṁ¹⁹, sannitthānakāle pana tum-
 hākaṁ goṇaṁ rañño adatthā“²⁰ 'ti vatvā paṭhamañ gāthañ āha:

1. Akāsi yoggaṁ dhuvaṁ appamatto
 saṁvaccharaṁ bīraṇatthambhakasmiṁ,
 vyākāsi saññaṁ²¹ parisāṁ vigayha,
 25 na niyyamo²² tāyati appapaññaṁ ti. 120.

Tattha akāsi yoggaṁ dhuvaṁ appamatto saṁvaccharaṁ bīraṇat-
 thambhakasmiṁ ti²³ tvaṁ niccaṁ appamatto bīraṇatthambhake susāne yoggaṁ

¹ B¹ omits jātā. ² B¹ omits mañ. ³ so B¹ BP; K gahāpetvā. ⁴ B¹ neti. ⁵ K
 ayaṁ. ⁶ B¹ goṇa. ⁷ B¹ pitā. ⁸ K maññeti. ⁹ B¹ solasa. ¹⁰ B¹ brahmaṇa-
 deyyaṁ. ¹¹ B¹ abhiruya. ¹² all three MSS. kāresi. ¹³ K yākāsi saññaṁ.
 B¹ byākāsi aññaṁ. ¹⁴ B¹ niyyamo, K nissamo. ¹⁵ B¹ adds tāta.

akāsi, vyākāsi¹ saññaṃ parisam vigayhā 'ti atha ca² pana parisam vigāhitvā taṃ saññaṃ viakāsi³ vikāraṃ akāsi⁴ parivattayitī⁵ attho, na niyyamo⁶ tūyati appapaññaṃ ti appapaññaṃ⁷ nāma puggalaṃ niyyamo⁸ yogga⁹ citta-carapaṇaṃ¹⁰ na tūyati na rakkhatīti.

Ath' assa vacanaṃ sutvā brāhmaṇo dutiyaṃ gātham āha: 5

2. Dvayaṃ yācanaḥ tāta Somadatta nigacchati:

alābhaṃ dhanalābhaṃ ca¹¹, evaṃidhammā hi yācanā ti. 121.

Tattha evaṃidhammā hi yācanā ti yācanā hi¹² evaṃsabhāvā ti.

Satthā „na bhikkhave Lāḷudāyī¹⁴ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi sārājjabahulo“ ti imaṃ dhammaḍeṣanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 10 „Tadā Somadattassa pitā Lāḷudāyī¹³ ahoṣi, Somadatto pana aham evā“ ti. Somadattajātakaṃ¹⁴.

2. Ucchiṭṭhabhattajātaka.

Añño uparimo vaṇṇo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyaikapalobhaṃ ārabba kathesi. So hi bhikkhu Sat- 15 thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ“ ti vatvā „ko taṃ ukkaṇṭhāpesīti“ vutte „purāṇadutiyaikā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „bhikkhu¹⁵, ayaṃ¹⁶ te itthi anattakārikā pubbe pi attano jārassa¹⁷ ucchiṭṭhakaṃ¹⁶ bhojesīti“ vatvā attitaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente 20 Bodhisatto ekasmiṃ bhikkhaṃ caritvā jīvika-kappake¹⁹ kapane naṭakakule²⁰ nibbattitvā vayappatto duggato dūrūpako²¹ hutvā bhikkhaṃ caritvā jivikaṃ kappesi. Tadā Kāsiraṭṭhe²² ekasmiṃ gūmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇī dussilā pāpa-dhammā atītacāraṃ²³ carati. Ath' ekadivasaṃ kenacid eva 25

¹ B² byākāsi. ² B² omits ca. ³ B² piakāsi. ⁴ K apādesi. ⁵ B² parivattesīti. ⁶ B² niyāmo, K nissamo. ⁷ B² appamañña, K appamañña. ⁸ B² niyāmo, K nissāya. ⁹ B² yogo. ¹⁰ K citta-carapaṇaṃ. ¹¹ B² -lābhaṃ vā. ¹² B² omits yācanā hi. ¹³ so B²; K B² -yī. ¹⁴ B² adds paṭhamāṃ. ¹⁵ both MSS. bhikkhū. ¹⁶ K ayaṃ. ¹⁷ B² rājassa. ¹⁸ K ucchiṭṭhakaṃ. ¹⁹ B² omits bhikkhaṃ - - -kappake, K jivikaṃ-. ²⁰ B² kapanaṭakule, K kapane naṭakakule. ²¹ K durupeto, B² dūrūpato, B² durupako. ²² B² kāsikarāṭho. ²³ B² abhicāraṃ.

karaṇīyena brāhmaṇe bahigate tassā jāro taṃ khaṇaṃ oloketvā
 taṃ gehaṃ pāvisi. Sā tena saddhiṃ caritvā „muhuttaṃ bhuñ-
 jitvā va gamissāmīti“¹ bhattaṃ sampādetvā sūpabyañjanasam-
 pannaṃ uṇhabhattaṃ vadḍhetvā „tvam bhuñjā“² 'ti' tassa datvā
 5 sayam brāhmaṇassa āgamanam olokayamānā dvāre aṭṭhāsi.
 Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanaṭṭhāne piṇḍaṃ paccāsīh-
 santo aṭṭhāsi. Tasmim khaṇe brāhmaṇo gehābhīmukho āgacchatī.
 Brāhmaṇī taṃ āgacchantam disvā vegena pavisitvā „uṭṭhehi, brāh-
 maṇo āgacchatīti“³ jāraṃ⁴ koṭṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisi-
 10 tvā nisinnakāle phalakaṃ upanetvā hatthadhovanam datvā itarena
 bhuttāvasiṭṭhassa sītābhattassa upari uṇhaṃ bhattaṃ vadḍhetvā
 brāhmaṇassa adāsi. So bhatte hatthaṃ otāretvā upari uṇhaṃ
 heṭṭhā bhattaṃ sītalaṃ disvā cintesi „iminā aññassa“⁵ bhuttādhi-
 kena ucchiṭṭhabhattena bhavitabban“⁶ ti so brāhmaṇam pucchanto
 15 paṭhamam gātham āha:

1. Añño uparimo⁷ vaṇṇo añño vaṇṇo ca heṭṭhimo⁸,
 brāhmaṇī tv-eva pucchāmi: kiṃ heṭṭhā kiṃ ca ūparitī⁹. 122.

Tattha vaṇṇo ti ākūro, ayaṃ hi uparimassa uṇhabhāvaṃ heṭṭhimassa ca
 sītābhāvaṃ pucchanto evam āha, kiṃ heṭṭhā kiṃ ca ūparitī vadḍhitabhat-
 20 tena nāma upari sītaleṇa heṭṭhā uṇhena bhavitabbaṃ, idaṃ ca na tādisaṃ, tena
 taṃ pucchāmi: kena kāraṇena uparibhattaṃ uṇhaṃ heṭṭhimam sītalaṃ ti.

Brāhmaṇī attano katakamassa uttānabhāvabhayena brāh-
 maṇe punappunam kathente pi tuṇhī yeva ahosi. Tasmim
 khaṇe naṭaputtassa etad ahosi: „koṭṭhe nisīdāpitapurisena jā-
 25 rena bhavitabbaṃ, iminā gehasāmikena, brāhmaṇī pana attanā
 katakamassa pākātabhāvabhayena kiñci na kathesi, handā-
 baṃ¹⁰ imissā kammaṃ pakāsetvā jārassa koṭṭhake nisīdā-
 pitābhāvaṃ brāhmaṇassa kathessāmīti“ so brāhmaṇassa gehā

¹ add vutte? ² B² bhi. ³ B² rājā. ⁴ so B²; B² imissā aññissa bhuttāvitena

⁵ B² upariso. ⁶ B² aheṭhimo, B² adhoṭṭhito. ⁷ B² ūparitī. ⁸ so B²; B² sāhantāhaṃ.

nikkhantakālato paṭṭhāya itarassa gehapavesanaṃ aticaraanāṃ¹
aggabhattabhūjanāṃ brāhmaṇiyyā dvāre tathā maggaṃ olo-
kanāṃ itarassa koṭṭhe otāritabhāvan² ti sabban taṃ pavattim
ācikkhitvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ naṭo³ 'smi bhaddante, bhikkhako 'smi idhāgato, 5
ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ayaṃ so yaṃ gavesasīti⁴. 123.

Tattha ahaṃ naṭo smi bhaddante ti sāmi ahaṃ naṭajātiko, bhik-
khako smi idhāgato ti sv-āhaṃ imaṃ tanaṃ bhikkhako bhikkhaṃ pariyesa-
māno āgato 'smi. ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ti ayaṃ pana etissā jaro imaṃ
bhattaṃ bhūjanto bhayena koṭṭhaṃ otiṇṇo, ayaṃ so yaṃ gavesasīti yaṃ 10
tvaṃ kassa nu⁵ kho iminā ucchiṭṭhakena⁶ bhavitabbaṃ ti gavesasī ayaṃ so.

Cūlāya naṃ gahetvā koṭṭhā niharitvā yathā ca⁷ na pun'
evarūpaṃ pāpaṃ karoti tathā assa satim janeḥīti⁸ vatvā pak-
kāmi. Brāhmaṇo ubho pi te yathā na pun' evarūpaṃ pāpaṃ
karonti⁹ tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammanāṃ gato. 15

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹⁰ sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahi)
„Tadā brāhmaṇi purāṇadutiya¹¹ ahosi, brāhmaṇo ukkaṇṭhito, naṭa-
putto pana ahaṃ evā¹² ti. Ucchiṭṭhabhattajātakaṃ¹².

3. Bharujātakaṃ.

20

Isīnam antaraṃ katvā ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānaṃ ārabba kathesi. Bhagavato hi¹³ bhikkhu-
saṃghassa ca lābhasakkāro mahā ahosi, yathāha: Tena kho pana
samaṃyena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhi¹⁴
cīvarapiṇḍapātasenūsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānaṃ, bhikkhu- 25
saṃgho pi kho sakkato hoti -pe-¹⁵ parikkhārānaṃ, aññatitthiyyā pana¹⁶
paribbājakaṃ na sakkatā honti -pe-¹⁵ parikkhārānaṃ ti. Te evaṃ parihīna-
lābhasakkārā ahorattaṃ gūlhasannipātāṃ¹⁷ katvā mantayanti: „sama-
nassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya mayaṃ hatalābhasakkārā

¹ so BP; B² abhivāraṇāṃ. ² both B² and BP otarita-. ³ B² nito. ⁴ B² bhavesasīti.

⁵ khaṇaṃ (p. 168, l. 1) --- kassa nu wanting in K. ⁶ K ucchiṭṭha-. ⁷ B² omits ca.

⁸ B² tathā tajjanapothanehi ti. ⁹ B² karoti. ¹⁰ B² adds bhikkhu. ¹¹ K -dutiyaikā.

¹² K ucchiṭṭha-, B² ukkaṇṭhitabhattajātakaṃ dutiyaṃ. ¹³ K omits hi. ¹⁴ both

MSS. lābhi. ¹⁵ B² pa. ¹⁶ K omits pana. ¹⁷ K gūlha-, B² vulha-.

- jātā¹, samāno ca Gotamo lābhaggayasaggapatto² jāto, kena nu kho kārāṇe³ assa esā sampatṭitī⁴. Tatth⁵ eko⁶ evam āha⁷: „samāno Gotamo sakula-Jambudīpassa uttamatṭhāne bhūmisīse vasati, ten⁸ assa lābhasakkāro uppajjatī⁹“, sesū: „atth¹⁰ etaṃ kārāṇaṃ, mayam pi
- 5 Jetavanapitṭhe titthiyārāmaṃ kārema, evaṃ lābhino bhaviṣṣāma¹¹“ ti āhaṃsu. Te sabbe pi „evam etaṃ“ ti sammitṭhānaṃ katvā „sace pana mayam raṇṇo anārocetvā āramānaṃ kāressāma bhikkhū vāressanti, lābhaṃ¹² labhītvā abhiṇṇako¹³ nāma n¹⁴ atthi, tasmā raṇṇo laṇcaṃ datvā āramatṭhānaṃ gaphissāma¹⁵“ ti sammantetvā upatṭhāke yācītvā raṇṇo
- 10 satasabassānaṃ datvā „mahārāja mayam Jetavanapitṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ karissāma, sace bhikkhū ‘kātuṃ na dassāma’ ti tūḥḥakaṃ āroceti¹⁶ tesam paṭivacanaṃ na dātubban¹⁷“ ti āhaṃsu. Rājā laṇcalobhena „sādhu“ ti sampatīcehi. Titthiyā rājānaṃ saṃgaphītvā vadḍhakaṃ pakkosāpetvā kammaṃ paṭṭhapesuṃ. Mahāsaddo abosi. Satthā „ke
- 15 paṇ¹⁸“ ete Ānanda uccāsaddā mahāsaddā¹⁹ ti puechi „aññatitthiyā bhante Jetavanapitṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ kārenti, tatth²⁰ eso saddo“ ti „Ānanda na taṃ ṭṭhānaṃ titthiyārāmaṃ anucchavikaṃ, titthiyā uccāsaddakāma, na sakkā tehi saddhiṃ vasitū²¹“ ti vatvā bhikkhusaṃghaṃ saṃni-pātetvā „gacchatha bhikkhave raṇṇo ācikkhītvā titthiyārāmakaraṇaṃ
- 20 nivārethā²²“ ti āha. Bhikkhusaṃgho gantvā raṇṇo nivesanadvāre atṭhāsi. Rājā saṃghassa āgatabhāvaṃ sutvāpi²³ „titthiyārāmaṃ nissāya āgatā bhaviṣṣanti²⁴“ laṇcassa gahitattā „rājā gehe n²⁵ atthīti²⁶“ vadāpesi. Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „laṇcaṃ nissāya evaṃ karo-ti²⁷“ dve aggasāvake pesesi. Rājā tesam pi āgatabhāvaṃ sutvā tath²⁸ eva
- 25 vadāpesi. Te pi āgantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „ma idāni Sāriputta rājā gehe nisīdituṃ labhissati, bāhi nikkhamissati²⁹“ punadvase pubbaṇha-samayam nivāsetvā pattacīvaraṃ³⁰ ādāya paṇcahi bhikkhusatehi saddhiṃ raṇṇo nivesanadvāraṃ agamāsi³¹. Rājā sutvā³² pāsādā otarītvā pattānaṃ ga-hetvā Satthāraṃ³³ pavesetvā Buddha-pamukhassa saṃghassa yūgukhaj-jakaṃ datvā Satthāraṃ vandītvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā raṇṇo ekaṃ³⁴
- 30 pariyāyadhammaḍesaṇaṃ ārabhanto³⁵ „mahārāja porāṇakarājāno laṇcaṃ gahetvā silavante aññamaññaṃ³⁶ kalahaṃ kāretvā aittano raṭṭhassa asā-miṇo³⁷ hutvā mahāvīnāsaṃ pāpuṇiṃsū³⁸“ ti vatvā teṇa yācito aṭṭaṇa āhari:

¹ B¹ adds ti. ² B² -patto. ³ B² eke. ⁴ B² āhaṃsu. ⁵ B¹ B² laṇcaṃ. ⁶ so all three MSS. ⁷ so K B²; B¹ āroccanti. ⁸ B¹ natvāpi. ⁹ B¹ āgatena bhavi-tubban ti. ¹⁰ B¹ -ram. ¹¹ B¹ āgamāsi. ¹² B¹ adds va. ¹³ K -vā. ¹⁴ B¹ eka. ¹⁵ B¹ āharanto. ¹⁶ K aññavamaṇaṃ, B¹ aññamukhaṃ. ¹⁷ K āsā-

Atīte Bharuraṭṭhe Bhāruṛājā¹ nāma rajjam kāresi.
 Tada Bodhisatto pañcābhīṇṇāatṭhasamāpattilābhi² gaṇasatthā
 tāpaso hutvā Himavantapadesa³ ciraṃ vasitvā loṇambilase-
 vanatthāya pañcasatātāpasaparivuto Himavantā⁴ otaritvā anu-
 pubbena Bharunagaram⁵ patvā tattha piṇḍāya caritvā nagarā⁶ 5
 nikkhamitvā uttaradvāre sākāhāṇāpasampannessa vaṭarukkhaṇṇassa
 mūle nisīditvā bhattakiccaṃ katvā tatthi⁷ eva rukkhamaṇḍale vāsam
 kappesi. Evaṃ tasmiṃ isigaṇe tatthi⁸ eva⁹ vasante addhamā-
 saccayena añño gaṇasatthā pañcasatāparivāro āgantvā nagare
 bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā dakkhiṇadvāre¹⁰ tādissas¹¹ 10
 eva vaṭarukkhaṇṇassa¹² mūle nisīditvā bhattakiccaṃ¹³ katvā tatthi¹⁴
 eva¹⁵ vāsam kappesi. Iti te¹⁶ dve pi isigaṇā tattha yathā-
 bhirantaṃ viharitvā Himavantam eva agamaṃsu¹⁷. Tesuṃ gata-
 kāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukki. Punavāre tesu āgac-
 chantesu¹⁸ dakkhiṇadvāre vaṭarukkhaṇṇavāsino paṭhamatarāṃ 15
 āgantvā attano vaṭarukkhaṇṇassa¹⁹ sukkhabhāvaṃ ātāpāya bhikkhāya
 caritvā²⁰ nagarā nikkhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlaṃ
 gantvā bhattakiccaṃ katvā tattha vāsam kappesi. Itare pana
 isayo pacchā²¹ āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkha-
 mūlaṃ eva gantvā bhattakiccaṃ katvā vāsam kappesi. Te „na 20
 so²² tumhākaṃ rukkho, amhākaṃ rukkho²³“ ti rukkhāṃ nissāya
 aññamaññaṃ kalahaṃ karimāsu. Kalāho mahā ahoṣi: eke „am-
 hākaṃ paṭhamavasatitṭhānaṃ tumhe na labhissathā“²⁴ ti vadanti,
 eke „mayāṃ imasmiṃ vāre²⁵“ paṭhamatarāṃ idhāgatā, tumhe
 na labhissathā“²⁶ ti vadanti. Iti te „mayāṃ sāmīno, mayāṃ 25
 sāmīno²⁷“ ti kalahaṃ karontā rukkhamaṇḍalassa²⁸ atthāya rājakulaṃ
 agamaṃsu²⁹. Rājā paṭhamāṃ³⁰ vuttthaisigaṇā³¹ nēva sāmīkaṃ

¹ B¹ kururaṭṭhe kururājā, B² kururaṭṭhe kururājā. ² B¹ pañcābhīṇṇāatṭhasamāpattilābhiṇo. ³ B¹ -ppadesa. ⁴ B¹ himavatā. ⁵ B¹ B² kurunagaram. ⁶ B¹ tattha. ⁷ B¹ addhā thatvā, B² thatvā. ⁸ B¹ paṭirukkhaṇṇassa. ⁹ B¹ satta-kiccaṃ. ¹⁰ B¹ tatheva. ¹¹ K ne. ¹² B¹ āgamāsu. ¹³ K punavāresu āg-. ¹⁴ B¹ omits vaṭa. ¹⁵ B¹ bhikkhācariyā. ¹⁶ B¹ pacchā. ¹⁷ K B² omit na so. ¹⁸ B¹ repeats amhākaṃ rukkho. ¹⁹ B¹ B² thāne. ²⁰ B¹ does not repeat mayāṃ sāmīno. ²¹ B¹ āgamāsu. ²² B¹ paṭhamā. ²³ B¹ vuttthaisigaṇā.

akāsi. Itare „na 'idāni mayam imehi parājīti' ti attānam
 vadāpessāmā“ ti dibbacakkhunā oloketvā¹ ekaṃ² cakkavatti-
 paribhogam rathapañjaram³ disvā āharitvā⁴ rañño lañcam datvā
 „mahārāja amhe pi sāmike karohīti“ āhamisu. Rājā lañcam
 5 gahevā „dve pi gaṇā vasantū“ ti dve pi sāmike akāsi. Itare
 isayo tassa rathapañjarassa ratanacakkān' āharitvā⁵ lañcam
 datvā „mahārāja amhe yeva“ sāmike karohīti“ āhamisu. Rājā
 tathā akāsi. Isigaṇā „amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca
 pahāya pabbajitehi rukkhamūlassa kāraṇā kalaham karontehi
 10 lañcam dadantehi ayuttam katan“ ti vipphaṇṇasārino hutvā vegena
 palāyitvā Himavantam eva agamāsu⁷. Sakala-Bharuraṭṭha-
 vāsiniyo⁸ devatā ekato hutvā „sīlavante kalaham karontena
 rañña ayuttam katan“ ti Bharurañño⁹ kuṇṇhitvā tiyojanasatikam
 Bharuraṭṭham¹⁰ samuddam ubbattetvā araṭṭham¹¹ akāmsu. Iti
 15 ekaṃ Bharurājānam¹² nissāya sakalaratṭhavāsino vināsam¹³
 pattā ti.

Satthā idam¹⁴ atītam āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Isinam antaram katvā Bharurājā¹⁵ ti me sutam
 uechinno, saha ratṭhena¹⁶ sa rājā vibhavam gato. 124.

20 2. Tasmā hi chandāgamanam na-ppasaṃsanti paṇḍitā,
 aduṭṭhacitto bhāseyya giram saccūpasamhitam ti. 125.

Tattha antaram¹⁷ katvā ti chandāgativasena vivaram¹⁸ katvā, Bharu-
 rājā¹⁹ ti Bharuraṭṭhe¹⁹ rājā, iti me sutam ti iti mayā pubbe etam sutam,
 tasmā hi chandāgamanam ti tasmā hi²⁰ chandāgamanam gantvā²¹ Bharu-
 25 rājā¹⁹ saha ratṭhena uechinno tasmā chandāgamanam paṇḍitā na-ppasaṃsanti,
 aduṭṭhacitto ti kilesehi aduṭṭhacitto hutvā bhāseyya²², saccūpasamhitam ti

¹ B¹ olovento. ² K evam. ³ K -garatha-, B² -gam rathapañjaram, B² cakkavatti-
 paribhogam rathapañjaram. ⁴ B¹ uppattitvā. ⁵ K tassa ratanapañjarassa cakkā-
 nāharitvā, B² tassa rathapañjarassa ratanacakkāni niharitvā. ⁶ so B² B²; K heva.
⁷ B¹ āgamāsu. ⁸ B² -kururaṭṭha-, B² kururaṭṭhavāsino. ⁹ B² karurañño, B² kuru-
 rañño. ¹⁰ B² kuru-, B² kururaṭṭham. ¹¹ so K B²; B² anāṭham. ¹² B² B² kuru-.
¹³ B² vināsam. ¹⁴ B² imam. ¹⁵ B² gururājā. ¹⁶ B² ratṭhehi. ¹⁷ B² isinamantaram.
¹⁸ K vicaram, B² vivāda. ¹⁹ B² kuru-. ²⁰ B² omits hi. ²¹ katvā. ²² B² bhāseyya.

sabhāvanissitaṃ atthanissitaṃ¹ kāraṇanissitaṃ² eva girāṃ bhāseyya³, ye hi tattha Bharurañño⁴ lañceṃ gaḥantassa ayuttaṃ etaṃ ti paṭikkosantā saccūpasān-hitaṃ⁵ girāṃ bhāsimsu tesāṃ thitaṭṭhānaṃ Nāḷikeradīpe añjāpi⁷ dīpakasahassaṃ⁸ paññāyatiti.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā „mahārāja, chandavasikena 5
nāma na bhavitabbaṃ, dve pabbajitagane kalahaṃ karetuṃ na vaṭṭa-
tīti“ vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Ahaṃ tena samayena jeṭṭhakaisi⁶
abosiṃ“ ti. Rājā Tathāgatassa bhaddakiccaṃ katvā gatakalē manusse
pesetvā tithiyārāmaṃ viddhamāsāpesi. tithiyā appatitṭhā ahesuṃ.
Bharujātakaṃ⁹. 10

4. Puṇṇanadījātaka.

Puṇṇaṃ nadiṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto paññā-
pāramiṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi “ samaye¹¹ dhammasabhlāyaṃ
bhikkhū Tathāgatassa paññaṃ ārabha kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
Sammāsambuddho mahāpañño puthupañño kāsapañño¹² javanapañño 15
tikklapañño nibbedhikapañño¹³ upāyapaññāya samannāgato“ ti. Satthā
āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisimā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ ’ti vutte „na bhikkhave idāṃ eva pubbe pi
Tathāgato paññavā upāyakusalo yevā“ ’ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
Bodhisatto purohitakule nibbattitvā vayappatto Takkaśilāyaṃ
sabbasippāni uggaḥhitvā pitu accayena purohitaṭṭhānaṃ la-
bhितvā Bārāṇasirañño atthadhammānusāsako ahoṣi. Aparabhāge
rājā paribhedakānaṃ kathaṃ gaheṭvā¹⁴ kuddho „mā mama
santike¹⁵ vasīti“ Bodhisattaṃ Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto 25
puttadāraṃ gaheṭvā ekasmiṃ Kāsīgāmake¹⁶ vāsāṃ kappesi.
Aparabhāge rājā tassa guṇaṃ saritvā „mayhaṃ kañci¹⁷ pesetvā
ācariyaṃ pakkosituṃ na yuttaṃ, ekaṃ paṇa gāthaṃ bandhitvā

¹ B¹ assanissitaṃ. ² B² attakāraṇissitaṃ, B³ kāraṇissitaṃ. ³ B⁴ bhāseyya. ⁴ B⁵ tatta kururaṭṭhe rañño. ⁵ K paccūpa-, B⁶ paccupa-. ⁶ B⁷ añja. ⁷ B⁸ dīpakasa-
hassa. ⁸ B⁹ etthakaisi. ⁹ B¹⁰ kurujātakaṃ tatiyaṃ. ¹⁰ B¹¹ omits hi. ¹¹ B¹² divase.
¹² B¹³ kāsapañño. ¹³ B¹⁴ nip-pethika-. ¹⁴ B¹⁵ adds bodhisattassa. ¹⁵ B¹⁶ santi-
kena. ¹⁶ B¹⁷ kāsikagā-. ¹⁷ B¹⁸ kiñci.

paññaṃ likhitvā kākamaiṃsaṃ pacāpetvā paññaṃ ca maiṃsaṃ
ca setavattthena¹ palivethetvā rājamuddikāya lañchetvā² peses-
sāmi, yadi paṇḍito bhaviṃssati paññaṃ vācetvā kākamaiṃsa-
bhāvaṃ ñatvā āgamiṃssati, noce nāgamiṃssatīti³ so „puññaṃ⁴
nadin⁵“ ti imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhi:

1. Puññaṃ nadin yena ca peyyam āhu
jātaṃ yavaṃ yena ca guyaṃ āhu
dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti
so ty-āgato handa ca bhuñja⁶ brāhmaṇa⁷ ti. 126.

10 Tattha puññaṃ nadin yena ca peyyamāhu ti kāka-peyyā nadīti va-
dantā yena puññaṃ nadin peyyam āhu⁸, na hi apuññaṃ nadī⁹ kāka-peyyā ti vuc-
cati, yadāpi nadī tīre⁷ thatvā gīvaṃ pasāretvā kākena pātun sakkā hoti tadā
naṃ kāka-peyyā ti⁸ vadanti⁹, jātaṃ yavaṃ yena ca guyaṃāhu ti yavaṃ¹⁰ ti
desanāsisamattāṃ¹¹, idha pana sabbam pi jātaṃ uggataṃ¹² sampamaṃ taruṇa-
15 sassaṃ adhippetāṃ, taṃ¹³ hi yadā antopavīṭṭhakākaṃ¹⁴ pañicchādetuṃ¹⁵ sakkoti
tadā guyaṃti guyaṃ, kiṃ guyaṃ¹⁶ kākaṃ ti kākassa guyaṃ kākaguyaṃ ti
taṃ vadamānā kākena guyaṃvacanassa kārāṇabhūtena guyaṃ ti vadanti, tena
vuttaṃ: yena ca guyaṃ āhu¹⁷ ti, dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti ti dūraṃ
gataṃ vipavutthaṃ¹⁷ piyapuggalaṃ yaṃ āgantvā nīlināṃ¹⁸ divā sace itthan-
20 nāmo¹⁹ āgacchaṃ vassa kāka ti vā vassantaṃ ñeva²⁰ vā sutvā yathā kāko²¹
vassati itthanāmo āgamiṃssati evaṃ vadantā yena ca avhayanti kathenti maṇ-
tenti udāharanti ti attho, so tyāgato ti so te ānito²², handa ca bhuñja²³
brāhmaṇa²⁴ ti gaṇha brāhmaṇa bhuñjassu²⁴ naṃ khāda²⁵ kākamaiṃsaṃ²⁶ ti attho.

Iti rājā imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhitvā Bodhisattassa pesesi.
25 So paññaṃ vācetvā „rājā maṃ datṭhukāmo“ ti vatvā²⁷ duti-
yaṃ gāthaṃ āha:

¹ B¹ setavettana. ² B² valañcivā. ³ K puñña. ⁴ B¹ bhuñca ca. ⁵ B² kāka-
peyyānāmu. ⁶ K apuññaṃ nadin, B² apuññaṃ nadī, B¹ apuññanadī. ⁷ K yadāpi
naṃ tīre, B² yadāpi nadītītīre. ⁸ K omits ti. ⁹ B¹ vadantā. ¹⁰ B¹ vadan.
¹¹ B² desanāsisamattāṃ, K B² desanāmmattāṃ. ¹² B² omits uggataṃ. ¹³ B¹ taṃ.
¹⁴ K -kānaṃ. ¹⁵ B² pañicchāpetuṃ. ¹⁶ B¹ B² guyaṃti. ¹⁷ B¹ vipavuttaṃ.
¹⁸ K nīlināṃ, B² nisinnāṃ. ¹⁹ B² itthanāmo. ²⁰ K -taṃ ñeva, B² vassantassa.
²¹ B² adds ca. ²² K ānito, B¹ ānito. ²³ B¹ bhuñjaṇca. ²⁴ B² bhuñcassa.
²⁵ B¹ khādatu. ²⁶ K imesan. ²⁷ B² omits vatvā.

2. Yato mah saratī¹ rājā vāyasam pi pahetave
hañsā koñcā mayūrā ca asatī² yeva pāpiyā ti. 127.

Tattha yato mah saratī³ rājā vāyasam pi pahetave ti yadā rājā
vāyasamañsā⁴ labhivā tam pahetunā⁵ mah saratī, hañsā koñcā mayūrā
cā 'ti yadā pu' assa ete hañsādayo upanī⁶ bhavissanti etāni hañsādini⁷ 5
lacceti⁸ tadā mah kasuā na sarissatī⁹. Atthekathūyānā pana hañsakoñca-
mayūranā ti¹⁰ pāho, so sundarataro. Inesān hañsādayānā mahesān labhivā
kasuā mah na sarissatī¹¹ c' ev' assa attho¹², asatī¹³ yeva pāpiyā ti yān vā
tam vā labhivā saripānā¹⁴ sundarān, koñcānānā pana asatī¹⁵ yeva pāpiyā, asara-
pānā¹⁶ yeva hīnān lānakañ, 'tañ ca amhākañ rañño n' atthi, saratī mah rājā, 10
āgamanān me paccāsīsati¹⁷, tasmi gāṇissanti

yānān yoḷūpetvā gantvā rājānān passi. Rājā tussitvā
purohitaṭṭhāne yeva paṭiṭṭhāpesi¹⁸.

Satthā ānān desanān¹⁹ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā
rājā Anando ahoṣi, purohito pana²⁰ aham evā“ ti. Puṇṇanadi- 15
jātakañ²¹.

5. Kacchapajātaka.

Avadhī vata attānan ti. Idān Satthā Jetavane viharanto
Kokālikān ārabba kathesi. Vatthuñ Mahātakkarājātake āvi-
bhavissati²². Tadā pana Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva 20
vācāya hato pubbe pi hato yevā“ ti vatvā attānā āhari:

Atīte Bārāṇasiyān Brahmadatte rājān kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusāsako ahoṣi. So pana rājā bahubhān²³ ahoṣi,
tasmiñ kathente aññesanā vacanassa ekāso nāma n' atthi. 25

¹ B¹ saratī. ² B² asatī, B³ asabhi. ³ B¹ saratī. ⁴ B¹ vāyasam-. ⁵ B¹ omits
pahetunā. ⁶ so B²; K hañsādayānā, B³ hañsādayānā. ⁷ B¹ adds attho. ⁸ so
B²; K B³ hañsā koñcā-, B² adds pi. ⁹ B¹ sarissatiyevā ti attho. ¹⁰ B¹ B² asatī.
¹¹ B¹ adds nāma. ¹² so both MSS. ¹³ K asatīkārāṇā. ¹⁴ B¹ āgamanānēva pae-
cāsi. ¹⁵ B¹ purohita ṭṭhāpesi. ¹⁶ B¹ dhammadesanānā. ¹⁷ B¹ omits pana. ¹⁸ B¹
puṇṇanā nadijātakañ caruttham. 5. Cf. Five Jāt. p. 16, Dh. p. 418. ¹⁹ B¹ āvi-
²⁰ B¹ -bhāpi.

Bodhisatto tassa taṃ bahubhāṇitaṃ hāretukāmo¹ ekaṃ upāyaṃ
 upadhārento vicarati. Tasmim ca kāle Himavantaḥ padese² ekas-
 min sare kacchapo vasati. Dve haṃsapotakā gocarāya carantā
 tena saddhīm viśāsāṃ akāṃsu. Te dāḥavissāsikā hutvā eka-
 5 divasaṃ kacchapāṃ³ āhaṃsu: „samma kacchapa, amhākaṃ
 Himavante⁴ Cittakūṭapabbatatale Kaṇṇanaguhāya⁵ vasanaṭṭhā-
 naṃ ramaṇīyo⁶ padeso, gacchasi amhākaṃ saddhīm“ ti. „Ahaṃ
 kiṃ ti katvā gamissāmi⁷“ ti. „Mayaṃ taṃ⁸ gahetvā gamissāma,
 sace tvaṃ mukhaṃ rakkhituṃ sakkhissasi⁹“ kassaci kiñci na
 10 kathessasīti¹⁰. „Rakkhissāmi¹⁰, gahetvā maṃ gacchathā“ ti.
 Te¹¹ „sādhū“ ti vatvā ekaṃ daṇḍakaṃ kacchapena ḍasā-
 petvā¹² sayāṃ¹³ tassa ubho koṭīyo ḍasitvā¹⁴ ākāsaṃ pakkhan-
 diṃsu. Taṃ tathā haṃsehi nīyamānaṃ gāmadārakā disvā „dve
 haṃsā kacchapāṃ daṇḍakena harantīti¹⁵“ āhaṃsu. Kacchapo
 15 „yadi maṃ sahāyakā nenti tumhākaṃ ettha kiṃ duṭṭhacetaḥkā“
 ti vattukāmo haṃsānaṃ sīghavegatāya Bārāṇasīnagare¹⁶ rāja-
 nivesanassa uparibhāgaṃ sampattakāle dāṭṭhaṭṭhānato daṇḍakaṃ
 viśajjetvā ākāsaṃ gaṇe patitvā dvebhāgo ahoṣi. „Kacchapo ākā-
 saṃ gaṇe¹⁷ patitvā dvedhā bhinnō“ ti ekakoḷāhalaṃ ahoṣi. Rājā
 20 Bodhisattaṃ ādāya amaccaparivuto¹⁸ taṃ¹⁹ ṭhānaṃ gantvā
 kacchapāṃ disvā Bodhisattaṃ pucchī: „paṇḍita kiṃ ti katva
 esa patito“ ti. Bodhisatto „ciraṇaṭṭhambhakkho“²⁰ haṃ²¹ rājānaṃ
 ovaditukāmo²² upāyaṃ upadhārento carāmi, iminā kacchapena
 haṃsehi saddhīm viśāso kato bhavissati, tehi ‘imaṃ Hima-
 25 vantaṃ viśāsaṃ’²³ ti daṇḍakaṃ ḍasāpetvā¹² ākāse²³ pakkhantehi
 bhavitabbaṃ, atha iminā kassaci vacanaṃ sutvā arakkhita-
 mukhatāya kiñci vattukāmena daṇḍako viśaṭṭho bhavissati,

¹ Bī vāretukāmo. ² Bī himavantaḥcittakūṭapabbatatale. ³ Bī omits kacchapāṃ, K kacchapa. ⁴ Bī himavanta. ⁵ Bī -gūhāyaṃ. ⁶ K ramaṇīyo, Bī ramaṇīyo. ⁷ K te. ⁸ K rakkhissasi, Bī sikkhissati. ⁹ Bī kathesi ki. ¹⁰ K rakkhissāmi sāmi. ¹¹ K ne. ¹² Bī ḍasāpetvā. ¹³ Bī paṇṇa. ¹⁴ Bī ḍasitvā. ¹⁵ Bī pa harantīti. ¹⁶ K bārāṇasi-. ¹⁷ Bī ākāsatoto. ¹⁸ Bī amaccagānaparivuto. ¹⁹ Bī omits taṃ. ²⁰ Bī ciraṇaṭṭhambhakkho. ²¹ Bī taṃ. ²² K oditu-, Bī ovaditu-. ²³ Bī ākāsaṃ.

evam ākāsato patitvā jīvitakkhayaṃ patten' etena¹ bhavitabban²
ti cintetvā „āma mahārāja atimukharā nāma अपरियन्तवचनā
evarūpaṃ dukkhaṃ pāpuṇanti yevā“ 'ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Avadhī vata attānaṃ

kacchapo vyāharaṃ³ giram⁴,

5

suggahitasmiṃ kaṭṭhasmiṃ

vācāya sakiyā vadhi⁵. 128.

2. Etam pi disvā naraviriyaseṭṭha

vācam pamuñce kusalam nāṭivelam,

10

passasī bahubbhāpena

kacchapaṃ vyasanam⁶ gatan ti. 129.

Tattha avadhī vatā 'ti ghātesī⁶ vata⁷, vyāharaṃ⁸ ti vyāharanto⁹, sugga-
hitasmiṃ¹⁰ kaṭṭhasmiṃ ti mukhena suṭṭhu¹¹ dāsivā¹² gahite dandake,
vācāya sakiyā vadhi⁵ ti mukharatāya¹³ akāle vācam niechārento dāṭṭhaṭṭhānaṃ¹⁴
vissajjetvā tāya sakāya vācāya¹⁵ attānaṃ vadhi ghātesī⁶, evam esa jīvitakkhayaṃ
patto na aññathā¹⁶; etam pi disvā ti etam pi¹⁷ kāraṇaṃ disvā, naraviriya-
seṭṭhā 'ti naresu viriyena seṭṭha uttamaviriya rājavara¹⁸, vācam pamuñce¹⁹
kusalam nāṭivelan ti saccādipaṭisaṃnuttam²⁰ kusalam eva paṇḍito puriso
muñceyya niechāreyya, tam pi hitaṃ kālayuttam na ativelam atikkantakāle aparī-
yantavācam na bhayeyya, passasīti nanu paccakkhato passasī, bahubbhāpenā
'ti bahubbhāpena, kacchapaṃ vyasanam⁶ gatan ti etam kacchapaṃ jīvitakkha-
yaṃ pattan ti.

Rājā „mam sandhāya²¹ bhāsātīti“ űatvā „amhe sandhāya
kathesi paṇḍitā“ 'ti āha. Bodhisatto „mahārāja, tvaṃ vā hoti²²
añño vā yo koci, pamāṇātikkantaṃ bhāsanto evarūpaṃ vyasa-
nam²³ pāpuṇātīti“ pākaṭaṃ katvā kathesi. Rājā tato paṭṭhāya
viramītvā mandabhāṇī ahoṣi.

¹ B¹ omits etena. ² B¹ kacchapo yo pabyāharaṃ. ³ B¹ omits giram. ⁴ K va-
dhiti. ⁵ B¹ byasanam. ⁶ B¹ ghātesī. ⁷ B¹ tā. ⁸ K pavyāharaṃ, B¹ sabyāharaṃ.
⁹ B¹ sabyāharanto. ¹⁰ B¹ sugatitasmi, K suggahitasmiṃ. ¹¹ B¹ suṭṭhu.
¹² B¹ dāsivā. ¹³ B¹ atimukharatāya. ¹⁴ B¹ datham ṭhānaṃ. ¹⁵ B¹ sakavācāya.
¹⁶ B¹ adds ti. ¹⁷ B¹ omits pi. ¹⁸ B¹ rājapavara. ¹⁹ K pamuñca. ²⁰ B¹ -pa-
ṭisaṃnuttam. ²¹ In my transcript of B¹ one line (from na ativelam to sandhāya)
is wanting. ²² B¹ hohi, B¹ hotu. ²³ B¹ byasanam.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā kacchapo Kokāliko ahosi, dve haṃsapotakā dve mahātherā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“² ti. Kacchapajātakaṃ³.

6. Macchajātaka.

- 5 Na māyam aggi tapatīti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyaikapalobhanam ārabha kathesi. Tam hi bhikkhum Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchī⁴. „saccaṃ bhante“ ti vutte „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ puṭṭho „purāṇadutiyaikāyā“⁵ ti āha. Atha nam Satthā „ayan te bhikkhu itthi anattakārikā, pubbe pi tvaṃ etaṃ nissāya sūlena vijjhivā aṅgāresu pacitvā khādītabbataṃ patto paṇḍite nissāya jīvitaṃ alattā“⁶ ti⁷ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi. Ath' ekadivasam kevaṭṭā
15 jāle laggaṃ macchaṃ uddharitvā⁸ uṇhavalikāpitṭhe⁹ ṭhapetvā⁷ „aṅgāresu nam pacitvā khādissāma“¹⁰ ti sūlam tacchesuṃ¹¹. Maccho macchim ārabha paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Na m' āyam aggi tapati na sūlo sādhu tacchito,
yaṃ ca maṃ maññatī¹² macchī aṇṇaṃ so ratiyā gato¹³ 130.
20 2. So maṃ dahatī rāgaggi cittaṃ c' ūpatapeti¹⁴ maṃ,
jālino muñcath' ayirā maṃ, na kāme haññate kvacīti. 131.

Tattha na māyamaggi tapatīti na maṃ ayaṃ aggi tapatī na tāpaṃ janeti, na socayatīti¹⁵ attho, na sūlo ti ayaṃ sūlo pi sādhu tacchito maṃ na tapati, na me sokaṃ uppādeti, yaṃ ca maṃ maññatīti¹⁶ yaṃ pana macchī¹⁷
25 evaṃ¹⁴ maññeti¹⁵: aṇṇaṃ macchim so¹⁶ pañcākāmaguṇaratiyā gato ti bhaṇati¹⁷

¹ B¹ dhammadesanam. ² In B¹ the subscription is wanting; in Dh. p. 419 the title is Bahubhāṇijātakaṃ. ³ so B²; K B¹ pucchitvā. ⁴ B¹ labhatīti. ⁵ B¹ uttaritvā. ⁶ B¹ -vālu-. ⁷ B¹ omits ṭhapetvā. ⁸ K nacchesuṃ, B¹ tacchisu? ⁹ B¹ maññate, K maññatī. ¹⁰ K ūpatapeti, B¹ cupatāpeti. ¹¹ K socatīti. ¹² K maññatīti, B¹ maññateti. ¹³ K B¹ macchī. ¹⁴ K eva. ¹⁵ K maññeti, B¹ phaṇṇatī. ¹⁶ B¹ sse. ¹⁷ B¹ omits bhaṇati, K bhanati.

tad eva mañ tapati socayati¹, so mañ dahatīti yo pan' esa rāgaggi so mañ dahatī jhāpeti, eittam eūpatapeti² mañ ti rāgasampayuttakam³ mama eittam eva mañ ca⁴ upatāpeti kilameti viheṭheti, jālino ti kevaṭṭe⁵ ālapati, te hi jālassa atthitāya jālino ti vuccanti, muñcatha ayirā⁶ mañ ti muñcatha⁷ mañ⁸ sāmino ti yāceti, na kāme haññati kvacīti kāme ti⁹ kāme patīṭṭhito kāmena nīyamāno satto na kvaci haññati, na hi tam tumhādisā haññito¹⁰ anucchavikā ti paridevati, aṭṭhā kāme ti hetuvacane bhummañ¹¹, kāmahetu maccham anubandhamāno nāma na¹² kvaci tumhādisēhi haññatīti paridevati.

Tasmīñ khāṇe Bodhisatto nadītirañ gato tassa macchassa paridevitañ sutvā kevaṭṭe upasamkamitvā tañ maccham mocesi. 10

Satthā imam desanañ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹⁴ sotāpattiṭṭhale patīṭṭhahi) „Tadā macchī¹⁵ purāṇadutiyaikā ahoṣi¹⁶, ukkaṇṭhitabhikkhu maccho¹⁷, purohito pana aham evā¹⁸ ti. Macchajātakañ¹⁹.

7. Seggujātaka.

15

Sabbo loko ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekañ paṇṇikaupāsakañ²⁰ ārabba kathesi. Vatthum²¹ Ekanipāte vitthāritam eva. Idha pana²² Satthā tañ²³ upāsakañ²⁴ „kim upāsaka cirassañ āgato sīti“ pucchi²⁵, „dhītā me bhante niecapahasitamukhi²⁶, tam ahañ vīmañsitvā ekassa kuladārakassa adāsīm, tattha itikattabbatāya²⁷ tumhākañ dassanāya āgantum okāsañ na labhin“ ti āha. Atha nañ Satthā „na kho upāsaka idāñ²⁸ ev' esā sīlavatī pubbe pi sīlavatī, tvañ ca pana na²⁹ idāñ³⁰ ev' etañ³¹ vīmañsasi pubbe pi vīmañsasi yevā³² ti vatvā tena yācito atitāñ āhari:

Atīte Bārāṇasīyañ Brahmadaṭṭe rajjañ kārente³³ Bodhisatto rukkhadevatā ahoṣi. Tadā ayam eva paṇṇikaupāsako „dhītarañ vīmañsissāmīti“ araññam netvā kilesavasena

¹ B¹ paṭisoceti. ² K vūpatapeti, B² eūpatāpeti. ³ K rāgañ-, B² rāgasampayuttam. ⁴ B² omits ca. ⁵ K kevaddhe. ⁶ B² muñcethāyirā, B² muñcethāyirā. ⁷ B² muñcetha. ⁸ K B² me. ⁹ B² omits kāme ti. ¹⁰ B² māritum. ¹¹ B² bhumma. ¹² B² omits na. ¹³ B² dhammadesanañ. ¹⁴ B² B² ukkaṇṭhitabhikkhu. ¹⁵ so B²; K macchī, B² majhi. ¹⁶ K omits ahoṣi. ¹⁷ B² maccho ukkaṇṭhitabhikkhū. ¹⁸ B² adds chaṭṭhañ. ¹⁹ Cfr. vol. I. p. 411. ²⁰ B² paṇṇikañ-. ²¹ B² vatthu. ²² B² idhāpi. ²³ K nañ. ²⁴ B² omits upāsakañ. ²⁵ both MSS. pucchitvā. ²⁶ B² -pahamsika-mukhi. ²⁷ K omits na, B² omits pana. ²⁸ B² idānevatañ.

icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha naṃ paridevamānaṃ¹ paṭhama-gāthāya ajjhabhāsi:

1. Sabbo loko attamano ahosi,
akovidā gāmadhammassa Seggu²,
komāriko nāma tav' ajja dhammo
yaṃ tvaṃ gahitā pavane parodasīti³. 132.

Tattha sabbo loko attamano ahoṣi amma sakalo⁴ sesasattaloko⁵ etissā kāmasevanāya attamano jāto, akovidā gāmadhammassa Seggu² ti⁶ tassā nāmaṃ, tena tvaṃ pana amma Seggu² akovidā gāmadhammassa imasmiṃ
10 gāmadhamme vasaladhamme akusalāsīti vuttaṃ hoti, komāriko nāma tavajja dhammo ti amma kumāriko nāma⁷ esa tava ajja sabhāvo, yaṃ tvaṃ gahitā pavane⁸ parodasīti⁷ tvaṃ mayā imasmiṃ pavane santhavavasena hatthe gahitā parodasi na sampatīchasi, ko esa tava sabhāvo, kiṃ kumārikā⁹ yeva⁹ tvaṃ ti pucchati.

- 15 Tam sutvā kumārikā „āma¹⁰ tāta, kumārikā yevāhaṃ, nāhaṃ methunadhammaṃ nāma jānāmīti“ vatvā paridevamānā dutiyaṃ gātham āha:

2. Yo dukkhaphuṭṭhāya¹¹ bhaveyya tāṇaṃ¹²
so me pitā dūbhi¹³ vane karoti,
sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
20 yo tāyitā¹⁴ so sahasā karotīti. 133.

Sā heṭṭhā kathitā yeva.

Iti¹⁵ so paṇṇiko tadā dhītaraṃ vīmaṃhsitvā gehaṃ netvā kuladārakassa datvā yathākammaṃ gato.

- 25 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-dhānesi: (Saccapariyosāne paṇṇikaupāsako sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi) „Tadā dhītā dhītā yeva pitā pitā yeva ahosi, tassa pana kāraṇassa paccakkhakarikā¹⁷ rukkha-devatā aham evā“ ti. Seggujātakam¹⁸.

¹ K Bī -nā, Bp -nāya. ² so K Bp; Bī peggu. ³ Bī sarodasīti. ⁴ Bī sakalo pi loko. ⁵ Bī pe (for peggu) iti. ⁶ Bī savane. ⁷ K rodasī, Bī sarodasīti. ⁸ so Bī Bp; K kumāri. ⁹ so K Bp; Bī yevāsi. ¹⁰ Bī ampa. ¹¹ so Bp; K -putthāya, Bī dukkhamuṭṭhāya. ¹² Bī kānaṃ. ¹³ K dūbha, Bī dubbhi, Bp dubbhiṃ. ¹⁴ Bī tā-yato. ¹⁵ Bī yevā ti. ¹⁶ Bī dhammadesanaṃ. ¹⁷ so Bī Bp; K -kāri. ¹⁸ Bī adda sattaṃam.

8. Kūṭavāṇijāṭaka.

Saṭṭha sātṭheyyamidan ti. Idam Saṭṭhā Jetavane vi-
 haranto ekaṃ kūṭavāṇijaṃ ārabha kathesi. Sāvattvivāsino hi kūṭa-
 vāṇijo ca¹ paṇḍitavāṇijo ca dve janā pakkā hutvā pañcasakatasatāni
 bhaṇḍassa pūretvā² pubbantato aparantaṃ vicaramānā vohāraṃ katvā 5
 bahulābhaṃ labhivā Sāvattthiṃ paccāgamiṃsu³. Paṇḍitavāṇijo kūṭavā-
 ñijaṃ āha: „Samma bhaṇḍaṃ bhājemā⁴“ ti. Kūṭavāṇijo „ayaṃ dīgha-
 rattaṃ dukkhaseyyūya dubbhojanena kilanto attano ghare nānaggarasaṃ⁵
 bhuttaṃ bhuñjivā ajīrakena marissati, atha sabbam p' etaṃ⁶ bhaṇ-
 ḍaṃ mayham⁷ bhavissatīti“ cintetvā „nakkhattaṃ na manāpaṃ divaso 10
 na manāpo. sve jānissāmi punadivase jānissāmiti“ kālaṃ khepeti. Atha
 naṃ paṇḍitavāṇijo nippīletvā bhājetvā⁸ gandhamālaṃ⁹ ādāya Saṭṭhu
 santikaṃ gantvā Saṭṭhāraṃ¹⁰ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi.
 Saṭṭhā „kadā āgato sīti“ pucchi¹¹, „addhamāsamatto¹² me bhante
 āgatassā“ ti vatvā atha „kasmā evaṃ papañcetvā¹³ Buddhupaṭṭhānaṃ 15
 āgato sīti“ puṭṭho taṃ¹⁴ pavattiṃ ārocesi. Saṭṭhā „na kho upāsaka
 idān' eva pubbe p' eso¹⁵ kūṭavāṇijo yevā“ ti vatvā tena yācito
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto amacekakule nibbattitvā vayappatto vinicchaya- 20
 macco¹⁶ ahoṣi. Tadaṃ gāmaṃvāsī ca nagaravāsī cā 'ti dve vāṇijā
 mittā ahesuṃ. Gāmaṃvāsī¹⁷ nagaravāsissa santike pañca phāla-
 satāni ṭhapesi. So te phāle vikkīṇitvā mūlaṃ gaṇetvā phālānaṃ
 ṭhapitapaṭṭhāne mūsikavaccaṃ¹⁸ ākiritvā ṭhapesi. Aparabhāge
 gāmaṃvāsī¹⁷ āgantvā „phālaṃ me¹⁹ dehīti“ āha. Kūṭavāṇijo 25
 „phālā te mūsikāhi khādītā“ ti mūsikavaccaṃ¹⁸ dassesi. Itaro
 „khādītā va hontu, mūsikehi khādite kiṃ sakkā kātun“ ti na-
 hānattāyā²⁰ tassa puttāṃ ādāya gacchanto ekassa sahāya-
 kassa gehe „imassa²¹ katthaci gantuṃ mā datthā“ ti vatvā

S. Cfr. supra Vol. I p. 404. ¹ B² omits ca. ² B² purāpetvā. ³ B² paccāgamiṃsu.
⁴ B² bhājeṇi. ⁵ B² -rasā. ⁶ B² setaṃ. ⁷ B² gayhameva. ⁸ B² bhājāpetvā. ⁹ B²
 -lā. ¹⁰ K omits saṭṭhāraṃ. ¹¹ both MSS. pucchitvā. ¹² B² aḍḍha-. ¹³ B² pañca.
¹⁴ B² omits taṃ. ¹⁵ B² pi so. ¹⁶ B² vinicchayo. ¹⁷ both MSS. -si. ¹⁸ B² -ka-
 vājjaṃ. ¹⁹ K omits me. ²⁰ B² nānattāya. ²¹ B² adds dārakassa.

antogabbhe¹ nisidāpetvā sayam nahāyitvā² kūtavāṇijassa geham
 agamāsi. So „putto me kahan“ ti āha. „Samma, tava puttañ
 tīre t̥hapetvā³ mama udake nimuggakāle eko kulalo⁴ āgantvā
 tava puttañ nakhapañjarena gahetvā ākāse pakkhanto, aham pā-
 5 n̄h̄⁵ paharitvā viravitvā⁶ vāyamanto pi mocetuñ nāsakkhin“ ti.
 „Tvañ musā bhaṇasi⁷, kulalo dārake gahetvā gantuñ samattho
 nāma n' atthīti“. „Samma hotu, ayutte pi honte aham kiñ⁸
 karomi, kulalen' eva⁹ te¹⁰ putto nīto¹¹“ ti¹². So tañ santaj-
 jetvā¹³ „are duṭṭhacora manussamāraka, idāni tañ vinicchayañ
 10 gantvā kaḍḍhāpessāmīti¹⁴“ nikkhami. So „tava ruccanakam
 eva karosīti¹⁵“ ten' eva saddhiñ vinicchayaṭṭhānañ agamāsi¹⁶.
 Kūtavāṇijo Bodhisattañ āha: „ayañ sāmi mama puttañ gahetvā
 nahāyituñ¹⁷ gato¹⁸, 'kahan me putto' ti vutte 'kulalena haṭo'¹⁹
 ti āha, vinicchinatha²⁰ me aṭṭan“ ti. Bodhisatto „saccañ
 15 bhaṇe²¹“ ti itarañ pucchi. So²² „āma sāmi, aham tam ādāya
 gato, senena pahaṭabhāvo²³ saccam eva sāmīti“. „Kiñ pana
 loke kulalā nāma dārake harantīti“. „Sāmi, aham pi tumhe
 pucchāmi: kulalā dārake gahetvā ākāse na sakkonti,
 mūsikā pana ayaphāle²⁴ khādantīti“. „Idaṃ kiñ nāmā“ 'ti.
 20 „Sāmi, mayā etassa ghare pañca phālakasatāni²⁵ t̥hapitāni²⁶,
 sv-āyañ 'phālā te¹⁰ mūsikāhi khādītā' ti vatvā 'idaṃ te phāle
 khādītāmūsikānañ vaccau' ti dasseti²⁷, sāmi mūsikā ce²⁸ phāle
 khādanti kulalāpi dārake harissanti, sace na²⁹ khādanti senāpi
 tañ³⁰ na harissanti, eso pana 'phālā te mūsikāhi khādītā' ti
 25 vadeti³¹, tesam³² khādītabhāvañ vā akhādītabhāvañ vā jānātha,

¹ K antogabbhe. ² B² nahāyitvā. ³ B² t̥hapetvā. ⁴ B² kulilo. ⁵ B² vāpi. ⁶ B²
 omits viravitvā. ⁷ K -ṇāsi. ⁸ B² sampayuttā hontu uyuttāpi hontu aham.
⁹ B² kulalena. ¹⁰ K omits te. ¹¹ B² nikato. ¹² K omits ti. ¹³ B² tajjetvā.
¹⁴ B² kathāpessāmīti. ¹⁵ B² so mama ruccanikam eva katesīti, B² so mama
 ruccam eva karosī. ¹⁶ B² āg-. ¹⁷ B² nhā-. ¹⁸ K gate, B² kato. ¹⁹ B² haṭo.
²⁰ B² vinicchayañ. ²¹ K bhaṇo. ²² K omits so. ²³ B² sena pana abhāvo.
²⁴ B² assaphāle. ²⁵ B² phālasatāni. ²⁶ B² t̥hap-. ²⁷ B² dassesi. ²⁸ B² sace.
²⁹ B² noce mūsikā. ³⁰ K nañ. ³¹ B² vadati. ³² B² tesa, K sañ.

atṭhañ¹ me vinicchīnathā² 'ti. Bodhisatto „sāṭhassa paṭisā-
theyyaṃ³ katvā jiniissāmīti⁴ iminā cintitaṃ bhavissatīti⁵“ ñatvā
„suṭṭhu te cintitaṃ“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Sāṭhassa sāṭheyyaṃ idaṃ sucintitaṃ,
paccodḍitaṃ⁶ paṭikūṭassa kūṭaṃ⁷: 5
phālaṃ ce adeyyuṃ⁸ mūsikā
kasmā kumāraṃ kulalā no hareyyuṃ. 134.
2. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
bhavati cāpi nikatino nikatyā,
dehi puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālaṃ, 10
mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti. 135.

Tattha sāṭhassā 'ti sāṭhabbhāvena kerāṭikena ekaṃ upāyaṃ katvā para-
santakaṃ khāditaṃ vattatīti sāṭhassa, sāṭheyyaṃ idaṃ sucintitaṃ ti idaṃ
paṭisāṭheyyaṃ cintitena tayā suṭṭhu cintitaṃ, paccodḍitaṃ⁶ paṭikūṭassa
kūṭaṃ ti kūṭassa⁶ puggalassa tayā paṭikūṭaṃ suṭṭhu paccodḍitaṃ⁶, paṭibhāvaṃ⁷ 15
katvā oḍḍitasadisam⁸ eva katan ti attho, phālaṃ ce adeyyuṃ⁸ mūsikā ti
yadi mūsikā phālaṃ khādeyyuṃ, kasmā kumāraṃ no kulalā¹⁰ hareyyuṃ¹¹
ti mūsikāsu phāle khādantīsu kulalā¹² khukāraṇā kumārake¹³ no hareyyuṃ¹⁴,
kūṭassa hi santi kūṭakūṭā ti tvaṃ ahaṃ mūsikāhi phāle¹⁵ khādāpītapuriso
kūṭo ti maññasi, tādīsassa pana kūṭassa imasmiṃ loke bahukūṭā¹⁶ santi, kūṭassa 20
kūṭā, kūṭapaṭikūṭānaṃ¹⁷ etaṃ nāmaṃ, kūṭassa paṭikūṭā nāma santīti vuttaṃ hoti,
bhavati cāpi nikatino nikatyā ti nikatino¹⁸ nekatikassa¹⁹ vañcanakassa²⁰
puggalassa nikatyā aparo nikatikārako vañcanakapuriso²¹ bhavati yeva, dehi
puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālaṃ ti ambho naṭṭhaputtapurisa etassa
naṭṭhaphūtassa²² phālaṃ dehi, mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti sace hi 25
'ssa phālaṃ na dassasi puttā te harissati, taṃ te²³ esa mā haratu²⁴ phālaṃ
assa dehīti, demī sace me puttā²⁵ detīti, demī sāmi²⁶ sace me phāle detīti.

¹ K addhaṃ. ² B² sāṭhayapaṭisāṭheyyaṃ. ³ B² paccodḍitaṃ. ⁴ K kūṭa. ⁵ B²
khāṭheyyaṃ, B² khādeyyuṃ. ⁶ B² kūṭa. ⁷ B² paṭibhāgaṃ. ⁸ B² oḍḍita-. ⁹ B² khā-
deyyaṃ. ¹⁰ B² omits kulalā. ¹¹ K hareyyā, B² hareyyaṃ. ¹² K kulalo. ¹³ B²
-raṃ. ¹⁴ K hareyya, B² māreyyuṃ. ¹⁵ B² phālaṃ. ¹⁶ K -ṭa. ¹⁷ B² kūṭassa kūṭa-
paṭikūṭānaṃ. ¹⁸ so B²; K B² nikatino. ¹⁹ B² nekaṭi-. ²⁰ K vacanaka. ²¹ K
vacanaka-. ²² K omits phālassa. ²³ K tace. ²⁴ so K B²; B² āharatu. ²⁵ K
puttā. ²⁶ B² omits sāmi.

Evam natthaputto puttān natthaphālo ca¹ phālān² paṭi-
labhitvā ubho pi yathākammaññi gatā.

Satthā imān desanān³ āharitvā jātakān samodhānesi: „Tadā
kūṭavāṇiyo idāni kūṭavāṇiyo, paṇḍitavāṇiyo yeva⁴ paṇḍitavāṇiyo, viniccha-
5 yāmacco⁵ pana aham evā⁶ ‘ti. Kūṭavāṇijajātakān⁶.

9. Garahitajātaka.

Hiraṇṇam⁷ me suvaṇṇam⁸ me ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ anabhiratiyā ukkaṇṭhitabhikkhūn ārabba ka-
thesi. Etassa⁹ hi paccekaṃ¹⁰ gahitaṃ ārammaṇaṃ nāma n’ atthi,
10 anabhirativāsān¹¹ vasantaṃ pana taṃ¹² Satthu santikaṃ ānesuṃ.
So Satthārā „saccaṃ kira ukkaṇṭhito sīti“¹³ puttḥo „saccaṃ“ ti vatvā
„kiṃkāraṇā“ ti vutte „kilesavasena“¹⁴ ti āha. Atha nañ Satthā „ayaṃ
bhikkhu kilesa nāma pubbe¹⁵ tīracchānehi pi garahito, tvaṃ eva rūpe
sāsane pabbajito kasmā tīracchānehi pi¹⁶ garahitakilesavasena ukkaṇ-
15 ṭhito“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁷ vānarayoniyaṃ nibbatti.
Tam enaṃ eko vanacarako gehetvā ānetvā rañño adāsi. So ci-
rañ rājagehe vasamāno vattasampanno ahoṣi, manussaloke vatta-
20 mānaṃ kiriyaṃ yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte paśīditvā
vanacarakaṃ¹⁸ pakkosāpetvā „imaṃ vānaraṃ gahitaṭṭhāne yeva
vissajjehīti“¹⁹ ānāpesi. So tathā akāsi. Vānaragaṇo Bodhisattassa
āgatabhāvaṃ ñatvā tassa dāssanattḥāya mahante pāsānapitṭhe
sannipatitvā Bodhisattena saddhiṃ sammodaniyaṃ kathaṃ²⁰
25 katvā „samma kahaṃ ettakaṃ kālaṃ vuttho sīti“²¹ āha. „Bārā-
ṇasiyaṃ rājanivesane“ ti. „Atha kathaṃ mutto sīti“. „Rājā
mañ kelimakkatāṃ katvā mama vatte pasanno mañ vissajjesīti“.
Atha nañ te vānarā „manussaloke vattanakiriyaṃ nāma tumhe

¹ B¹ omits ca. ² both MSS. phalañ. ³ B² dhammadeśanān. ⁴ B² adds idāni.

⁵ B¹ -yaamacco. ⁶ B² adds aḥamañ. ⁷ B² -ñān. ⁸ B² -vañ. ⁹ so B² B³;
K ekassa. ¹⁰ B² -ka. ¹¹ B² yāsañ. ¹² K nañ. ¹³ B² adds pi. ¹⁴ B² omits pi.

¹⁵ B² -ppadese. ¹⁶ B² -cārikañ. ¹⁷ K omits kathaṃ.

jānissatha, amhākam pi tāva kathetha, sotukām' amhā¹ 'ti'.
„Mā mañi manussānañi kiriyāni pucchathā²“ 'ti'. „Kathetha,
sotukām' amhā³ 'ti. Bodhisatto „manussā⁴ nāma khattiyāpi
brāhmaṇāpi 'mayhañi mayhañ' ti vadanti, hutvā abhāvaṭṭhena
aniccatañi na jānanti, suṇātha⁵ dāni tesāñi andhabālānañi kā- 5
raṇaṇ⁶“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. 'Hiraññam⁶ me suvaṇṇam⁷ me' esā rattindivā⁸ kathā
dummedhānañi manussānañi ariyadhammañi apassatañi. 136.

2. Dve dve gahapatayo gehe: eko tattha amassuko⁹
lambatthano¹⁰ veṇikato¹¹ aho aññakāṇṇako 10
kīto¹² dhanena bahunā so tañi vitudate janañi ti. 137.

Tattha hiraññānañi me suvaṇṇānañi me ti desanāsisamattam etañi, iminā pa-
dadvayena dasavidham pi ratanañi sabbāni¹³ pubbaṇṇaparappañi¹⁴ khattavattuhū¹⁵
dvipadañi catuppadañi ca sabbāni dassento¹⁶ idam me idam me ti āha, esā
rattindivā¹⁷ kathā ti esā manussānañi rattinī ca divā ca nīcākalāmañi kathā, 15
aññāni pana te¹⁸ pañcakkhandhā aniccāditi¹⁹ vā hutvā na bhavantīti vā
na jānanti²⁰ evaṃ eva²¹ paridevantā vicaranti, dummedhānañi ti aññā-
nānañi²², ariyadhammañi apassatañi ti ariyānañi Buddhādīnañi dhammañi
ariyāni vā niddosañi navavidhañi lokuttaradhammañi apassantānañi esā va kathā,
aññā pana aññesañi vā dukkhañi vā ti tesāni kathā nāma n' atthi, gahapatayo 20
ti gehe adhipatibhūtā, eko tatthā ti tesu dvīsu gharasāmikesu eko ti mātū-
gāmañi sandhāya vadati tattha, veṇikato¹¹ ti kataveṇi nānappakārena sañthā-
pitakesakalāpo ti attho, aho aññakāṇṇako ti attha²³ viddhakāṇṇo chidda-
kāṇṇo²⁴ ti²⁵ lambakāṇṇatañi²⁶ sandhāya āha, kīto²⁷ dhanena bahunā ti so
pañ' esa amassuko lambatthano²⁸ veṇikato¹¹ aññakāṇṇo mātūpitunnañi bahunā 25
dhanāni datvā kīto²⁷ mañdetvā pasādetvā yānañi²⁹ āropetvā³⁰ mahantena pari-
vārena gharāni ānito, so tañi vitudate janañi ti so gahapati āgatakalato

¹ B² adds āhamsu. ² K -tha. ³ K omits ti. ⁴ B² manussānañi. ⁵ so B² B²; K su-
notha. ⁶ B² -ñāni. ⁷ B² -ṇāni. ⁸ B² rattindivā. ⁹ B² amassuko, K amassako.
¹⁰ K lambha-, B² lampattino. ¹¹ K veni-. ¹² K kite? B² kīto. ¹³ B² sappa.
¹⁴ B² puppaṇṇaparappaṇā. ¹⁵ B² parappaṇakhattaṇi vatthuhū. ¹⁶ B² dassetvā. ¹⁷ B²
rattindivā. ¹⁸ B² omits te. ¹⁹ K -dīni, B² -dī. ²⁰ B² jānanti. ²¹ K evā ti āgantvā.
²² K aññānañi, B² appapaññānañi. ²³ B² adds sveva. ²⁴ B² chinnakāṇṇo. ²⁵ K
omits ti, B² adds lampanno ti. ²⁶ K lambakāṇṇaṇi, B² lammappatañi, B² lamba-
kāṇṇakañi. ²⁷ B² kīto. ²⁸ B² lampattano. ²⁹ B² yānakañi. ³⁰ B² āhīrapetvā.

paṭṭhāya tasmīn gehe dāsakammakarādibhedān¹ janān are² duṭṭhadāsa duṭṭhadāsi³ idān na karosi⁴ idān na karosīti mukhasattīhi⁵ vitudati sāmiko viya hutvā mahājanān vicāreti, evaṃ tāva manussaloke ativiya ayuttan ti manussalokān garahi.

5 Taṃ sutvā sabbe vānarā „mā kathetha mā kathetha, aso-
tabbayuttakān assumhā“⁶ ti ubbohi pi⁶ hatthehi kaṇṇe⁷ da-
haṃ pidahimsu, „imasmiṃ ṭhāne amhehi idān ayuttān sutan“⁸
ti taṃ ṭhānam pi garahitvā aññattha agamaṃsu⁹. So piṭṭhi-
pāsāṇo Garahitapiṭṭhipāsāṇo yeva kira nāma jāto.

10 Satthā imaṃ dhammadesanān āharitvā saccāni pakāsetvā jātakān
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotūpattiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā vānaragaṇo Buddhaparisaṃ ahoṣi, vānarindo pana aham evā“¹⁰ ti.
Garahitajātakān⁹.

10. Dhammaddhajātaka.

15 Sukhaṃ jīvitarūpo sīti. Idān Satthā Veluvane viharanto
vadhāya parisakkanān ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „na
bhikkhave idān’ eva pubbe pi Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakka-
eva¹⁰, na tāsamattam pi kātum sakkhīti¹¹“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Yasapāṇi¹² nāma rājā rajjaṃ
20 kāresi¹³. Kālako nān’ assa senāpati ahoṣi. Tadā Bodhisatto
tass’ eva purohito ahoṣi nāmena Dhammaddhajo nāma. Rañño
pana¹⁴ sīsapasādhana-kappako Chattapāṇi nāma. Rājā dhammena
rajjaṃ kāreti¹⁵. Senāpati paṇ’ assa vinicchayaṃ karonto lañcaṃ
khādati parapiṭṭhimāṃsiko, lañcaṃ gahetvā asāṃike sāmike
25 karoti¹⁶. Ath’ ekadivasaṃ vinicchaye parājito manusso bāhā
paggayha kandaṃāno vinicchayā nikkhanto rājupaṭṭhānaṃ

¹ Bⁱ dāsasakammakarādibheda, K omits janān. ² Bⁱ hare. ³ K duṭṭhadāsi corr. to -dāsa duṭṭhadāsi, Bⁱ duṭṭhadāsaṃ or -si and omits duṭṭhadāsa. ⁴ Bⁱ omits idān na karosi. ⁵ Bⁱ muṣasattīhi. ⁶ Bⁱ omits pi. ⁷ K kaṇṇān. ⁸ K agamāsi, Bⁱ agamaṃsu. ⁹ Bⁱ adds navamaṃ. ¹⁰ Bⁱ -ti yeva. ¹¹ K eva tāsakāramattam pi na kātum nāsakkhīti. ¹² so Bⁱ; Bⁱ yassa-, K pāyāsapāṇi. ¹³ K karosi. ¹⁴ Bⁱ paṇassa. ¹⁵ Bⁱ kāresi. ¹⁶ Bⁱ adds sāmike asāṃike karoti.

gacchantam Bodhisattam disvā tassa pādesu patitvā „tumbhādi-
 sesu nāma sāmi rañño atthañ ca dhammañ ca¹ anusāsantesu
 Kālakasenāpati² lañcam gahetvā asāmike sāmike karotīti“ at-
 tano parājitabhāvañ³ kathesi. Bodhisatto kārūññañ uppā-
 detvā „ehi bhane, aṭṭa⁴ te vinicchiniissāmīti“ tañ gahetvā 5
 vinicchayaṭṭhānañ agamāsi⁵. Mahājano sannipati. Bodhi-
 satto tañ aṭṭa⁶ paṭivinicchinivā⁷ sāmikañ⁸ ñeva sāmikañ
 akāsi. Mahājano sādhuakārañ adāsi. So saddo mahā ahoṣi.
 Rājā tañ⁹ sutvā „kiñsaddo nām’ eso“ ti pucchi. „Deva
 Dhammaddhajapaṇḍitena dubbinicchitaṭṭo¹⁰ vinicchito¹¹, tatr’ 10
 esa sādhuakārasaddo“ ti. Rājā tuṭṭho Bodhisattam pakkosā-
 petvā „aṭṭo¹² kira te ācariya vinicchito“ ti pucchitvā¹³ „āma
 mahārāja Kālakena¹⁴ dubbinicchitaṭṭam¹⁵ vinicchitan“ ti vutte
 „ito dāni paṭṭhāya tumhe va aṭṭam¹⁶ vinicchīnatha, mayhañ ca
 kaṇṇasukhañ bhavissati lokassa ca vaḍḍhīti^{16a}“ vatvā anic- 15
 chantam pi nañ¹⁷ „sattaanuddaya¹⁸ vinicchaye nisīdathā“ ti
 yācitvā sampatiucchāpesi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto vinicchaye
 nisīdati, sāmike yeva¹⁹ sāmike karoti. Kālako²⁰ tato paṭṭhāya
 lañcam alabhanto lābhato paribhāyitvā²¹ „mahārāja Dhamma-
 dhajapaṇḍito te rajjam patthetīti“ Bodhisattam rañño antare 20
 paribhūdi. Rājā asaddahanto „mā evaṃ avacū“ ti paṭikkhi-
 pitvā puna tena²² „sace me na saddahatha tassāgamanakāle
 vātapānena oloketha, athānena²³ sakalanagarassa attano hatthe
 katabhāvañ²⁴ passissathā“ ti vutte²⁵ rājā tassa aṭṭakāraka-
 parisam²⁶ disvā „etass’ eva parisā²⁷“ ti saññāya²⁸ bhijjitvā²⁹ 25
 „kiñ karoma senāpatīti³⁰“ pucchi. „Deva etañ māretum

¹ B¹ omits dhammañ ca. ² B² kālako nāma senāpati. ³ B¹ adds bodhisattassa.

⁴ K addhañ, B² attam. ⁵ B¹ āg-. ⁶ K addham. ⁷ B¹ -nicchitvā. ⁸ K -kañ.

⁹ K omits tañ. ¹⁰ K -addho. ¹¹ B¹ suvinicchito. ¹² K addho. ¹³ B¹ pucchi.

¹⁴ B¹ kālakena. ¹⁵ K -taddham, B² -cehitam aṭṭam. ¹⁶ B¹ vudhiti. ¹⁷ B¹ tañ,

B¹ omits pi nañ. ¹⁸ B¹ saddānudda-. ¹⁹ B¹ va. ²⁰ B¹ kālako. ²¹ B¹ adds bo-

dhissattassa āghātañ bandhi. ²² B¹ te. ²³ K -pēna, B¹ athatena. ²⁴ B¹ katābhām.

²⁵ K omits vutte. ²⁶ K addhakakā-, B² attakāraṇapariya. ²⁷ B¹ sadisā. ²⁸ B¹ pañ-

ñāya. ²⁹ L¹ bhajjitvā. ³⁰ K -patī.

vaṭṭatīti¹. „Oḷārikadosaṃ² aṇassantā kathān māressāma³“ ti.
 „Atth' eko upāyo“ ti. „Katarūpāyo“⁴ ti. „Asayham assa
 kammaṃ ārocetvā⁵ taṃ⁶ kātuṃ asakkontaṃ⁷ tena dosena
 māressāma⁸“ ti. „Kiṃ pan' assa⁹ asayhakammaṃ“ ti. „Ma-
 5 hārāja, uyyānaṃ nāma sārabbhūmiyaṃ¹⁰ ropitaṃ¹¹ paṭijaggiya-
 mānaṃ dvīhi¹² catuhi¹³ saṃvaccharehi phalaṃ deti, tumhe taṃ
 pakkositvā¹⁴ 'sve va¹⁵ uyyānaṃ kiḷissāma, uyyānaṃ me māpe-
 hīti¹⁶ vadetha¹⁷, so māpetuṃ na sakkhissati, atha naṃ¹⁸ tas-
 miṃ dose māressāma¹⁹“ ti. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 10 ḍita mayaṃ purāṇauyyāne ciraṃ kiḷimha, idāni navauyyāne
 kiḷitukāma²⁰ amha²¹, sve kiḷissāma uyyānaṃ no māpehi, sace
 māpetuṃ na sakkhissasi jīvitaṃ te n' atthīti“. Bodhisatto
 „Kāḷakena²² lañcaṃ alabhamānena rājā²³ paribhinno bhavissa-
 tīti“²⁴ ātvā „sakkonto jānissāma²⁵ mahārāja“ ti vatvā gehaṃ
 15 gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā cintayamāno²⁶ sayane nipajji.
 Sakkabhavanaṃ upāhāraṃ dassesi. Sakko āvajjanto²⁷ Bodhi-
 sattaṃ pīḷaṃ²⁸ ātvā vegenāgantvā²⁹ sirigabbhaṃ pavasitvā
 ākāse ṭhatvā „kiṃ cintesi paṇḍita“ ti pucchi. „Ko si tvaṃ“
 ti. „Sakko haṃ asmīti“. „Rājā maṃ 'uyyānaṃ māpehīti³⁰“
 20 āha, taṃ cintemīti³¹. „Paṇḍita, mā cintayi, ahaṃ te Nandana-
 vana-Cittalatāvana-sadisariṃ uyyānaṃ māpessāmi, katarasmiṃ
 ṭhāne māpemi“. „Asukatṭhāne māpehīti“. Sakko māpetvā
 devapuram eva gato. Punadivase Bodhisatto uyyānaṃ paccak-
 khato³² disvā gantvā raṇṇo ārocesi: „niṭṭhitaṃ³³ te mahārāja
 25 uyyānaṃ, kiḷassu“ ti. Rājā gantvā atṭhārasahatthēna mano-
 silāvaṇṇena pākārena parikkhittaṃ dvāraṭṭalākasaṃpannaṃ³⁴

¹ K vaddhatīti. ² B² -kaṃ dosaṃ. ³ B¹ kataro upāyo. ⁴ B¹ aropetvā. ⁵ K omits taṃ. ⁶ B² adds taṃ. ⁷ K pana. ⁸ B¹ harabhū-. ⁹ B² -ta. ¹⁰ B¹ ti. ¹¹ so both MSS. ¹² B² pakkosāpetvā. ¹³ B² B² omit va. ¹⁴ B² māpethā. ¹⁵ B¹ vadatha. ¹⁶ B² adds ca. ¹⁷ B¹ amhā. ¹⁸ B² kāḷakena. ¹⁹ B¹ rājānaṃ antare. ²⁰ B² māpissāmi. ²¹ K cintamāno. ²² K āvajjento. ²³ B² silaṃ. ²⁴ B¹ vegenā gantvā. ²⁵ B² māpehīti, K māpetuṃ. ²⁶ B² kiṃti katvā māpessāmiti in the place of āha taṃ cintemīti. ²⁷ B² paccako. ²⁸ K -taṃ. ²⁹ B² -na.

pupphaphalabhāraḥaritaṃ¹ nānārukkhapaṭimaṇḍitaṃ uyyānaṃ
 disvā Kālakaṃ² pucchi: „paṇḍitena ambhakaṃ vacanaṃ kataṃ,
 idāni kiṃ karomā“³ ti. „Mahārāja ekarattena uyyānaṃ mā-
 petuṃ sakkonto⁴ rajjaṃ gaḥetuṃ kiṃ⁵ na sakkotīti“. „Kiṃ dāni
 karomā“⁶ ti. „Aparam pi naṃ⁷ asayhakammaṃ kāremā“⁸ ti. 5
 „Kiṃ kammaṃ nāmā“⁹ ti. „Sattaratanaṃ mayāṃ pokkharāṇiṃ
 māpemaṃ“¹⁰ ti. Rājā „sādhū“¹¹ ti Bodhisattaṃ āmantetvā „āca-
 riya uyyānaṃ tāva te māpitaṃ, etassa pana anucchavikaṃ sat-
 taratanamayāṃ pokkharāṇiṃ māpehi“, sace māpetuṃ na¹²
 sakkhissasi jīvitaṃ te n' atthīti“ āha. Bodhisatto „sādhū mahā- 10
 rāja, sakkonto māpessāmīti“. Ath' assa Sakko pokkharāṇiṃ mā-
 pesi sobhaggappattaṃ¹³ satatitthaṃ¹⁴ saḥassavāṇikaṃ¹⁵ pañca-
 vaṇṇapadumasañchannaṃ Nandanapokkharāṇi-sadisaṃ¹⁶. Puna-
 divase Bodhisatto tam pi¹⁷ paccakkhaṃ katvā rañño ārocesi:
 „māpita te¹⁸ deva pokkharāṇīti“. Rājā tam pi disvā „idāni 15
 kiṃ karomā“¹⁹ ti Kālakaṃ pucchi. „Uyyānassa anucchavikaṃ
 gehaṃ māpetuṃ āpāpehi devā“²⁰ ti. Rājā Bodhisattaṃ āmante-
 tvā²¹ „idāni ācariya imassa uyyānassa c' eva pokkharāṇiyā ca
 anucchavikaṃ sabbadantamayāṃ²² gehaṃ māpehi, no ce mā-
 pessasi jīvitaṃ²³ te n' atthīti“ āha. Ath' assa Sakko gehaṃ 20
 pi māpesi. Bodhisatto punadivase tam pi paccakkhaṃ katvā
 rañño ārocesi. Rājā tam pi disvā „idāni kiṃ karomā“²⁴ ti
 Kālakaṃ pucchi. „Gehassa anucchavikaṃ maṇiṃ māpetuṃ
 āpāpehi mahārāja“²⁵ ti āha. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 ḍita, imassa dantamayassa²⁶ gehassa anucchavikaṃ²⁷ maṇiṃ 25
 māpehi, maṇialokena vicarissāma²⁸, sace māpetuṃ na sakkosi
 jīvitaṃ²⁹ te n' atthīti“ āha. Ath' assa Sakko maṇiṃ pi mā-
 pesi. Bodhisatto punadivase tam paccakkhaṃ katvā rañño

¹ B² pupphaphalaparitaṃ. ² B² kālakaṃ. ³ B² asak-. ⁴ K sakkoti. ⁵ K na.
⁶ B² kārehi. ⁷ B² māpethā. ⁸ B² māpetīti. ⁹ both MSS. nā. ¹⁰ B² -tta.
¹¹ B² satittāṃ. ¹² B² -vakiṃ. ¹³ B² adds māpesi. ¹⁴ B² omits pi. ¹⁵ K omits
 te. ¹⁶ B² omits bodhisattaṃ āmantetvā. ¹⁷ B² sapparatanamayāṃ. ¹⁸ B² -taṃ.
¹⁹ K dantamayagehassa, B² dandamassa. ²⁰ K -ka. ²¹ B² -ssāmā ti.

ārocesi. Rājā tam pi¹ disvā „idāni kiṃ karissāmā“² 'ti Kāla-
kam³ pucchi. „Mahārāja, 'Dhammaddhajabrāhmaṇassa icchi-
ticchitadāyikā devatā atthīti' maññe, idāni yaṃ devatāpi ma-
petuṃ na sakkonti⁴ taṃ āṇāpehi, caturaṅgasamannāgataṃ nāma
5 manussaṃ devatāpi⁴ māpetuṃ na sakkonti, tasmā 'caturaṅga-
samannāgataṃ me uyyānapālaṃ māpehīti' taṃ⁵ vadā“⁶ 'ti.
Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „ācariya, tayā ambhākam uyyānaṃ
pokkharanī dantamayapāsādo⁷ tassa ālokakaraṇatthāya⁸ maṇi-
ratanaṃ ca māpitaṃ, idāni me uyyānarakkhanakam caturaṅga-
10 samannāgataṃ uyyānapālaṃ māpehi, no ce māpessasi jīvitān
te n' atthīti“ āha. Bodhisatto „hotu labhamāno⁹ jānissāmīti¹⁰“
gehaṃ gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā nipanno paccūsakāle pa-
bujjhivā sayanapiṭṭhe nisinno cintesi: „Sakko devarājā yaṃ
attanā sakkā māpetuṃ taṃ māpesi, caturaṅgasamannāgataṃ
15 pana uyyānapālaṃ na sakkā māpetuṃ, evaṃ sante paresaṃ
hatthe maraṇato araṇṇe anāthamarāṇam eva varataranā“ ti so
kassaci anārocetvā pāsādā otarivā aggadvāren' eva nagarā
nikkhamitvā araṇṇaṃ pavisitvā aññatarasmim rukkhamūle sataṃ
dhammaṃ āvajjamāno nisīdi. Sakko taṃ kāraṇaṃ ñatvā vana-
20 carako viya hutvā Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „brāhmaṇa,
tvam sukhumālo, aditṭhapubbadukkho¹¹ viya imaṃ araṇṇaṃ
pavisitvā kiṃ karonto nisinno sīti“ imam atthaṃ pucchanto
paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Sukhaṃ jīvitarūpo si raṭṭhā vīvanam āgato,
25 so ekako [araṇṇasmiṃ] rukkhamūle kapaṇo viya jhāyasīti. 138.

Tattha sukhaṃ jīvitarūpo sīti tvam sukhena jīvitasadisso sukhe (hito
sukhaparihaṭṭo¹² viya, raṭṭhā ti ākiṇṇamanussaṭṭhānā, vīvanam āgato ti nir-
ūdakatṭhānaṃ¹³ araṇṇaṃ pavitṭho, rukkhamūle ti rukkhasamīpe, kapaṇo

¹ K omits tam pi. ² K omits kūlakam. ³ K sakkoti. ⁴ K devāti. ⁵ Bⁱ omits
taṃ. ⁶ Bⁱ vadāhi. ⁷ Bⁱ dantamassapāsādo. ⁸ Bⁱ tassāloka-. ⁹ Bⁱ B^p -nā. ¹⁰ Bⁱ
jānissāmīti. ¹¹ Bⁱ kadaci aditṭharūpo. ¹² Bⁱ -pariharako. ¹³ Bⁱ rukkhatṭhānaṃ.

viya jhāyasīti kapaṇo viya ekako nisīno jhāyasī pajjhāyasi, kin' nān' etaṃ cintesīti puechi.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Sukhaṃ jīvitarūpo 'smi
raṭṭhā vivanam āgato,
so ekako [araññasmiṃ] rukkhamaḷe
kapaṇo viya jhāyāmi
sataṃ dhammaṃ² anussaran ti. 139.

5

Tattha sataṃ dhammaṃ anussaran ti samma saceam etaṃ: ahaṃ
sukhaṃ jīvitarūpo raṭṭhato va³ vivanam āgato, so 'haṃ⁴ ekako va imasmiṃ 10
araññe rukkhamaḷe nisīditvā kapaṇo viya jhāyāmi, yaṃ pana vadesi kin' nān'
etaṃ cintesīti taṃ⁵ te pavedemi, sataṃ dhammaṃ ti⁶ ahaṃ hi sataṃ dham-
maṃ anussaranto idha nisīno, sataṃ dhammaṃ ti Buddha-Pacceka-Buddha-
Buddhasāvakanāṃ⁷ sataṃ sappurisaṇaṃ paṇḍitānaṃ dhammaṃ: lābho alābho yaso
ayasa nindā pasāṇsā sukhaṃ⁸ dukkhaṃ ti ayaṃ hi aṭṭhavidho lokadhammo, 15
iminā pana abbhāhatā santo na kampanti na vedhanti⁹, ayam ettha akampana-
saṃkhāto sataṃ dhammo, iti imaṃ sataṃ dhammaṃ anussaranto nisīno
'mhīti dīpeti.

Atha naṃ Sakko „evaṃ sante brāhmaṇa imasmiṃ ṭhāne
kasmā nisīno sīti“. „Rājā caturaṅgasamannāgataṃ uyyāna- 20
pālaṃ āharāpeti, tādisaṃ na sakkā¹⁰ laddhuṃ, so 'haṃ 'kim
me parassa hatthe maraṇena, araṇṇaṃ pavisitvā anāthamaraṇaṃ
marissāmīti' cintetvā idhāgantvā nisīno“ ti. „Brāhmaṇa, ahaṃ
Sakko devarājā, mayā te uyyānādini māpitāni, caturaṅgasam-
annāgataṃ uyyānapālaṃ māpetuṃ na sakkā¹¹, tumhākaṃ rañño 25
sīsapasādhana-kappako Chattapāni nāma caturaṅgasamannāgato¹²,
uyyānapālena atthe sati etaṃ¹³ kappakaṃ uyyānapālaṃ kātuṃ
vadehīti“. Iti Sakko Bodhisattassa ovādaṃ datvā „mā bhā-
yīti“ samassāsetvā attano devapuram eva gato. Bodhisatto

¹ K kin. ² B² dhamma. ³ K ca, B² omits va. ⁴ B² omits haṃ. ⁵ K taṃ.

⁶ K omits sataṃ dhammaṃ ti. ⁷ B² omits buddhapacceka-Buddha. ⁸ K sukha.

⁹ B² pavedhenti, B² pavedhenti. ¹⁰ B² sakkomi. ¹¹ B² sakkomī. ¹² K -tona?

B² -tena. ¹³ B² ekaṃ.

gehañ gantvā bhuttapātarāso rājadvārañ gantvā Chattapāṇim
pi hi¹ tatth' eva disvā hatthe gahetvā „tvam kira samma
Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato“² ti pucchī, „ko te mayhañ
caturaṅgasamannāgatabhāvañ“ ācikkhīti“ vutte „Sakko deva-
5 rājā“ ti vatvā „kīmkāraṇā ācikkhīti“ puṭṭho „iminā nāma
kāraṇenā“ 'ti sabbañ ācikkhi. So „āma ahañ caturaṅga-
samannāgato“ ti āha. Atha nañ Bodhisatto hatthe gahetvā va
rañño santikañ gantvā „ayañ mahārāja Chattapāṇi caturaṅga-
samannāgato, uyyānapālena atthe sati imañ uyyānapālañ ka-
10 rothā“ 'ti āha³. Atha nañ rājā „tvam kira caturaṅga-
samannāgato“ ti pucchī. „Āma mahārājā“ ti. „Katamehi
caturaṅgehi samannāgato sīti“.

Anusuyyako⁴ ahañ deva amajjapāyako⁵ ahañ
nisnehako⁶ ahañ deva akkodhanañ adhiṭṭhito ti.

15 Mayhañ hi⁸ mahārāja usuyyā⁹ nāma n'atthi, majjañ me na pītapubbañ¹⁰,
paresu me sneho vā¹¹ kodho vā na bhūtapubbo, imehi catuhi¹² aṅgehi¹³ sam-
annāgato mhihi

Atha nañ¹⁴ rājā „bho Chattapāṇi 'anusuyyako 'smīti' vade-
sīti“. „Āma deva, anusuyyako 'smīti'¹⁵“. „Kiñ ārammaṇaṇ
20 disvā anusuyyako¹⁶ jāto sīti“. „Suṇāhi¹⁷ devā“ 'ti attano
anusuyyakakāraṇaṇ¹⁸ kathento imañ gātham āha:

Itthiyā kāraṇā rājā¹⁸ bandhāpesiñ purohitañ,
so mañ atthe nivesesi, tasmāhañ anusuyyako¹⁶ ti.

Tass' attho: ahañ¹⁹ deva pubbe imasmīñ ñeva Bārāṣasīnagare²⁰ tādiso
25 va rājā hutvā itthiyā kāraṇā purohitañ bandhāpesiñ

Abaddhā tattha bajjhanti yattha bālā pabhāsare, (Cfr. vol. I p. 440.)
baddhāpi²¹ tattha mucanti²² yattha dhīrā pabhāsare ti

¹ B² omits pi hi. ² B² adds sī. ³ B² -gatañ vācañ. ⁴ B² omits bodhisatto - -
āha. ⁵ K anas-. ⁶ K avajja-? B² amacca-. ⁷ B² nisinnehako. ⁸ B² omits hi.
⁹ B² usuyya. ¹⁰ B² pīvitapuppañ. ¹¹ K omits vā. ¹² so both MSS. ¹³ B²
omits aṅgehi. ¹⁴ B² omits nañ. ¹⁵ B² anusuyyakomhihi. ¹⁶ B² anussu-
¹⁷ so K RP; B² suṇohi. ¹⁸ K rājā corr. to rāja, B² rāja. ¹⁹ B² adds pi. ²⁰ K
-si-. ²¹ both MSS. bandhāpi. ²² B² mucanti.

imasmiñ¹ hi jātake āgatanayen' eva ekasmiñ kāle ayam Chattapāṇi rājā hutvā
catusatthiṇi pādāmūlakehi saddhiñ sampadussitvā Bodhisattañ attano mano-
ratham apūrentaṃ nāsetukāmāya deviyā paribhinno bandhāpesi, tadā nam² bau-
dhitvā ānito Bodhisatto yathābhūtaṃ deviyā dosaṃ ārocetvā sayam mutto raññā
bandhāpite sabbe pi te pādāmūlike mocāpetvā etesaṃ ca deviyā ca aparādham
khamatha mahārājā 'ti ovadi, sabbaṃ heṭṭhāvuttanayen' eva vitthārato veditabbaṃ,
taṃ sandhāyāha:

Itthiyā kārāṇā rājā³ bandhāpesiṃ purohitaṃ,
so maṃ atthe nivesesi, tasmāham anusuyyako⁴ ti.

Tadā pana so haṃ cintesiṃ⁵: ahaṃ soḷasasahassā⁶ itthiyo pahāya etaṃ
ekaṃ eva kilesavasena saṅganhanto pi santappetuṃ nāsakkhiṃ, evaṃ duppū-
raṇiyānaṃ⁷ itthiṇaṃ kuḷjhanan nāma, nivatthavatte⁸ kilissante kasmā kilissatīti
kuḷjhanasadisāṃ hoti, bhuttaḥatte gūṭhabhāvāṃ āpajjante kasmā etaṃ sabhāvāṃ
āpajjati kuḷjhanasadisāṃ viya⁹ hoti, ito dāni paṭṭhāya yāva arabhattaṃ na
pūpuṇāmi tāva kilesaṃ nissāya mayhaṃ usūyā¹⁰ mā uppajjatu 'ti adhiṭṭhāhiṃ¹¹,
tato paṭṭhāya anusuyyako va jāto, idaṃ sandhāya tasmāham anusuyyako³
ti āha.

Atha nam rājā „samma Chattapāṇi, kiṃ ārammaṇaṃ disvā
amajjapo jāto sīti“ pucchi. So taṃ kārāṇaṃ ācikkhanto
imaṃ gātham āha:

Matto ahaṃ mahārāja puttamaṃsāni khādayiṃ,
tassa soken' ahaṃ puṭṭho majjapānaṃ vivajjayin ti.

Ahaṃ mahārāja pubbe tādiso va Bārāṇasīrājā¹² hutvā majjena vinū vatti-
tuṃ nāsakkhiṃ, amāṇsakabhattam¹³ pi bhuñjituṃ nāsakkhiṃ, nagare uposatha-
divasesu¹⁴ mā ghāto¹⁵ hoti bhattakārako pakkhassa terasiyaṃ ōeva maṇisaṃ
gahetvā ṭhapesi¹⁶, taṃ dunnikkhittaṃ suakkhā khādāmi, bhattakārako uposatha-
divase maṇisaṃ alabhivā rañño nānaggarasabhojanaṃ pacitvā pāsadaṃ āropetvā
upanāmetuṃ asakko devīṃ upasaṃkamitvā 'devi ajja me maṇisaṃ na laddham
amaṇisabhojanaṃ¹⁷ upanāmetuṃ na sakkomi kiṃ ti karomīti' āha, 'tāta mayhaṃ
putto rañño piyo maṇāpo, puttam me disvā rājā tam eva cumbanto parissajanto

¹ Bⁱ -iñ. ² so Bⁱ B^p; K omits nam. ³ B^p rāja. ⁴ Bⁱ anussu-. ⁵ K so haṃ cintesi,
Bⁱ so cintesi. ⁶ Bⁱ -ssa. ⁷ both MSS. -ṇi-. ⁸ Bⁱ nivatāvavatte. ⁹ Bⁱ adds ca.
¹⁰ Bⁱ ussuyya. ¹¹ K Bⁱ -hi, B^p adhiṭṭhāmi. ¹² K -si-. ¹³ Bⁱ amasakaṃ bhattaṃ.
¹⁴ Bⁱ -vase. ¹⁵ Bⁱ ghāpito. ¹⁶ Bⁱ dhapemi. ¹⁷ Bⁱ amāṇsakaṃ bhojanaṃ.

vandati¹ pasaiṇsati añjaliṃ c' assa paggaṇḥāti², kumāro cintesi: 'mādisena saddhiṃ
gacchantā imāni muḍḍakāni vandanti pasaiṇsanti añjaliṃ c' assa³ paggaṇḥanti⁴ so
kupito⁵ hatthito oruḥa Paṇḍekabuddhaṃ upasaṃkamitvā⁶ 'laddhaṃ⁷ te samaṇabhattaṃ'
ti vatvā 'āma kumāra' ti vutte tassa hatthato pattaṃ gahe tvā bhūmiyaṃ pādetvā⁸
saddhiṃ bhaddena madditvā pādappahārena cūṇaviṇṇaṇaṃ akāsi, Paṇḍekabuddho
'nattho vatūyaṃ satto' ti tassa mukhaṃ olokesi, kumāro 'ahaṃ samaṇa Kita-
vāsaraṇiṇo putto nāmena Duṭṭhakumāro nāma, tvam me kuddho akkhini ummūle-
tvā olokeno kiṃ karissasīti' āha, Paṇḍekabuddho chinṇabhatto hutvā vehāsaṃ
abbhuggantvā Uttarāhimavante⁹ Nandamūlapabbhāram¹⁰ eva gato, kumārassāpi
taṃ khaṇaṃ¹¹ ñeva pāpakammaṃ paripacci, so 'ḍayhāmi¹² ḍayhāmi¹³ samuggata-
sariraḍāho¹⁴ tatth' eva pati¹⁵, tattha tatth' eva yattakaṃ pāṇiyaṃ¹⁶ tattakaṃ
pāṇiyaṃ sabbāni chijji, mātika sussinsu, tatth' eva jīvitakkhayaṃ patvā avicimhi
nibbatti, rājā taṃ pavattin sūtvā puttasaṅkena abhiḥhūto cintesi: 'ayaṃ me soko
piyavattuto uppajji, sace me sineho nābhavissa¹⁷ soko na uppajjissa, ito dāni
me paṭṭhāya savinūṇake vā avinūṇake vā kismiṇ¹⁸ vattusmiṃ sineho nāma
nā uppajjiti¹⁹ adhiṭṭhāsi, tato paṭṭhāya²⁰ assa²¹ sineho nāma n' atthi, taṃ san-
dhāya Kitavāso nāma ahaṃ²² ti gātham āha, tattha putto paṇḍekabodhi
me pattaṃ bhinditvā cavito ti mama putto paṇḍekabodhipattaṃ bhindi-
tvā²³ cavito ti attho, nisneho tassa kāraṇaṃ ti tadā uppannassa snehavat-
thussa²⁴ kāraṇaṃ nisneho jāto ti attho.

Atha naṃ rājā „kiṃ pana samma ārammaṇaṃ disvā nik-
kodho jāto sīti“ pucchī. So taṃ kāraṇaṃ²⁵ ācikkhanto²⁶ imaṃ
gātham āha:

Arako hutvā mettacittaṃ satta vassāni bhāvayim²⁷,
satta kappe Brahmaloṇe, tasmā akkodhano ahaṃ ti.

Tass' attho: ahaṃ mahārāja Arako nāma tāpaso hutvā satta vassāni metta-
cittaṃ bhāvetvā satta saṃvattavivattakappe²⁸ Brahmaloṇe vasiṃ, tasmā ahaṃ
dīgharattaṃ mettābhāvanāya ācinnaparicinnattā akkodhano jāto ti.

Evam Chattapāṇinā attano catusu aṅgesu kathitesu rājā
parisāya iṅgitasasāṇaṃ adāsi. Taṃ khaṇaṃ²⁹ ñeva amaccā ca

¹ K vandati. ² B¹ paggaṇḥāti. ³ K omits cassa. ⁴ B¹ B² kuppito. ⁵ B¹ lad-
dhaṃ. ⁶ B¹ pothetvā. ⁷ K -ta. ⁸ B¹ -mūlaṃkapa-. ⁹ K khaṇaṃ. ¹⁰ B¹ omits
ḍayhāmi. ¹¹ B¹ -dāho. ¹² B¹ pati. ¹³ K omits tattha - - pāṇiyaṃ. ¹⁴ K
nābh- corr. to nabh-. ¹⁵ B¹ kismiṃñci. ¹⁶ B¹ uppajjatuti. ¹⁷ B¹ paṭṭhāya.
¹⁸ B¹ nāmāhaṃ. ¹⁹ B¹ tvāna. ²⁰ B¹ snehavatthukassa. ²¹ B¹ omits kāraṇaṃ.
²² K pucchanto. ²³ K bhāvayī, B¹ bhāvassī. ²⁴ K saṃvaddhavivaddhakappe, B¹
saṃvattavivattakappe. ²⁵ K khaṇaṃ.

brāhmaṇagahapatikādayo ca utṭhahitvā „are lañcakhādaka¹ duṭṭhacora, tvaṃ lañcaṃ alabhitvā paṇḍitaṃ upavaditvā māretukāmo² jāto“ ti Kālakaṃ hatthapādesu gahetvā rājanivesanā otāretvā gahitagahiteh³ eva pāsānamuggarehi sīsaṃ bhinditvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā pādesu⁴ gahetvā kaḍḍhantā saṃkāraṭṭhāne chaḍḍesuṃ⁵. Tato paṭṭhāya rājā dhammena rajjaṃ karetvā⁶ yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Kālakasenaṇḍipati⁷ Devadatto ahoṣi, Chappāṇikappako Sāriputto, Dhammaḍḍhajo pana aham evā“ ti. Dhammaḍḍhajātakaṃ⁸. Bīraṇaṭṭhambhakavaggo sattamo.

8. KĀSĀVAVAGGA.

1. Kāsāvajātaka.

Anikkasāvo kāsāvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Devadattaṃ ārabha kathesi. Vatthuṃ⁹ pana Rājagahe samutṭṭhitaṃ. Ekasmiṃ samaye dhammasenaṇḍipati pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ Veḷuvane viharati. Devadatto pi attano anurūpāya dussīla-parisāya parivuto Gayāsīse viharati. Tasmiṃ samaye Rājagahavāsīno chandakaṃ saṃharitvā¹⁰ dānaṃ sajjayimsu. Ath¹¹ eko vohāratthāya āgatavaṇiyo „idam¹² sātakaṃ vissajjetvā mam pi pattikaṃ¹³ karothā“ ti mahagghaṃ gandhakāsāvaṃ adāsi. Nāgarā mahādānaṃ pavattayimsu. Sabbaṃ chandakena saṃkaḍḍhitaṃ kahāpaṇeh¹⁴ eva niṭṭhāsi. So sātako atireko ahoṣi. Mahājano sannipatitvā „ayaṃ gandhakāsavasātako atireko, kassa naṃ¹⁵ dema, kiṃ¹⁶ Sāriputtattherassa¹⁷ udāhu Devadattassā“ ti mantayimsu. Tatth¹⁸ eke¹⁹ „Sāriputtattherassā“ ti āhaṃsu, apare „Sāriputtatthero katipāhaṃ vasitvā yathāruciṃ

¹ K lañcaṃ-. ² B² mārāpetukāmo. ³ so B¹ B²; K pāde. ⁴ B² chaṭṭesuṃ, K chaḍḍhesuṃ. ⁵ B² karento. ⁶ B² kula-. ⁷ B² dhammaḍḍhajātakaṃ dasamaṃ. ⁸ B² vatthu. ⁹ so B¹ B²; C² saṃgharitva, C² saṃsaritvā. ¹⁰ B² imaṃ. ¹¹ so C² B²; C² B² satti-kaṃ. ¹² C² C² naṃ. ¹³ B² adda mayaṃ. ¹⁴ B² adda dassāma. ¹⁵ B² tatreke.

pakkamissati, Devadattatthero¹ pana nibaddham² ambhākaṃ nagaram
eva upanissāya viharati, maṅgalāvamaṅgalesu³ ayam eva ambhākaṃ
avassayo, Devadattassa dassāmā⁴ 'ti āhaṃsu. Saṃbahulikaṃ⁵ karon-
tesu⁶ pi „Devadattassa dassāmā⁷ 'ti vattāro bahū⁸ ahesuṃ. Atha naṃ
Devadattassa adāṃsu. Devadatto tassa dasā⁹ chindāpetvā ovaṭṭikaṃ¹⁰ 5
sibbāpetvā¹¹ rajāpetvā suvaṇṇapaṭṭavaṇṇaṃ¹² katvā pārupi. Tasmīṃ
kāle tiṃsamattā bhikkhū¹³ Rājagahā Sāvattihīṃ gantvā Satthāraṃ
vanditvā katapaṭisaṇṭhārā taṃ pavattiṃ ārocetvā „evaṃ bhante Deva-
datto attano¹⁴ ananucchavikaṃ arahaddhajaiṃ¹⁵ pārupitī¹⁶ ārocesuṃ.
Satthā „na bhikkhave Devadatto idāṃ¹⁷ eva attano ananurūpaṃ ara- 10
haddhajaiṃ¹⁸ paridāhi, pubbe pi paridāhi yevā¹⁹ 'ti vatvā attitaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Himavantapadese²⁰ hatthikule nibbattitvā va-
yappatto asītisaḥassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā araṇ-
ṇāyatane vasati. Ath' eko duggatamanusso Bārāṇasiyaṃ vi- 15
haranto dantakāravithiyaṃ²¹ dantakāraṇavalayādini²² karonte disvā
„hatthidante labhitvā gaṇhissathā²³ 'ti pucchi. Te „āma gaṇ-
hissāmā²⁴ 'ti āhaṃsu. So²⁵ āvudhaṃ ādāya kāsāyavattava-
sano Paccekaḥbuddhavesaṃ²⁶ gaṇhitvā paṭisāsakaṃ paṭimuñcitvā
hatthivithiyaṃ thatvā²⁷ āvudhena hatthiṃ māretvā dante ādāya 20
Bārāṇasiyaṃ vikkiṇanto jīvikaṃ kappesi. So aparabhāge Bo-
dhisattassa parivārahatthiṇaṃ²⁸ sabbapaccimaṃ hatthiṃ²⁹
māretuṃ ārabhi. Hatthino devasikaṃ hatthisu³⁰ parihāyantesu
„kena nu kāraṇena hatthino parihāyantīti“ Bodhisattassa āro-
cesuṃ. Bodhisatto parigaṇhanto „Paccekaḥbuddhavesaṃ gahetvā 25
hatthivithipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci³¹ nu kho so
māreti, parigaṇhissāmi na³² 'ti ekadivasāṃ hatthi³³ purato katvā

¹ B² devadattathero, C² devadattathero. ² B² nibaddham. ³ C² B² maṅgalāmaṅ-
galesu. ⁴ C² -likāṃ. ⁵ B² kathentesu. ⁶ so B²; C² omits bahū, B² bahu.
⁷ B² vassa dasāni. ⁸ C² C² ovaddhikaṃ. ⁹ so B²; B² sippāpetvā, C² C² sindhāp-
¹⁰ C² -paddhavaṇṇaṃ, C² -paddhavaṇṇaṃ?, B² -pattavaṇṇaṃ. ¹¹ B² bahu. ¹² B²
repeats attano. ¹³ C² arahantajaiṃ, B² arahantadhajaiṃ. ¹⁴ B² arahantaṃ dhajaiṃ.
¹⁵ B² -ppadese. ¹⁶ C² -yā, B² -vithiyaṃ dandakāre. ¹⁷ B² dandavalayādini.
¹⁸ B² adds sādhu ti. ¹⁹ B² paccakasambuddha-. ²⁰ B² thatvā. ²¹ B² parivāraṇaṃ
hatthiṇaṃ. ²² C² B² hatthi, C² hatthimaṃ. ²³ so all three MSS. ²⁴ B² kiñci.
²⁵ all three MSS. hatthi.

sayam pacchato ahosi. So Bodhisattam disvā āvudham ādāya pakkhandi¹. Bodhisatto nivattitvā ̥hito „bhūmiyam pothetvā māressāmi nan“ ti soṇḍam pasāretvā tena paridahitāni kāsāyāni disvā „imam arahaddhajam² mayā garum kātum³ vaṭṭatīti“⁴ 5 soṇḍam paṭisaṃharitvā⁵ „ambho purisa, nanu esa arahaddhajo⁶ ananucchaviko tuyham, kasmā etaṃ paridahasīti“ imā gāthā avoca:

1. Anikkasāvo kāsāvam yo vattham paridahessati
apeto damasaccena na so kāsāvam arahati. (Dhp. v. 9.) 140.

10 2. Yo ca vantakasāv' assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvam arahatīti. 141.

Tattha anikkasāvo ti kāsāvo vuccati rāgo doṣo⁷ moho makkho palāso issā macchariyam māyā sāṭheyyam thambho sarambho māno atimāno mado pamādo sabbe akusaladhammā sabbe duccharitā sabbam bhavagāṃikamam diyaḍḍha- 15 kiḷḷasahassam, eso kasāvo nāma, so yassa puggalassa appahīno sasantānato⁸ anissaṭṭho⁹ anikkhanto so anikkasāvo nāma, kāsāvan ti kasāyarasapītam¹⁰ arahaddhajabhūtam¹¹, yo vattham paridahessatīti yo evarūpo hutvā evarūpaṃ vattham paridahessati nivāseti ca¹² pārupatī ca, apeto damasaccenā 'ti indriyadamasamkhātena damena nibbānasamkhātena ca paramatthasaccena apeto 20 parivajjito, nissakkaatthe¹³ vā karaṇavacanam, etasmā damasaccā apeto ti attho, saccan ti c' ettha vacīsaccam¹⁴ catusaccam pi vaṭṭati¹⁵ yeva, na so kāsāvam arahatīti so puggalo anikkasāvattā arahaddhajam¹⁶ kāsāvam na arahati, ananucchaviko so etassa, yo ca vantakasāvassā 'ti yo pana puggalo yathāvuttassa¹⁷ kasāvassa abhāvā¹⁸ vantakasāvo assa, sīlesu susamāhito ti magga- 25 sīlesu c' eva phalesu¹⁹ ca sammā āhito, ānetvā ̥hapito viya tesu paṭiṭṭhito²⁰, tehi sīlehi samaṅgībhūta²¹ etaṃ adhivacanam, upeto ti sampanno samannāgato, damasaccenā ti vuttappakūrena damena ca¹² saccena ca, sa ve kāsāvam arahatīti so evarūpo puggalo imam arahaddhajam²² kāsāvam²³ arahati.

¹ B¹ pakkhanti, C^k pakkhaṭṭhe? ² B¹ arahanti dhajam. ³ B² gurum-, C^k C⁹ garu-.

⁴ C^k C⁹ vaddhatīti. ⁵ so B²; C^k paṭisaṃgaritvā corr. to -gharitvā, C⁹ paṭisaṃsaritvā corr. to paṭisaṃharitvā, B¹ paṭisaṃhāritvā. ⁶ B¹ arahattajo. ⁷ B¹ deso.

⁸ B¹ sandhānato anupassato. ⁹ B¹ omits anissaṭṭho. ¹⁰ B¹ kāsāya-. ¹¹ B¹ arahantajabhutam. ¹² B¹ ceva. ¹³ B¹ nissakkatte. ¹⁴ B¹ omits vacīsaccam. ¹⁵ so B¹ B²; C^k vuccati, C⁹ vuccati corr. to vaddhati. ¹⁶ B¹ arahantaddhaja. ¹⁷ B¹ -ttas-seva, C⁹ -ttassa tassa. ¹⁸ B¹ cantattā (read vantattā). ¹⁹ B¹ malasīlesu. ²⁰ B¹ addsviya. ²¹ B¹ -bhūtass. ²² B¹ arahatthadhajam. ²³ K kasāvam.

Evam Bodhisatto tassa purisassa imam kārāṇam kathetvā
„ito paṭṭhāya mā idhāgami, āgacchasi ce jīvitam¹ te n' at-
thīti“ tajjetvā palāpesi.

Satthā imam dhammadesanāṃ āharitvā jātakaṃ samodhānsei:
„Tadā batthimārakapuriso Devadatto ahosi, yūthapati pana aham evā“ 5
'ti. Kāsāvajātakaṃ².

2. Cūlanandiyajātaka.

Idam tadūcariyavaco ti. Idam Satthā Veluvane viha-
ranto Devadattaṃ ārabba kathesi. Ekadivasam³ hi bhikkhū
dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto nāma 10
kakkhaḷo pharuso sāhasiko Sammāsambuddhe abhimāre⁴ payojesi silam⁵
pavijjhi Nālāgirim⁶ pi⁷ payojesi, khantimettānuddayamattam pi 'ssa
Tathāgate n' atthīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto kakkhaḷo pharuso nikkāru- 15
ṇiko yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Himavantapadese⁸ Nandiyo⁹ nāma vānaro ahosi,
kaniṭṭhabhātiko pan' assa Cullanandiyo nāma. Te ubho pi
asītisahassavānaraparivārā Himavantapadese⁸ andhamātaraṃ 20
paṭijaggantā vasaṃ kappesuṃ. Te mātaraṃ sayanagumbe tha-
petvā¹⁰ araṇṇaṃ pavisitvā madhurāṇi phalāphalāṇi labhitvā
mātu¹¹ pesenti¹², āharaṇakā¹³ tassā na denti, sā khudāya¹⁴ pī-
lītā atthicammāvese¹⁵ ahosi¹⁶. Atha naṃ Bodhisatto āha:
„mayam amma tumhākaṃ madhuraphalāṇi¹⁷ pesema, tumhe 25
kasmā milāyathā“ 'ti. „Tātāham na¹⁸ labhāmīti“. Bodhisatto

¹ B¹ jīvitam. ² B¹ adda pathamaṃ. ³ B¹ -sañ. ⁴ so C¹ B¹ R¹; C¹ ahimāle corr. to ahimāre. ⁵ C¹ B¹ silam. ⁶ C¹ nālāgirim. ⁷ C¹ B¹ omit pi. ⁸ B¹ -ppadese. ⁹ B¹ mahānandiyo. ¹⁰ B¹ thapetvā. ¹¹ C¹ māte corr. to mātu, B¹ mātyā. ¹² C¹ C¹ posenti. ¹³ C¹ āharaṇakā, B¹ āharavānarā. ¹⁴ C¹ C¹ khudāhi. ¹⁵ C¹ atthacammā-, B¹ atthidhammā-. ¹⁶ B¹ hosi. ¹⁷ B¹ -phalāphalāṇi. ¹⁸ B¹ tāta nāham.

cintesi: „mayi yūtham pariharante mātā me nassissati, yūtham pahāya mātaram yeva paṭijaggissāmīti“ so Cullanandikam¹ pak-kositvā² „tāta, tvaṃ yūtham parihara, aham mātaram paṭijaggis-sāmīti“ āha. So pi naṃ „bhātika, mayham yūthapariharanena
 5 kamman n' atthi, aham pi mātaram eva paṭijaggissāmīti“ āha. Iti te ubho pi ekacchandā hutvā yūtham pahāya mātaram gahetvā Himavantā oruyha paccante nigrodharukkhe vāsam kappetvā mātaram paṭijaggiṃsu. Ath' eko Bārānasi-vāsiko³ brāhmaṇa-māṇavo Takkaśilāyaṃ⁴ disāpāmokkhassa ācariyassa santike
 10 sabbasippāni uggaṇhitvā „gamissāmīti“ ācariyaṃ āpucchi. Āca-riyo aṅgavijjānubhāvena⁵ tassa kakkhaḷapharusasāhasikabhāvaṃ ñatvā „tāta, tvaṃ kakkhaḷo pharusō sāhasiko, evarūpānaṃ⁶ pana na⁷ sabbakālaṃ ekasadisam eva ijjhati⁸, mahāvināsaṃ mahādukkhaṃ passanti⁹, tvaṃ mā kakkhaḷo hosi¹⁰, pacchātā-
 15 panakammaṃ mā karīti“ ovaditvā uyyojesi. So ācariyaṃ vanditvā Bārānasiṃ gantvā ghārāvāsaṃ gahetvā aññehi sippehi jīvikaṃ kappetuṃ asakkonto „dhanukoṭṭim nissāya jivissāmīti“ luddakammaṃ katvā „jīvikaṃ kappessāmīti“ Bā-rānasito nikkhamitvā paccantagāmake vasanto dhanukalāpa-
 20 sannaddho araṇṇaṃ pavisitvā nānāmige māretvā maṃsavikka-yena jīvikaṃ kappesi. So ekadivasam araṇṇe kiñci alabhitvā āgacchanto aṅgaṇapariyante¹¹ tṭhitaṃ nigrodharukkhaṃ disvā „api nāṃ' ettha kiñci bhaveyyā“ 'ti nigrodharukkabhūmukho pāyāsi. Tasmiṃ khaṇe ubho pi te bhātaro mātaram phalāni
 25 khādāpetvā purato katvā viṭapantare nisinnā taṃ¹² āgacchantāṃ disvā „mātaram no disvāpi kiṃ karissatīti“ sākḥantare nili-yiṃsu. So pi kho sāhasikapuriso rukkhamaḷaṃ āgantvā taṃ tesāṃ mātaram jarādubbalaṃ andhaṃ disvā cintesi „kim me tucchahatthagamanena, imaṃ makkaṭṭim vijjhītvā¹³ gamissāmīti“

¹ B¹ -nandiyam. ² B¹ pakkosāpetvā. ³ B¹ -sīvāsi. ⁴ C^k -silāya, C^s B¹ -silāyam.

⁵ C^k āhavijjā-, C^s āhavijjā- corr. to aṅgavijjā-. ⁶ B¹ evarūpo. ⁷ C^k omits na.

⁸ B¹ icchati. ⁹ B¹ pāpuṇissakim. ¹⁰ C^k C^s hoti. ¹¹ so B^p; B¹ alaṅgaṇa-, C^k C^s

aṅgaṇa-. ¹² C^k naṃ. ¹³ B¹ adds gahetvā.

so tassā vijjhanatthāya dhanuñ gaṇhi¹. Taṃ disvā Bodhisatto „tāta Cullanandiya, esa me puriso mātaraṃ vijjhutukāmo, aham assā jīvitadānaṃ dassāmi, tvaṃ maṃ accayena mātaraṃ paṭi-jaggeyyāsīti“ vatvā sākhanarā nikkhamitvā „bho purisa, mā me mātaraṃ vijjhi, esā andhā jarādubbalā, aham assā jīvitadānaṃ demi, tvaṃ etaṃ amāretvā maṃ mārehīti“ tassa paṭiñ-
 ñaṃ gaḥetvā sarassa² āsannaṭṭhāne³ nisīdi. So nikkaruṇo Bodhisattam⁴ vijjhutvā pādetvā mātaraṃ pi 'ssa⁵ vijjhutuṃ puna⁶ dhanuñ saṇṇahi⁷. Taṃ disvā Cullanandiko⁸ „ayam⁹ me mātaraṃ vijjhutukāmo, ekadivasam pi kho me mātā jīvamānā 10 laddhajīvitaṃ nāma yeva¹⁰ hoti, jīvitadānaṃ assā dassāmīti“ sākhanarā nikkhamitvā¹¹ „bho purisa, mā me mātaraṃ vijjhi, aham assā jīvitadānaṃ dammi, tvaṃ maṃ vijjhutvā amhe dve bhātike gaḥetvā amhākaṃ mātu jīvitadānaṃ dehīti“ tassa pa-
 tiññaṃ gaḥetvā sarassa¹² āsannaṭṭhāne¹³ nisīdi. So tam¹⁴ pi¹⁵ 15 vijjhutvā māretvā¹⁶ „ghare dārakānaṃ bhavissatīti“ mātaraṃ pi tesam vijjhutvā pādetvā tayo pi kācenādāya¹⁷ gehābhimukho pāyāsi. Ath' assa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyaṃ ca dve dārake ca gehen' eva saddhiṃ jhāpesi, piṭṭhivaṃsa-thūṇanattam avasissī¹⁸. Atha naṃ gāmadvāre yeva eko puriso 20 disvā taṃ pavattiṃ ārocesi. So puttadārakānaṃ¹⁹ sokena abhi-bhūto tasmiṃ yeva ṭhāne maṃsakācaṃ²⁰ ca dhanuñ ca chaḍḍetvā²¹ vattham pahāya naggo bāhā paggayha paridevamāno gantvā gharaṃ pāvisi. Ath' assa sā thūṇā bhijjitvā sise patitvā sīsam bhindi. Paṭhavi²² vivaraṃ adāsi, avicito jālā utthahi. 25 So paṭhaviyā²³ giliyamāno²⁴ ācariyassa ovādaṃ saritvā „imaṃ

¹ Bⁱ ākadaddhi. ² Bⁱ parassa. ³ so BP; C^k āsanena, C^s āsanne, Bⁱ āsanathāne.

⁴ C^k C^s -satto. ⁵ C^k omits ssa. ⁶ Bⁱ pana. ⁷ Bⁱ sannayhi. ⁸ Bⁱ -nandiyo.

⁹ C^s ayam. ¹⁰ Bⁱ yeva nāma. ¹¹ C^k nikkhami, C^s nikkhami corr. to nikkhamitvā.

¹² Bⁱ saraṭṭhassa. ¹³ Bⁱ āsanathāne. ¹⁴ Bⁱ tam. ¹⁵ Bⁱ omits pi. ¹⁶ Bⁱ pādetvā.

¹⁷ C^s kājenādāya, Bⁱ kājena ādāya. ¹⁸ C^k Bⁱ bhavissati. ¹⁹ Bⁱ puttadāra. ²⁰ C^k

-kācaṇca corr. to -kājaṇca, C^s -kājaṇca, Bⁱ maṃkojaṇca. ²¹ C^s chaḍḍetvā, Bⁱ chaṭṭetvā.

²² Bⁱ paṭhavi. ²³ Bⁱ pathaviyā. ²⁴ C^k C^s giliya-, Bⁱ giliya-.

vata kāraṇaṃ disvā¹ Pārāsariyabrāhmaṇo² mayhaṃ ovādam
adāsīti³ paridevamāno imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Idam tad ācariyavaco Pārāsariyo⁴ yad abravi:

mā su tvaṃ akarā pāpaṃ yaṃ tvaṃ pacchā kataṃ tape, 142.

5 e. Yāni karoti puriso tāni attani passati

kalyāṇakārī kalyāṇaṃ pāpakārī ca⁵ pāpakam,

yādisaṃ vapate⁶ bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ ti. 143.

Tass' attho: yaṃ Pārāsariyo⁴ brāhmaṇo abravi mā⁷ tvaṃ pāpaṃ⁸ akara⁹
yaṃ kataṃ¹⁰ pacchā¹¹ taṃ¹² nēva tapeyyā¹³ 'ti¹⁴ idam taṃ ācariyassa vacanaṃ¹⁴,
10 yāni kāyavacīmanodvārehi kammāni puriso karoti tesam vipākāṃ paṭilabhanto
tāni yeva attani passati kalyāṇakammakārī kalyāṇaṃ¹⁵ phalaṃ anubhoti pāpakārī
ca pāpakam eva lāmakam¹⁶ anittāṃ¹⁷ phalaṃ anubhoti, lokasmiṃ pi hi yādi-
saṃ vapate bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ bījānurūpaṃ bījānucchavikam eva
phalaṃ harati gāṇhāti anubhavatīti.

15 Iti so paridevanto paṭhaviṃ¹⁸ pavisitvā avīcimahāniraye
nibbatti.

Satthā „na bhikkhave Devadatto idāṃ' eva kakkhaḷo¹⁹ pharuso
pubbe pi kakkhaḷo²⁰ pharuso nikkāruniko yevā²¹ 'ti²² imaṃ dhamma-
desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā luddapuriso²³ Devadatto
20 ahoṣi, disāpāmokkhācariyo²⁴ Sāriputto²⁵, Cullanandiko²⁶ Ānando, mātā
Mahāpajāpatī Gotamī, Mahānandiko pana aham evā²⁷ 'ti. Culla-
nandiyajātakaṃ²⁸.

3. Puṭabhattajātaka.

Name namantassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
25 ekaṃ kuṭumbikaṃ²⁹ ārabha kathesi. Sāvattinagara-vāsi³⁰ kir'
eko kuṭumbiko³¹ ekena jānapadakuṭumbikena³² saddhiṃ vohāraṃ akāsi.

¹ Bⁱ omits disvā. ² Bⁱ porāṇācariyassabrahmaṇo, B^p porāṇācariyabra-. ³ Bⁱ vada-
tīti. ⁴ Bⁱ porāṇācariyo, B^p porāṇācariyo. ⁵ C^s va. ⁶ C^k vapato, Bⁱ pappate.
⁷ Bⁱ adds su. ⁸ C^k pāpayam. ⁹ Bⁱ ataraṃ. ¹⁰ Bⁱ taṃ. ¹¹ C^s Bⁱ paccha. ¹² Bⁱ
tvaṃ. ¹³ Bⁱ si. ¹⁴ Bⁱ vacaṃ. ¹⁵ Bⁱ -ṇa. ¹⁶ Bⁱ hinalāmakaṃ. ¹⁷ all three MSS.
anittā. ¹⁸ Bⁱ pathavi. ¹⁹ C^s Bⁱ -lo. ²⁰ Bⁱ adds vatvā. ²¹ Bⁱ luddakapu-.
²² Bⁱ -kkho ācariyo. ²³ Bⁱ adds ahoṣi. ²⁴ Bⁱ -cūla-. ²⁵ C^s cullanandijā-, C^k
cūlanandijā-, Bⁱ adds dutiyaṃ. ²⁶ C^s kuṭim-. ²⁷ C^k C^s -vāsi. ²⁸ C^s janapada-.

So attano bhariyaṃ ādāya tassa dhāraṇakassa santikaṃ agamāsi. Dhāraṇako „dātum na sakkomīti“ na kiñci adāsi. Itaro kuṇḍhivā bhattaṃ abhuñjivā nikkhanti. Atha naṃ antarāmagge chātājjhataṃ disvā maggapaṭipannā purisā „bhariyāya pi datvā bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭaṃ adamsu. So taṃ gahetvā tassā adātukāmo hutvā „bhadde, 5
 idaṃ¹ corānaṃ tiṭṭhanaṭṭhānaṃ², tvaṃ purato yāhīti“ taṃ³ uyyojetvā
 sabbaṃ bhattaṃ bhuñjivā tucchapuṭaṃ dassetvā „bhadde abhattakaṃ⁴
 tucchapuṭaṃ eva adamsū“ ti āha. Sā tena ekaken⁵ eva bhuttabhāvaṃ
 ātvā domanassappattā ahoṣi. Te ubho pi Jetavanapiṭṭhivihāreṇa⁶
 gacchantā „pāṇiṃ⁷ pīvissāma“ ti Jetavanaṃ pavisimsu⁸. Satthāpi 10
 tesuṃ⁹ ñeva āgamanāṃ olokento maggaṃ¹⁰ gahetvā ṭṭitaluddo¹¹ viya
 gandhakutiṇṇehāyāya nisīdi. Te Satthāraṃ disvā upasāṃkamitvā vandi-
 tvā nisīdīmsu. Satthā tēhi saddhūṃ paṭisanthāraṃ katvā „kiṃ upāsike
 ayaṃ¹² te bhattā hitakāmo sasneho“ ti¹³ pucchī. „Bhante, ahaṃ
 etassa sasnehā¹⁴, ayaṃ pana mayhaṃ nisneho, tiṭṭhantu¹⁵ aññe divasā 15
 aḍḍha¹⁶ eva¹⁷ esa¹⁸ antarāmagge puṭaṃ¹⁹ labhitvā mayhaṃ adatvā attanā
 va bhuñjīti“. „Upāsike niccakālaṃ²⁰ pi tvaṃ etassa hitakāmaṃ sasnehā
 ayaṃ nisneho va, yadā pana paṇḍite nissāya tava guṇe jānāti tadā
 te sabbissariyaṃ niyyādetīti“ vatvā tāya yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
 dhammānusāsako ahoṣi. Tadā²¹ rājā „padubbheyyāpi²² me
 ayaṃ²³ ti attano puttaṃ āsāṃkanto nīhari. So attano bhari-
 yaṃ gahetvā nagarā nikkhamma ekasmiṃ Kāsikagāmake²⁴
 vāsaṃ kappesi. So aparabhāge pitu kālakatabhāvaṃ sutvā 25
 „kulasantakaṃ rajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bārāṇasiṃ²⁵ paccāgac-
 chanto²⁶ antarāmagge „bhariyāya pi datvā²⁷ bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭaṃ labhitvā tassā²⁸ adatvā sayam etaṃ²⁹ bhuñji. Sā

¹ C^k imaṃ. ² Bⁱ tiṭṭhana. ³ C^k C^s omīti taṃ. ⁴ Bⁱ abhattaka. ⁵ Bⁱ -re. ⁶ Bⁱ pā-
 ṇiṃ. ⁷ Bⁱ pavisitvā. ⁸ C^k C^s tesuṃ. ⁹ Bⁱ Bp miṃ. ¹⁰ Bⁱ vitaluddako.
¹¹ Bⁱ ayaṃ. ¹² C^s hoti corr. to hoṭīti. ¹³ C^k sasneho, Bⁱ sineho. ¹⁴ Bⁱ tiṭṭhantu.
¹⁵ Bⁱ aḍḍhame. ¹⁶ Bⁱ pūṭabhattaṃ. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bⁱ atha naṃ.
¹⁹ C^k padubbheyyapi corr. to padubbheyyāpi, C^s padubbheyyatipi, Bⁱ padubbheyyāsi,
 Bp padūseyya. ²⁰ Bⁱ ayaṃ. ²¹ Bⁱ -gāme. ²² C^k C^s -siyaṃ, Bⁱ -sī. ²³ C^k C^s
 paccāh-. ²⁴ C^s dāhitvā. ²⁵ Bⁱ tayā. ²⁶ Bⁱ eva.

„kakkhaḷo¹ vatāyaṃ satto²“ ti domanassappattā ahosi. So
 Bārāṇasiyaṃ rajjaṃ gahetvā taṃ³ aggamaheśiṭṭhāne ṭhapetvā
 „ettakam⁴ eva etissā alan“ ti na aññaṃ sakkāraṃ vā sammā-
 naṃ vā karoti, „kathaṃ yāpesīti“ pi na naṃ⁵ pucchati. Bo-
 5 dhisatto cintesi „ayaṃ no⁶ devī⁷ rañño bahūpakārā sasnehā,
 rājā pan' etaṃ kismici na maññati, sakkārasammānaṃ assā⁸
 kāressāmīti“ taṃ upasaṃkamitvā upacāraṃ⁹ katvā ekamantaṃ
 ṭhatvā „kin tātā“ ti vutte „kathaṃ¹⁰ samutṭhāpetuṃ mayaṃ
 devi tumhe upaṭṭhahāma, kiṃ nāma mahallakānaṃ pitunnaṃ¹¹
 10 vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti¹²“ āha.
 „Tāta ahaṃ attanā va kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmi¹³,
 nanu labhanakāle adāsiṃ, idāni pana me rājā na kiñci deti, tiṭ-
 ṭhatu aññaṃ dānaṃ rajjaṃ gaṇhituṃ āgacchanto antarāmagge
 bhattapuṭaṃ labhitvā bhattamattam¹⁴ pi me adatvā attanā va
 15 bhuñjīti¹⁵“. „Kiṃ pana amma rañño santike evaṃ kathetuṃ
 sakkhissasīti¹⁶“. „Sakkhissāmi tātā“ ti. „Tena hi ajj' eva
 mama rañño santike ṭhitakāle mayi pucchante evaṃ kathetha,
 ajj' eva te guṇaṃ jānāpessāmīti“ evaṃ vatvā Bodhisatto puri-
 mataraṃ gantvā rañño¹⁷ santike aṭṭhāsi. Sāpi gantvā rañño
 20 samīpe aṭṭhāsi. Atha naṃ Bodhisatto „amma tumhe ativiya
 kakkhaḷā, kiṃ nāma¹⁸ pitunnaṃ¹⁹ vatthakhaṇḍaṃ vā bhatta-
 piṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti“. „Tāta, ahaṃ eva rañño santikā
 kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmīti²⁰“. „Nanu agga-
 mahesīṭṭhānaṃ vo²¹ laddhan“ ti. „Tāta kismici²² sammāne
 25 asati aggamaheśiṭṭhānaṃ kiṃ karissati, idāni me²³ tumhākaṃ
 rājā kiṃ dassati, so antarāmagge bhattapuṭaṃ labhitvā tato kiñci

¹ all three MSS. -lo. ² Bⁱ pūriso. ³ C^k C^s omit taṃ. ⁴ Bⁱ etthakam. ⁵ C^s omits naṃ. ⁶ Bⁱ omits no. ⁷ C^k C^s devī. ⁸ C^k C^s -sammānassā, Bⁱ sampāni-mayā. ⁹ Bⁱ upaṭṭhānaṃ. ¹⁰ C^s kataṃ. ¹¹ K -kānaṃ pitunnaṃ, C^s pitunhaṃ corr. to pitunnaṃ, Bⁱ pitunaṃ. ¹² C^k C^s vaddhatīti. ¹³ C^s -mā, C^k omits tumhākaṃ kiṃ dassāmi. ¹⁴ Bⁱ bhattapuṭaṃ. ¹⁵ C^s bhuñjiti, Bⁱ bhuñjati. ¹⁶ Bⁱ -ssathāti. ¹⁷ C^k C^s omit rañño. ¹⁸ Bⁱ adds mahallakānaṃ. ¹⁹ Bⁱ pitunaṃ. ²⁰ C^k C^s dassāma. ²¹ Bⁱ te. ²² Bⁱ kismiñci. ²³ C^k C^s omit me.

adatvā sayam eva bhuñjīti¹. Bodhisatto „evam kira mahārājā“
 'ti pucchi. Rājā adhivāsesi. Bodhisatto tassa adhivāsanam
 viditvā „tena hi amma rañño appiyakālato paṭṭhāya kim tum-
 hākaṁ idha vāseṇa, lokasmiṁ hi appiyasampayogo va dukkho,
 tumhākaṁ idha vāse sati² rañño appiyasampayogo va dukkhaṁ 5
 bhavissati, ime sattā nāma bhajantaṁ bhajanti, abhajantaṁ
 abhajanabhāvaṁ ñatvā aññattha gantabbaṁ, mahanto³ lokasanni-
 vāso“ ti vatva imā gāthā avoca:

1. Name namantassa, bhaje bhajantaṁ,
 kiccānukubbassa kareyya kiccaṁ, 10
 nānatthakāmassa kareyya atthaṁ,
 asambhajantaṁ pi na sambhajeyya. 144.
2. Caje cajantaṁ, vanathaṁ na kayirā,
 apetaçittena na sambhajeyya,
 dijo dumaṁ khīṇaphalaṁ ti ñatvā 15
 aññaṁ samekkheyya, mahā hi loko ti. 145.

Tattha name namantassa bhaje bhajantaṁ ti yo attano namati tass'
 eva paṭinaṁeyya yo ca bhajati⁴ taṁ ñeva bhajeyya, kiccānukubbassa kareyya
 kiccaṁ ti attano uppannakiccaṁ⁵ anukubbantass' eva tassāpi uppannakiccaṁ⁵
 paṭikareyya, caje cajantaṁ vanathaṁ⁶ na kayirā ti attānaṁ jahantaṁ jahethi⁷ 20
 eva⁷, tasmiṁ taṇhāsaniṁkhātāṁ⁸ ca⁹ vanathaṁ na kareyya, apetaçittena¹⁰ ti vigata-
 cittena vipallatthacittena, na sambhajeyyā¹¹ ti tathārūpena saddhiṁ na sam-
 bhaveyya¹², dijo dumaṁ ti yathā sakūpo pubbe phalitaṁ pi rukkhaṁ phale
 khīṇe khīṇaphalo ayaṁ ti ñatvā taṁ chaddetvā¹³ aññaṁ samekkhati pariyesati
 evaṁ aññaṁ samekkheyya, mahā hi esa loko, atha¹² tume sasnehaṁ ekaṁ¹³ 25
 purisaṁ labhissathā 'ti.

Taṁ sutvā Bārāṇasirājā deviyā sabbissariyaṁ adāsi. Tato
 paṭṭhāya samaggā sammodamānā vasiṁsu.

¹ Bⁱ bhuñjati. ² Bⁱ vāsoti. ³ Bⁱ adds hi. ⁴ C^k C^s bhajati. ⁵ Bⁱ uppannaṁ.
⁶ Bⁱ panataṁ ⁷ Bⁱ adds kiñci. ⁸ Bⁱ taṇhāsandhavasaniṁkhātāṁ. ⁹ Bⁱ omits ca.
¹⁰ C^k samābhaveyya, Bⁱ sammūgaccheyya. ¹¹ Bⁱ chattetvā, C^s chaddetvā. ¹² Bⁱ
 avassani. ¹³ C^k C^s ekaṁ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patiṭṭha-
hiṃsu) Tadā jayampatikā² ime dve jayampatikā ahesuṃ, paṇḍitāmacco
pana aham evā 'ti. Puṭabhattajātakaṃ³.

5

4. Kumbhilajātaka.

Yassete caturo dhammā ti. Idam Satthā Veḷuvane vi-
haranto Devadattaṃ ārabha kathesi.

1. Yass' ete caturo dhammā vānarinda yathā tava⁴
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṃ so ativattati⁵. 146.

10 2. Yassa te ca na vijjanti guṇā paramabhaddakā⁶
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṃ so nātivattatī⁷. 147.

Tattha guṇā⁴ paramabhaddakā ti yass' ete paramabhaddakā cattāro
rāsattṭhena⁸ piṇḍattṭhena⁹ guṇā na vijjanti so paccāmittaṃ atikkamituṃ na sakko-
tī¹⁰; sesam ettha sabbam heṭṭhā Kumbhilajātake¹¹ vuttanayam eva saddhiṃ
15 samodhānenā¹² 'ti.

Kumbhilajātakam¹⁰.

5. Khantivaṇṇanajātaka.

Atthi me puriso devā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Tassa kir' eko bahūpa-
20 kāro¹³ amacco antepure¹⁴ padussi. Rājā „upakārako me“ ti nātvāpi
adhiyāsetvā Satthu ārocesi. Satthā „porāṇakarājāno pi mahārāja adhi-
vāsesuṃ yevā“ 'ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
eko amacco tassa antepure¹⁵ padussi, amaccassāpi sevako tassa
25 gehe padussi. So tassa aparādham adhiyāsetuṃ¹⁶ asakkonto
taṃ ādāya rañño santikaṃ gantvā „deva, eko me upaṭṭhāko

¹ B² dhammadesanaṃ. ² C^k C^s omit jayampatikā. ³ B² adds tatiyaṃ. 4. Cfr.
supra vol. I p. 278: Vānarindajātake. ⁴ so B^p; B² guṇā ca paramabhaddakā in
the place of vānar-. ⁵ B² titi. ⁶ B^p -ka. ⁷ so B^p; C^k C^s omit both verses,
B² has only the former. ⁸ B² rāsattṭhena, C^k rāsaddhena. ⁹ B² piṇḍattṭhena, C^k
piṇḍaddhena. ¹⁰ B² sakkoti. ¹¹ so all three MSS. ¹² B² B^p add catuttham.
5. Cfr. supra vol. II. p. 125. ¹³ C^s B² bahu-. ¹⁴ C^k C^s anto-. ¹⁵ C^s ante- corr.
to anto-. ¹⁶ B² vāsetuṃ.

sabbakiccekārako, so mayham gehe padussi, tassa kin kātum
vaṭṭatīti¹⁴ puechanto paṭhamam gātham āha:

1. Atthi me puriso deva sabbakicesu vyāvato²,
tassa e' eko 'parādh' atthi, tattha tvaṃ kin ti maññasīti. 148.

Tattha tassa eekoparādhathīti tassa ca purisassa eko aparādhō atthi, 5
tattha tvaṃ kin ti maññasīti tattha tassa purisassa aparādhē tvaṃ kin
kūtabban ti maññasī, yathā te cittaṃ uppajjati tadanurūpam assa danḍam paṇe-
hīti dipeti.

Tam sutvā rājā dutiyam gātham āha:

2. Amhākam e' atthi puriso ediso, idha vijjati, 10
dullabho aṅgasampanno, khantir asmāka ruccatīti. 149.

Tass' attho: amhākam pi rājūnam satam ediso bahupakāro³ agāro⁴ dussa-
napuriso⁵ atthi, so ca kho⁶ idha⁷ vijjati idāni pi idh' eva⁸ saṃvijjati, mayam
rājāno pi samānā tassa⁹ bahupakārataṃ¹⁰ sandhāya adhiyāsema, tuyham pana
arañño pi sato adhiyāsanam¹¹ bhāro jāto, aṅgasampanno ti¹² sabbehi guṇa- 15
koṭṭhāsehi¹³ samannāgato puriso nāma dullabho, tena kārāṇena amhākam eva-
rūpesu thānesu adhiyāsanakhanti yeva ruccatīti.

Amacco attānam sandhāy' eva¹⁴ rañño¹⁵ vuttabhāvaṃ ñatvā
tato paṭṭhāya antepure padussitum na visahi. So pi 'ssa se-
vako rañño ārocitabhāvaṃ ñatvā tato paṭṭhāya tam kamman kātum 20
kātum na visahi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā aham eva Bārāṇasīrājā¹⁶ abosin“ ti. So pi amacco rañño¹⁷
Satthu kathitabhāvaṃ ñatvā tato paṭṭhāya tam kamman kātum nā-
sakkhīti¹⁸. Khantivannanajātakam¹⁹. 25

¹ Ck Cs vaddhatīti. ² Bī vāvato. ³ Cs Bī bahu-. ⁴ Cs agāro, Bī aṅgāre aṅgāre.
⁵ Bī dussanakapūriso. ⁶ Ck so khamo, Cs so khamo corr. to so ca kho. ⁷ Ck
idam, Cs idam corr. to idha. ⁸ Cs ieeva corr. to idheva, Bī itheva. ⁹ Ck Cs
omit tassa. ¹⁰ Ck bahupakārānam, Cs bahupakārānataṃ corr. to bahupakārataṃ,
Bī bahupakāratham. ¹¹ Bī -na. ¹² Ck -panne hi, Cs -panto hi. ¹³ Bī lakkha-
nakothāsehi. ¹⁴ Bī sandhāya. ¹⁵ Ck rañño. ¹⁶ Ck Cs -si-. ¹⁷ Ck rañño.
¹⁸ Cs na sakkhīti. ¹⁹ Bī khantivannanajātakam pañcamam.

6. Kosiyajātaṇṇa.

Kāle nikkhamanā sādhu 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṃ ārabba kathesi. Kosalarājā paccanta-vūpasamanatthāya¹ akāle nikkhami. Vatthum heṭṭhā vuttanayam eva.

5 Satthā pana atītaṃ āharitvā āha: mahārāja

atīte Bārāṇasīrājā² akāle nikkhamitvā uyyāne khandhāvāraṃ nivesesi³. Tasmiṃ kāle ulūkasakuṇo⁴ veḷugumbaṃ⁵ pavisitvā nilīyi. Kākasenā āgantvā „nikkhamantam eva taṃ gaṇhissāmā“ 'ti parivāresi⁶. So suriyatthagamanam⁷ anoloketvā va
10 akālass' eva⁸ nikkhamitvā palāyitum ārabhi. Atha naṃ kākā parivāretvā tuṇḍehi koṭṭentā⁹ paripātesum. Rājā Bodhisattamāmantetvā „kin nu kho paṇḍita ime kākā kosiyaṃ paripāten-tīti“ pucchi. Bodhisatto „akāle mahārāja attano vasanaṭṭhānā nikkhamantā evarūpaṃ dukkhaṃ paṭilabhanti yeva, tasmā akāle
15 attano vasanaṭṭhānā nikkhamitum na vaṭṭatīti¹⁰“ imam atthaṃ pakāseṇa imam gāthadvayam āha:

1. Kāle nikkhamanā sādhu, nākāle sādhu nikkhamo¹¹,
akālena hi nikkhamma ekakaṃ pi bahūjano¹²
na kiñci atthaṃ joteti¹³ dhamkasenā va kosiyaṃ. 150.

20 2. Dhīro ca vidhividhānaññū paresaṃ vivarantagū¹⁴
sabbāmitte vasikatvā¹⁵ kosiyo va sukhī siyā ti. 151.

Tattha kāle nikkhamanā sādhu 'ti mahārāja nikkhamanā¹⁷ nāma nigga-manam¹⁸ vā¹⁹ parakkamanam²⁰ vā yuttapayuttakāle²¹ sādhu, nākāle sādhu nikkhamo ti akāle pana attano vasanaṭṭhānato aññattha gantum nikkhamanā
25 vā parakkamanam vā na sādhu, akālena hīti ādisu²² catusu²³ padesu paṭha-mena²⁴ saddhīm tatiyaṃ dutiyena catutthaṃ yojetvā evaṃ attho veditabbo: attano vasanaṭṭhānato²⁵ puriso akālena²⁶ nikkhamitvā vā parakkamitvā vā na

6. Cfr. supra p. 74. ¹ Ck paccantaṃ-. ² Ck C^s -si-. ³ Bⁱ nivāsesi. ⁴ Bⁱ ulūka-.
⁵ Bⁱ -kumbhaṃ. ⁶ Bⁱ -resum. ⁷ Bⁱ suriyattaṅgamanam. ⁸ so B^p; Ck C^s sakāl-,
Bⁱ cīrakāle yeva. ⁹ Ck C^s koddhentā, Bⁱ koṭṭetvā. ¹⁰ Ck C^s vaddhatīti, Bⁱ vaṭṭati
¹¹ Ck C^s nakāle. ¹² C^s Bⁱ bahu-. ¹³ Ck jānēti. ¹⁴ Bⁱ vaṇika-. ¹⁵ Ck -gu,
C^s -raṇitagu, Bⁱ vivarānabhu. ¹⁶ Bⁱ vasamkatvā. ¹⁷ Ck Bⁱ -naṃ. ¹⁸ Bⁱ omits
nāma nigga-manam. ¹⁹ C^s omits vā. ²⁰ Bⁱ parakkamanam, C^s parakkamanam.
²¹ Bⁱ yuttamattakāle. ²² Ck C^s ādisu. ²³ Bⁱ omits catusu. ²⁴ Bⁱ paṭhamapadena.
²⁵ Bⁱ vasanato hi koci. ²⁶ Bⁱ akāle.

kiñci atthaṃ joteti attano appamattakam pi vaḍḍhiṃ¹ pabhāvetuṃ² na
sakkoti, atha kho ekakaṃ³ pi bahujano bahu⁴ pi so paccatthikajano⁵ etaṃ⁶
akāle nikkhantaṃ vā parakkamantaṃ vā ekakaṃ samparivāretvā mahāvīnāsaṃ
pāpeti, tatthāyaṃ⁷ upamā: dhamikasena vā kosiyaṃ yathā ayaṃ dhamikaseṇā
imaṃ akāle nikkhamantaṃ ca parakkamantaṃ ca kosiyaṃ tuṇḍehi vitudanti⁸ 5
mahāvīnāsaṃ pāpenti⁹ tathā, tasmā¹⁰ tiracchānagata ādiṃ¹¹ katvā kenaci akāle
attano vasaṇṭhānā na nikkhamitabbam¹² na parakkamitabbam ti, dutiyagāthāya
dhīro ti paṇḍito, vidhīti porāṇakapaṇḍitehi thapitapaveṇi, vidhānaṃ ti koṭ-
ṭhāso vā saṃvidahanaṃ vā. vivaraṇṭagū¹³ ti vivaraṃ¹⁴ anugacchanto jānanto,
sabbāmitte ti¹⁵ sabbe amitte, vasīkatvā¹⁶ ti attano vasaṇṭ katvā, kosiyo 10
vā 'ti imaṃhā bhāḷakosiyaṃ aṇño paṇḍitakosiyo viya, idaṃ vuttaṃ hoti: yo ca kho
paṇḍito imasmiṃ kāle nikkhamitabbam parakkamitabbam¹⁷ imasmiṃ pana¹⁸ na¹⁹
nikkhamitabbam na parakkamitabbam ti porāṇakapaṇḍitehi thapitassa paveṇisaṃ-
khātassa vidhino koṭṭhāsasaṃkhātāṃ vidhānaṃ vā tassa vā vidhino vidhānaṃ
saṃvidahanaṃ anuṭṭhānaṃ jānāti so vidhividhānaṃ²⁰, paresaṃ attano 15
paccāmittānaṃ vivaraṃ ātvā yathā nāma paṇḍito kosiyo rattisaṃkhātena²¹ at-
tano kālena²² nikkhamitvā ca parakkamitvā ca tattha tattha sayitānaṃ āeva kā-
kānaṃ sisāni chindamāno²³ te sabbe²⁴ amitte vasīkatvā sukhī siyā evaṃ dhīro
pi kāle nikkhamitvā parakkamitvā attano paccāmitte vasīkatvā sukhī niddukkho
bhaveyyā 'ti. 20

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sutvā nivatti.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā
Anando ahoṣi, paṇḍitamacco pana aham evā“ 'ti. Kosiyajātakaṃ²⁵.

7. Gūthapāṇajātaka.

23

Sūro sūrena saṃgammā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto aññatarāṃ bhikkhūṃ ārabba kathesi. Tasmim²⁶ kāle
Jetavanato gāvutaddhayaḷjanamatte²⁷ eko nigumagāmo, tattha bahūni
salākabhattapakkkhikabhattāni²⁸ atthi. Tatth' eko²⁹ pañhapucchako³⁰
koṇṭo³¹ vasati, so salākabhattapakkkhikabhattānaṃ atthāya gate dahare 30

¹ B² vaḍḍhiṃ. ² C² pabhāvetu, C³ pabhāvetu corr. to -tuṃ, B² uppādetuṃ.

³ B² ekekaṃ. ⁴ C² bahu. ⁵ B² paccatti, C³ paccatti corr. to paccatthi-. ⁶ C³
B² ekam. ⁷ C³ tattha aya. ⁸ read -ti? ⁹ B² omits tatthāyaṃ - - - pāpenti 10
B² tasmā. ¹¹ B² ādi. ¹² C² C³ nikka-. ¹³ C³ eivaraṇṭagu, B² vivaraṇṭabhu, B²
vivarāṇṭu. ¹⁴ C³ eivaraṃ. ¹⁵ C² C³ -ttehi. ¹⁶ B² vasaṃ-. ¹⁷ B² omits
parakkamitabbam. ¹⁸ C² C³ omit pana. ¹⁹ B² omits na. ²⁰ B² -te. ²¹ B² -le.
²² B² chindayamāno. ²³ C³ adds pi. ²⁴ B² dhammadesanaṃ. ²⁵ B² adds cha-
thāni. ²⁶ B² adds kira. ²⁷ B² -taddhayaḷjanapatte. ²⁸ C³ -pakkkhibhattāni. ²⁹ B²
tatreko. ³⁰ C³ pañhapu-; B² pañṇapū-. ³¹ B² koṇṭo.

ca sāmaṇere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantīti“ pañhaṃ
 pucchitvā kathetuṃ asakkonte¹ lajjāpesi, te tassa bhayena salāka-
 bhattapakkhikabhattatthāya taṃ gāmaṃ na gacchanti. Ath' ekadiva-
 sam eko bhikkhu salākaggam gantvā „bhante asukagāme salākabhattam
 5 vā pakkhikabhattam vā atthīti“ pucchitvā „atth' āvuso, tattha pañ'
 eko koṇṭo pañhaṃ pucchati², kathetuṃ asakkonte³ akkosati paribhā-
 sati, tassa bhayena koci gantum na sakkotīti“ vutte „bhante tattha
 bhattāni mayhaṃ pāpetha⁴, ahaṃ⁵ taṃ dametvā nibbisevanam katvā
 tato paṭṭhāya tumhe disvā palāyanakam⁶ karissāmīti“ āha. Bhikkhū
 10 „sādhū“ 'ti sampāṇicchitvā tassa⁷ tattha bhattāni pāpesuṃ. So tattha
 gantvā gāmadvāre cīvaram pārupi. Tam⁸ disvā koṇṭo⁹ caṇḍameṇḍako
 viya vegena upagantvā „pañhaṃ¹⁰ me samaṇa kathehīti“ āha. „Upā-
 saka gāme caritvā yāgum ādāya āsanasālam¹¹ tāva me āgantum¹²
 dehīti“. So yāgum ādāya āsanasālam āgate pi tasmiṃ tath' eva āha.
 15 So pi taṃ bhikkhum „yāgum tāva me pātum dehi, āsanasālam sam-
 majjitum dehi, salākabhattam tāva¹³ āharitum dehīti“ vatvā salāka-
 bhattam āharitvā tam eva pattam¹⁴ gāhāpetvā¹⁵, „ehi, pañhaṃ te ka-
 thessāmīti“ bahigāmaṃ¹⁶ netvā cīvaram samharitvā¹⁷ amse ṭhapetvā
 tassa hatthato pattam gahetvā atthāsi. Tatrāpi taṃ so¹⁸, „samaṇa
 20 pañhaṃ me kathehīti“ āha. Atha naṃ „kathemi te pañhan“ ti
 ekappahāren' eva pādetvā atthāni samcunṇento¹⁹ pothetvā gūtham
 mukhe pakkhipitvā „ito dāni paṭṭhāya imaṃ gāmaṃ āgataṃ kañci
 bhikkhum²⁰ pañhaṃ pucchitakāle jānissāmīti“ santajjetvā pakkāmi.
 So tato paṭṭhāya bhikkhū²¹ disvā va palāyati. Aparabhāge tassa
 25 bhikkhuno sā kiriyā bhikkhusaṃghe²² pākāṭā jātā. Ath' ekadivasam
 dhammasabhāyaṃ²³ katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asukabhikkhu
 kira koṇṭassa mukhe gūtham pakkhipitvā gato“ ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idān' eva taṃ
 30 milhena²⁴ āsādesi, pubbe pi āsādesi²⁵ yevā“ 'ti vatvā atūtam āhari:

¹ Ck -to. Cs -to corr. to -te. ² Bⁱ pucchitam. ³ Ck Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ pāyetha.
⁵ Bⁱ ahan. ⁶ Bⁱ salākassanakam. ⁷ Bⁱ tattha. ⁸ Bⁱ pārumpitam. ⁹ Bⁱ koṇḍo
 ca, Cs koṇṭho. ¹⁰ Cs pañham. ¹¹ Cs -lan. ¹² Bⁱ gantum. ¹³ Bⁱ adds me.
¹⁴ Bⁱ bhattam. ¹⁵ Bⁱ omits gāhāpetvā. ¹⁶ Bⁱ gāmadvāre. ¹⁷ Ck Cs samharitvā,
 Bⁱ gharitvā, Bp samkajjhetvā. ¹⁸ Bⁱ bho. ¹⁹ Ck -cunṇanto, Bⁱ adds viya.
²⁰ Bⁱ bhikkhum kiñci. ²¹ Bⁱ bhikkhum. ²² Bⁱ -saṃghe. ²³ Bⁱ adds bhikkhu.
²⁴ Cs milhena, Bⁱ milena. ²⁵ Bp āhāresi - - āhāresi, Bⁱ pakkhipitvā gato puppe
 pi dhile pakkhipi in the place of āsādesi - - āsādesi.

Atīte Aṅga-Magadha-vāsino aññamaññassa¹ raṭṭhañ²
 gacchantā ekadivasañ dvinnāñ raṭṭhānañ sīmantare ekañ gha-
 rañ nissāya vasitvā surañ³ pivitvā macchamamsañ khāditvā
 pāto va yānāni yojetvā pakkamiṃsu. Tesāñ gatakāle eko
 gūthakhādakapāṇako⁴ gūthagandhena āgantvā tesāñ pītaṭṭhāne⁵ 5
 chaḍḍhitāñ⁶ surañ disvā pāṇiyāñ⁷ pipāsāya pivitvā matto
 hutvā gūthapuñjāñ abhirūhi⁸. Allagūthāñ tasmīñ ārūḷhe tho-
 kañ onami. So „paṭhavī mañ dhāretuñ na sakkotīti“ viravi.
 Tasmīñ ñeva khaṇe eko mattavāraṇo⁹ tañ padesañ patvā
 gūthagandhañ ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So tañ disvā 10
 „esa¹⁰ bhayena palāyatīti“ saññī hutvā „iminā¹¹ saddhiñ sañ-
 gāmetuñ¹² vaṭṭatīti“ tañ avhayanto¹³ paṭhamāñ gātham āha:

1. Sūro sūrena saṅgama vikkantena¹⁴ pahārinā¹⁵
 ehi nāga nivattassu, kin nu bhīto palāyasi,
 passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhañ ca vikkamañ ti. 152. 15

Tass' attho: tvañ sūro mayā sūrena saddhiñ samāgantvā viriyavikkamena
 vikkantena pahāradānasamatthatāya pahārinā kiñkāraṇā asahgāmetvā va gacchasi,
 kin nu nāma ekasampahāro pi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettaken'
 eva maraṇabhayaṭajjito hutvā kin nu bhīto palāyasi, ime mañ sīmañ antarañ
 katvā vasantā passantu, Aṅga-Magadhā¹⁶ mama tuyhañ ca vikkamañ ubhinnañ 20
 pi amhākañ parakkamañ passantū ti.

So hatthi kappāñ datvā¹⁷ tassa vacanañ sutvā nivattitvā
 tassa santikañ gantvā tañ apasādentō¹⁸ dutiyañ gātham āha:

2. Na tañ pādā vadhissāmi na dantehi na soṇḍiyā,
 mīlhena¹⁹ tañ vadhissāmi, pūti haññatu pūtinā ti. 153. 25

¹ B' aññamaññāñ. ² C^k raṭṭhā, B' raṭhā, C^s raṭṭhā corr to raṭṭhañ. ³ C^k su-
 ram, C^s B' sūrañ. ⁴ C^k -khādita-, C^s -khādika-. ⁵ B' pīvitthāne. ⁶ B' chaḍḍita,
 Bp chaḍḍitañ. ⁷ C^k C^s pāṇiya, B' pāṇiyāñ. ⁸ C^s -ruhi. ⁹ C^s mattavaravā-
¹⁰ B' adds mama. ¹¹ B' adds me. ¹² B' saṅgāmañ kātuñ. ¹³ B' avhayanto
¹⁴ B' vīṭikkantena. ¹⁵ B' mahārinā. ¹⁶ C^k C^s aṅga-. ¹⁷ B' uccāretvā, Bp uccā-
 rañ dassetvā. ¹⁸ Bp apassādentō, B' aparentō. ¹⁹ all three MSS. mīlhena.

Tass' attho: na taṃ pādādi¹ vadhissāmi tuyhaṃ pana anucchavikena
mūhena² taṃ vadhissāmi evaṃ ca pana vatvā pūṭigūthapāṇako pūṭinā va
haññatū 'ti

tassa matthake mahantaṃ laṇḍaṃ pāṭetvā udakaṃ vissajje-
5 tvā tatth' eva taṃ jīvitaṃ kkhayaṃ pāpetvā koṇcanādaṃ nadanto
araññaṃ eva pāvisi.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
„Tadā gūthapāṇako koṇṭho³ ahoṣi, vāraṇo so bhikkhu, taṃ pana kā-
raṇaṃ paccakkhato disvā tasmīṃ vanasaṇḍe nivutthadevatā pana aham
10 evā“ 'ti. Gūthapāṇajātakaṃ⁴.

8. Kāmanītajātaka.

Tayo girin ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kāma-
nītabrahmaṇaṃ⁵ nāma ārabha kathesi. Vatthum paccuppannaṃ
ca atītaṃ ca Dvādasanipāte Kāmajātake āvibhavissati.

15 Tesu pana dvīsu rājaputtesu jeṭṭhako āgantvā Bārāṇasi-
yaṃ rājā ahoṣi kaṇṭhho uparājā⁶. Tesu rājā vatthukāmakile-
sakāmesu atitto dhanalolo⁷ ahoṣi. Tadā Bodhisatto Sakko
devarājā hutvā Jambudīpaṃ olovento tassa rañño dvīsu pi
kāmesu atittabhāvaṃ⁸ Ňatvā „imaṃ rājānaṃ niggaḥetvā⁹ lajjā-
20 pessāmi“ brāhmaṇamānavavaṇṇena āgantvā rājānaṃ passi
rañña ca „ken' atthena āgato si māṇava“ 'ti vutte „ahaṃ
mahārāja tīni nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pahūta-
hatthiassarathapattinī¹⁰ hiraññasuvannālaṃkārabharitāni, sakkā
ca pana tāni appaken' eva balena gaṇhitum, ahaṃ te tāni
25 gaḥetvā dātum āgato“ ti āha, „kadā gacchāma¹¹ māṇava“ 'ti
vutte „sve mahārāja“ 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyā-
sīti“ „sādhu mahārāja, vegena balaṃ sajjehīti“ vatvā Sakko

¹ B¹ pādā. ² C² mūhena. ³ B² koṇṭho or koṇṭho, B¹ koṇḍā. ⁴ B¹ adds sattamaṃ.

⁵ C² kāmanita-. B¹ kāmanika-. ⁶ B¹ adds ahoṣi. ⁷ B¹ -lobho. ⁸ B¹ atittam-.

⁹ B¹ niggaṇhitvā. ¹⁰ C² -pantini, B¹ -hatthini. ¹¹ B¹ gacchasi.

sakatṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheri¹ carāpetvā
 balam sajjam kāretvā amacce pakkosivā² „hīyo eko brāhmaṇa-
 māṇavo ‘Uttarapañcāle Indapatte Kekake ti imesu tīsu nāga-
 resu rajjam gaṇḥissāma⁴, vegena tam pakkosathā“³ ti. „Katth’
 5 assa deva nivāso dāpito“ ti. „Na me tassa nivāsageham⁵ dā-
 pitan“ ti. „Nivāsaparibbayo⁶ pana dinno“ ti. „So pi na⁷
 dinno“. „Atha kahaṃ⁸ tam⁹ passissāmā¹⁰“ ti. „Nagaravithīsu¹¹
 olokethā“ ti. Te olokento adisvā „na passāma mahārājā“¹² ti
 āhaṃsu. Rañño māṇavam apassantassa „evam mahantā nāma
 10 issariyā parihīno ‘smīti¹³“ mahāsoko udapādi, hadayavatthum
 uṇham ahosi, vatthulohitam kuppi, lohitaṭṭhādikā udapādi,
 vejjā tikicchitum nāsakkhiṃsu¹⁴. Tato tīhacatuhaṇṇena Sakko
 āvajjamāno tassa tam ābādham ātvā „tikicchissāmi nan“ ti
 brāhmaṇavanneṇa āgantvā dvāre ṭhatvā „vejjabrāhmaṇo tumhā-
 15 kam tikicchanatthāya āgato“ ti ārocāpesi. Rājā tam sutvā
 „mahantamahantā¹⁵ rājavejjā maṃ tikicchitum nāsakkhiṃsu¹⁶,
 paribbayam assa dāpetvā uyyojethā“ ti āha. Sakko tam sutvā
 „mayham n’ eva nivāsanaparibbayena¹⁷ attho vejjalābham pi
 na gaṇḥissāmi, tikicchissāmi nam, rājā maṃ passatū“ ti āha. 20
 Rājā tam sutvā „tena hi āgacchatū“ ti āha. Sakko pavisivā
 jayāpetvā¹⁸ ekamantaṃ aṭṭhāsi. Rājā „tvam maṃ tikiccha-
 sīti“ āha. „Ama devā“ ti. „Tena hi tikicchassū“ ti. „Sā-
 dhu mahārāja¹⁹, vyādhino²⁰ me²¹ lakkhaṇam pi²² kathetha,
 kena kāraṇena uppanno, kiṃ khāditam vā pītam vā nissāya
 25 udāhu diṭṭham vā sutam vā“ ti. „Tāta mayham vyādhi²³ su-
 tam nissāya uppanno“ ti. „Kin²⁴ te sutam“ ti. „Tāta, eko

¹ Bⁱ bheri. ² Bⁱ pakkosāpetvā. ³ C^s āga corr. to āha. ⁴ Bⁱ -mi, C^k -mi corr. to -ma. ⁵ Bⁱ nivāsanageham. ⁶ Bⁱ nivāsanaparibbayo. ⁷ Bⁱ omits na. ⁸ Bⁱ kahaṃ. ⁹ Bⁱ na. ¹⁰ Bⁱ passāmā. ¹¹ C^k -thisu. ¹² Bⁱ -hinomhiti. ¹³ Bⁱ nāsakkhiṃsu, C^k na sakkhiṃsu. ¹⁴ so B^p; Bⁱ mahantamahantā, C^k C^s mahantamahanta. ¹⁵ so B^p; C^k nivāpena-, C^s nivāpetha-, Bⁱ nivāsanena-, read: nivāsenā na--? ¹⁶ C^s chāyāpetvā corr. to jayāpetvā. ¹⁷ Bⁱ adds ajja. ¹⁸ Bⁱ byādhino. ¹⁹ Bⁱ omits me. ²⁰ C^k C^s omit pi. ²¹ Bⁱ byādhi. ²² C^s kiṃ.

mānavo¹ āgantvā mayhaṃ 'tīsu nāgaressu rajjaṃ gaṇhitvā dassā-
mīti' āha, ahaṃ tassa nivāsanaṭṭhānaṃ vā nivāsaparibbayaṃ²
na dāpesiṃ³, so mayhaṃ kujjhitvā aññassa rañño santikaṃ
gato bhavissati⁴, atha me evaṃ 'mahantā nāma issariyā pari-
hīno 'mhīti' cīntentassa ayaṃ vyādhi⁵ uppanno ti⁶, sace sakkosi
taiṃ⁷ me kāmaccittāṃ nissāya uppannaṃ⁸ vyādhiṃ⁹ tikicchā¹⁰
'ti etam atthaṃ pakāsento paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Tayo girin antaraṃ kāmāyāmi:

Pañcālā¹¹ Kuruyo¹² Kekake¹³ ca,

10 tatuttariṃ brāhmaṇa kāmāyāmi,

tikiccha maṃ brāhmaṇa kāmanītan¹⁴ ti. 154.

Tattha tayo girin ti tayo giri¹⁵, ayam eva vā pāṭho, yathā ca Sudas-
sanassa¹⁶ girino dvāraṃ h' etaṃ¹⁷ pakāsati ettha Sudassanaṃ¹⁸ devanagaraṃ
yujjhitvā duggaṇhatāya duccalanatāya¹⁹ Sudassanagiriṃ vuttaṃ evaṃ idhāpi tūpi
15 nagarāni tayo girin ti adhippetāni, tasmā ayam ettha attho: tūpi ca²⁰ tesaṃ ca
antaraṃ tividham pi raṭṭhaṃ kāmāyāmi. Pañcālā²¹ Kuruyo²² Kekake²³ cā
'ti imāni tesaṃ raṭṭhānaṃ nāmāni tesu Pañcālā²⁴ Uttarapañcālā²⁵ tattha Kam-
pillāṃ²⁶ nāma nagaraṃ, Kuruyo²⁷ ti Kururaṭṭhaṃ tattha²⁸ Indrapattāṃ nāma
nagaraṃ, Kekake²⁹ cā 'ti paecatte upayogavacanāṃ tena Kekayaraṭṭhaṃ³⁰ das-
20 seti tattha Kekayarājadhāni³¹ yeva nagaraṃ, tatuttariṃ ti taṃ ahaṃ ito paṭi-
laddhā Bārāṇasīrajā³² tatuttariṃ tividhaṃ rajjaṃ kāmāyāmi, tikiccha maṃ
brāhmaṇa kāmanītan³³ ti³⁴ iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītan
hataṃ³⁵ pahataṃ³⁶ sace sakkosi tikiccha maṃ brāhmaṇa 'ti.

Atha naṃ Sakko „mahārāja, tvaṃ mūlosadhādīhi atekiccho,

25 nāṇosadhen' eva tikicchitabbo³⁷ ti vatvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

¹ Ck C^s mānavo. ² Bⁱ nivāsaparippayāṃ, C^k C^s nivāpa-. ³ Ck Bⁱ dāpesi. ⁴ Bⁱ -tīti. ⁵ Bⁱ vyādhi. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bⁱ tvaṃ. ⁸ Bⁱ uppanna. ⁹ Bⁱ -lo.
¹⁰ so Bⁱ B^p; Ck C^s kurayo. ¹¹ B^p ketake, Bⁱ keake. ¹² Ck -nītan, Bⁱ -nītan.
¹³ Ck C^s giri, Bⁱ B^p giri. ¹⁴ Bⁱ -na. ¹⁵ Bⁱ sotāṃ. ¹⁶ Ck duccalanatāya, C^s duccalanatāya corr. to duccalanatāya, Bⁱ duccalanatāya. ¹⁷ Ck omits ca, C^s va.
¹⁸ Bⁱ B^p -lo. ¹⁹ Ck C^s kurayo. ²⁰ B^p ketake, Bⁱ kotake. ²¹ B^p kappilāṃ, Bⁱ kapilāṃ. ²² so C^s Bⁱ B^p; Ck kurayo. ²³ Ck C^s omit tattha. ²⁴ Bⁱ B^p ketake
²⁵ B^p ketakassa raṭṭhaṃ, Bⁱ ketakavūṭhaṃ. ²⁶ Bⁱ ketaketājāṭhāni. ²⁷ Ck C^s -sīrajā, Bⁱ -sīrājā. ²⁸ Ck -nītan, Bⁱ -nītan. ²⁹ Ck C^s omit ti. ³⁰ so Ck C^s B^p; Bⁱ haṭaṃ. ³¹ so Ck C^s B^p; Bⁱ omits pahataṃ

2. Kaṇhāhi¹ datṭhassa karonti h' eke²,
amanussavaddhassa³ karonti⁴ paṇḍitā⁵,
na kāmanīṭassa karoti koci,
okkantasukkassa hi kā tikicchā ti. 155.

Tattha kaṇhāhi⁶ datṭhassa karonti heke ti⁷ ekacce hi tikicchakā⁸ 5
ghoravisena kālasappena datṭhassa mantehi c' eva osadhehi ca tikicchaṃ karonti,
amanussavaddhassa⁹ karonti paṇḍitā ti apare paṇḍitā bhūtavejā bhūta-
yakkhādīhi amanussehi vaddhassa¹⁰ vadhitassa abhibhūtaṃ gahitassa balikkamma-
parittakarapaṇḍitaṃ abhibhāvitādīhi tikicchaṃ karonti, na kāmanīṭassa karoti
kocīti¹¹ kāmehi pana nīṭassa kāmavasikassa puggalassa aññata paṇḍitehi añño 10
koci tikicchaṃ na karoti, karonto pi kātum samattho nāma n' atthi¹². kiṃkāraṇa:
okkantasukkassa hi kā tikicchā ti¹³ okkantasukkassa avakkantakusala-
dhammassa¹⁴ mariyādāṃ atikkantassa akusaladhamme patiṭṭhitassa¹⁵ puggalassa
mantosadhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi¹⁶ tikicchitum ti

Iti Mahāsatto imāṃ kāraṇāṃ daṣṣetvā uttarīṃ evaṃ āha¹⁷: 15
„mahārāja, sace tvaṃ tāni tīṇi rājāni lacchasi¹⁸ api nu kho
imesu catūsu¹⁹ nāgaṇesu rājāṃ karento ekappahāren' eva cat-
tāri sāṭakayugāni²⁰ paridaheyyāsi²¹ catūsu¹⁹ vā suvaṇṇapātīsu
bhūñjeyyāsi catūsu¹⁹ vā sirisāyaṇesu sayeyyāsi²², mahārāja
taṇhāvasikena nāma bhavitum na vaṭṭati²³, taṇhā hi nāma' esā 20
vipattimūlaṃ²⁴, sā vaddhamānā yo taṃ²⁵ vaddheti²⁶ taṃ pug-
galāṃ atṭhasu mahānirāyesu soḷasaussadanirāyesu nānappakāra-
bhedesu²⁷ ca avasesu apāyesu khipatīti²⁸. Evaṃ rājānaṃ nira-
yādibhayena tajjetvā Mahāsatto dhammaṃ desesi²⁸. Rājāpi
'ssa dhammaṃ sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nīvyādhitaṃ²⁹ 25

¹ Ck Bī taṇhāhi, Cs taṇhāhi corr. to kaṇhāhi. ² Bī soke. ³ Bp viddhassa, Bī omits vaddhassa. ⁴ Ck omits heke amanussavaddhassa karonti. ⁵ Bī adds va.

⁶ Bī taṇhāhi. ⁷ Bī sokeci, Cs hoketi corr. to heketi. ⁸ Ck Bī tikiccha, Ck tikicchā corr. to tikicchaka. ⁹ Bī -viddhassa, Bp -ssāviddhassa. ¹⁰ Bī viddhassa, Bp paviddhassa. ¹¹ Ck Cs kecīti. ¹² Bī natthīti. ¹³ Ck Cs omit ti. ¹⁴ Ck Cs -dhamma, Bī avakkantassa sukkassa kusalaḍḍhammassa. ¹⁵ Bī omits akusala - - patiṭṭhitassa. ¹⁶ so Bp; Ck esabalehi, Cs esabālehi, Bī etehi. ¹⁷ Ck Cs omit māha. ¹⁸ Bī lajjasi. ¹⁹ so Bp; Ck Cs Bī catūsu. ²⁰ Cs sāṭakayuggalāni, Bī sāka-rayugāni. ²¹ Bī sarire daheyyāsi. ²² Bī seyyāsi. ²³ Ck Cs vaddhati, Bī vattati. ²⁴ Ck Cs -lā, Bī vipaṭṭimulā. ²⁵ Cs yo naṃ, Bī so kaṃ. ²⁶ Ck Bī vaṭṭhati. ²⁷ Ck nānappakāre-. ²⁸ Bī desayi. ²⁹ Bī Bp nibyā-.

pāpuṇi. Sakko pi 'ssa ovādaṃ datvā sīlesu patitṭhāpetvā deva-
lokaṃ eva gato. So pi tato patṭhāya dānādīni puññāni katvā
yathākkammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
5 „Tadā rājā kāmaṇītabrahmaṇo¹ ahoṣi, Sakko pana aham evā“ 'ti.
Kāmaṇītajātaṃ².

9. Palāyijātaka.

Gajaggameghehīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Palāyi-
paribbājakaṃ³ ārabha kathesi. So kira vādathāya⁴ sakala-Jambu-
10 dīpaṃ vicarivā kiñci paṭivādīṃ alabhivā anupubbena Sāvaththiṃ gantvā
„atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ kātuṃ samattho“ ti manusse
pucchi. Manussā „tādisānaṃ sahasseṇa⁵ pi saddhiṃ vādaṃ kātuṃ
samattho sabbaññū dipadānaṃ⁶ aggo Mahāgotamo dhammissaro para-
vādappamaddano⁷, sakale⁸ Jambudīpe uppanno parappavādo taṃ Bha-
15 gavantaṃ atikkamituṃ samattho n' atthi, velantaṃ patvā ūmiyo⁹ viya
hi¹⁰ sabbavādā tassa pādamūlaṃ patvā cuṇṇavicuṇṇā hontīti“ Buddha-
guṇe kathesuṃ. Paribbājako „kahaṃ pana so etarahīti“ pucchitvā
„Jetavane“ ti sutvā „idāni 'ssa vādaṃ āropessāmīti“ mahājanaparivuto
Jetavanaṃ gacchanto Jetarājakumāreṇa¹¹ navakoṭṭhānaṃ vissajjetvā
20 kārītaṃ Jetavanadvārakoṭṭhakaṃ¹² disvā¹³ „ayaṃ samaṇassa Gota-
massa vasanapāsādo“ ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayaṃ“ ti sutvā
„dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanagehaṃ kīdisaṃ bhavissatīti“ vatvā
„gandhakuṭi¹⁴ nāma appameyyā¹⁵“ ti vutte „evarūpena samaṇena
saddhiṃ ko vādaṃ karissatīti“ tato va palāyi. Manussā uṇṇādino¹⁶
25 hutvā Jetavanaṃ pavisitvā Satthārā „kiṃ akāle āgat' atthā“ 'ti vuttā¹⁷
taṃ¹⁸ pavattiṃ kathayīṃsu. Satthā „na kho upāsakā idān' eva pubbe
p' esa mama vasanaṭṭhānaṃ dvārakoṭṭhakaṃ disvā palāyat' evā¹⁹“
'ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

¹ Bⁱ kāmānika-, C^k kāmāṇīta-. ² C^k kamaṇīta-, Bⁱ kāmāṇijātakaṃ aṭṭhamāṇi. ³ C^k
C^s palāsi-, Bⁱ palāyiparippā-. ⁴ Bⁱ vādathāya. ⁵ C^k sahasse, C^s sahasse corr. to
sahasena. ⁶ Bⁱ dvip-. ⁷ Bⁱ parappavādādamaddano. ⁸ Bⁱ sakala. ⁹ Bⁱ samudda-
um-piyo viya. ¹⁰ Bⁱ omits hi. ¹¹ Bⁱ Jetavane pi Jetavane rājakumāreṇa. ¹² C^k C^s
-koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ¹³ Bⁱ adds va. ¹⁴ C^s Bⁱ -kuṭi. ¹⁵ C^k -yyo, C^s -yyo
corr. to -yyā. ¹⁶ C^s unṇā-. ¹⁷ Bⁱ vutte. ¹⁸ C^k C^s naṃ. ¹⁹ Bⁱ palāyi yevā.

Atīte Gandhāraratthe Takkasilāyaṃ Bodhisatto rajjaṃ
kāresi, Bārāṇasiyaṃ Brahmadatto. So „Takkasilāṃ gaṇhissā-
mīti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre tathvā
„iminā niyāmena hatthi¹ pesetha iminā asse iminā rathe iminā
pattī², evaṃ dhāvitvā āvudhehi paharatha, evaṃ ghanavassaṃ³ 5
valāhakā viya saravassaṃ⁴ vassathā⁵“ ti senaṃ vicārento
imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Gaṇḍagameghehi⁶ haṇḍaggaṃālīhi⁷
rathūmijātehi⁸ sarābhivassehi⁹
tharuggahāvattadaḥhappahārihi¹⁰ 10
parivāritā¹¹ Takkasilā samantato. 156.

2. Abhidhāvathā ca patathā ca
vividhavinaditā ca¹² dantihi¹³,
vattat' ajja tumulo¹⁴ ghoso
yathā vijjūtā jaladharassa¹⁵ gaṇḍato¹⁶ ti. 157. 15

Tattha gaṇḍagameghehi¹⁷ aggaḍagameghehi¹⁸ koṇṇanādaṃ gaṇḍitaṃ¹⁹
gaṇḍantehi mattavaravāraṇavalāhakehi²⁰ attho, haṇḍaggaṃālīhi²¹ aggaḥaya-
mālīhi²² varasindhavamālākulehi²³ assāṇikehi²⁴ attho, rathūmijātehi²⁵ sañ-
jātaūmivegehi²⁶ sāgarasālehi²⁷ viya sañjātarathūmīhi²⁸ rathāṇikehi²⁹ attho,
sarābhivassehi³⁰ tehi yeva rathāṇikehi ghanavassameggo viya saravassaṃ 20

¹ B² hatthiṃ, C² C² B² hatthi. ² B² pattīṃ, C² C² B² patti. ³ C² C² -vassa,
B² -vassaṃ vassāpetvā. ⁴ so C² B²; C² saravassa, B² saravasa. ⁵ B² passatha,
B² thānaṃ. ⁶ B² gaṇḍagameghehi. ⁷ B² sāyaggaṃālīhi, C² haṇḍaggaṃālīhi.
⁸ B² ratubhummijātebhi, B² rathammiijātebhi ⁹ B² -vassebhi, C² C² sarāhi-
vassahi, B² sarātivassati. ¹⁰ C² taruggahāvattaḍaḥhappahārihi, B² dhanuggavattadaḥhappahārihi. ¹¹ B² paripāritā, C² pavāritā. ¹² C² --
patthā ca --, B² abhidhāvathā cuppatadhāvathā ca vividhavinadibhā ca, B² abhi-
dhāvathā cupakavatha ca vividhavinaditā va, but further on: abhidhāvathā ca upa-
upadhāvathā ca --. ¹³ B² rantihi, B² dantihi. ¹⁴ B² tumūlo. ¹⁵ B² vijjalatā-
dharassa, B² vijjalatājaladharassa. ¹⁶ B² jaggaṇḍato. ¹⁷ C² gaṇḍameghehi, B² ga-
ṇḍameghehi. ¹⁸ B² aggaḍagameghehi. ¹⁹ B² gaṇḍitaṃ. ²⁰ B² -valāhakehi.
²¹ C² -līhi, B² sāyaggaṃālīhi. ²² B² aggaṇḍameghehi. ²³ B² -dhavavalāha-
kehi. ²⁴ B² assāṇikehi. ²⁵ B² rathumpijātebhi. ²⁶ C² sataūmi-, C² sañjāna-,
B² sañcātaūmi-. ²⁷ B² sāgarasālehi. ²⁸ C² sañjātaṃ, C² sañjāta-, B² sañjāta,
omits rathūmīhi. ²⁹ C² sarābhivassahīti, C² -vassahīti corr. to -vassahīti, B²
-vassebhi. B² sarātivassati.

vassantehi, tharuggahāvattadaḷhappahārīhīti¹ tharuggahehi² āvattadaḷhappahārīhi³ ito c' ito ca āvattitvā⁴ parivattitvā⁵ dāhaṇ paharantehi gahitakhaggatanathanarudaṇḍehi⁶ pattiyodhehi cā 'ti attho, parivāritā Takkasilā samantato ti yathā ayaṃ Takkasilā parivāritā hoti sīghaṃ tathā karoṭhā 'ti attho, abhi-
 5 dhāvathā⁷ ca patathā cā⁸ ti vegena dhāvatha⁹ c' eva uppatathā¹⁰ ca, vividhavinaditā ca dantihīti¹¹ varavāraṇehi saddhiṃ vividhavinaditā bhavatha¹², selitagajjitavāditehi¹³ nānāvīravā hothā ti attho, vattatajja¹⁴ tumulo¹⁵ ghoso ti vattatu¹⁶ ajja¹⁷ tumulo¹⁵ mahanto¹⁸ asanisaddasaddiso ghoso, yathā vijjutā¹⁹ jaladharassa gajjato²⁰ ti yathā gajjantassa jaladharassa mukhato niggaṭā²¹
 10 vijjutā²² caranti evaṃ vicarantā nagaraṇi parivāretvā rajjaṇi gaṇḍhathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senaṃ vicāretvā nagaradvārasamīpaṃ gantvā dvārakoṭṭhakaṃ²³ disvā „idaṃ rañño vasanagehan“ ti pucchitvā „ayaṃ nagaradvārakoṭṭhako“²⁴ ti vutte „nagaradvārakoṭṭhako“²⁵ tāva evarūpo rañño nivesanaṃ kīdisaṃ bha-
 15 vissatīti“ vatvā „Vejayantapāsādasadisaṃ“ ti sutvā „evaṃ yasasampannaṃ raññā saddhiṃ yujjhitaṃ na sakkhissāma“ 'ti dvārakoṭṭhakaṃ²⁶ disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasim eva āgamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 20 Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako“²⁸ ahosi, Takkasilārājā aham evā“ 'ti. Palāyijātakaṃ²⁹.

¹ C^s tharuggahāvavaddhadāḷhappahārīhīti, C^s tharuggahāvavaddhadāḷhappahārībhīti corr. to tharuggahāvaddha-, Bⁱ dhanuggahāvattadaḷhappahārībhīti. ² Bⁱ dhanuggahehi. ³ Bⁱ -ribhi, C^s C^s āvaddha--bhi. ⁴ Bⁱ āvattitvā. ⁵ Bⁱ parivattitvā. ⁶ C^s C^s -tharuddaṇḍehi, Bⁱ -dhanudaṇḍehi. ⁷ Bⁱ asidhāvata, C^s abhidhāvata corr. to -thā. ⁸ C^s ca patthā cā corr. to cā, Bⁱ cuppatadhāvata ca. ⁹ C^s dhāvata corr. to dhāvatha. ¹⁰ C^s upajjantā corr. to upanathā, Bⁱ uppatadhāvata. ¹¹ C^s dantihīti, Bⁱ -ta va dantibhīti, Bⁱ rantisīti ¹² Bⁱ vividha. ¹³ C^s selina-, C^s selina- corr. to selita-, Bⁱ soṭṭhita-, Bⁱ selitavajjitavāritebhi. ¹⁴ C^s vattatajja, C^s vatthanajja corr. to vattatajja ¹⁵ Bⁱ tumulo. ¹⁶ C^s Bⁱ vatta, C^s vatta corr. to vattatu. ¹⁷ C^s Bⁱ omit ajja. ¹⁸ C^s mahantā, C^s mahantā corr. to mahanto. ¹⁹ C^s C^s vijjunā, Bⁱ vijjulātā. ²⁰ C^s gajjanto corr. to gajjato, Bⁱ gacchato. ²¹ C^s nigañjunā, C^s nigañjunā corr. to niggaṭā. ²² C^s vijjunā corr. to vijjutā, Bⁱ vijjulātā ²³ C^s -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ²⁴ C^s C^s -koddhako, Bⁱ -dvāraṃkoṭṭhako ²⁵ C^s C^s -koddhako, Bⁱ -koṭṭhako. ²⁶ C^s C^s -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ²⁷ Bⁱ dhammadeśanaṃ. ²⁸ C^s palāsa-, C^s palāsi-, Bⁱ palāyi-. ²⁹ C^s palāsa-, C^s palāsi-, Bⁱ palāyitajā- navamaṇi.

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ekam Palāyiparibbājakam¹ eva ārabha kathesi. Imasmiṃ pana
 vatthusmiṃ so paribbājako Jetavanam pāvisi. Tasmīṃ khane Satthā
 mahājanaparivuto alamkatadhammāsane nisinno manosilātale sīhanādam 3
 nadanto sīhapoto³ viya dhammam deseti³. Paribbājako Dasabalassa
 brahmasarīrapaṭibhāgam⁴ rūpam punṇacandasassirīkam⁵ mukham su-
 vaṇṇapaṭṭasadisam⁶ nalāṭaṇ⁷ ca disvā „ko evarūpam purisam⁸ jinitum
 sakkhissatīti“ nivattitvā parisantaram pavisitvā palāyi. Mahājano tam
 anubandhitvā nivattitvā Satthu tam pavattim ārocesi. Satthā „na so⁹ 10
 paribbājako idān’ eva pubbe pi mama suvaṇṇavaṇṇam¹⁰ mukham disvā
 palāto¹¹ yevā“ ’ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyam rajjam kāresi, Takka-
 silāyam eko Gandhārarājā. So „Bārāṇasim gaheśsamīti“ catur-
 aṅginiyā senāya āgantvā nagaram¹² parivāretvā nagaradvāre 15
 ṭhito attano balavāhanam oloketvā¹³ „ko ettakam¹⁴ balavāha-
 nam jinitum sakkhissatīti“ attano senam vaṇṇetvā paṭhamam
 gātham āha:

1. Dhajam aparimitam anantapāram
 duppasaham, dhamkehi¹⁵ sāgaram iva 20
 giri-m-iva anilena duppasaho
 duppasaho aham ajja tādisenā ’ti. 158.

Tattha dhajamaparimitan ti idam tāva me rathesu morapāde¹⁶ ṭhape-
 tvā¹⁷ ussāpitaṃ dhajam eva aparimitam bahum anekasatasamkham¹⁸, ananta-
 pāran ti balavāhanam pi me ettakā¹⁹ hatthi²⁰ ettakā¹⁹ assā ti gaṇanapariche- 25
 darahitaṃ²¹ anantapāram, duppasahan ti na sakkā paṭisattūhi²² sahitaṃ

¹ C^s palāsa-, C^s palāsi-, Bⁱ palāyiparippājakaṃ ² Bⁱ -potako. ³ Bⁱ desesi, C^s desesi
 corr. to deseti. ⁴ Bⁱ brahmasaribhāga. ⁵ Bⁱ -candasārikam. ⁶ C^s C^s -paddha-, Bⁱ
 -patti-. ⁷ Bⁱ nalāṭaṇ. ⁸ Bⁱ purisuttamam. ⁹ Bⁱ adds kho. ¹⁰ Bⁱ suddhasu-
 vaṇṇa-. ¹¹ C^s palāyato, Bⁱ palāyayo corr. to palāto. ¹² C^s C^s -ram. ¹³ Bⁱ olo-
 kento. ¹⁴ Bⁱ etthakam. ¹⁵ Bⁱ -kebhi. ¹⁶ Bⁱ -pādam. ¹⁷ Bⁱ ṭhapetvā. ¹⁸ Bⁱ -sañ-
 kham. ¹⁹ Bⁱ etthakā. C^s etthakā corr. to ettakā. ²⁰ all three MSS. hatthi. ²¹ Bⁱ
 gaṇapari-, C^s ganapanaricchedam-, corr. to gaṇanaparicchedam-. ²² Bⁱ -satthubi.

abhibhavitum, yathā kim: dhamkehi sāgaram ivā¹ 'ti² yathā sāgaro bahūhi³
pi kākehi vegavikkhambhanavasena⁴ vā atikkamanavasena vā⁵ duppasaho evaṃ
duppasaham, girimiva anilena duppasaho ti api ca me ayam balakāyo
yathā pabbato vātena akampanīyato⁶ duppasaho tathā aññena balakāyena duppa-
5 saho. duppasaho ahamajja tādīsenā 'ti sv-āham iminā balena samannāgato
ajja tādīsena duppasaho ti aṭṭālake⁷ ṭhitam Bodhisattam sandhāya vadati.

Ath' assa so punṇacandasassirikaṃ attano mukhaṃ dasse-
tvā „bāla mā vippalapa⁸, idāni te balavāhanam mattavaravāraṇo
viya naḷavanam⁹ viddhamsessāmīti“ santajjetvā dutiyam gā-
10 tham āha:

2. Mā bāliyam vippalapi¹⁰, na hi 'ssa¹¹ tādīsam,
viḷayhase¹², na hi labhase¹³ nisedhakam,
āsajjasi¹⁴ gajam iva ekacārīnam
yo tam¹⁵ padā nalam¹⁶ iva pothayissatīti. 159.

15 Tattha mā bāliyam vippalapīti¹⁷ mā attano bālabhāvam vilapa¹⁸, na
hissa tādīsan ti na hiṣsa tādīso, ayam eva vā pāṭho, tādīso anantapāram me¹⁹
balavāhanan ti evarūpaṃ takkento rajjaṃ ca²⁰ gahetum samattho nāma na hi
assa²¹ na hotīti attho, viḷayhase²² ti tvaṃ hi kevalam rāgadosamohamāna-
parilāhena²³ viḷayhasi²⁴ yeva, na hi labhase nisedhakan ti mādisam pana
20 pasayha abhibhavitvā nisedhakam²⁵ tāva na²⁶ labhasi, ajja tam āgatamaggen' eva
palāpessāmi, āsajjasīti²⁷ upagacchasi, gajam iva ekacārīnam ti ekacārīnam²⁸
mattavaravāraṇam viya, yo tam¹⁵ pādā nalam²⁹ iva pothayissatīti yo tam
yathā nāma mattavaravāraṇo pādā nalam²⁹ potheti sādhu³⁰ cuppeti³¹ evaṃ potha-
yissati, tvaṃ tam āsajjasīti attānam sandhāyāha.

25 Evaṃ tajjentassa pan' assa katham³² sutvā Gandhārārājā

¹ Ck Cs iva. ² Ck Cs omit ti. ³ Ck Bⁱ bahuhi, Cs bahūhi? ⁴ Cs -vikkham-
bhavasena. ⁵ Bⁱ omits vā. ⁶ Ck Cs akampanī-, Bⁱ akammanī-, Bp akampani-
yako. ⁷ Ck Cs addhālake. ⁸ Bⁱ vipalapasi. ⁹ Bⁱ naḷhānam. ¹⁰ Bⁱ vilapasi.
¹¹ Cs nabhiṣsa, Bⁱ nahissu ¹² Cs vilayhase, Bⁱ vidayhase. ¹³ Ck lase, Cs lase
corr. to labhase. ¹⁴ Bⁱ āpajjasi. ¹⁵ Bⁱ tvaṃ. ¹⁶ Ck Bⁱ pādā-, Bp pādā nalam.
Cs padānalam. ¹⁷ Bⁱ vilapassā. ¹⁸ Bⁱ vilapasi. ¹⁹ Bⁱ anantapārameva. ²⁰ Bⁱ
rajjaṃ. ²¹ Bⁱ assu. ²² Ck Cs vilayhase, Bⁱ vidayhase. ²³ Ck -mānamparilā-
hena, Cs -mānamparilābhena. ²⁴ Cs vilayhasi, Bⁱ vidayhasi. ²⁵ Ck Cs -kan.
²⁶ Bⁱ na tāva. ²⁷ Bⁱ āpajjasīti. ²⁸ Bⁱ omits ekacārīnam. ²⁹ Ck Bp -nalam. ³⁰ Ck sa.
³¹ Ck cuppeti. ³² Bⁱ omits pādānalamiva --- katham.

ullokento¹ kañcanapattasadisam² mahānalāṭam³ disvā attano gahaṇabhīto⁴ nivattitvā palāyanto⁵ sakanagaram eva agamāsi.

Satthā imam desaṇam⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Gandhārārājā Palāyiparibbājako⁸ ahosi, Bārāṇasirājā pana aham eva“
'ti. Duttiyapalāyijātakaṃ⁹. Kāsāvavaggo aṭṭhamo.

5

9. UPĀHANAVAGGA.

1. Upāhanajātaka.

Yathāpi kitā ti. Idam Satthā Veḷuvane¹⁰ viharanto Deva-dattam ārabha kathesi. Dhammasabhāyaṃ hi¹¹ bhikkhū katham samutthāpesuṃ: „āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya Tathāgatassa 10
paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvināsaṃ pāpuṇīti“. Satthā agantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva ācariyaṃ paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvināsaṃ patto¹², pubbe pi patto yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

15

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthi-sippe nipphattiṃ pāpuṇi. Ath' eko kāsīgāmako¹³ māṇavako¹⁴ āgantvā tassa santike sippaṃ uggaṇhi. Bodhisattā nāma sip-paṃ vācentā¹⁵ ācariyamutthiṃ na karonti, attano jānanani- 20
yāmena¹⁶ niravasesaṃ¹⁷ sikkhāpenti, tasmā so māṇavo Bodhi-sattassa jānanasippaṃ niravasesaṃ¹⁷ gaṇhitvā Bodhisattaṃ āha:

¹ Bⁱ olokento. ² C^k C^s -paddha-. ³ C^k -nalāṭam. ⁴ Bⁱ gahaṇam apassanto bhīto, B^p gahaṇamabhīto. ⁵ C^k omits palāyanto. ⁷ Bⁱ dhammadesaṇam. ⁸ C^k palāsi-, C^s palāsi-, Bⁱ omits palāyi. ⁹ C^k -palāsi-, C^s palāsi-, Bⁱ adds dasamaṃ. ¹⁰ Bⁱ jetavane. ¹¹ C^k C^s omit hi. ¹² Bⁱ pāpuṇi. ¹³ Bⁱ kāsikagāmaṇisako. ¹⁴ Bⁱ māṇavo. ¹⁵ C^k Bⁱ bodhisatto - - - to, C^s -tto - - - to corr. to -ttā - - - -tā. ¹⁶ C^s jānanīyāmena. ¹⁷ C^s niravasesaṃ.

- „ācariya ahaṃ rājānaṃ upatṭhahissāmīti“. Bodhisatto „sādhutaṭā“¹ ti gantvā² ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe upatṭhātum³ icchatīti“. „Sādhū, upatṭhātū“⁴ ti. „Tena hi ssa paribbayaṃ jānāthā“⁵ ti. „Tumhākaṃ antevāsiko tumhehi samakam⁶ na lacchati, tumhesu satam⁷ labhantesu paṇṇāsam lacchati, dve labhantesu ekaṃ lacchatīti“. „So gehaṃ gantvā taṃ pavattiṃ antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „ahaṃ ācariya tumhehi samasamasippaṃ⁸ jānāmi, sace samakam⁹ ñeva paribbayaṃ labhissāmi upatṭhahissāmi, noce¹⁰ na upatṭhahissāmīti“
- 10 āha. Bodhisatto taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā „sace so tumhehi samappakāraṃ¹¹ karotu¹² tumhehi samakam¹³ ñeva sippaṃ dassetuṃ sakkonto samakam¹⁴ labhissatīti“ āha¹⁵. Bodhisatto taṃ pavattiṃ tassa ārocetvā tena¹⁶ „sādhū, dassessāmīti“¹⁷ vutte rañño ārocesi. Rājā „tena hi sve sippaṃ dassethā“¹⁸ ti.
- 15 „Sādhū, dassessāma¹⁹, nagare bheriṃ carāpethā“²⁰ ti āha²¹. Rājā „sve kira ācariyo ca²² antevāsiko ca ubho hatthisippaṃ dassenti²³, sve²⁴ rājaṅgaṇe sannipatitvā daṭṭhukāmā passantū“²⁵ ti bheriṃ carāpesi. Ācariyo „na me antevāsiko upāyakosallaṃ jānātīti“ ekaṃ hatthiṃ gahetvā ekaratten²⁶ eva vilomaṃ sikkhā-
- 20 pesi. So taṃ „gacchā“²⁷ ti vutte osakkituṃ „osakkā“²⁸ ti vutte gantūṃ „tiṭṭhā“²⁹ ti vutte nipajjituṃ³⁰ „nipajjā“³¹ ti vutte ṭhātūṃ „gaṇhā“³² ti vutte ṭhapetuṃ „ṭhapehīti“³³ vutte gaṇhātuṃ sikkhāpetvā punadivase taṃ hatthiṃ abhirūhitvā³⁴ rājaṅgaṇaṃ agamāsi³⁵. Antevāsiko pi ekaṃ manāpahatthiṃ³⁶ abhirūhi³⁷.
- 25 Mahājano sannipati. Ubho pi samakam³⁸ sippaṃ dassesuṃ. Puna Bodhisatto attano hatthiṃ vilomaṃ kāresi, so „gacchā“,

¹ B² ti vatvā rañño. ² C² C³ upatṭhānaṃ, B² upatṭhātu. ³ B² upatṭhahatu.

⁴ C³ samaṃ. ⁵ B² samakam. ⁶ B² samaṃ sippaṃ. ⁷ B² adds labhissāmi.

⁸ B² samappakā, C³ samappakā corr. to samappakāraṃ. ⁹ B² rotu, C³ rotu corr. to karotu. ¹⁰ B² omits āha. ¹¹ B² adds hi ¹² B² -mi. ¹³ B² omits ca.

¹⁴ B² B² dassesanti. ¹⁵ B² omits sve. ¹⁶ C² ācariyayo. ¹⁷ C³ B² nipajjituṃ.

¹⁸ B² abhirūyhitvā. ¹⁹ B² -ne āga-. ²⁰ B² manāpaṃ-. ²¹ B² abhirūhi, C³ abhirūhi.

'ti vutte osakki, „osakkā“ 'ti vutte purato dhāvi, „tiṭṭhā“ 'ti vutte nipajji, „nipajjā“ 'ti vutte tiṭṭhati, „gaṇhā“ 'ti vutte nikkhipi, „nikkhipā“ 'ti vutte gaṇhi. Mahājano¹, „mā“ are² duṭṭhantevāsika⁴ tvaṃ ācariyena saddhiṃ sārāmbhaṃ karohi⁵, attano pamāṇaṃ na⁶ jānāsi, 'ācariyena saddhiṃ samakam⁵ jānāmīti' saññi hosīti⁷“ leḍḍudaṇḍādīhi paharitvā tatth' eva jīvita-kkhaṃ pāpesi. Bodhisatto hatthimhā oruyha rājānaṃ upasamkamitvā „mahārāja sippaṃ nāma attano sukhattāya gaṇhanti, ekaccassa⁸ pana gahitasippaṃ dukkatā⁹ upāhanā viya vināsaṃ eva āvahaṭīti“ vatvā idaṃ¹⁰ gāthadvayaṃ āha: 10

1. Yathāpi kitā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukhaṃ udabbahe
ghammābhitattā talasā papīlītā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

1. Evam eva yo dukkulino¹¹ anariyo 15
tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena¹³ khādati
anariyo vuccati pānadūpamo¹⁴ ti. 161.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya¹⁵, ghammābhitattā talasā papīlītā ti ghammena¹⁶ abhitattā pādātalaṃ ca papīlītā, tassevā 'ti yena tā sukhattāya 20 kinītvā pādesu paṭimukkā dukkatupāhanā¹⁷ tass' eva khādare ti vanaṃ vā¹⁸ karenti pāde khādanti, dukkulino¹⁹ ti dujjātiko akulaputto, anariyo²⁰ ti hirottappavajjito asappuriso, tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca mādiyā²¹ 'ti ettha taṇ²² taṇ namati²³, tumbhāka²⁴ ti vattabbe tumbhāka iti vuttaṇ, tumbhākaṇ²⁵ taṇ²⁶ taṇ sippaṃ āsevati parivatteti attho, ācariyass' etaṃ nāmaṃ, tasmā tumbhāka²⁷ 'ti 25

¹ Ck omits mahājano. ² Bⁱ omits mā. ³ Bⁱ hare. ⁴ Bⁱ duṭṭhaante-. ⁵ Bⁱ sārāmbhaṃ karosi. ⁶ Ck omits na, C^s has added na. ⁷ Bⁱ ahoṣīti. ⁸ Ck ekassa, C^s ekaccassa corr. to ekaccassa. ⁹ Ck C^s dukkatani, Bⁱ dukkatani, B^p duggata. ¹⁰ Bⁱ imani. ¹¹ so all four MSS. ¹² so B^p; Ck C^s tamhāka, Bⁱ tumbhākaṇ. ¹³ Bⁱ suttana. ¹⁴ Ck pānadūpamo, C^s pānadupamo, B^p dupāhanupamo, Bⁱ vuca-tupāhanupamo. ¹⁵ Bⁱ appaheyya. ¹⁶ so Bⁱ B^p; Ck C^s ghamme. ¹⁷ Bⁱ -tu-. ¹⁸ Bⁱ omits vā. ¹⁹ Ck -kullino. ²⁰ Bⁱ anattiyo. ²¹ Bⁱ ādiyā. ²² Ck na? ²³ so Bⁱ B^p; C^s mantiti, Ck mantiti. ²⁴ Ck taṇmāko, C^s tamāno corr. to taṇmāko. ²⁵ so B^p; Ck C^s tamhāko, Bⁱ tumbhāko, all three omit iti vuttaṇ tumbhākaṇ. ²⁶ Bⁱ kaṇ. ²⁷ Ck C^s tamhākā, Bⁱ tumbhākā so. all three omit ti.

gāthābandhanasukhatthaṃ pan' assa rassabhāvo kato, vijjan ti aṭṭhārasasu
vijjajjhānesu, yaṃ kiñci sutan¹ ti yaṃ kiñci sutapariyattim², ādiyā ti ādi-
yitvā, tam eva so tattha sutena³ khādatīti tam evā⁴ 'ti⁵ attānam eva, yo
ti⁶ yo dukkulīno⁷ anariyo ācariyamhā vijjaṇ ca sutāṇ ca ādiyati⁸ so tattha
5 sutena khādatīti tassa⁹ santike sutena so attānam eva khādatīti attho, Aṭṭha-
kathāyaṃ pana ten' eva so tattha sutena khādatīti pi pāṭho, tassāpi so tena¹⁰
tattha sutena¹¹ attānam eva¹² khādatīti ayam eva¹³ attho, anariyo vuccati
pānadupamo¹⁴ ti iti anariyo dupāhanupamo¹⁵ dukkarupāhanupamo¹⁶ vuccati,
yathā hi¹⁷ dukkatupāhanā¹⁸ purisaṃ khādanti¹⁹ evam esa²⁰ sutena khādanto
10 attanā va²¹ attānaṃ khādati, athavā pūnāya duto²² ti pānadu, upāhanupānāpi²³
tassa²⁴ upāhanāya khāditaupāhanasetaṃ²⁵ etan²⁶ nāmaṃ, tasmā yo so²⁷ attānaṃ sutena
khādati so tena sutena²⁸ khāditaṭṭa anariyo ti vuccati, pānadupamo²⁹ upāhanu-
patāpitasadiso²⁹ ti vuccatīti³⁰ ayam ettha attho.

Rājā tuṭṭho Bodhisattassa mahantaṃ yasam adāsi.

15 Satthā imaṃ desanaṃ³¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
antevāsiko Devadatto ahoṣi, ācariyo pana aham evā 'ti. Upāhana-
jātakam³².

2. Vīṇāthūṇajātaka.

Ekacintito va ayam attho ti. Idam Satthā Jetavane
20 viharanto aṇṇataraṃ kumārikam ārabbhā kathesi. Sā kir' ekā
Sāvattthiyam setṭhiddhita attano³³ gehe usabharājassa³⁴ sakkāraṃ kayi-
ramānaṃ³⁵ disvā dhātīm pucchī „amma ko nāma' esa evaṃ sakkāraṃ
labhatīti“. „Usabharājā nāma amma“ 'ti. Puna sā ekadivasaṃ
pāsāde³⁶ thatvā³⁷ antaravithim oloketi³⁸ ekaṃ khujjam disvā cintesi:

¹ B² subhan. ² B² subhapiyattī. ³ B² subhena. ⁴ C^s eva. ⁵ C^k C^s omit ti.
⁶ C^k yā ti, C^s yā nī corr. to yo ti, B² so ti. ⁷ C^s B² -kulīno, C^k -kulīno.
⁸ C^k ādiyāti, C^s ādiyati corr. to ādiyāti. ⁹ C^k nassa. ¹⁰ B² omits tena.
¹¹ B² sutesu. ¹² C^k attanāmeva, C^s attanomeva corr. to attānameva. ¹³ C^k
ayamattho, C^s ayamattho corr. to ayam eva attho. ¹⁴ B² dupāhanupamo, B²
vuccatupāhanupamo. ¹⁵ B² dupāhanupamo, B² napāhanupamo. ¹⁶ B² omits
dukka-, B² dupāhanupamā ti. ¹⁷ C^k C^s pi. ¹⁸ C^s -tu-. ¹⁹ B² khādati.
²⁰ B² eva. ²¹ B² omits attanāva. ²² C^k duto, B² pāhanā dukkhā. ²³ C^k upa-
hānū-, C^s upāhānū- corr. to upāhanū-. ²⁴ B² has only pādā in the place of
pānadu --- tassa. ²⁵ B² khāditaupāhanasetaṃ. ²⁶ C^k C^s so yo. ²⁷ B² omits
sutena. ²⁸ B² upāhanupamo. ²⁹ B² upāhanāthāpitaṃ. ³⁰ B² vuccati. ³¹ B²
dhammadesanāṃ. ³² B² adds paṭhamāṃ. ³³ B² atta. ³⁴ B² uparājassa. ³⁵ B²
kariyamānaṃ. ³⁶ B² adds vātapāne. ³⁷ B² thatvā. ³⁸ C^s B² -ti.

„gunnaṃ¹ antare jeṭṭhakassa piṭṭhiyaṃ kakudhaṃ hoti, manussajeṭṭha-
kassāpi tena bhavitabbaṃ, ayaṃ manussesu purisūsabho bhavissati, etassa
mayā pādapariṇāyikāya bhavitum vaṭṭatīti²“ sā dāsiṃ pesetvā „setṭhidhītā
tayā³ saddhiṃ gantukāma, asukaṭṭhānaṃ kira gantvā⁴ tiṭṭhathā“⁵ ti
tassa ārocetvā sārabbhaṇḍakaṃ ādāya aññātakavesena pāsādā otarivā 5
tena saddhiṃ palāyi. Aparabbhāge taṃ kammaṃ⁶ nagare ca bhikkhu-
saṅghe ca pākataṃ jātāṃ. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ sa-
mutṭhāpesum: „āvuso asukā kira setṭhidhītā khujjena saddhiṃ palātā⁷
ti. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān’ ev’ 10
esā⁸ khujjaṃ kāmeti, pubbe pi kāmesi yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto ekasmiṃ nigamaḡāme setṭhikule nibbattitvā
vayappatto gharāvāsaṃ vasanto puttadhītāhi vaḍḍhamāno at-
tano puttassa Bārāṇasīsetṭhissa⁹ dhītaraṃ vāretvā divasaṃ 15
thapesi. Setṭhidhītā attano gehe usabhassa sakkārasammānaṃ
disvā „ko nāma’ eso“ ti dhātīṃ pucchitvā „usabho“ ti sutvā
antaravīthiyā gacchantāṃ ekaṃ khujjaṃ disvā „ayaṃ purisū-
sabho bhavissatīti“ sārabbhaṇḍakaṃ¹⁰ gahetvā tena saddhiṃ palāyi.
Bodhisatto pi kho „setṭhidhītaraṃ geḡaṃ ānessāmīti¹¹“ mahan- 20
tena parivārena Bārāṇasīṃ gacchanto taṃ eva maggaṃ paṭi-
pajji. Te ubho pi sabbarattīṃ maggaṃ agamaṃsu¹². Atha
khujjassa sabbarattīṃ sītābhīhatassa¹³ aruṇodaye sarīre vāto
kuppi, mahantā vedanā vattanti, so maggā ukkamma¹⁴ vedanā-
matto¹⁵ hutvā vīṇādaṇḍako¹⁶ viya saṃkuṭīto¹⁷ nipajji, setṭhi- 25
dhītāpi ’ssa pādamule nisīdi. Bodhisatto setṭhidhītaraṃ khuj-
jassa pādamule nisinnaṃ disvā saṃjānitvā¹⁸ upasaṃkamitvā
setṭhidhītāya saddhiṃ sallapanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

¹ so Ck Bī Bp; C^o guttaṃ corr. to gunnaṃ. ² Ck C^o vaddhatīti, Bī vattatīti.

³ Bī tassā. ⁴ Bī gatvā. ⁵ Bī taṃ tassā kiriyaṃ. ⁶ Bī idānevasā. ⁷ Ck -si-.

⁸ Ck sā sārabbhaṇḍakaṃ, Bī sārabbhaṇḍakam. ⁹ C^o āneyāmīti. ¹⁰ Bī āg-. ¹¹ Bī

pītābhīhatassa. ¹² Ck ukkama, Bī okkama. ¹³ Bī -nāpatto, Bp -nappatto. ¹⁴ C^o

vīṇā- corr. to vīṇā-, Bī vīṇā-. ¹⁵ Bī sakuṭīko. ¹⁶ Bī omits saṃjānitvā.

1. Ekacintito va ayam attho, bālo aparināyako¹,
na hi khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti. 162.

Tattha ekacintito va ayam attho ti amma yaṁ tvaṁ² cintetvā iminā khujjena saddhiṁ palātā yaṁ tayā ekikāya evaṁ cintito bhavissati³, bālo aparināyako⁴ ti⁵ yaṁ hi khujjo bālo, duppaññabhāvena mahallako pi bālo va, aññasmiṁ gahetvā gacchaṁte asati gantum aśamatthatāya aparināyako⁶, na hi khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti iminā hi⁷ khujjena vāmanattā⁸ vāmena bhoti tvaṁ mahākule jātā abhirūpā dassanīyā saṅgantum samāgantum⁹ nārahasīti.

- 10 Ath' assa taṁ vacanaṁ sutvā seṭṭhidhītā dutiyaṁ gātham āha:

2. Purisūsabhaṁ maññamānā ahaṁ khujjam akāmayiṁ,
so 'yaṁ¹⁰ saṅkuṭito¹¹ seti chinntanti¹² yathā viṇā¹³ ti. 163.

Tass' attho: ahaṁ ayya¹⁴ ekaṁ usabhaṁ disvā gunnaṁ jeṭṭhakassa piṭṭhi-
15 yaṁ kakudhaṁ hoti imassāpi taṁ atthi iminā purisūsabhaṁ bhavitabban ti evaṁ ahaṁ khujjaṁ purisūsabhaṁ ti maññamānā akāmayiṁ, sv-āyaṁ yathā nāma chinntanti sadoṇiko viṇādaṇḍako evaṁ saṅkuṭito¹¹ seti.

Bodhisatto tassā aññātakavesena¹⁵ nikkhantabhāvamattam¹⁶
eva ñatvā nahāpetvā¹⁷ alaṁkaritvā rathaṁ āropetvā geham¹⁸ eva
20 agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi:
„Tadā ayam eva seṭṭhidhītā ahosi, Bārāṇasīseṭṭhi²⁰ pana ahaṁ evā“
'ti. Viṇāthūṇajātakaṁ²¹.

¹ C^k -ṇā-. ² Bⁱ taṁ attam. ³ Bⁱ -titi. ⁴ Bⁱ -ṇā-. ⁵ C^k omits ti. ⁶ C^k Bⁱ -ṇā-.

⁷ Bⁱ omits hi. ⁸ C^k vāmananāvā, C^s vāmananā corr. to vāmanatāvā, B^p vānamattā.

⁹ C^k samāgantum added. ¹⁰ Bⁱ svāyaṁ. ¹¹ Bⁱ B^p -ko. ¹² Bⁱ -santi. ¹³ C^k puṇā,

C^s thūnā, Bⁱ vinā. ¹⁴ C^s ayyo corr. to ayya, Bⁱ ayye. ¹⁵ C^k aññāṇavasena,

C^s aññāṇavasena. ¹⁶ C^k nikkhamanta-, Bⁱ nikkhandha-. ¹⁷ Bⁱ taṁ adāya.

¹⁸ Bⁱ attano geham. ¹⁹ C^k -si-. ²⁰ C^s -thūna-, Bⁱ vināraṇatakaṁ dutiyaṁ.

3. Vikanṇakajātaka.

Kāmaṃ yaḥim icchasi tena gacchā 'ti. Idam Satthā
 Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi.
 So hi dhammasabhaṃ ānito¹ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“
 ti Satthārā puṭṭho „saccaṃ“ ti vatvā „kasmā ukkaṇṭhito sīti“ vutte 5
 „kāmaguṇakāraṇā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „kāmaguṇā nāṃ' ete
 bhikkhu vikaṇṇakasallasadisā² sakiṃ hadaye patitṭhaṃ labhamānā,
 vikaṇṇakam³ viya pavitṭhaṃ⁴ suṃsumāraṃ maraṇam eva pāpetiti⁵.
 vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjaṃ kā- 10
 rento ekadivasam uyyānaṃ gantvā pokkharanītiraṃ⁶ sampāpuṇi.
 Naccagītādisu kusalā naccagītāni payojesuṃ. Pokkharaniyaṃ
 macchakacchapā gītasaddalolatāya⁷ sannipatitvā raññā va sad-
 dhiṃ gacchanti. Rājā tālakkhandhappamāṇaṃ macchaghaṭaṃ
 disvā „kin nu kho ime macchā mayā saddhiṃ ñeva carantīti“ 15
 amacce pucchi. Amaccā „ete devaṃ upaṭṭhahantīti“ āhaṃsu.
 Rājā „ete kira maṃ upaṭṭhahantīti“ tussitvā tesam nicca-
 bhattaṃ paṭṭhapesi, devasikaṃ taṇḍulammanāṃ paccati. Macchā
 bhattavelāya⁸ ekacce āgacchanti ekacce nāgacchanti, bhattaṃ
 nassati. Rañño tam atthaṃ ārocesuṃ. Rājā „ito paṭṭhāya 20
 bhattavelāya bheriṃ paharitvā bherisaññāya⁹ macchesu¹⁰ sanni-
 patitesu bhattaṃ dethā“ ti āha. Tato paṭṭhāya bhattakammiko
 bheriṃ paharāpetvā¹¹ sannipatitānaṃ¹² macchānaṃ bhattaṃ deti.
 Te pi bherisaññāya¹³ sannipatitvā bhuñjanti. Tesu evaṃ sanni-
 patitvā bhuñjantesu eko suṃsumāro¹⁴ āgantvā macche khādi. 25
 Bhattakammiko¹⁵ rañño ārocesi. Rājā taṃ sutvā „suṃsumā-
 raṃ¹⁶ macchānaṃ khādanakāle vikaṇṇakena vijjhितvā gaṇhā“

¹ C^s āniko, Bⁱ āpiko. ² C^s vikaṇṇaka-, Bⁱ vikaṇṇasallo-. ³ Bⁱ vikaṇṇaka, C^k vikaṇṇakam. ⁴ C^s pavitṭhaṃ corr. to patitṭhaṃ, Bⁱ viddha. ⁵ Bⁱ pāpenti, B^k pāpesi. ⁶ C^k -pi-. ⁷ Bⁱ -saddasmī lokatāya. ⁸ Bⁱ -yaṃ. ⁹ C^s bheriṃsaṃ-ñāya. ¹⁰ C^k C^s macche. ¹¹ C^s pahārā-, C^k pahāpetvā. ¹² C^k C^s -tite. ¹³ Bⁱ omits bheri. ¹⁴ Bⁱ susu-. ¹⁵ Bⁱ bhattaṃ-. ¹⁶ Bⁱ susumāri.

'ti āha. So „sādhū“ 'ti gantvā nāvāya thatvā¹ macche khādī-
tum āgataṃ suṃsumāraṃ² vikaṇṇakena pahari. Taṃ tassa³
antopiṭṭhiṃ pāvisi. So vedanāmatto⁴ hutvā taṃ gahetvā va
palāyi. Bhattakammiko tassa viddhabhāvaṃ ñatvā taṃ āla-
5 panto paṭhamam gātham āha:

1. Kāmaṃ yaḥim icchasi tena gaccha,
viddho si⁵ mammamhi⁶ vikaṇṇakena,
hato si bhattena savāditenā
lolo ca macche anubandhamāno ti. 164.

10 Tattha kāmaṃ ti ekaṃsena, yaḥim icchasi tena gacchā 'ti yasmiṃ
icchasi tatthagaccha, mammasmī⁷ ti mammatthāne⁸, vikaṇṇakenā 'ti⁹ vikaṇṇa-
kasallena, hato si bhattena savāditenā lolo ca macche anubandhamāno
ti tvaṃ bherivāditaśāññāya bhatte diyyamāne¹⁰ lolo hutvā khādanatthāya macche
anubandhamāno tena savāditenā bhattena hato, gataṭṭhāne pi te jīvitam n' atthāti.

15 So attano vasanatthānaṃ patvā jīvitakkhayaṃ patto.

Satthā imaṃ kāraṇaṃ dassetvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ
gātham āha:

2. Evaṃ pi lokāmisam opatanto
vihaññati¹¹ cittaवासānuvattī,
20 so haññati nāṭisakhāna majjhe
macchānugo so-r-iva suṃsumāro² ti. 165.

Tattha lokāmisam ti pañca kāmagaṇā, te hi loko iṭṭhato kantato manā-
pato gaṇhāti tasmā lokāmisam ti vuccati, taṃ lokāmisam anupatanto kilesavasena
cittaवासānuvattī¹² puggalo vihaññati kilamati, so haññatīti so evarūpo¹³
25 puggalo ñāṭīnaṃ¹⁴ ca sakhānaṃ ca majjhe pi so vikaṇṇakena viddho macchānugo
suṃsumāro² viya pañca kāmagaṇe manāpā ti gahetvā haññati kilamati mahā-
vināsaṃ pāpuṇāti yevā 'ti.

¹ B¹ thatvā. ² B¹ susu-. ³ B¹ tasā. ⁴ B¹ -patto, B² -nappatto. ⁵ C¹ smi, C² smi
corr. to si. ⁶ C¹ mammamhi, C² cammamhi corr. to mammamhi, B¹ mamasmī.
⁷ B¹ mamasmī, C² cammasmī corr. to mammasmī. ⁸ C² mammatthāne.
⁹ C¹ omits vikaṇṇakenā ti, C² has added this. ¹⁰ C¹ diyya-. ¹¹ C² vibhaññati,
B¹ vihaññati. ¹² C¹ -vatti, B¹ vattati. ¹³ B¹ evam-. ¹⁴ C² B¹ ñāṭīnaṃ.

Evam Satthā imam desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito² bhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi) „Tadā Bārāṇasīrājā³ aham eva ahoṣin“ ti. Vikarṇakajātakam⁴.

4. Asitābhujātaka.

5

Tvam eva dānim akarā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram kumārikam ārabba kathesi. Sāvatthiyam kir⁵ ekasmiṃ dvinnam aggasāvakanam upatṭhākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā. Sā vayappattā samānajātikam⁶ kulam agamāsi⁶. Sāmiko tam kismici amaññamāno aññattha cittavasena carati. Sā tassa 10 tam attani anādaratam aṇeṭvā dve aggasāvake nimantetvā mahādānam⁷ datvā dhammam suṇanti⁸ sotāpattiphale patitṭhahi. Sā tato patṭhāya maggasukhena phalasukhena vītināmayamānā „sāmiko⁹ mam na icchati, gharāvāsena pi¹⁰ me kammam n' atthi, pabbajissāmīti“ cintetvā mātāpitunnam ācikkhitvā pabbajitvā arahattam pāpuṇi. Tassā¹¹ 15 sā kiriya bhikkhūsu¹² pakaṭā jātā. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabbhāyam katham samutṭhāpesum: „āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā, sāmikassa anicchanabhāvam nātvā aggasāvakanam dhammam sutvā sotāpattiphale patitṭhāya puna mātāpitaro āpucchitvā pabbajitvā arahattam pattā¹³, evam atthagavesikā āvuso sā kumārikā“ ti. Satthā 20 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esā kuladhītā atthagavesikā, pubbe pi atthagavesikā yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 25 Bodhisatto isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca¹⁴ nibbattetvā Himavantapadese¹⁵ vāsam kappesi. Tadā Bārāṇasīrājā¹⁶ attano puttassa Brahmadattakumārassa parivārasampattiṃ disvā uppanāsamko puttam ratthā pabbājesi¹⁷.

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ ukkaṇṭhita. ³ C^k C^s -si-. ⁴ C^s Bⁱ vikarṇajātakam, Bⁱ adds tatiyam. ⁵ Bⁱ samajā-. ⁶ Bⁱ āg-. ⁷ Bⁱ omits mahā. ⁸ C^k Bⁱ -ti. ⁹ C^k -ko, C^s -ko ti corr. to -ko pi. ¹⁰ Bⁱ omits pi. ¹¹ Bⁱ tassāpi. ¹² C^s Bⁱ bhikkhusu. ¹³ Bⁱ arahappattā. ¹⁴ Bⁱ omits ca. ¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^k C^s -si-. ¹⁷ C^k pabbājesi, C^s pabbajjājesi, Bⁱ pappājesi.

So Asitābhun¹ nāma attano devīm ādāya Himavantaṃ pavisitvā
 macchamaṃsaphalāphalāni khādanto paṇṇasālāya nivāsāṃ² kap-
 pesi. So ekaṃ kinnariṃ disvā paṭibaddhacitto „imaṃ pajā-
 patiṃ karissāmīti“ Asitābhun³ aganetvā⁴ tassā anupadaṃ
 5 agamāsi. Sā taṃ kinnariṃ anubandhamānaṃ disvā „ayaṃ maṃ
 aganetvā kinnariṃ⁵ anubandhati, kiṃ⁶ iminā“ ti virattacittā hutvā
 Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vanditvā attano kaṣiṇaparikkammaṃ
 kathāpetvā kaṣiṇaṃ oloketi abhiññā ca samapattiyo ca nib-
 battetvā Bodhisattaṃ vanditvā āgantvā attano paṇṇasāladvāre
 10 atṭhāsi. Brahmaddatto pi kinnariṃ anubandhanto vicaritvā tassā
 gatamaggam pi adisvā⁷ chinnāso⁸ hutvā paṇṇasālābhimukho va
 jāto. Asitābhū⁹ taṃ āgacchantāṃ disvā vehāsaṃ abhuggantvā
 maṇivaṇṇe gaganatale¹⁰ thitā „ayyaputta taṃ nissāya mayhaṃ¹¹
 idaṃ¹² jhānasukhaṃ laddhaṃ“ ti vatvā paṭhamāṃ gāthā āha:

- 15 1. Tvam eva dāniṃ akara¹³ yaṃ kāmo vyapagamā tayi¹⁴,
 so yaṃ appaṭṭisandhiko kharā chinnaṃ va rerukan ti. 166.

Tattha tvam eva dāniṃ akara¹³ ti ayyaputta maṃ pahāya kinnariṃ
 anubandhanto tvam űeva dāni idaṃ akara¹³, yaṃ kāmo vyapagamā¹⁵ tayiti
 yaṃ mama tayi kāmo vigato vikkhambhanappahānena¹⁶ pahīno yassa pahīnattā¹⁷
 20 ahaṃ imaṃ visesaṃ pattā ti dīpeti, so yaṃ appaṭṭisandhiko ti so pana kāmo
 idāni appaṭṭisandhiko na sakkā paṭisandhetuṃ¹⁸, kharā chinnaṃ va rerukan
 ti kharo vuccati kakaco rerukaṃ vuccati hatthidanto, yathā kakacehi chinno¹⁹ va
 hatthidanto appaṭṭisandhiko hoti na puna purimanayena allīyati²⁰ evaṃ puna
 mayhaṃ tayā saddhiṃ cittassa ghaṭanaṃ²¹ nāma n' atthiti

- 25 vatvā tassa passantass' eva uppatitvā aññattha agamāsi.
 So tassā²² gatakāle paridevamāno dutiyaṃ gāthā āha:

¹ Bⁱ asitānubhūtā. ² Bⁱ vāsāṃ. ³ Bⁱ asikābhun, C^s asikābhun corr. to asitā-. ⁴ C^k aganetvā, C^s aganetvā corr. to -ne-, Bⁱ agahetvā. ⁵ Bⁱ -rī.
⁶ Bⁱ adds me. ⁷ Bⁱ mayam adisvā. ⁸ C^k chintāso. ⁹ C^k asinabhū. ¹⁰ C^k ga-
 gana- ¹¹ C^s has added mayā, C^k omits mayhaṃ. ¹² Bⁱ imaṃ. ¹³ Bⁱ -rī.
¹⁴ Bⁱ byagata mayi. ¹⁵ Bⁱ byagamā. ¹⁶ C^s vikkhamahappahānena. ¹⁷ C^s pahī-
 nontā corr. to pahīnattā. ¹⁸ Bⁱ B^p -dhituṃ. ¹⁹ Bⁱ kakacachinno. ²⁰ C^k C^s allī-
 yatīti, Bⁱ allīyati. ²¹ C^k C^s -nan. ²² Bⁱ tassa, C^s tassa corr. to tassā.

2. Atricchāatilobhena atilobhamadena ca

evam hāyati atthamhā aham va Asitābhuyā ti. 167.

Tattha atricchāatilobhenā 'ti atricchā vuccati atra atra icchā saṁ-
khātā¹ apariyantatanhā, atilobho vuccati atikkamitvā pavattanalobho, atilobha-
madena cā 'ti purisamadam uppadanato atilobhamado nūma jāyati², idam 5
vuttam hoti: atricchāvasena atricchamāno puggalo atilobhena ca atilobhamadena
ca yathā aham Asitābhuyā³ rājadhītāya parihīno evam athā hāyatīti.

Iti so imāya gāthāya paridevityā araṇṇe ekako va vasitvā
pitu accayena gantvā rajjam gaṇhi.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā 10
rājaputto ca rājadhītā ca ime janā ahesum, tāpaso pana aham evā“
'ti. Asitābhūjātakam⁵.

5. Vacchanakhajātaka.

Sukhā gharā vacchanakhā ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto Roja-Mallam ārabha kathesi. So kirāyasmato Anan- 15
dassa gihisahāyo⁶ ekadivasam⁷ āgamanatthāya therassa sasanam pā-
hesi. Thero Satthāram āpucchitvā agamāsi. So theram nānaggarasa-
bhojanam bhojetvā ekamantaṁ nisīno therena saddhim paṭisanthāram
katvā theram gihibhogena⁸ pañcakāmaguṇehi nimantento „bhante
Ānanda, mama gehe palūtam saviññāṇakaaviññāṇakaratanam, idam 20
majjhe bhinditvā tuyham dammi, ehi ubho agāram ajjhāvasāmā“⁹ 'ti.
Thero tassa kāmesu ādinavam kathetvā uṭṭhāyāsanaṁ vihāram gantvā
„dittṭho te Ānanda Rojo“ ti Satthārā pucchito „āma bhante“ ti vatvā
„kim assa kathesīti“ vutte „bhante mam Rojo gharāvāsena nimantesi,
ath' assāham gharāvāse c' eva kāmaguṇesu ca ādinavam kathesin“ ti. 25
Satthā „na kho Ānanda Rojo Mallo idān' eva pabbajite gharāvāsena
nimantesi“¹⁰, pubbe pi nimantesi¹⁰ yevā“ 'ti vatvā tena yācito
atītam āhari:

¹ C^k C^s -to. ² Bⁱ B^p jāto. ³ so B^p; C^k C^s aham ca asitābhuyā ti, Bⁱ aham
asitābhu. ⁴ Bⁱ dhammade-. ⁵ Bⁱ asitābhūjātakam catuttham. ⁶ C^k gihī-. ⁷ Bⁱ
adds tassa. ⁸ C^k C^s gihī-. ⁹ Bⁱ ajhāvasissāmā. ¹⁰ Bⁱ -teti.

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto aññatarasmiṃ nigamaḡāme¹ brāhmaṇakule nib-
 battitvā vayappatto isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese²
 ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya³ Bārāṇasiṃ patvā rājuy-
 5 yāne vasitvā punadivase Bārāṇasiṃ pāvisi. Ath' assa Bārā-
 ṇasīseṭṭhi⁴ cāravihāre⁵ paṣḍitvā gehaṃ netvā bhojetvā uyyāne
 vasanattthāya paṭiññāṃ gahetvā taṃ paṭijagganto⁶ uyyāne vasā-
 pesi. Te aññamaññaṃ uppannasinehā ahesuṃ. Ath' ekadivasam
 Bārāṇasīseṭṭhi¹ Bodhisatte pemavissāsavāsena evaṃ cintesi:
 10 „pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyaṃ⁷ Vacchanakhaṃ
 paribbājakaṃ uppabbājetvā sabbaṃ vibhavaṃ majjhe bhinditvā
 tassa datvā dve pi samaggavāsaṃ vasissāmā“ 'ti so ekadi-
 vasam bhattakiccapariyosāne⁸ tena saddhiṃ madhurapaṭisan-
 thāraṃ katvā „bhante Vacchanakha, pabbajjā nāma dukkhā,
 15 sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjamānā
 vasāmā“ 'ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sukhā gharā Vacchanakha sahiraññā sabhojanā

yattha bhutvā ca pītvā ca sayeyyātha anussuko⁸ ti. 168.

Tattha sahiraññā ti sattaratanasampannā, sabhojanā ti bahukkhādanīya-
 20 bhojanīyā⁹, yattha bhutvā ca pītvā ca 'ti yesu sahiraññāsabhojanesu gharesu
 nānaggarasāni bhojanāni paribhuñjitvā nānāpānāni ca pivitvā¹⁰, sayeyyātha
 anussuko⁸ ti yesu alaṃkate¹¹ sirisayanapīṭthe anussuko⁸ hutvā sayeyyāsi.
 tena¹² gharā nāma atīviya sukhā ti.

Ath' assa¹³ sutvā Bodhisatto „mahāseṭṭhi, tvaṃ aññāna-
 25 tāya kāmagiddho hutvā gharāvāsassa guṇaṃ¹⁴ pabbajjāya ca
 agūṇaṃ kathesi, gharāvāsassa te agūṇaṃ kathessāmi, suṇāhi
 dānīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ omits nigama. ² Bⁱ -ppadese. ³ Bⁱ loṇampilapaṭivesanattthāya. ⁴ C^s C^s -si-.

⁵ Bⁱ ācūra-, B² iriyāpathe ⁶ C^k -ggento ⁷ C^k -ya, C^s -ya corr. to -yaṃ.

⁸ Bⁱ -ssukko. ⁹ C^k Bⁱ -niyabhojanīyā, C^s -niyabhojanīyā corr. to -niyabhojanīyā.

¹⁰ C^k pītvā. ¹¹ Bⁱ -tesu, C^s adds sirikate. ¹² Bⁱ tenassa. ¹³ Bⁱ adds vaca-

naṃ. ¹⁴ Bⁱ adds kathesi.

2. Gharā nānīhamānassa¹ gharā nābhaṇato musā
gharā nādinnaḍaṇḍassa paresaṁ anikubbato,
evaṁ chiddaṁ durabhibhavaṁ ko gharaṁ paṭipajjati. 169.

Tattha gharā nānīhamānassa² ti niccakālaṁ kasigorakkhādikara-
ṇena³ anīhamānassa avāyamaṇṭassa gharā nāma n' atthi, gharāvāso⁴ na⁵ 5
paṭiṭṭhā⁶ ti attho, gharā nābhaṇato musā ti khettaṭṭhuhiraññasuvap-
pādināṁ⁷ atthāya amusā bhaṇato pi gharā nāma n' atthi, gharā nādinnaḍa-
ṇassa paresaṁ anikubbato ti naādinnaḍaṇḍassāpi⁸ agahitaḍaṇḍassa nik-
khittaḍaṇḍassa paresaṁ anikubbato gharā nāma n' atthi, yo pana ādinnaḍaṇḍo⁹
huvā paresaṁ dāsakammakarādīnaṁ tasmiṁ tasmiṁ aparādhe aparādhānuruṇāṁ 10
vadhābandhanaacchedanātālanādivasena karoti tass' eva gharāvāso saṇṭhaṭṭi attho,
evaṁ chiddaṁ durabhibhavaṁ ko gharaṁ paṭipajjati taṁ dāni evaṁ
etesāṁ kuhaṇādināṁ¹⁰ akaraṇe satī taya tāya¹¹ pariḥāniyā chiddaṁ¹² karaṇe pi satī
niccam eva kātābato durabhisambhavaṁ durārādhaniyāṁ¹³ niccaṁ karontassāpi
vā¹⁴ durabhisambhavaṁ eva¹⁵ duppūraṁ gharāvāsaṁ ahaṁ nipparitaṁ¹⁶ huvā 15
ajjhāvasissāmiti ko gharaṁ paṭipajjati¹⁷.

Evaṁ Mahāsatto gharāvāsassa dosaṁ kathetvā uyyānaṁ
eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi:
„Tadā Bārāpasīsetṭhi¹⁸ Rojo Mallo ahosi, Vacchanakhaparibbājako 20
pana ahaṁ evā¹⁹ ti. Vacchanakhajātakaṁ¹⁹.

6. Bakajātaka.

Bhaddako vatayaṁ²⁰ pakkhiti. Idaṁ Satthā Jetavane
viharanto ekaṁ kuhakaṁ ārabha kathesi. Taṁ hi Satthā ānetvā
dassitaṁ²¹ disvā „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako 25
yevā²² ti vatvā atītaṁ āhari:

¹ all three MSS. nāniha-. ² C^k Bⁱ nāniha. ³ Bⁱ -kāṇena. ⁴ C^k -vāsa. ⁵ Bⁱ
pana. ⁶ C^k paṭiṭṭhāsī, C^s paṭiṭṭhāsī corr. to paṭiṭṭhasī. ⁷ C^k -suvaññādīnaṁ,
C^s -suvaññādīnaṁ corr. to -suvapṇādīnaṁ, Bⁱ -suvapṇadīni. ⁸ so B^p; C^k naadi-
C^s nadi- corr. to naadi-, Bⁱ naadinnaṇassāpi. ⁹ C^k C^s adinna-. ¹⁰ C^s kuhaṇā-
corr. to kuhaṇā-, Bⁱ ihaṇā-, B^p kathaṇanādīnaṁ. ¹¹ C^k Bⁱ only one tāya. ¹²
C^k C^s chidda, Bⁱ chinua, B^p chinnaṁ. ¹³ C^k -niyaṁ, Bⁱ durabhavanīyaṁ, B^p
dūrabhāvanīyā. ¹⁴ B^p omits vā, Bⁱ taṁ. ¹⁵ Bⁱ adds evaṁ. ¹⁶ Bⁱ B^p nippuri-
tavāso. ¹⁷ C^k C^s -pajjissatīti. ¹⁸ C^k C^s -si. ¹⁹ Bⁱ adds paṇcamāṁ. ²⁰ Bⁱ
toyaṁ. ²¹ Bⁱ dassī-.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantaḍḍese¹ ekasmiṃ sare maccho hutvā
 mahāparivāro vasi². Ath' eko bako „macche khādisāṃhīti“
 sarassa āsannaṭṭhāne sīsaṃ pāṭetvā pakkhe pasāretvā mandam
 5 mandam³ macche olokento aṭṭhāsi tesam pamādaṃ āgama-
 yamāno. Tasmiṃ khaṇe Bodhisatto macchagaṇaparivuto gocaraṃ
 gaṇhanto taṃ ṭhānaṃ pāpuṇi. Macchagaṇo taṃ bakaṃ passi-
 tvā pathamaṃ gātham āha:

1. Bhaddako vat' ayaṃ⁴ pakkhī diḍo kumudasannibho,
 10 vūpasantehi pakkhehi mandamando va jhāyatīti. 170.

Tattha mandamando va jhāyatīti abalabalo⁵ viya hutvā kiñci ajānanto
 viya ekako va jhāyatīti.

Atha naṃ Bodhisatto oloketvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Naṃsa sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
 15 amhe diḍo na pāleti, tena pakkhī na phandatīti. 171.

Tattha anaññāya ti ajānitvā, amhe diḍo na pāletīti esa diḍo amhe
 na rakkhati na gopāyati. katarā nu kho etena kabaḷaṃ karissāmi upadhāreti,
 tena pakkhī na phandatīti ten' esa sakuṇo na phandati na calatīti.

Evam vutte macchagaṇo udakaṃ khobhetvā⁶ bakaṃ pa-
 20 lāpesi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā
 bako kuhako ahoṣi, maccharājā pana aham evā“⁸ ti. Bakajātaṃ⁹.

7. Sāketajātaṃ.

Ko nu kho bhagavā hetū 'ti. Idaṃ Satthā Sāketam
 25 upanissāya viharanto Sāketam brāhmaṇaṃ ārabba katesi. Vat-
 thum⁹ pan' ettha atītaṃ pi paccuppannam pi heṭṭhā Ekanipāte ka-
 thitaṃ eva.

¹ Bⁱ -ppadese. ² C^k vasi. ³ Bⁱ mandamando. ⁴ Bⁱ vatāyaṃ. ⁵ Bⁱ aphalaphalo.

⁶ C^s khobetvā, Bⁱ khotetvā. ⁷ Bⁱ ahammadesanaṃ. ⁸ Bⁱ ekajātaṃ chaṭṭhaṃ.

7. Cfr. supra vol. I p. 308. ⁹ Bⁱ vatthu.

Tathāgatassa pana vihāraṃ gatakāle bhikkhu „sineho nām' esa bhante kathaṃ patiṭṭhātīti“¹ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Ko nu kho bhagavā hetu ekacce idha puggale
atīva hadayaṃ nibbāti² cittaṃ cāpi³ pasīdatīti. 172.

Tass' attho: ko nu kho hetu yena idh' ekacce puggale diṭṭhamatte yeva hadayaṃ atīviya nibbāyati⁴ suvāsītassa⁵ udakassa⁶ ghaṭṭasahassena parisittam viya sīlalaṃ hoti, ekacce na nibbātī⁷, ekacce⁸ diṭṭhamatte yeva cittaṃ⁹ pasīdati mudum¹⁰ hoti pemavasena allīyati, ekacce na allīyati.

Atha nesam Satthā pemakāraṇaṃ dassento dutiyaṃ gātham āha: 19

2. Pubbe va¹¹ sannivāsena paccuppannahitena vā
evaṃ¹² taṃ jāyate pemaṃ uppalaṃ va yathōdake ti. 173.

Tass' attho: bhikkhave pemaṃ nām' etaṃ dvīhi kāraṇehi jāyati purima-bhave mātā vā pitā vā dhītā vā putto vā¹³ bhātā¹⁴ vā bhagini¹⁵ vā pati vā¹⁶ bhariyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā yo yena saddhiṃ ekaṭṭhāne vutthapubbo¹⁷ 15
tassa iminā pubbeva¹⁸ sannivāsena va¹⁹ bhavantare anubandhanto so²⁰ sineho na vijahati, imasmiṃ attabhāve katena paccuppannahitena vā evaṃ²¹ taṃ jāyate pemaṃ, imehi dvīhi²² taṃ²³ pemaṃ nāma²⁴ jāyati, yathā kiṃ: uppalaṃ va yathōdake ti vakārassa rassattaṃ kataṃ²⁵ samuccayatthe c' esa²⁶ vutto, tasmā uppalaṃ ca sesaṃ ca²⁷ jalajapupphaṃ yathā udake jāyamaṇaṃ dve kāraṇāni²⁸ 20
nissāya jāyati udakaṃ c' eva kalalaṃ ca tathā etehi dvīhi²⁹ kāraṇehi pemaṃ jāyati³⁰ evam ettha attho daṭṭhabbo.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇi ca ime va³¹ dve janā ahesuṃ, putto pana aham evā“³² ti. Sāketajāṭakam³².

23

¹ Bⁱ patiṭṭhātīti. ² C^k nibbāni, Bⁱ nippāti. ³ C^s cittaṃ vāpi, Bⁱ vittaṃ cāpi.
⁴ Bⁱ nibbātī, B^p nibbāti. ⁵ so B^p; C^k C^s sukhāsītassa, Bⁱ suvāsītassa. ⁶ C^s
udassa. ⁷ Bⁱ nibbāni, B^p nippāti. ⁸ C^s adds va. ⁹ Bⁱ vittaṃ. ¹⁰ Bⁱ mudukaṃ.
¹¹ so Bⁱ B^p; C^k pubbena, C^s pubbena corr. to pubbe va. ¹² C^s evan. ¹³ Bⁱ
puttā vā dhītā vā. ¹⁴ Bⁱ bhātaro. ¹⁵ C^s Bⁱ bhagini, C^k bhaginī. ¹⁶ C^k omits
pati vā, Bⁱ patini vā. ¹⁷ C^k Bⁱ vutta-, C^s vutta- corr. to vuttha. ¹⁸ Bⁱ puppena,
B^p puppe. ¹⁹ C^s -seneva. ²⁰ Bⁱ pi. ²¹ Bⁱ evan. ²² C^s dvīhi, Bⁱ dīhi. ²³ Bⁱ
omits taṃ. ²⁴ Bⁱ omits nāma. ²⁵ Bⁱ kathaṃ, C^s kathaṃ corr. to kataṃ. ²⁶
C^k ceva, C^s cevassa corr. to cesa. ²⁷ Bⁱ yesaṃ ca, C^s sesa. ²⁸ Bⁱ kāraṇe. ²⁹ C^s
dvīhi. ³⁰ Bⁱ jāyati. ³¹ Bⁱ omits va. ³² Bⁱ adds sattamaṃ.

8. Ekapadajātaka.

Imgha¹ ekapadam tātā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kuṭumbikaṃ ārabba kathesi. Sāvatti-vāsiko kir' esa kuṭumbiko. Ath' assa ekadivasam aṃke nisinno putto atthassa²
 5 dvāraṃ nāma pañhaṃ pucchi. So „buddhavisayo esa pañho, na naṃ añño kathetuṃ sakkhissatīti“ puttam gahetvā Jetavanam gantvā Satthāraṃ vanditvā „bhante, ayam me³ dārako ūrumhi nisinno atthassa dvāraṃ⁴ pañhaṃ pucchi, aham⁵ taṃ ajānanto idhāgato, kathetha bhante imam pañhan“ ti. Satthā „na kho upāsaka ayam dārako
 10 idān' eva atthagavesako pubbe pi atthagavesako va hutvā imam pañham paṇḍite pucchi, porāṇakapaṇḍitāpi 'ssa kathesuṃ, bhavaśam-khepagatattā pana na sallakkhesīti“ vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena
 15 seṭṭhiṭṭhānam labhi. Ath' assa putto daharo⁶ kumāro ūrumhi nisīditvā „tāta mayham ekapadam anekatthanissitam ekaṃ⁷ kāraṇam kathethā“ 'ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Imgha ekapadam tāta anekatthapadanissitam

kiñci saṃgāhikam brūsi⁸ yen' atthe sādhayemase ti. 174.

20* Tattha imghā 'ti yācanatthe codanatthe vā nipāto, ekapadan ti ekaṃ kāraṇapadam ekaṃ kāraṇūpasamhitam vā vyañjanapadam⁹, anekatthapadanissitan ti anekāni atthapadāni kāraṇapadāni nissitam, kiñci saṃgāhikam brūnīti¹⁰ kiñci ekaṃ bahunnam padānam saṃgāhikam brūhi¹¹, ayam eva vā pāṭho, yenatthe sādhayemase ti yena kena padena anekatthanissitena
 25 mayam¹² attano vaḍḍhiṃ¹³ sādheyyāma tam me¹⁴ kathēhīti pucchi¹⁵.

Ath' assa pitā kathento dutiyam gātham āha:

2. Dakkheyyekapadam¹⁶ tāta anekatthapadanissitam

tañ¹⁷ ca sīlena saṃyuttaṃ khantiyā upapāditaṃ

alam mitte sukhāpetuṃ amittānam dukhāya cā 'ti. 175.

¹ Bⁱ Imgha. ² so C^k B^p; C^s Bⁱ athassa. ³ Bⁱ ayaṃme, C^s ayameva. ⁴ so B^p; C^k atthamissa dvāraṃ, C^s athassa dvāraṃ, Bⁱ athassa dvāra. ⁵ C^s Bⁱ ahan. ⁶ Bⁱ -ra. ⁷ Bⁱ etaṃ. ⁸ C^s Bⁱ B^p brūhi. ⁹ Bⁱ byañjana-. ¹⁰ Bⁱ brūhīcīti, B^p brūhīti, C^s brūsi. ¹¹ C^k brūsi. ¹² Bⁱ mayham. ¹³ Bⁱ vaḍḍhi. ¹⁴ Bⁱ omits tam me. ¹⁵ Bⁱ pucchati. ¹⁶ C^k C^s -dan. ¹⁷ C^k nañ.

Tattha dakkheyyekapadan ti dakkheyyakapadam, dakkheyyam nāma lābhuppādakassa jeṭṭhakassa¹ kusalassa nāpasampayuttam² viriyam, anekatthapadanissitan ti evam vuttappakāram viriyam anekehi atthapadehi nissitam, katarehīti silādhi, ten' eva tañ ca silena samyuttan³ ti ādim āha, tass' attho: tañ ca pan' etam viriyam ācārasīlasampayuttam adhivāsana-khantiyā upe-⁵ tam mitte sukhāpetum amittānañ ca dukkhāya alam samattham, ko hi nāma lābhuppādānāpasampayuttakusalaviriyasamannāgato⁴ ācārakhantisampanno mitte sukhāpetum āmitte vā dukkhāpetum na sakkotīti⁵.

Evam Bodhisatto puttassa pañham kathesi. So pi pitu kathitanayen' eva attano attham sādhetvā yathākammaṃ gato.¹⁰

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne pitāputtā sotāpattiphale patiṭṭhitā) „Tadā putto ayam eva ahoṣi, Bārāṇasīseṭṭhi⁶ pana aham evā“ ti. Eka-pada-jātakam⁷.

9. Haritamātajātaka.

15

Āsivisaṃ mamaṃ⁸ santan ti. Idam Satthā Veluvane viharanto Ajātasattum ārabha kathesi. Kosalarājassa hi⁹ pitā Mahā-kosalo Bimbisāraraṇṇo dhītaram dadamāno dhītu nahānamulāṃ Kāsi-gāmakam¹⁰ nāma adāsi. Sā Ajātasattunā pitughātakamme kate raṇṇo sinehena nacirass' eva¹¹ kalam akāsi. Ajātasattumātari kālakatāya¹² pi taṃ gāmaṃ bhuñjat' eva Kosalarājā, „pitughātakassa corassa mama kulasantakam gāmaṃ na dassāmiti“ tena saddhiṃ yujjhati. Kadāci mātulassa jayo hoti kadāci bhāgineyyassa. Yadā pana Ajātasattu jināti tadā¹³ rathe dhajam ussāpetvā mahantena yasena nagaram pavisa-²⁵ sati, yadā pana parājijati tadā domanassappatto kañci¹⁴ ajānāpetvā va pavisati. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū¹⁵ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum¹⁶: „āvuso Ajātasattu mātulam jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti¹⁷“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave

¹ Bⁱ Bp chekassa. ² C^s -yutta. ³ C^k C^s sampayuttan ⁴ C^s -yuttam, Bⁱ dakañāpa-sampayuttam- ⁵ C^k sakkotīti, C^s sakkotīti corr. to sakkotīti. ⁶ C^k C^s -si. ⁷ Bⁱ adds aṭṭhamam. ⁸ C^k C^s mama, Bⁱ mañ si, Bp pi mam. ⁹ Bⁱ omits hi. ¹⁰ Bⁱ kāsakagā-. ¹¹ Bⁱ cirasseva, C^s cirasseva corr. to nacirasseva ¹² Bⁱ kālākatāya. ¹³ Bⁱ adds sopanassappatto (for soma-). ¹⁴ Bⁱ kinci, C^s kiñci corr. to kañci. ¹⁵ Bⁱ bhikkhu, C^k C^s omit bhikkhū. ¹⁶ Bⁱ samuṭṭhasum. ¹⁷ Bⁱ omits hoti.

etarahi kathāya sannisinna¹ "ti pucchitvā „imāya nāmā 'ti vutte „na bhikkhave idāni pubbe p' esa jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti"² vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 5 Bodhisatto nīlamanḍukayoniyaṃ nibbatti. Tadā manussa
 nadīkandarādīsu³ tattha⁴ tattha macchagaṇḍhanatthāya⁵ kumi-
 nāni oḍḍesuṃ. Ekasmiṃ kumine bahu⁶ macchā pavisiṃsu.
 Ath' eko udakāsīvisu⁷ macche khādanto taṃ kuminaṃ pāvisi.
 Bahumacchā ekato hutvā taṃ khādantā ekalohitaṃ⁸ akaṃsu.
 10 So paṭisaraṇaṃ apassanto maraṇabhayaṭṭajjito kuminamukhena
 nikkhamitvā vedanāmatto⁹ udakapariyante nipajji. Nīlaman-
 ḍuko pi tasmiṃ khaṇe uppatitvā kuminamūlamatthake nipanno
 hoti. Āsīvisu¹⁰ vinicchayaṭṭhānaṃ alabhanto tattha¹¹ nipannaṃ¹²
 disvā „samma¹³ nīlamanḍuka imesaṃ macchānaṃ¹⁴ kiriya ruc-
 15 cati tuyhaṃ" ti pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Āsīvisaṃ¹⁵ mamaṃ¹⁶ santaṃ¹⁷ pavitṭhaṃ kumināmukhaṃ
 ruccate haritāmātā¹⁸ yaṃ maṃ khādanti macchakā ti. 176.

Tattha āsīvisaṃ mama¹⁹ santaṃ ti maṃ āgatavisaṃ²⁰ samānaṃ,
 ruccate haritāmātā yaṃ maṃ khādanti macchakā ti²¹ etaṃ²² tava²³
 20 ruccati haritamanḍukaṭṭā 'ti vadati.

Atha naṃ haritamanḍuko „āma samma ruccati, kiṃkāraṇā:
 sace tvaṃ hi tava padesaṃ āgate macche khādasi²⁴ macchāpi

¹ C^k hoti, C^s hoti corr. to hotiti. ² C^k nadīkandarādīsu, C^s nadikandarādīsu, Bⁱ nadīkandarādīsu. ³ Bⁱ vatthu. ⁴ C^k macchā-, C^s macchaṃ gaṇḍhanatthāya corr. to macchagaṇḍhanatthāya, Bⁱ macchagaṇḍattāya. ⁵ C^s bahuṃ corr. to bahu, Bⁱ bahu. ⁶ C^s Bⁱ -si-. ⁷ Bⁱ ekaṃ-. ⁸ C^k vedanāmatto corr. to- mahanto, Bⁱ vedanāpatto, B^p -nappatto. ⁹ C^s āsīvisu, Bⁱ āsivīnesā. ¹⁰ Bⁱ omits tattha. ¹¹ Bⁱ nipannakā. ¹² Bⁱ ampa. ¹³ Bⁱ maccānaṃ, C^s maccānaṃ corr. to macchānaṃ. ¹⁴ C^k -sa, C^s āsīvisa corr. to āsīvisaṃ, Bⁱ āsīvisam. ¹⁵ C^s mamaṃ corr. to mamaṃ, Bⁱ paṣi, B^p pīmaṃ. ¹⁶ Bⁱ santi. ¹⁷ Bⁱ paharītā-, C^s bharītā-. ¹⁸ Bⁱ piṣi, C^s mamaṃ. ¹⁹ Bⁱ -sa. ²⁰ C^k C^s omit ti. ²¹ Bⁱ omits etaṃ. ²² so Bⁱ B^p; C^k tāva, C^s tava corr. to tāva. ²³ Bⁱ khādati, C^s khādati corr. to -si.

attano padesaṃ āgataṃ taṃ khādanti, attano attano¹ visaye padese gocarabhūmiyaṃ² abalavā nāma n' atthīti³ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Vilumpat' eva puriso yāv' assa upakappati,
yadā c' aññe vilumpanti⁴ so vilutto vilumpatīti. 177. 5

Tattha vilumpateva yāvassa upakappatīti yāva⁴ purisassa issariyaṃ upakappati ijjhati⁵ pavattati tāva so aññaṃ vilumpati yeva, yāva so upakappatīti pi pāṭho, yattakaṃ kālaṃ so puriso sakkoti vilumpitun ti attho, yadā c' aññe vilumpantīti yadā ca⁶ aññe issarā hutvā vilumpanti⁷, so vilutto vilumpatīti atha so vilumpako aññehi⁸ vilumpati, vilumpate ti pi pāṭho, 10
ayam ev' attho⁹, vilumpanatīti¹⁰ paṭhanti, tass' attho na¹¹ sameti, evaṃ vilumpako puna vilumpanā pāpuṇatīti.

Bodhisattena aṭṭe vinicchite udakāsivisassa dubbalabhāvaṃ
ñatvā „paccāmittaṃ gaṇhissāmā¹²“ ti macchagaṇā kumina-
mukhā nikkhamitvā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpetvā pakkā- 15
muṃ¹³.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā udakāsivo¹⁴ Ajātasattu ahosi, nilamaṇḍuko pana aham evā“
'ti. Haritamātajātakaṃ¹⁵.

10. Mahāpiṇḍalajātaka.

20

Sabbo jano ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Deva-
dattaṃ ārabha kathesi. Devadatte¹⁶ Satthari āghātaṃ¹⁷ bandhitvā
navamāsaccayena Jetavanadvārakoṭṭhake¹⁸ paṭhaviyaṃ¹⁹ nimugge Jeta-
vanavāsino ca sakalaratṭhavāsino ca „Buddhapāṭikaṇṭako²⁰ Devadatto
paṭhaviyā²¹ gilito, nihatapaccāmitto dāni²² Sammāsambuddho jāto“ ti 25

¹ Bⁱ only one attano. ² C^k C^s gocarabhūmiṃ, Bⁱ gocarabhūmiyaṃ. ³ C^k -penti, C^s vilumpenti, Bⁱ vilumpanti, B^p viluppanti. ⁴ Bⁱ adds assa. ⁵ Bⁱ icchati. ⁶ C^k C^s omit ca. ⁷ C^k -tīti, C^s vilumpantīti. ⁸ Bⁱ aṭṭesa hi. ⁹ Bⁱ ayam etta attho. ¹⁰ C^k vilumpanaṃ tīti, C^s vilumpanatīti pi, Bⁱ vilumpatīti, B^p vilappati twice. ¹¹ C^k va, C^s va corr. to na. ¹² Bⁱ -mi. ¹³ Bⁱ pakkamuṃ. ¹⁴ C^s Bⁱ -si-. ¹⁵ Bⁱ -mātu- and adds navamaṃ, B^p haritamāṇḍukajā-. ¹⁶ C^k C^s -tto. ¹⁷ Bⁱ -jaṇi. ¹⁸ C^k C^s -k' idhake. ¹⁹ Bⁱ paṭhaviyaṃ. ²⁰ Bⁱ -kaṇḍako. ²¹ Bⁱ paṭhaviyā. ²² Bⁱ idāni.

tutṭhapapaṭṭhā ahesuṃ. Tesāṃ sutvā paramparāghosena¹ sakala-Jambudīpa-vāsino yakkhabhūta devagaṇā ca tutṭhapapaṭṭhā evaṃ eva ahesuṃ. Ath' ekadivasāṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathāṃ samutṭhāpesuṃ²: „āvuso, Devadatte paṭhaviyaṃ nimugge³ 'Buddhapaṭikaṇṭako'⁴ Devadatto⁵ paṭhaviyā⁶ gilito⁷ ti⁸ mahājano attamano jāto⁹ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁰ ti pucchitvā „imāya nāmā¹¹ ti vutte „na bhikkhave idān' eva Devadatte¹² mate mahājano¹³ tussati c' eva hasati ca, pubbe pi tussati c' eva hasati cā¹⁴ ti vatvā atitāṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Mahāpiṇḍalo nāma rājā adhamena visamena rajjaṃ kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto daṇḍabalijaṃghakalahāpanādigahapena ucchuyante ucchuṃ viya janaṃ¹⁵ pīlesi kakkhaḷo¹⁶ pharuso sāhasiko, paresu anudda-yamattam pi nāṃ' assa n' atthi, gehe itthīnam pi puttadhītānam pi amaccabrāhmaṇagahapatiādīnaṃ¹⁷ pi appiyo amanāpo, akkhimhi patitarajaṃ¹⁸ viya bhattapiṇḍe sakkharā viya paṇhiṃ vijjhivā pavitṭhakaṇṭako¹⁹ viya ca ahosi. Tadā Bodhisatto Mahāpiṇḍalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṇḍalo dīgharattaṃ rajjaṃ kāretvā kālāṃ akāsi. Tasmiṃ kālakate²⁰ sakala-Bārāṇasī-vāsino²¹ haṭṭhatutṭhā mahāhasitaṃ hasitvā dārūnaṃ²² sakaṭasahasena Mahāpiṇḍalaṃ jhāpetvā anekehi ghaṭasahashehi ālāhanaṃ²³ nibbāpetvā Bodhisattaṃ rajje abhisinīcitvā „dhammiko no rājā laddho²⁴ ti haṭṭhatutṭhā nagare ussavabheriṃ²⁵ carāpetvā samussitadhajapaṭākāṃ²⁶ naṃ²⁷ nagaraṃ alaṃkaritvā dvāre dvāre²⁸ maṇḍapaṃ kāretvā vipakinnalājakusumamaṇḍita-
talesu alaṃkatamaṇḍapesu nisīditvā khādīṃsu c' eva pivīṃsu²⁹ ca. Bodhisatto pi alaṃkatamahātale samussitasetacchattassa

¹ Bⁱ parampara-. ² Bⁱ samuttha-. ³ so B^p; C^k C^s Bⁱ devadatto - - -gge. ⁴ C^k C^s -kaṇṭake, Bⁱ -kaṇḍako. ⁵ C^k C^s -tte. ⁶ Bⁱ pathaviyā. ⁷ C^k C^s -te. ⁸ C^k C^s omit ti. ⁹ Bⁱ -tto. ¹⁰ C^k -ne, C^s -ne corr. to -no. ¹¹ Bⁱ mahājanaṃ. ¹² C^s Bⁱ -lo, Bⁱ adds dārako. ¹³ C^s -ādīnaṃ, Bⁱ -patikādīnaṃ. ¹⁴ C^k C^s patitāna-. ¹⁵ Bⁱ pavitṭhakaṇḍako. ¹⁶ Bⁱ kālāṃkate. ¹⁷ C^k C^s -si-. ¹⁸ C^s dārūnaṃ corr. to dārūnaṃ. ¹⁹ C^k C^s ālā-. ²⁰ Bⁱ ussavabheri. ²¹ so B^p; C^k C^s -paṭākā. ²² Bⁱ B^p omit naṃ. ²³ Bⁱ only one dvāre. ²⁴ so B^p; C^k pivīsuṃ, C^s pivīsuṃ, Bⁱ pivīsu.

pallamkavarassa majjhe mahāyasaṃ anubhavanto nisīdi, amaccā
ca brāhmaṇagahapatiratthikadovārikādayo ca rājānaṃ pari-
vāretvā atthamsu. Ath' eko dovāriko nāma avidūre¹ thatvā
assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṃ disvā „samma
dovārika, mama pitari kālakate² sabbe tuṭṭhapahatṭhā ussavaṃ
kīlāntā vicaranti, tvaṃ parodamāno tṭhito, kin nu kho mama
pitā tav' eva piyo ahosi manāpo“ ti pucchanto paṭhamam
gātham āha:

1. Sabbo jano hiṃsito Piṅgalena, (Cfr. Dh. p. 149.)

tasmim̐ mate paccayaṃ³ vedayanti,

piyo nu te āsi akaṇhanetto⁴,

kasmā nu tvaṃ rodasi dvārapālā 'ti. 178.

Tattha hiṃsito ti nāmappakārehi daṇḍabaliādīhi pīlito, Piṅgalenā 'ti
piṅgalakkhena, tassa kira dve pi akkhīni nibbīṭṭhapiṅgalāni⁵ bilālakkhivaṇṇāni⁶
ahesuṃ, ten' ev' assa Piṅgalo ti nāmaṃ akaṇṇsu, paccayaṃ⁷ vedayantīti pīḍo
pavedayanti, akaṇhanetto⁸ ti piṅgalanetto, kasmā nu tvaṃ ti kena nu⁹ kāra-
ṇena tvaṃ rodasi Atthakathāyaṃ¹⁰ pana kasmā tvaṃ¹¹ ti pāṭho

So tassa vacanaṃ sutvā „nāhaṃ 'Mahāpiṅgalo mato' ti
sokena¹² rodāmi, sīsam āssa me sukhaṃ¹³ jātaṃ, Piṅgalarājā
hi pāsādā orohanto¹⁴ cārohanto¹⁵ ca kammāramuṭṭhikāya ha-
nanto¹⁶ viya mayhaṃ sīse atṭhatṭha¹⁷ khaṭake deti, so paralokaṃ
gantvāpi¹⁸ mama sīse dadamāno viya nirayapālānaṃ pi Ya-
massa¹⁹ sīse khaṭake dassati, atha naṃ²⁰ te 'ativiya amhe
bādhatīti' puna idh' eva ānetvā vissajjeyyūṃ, atha me so puna
pi²¹ sīse khaṭake dadeyyā 'ti bhayenāhaṃ rodāmīti“ imam at-
thaṃ pakāsento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī nātidūre. ² Bī kālānikate. ³ C^s Bī paccayā. ⁴ so B^p; C^s akaṇṇa-, C^s
akaṇṇa- corr. to akaṇṇa-, Bī aṇḍanetto. ⁵ Bī nibbiddha-. ⁶ C^s bilāla-, Bī pi-
lāla-. ⁷ Bī paccayā. ⁸ so Bī B^p; C^s C^s akaṇṇa-. ⁹ Bī adds kho ¹⁰ C^s C^s
-yam, Bī -ya. ¹¹ C^s tucan, C^s tun. ¹² Bī omits sokena. ¹³ Bī sisassa me
sukha. ¹⁴ Bī otaranto. ¹⁵ Bī ārohanto, C^s has added cāro-. ¹⁶ C^s hapanto,
Bī pāharanto. ¹⁷ C^s atṭha atṭha. ¹⁸ Bī omits pi. ¹⁹ Bī yamassāpī. ²⁰ C^s nan,
C^s san corr. to nan. ²¹ Bī omits pi.

2. Na me piyo āsi akaṇṇanetto,
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato hinseyya maccurājam,
so hiṃsito āneyya puna idhā 'ti. 179.

5 Atha naṃ Bodhisatto „so rājā dārūnaṃ vāhasahassena¹
daḍḍho, udakaghaṭasatehi sittā sāpi 'ssa ālāhanabhūmi² sam-
antato khatā³, pakatiyā ca paralokaṃ gatā nāma aññatra-
gativasā⁴ puna ten' eva sarīrena na⁵ āgacchanti⁶, mā tvam
bhāyīti“ taṃ samassāsento imaṃ gātham āha:

- 10 Daḍḍho vāhasahassehi sitto ghaṭasatehi so,
parikkhatā ca⁷ sā bhūmi, mā bhāyi nāgamissatīti.

Tato paṭṭhāya dovāriko assāsaṃ paṭilabhi. Bodhisatto
dhammena rajjaṃ kāretvā dānādīni puññaṃ katvā yathākam-
maṃ gato.

- 15 Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Piṅgalo¹⁰ Devadatto ahoṣi, putto pana aham evā⁹ 'ti. Mahāpiṅgala-
jātakaṃ¹¹. Upāhanavaggo navamo.

10. SIGĀLAVAGGA.

1. Sabbadāṭṭhajātaka.

- 2.) Sigālo mānattḥaddho ti. Idam Satthā Veḷuvane viha-
ranto Devadattaṃ ārabha katesi. Devadatto Ajātasattum pa-
sādetvā¹² uppāditalābhasakkāraṃ ciraṭṭhitikaṃ kātum nāsakkhi. Nālā-
gripayojane¹³ paṭihāriyassa diṭṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhasak-

¹ so Bp; C^s akaṇṇa, Bⁱ akuṇṇanto. ² Bⁱ vāhasakaṭasahassena. ³ C^s ālā-
hanabhūmi, C^s ālāhana-. ⁴ so C^s C^s; Bⁱ saṅkhatā, Bp khaṇati. ⁵ Bⁱ aññattaga-
tocaso. ⁶ C^s omits na. ⁷ C^s āgacchati corr. to nāgacchaṃ ti. ⁸ so Bp; C^s C^s
parikkhitā ca, Bⁱ sarikkhatāva. ⁹ Bⁱ dhammade-. ¹⁰ Bⁱ Mahāpiṅgalo. ¹¹ Bⁱ
adds dasamaṃ. ¹² Bⁱ paharetvā. ¹³ Bⁱ Bp nālāgiri.

kāro antaradhāyi. Ath' ekadivasam bhikkhū¹ dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto lābhasakkāraṃ uppādetvā ciraṭṭhitikam kātuṃ nāsakkhīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ 'ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano uppannam² lābha- 5 sakkāraṃ antaradhāpesi, pubbe pi antaradhāpesi³ yevā⁴“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi tiṇṇam vedānam aṭṭhāra- sannaṃ⁵ sippānaṃ⁶ pāraṃ⁷ gato. So paṭhavijayamantaṃ⁸ nāma 10 jānāti, paṭhavijayamanto⁹ ti āvajjanamanto⁹ vuccati. Ath' ekadivasam Bodhisatto „taṃ mantam sajjhāyissāmīti“ ekasmiṃ aṅgaṇaṭṭhāne piṭṭhipāsāṇe nisīditvā sajjhāyam akāsi. Taṃ kira mantam aññaṃ¹⁰ vidhirahitaṃ sāvetum¹¹ na sakkā, tasmā naṃ¹² so tathārūpe ṭhāne sajjhāyati. Ath' assa sajjhāyakaṛaṇakāle eko 15 sigālo ekasmiṃ bile nipanno taṃ mantam sutvā va paṇaṇam akāsi, so kira antarātīte attabhāve paṇaṇapaṭhavijayamanto¹² eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto¹³ sajjhāyam katvā utṭhāya „paṇaṇo vata me ayaṃ manto“ ti āha. Sigālo bilā nikkhamitvā „ambho brāhmaṇa, ayaṃ manto tayāpi mam' eva paṇaṇatara¹⁴“ 20 ti vatvā palāyi. Bodhisatto „ayaṃ sigālo mahantaṃ akusalaṃ karissatīti, gaṇhatha gaṇhathā¹⁵“ 'ti thokaṃ anubandhi. Sigālo palāyitvā araṇṇaṃ pāvisi. So gantvā ekaṃ sigālīṃ thokaṃ sarīre ḍasi¹⁶ „kiṃ sāmīti“ ca vutte „mayhaṃ jānāsi na jānā- sīti“ āha. Sā „ajānāmīti¹⁷“ sampaṭicchhi. So paṭhavijayaman- 25 taṃ⁸ parivattetvā anekāni sigālasatāni āṇāpetvā¹⁸ sabbe pi hatthiassasīhavyagghasūkaramigādayo¹⁹ catuppade attano san-

¹ C^k C^s omit bhikkhū, Bⁱ bhikkhu ² Bⁱ -nna ³ Bⁱ antarathāpeti. ⁴ Bⁱ omits yevā. ⁵ C^k C^s -rasañca. ⁶ Bⁱ sippāni. ⁷ Bⁱ pāraṇ. ⁸ C^k C^s paṭhavi-, Bⁱ pathavi-. ⁹ Bⁱ āvajjana-. ¹⁰ Bⁱ añña. ¹¹ Bⁱ sādhetaṃ. ¹² C^k C^s Bⁱ na, B^p omits naṃ. ¹³ Bⁱ so bodhi-. ¹⁴ C^k C^s paṇaṇakaro. ¹⁵ Bⁱ gaṇha gaṇhā. ¹⁶ Bⁱ ḍamsi. ¹⁷ Bⁱ āma jānāmīti. ¹⁸ C^s ānā- corr. to āṇā-. ¹⁹ Bⁱ -siha- dīpiyaggha-.

tike akāsi, katvā ca pana Sabbadāṭho nāma rājā hutvā ekaṃ sigālīm aggamaheśim akāsi. Dvinnam hatthīnam¹ piṭṭhe siho tiṭṭhati, sihapitṭhe Sabbadāṭho sigālo² rājā sigāliyā aggamahe-siyā saddhim nisīdati, mahanto yaso ahoṣi. So yasamahantena
 5 pamajjitvā mānam uppādetvā „Bārāṇasīrajjam³ gaṇhissāmīti“ sabbacatuppadaparivuto Bārāṇasiyā avidūratṭhānam sampāpunī. Parisā dvādasayojanā ahoṣi. So avidūre tṭhito yeva „rajjam vā detu yuddham vā“ ti rañño pesesi. Bārāṇasīvāsino⁴ bhīta-tasitā nagaradvārāni pidahitvā aṭṭhamso. Bodhisatto rājānam
 10 upasamkamitvā „mā bhāyi mahārāja, Sabbadāṭhasigālena sad-dhim yuddham mama bhāro, tṭhapetvāpi maṃ aṇño tena saddhim yujjhituṃ samattho nāma n' atthīti“ so rājānaṃ ca nāgare ca samassāsetvā „kin ti katvā⁵ Sabbadāṭho etaṃ rajjam gaṇhessati, pucchissāmi tāva nan“ ti dvārattālakaṃ⁶ abhirūhitvā⁷ „Sabbadāṭha kin ti katvā imaṃ rajjam gaṇhissasīti“⁸ pucchi. „Si-hanādaṃ nadāpetvā mahājanaṃ saddena santāsetvā gaṇhis-sāmīti“. Bodhisatto „atth' etaṃ“ ti nātvā aṭṭalakā⁹ oruyha „sa-kaladvādasayojaniya - Bārāṇasīnagara - vāsino¹⁰ kaṇṇacchiddāni māsapitṭhena limpantū¹¹“ ti bheriṃ carāpesi. Mahājano bheriyā
 20 ānaṃ sutvā antamaso biḷale upādāya sabbacatuppadānaṃ c' eva attano ca kaṇṇacchiddāni yathā parassa saddaṃ sotuṃ na sakkā evaṃ māsapitṭhena limpi¹². Atha naṃ Bodhisatto puna aṭṭalakam¹³ abhirūhitvā¹⁴ „Sabbadāṭhā“ ti āha. „Kiṃ brāhmaṇā“ ti. „Imaṃ rajjam kin ti katvā gaṇhissasīti“. „Siha-nādaṃ nadāpetvā manusse tāsetvā¹⁵ jīvitakkhayaṃ pāpetvā gaṇhissāmīti“. „Sihanādaṃ nadāpetuṃ na sakkhissasi¹⁶, jāti-sampannā hi surattahatthapādā kesarasīharājāno tādissassa¹⁷ jarasigālassa ānaṃ na karissantīti“. Sigālo mānatthaddho

¹ B² hatthīnam. ² B² sigāla. ³ Ck C^s -si-. ⁴ B² adds nu kho. ⁵ Ck C^s dvāraddhā-. ⁶ B² -rūyhitvā. ⁷ Ck C^s gaṇhissasīti, B² gaṇhissāmīti. ⁸ Ck C^s addhā-. ⁹ Ck C^s -yambarāṇasi-, B² dvārayoniyambārāṇasīnagare-. ¹⁰ B² lañcantu. ¹¹ B² lañcantu. ¹² B² -rūyhitvā. ¹³ C^s tāsetvā? Ck nāsetvā, B² omits manusse tāsetvā. ¹⁴ B² nāsakkhissasīti. ¹⁵ C^s tādissassa corr. to tādissa.

hutvā „aññe tāva sīhā¹ tiṭṭhantu, yassāham² piṭṭhe nisinno
 tañ³ ñeva nadāpessāmīti“ āha. „Tena hi nadāpehi yadi sak-
 kosīti“. So yasmim sīhe nisinno tassa „nadāhīti“ pādena
 saññaṃ adāsi. Sīho hatthikumbhe mukhaṃ uppīletvā tikkhatuṃ
 appativattiyam⁴ sīhanādaṃ nadi. Hatthi⁵ santāsappattā⁶ hutvā 5
 sigālaṃ pādamūle pādetvā pāden' assa sīsaṃ akkamitvā cuppa-
 vicuppaṃ akaṃsu. Sabbadāṭṭho tatth' eva jīvitakkhayaṃ patto.
 Te pi hatthi⁴ sīhanādaṃ sutvā maraṇabbhayaatajjitā aññaṃaññaṃ
 ovijjhivā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇṇimsu. Thapetvā sīhe
 sesāpi⁷ migasūkarādayo sasabīlālapariyosānā sabbe catuppadā 10
 tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇṇimsu. Sīhā palāyitvā araññaṃ
 pavasiṃsu. Dvādasayojaniko⁸ maṃsarāsi⁹ ahosi. Bodhisatto
 aṭṭalakā¹⁰ otarivā nagaradvārāni vivarāpetvā „sabbe attano
 kaṇṇesu māsapiṭṭhaṃ¹¹ apanetvā maṃsatthikā¹² maṃsaṃ haran-
 tū¹³“ 'ti nagare bheriṃ carāpesi. Manussā allamaṃsaṃ khā- 15
 ditvā sesaṃ sukkhāpetvā vallūram akaṃsu. Tasmim kira kāle
 vallūrakaraṇaṃ¹ udapādīti vadanti.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁵ āharitvā imā abhisambuddhagāthā vatvā
 jātakam samodhānesi:

1. Sigālo mānatthaddho va¹⁶ parivārena atthiko 20
 pāpuṇi¹⁷ mahatiṃ bhūmiṃ rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinaṃ. 180.
2. Evam evaṃ¹⁹ manussesu yo hoti parivāravā
 so hi tattha mahā hoti sigālo viya dāṭṭhinaṃ ti. 181.

Tattha mānatthaddho ti parivāraṃ nissūya uppannena mānena thaddho
 parivārena atthiko²⁰ ti uttarim pi parivārena atthiko hutvā, mahatiṃ 25
 bhūmiṃ ti mahantaṃ sampattiṃ, rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinaṃ²¹ ti sabbesaṃ

¹ Bⁱ omits sīhā. ² Bⁱ tiṭṭhantassu haṃ. ³ C^k C^s taṃ. ⁴ Bⁱ appaṭi-. ⁵ all
 three MSS. hatthi. ⁶ Bⁱ -tto. ⁷ Bⁱ avasesāpi. ⁸ C^s -ko corr. to -ke. ⁹ Bⁱ
 -rāsī, C^k C^s -rāsīyo. ¹⁰ C^k C^s addhā-. ¹¹ Bⁱ -piṭṭhi. ¹² Bⁱ maṃsatthikā. ¹³
 Bⁱ āharantū. * ¹⁴ Bⁱ vallūrakāraṇaṃ. ¹⁵ Bⁱ dhammade-. ¹⁶ C^k C^s omit va.
¹⁷ C^k -piṇi. ¹⁸ Bⁱ rājāpi. ¹⁹ C^s evameva, Bⁱ eva. ²⁰ Bⁱ atthiko. ²¹ C^k C^s sabba-
 dāṭṭhin, Bⁱ sabbadāṇitthinaṃ.

dāṭhinaṃ¹ rājā āsi², so hi tattha mahā hotīti so parivārasampanno³ puriso tesu parivāresu mahā nāma hoti, sigālo viya dāṭhinaṃ ti yathā sigālo dāṭhinaṃ⁴ mahā ahosi evaṃ mahā hoti, atha so sigālo viya pamādaṃ ā; ajjitvā taṃ parivāraṃ nissāya vināsaṃ pāpuṇātīti

- 5 „Tadā sigālo Devādatto ahosi rājā Sāriputto⁵, purohito pana eham evā⁶“ ti. Sabbadāṭṭhajātakaṃ⁶.

2. Sunakhajātaka.

- Bālo vatāyaṃ sunakho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ambalakotṭhakaāsanasālāya⁷ bhattabhūñjana sunakhaṃ⁸ ārabha kathesi. Taṃ kira jātakālato paṭṭhāya pāṇiyahārakā⁹ gahetvā tattha taṃ¹⁰ posesuṃ. So aparabhāge tattha bhattaṃ bhuñjanto thullasariro¹¹ ahosi. Ath' ekadivasam eko gāṃavāsī¹² puriso taṃ ṭhānaṃ patto sunakhaṃ disvā pāṇiyahārakānaṃ¹³ uttarisāṭṭhakaṃ ca kahāpaṇaṃ ca datvā gaddūlena¹⁴ bandhitvā taṃ ādāya pakkāmi. So¹⁵ gahetvā 15 niyamāno na vassi, dinnaṃ¹⁶ khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha so puriso „ayaṃ dāni¹⁷ maṃ piyāyatīti“ gaddūlā¹⁸ mocesi. So viṣṭaṭṭhamatto ekavegena āsanasālam eva gato. Bhikkhū taṃ disvā katakaraṇaṃ jānitvā sāyaṇhasamaye dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso āsanasālam¹⁹ sunakho bandhana²⁰ mokkha kusalo 20 viṣṭaṭṭhamatto va puna āgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave so sunakho idān' eva bandhana²⁰ mokkha kusalo, pubbe pi kusalo yevā“ ti vatvā atūtaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārento 25 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²¹ ekasmiṃ mahābhogakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṃ gaṇhi²². Tadā Bārāṇasiyaṃ ekassa manussassa sunakho ahosi, so²³ piṇḍabhattaṃ labhanto thūla-

¹ B² dāṭhinaṃ. ² B² āsi. ³ B² parivarena sampanno. ⁴ B² dāṭhina. ⁵ B² adds ahosi. ⁶ B² adds paṭhamam. ⁷ B² -lāyaṃ. ⁸ B² -bhuñjane, C² C³ bhattaṃ. ⁹ B² pāpuṇihaharakā ¹⁰ B² omits taṃ. ¹¹ C² thūllasariro, B² thūllasariyo. ¹² C² -si. ¹³ B² pāṇiyahārakānaṃ. ¹⁴ B² gaddalena. ¹⁵ so C² C³; B² B³ add taṃ. ¹⁶ C² repeats dinnaṃ. ¹⁷ B² idāni. ¹⁸ C² gaddūla, B² gaddusaṃ? C² naddālā. ¹⁹ C² C³ -lā, B² -lāyaṃ. ²⁰ B² -na. ²¹ B² kāsikaraṭṭhe. ²² C² saṃgaṇhi, B² aggaṇhi. ²³ B² naso.

sarīro jāto. Ath' eko gāmvāsī¹ Bārānasīm āgato tam sunakham
disvā tassa manussassa uttarasāṭakañ² ca kahāpaṇaṇ ca datvā
sunakham gahehvā cammayottena³ bandhitvā yottakoṭṭiyam⁴
gahehvā gacchanto aṭavimukhe⁵ ekaṁ sālāṁ pavisitvā suna-
kham bandhitvā phalake nipajjitvā niddam okkami. Tasmīm 5
kāle Bodhisatto kenacid eva⁶ karaṇīyena aṭaviṁ⁷ pavisanto⁸
tam sunakham yottena bandhitvā ṭhapitam⁹ disvā paṭhamam
gātham āha:

1. Bālo vatāyam sunakho yo varattam na khādati
bandhanā ca pamuñceyya¹⁰ asito¹¹ ca gharam vaje ti. 182. 10

Tattha pamuñceyyā ti pamocetvā¹², ayam eva vā pāḥo, asito¹¹ ca
gharam vaje ti asito¹¹ ti¹³ dhāto¹⁴ suhito hutvā attano vasaṇatṭhānam gac-
cheyya

Tam sutvā sunakho dutiyam gātham āha:

2. Atṭhitam me manasmīm me atho me hadaye katham 15
kālañ ca patikañkhāmī¹⁵ yāva passupatū¹⁶ jano¹⁷ ti. 183.

Tattha atṭhitam me manasmīm me ti yam tumhe kathetha tam mayā
adhiṭṭhitam eva. manasmīm¹⁸ yeva¹⁹ ca²⁰ me etan ti, atho²¹ me hadaye
katham ti atha²² pana me tumhākam pi vacanam hadaye katham eva, kālañ ca
patikañkhāmī²³ kālaṁ patimānemi²⁴, yāva passupatū²⁵ jano²⁶ ti 20
yāvāyam²⁷ mahājano pasupatu niddam okkamatu tāvāham kālaṁ patimānemi²⁴,
itarathā hi²⁸ ayam sunakho palāyatīti ravo uppajjeyya, tasmā rattibhāge²⁹ sab-
besam suttakāle cammayottam khāditvā palāyissamīti.

So evam vatvā mahājane niddam okkante yottam khāditvā
suhito³⁰ hutvā³¹ palāyitvā attano sāmikānam gharam eva gato. 25

¹ Ck Bī -sī. ² Bī uttari-. ³ Bī cammay-. ⁴ Bī yotta-. ⁵ Bī āṭṭavi-. ⁶ Bī
kenaci. ⁷ Bī aṭavi. ⁸ Bī paṭipanto. ⁹ Bī pathavītam. ¹⁰ Ck namuñceyya.
¹¹ Bī asīto, Bp āsīto and asito. ¹² Ck C^s pamuñceyya. ¹³ Ck nī. ¹⁴ Bī tato,
Bp omīti ti dhāto. ¹⁵ Bī paṭikañkhāmī. ¹⁶ C^s passupatu, Bī pasupattu. ¹⁷ Bī
jjano. ¹⁸ C^s adhiṭṭhitam me va tasmīm, ¹⁹ Bī yega. ²⁰ Bī omīti ca. ²¹ Bī atho
²² Bī adds ca. ²³ Bī paṭikañkhāmī. ²⁴ Bī paṭi-. ²⁵ C^s passupatu, Bī pasupattu.
²⁶ Bī jjano, C^s jano corr. to jjano. ²⁷ Ck C^s svāyam. ²⁸ Bī ti. ²⁹ C^s rattibhāge,
Bī adds va. ³¹ Bī omīti hutvā.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sunakho etarahi sunakho paṇḍitapuriso pana aham evā“² ti. Sunakha-jātakaṃ³.

3. Guttilajātaka.

- 5 Sattatantiṃ sumadhuraṇaṃ ti. Imaṃ Satthā Veluvane viharanto Devadattaṃ ārabba kathesi. Tasmiṃ hi kāle bhikkhū Devadattaṃ āhaṃsu: „āvuso Devadatta, Sammāsambuddho tuyhaṃ ācariyo, tvaṃ Sammāsambuddhaṃ nissāya tīṇi piṭakāni uggaṇhi⁴ cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattunā bhavitum na
10 yuttan“ ti. Devadatto „kiṃ pana me āvuso Samaṇo Gotamo ācariyo, nanu mayā attano balen’ eva tīṇi piṭakāni uggaḥitāni cattāri jhānāni uppāditāni“⁵ ācariyaṃ paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ⁶: āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvīnāsaṃ patto“ ti. Satthā
15 āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“⁷ ti pucchitvā „imāya nāmā“⁸ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān’ eva“⁹ ācariyaṃ paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vīnāsaṃ¹⁰ pāpuṇāti¹¹, pubbe pi patto yevā“¹² ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente
20 Bodhisatto gandhabbakule nibbatti¹³. Guttilakumāro ti ’ssa nāmaṃ akaṃsu. So vayappatto gandhabbasippe nipphattiṃ patvā Guttilagandhabbo nāma sakala-Jambudīpe ayyagandhabbo¹⁴ ahoṣi. So dārābharaṇaṃ¹⁵ akatvā andhe mātāpitāro poseti¹⁶. Tadā Bārāṇasī-vāsino vaṇijā vaṇijjāya Ujjenim
25 gantvā ussave ghuṭṭhe¹⁷ chandakaṃ saṃharitvā¹⁸ bahuṃ¹⁹ mālagandhavilepanaṃ ca khajjabhojjādīni²⁰ ca ādāya kilanattāne²¹ sannipatitā²² „vetanaṃ²³ datvā ekaṃ gandhabbaṃ ānethā“²⁴ ti āhaṃsu. Tena samayena Ujjeniyaṃ Mūsilo²⁵ nāma

¹ B¹ dhammade-. ² B² adds dutiyaṃ. ³ B² uggaḥi. ⁴ B² samuṭṭhāpesuṃ. ⁵ B² idāneva devadatto. ⁶ C² -sam. ⁷ B² pāpuṇi. ⁸ B² nipphattitvā. ⁹ B² adds va. ¹⁰ B² dāra-. ¹¹ B² poseti. ¹² B² saṃghuṭṭhe. ¹³ so B²; C² saṃgharhitvā, C² saṃgharhitvā, B² saṃghāharitvā. ¹⁴ B² bahu. ¹⁵ B² -bhojanādīni. ¹⁶ B² kilanattvāyakilamaṇḍale. ¹⁷ B² -titvā. ¹⁸ B² vettanaṃ. ¹⁹ C² musilo, B² musilo.

jetthagandhabbo hoti. Te tañ¹ pakkosāpetvā attano gandhabbān kāresuñ. Mūsila² vīṇāvādako³ pi vīṇaṃ uttamamucchanāya mucchetvā vādesi. Tesān Guttilagandhabbassa gandhabbe jātaparicayānaṃ⁴ tassa gandhabbān kilañjakaṇḍūvanaṃ⁵ viya hutvā upatthāsi, eko pi pahatthākāraṃ na dassesī. 5
Mūsilo⁶ tesu tuṭṭhākāraṃ adassantesu „atikharaṃ katvā vā-
demi, maññe“ ti majjhima⁷ mucchanāya mucchetvā majjhima-
sarena vādesi. Te⁸ tattha pi majjhata⁹ va ahesuñ. Atha so
„ime na kiñci¹⁰ jānanti, maññe“ ti sayam pi ajānanako viya
hutvā tantiyo sithile vādesi. Te tattha pi na kiñci āhaṃsu. 10
Atha ne¹¹ Mūsilo¹² „ambho vāṇijā kin nu kho mayi vīṇaṃ
vādente tumhe na tussathā“ ti. „Kiṃ¹³“ pana tvaṃ vīṇaṃ
vādesi, mayā hi ‘ayaṃ vīṇaṃ mucchetīti’ saññaṃ akarimhā¹⁴
ti. „Kiṃ pana tumhe mayā uttaritaraṃ ācariyaṃ jānātha,
udāhu attano ajānanabhāvena na¹⁵ tussathā“ ti. Vāṇijā 15
„Bārāṇasīyaṃ Guttilagandhabbassa¹⁶ vīṇāsaddaṃ sutapubbānaṃ
tava vīṇāsaddo¹⁷ itthinaṃ¹⁸ dārake¹⁹ tosāpanasaddo viya ho-
tīti“ āhaṃsu. „Tena hi tumhehi handa dinnaparibbayaṃ²⁰
paṭigaṇhatha, na mayhaṃ eten’ attho, api²¹ kho pana Bā-
rāṇasīyaṃ gacchantā maṃ gaṇhitvā gaccheyyāthā²²“ ti. Te 20
„sādhū“ ti sampatīcchitvā gamanakāle taṃ ādāya Bārāṇasīyaṃ
gantvā tassa „etaṃ²³ Guttilassa vasanathānaṃ“ ti ācikkhitvā
saṅgavesanaṃ agamaṃsu²⁴. Mūsilo²⁵ Bodhisattasa gehaṃ pa-
visitvā laggetvā ṭhapitaṃ Bodhisattassa jātivīṇaṃ disvā gahetvā
vādesi. Atha Bodhisattasa mātāpitara andhabhāvena taṃ 25

¹ C¹ B¹ sañ, C² sam corr. to tañ. ² C³ musila-, B² musilo vīṇaṃ vādento.

³ B¹ adds vasena ⁴ C¹ kilañjakaṇḍūvanaṃ, B¹ kilañcakaṇḍūvīṇaṃ. ⁵ C¹ B¹ musilo. ⁶ C¹ B¹ omit te ⁷ B¹ ime kiñci na. ⁸ C¹ vādeti. ⁹ C¹ te. ¹⁰ C¹ musilo. ¹¹ C¹ kañ. ¹² B¹ omits na. ¹³ B¹ guttilassa gandhappassa. ¹⁴ B¹ vīṇāsaddaṃ sutvā musilagandhappassa vīṇāsaddo. ¹⁵ C¹ B¹ itthinaṃ. ¹⁶ C¹ dārake corr. to dāraka, B¹ dārakeka. ¹⁷ B¹ dinnān pi parippayaṃ. ¹⁸ B¹ adds ca. ¹⁹ B¹ -yyathā. ²⁰ C¹ B¹ ekañ. ²¹ B¹ āgamaṃsu. ²² C¹ musilo, B¹ musilo.

apassantā „mūsikā maññe vīṇaṃ khādanūti, susu¹ undurā
vīṇaṃ khādanūti“ āhaṃsu. Tasmim kāle Mūsilo² vīṇaṃ tha-
petvā³ Bodhisattassa mātāpitaro vanditvā „kuto āgato sīti“ vutte
„ācariyassa santike sippaṃ uggaṇḍhituṃ Ujjenito āgato 'mhīti“
5 āha. So „sādhū“ 'ti vutte „kahaṃ ācariyo“ 'ti pucchitvā
„vippavuttho⁴ tāta, ajja āgamissatīti“ sutvā tatth' eva nisī-
ditvā Bodhisattaṃ āgataṃ disvā tena katapaṭisanthāro attano
āgatakāraṇaṃ ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāṭhako, so
tassa asappurisabhāvaṃ⁵ ñatvā „gaccha tāta, n' atthi tava“
10 sippaṃ⁶ 'ti paṭikkhipi. So Bodhisattassa mātāpitunnaṃ pāde
gahetvā upakāraṃ⁷ karonto te ārādhetvā „sippaṃ me dāpe-
thā“ 'ti yāci. Bodhisatto mātāpituhī⁸ punappuna⁹ vuccamāno
te atikkamituṃ asakkonto sippaṃ adāsi. So¹⁰ Bodhisatten'
eva¹¹ saddhiṃ rājanivesanaṃ gacchati. Rājā taṃ disvā „ko
15 esa ācariyā“ 'ti pucchati¹². „Mayhaṃ antevāsiko mahārājā“
'ti. So anukkamena rañño vissāsako¹³ ahoṣi. Bodhisatto
ācariyamutṭhiṃ akatvā attano jānananiyāmena sabbaṃ sippaṃ
sikkhāpetvā „niṭṭhitam¹⁴ te tāta sippaṃ“ 'ti āha. So cintesi:
„mayhaṃ sippaṃ paṇaṃ, idaṃ ca Bārāṇasīnagaraṃ¹⁵ sa-
20 kala-Jambudīpe agganagaraṃ, ācariyo pi¹⁶ mahallako, idh' eva
mayā vasituṃ vaṭṭatīti“ so ācariyaṃ āha: „ācariya ahaṃ
rājānaṃ upaṭṭhahissāmīti“. Ācariyo „sādhū tāta, rañño
ārocassāmīti“ vatvā¹⁷ gantvā „amhākaṃ antevāsiko devaṃ
upaṭṭhātum¹⁸ icchati, deyyadhammam assa¹⁹ jānāthā“ 'ti rañño
25 ārocetvā raññā „tumbhākaṃ deyyadhammato upadḍhaṃ labhis-
satīti“ vutte taṃ pavattiṃ Mūsila²⁰ ārocesi. Mūsilo²⁰ „ahaṃ
tumhehi samakaṃ ñeva labhanto upaṭṭhahissāmi, alabhanto na

¹ Ck omits susu, B² maññāyasusu. ² C² musilo, B¹ musilo. ³ B¹ tha-. ⁴ Ck
vippayutto corr. to -vuttho, B¹ vippavutto. ⁵ B¹ asappūrisassa-. ⁶ B¹ tāva. ⁷
B¹ -kāraṇaṃ. ⁸ so all three MSS., B² -pītuhi. ⁹ B¹ -naṃ. ¹⁰ B¹ omits so
¹¹ C² sattōneva. ¹² B¹ pucchi. ¹³ C² -siko, B¹ visāsako, B² vissasiko ¹⁴ B¹
nithitan. ¹⁵ Ck C² -si-. ¹⁶ Ck C² omit pi. ¹⁷ B¹ omits vatvā. ¹⁸ Ck C²
upaṭṭhitum, B¹ upaṭṭhātum. ¹⁹ B¹ -dhammassa, C² -dhammassa corr. to -dhan-
mam assa. ²⁰ C² B¹ mu-.

apattḥahissāmīti“ āha. „Kimkāraṇā“ ti. „Nanu ahaṃ tumbā-
kaṃ jānanasippaṃ sabbaṃ jānāmīti“. „Ama jānāsīti“. „Evam
sante kasmā mayhaṃ upaḍḍhaṃ detīti“. Bodhisatto rañño
ārocesi. Rājā „yadi evaṃ tumhehi samakaṃ sippaṃ dassetuṃ
sakkonto samakaṃ labhissatīti“ āha. Bodhisatto rañño vaca-
naṃ² tassa ārocetvā tena „sādhū dassessāmīti“³ vutte rañño
taṃ pavattim ārocetvā „sādhū dassetu, kataradivasaṃ sākacchā
hotīti“⁴ vutte „ito“⁵ sattame⁶ divase hotu mahārājā“ ’ti āha.
Rājā Mūsilaṃ⁷ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ ācariyena
saddhim sākacchaṃ karissasīti“⁸ pucchitvā „saccaṃ devā“ ’ti⁹
vutte „ācariyena saddhim viggaho nāma na⁹ vaṭṭati¹⁰, mā ka-
rīti“ vāriyamāno pi „alaṃ mahārāja, hotu yeva me ācariyena
saddhim sattame divase sākacchā, katarassa¹¹ jānanabhāvaṃ
jānissāmā“¹² ti āha. Rājā „sādhū“ ’ti sampañcchitvā „ito
kira sattame divase ācariya-Guttīlo ca¹³ antevāsika-Mūsilo“¹⁴
ca rājadvāre aññamaññaṃ sākacchaṃ katvā¹⁵ sippaṃ dasses-
santi, nāgarā saṇnipatitvā sippaṃ passantū“ ti bheriṃ carāpesi.
Bodhisatto cintesi „ayaṃ Mūsilo“¹⁶ daharo taruṇo, ahaṃ ma-
hallako parihīnatthāmo, mahallakassa kiriyā nāma na sam-
pañjati, antevāsikena nāma jinite¹⁷ pi viṣeso n’ atthi, antevāsi-
kassa pana jaye sati¹⁸ pattaḥbalajjato¹⁹ araññaṃ pavisitvā
maraṇaṃ²⁰ varan“ ti so araññaṃ pavisitvā maraṇabhayaena
nivattati lajjābhayaena gacchati. Evam assa gamanāgamanaṃ
karontass’ eva cha divasā atikkantā. Tiṇāni matāni, jaṃ-
ghamaḥ nibbatti. Tasmiṃ khane Sakkassa āsanaṃ²¹ uṇ-
hākāraṃ dassesi. Sakko āvajjamāno taṃ kāraṇaṃ ūtvā
„Guttīlagandhabbo antevāsikassa vasena“²² araṇṇe mahādukkhaṃ

² Bⁱ adds sutvā. ³ C^k C^s dassemīti. ⁴ Bⁱ hotu ti ⁵ Bⁱ omits ito. ⁶ Bⁱ satta.
⁷ C^s mu-, Bⁱ mūsilaṃ. ⁸ all three MSS. -tīti. ⁹ C^k Bⁱ omit na. ¹⁰ C^k C^s vad-
dhati, Bⁱ vattati. ¹¹ so B^p; C^k C^s etarassa, Bⁱ katassa. ¹² Bⁱ jānina- -jānāpes-
sāmā. ¹³ Bⁱ omits ca. ¹⁴ C^s -mu-, Bⁱ -mūsilo. ¹⁵ C^k C^s sākacchitvā, Bⁱ sā-
kiccaṃ katvā. ¹⁶ Bⁱ mu-. ¹⁷ Bⁱ parājite, B^p antevāsikena nāma jito. ¹⁸ Bⁱ
sasati ¹⁹ C^k -lajjano, C^s -lajjito, Bⁱ sappattḥhalajjito, B^p pattappalajjato. ²⁰ Bⁱ
maraṇame. ²¹ Bⁱ sakkasabhavanaṃ ²² Bⁱ bhayena.

anubhoti¹, etassa mayā avassayena bhavitum vaṭṭatīti²“ vegena gantvā Bodhisattassa purato thatvā³ „ācariya kasmā araṇṇaṃ pavitṭho sīti“ pucchitvā „ko si tvaṃ“ ti vutte „Sakko 'ham asmīti“⁴ āha. Atha naṃ Bodhisatto „ahaṃ kho devarāja an-
5 tevāsikato parājayaḥbhayena araṇṇaṃ pavitṭho“ ti vatvā pa-
ṭhamam gātham āha:

1. Sattatantiṃ sumadhuraṃ rāmaṇeyyaṃ avācayim,
so maṃ raṅgamaṃhi avheti⁵, saraṇam⁶ me hohi⁷ Kosiyā 'ti. 184.

Tass' attho: ahaṃ devarāja Mūsilaṃ⁸ nāma antevāsikaṃ sattatantiṃ su-
10 madhuraṃ rāmaṇīyaṃ⁹ vīpaṃ attano jānananīyāmena sikkhāpesiṃ, so maṃ
idāni raṅgamaṇḍale pakkosati, tassa me tvaṃ Kosiyagotta saraṇaṃ hohi.

Sakko tassa vacanaṃ sutvā „mā bhāyi, ahaṃ te tāṇaṃ ca
leṇaṃ cā“ 'ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ¹⁰ taṃsaraṇaṃ samma, ahaṃ ācariyapūjako,
15 na taṃ jayissati sisso, sissam ācariya jessaṃsīti. 185.

Tattha ahaṃ taṃsaraṇaṃ ti ahaṃ saraṇaṃ avassayo patiṭṭhā hutvā
taṃ¹¹ tāyissāmi, samma 'ti piyavacanam etaṃ¹², sissam ācariya jessa-
sīti ācariya tvaṃ vīpaṃ vādayamāno sissam jiniṃsasi.

„Api ca tvaṃ vīpaṃ vādento ekaṃ tantiṃ chinditvā cha
20 vādeyyāsi, vīṇāya te pakatisaddo bhavissati, Mūsilo¹³ pi tantiṃ
chindissati, ath' assa vīṇāya saddo na bhavissati, tasmiṃ khaṇe
so¹⁴ parājayaṃ pāpuṇissati. Ath' assa parājayaḥbhāvaṃ nītvā
dutiyaṃ pi tatiyaṃ pi catuttham pi pañcamam pi chaṭṭham pi
sattamam pi tantiṃ chinditvā suddhadaṇḍakam eva vādeyyāsi,
25 chinnatantikoṭṭhi¹⁵ saro nikkhamitvā sakalaṃ dvādasayojanikaṃ¹⁶

¹ C^o anubhoti. ² C^o vaddhatīti. ³ Bⁱ thatvā. ⁴ C^k C^o asminti, Bⁱ asmīnti. ⁵
C^k ambeti. ⁶ Bⁱ -naṃ. ⁷ C^k Bⁱ hoti, C^o hoti corr. to hohi. ⁸ C^o mūsilaṃ,
Bⁱ musilaṃ. ⁹ Bⁱ ramaṇīyaṃ. ¹⁰ C^o ahaṃ. ¹¹ C^k taṃ, C^o tat corr. to taṃ.
¹² C^k C^o -vacanaṃ metaṃ. ¹³ C^o Bⁱ mu-. ¹⁴ C^k C^o omit so. ¹⁵ C^k -tanta-
C^o -koṭṭhi, Bⁱ -tantidekāṭhi. ¹⁶ Bⁱ sakaladvādasayojanika.

Bārāṇasīnagaram¹ chādetvā ṭhassati². Evam vatvā Sakko Bodhisattassa tisso pāsaghaṭikā³ datvā evam āha: „vīṇā-sadden⁴ eva⁵ sakalanagare chādite ito⁶ ekaṃ pāsaghaṭikam ākāse khipeyyāsi, atha te purato otaritvā tīṇi accharāsātāni naccissanti, tesam naccanakāle dutiyam khipeyyāsi, athāparāni 5 tīṇi satāni otaritvā tava vīṇādhure naccissanti, tato tatiyam pi⁷ khipeyyāsi, athāparāni tīṇi satāni otaritvā raṅgamaṇḍale naccissanti, aham pi tesam santikam āgamissāmi, gaccha mā bhāyīti⁸“. Bodhisatto pubbaṇhasamayā geham āgamaṇsi. Rājajadvāre pi maṇḍapam⁹ katvā raṇṇo āsanam paṇṇāpesum. Rājā 10 pāsādā otaritvā¹⁰ alaṃkatamaṇḍape pallaṃkamajjhe nisīdi. Dasasahassā¹¹ alaṃkatitthiyo amaccabrāhmaṇaparattṭhikādayo¹² ca¹³ rājānam parivārayimsu. Sabbe nāgarā sannipatimsu. Rājāṇaṇe cakkāticakke maṇcātimaṇce bandhimsu. Bodhisatto pi nahātānulitto nānaggarasabhojanam bhuñjitvā vīṇam gāhā- 15 petvā attano paṇṇattāsane nisīdi. Sakko adissamānakāyena-ḡgantvā¹⁴ ākāse atṭhāsi. Bodhisatto yeva nam passati. Mūsilo¹⁵ pi āgantvā attano āsane nisīdi. Mahājano parivāresi. Ādito ca dve pi samasamān¹⁶ vādayimsu. Mahājano dvinnam pi vāditena tuṭṭho ukkuṭṭhisahassāni pavattesi. Sakko ākāse ṭhatvā 20 Bodhisattaṃ űeva sāvento¹⁷ „ekam tantim chindā“¹⁸ ti āha. Bodhisatto bhamaratantim chindi, sā chinnāpi¹⁹ chinnakoṭiyā²⁰ saram²¹ muṇcat²² eva, devagandhabbam viya vattati. Mūsilo²³ pi tantim chindi, tato saddo na nikkhami. Ācariyo²⁴ dutiyam pi - pe - sattamam pi chindi, suddhadandaṃ vādentassa saddo 25 nagaram chādetvā atṭhāsi, celukkhepasahassāni²⁵ c²⁶ eva ukkuṭ-

¹ Ck Cs -si-. ² Bⁱ tiso pāsaghaṭikāyo. ³ Ck Cs -saddenaca. ⁴ Bⁱ omits ito. ⁵ Bⁱ omits pi. ⁶ Bⁱ adds bodhisassam assasesi. ⁷ Bⁱ maṇḍalam. ⁸ Bⁱ adds pāsādādale. ⁹ Bⁱ davāsāṇkasahassā. ¹⁰ Bⁱ samaccabrahmaṇasethiraṭhi-. ¹¹ Bⁱ omits ca. ¹² Bⁱ -kāyena āgantvā. ¹³ Bⁱ mu-. ¹⁴ Bⁱ sampam samman. ¹⁵ Bⁱ sāvajjo. ¹⁶ Cs chinnāpi crossed out. ¹⁷ Cs chinnakoṭiyā corr. to chinnā-. ¹⁸ Bⁱ param. ¹⁹ Bⁱ mu-. ²⁰ Bⁱ adds pi. ²¹ Cs celu-.

thisahassāni¹ ca² pavattayim̐su. Bodhisatto ekaṃ pāsakaṃ
 ākāse khipi³, tīpi accharāsātāni otaritvā naccim̐su, evaṃ dutiye
 ca tatiye ca khitte nava⁴ accharāsātāni otaritvā vuttanayena
 naccim̐su. Tasmim̐ khaṇe rājā mahājanassa iṅgitasaññaṃ adāsi,
 5 mahājano utthāya „tvam̐ ācariyena saddhim̐ virajjhivā⁵ ‘sama-
 kāraṃ⁶ karomīti’ vāyamasi, attano pamāṇaṃ na jānāsīti“ Mū-
 silaṃ⁷ tajjettvā gahitagahiteh’ eva⁸ pāsāpadaṇḍādīhi saṃcunnetvā
 jīvitakkhayaṃ pāpetvā pāde gahetvā saṃkāraṭṭhāne chaḍḍesi⁹.
 Rājā tuṭṭhacitto ghanavassaṃ vassanto viya Bodhisattassa
 10 bahuṃ¹⁰ dhanam̐ adāsi, tathā nāgarā. Sakko pi tena saddhim̐
 paṭisanthāraṃ katvā „ahaṃ te paṇḍita saḥassayutṭam̐ ājañ-
 ñarathaṃ gāhāpetvā¹¹ pacchā¹² Mātaliṃ pesessāmi, tvam̐ sa-
 hassayuttaṃ Vejayantarathavaraṃ¹³ abhiruyha¹⁴ deva-
 cheyyāsīti“ vatvā pakkāmi. Atha naṃ¹⁵ gantvā paṇḍuka-
 15 balasilāya¹⁶ nisinnaṃ „kahaṃ gat’ attha mahārājā“ ‘ti deva-
 dhītaro pucchim̐su. Sakko tasmaṃ taṃ kāraṇaṃ vitthārena
 kathetvā Bodhisattassa silaṃ ca¹⁷ guṇaṃ ca vappesi. Deva-
 dhītaro „mahārāja, mayaṃ hi ācariyaṃ daṭṭhukāmā, idha naṃ
 ānehīti“ āhaṃsu. Sakko Mātaliṃ āmantetvā „tāta, devaccharā
 20 Guttilagandhabbaṃ¹⁸ daṭṭhukāmā, gaccha naṃ Vejayantarathe
 nisīdāpetvā ānehīti“. So „sādhū“ ‘ti vatvā¹⁹ gantvā Bodhi-
 sattaṃ ānesi. Sakko Bodhisattena saddhim̐ sammoditvā
 „devakaññā kira te ācariya gandhabbaṃ sotukāmā“ ti āha.
 „Mayaṃ mahārāja gandhabbā nāma sippaṃ nissāya jīvāma,
 25 mūlaṃ labhantā vādeyyāmā“ ‘ti. „Vādehi²⁰, ahaṃ te²¹ mūlaṃ
 dassāmīti“. „Na me aññena²² mūlen’ attho, imā pana me
 devadhītaro attano²³ kalyāṇakamimaṃ kathentu, ev’ āhaṃ

¹ Bⁱ ukkathitasa-. ² C^k ce, C^s ceva ³ Bⁱ adds tadā. ⁴ C^s naca, Bⁱ rītiṇi.
⁵ Bⁱ virujjhivā. ⁶ Bⁱ samākāraṃ. ⁷ C^s Bⁱ mu-. ⁸ C^s gahitega-. ⁹ Bⁱ chaṭṭesi.
¹⁰ Bⁱ bahu. ¹¹ Bⁱ gahetvā. ¹² Bⁱ gacchati. ¹³ Bⁱ vejayarathaṃ. ¹⁴ Bⁱ -ruiya.
¹⁵ Bⁱ omits naṃ. ¹⁶ Bⁱ -yaṃ. ¹⁷ so Bⁱ B²; C^k C^s silāpāṇā. ¹⁸ C^k C^s gut-
 tilassa gandhabbaṃ. Bⁱ guttilagandhappa. ¹⁹ Bⁱ omits vatvā. ²⁰ Bⁱ vārehi. ²¹
 Bⁱ taṃ. ²² C^k C^s namaññena. ²³ Bⁱ repeats attano

vādessāmīti¹. Atha nam devadhītaro āhamisu: „amhehi kata-
kalyāṇakammaṃ pacchā tuṭṭhā¹ kathessāma, gandhabbāṃ karohi
ācariyā“² ti. Bodhisatto sattāhaṃ devatānaṃ gandhabbāṃ
akāsi, taṃ dibbagandhabbāṃ abhibhavitvā pavatti², sattame
divase ādito paṭṭhāya devadhītānaṃ kalyāṇakammaṃ pucchi. 5
Ekaṃ Kassapabuddhakāle ekassa bhikkhuno uttamavattahaṃ
datvā Sakkassa paricārikā hutvā nibbattaṃ accharāsahassa-
parivāraṃ uttamadevakaṇṇhaṃ „tvam purimabhava kiṃ kammaṃ
katvā nibbattā“ ti pucchi. Tassa pucchanākāro ca vissajjanaṃ
ca Vimānavatthumhi āgatam eva, vuttaṃ hi tattha: 10

Abhikkantena vaṇṇena yaṃ tvam tiṭṭhasi devate
obhāsenti³ disā sabbā osadhī⁴ viya tārakā,

Kena te⁵ tādiso vaṇṇo, kena te idha-m-ijjhati
uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā.

Pucchāmi taṃ devi⁶ mahānubhāve
manussabhūtā kiṃ akāsi puṇṇaṃ,
kenāsi evaṃ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca te sabbaḍisā pabhāsati. 15

Vatthuttamadāyikā nārī⁷
pavarā hoti naresu⁸ nārisu
evaṃ piyarūpadāyikā⁹
manāpaṃ dibbaṃ¹⁰ sā labhate upecca ṭhānaṃ. 20

Tassā me passa vimānaṃ, accharā kāmavaṇṇinī 'ham asmi¹¹
accharāsahassassāhaṃ pavarā, passa puṇṇānaṃ vipākāṃ.

Tena me tādiso vaṇṇo, tena me idha-m-ijjhati,
uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā. 25

Ten' amhi evaṃ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca me sabbaḍisā pabhāsati.

¹ B² tuihaṃ. ² B² pavattati. ³ C² C² -ti, B² obhāsanti. ⁴ C² B² -dhi. ⁵ B² me. ⁶ C² C² deva, B² B² devī. ⁷ C² B² nārī. ⁸ B² nare. ⁹ C² C² piyarūpaṃ-, B² piyānirūpa-. ¹⁰ B² khippaṃ. ¹¹ B² ahamasmi.

Aparā piṇḍāya caramānassa bhikkhuno pūjanatthāya pup-
phāni adāsi. Aparāpi¹ „cetiye gandhapaṇḍikāṅgulikaṃ dethā“
'ti gandhe adāsi. Aparā madhurāni phalāphalāni² adāsi. Aparā
uttamarasaṃ adāsi. Aparā Kassapadasabalassa cetiye gan-
5 dhapaṇḍikāṅgulikaṃ adāsi. Aparā maggapaṭipannānaṃ bhik-
khūnaṃ³ bhikkhunīnaṃ ca kulagehe⁴ vāsaṃ upagatānaṃ santike
dhammaṃ assosi⁵. Aparā nāvāya⁶ bhuttassa⁷ bhikkhuno udake⁸
thatvā⁹ udakaṃ adāsi¹⁰. Aparā¹¹ agāramajjhe vasamānā ak-
kodhanā¹² hutvā sassusuravattaṃ¹³ akāsi. Aparā attano lad-
10 dhakoṭṭhāsato¹⁴ pi saṃvibhāgaṃ katvā va paribhuñji sīlavatī
ca ahosi. Aparā paragehe¹⁵ dāsi¹⁶ hutvā nikkodhā¹⁷ nimmanā
attano laddhakoṭṭhāsato saṃvibhāgaṃ katvā devarañño pari-
cārikā hutvā nibbattā. Evaṃ sabbāpi Guttilavimānavatthumhi
āgatā sattatimsā devadhītā yaṃ yaṃ kammaṃ katvā tattha
15 nibbattā sabbaṃ¹⁸ Bodhisatto¹⁹ pucchi, tāpi 'ssa attano kata-
kammaṃ gāthāhi eva²⁰ kathesun. Taṃ sutvā Bodhisatto
„lābhā vata²¹ me, suladdhaṃ vata²¹ me, sv-āhaṃ idhāgantvā
appamattakena²² pi kammena paṭiladdhā sampattiyo assosiṃ²³,
ito dāni paṭṭhāya manussalokaṃ gantvā dānādini²⁴ kusala-
20 kammān' eva²⁵ karissāmi²⁶“ vatvā²⁶ imaṃ udānaṃ udānesi:

Svāgataṃ vata me ajja supphātāṃ suvuṭṭhitāṃ²⁷,
yaṃ addasāsiṃ²⁸ devatāyo accharā kāmavāṇṇiyo²⁹

¹ Bⁱ omits pi ² Bⁱ phalāni. ³ Bⁱ bhikkhunaṇḍika ⁴ Bⁱ -ha. ⁵ Bⁱ ahosi.
⁶ Bⁱ apara upaṭhakathāya velāya, C^k bhunnassa, C^s bhunnassa corr. to bhuttassa.
⁷ Bⁱ udakaṃ. ⁸ Bⁱ labhitvā. ⁹ C^k C^s udakamadāsi. ¹⁰ Bⁱ tasmā. ¹¹ Bⁱ omits
akkodhanā. ¹² C^s sassura- corr. to sasura-, Bⁱ sassura- ¹³ Bⁱ -sako. ¹⁴ Bⁱ
panageha, C^s parageha corr. to paragehe. ¹⁵ C^s Bⁱ dāsi. ¹⁶ Bⁱ nikkodhanā.
¹⁷ Bⁱ taṃ sappāṇi. ¹⁸ Bⁱ -sattena. ¹⁹ Bⁱ yeva. ²⁰ Bⁱ thā. ²¹ Bⁱ -nā. ²² Bⁱ
ahosi. ²³ Bⁱ adds puññāni katvā. ²⁴ C^k -kammameva, C^s -kammameva corr.
to -kammāneva, B^p -kammāni eva, Bⁱ -kammeneva. ²⁵ Bⁱ omits vatvā. ²⁶ Bⁱ
omits suvuṭṭhitāṃ. ²⁷ Bⁱ adassāsi, B^p addasāsi. ²⁸ so B^p; C^k -vaṇṇiyo, C^s
-vantiniyo, Bⁱ saccharākāmavāṇṇayo.

Imās' āham dhammaṃ sutvā¹ kāhāmi² kusalaṃ bahun
dānena samacariyāya saṃñāmena³ damena ca,
so 'haṃ tattha gamissāmi yattha gantvā na socare ti.

Atha naṃ sattāhaccayena devarājā Mātaliṣaṅgāhakaṃ⁴
āṇāpetvā rathe nisīdāpetvā Bārāṇasim eva pesesi. So Bārā- 5
ṇasim gantvā devaloke attanā⁵ diṭṭhakāraṇaṃ manussānaṃ
ācikkhi. Tato paṭṭhāya⁶ manussā saussāhā⁷ puññāni kātum
maññimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Mūsilo⁹ Devadatto ahoṣi, Sakko Anuruddho, rājā Ānando¹⁰, Guttila- 10
gandhabbo pana aham eva“ 'ti. Guttilajātakaṃ¹¹.

4. Vīticchajātaka.

Yaṃ passati na taṃ icchatīti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ palāyikaṃ¹² paribbājakaṃ ārabha katesi. So
kira sakala-Jambudīpe paṭivādāṃ¹³ alabbhitvā Sāvattihim āgantvā „ko 15
mayā saddhim vādaṃ kātum samatto“ ti pucchitvā „Sammāsa-
buddho“ ti sutvā mahājanaparivute Jetavanaṃ gantvā Bhagavantaṃ
catuparisamajjhe dhammaṃ desantaṃ pañhaṃ pucchi. Ath' assa
Satthā taṃ¹⁴ vissajjetvā ekaṃ nāma kin ti pañhaṃ pucchi. So ka-
thetum asakkonto utṭhāya¹⁵ palāyi. Nisinnaparisā „ekapaden" eva 20
vo¹⁶ bhante¹⁷ paribbājako niggahito¹⁸“ ti āhaṃsu. Satthā „nāhaṃ
upāsakā¹⁹ idāṃ" eva taṃ ekapaden" eva niggaṇhāmi, pubbe pi nig-
gaṇhiṃ yevā" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap- 25
patto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā dīgharattaṃ

¹ C^s sutvāna. ² C^s kahāmi. ³ Bⁱ sayamena. ⁴ Bⁱ mātaliṅgāhakaṃ. ⁵ Bⁱ attano. ⁶ Bⁱ adds te. ⁷ so C^k B^p; C^s saussāha, Bⁱ saussāsā. ⁸ Bⁱ dhamma-de-.
⁹ C^s Bⁱ musilo. ¹⁰ Bⁱ adds ahoṣi. ¹¹ Bⁱ adds tatiyaṃ. ¹² C^k palāsikaṃ, C^s palāsikaṃ, Bⁱ palāsi. ¹³ so C^k C^s B^p; Bⁱ paṭivārī. ¹⁴ C^k naṃ. ¹⁵ Bⁱ uttha-
yānaṃ. ¹⁶ Bⁱ kho. ¹⁷ Bⁱ bhonto, C^s bhanto corr. to bhante. ¹⁸ so all three
MSS. ¹⁹ Bⁱ -ka. ²⁰ Bⁱ kāsikaraṭṭhe.

Himavante¹ vasi. So pabbatā oruṇha² ekaṃ gāmanigamaṃ³ nissāya Gaṅgānivattane paṇṇasālāya vāsaṃ kappesi. Ath' eko paribbājako sakala-Jambudīpe paṭivādaṃ⁴ alabbhitvā taṃ nigamaṃ patvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ
 5 kātuṃ samattho“ ti pucchitvā „atthīti“ Bodhisattassa ānubhāvaṃ sutvā mahājanaparivuto tassa vasaṇaṭṭhānaṃ⁵ gantvā paṭisanthāraṃ katvā nisīdi. Atha naṃ Bodhisatto „vagaṇḍhaparibhāvitāṃ⁶ Gaṅgāpāṇīyaṃ⁷ pivissasīti“ pucchi. Paribbājako vādena ottharanto⁸ „kā⁹ Gaṅgā, vālūkā¹⁰ Gaṅgā, uda-
 10 kaṃ Gaṅgā, orimatīraṃ Gaṅgā, pārimatīraṃ Gaṅgā“ ti āha. Bodhisatto taṃ pana paribbājakaṃ „thapetvā udakaṃ vālukaṃ orimatīraṃ¹¹ pārimatīraṃ¹² ca kahaṃ Gaṅgaṃ labhissatīti“¹³ āha. Paribbājako appaṭibhāno¹⁴ hutvā utthāya palāyi. Tasmiṃ palāte¹⁵ Bodhisatto nisinnaparisaṃ dhammaṃ desento imā
 15 gāthā avoca:

1. Yaṃ passati na taṃ icchati, yaṃ ca na passati taṃ kira
 icchati,
 maññāmi ciraṃ carissati, na hi taṃ lacchati yaṃ so
 icchati. 186.

20 2. Yaṃ labhati na tena tussati, yaṃ pattheti laddhaṃ hīleti,
 icchā hi anantagocārā, viticchānaṃ¹⁶ namo karomase ti.
 187.

Tattha yaṃ passatīti yaṃ udakādhiṃ passati taṃ Gaṅgā ti na icchati, yaṃ ca na passatīti yaṃ ca udakādivinimmuttaṃ Gaṅgaṃ na passati taṃ
 25 kira icchati¹⁷, maññāmi ciraṃ carissatīti ahaṃ evaṃ maññāmi: ayaṃ paribbājako evarūpaṃ Gaṅgaṃ pariyesanto ciraṃ carissati, yathā vā udakādivinimmuttaṃ Gaṅgaṃ evaṃ¹⁸ rūpādivinimmuttaṃ attānaṃ pi pariyesanto saṃsāre

¹ C^s -vantaṃ, C^s -vantaṃ corr. to -vante. ² Bⁱ oruṇhaṃ. ³ Bⁱ nigamaḡamaṃ. ⁴ so C^k B^p; C^s -vādaṃ corr. to -vādiṃ, Bⁱ -vādi. ⁵ C^s vacanaṭṭhānaṃ. ⁶ Bⁱ vaṇṇa-. ⁷ Bⁱ -pāṇīyaṃ. ⁸ Bⁱ oṭṭharanto. ⁹ Bⁱ omits kā. ¹⁰ C^s vālūkā. ¹¹ C^k C^s orimaṇ-. ¹² C^k C^s pārimantīraṃ. ¹³ so C^k Bⁱ; B^p labhissasīti, C^s labhissatīti corr. to labhissasīti? ¹⁴ C^k -bhāno, Bⁱ -pāno. ¹⁵ Bⁱ palāyante. ¹⁶ C^s vitiracchānaṃ, Bⁱ vigaticchānaṃ. ¹⁷ C^k C^s icchāti. ¹⁸ C^k C^s Bⁱ eva.

cirañ carissati, na hi tañ lacchatīti cirañ caranto pi yañ¹ tañ evarūpañ Gaṅgañ vā attānañ vā icchatī tañ na lacchatī; yañ labhatīti yañ udakañ vā rūpādīn² vā labhati tena na tussati, yañ pattheti laddhañ hīletīti evañ laddhena atussanto yañ yañ sampattīñ pattheti tañ tañ labhivā kiñ etāyā ti hīleti avamaññati, icchā hi anantagocarā ti³ laddhañ laddhañ⁴ 5
hīletvā aññamaññañ ārammaṇaṇi icchanato⁵ ayañ icchā nāma tañhā anantagocarā, vīticchānañ⁶ namo karomase ti tasmā ye vigatiucchā Buddhādayo tesañ mayañ namakkārañ karomā 'ti.

Satthā imañ desanañ⁷ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā paribbājako va etarahi paribbājako ahosi⁸, tāpaso pana aham eva“ 10
'ti. Vīticchajātakañ⁹.

5. Mūlapariyāyājāta.

Kālo ghasati¹⁰ bhūtānīti. Idañ Satthā Ukkattham nis-
sāya Subhagavane viharanto Mūlapariyāyasuttantañ ārab-
bha kathesi: Tadā kira pañcasatā brāhmaṇā tiṇṇaṇi vedānañ pāragū 15
sāsane pabbajitvā tiṇi piṭakāni uggaḥhitvā mānamadamattā hutvā
„Sammāsambuddho pi tiṇ' eva“¹¹ piṭakāni jānāti, mayam pi tāni¹² jā-
nāma, evaṇ sante kiñ tassa amhehi nānākaraṇaṇi¹³ ti Buddhapaṭ-
ṭhānañ na gacchanti¹⁴, samasatthā¹⁵ hutvā caranti. Ath' ekadivasañ
Satthā tesu āgantvā attano santike nisinnesu aṭṭhahi bhūmihī pati- 20
maṇḍetvā¹⁶ Mūlapariyāyasuttantañ kathesi. Te na¹⁷ kiñci sallakkhe-
sum. Atha nesañ etad āhosi: „mayam 'amhehi sadisā paṇḍitā¹⁸ n'
atthīti' mānañ karoma, idāni pana na kiñci jānāma, Buddhahi sadiso
paṇḍito n' atthi, aho“¹⁹ Buddhagunā nāmā²⁰ 'ti, te tato paṭṭhāya ni-
hatamānā hutvā uddhaṭṭadāṭhā vīya sappā²¹ nibbisevanā jātā. Satthā 25
Ukkatthāyañ yathābhiraṇaṇi viharitvā Vesālīñ gantvā Gotamakace-
tiye Gotamakassuttantañ nāma kathesi. Sahassilokadhātukampanaṇi²¹
ahosi²². Tañ²³ sutvā te bhikkhū arahattañ pāpuṇṇisu. Mūlapari-
yāyasuttantapariyosāne pana Satthari Ukkatthāya viharante yeva

¹ Bⁱ yañ. ² C^k Bⁱ rūpādi, C^s -di corr. to dīn. ³ Bⁱ adds yañ. ⁴ C^s lad-
dhāladaddhañ. ⁵ C^k C^s icchanto, B^p icchato. ⁶ Bⁱ vigatiucchānañ. ⁷ Bⁱ dham-
made-. ⁸ C^k C^s omit ahosi. ⁹ C^s vīticchajātakañ, Bⁱ B^p vigatiucchajātakañ. ¹⁰
Bⁱ ghaṇḍaṇi ¹¹ Bⁱ tiṇi. ¹² Bⁱ tiṇi piṭakāni. ¹³ C^k -kāraṇaṇi. ¹⁴ Bⁱ omits
buddhu- na gacchanti. ¹⁵ Bⁱ B^p paṭipakkhā. ¹⁶ Bⁱ paṭi-. ¹⁷ Bⁱ adds hi. ¹⁸
Bⁱ adds nāma. ¹⁹ Bⁱ maho. ²⁰ Bⁱ sabbā. ²¹ Bⁱ dasasahassilokadhātukammi.
²² Bⁱ omits ahosi. ²³ Bⁱ mūlapariyāyasuttanti pana.

bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathāṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso aho¹ Bud-
dhānaṃ ānubhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā² tathā mānamadamattā
Bhagavatā³ Mūlapariyāyadesanāya nihataṃānā katā“ ti. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
5 pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe p'
āhaṃ ime⁴ mānapaggaḥitasire⁵ vicarante nihataṃāne akāsiṃ yevā“ 'ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brāhmadatte rajjāṃ karente Bo-
dhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tiṇṇaṃ vedā-
10 naṃ pāragū⁶ disāpāṃmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasa-
tāni⁷ mante vācesi. Te pañcasatāpi niṭṭhitasippā sippe anu-
yogaṃ datvā „yattakaṃ amhe jānāma ācariyo pi tattakam eva,
viseso n' atthīti“ mānatthaddhā ācariyassa santikaṃ na gac-
chanti, vattapaṭivattaṃ⁸ na karonti. Te ekadivasaṃ ācariye
15 badarirukkhamūle nisinne taṃ vañcetukāmā badarirukkhaṃ na-
khena ākoṭetvā „nissāro vāyaṃ⁹ rukkho“ ti āhaṃsu. Bodhi-
satto attano vañcanabhāvaṃ űatvā „antevāsikā ekaṃ vo pañ-
haṃ pucchisāṃmīti“ āha. Te haṭṭhatuṭṭhā „vadetha, kathessāma“
'ti. Ācariyo pañhaṃ pucchanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

20 1. Kālo ghasati¹⁰ bhūtāni sabbān' eva sah' attanā,
yo ca kālaghaso¹¹ bhūto sa bhūtapacaniṃ¹² pacīti¹³. 188.

Tattha kālo ti purebhattachakālo pi pacchābhattachakālo pīti evamādi, bhū-
tānīti sattiādhivacanāṃ etaṃ, na kālo bhūtānaṃ cammamāṃsādīni¹⁴ luñcītvā
khādati api ca kho tesāṃ āyuvāṇṇabalāni khapento yobbaññaṃ¹⁵ maddanto
25 ārogyaṃ vināsento ghasati¹⁶ khādatīti vuccati, evaṃ ghasanto ca¹⁷ na kiñci
vajjeti, sabbān' eva ghasati, na kevalaṃ ca bhūtān' eva api ca kho sahatthanā¹⁸
attānaṃ pi ghasati, purebhattachakālo¹⁹ pacchābhattachakālaṃ na pāpūpāti, esa nayo
pacchābhattachakālādīsu²⁰, yo ca kālaghaso bhūto ti khīṇāsavass' etaṃ adhiva-

¹ Ck B¹ omīti aho. ² B¹ brahmaṇā pabbajitvā. ³ B¹ āgatā. ⁴ B¹ adds evaṃ.

⁵ B¹ -hitenasikhire, B² -hitasile. ⁶ C² -gu. ⁷ Ck C² pañcasatamāṇavakasaṭṭhāni.

⁸ B¹ vattāni. ⁹ Ck C² cāyaṃ. ¹⁰ B¹ yapatī. ¹¹ Ck C² kālaghaso. ¹² Ck -pa-

catiṇ, B¹ bhūtapacani. ¹³ B¹ sacīti. ¹⁴ Ck bhūtānaṃ ca māṃsādīni, C² bhū-

tānaṃ ca māṃsādīni ca. ¹⁵ B¹ yoppanaṃ. ¹⁶ B¹ ghasatīti. ¹⁷ B¹ omīti ca.

¹⁸ B¹ sahatthanā. ¹⁹ Ck -le. ²⁰ Ck -disu.

nañ, so hi ariyamaggena āyatīñ paṭisandhikālañ khetvā khādītvā ṭhitattā
kālaghaso¹ bhūto² ti vuccati, sa bhūtapacaniñ³ pacīti⁴ yāyañ taṭṭhā
apāyesu bhūte pacati tañ nāṇagginā paci dahi⁵ bhasmam akāsi, tena bhū-
tapacaniñ⁶ pacīti⁷ vuccati, pajātikin⁸ ti pi pāṭho, jātikin⁹ nibbattikin¹⁰ ti attho.

Imañ pañhañ sutvā māṇavesu eko pi jānītuñ samattho⁵
nāhosi. Atha ne Bodhisatto „mā kho tumhe ‘ayañ pañho tīsu
vedesu atthīti’¹¹ saññañ akattha, tumhe yam ahañ jānāmi tañ
sabbañ jānāmā¹² ‘ti maññamānā badarirukkkhasadisāñ karoṭṭha,
mama tumhehi aññātassa¹³ bahuno¹⁴ jānanabhāvañ na jānātha,
gacchatha, sattame divase kālañ dammi, ettakena kālen’ imañ¹⁰
pañhañ cintethā“ ‘ti. Te Bodhisattañ vanditvā attano attano
vasanaṭṭhānañ gantvā sattāhañ cintetvāpi pañhassa n’ eva
antañ na koṭiñ passiṃsu. Te sattame divase ācariyassa santi-
kañ gantvā vanditvā nisīditvā „kiñ¹⁵ bhadramukhā¹⁶ jānittha
pañhañ“ ti vutte¹⁷ „na jānāmā“ ‘ti vadiṃsu. Puna Bodhisatto¹⁵
te garahamāno dutiyañ gātham āha:

2. Bahūni naraśīsāni lomaśāni brahāni ca

gīvāsu paṭimukkāni, kocid ev’ ettha kaṇṇavā ti. 189.

Tass’ attho: bahūni narānañ śīsāni dissanti, sabbāni ca tāni lomaśāni,
sabbāni mahantāni, gīvāsu yeva ṭhapitāni, na tālaphalañ viya hatthena gahitāni,²⁰
n’ atthi tesāñ imehi dhammehi nānākarāpañ, ettha pana kocid eva kaṇṇavā
ti attānañ¹⁸ sandhāyāha, kaṇṇavā ti paññavā, kaṇṇachiddaṇ¹⁹ pana na kassaci
n’ atthi.

Iti te māṇavake „kaṇṇachiddamattam eva tumhākañ bā-
lānañ atthi, na paññā“ ti garahitvā pañhañ vissajjesi. Te²⁵

¹ Bⁱ kālagghaso. ² Bⁱ omits bhūto. ³ C^k -pacitīñ, C^s bhutapaciniñ? Bⁱ bhu-
tapacaniñ. ⁴ Bⁱ saciti. ⁵ Bⁱ pacati dahati. ⁶ Bⁱ bhutapacaniñ, C^s bhuta-
paciniñ corr. to -pacaniñ, C^k -pacitīñ. ⁷ C^s pacitī, Bⁱ sati. ⁸ Bⁱ pacanañ,
B^p pajaniñ ti. ⁹ C^s jānīkiñ, Bⁱ janika, B^p janitañ. ¹⁰ Bⁱ nippattakan, B^p
nippattitañ. ¹¹ Bⁱ atthi pi ti. ¹² Bⁱ jānāhi. ¹³ Bⁱ aññatarassa. ¹⁴ C^k C^s
bahuto. ¹⁵ Bⁱ omits kiñ. ¹⁶ C^s bhadda- corr. to bhaddra, Bⁱ bhadramukha-
tumhe. ¹⁷ C^k C^s tato, Bⁱ vutte te, B^p āha. ¹⁸ C^k attāni, C^s attāni corr. to
attāniñ. ¹⁹ C^k pañhakaṇṇa-, C^s pañhakaṇṇachiddaṇ corr. to paññavā kaṇṇa-,
Bⁱ paññakaṇṇachiddaṇ.

sutvā „aho ācariyā nāma mahantā“ ti khamāpetvā nihatamānā Bodhisattam upatṭhahiṃsu.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā pañcasatā mānavakā ime bhikkhū ahesuṃ, ācariyo pana aham evā“
5 'ti. Mūlapariyāyajātakam².

6. Telovāḍajātaka.

Hantvā jhatvā vadhitvā cā 'ti. Idam Satthā Vesālīm upanissāya kūṭāgārasālāyaṃ viharanto Sīhasenāpatim ārabha kathesi. So hi Bhagavantam saraṇam gantvā nimantetvā punadivase
10 samamsakam³ bhattam adāsi. Nigaṇṭhā tam sutvā kupitā⁴ anattamanā Tathāgataṃ viheṭhetukāmā „samaṇo Gotamo jānam uddissa-kaṭam⁵ maṃsam bhuñjatīti“⁶ akkosimsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ katham samutṭhāpesuṃ: „āvuso Nigaṇṭha - Nāthaputto⁷ 'samaṇo Gotamo jānam uddissa-kaṭam⁵ maṃsam bhuñjatīti' saddhim parisāya
15 akkosanto āhiṇḍatīti“. Tam sutvā Satthā „na bhikkhave Nigaṇṭho Nāthaputto⁸ idān' eva maṃ uddissa-kaṭam maṃsam khādanena gara-
hati⁹, pubbe pi garahi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipab-
20 bajjam pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārā-
ṇasim¹⁰ āgantvā punadivase nagaram bhikkhāya pāvisi. Ath' eko kuṭumbiyo¹¹ „tāpasam vihetthessāmīti“ gharam pavesetvā paññattāsane nisidāpetvā macchamaṃsena parivisitvā bhata-
kiccāvasāne ekamantaṃ nisiditvā „idam maṃsam tumhe yeva
25 uddissa paṇe māretvā kataṃ¹², idam akusalam mā ambhākam eva tumbhākam pi hotīti“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Hantvā jhatvā¹³ vadhitvā cā deti dānam asaṇṇato,
edisam bhattam bhuñjamāno so pāpena upalippatīti¹⁴. 190.

¹ B² dhammade-. ² B² adds pañcamaṃ. ³ C² C³ sasamaṃ-. ⁴ B² kupitā.

⁵ B² -kataṃ. ⁶ B² -jasitī. ⁷ C² -nāṭaputto, B² nigaṇṭho nāṭaputto. ⁸ C² nāṭa-

putto, B² napūre. ⁹ B² garagarahi. ¹⁰ C² C³ -siyaṃ, B² -sī. ¹¹ B² kuṭumpiko.

¹² B² katham. ¹³ B² B² chetvā. ¹⁴ B² sa pāpamūlapalimattīti, B² sa pāpamu-
palimattīti.

Tattha hantvā ti hanitvā¹ paharitvā jhatvā² ti kilametvā vadhitvā ti³ māretvā, deti dānaṃ asaṇṇato ti asaṇṇato dussilo evaṃ katvā dānaṃ deti, edisaṃ bhattaṃ bhuñjamāno, sa pāpenaṃ upalippatīti⁴ edisaṃ uddissa-kataṃ bhuñjamāno so samaṇo⁵ pi pāpena upalippati saṃyujjati⁶ yevā 'ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

5

2. Puttadāraṃ pi ce hantvā deti dānaṃ a ṇṇato
bhuñjamāno pi sappañño na pāpena upalippatīti⁷. 191.

Tattha bhuñjamāno pi sappañño ti tiṭṭhatu aññaṃ maṃsaṃ putta-dāraṃ vadhitvāpi dussilena dinnāṃ sappañño khaṇimettādiguṇasampanno taṃ bhuñjamāno pi pāpena na upalippatīti⁸.

10

Evam assa Bodhisatto dhammaṃ kathetvā utthāyāsanaṃ pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammaḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā kuṭumbiko Nigaṇṭha - Nāthaputto⁹ ahosi, tāpaṇo pana ahaṃ evā¹⁰ 'ti. Telovāḍajātakaṃ¹⁰.

15

7. Pāḍaṇḍajātaka.

Addhā Pāḍaṇḍalī¹¹ sabbe ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Lāludāyitherāṃ ārabba katesi. Ekasmiṃ hi¹² divase dve mahāsāvaka pañhaṃ vinicchīnanti. Bhikkhū pañhaṃ suṇāntā there pasamsanti. Lāludāyitthero parisantare¹³ nisīno „ete amhehi samaṃ kiṃ jānantīti“ oṭṭhaṃ bhañji¹⁴. Taṃ disvā therā utthāya¹⁵ pakkamīsu. Parisā bhijji. Dhammasabbhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samutthāpesuṃ: „āvuso Lāludāyi¹⁶ dve aggasāvake garahitvā oṭṭhaṃ bhañjīti“. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave idāṃ eva pubbe pi Lāludāyi¹⁷ ṭhapetvā oṭṭhabhañjanaṃ tato uttarīṃ aññaṃ na jānātīti“ vatvā atītaṃ āhāri:

25

¹ B² omits hanitvā. ² B² chetvā. ³ C² C³ omit ti. ⁴ B² saṃpāpamupalimmatīti, B² sa pāpamupalimpatīti. ⁵ C² samāno, B² omits so samaṇo pi. ⁶ C² C³ saṃyujjati. ⁷ B² pāpaṃ upalimpatīti. ⁸ C² B² upalimpatīti. ⁹ B² nigaṇṭho nāthaputtako. ¹⁰ B² B² bālovāḍajātakaṃ chaṭṭhaṃ. ¹¹ B² pāḍaṇḍalī. ¹² B² omits hi. ¹³ B² parisante. ¹⁴ C² bhuñji corr. to bhañja, B² bhañci. ¹⁵ B² utthāyāsana. ¹⁶ B² lāludāyithero. ¹⁷ C² -yi, C³ -yīm.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco ahoṣi.
 Rañño pana Pādañjali¹ nāma putto lālo² dandhapaṇisakkano³
 ahoṣi. Aparabhāge rājā kalam akāsi. Amaccā rañño mata-
 5 kiccāni katvā „taṃ rajje abhisīñcissāmā“⁴ 'ti mantayamānā
 rājaputtaṃ Pādañjalikaṃ⁴ āhaṃsu. Bodhisatto pana „ayaṃ
 kumāro lālo² dandhapaṇisakkano, pariggahetvā taṃ abhisīñcis-
 sāmā“⁴ 'ti āha. Amaccā vinicchayaṃ sajjetvā kumāraṃ sa-
 mīpe nisīdāpetvā aṭṭhaṃ vinicchinantā na sammā vinicchiniṃsu,
 10 te asāmiṃkaṃ sāmikaṃ katvā kumāraṃ pucchīṃsu: „kīdisaṃ ku-
 māra suttu vinicchiniṃhā“⁴ 'ti. So oṭṭhaṃ bhañji. Bodhisatto
 „paṇḍito maññe kumāro, asammāvinicchitabhāvo tena ñāto
 bhavissatīti“⁴ maññamāno paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Addhā Pādañjali⁶ sabbe paññāya atirocati,
 15 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, uttarim⁷ nūna passatīti. 192.

Tass' attho: ekamsena Pādañjali⁶ kumāro sabbe amhe paññāya atirocati,
 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, nūna uttarim⁷ aññaṃ kārāṇaṃ passatīti.

Te aparasmim⁹ pi¹⁰ divase vinicchayaṃ sajjetvā aññaṃ
 aṭṭhaṃ suttu¹¹ vinicchinitvā „kīdisaṃ te deva suttu vinic-
 20 chitaṃ“⁴ ti pucchīṃsu. So puna pi oṭṭhaṃ eva bhañji. Ath'
 assa andhabālabhāvaṃ ñatvā Bodhisatto dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Nāyaṃ dhammaṃ adhammaṃ vā atthānatthaṃ ca bujjhati¹²,
 aññatra oṭṭhanibbhogaṃ nāyaṃ jānāti kiñcanan ti. 193.

Amaccā Pādañjalikumārassa¹³ lālabhāvaṃ¹⁴ ñatvā Bodhi-
 25 sattaṃ rajje abhisīñciṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā Pādañjali¹⁵ Lāludāyī¹⁶ ahoṣi, paṇḍitāmacco¹⁷ pana ahaṃ evā“
 'ti. Pādañjalijātakaṃ¹⁸.

¹ Bⁱ pādañjali. ² Bⁱ lālo. ³ C^k -to, Bⁱ dandhapaṇisakkano. ⁴ Bⁱ pādañjalīnti.

⁵ Bⁱ āsīñcis-. ⁶ C^s pādañjali, Bⁱ pādañjali. ⁷ C^k uttari, C^s uttarima, Bⁱ uttari.

⁸ Bⁱ pādañjalim. ⁹ C^k parasmim, C^s parasmim corr. to apa-. ¹⁰ Bⁱ omits pi.

¹¹ C^k C^s su. ¹² Bⁱ bhuñjati. ¹³ Bⁱ pādañjali-. ¹⁴ Bⁱ lāla-. ¹⁵ Bⁱ pādancali.

¹⁶ C^s -yi. ¹⁷ Bⁱ paṇḍitāmacco. ¹⁸ Bⁱ pādañjali - -sattamaṃ.

8. Kimsukopamajātaḥ.

Sabbehi kimsuko diṭṭho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kimsukopamasuttantaṃ ārabha kathesi. Cattāro hi¹ bhikkhū. Tathāgataṃ upasaṃkamitvā kammaṭṭhānaṃ yācimsu. Satthā tesam kammaṭṭhānaṃ kathesi. Te² kammaṭṭhānaṃ gahetvā attano attano³ rattitṭhānadivāṭṭhānāni agamaṃsu⁴. Tesu eko cha phassāyatanāni⁵ parigaṇhitvā arahattaṃ pāpuṇi, eko pañcakkhandhe eko cattāro mahābhūte eko aṭṭhārasa dhātuyo⁶. Te attano attano adhigatavisesaṃ Satthu ārocesuṃ. Tatth' ekassa bhikkhuno parivitakko udapādi: „imesaṃ kammaṭṭhānaṃ nibbānaṃ ekakaṃ⁷, kathaṃ sabbehi arahattaṃ pattaṃ“ ti so Satthāraṃ pucchi. Satthā „kin te bhikkhu kimsukadiṭṭhabhātikehi⁸ nānattaṃ⁹“ ti vatvā „idam no bhante kāraṇaṃ kathethā“ ti bhikkhūhi yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmādatte rajjaṃ kārente tassa cattāro puttā ahesuṃ. Te ekadivasam sārathin pakkositvā „mayam samma kimsukaṃ daṭṭhukāmā, kimsukarakkhaṃ no dassethi“ āhaṃsu. Sārathi „sādhu, dassessāmīti“ vatvā catunnam pi ekato adassetvā jeṭṭhaputtaṃ tāva rathe nisīdāpetvā araṇṇaṃ netvā „ayaṃ kimsuko“ ti khānukorakāle¹⁰ kimsukaṃ dassesi, aparassa bālalālāsakāle aparassa pupphita-²⁰ kāle aparassa phalitakāle. Aparabhāge cattāro pi bhātaro ekato nisinnā „kimsuko nāma kīdiso“ ti kathaṃ samuṭṭhāpetvā eko „seyyathāpi jhāmathūno“ ti āha, dutiyo „seyyathāpi nigrodharukkho“ ti, tatiyo „seyyathāpi maṃsapesīti“, catuttho „seyyathāpi sirīso“ ti te aññamaññassa kathāya aparituttā²⁵ pitu santikaṃ gantvā „deva kimsuko nāma kīdiso“ ti pucchitvā „tumhehi kim kathitau“ ti vutte attanā¹¹ kathitanīhāraṃ raṇṇo kathesuṃ. Rājā „catuhi¹² pi¹³ tumhehi kimsuko diṭṭho, kevaḷaṃ vo kimsukassa¹² dassento sārathi imasmim kāle kimsuko

¹ C² C³ omit hi. ² B² adds bhikkhū taṃ ³ B² only one attano. ⁴ B² āg-

⁵ C² B² pas-, C³ pas- corr. to phas-. ⁶ P² adds ti. ⁷ B² pana ekam. ⁸ B² kintikaṃ diṭṭhaṃ catuhi kaṇṭhabhātikehi. ⁹ C² nānatthan. ¹⁰ B² khānukakāle.

¹¹ B² -no. ¹² so all three MSS. ¹³ B² omits pi.

kīdiso' ti 'imasmiñ kāle kīdiso' ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kaṃkhā uppannā⁴ ti vatvā paṭhamañ gātham āha:

1. Sabbehi kiṃsuko diṭṭho, kiṃ n' ettha¹ vicikicchatha,
na hi sabbesu ṭhānesu sārathī² paripucchito ti. 194.

5 Tattha na hi sabbesu ṭhānesu sārathī³ paripucchito ti sabbehi vo kiṃsuko diṭṭho ti kiṃ nu tumhe ettha vicikicchatha⁴, sabbesu ṭhānesu kiṃsuko p'eso, tumhehi pana na hi sabbesu sārathī paripucchito⁵, tena vo kaṃkhā uppannā ti.

10 Satthā imañ kāraṇañ dassetvā „yathā bhikkhave⁶ cattāro bhātikā vibhāgañ katvā apucchitattā⁷ kiṃsuke kaṃkhamā uppādesuñ evañ tvaṃ pi imasmiñ dhamme kaṃkhamā uppādesi⁸“ vatvā abhisambuddho hutvā dutiyañ gātham āha:

2. Evañ sabbehi nāṇehi yesaṃ dhammā ajānitā
te ve dhammesu kaṃkhanti kiṃsukasmīñ va bhātaro ti. 195.

15 Tass' attho: yathā te bhātaro sabbesu ṭhānesu kiṃsukassa adiṭṭhattā kaṃkhīsu evañ sabbehi vipassanānāṇehi yesaṃ sabbe pi hi⁹ chaphassāyatanak-khandhabhūtaḍḍhatubhedā dhammā ajānitā¹⁰ sotāpattimaggassa anadhigatattā appaṭividdhā te ve¹¹ tesu phassāyatanādiḍḍhammesu kaṃkhanti yathā ekasmīñ neva¹² kiṃsukasmīñ cattāro bhātaro ti.

20 Satthā imañ dhammadesanañ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā Bārāṇasirājā ahaṃ eva'ahosiñ“ ti. Kiṃsukopamajātakam¹³.

9. Sālakajātaka.

25 Ekaputtako bhavissasīti¹⁴. Idam Satthā Jetavane viharanto aññatarañ mahātherañ ārabba kathesi. So kir' ekañ kumārakañ pabbajetvā piḷento tattha viharati. Sāmaṇero piḷaṃ sahituñ asakkonto uppabbaji. Thero gantvā upalāpeti: „kumāraka tava

¹ C^k C^s kintettha, Bⁱ kinettha? B^p kiṃvettha. ² C^s -thi, Bⁱ sarathīñ. ³ C^k C^s -thi. ⁴ so B^p; C^k C^s vinicchatha. ⁵ Bⁱ omits ti sabbehi - - - paripucchito. ⁶ Bⁱ bhikkhu te. ⁷ C^s -taiva corr. to -tattha, Bⁱ -tatthā. ⁸ C^k -deseti, Bⁱ -desisi. ⁹ Bⁱ omits yesaṃ sabbe pi hi. ¹⁰ Bⁱ ajānanto. ¹¹ all three MSS. te neva. ¹² Bⁱ ekasmi yeva. ¹³ Bⁱ adds aṭhamañ. ¹⁴ C^k C^s -tīti, Bⁱ -tīmīti.

cīvaram tav' eva¹ bhavissati patto pi, mama santakam pattacīvaram
pi tav' eva¹ bhavissati, ehi pabbajāhīti. So „nāham pabbajissā-
mīti“ vatvāpi punappuna² vuccamāno pabbaji. Atha nam pabbajita-
divasato paṭṭhāya puna thero viheṭhesi. So pīlam asahanto puna
uppabbajitvā anekavāram³ yācanta⁴ pi tasmiṃ „tvam n'eva' maṃ 5
sahasi⁵ na vinā vattitum sakkosi, gaccha na pabbajissāmīti“ na pab-
baji. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso
suhadayo vata so dārako, mahātherassa āsayam ātvā na pabbajīti“.
Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“
ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa 10
suhadayo pubbe pi suhadayo, ekavāram etassa dosam disvā na puna
gaṇhīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto kuṭumbikakule nibbattitvā vayappatto dhañña-
vikkayaena jīvikaṃ kappesi. Aññatāro pi ahiguṇṭhiko⁷ ekaṃ 15
makkaṭam sikkhāpetvā osadham gāhāpetvā tena sappam kilā-
pento jīvikaṃ kappesi. So Bārāṇasiyaṃ ussave ghutthe⁸
ussavaṃ kilītukāmo „imaṃ mā pamajjīti“ taṃ makkaṭam tassa
vāṇijakassa⁹ hatthe ṭhapetvā ussavaṃ kilētvā sattame divase
tassa santikaṃ gantvā „kahaṃ makkaṭo“ 'ti pucchi. Makkaṭo 20
sāṃikassa saddaṃ sutvā va dhaññāpanato¹⁰ vegena nikkhami.
Atha nam so veḷupesikāya piṭṭhiyaṃ pothetvā ādāya uyyānaṃ
gantvā ekaṃante bandhitvā niddaṃ okkami. Makkaṭo tassa
niddāyanabhāvaṃ ātvā attano bandhanaṃ mocetvā palāyitvā
ambarukkhaṃ āruya ambapakkaṃ khādītva atṭhiṃ¹¹ ahiguṇ- 25
ṭhikassa¹² sarīre pātesi. So pabujjhītva ullokento taṃ disvā
„madhuravācāya taṃ¹³ vañcetvā rukkhā otāretvā gaṇhissāmīti“
taṃ upalāpento¹⁴ paṭhamam gātham āha:

1. Ekaputtako bhavissasi

tvāñ ca no hessasi issaro kule,

30

¹ so Bp; C^k C^s tam eva, Bⁱ tatthera. ² Bⁱ punappunnaṃ. ³ C^k C^s atheka-
vāraṃ. ⁴ Bⁱ yojente. ⁵ Bⁱ saha vasitum. ⁶ Bⁱ upagacchatīti. ⁷ C^s -guṇṭhiko,
Bⁱ -kuṇḍiko. ⁸ Bⁱ saṃghuṭhe. ⁹ C^k C^s vāni-, Bⁱ dhaññāvāni-. ¹⁰ Bⁱ dhañ-
ñāp-. ¹¹ Bⁱ atṭhihi. ¹² Bⁱ kuṇḍikassa. ¹³ Bⁱ nam. ¹⁴ C^s Bⁱ -lento.

oroḥa dumaṣmā Sālaka,
ehi dāni gharaṃ vajemase ti. 196.

Tass' attho: tvaṃ mayhaṃ¹ ekaputtako bhavissasi kule ca² me bhogaṇaṃ
issaro, etasmā³ rukkhā otara, ehi amhākaṃ gharaṃ gāmissāma, Sālaka⁴ 'ti
5. nāmena ālapanto⁵ āha.

Taṃ sutvā makkhaṭo dutiyaṃ gātham āha:

2. Nanu maṃ hadaye timaṇṇasi
yaṃ ca hanasi⁶ maṃ⁷ veḷuyaṭṭhiyā,
pakkambavane ramāmase,
10 gaccha tvaṃ gharaṃ yathāsukhan ti. 197.

Tattha nanu maṃ hadaye timaṇṇasīti nanu tvaṃ maṃ hadaye ati-
maṇṇasi, suhayaṃ ayaṃ ti maṇṇasīti attho, yaṃ ca maṃ hanasi⁸ veḷu-
yaṭṭhiyā⁹ ti yaṃ evaṃ atimaṇṇasi yaṃ ca veḷupesikāya hanasi, tenāhaṃ nā-
gacchāmi ti dīpeti. Atha naṃ mayaṃ imasmiṃ vane pakkambavane ramāmase,
15 gaccha tvaṃ gharaṃ yathāsukhan ti

vatvā uppatitvā vanaṃ pāvisi, ahigunṭhiko¹⁰ pi anattamaṇo
attano¹¹ gehaṃ agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
makkhaṭo sāmaṇero ahoṣi, ahigunṭhiko mahāthero, dhaṇṇavāṇijo pana
20 aham evā“ ti. Sālaka-jātakam¹³.

10. Kapijātaka.

Ayaṃ isi¹⁴ upasamasamāname¹⁵ rato ti. Idam Satthā
Jetavane riharanto ekaṃ kuhakam¹⁶ bhikkhuṃ ārabba kathesi.
Tassa hi kuhakabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jāto. Dhammasabhāyaṃ
25 kathaṃ samutṭhāpesuṃ: „āvuso asuko bhikkhu niyyānike Buddhasane
pabbajitvā kuhakavattam pūretīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha

¹ Bⁱ omits mayhaṃ. ² C^k C^s ce. ³ Bⁱ etamhā. ⁴ Bⁱ mahalakā. ⁵ Bⁱ -pento.
⁶ C^k hanasi, C^s hanasi corr. to hanasi. ⁷ Bⁱ yaṃ ca maṃ hanasi. ⁸ C^k yaṃ ca
ma hanasi corr. to yaṃ ca hanasi. ⁹ C^k C^s veḷulaṭṭhiyā. ¹⁰ Bⁱ -kunṭhiko. ¹¹ Bⁱ
omits gehaṃ. ¹² Bⁱ dhammade-. ¹³ Bⁱ adds navamaṃ. ¹⁴ C^s Bⁱ isi. ¹⁵ Bⁱ
saṃnyame. ¹⁶ Bⁱ -ka.

bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā“
'ti vutte „na bhikkhave esa bhikkhu idān' eva kuhako, pubbe pi
kuhako va² aggimattassa³ kāraṇā makkato hutvā kohaṇṇaṁ akāsīti“
vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadaṭṭe rajjaṁ kārente Bo- 5
dhisatto Kāsiraṭṭhe⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiṇi mā-
tāya⁵ puttāṁ amkenādāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ
pabbajitvā tam pi puttāṁ tāpasakumārakaṁ⁶ katvā paṇṇasālāya
vāsaṁ kappesi. Vassārattasamaye acchinnadhāre⁷ deve vas- 10
sante makkato sītapīlito dante khādanto kampento vicarati.
Bodhisatto mahante dārukkhandhe āharitvā aggaṁ katvā mañ-
cake nipajji. Puttako pi 'ssa pāde parimajjamāno nisīdi. So
makkato ekassa matatāpasassa⁸ santakāni vakkalāni nivāsetvā
ca pārupitvā⁹ ca ajinacammaṁ ekamsaṁ¹⁰ katvā kācakamaṇḍa- 15
lūṁ¹¹ ādāya isivesena gantvā paṇṇasāladvāre aggissa¹² kāraṇā
kuhanakammaṁ katvā aṭṭhāsi. Tāpasakumārako¹³ taṁ disvā
„tāta tāpaso eko sītapīlito kampaṁāno tiṭṭhati, idha naṁ pako-
satha, viśivessatīti“¹⁴ pitaraṁ āyācanto¹⁵ paṭhamāṁ gāthaṁ āha:

1. Ayaṁ isi upasamasāmyame rato
- santiṭṭhati sisirabhayena¹⁶ aṭṭito,
- handā ayaṁ pavisatu 'maṁ agārakaṁ,
- vinetu sītaṁ darathaṇ ca kevalaṁ ti. 198.

20

Tattha upasamasāmyame rato ti rāgādikilesaupasame¹⁶ ca silasaṁ-
yame¹⁶ ca rato, santiṭṭhatīti so tiṭṭhati, sisirabhayena¹⁷ ti vātavutthi- 25
janitassa sisirassa¹⁸ bhayena, aṭṭito ti pīlito, pavisatu maṁ ti pavisatu
imaṁ, kevalaṁ ti sakalaṁ anavasesaṁ.

Bodhisatto puttassa¹⁹ vacanaṁ sutvā utṭhāya olokeno
makkatābhāvaṁ űatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

¹ Bⁱ yeva. ² C^s -mantassa. ³ Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ⁴ C^s mātāya. ⁵ Bⁱ -raṇ. ⁶ C^s
-dhare, Bⁱ acchinnadhāre. ⁷ C^s matakātāp-. ⁸ Bⁱ pārupitvā. ⁹ Bⁱ ekamsa. ¹⁰ C^s
kājakamaṇḍalūṁ corr. to kācakamaṇḍalūṁ, Bⁱ kākemaṇḍala, B^p kājakamaṇḍalūṁ.
¹¹ Bⁱ aggi. ¹² Bⁱ tāpassakumāro. ¹³ C^s vī-, Bⁱ viśippissatīti. ¹⁴ Bⁱ yācanto.
¹⁵ Bⁱ sitabhayena. ¹⁶ Bⁱ -mena. ¹⁷ Bⁱ sītabhayena. ¹⁸ Bⁱ sītassa. ¹⁹ Bⁱ putta.

2. Nāyaṃ isi¹ upasamasamīyame² rato,
 kapī ayaṃ dumavarasākhagocaro,
 so dūsako rosako cāpi jammo,
 sace vaje imam pi dūsaye² gharan ti. 199.

5. Tattha dumavarasākhagocaro ti dumavarānaṃ sākhagocaro, so dūsako rosako cāpi jammo ti so esa³ gatagataṭṭhānassa dūsanato dūsako, ghaṭṭanatūya rosako, iāmakabhāvena jammo, sace vaje ti yūdisaṃ paṇṇasālaṃ sa vaje⁴ paviseyya sabbāṃ uccārapassāvakarapena⁵ ca aggidānena ca dūseyyā⁶ 'ti⁶.

Evaṃ ca⁷ vatvā Bodhisatto ummukaṃ⁸ gahetvā taṃ⁹ santāpetvā¹⁰ palāpesi. So uppatitvā vanaṃ paccakkhanto¹¹ va tathā pakkhanto va¹² ahosi, na puna taṃ ṭhānaṃ agamāsī. Bodhisatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tāpasakumārakassa¹³ kaṣinaparikkamaṃ ācikkhi, so ca¹⁴ abhiññā ca samāpattiyo ca uppādesi. Te ubho pi aparihīnājjhānā Brahmalo-
 13 parāyanā ahesuṃ.

Satthā „na bhikkhave idāṃ¹⁵ eva¹⁵ porāpato paṭṭhāya p' esa kuhako yevā“ 'ti imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmīno keci anāgāmīno ahesuṃ) „Tadā makkhaṇo kuhako bhikkhu ahosi, putto
 20 Rāhulo, pitā aham evā“ 'ti. Kapijātakam¹⁷. Sigālavaggo dasamo. Dukanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā.

¹ C² isiṃ, B² isi. ² B² dūsasse. ³ C² ye eka, B² B² so evaṃ. ⁴ C² C² avaje in the place of savaje, B² avase. ⁵ B² -kā-. ⁶ B² adds attho. ⁷ B² adds pana. ⁸ C² C² ummukkaṃ, B² umpakkaṃ. ⁹ C² B² omit taṃ. ¹⁰ B² santāpetvā. ¹¹ C² pakkhanto. ¹² B² vanaṃ pakkhanto va ahosi in the place of vanaṃ paccakkhanto va tathā pakkhanto va. ¹³ B² -rassa. ¹⁴ B² so pi. ¹⁵ C² C² omit idāneva. ¹⁶ B² dhammade-. ¹⁷ B² adds dasamaṃ.

III. TIKANIPĀTA.

1. SAMKAPPAVAGGA.

1. Samkappajātaka.

Samkapparāgadhotenā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ukkaṇṭhitabhikkhū¹ ārabha kathesi. Sāvattinagaravāsī² kir'³ 5
 esa³ kulaputto ratanasāsane⁴ uram datvā pabbajito⁵ ekadivasam Sā-
 vatthiyam piṇḍāya caranto ekaṁ alamkatapaṭṭiyattaṁ itthim disvā up-
 pannakāmarāgo anabhirato cari⁶. Tam enaṁ⁷ ācariyupajjhāyādayo⁸
 disvā⁹ anabhiratikāraṇaṁ pucchitvā vibbhamitukāmbhāvam assa ūatvā
 „āvuso, Satthā nāma rāgādikilesapīṭānaṁ¹⁰ kilese hāretvā¹¹ .saccāni 10
 pakāsetvā sotāpattiṭṭhānāni deti, ehi tam Satthu santikaṁ nessāma“
 'ti ādāya agamanisu Satthāra ca¹² „kin nu kho bhikkhave aniccha-
 mānakaṁ nēva bhikkhūṁ gahetvā āgat' atthā“ 'ti vutte tam atthaṁ
 ārocesuṁ. Satthā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puc-
 chitvā „saccaṁ¹³“ ti vutte „kin kāraṇā“ ti pucchi. So tam atthaṁ 15
 ārocesi. Atha naṁ Satthā „itthiyo nāma etā bhikkhu pubbe jhāna-
 balena¹⁴ vikkhambhitakilesānaṁ visuddhasattānaṁ pi saṁkilesaṁ¹⁵
 uppādesuṁ, tādīsā¹⁶ tucchapuggalā¹⁶ kin kāraṇā na saṁkilissanti, visud-
 dhāpi sattā saṁkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi āyasakyaṁ pāpuṇ-
 anti pag eva aparisuddhā, Sineru-kampanavāto¹⁷ purāṇapaṇṇasaṭṭaṁ¹⁸ 20

¹ B² ukkaṇṭhitabhāvaṁ. ² C^k B² B² -si. ³ B² kira eko, B² kira ko. ⁴ B² omits ratana, B² tena sāsane. ⁵ B² pappajjivā. ⁶ B² B² vicari. ⁷ C^k C^s etan. ⁸ C^k -jjhādayo, C^s -cchādayo, C^s dupl.: -jjhādayo, B² bhāvāyajjhādayo. ⁹ B² omits disvā. ¹⁰ B² kāmarāgādi-. ¹¹ B² pahāretvā, B² kilesaṁ hāritvā. ¹² B² omits ca. ¹³ B² B² add bhante. ¹⁴ B² B² phalena. ¹⁵ B² B² .se. ¹⁶ all four MSS. -am. ¹⁷ B² -kampavāto, B² -kampanakato. ¹⁸ B² -paṇṇachattāṁ.

kin na kampessati¹, bodhitale nisīditvā abhisambuḍḍhanakasattam²
 ayaṃ kilesa ālolesi, tādisaṃ kin na ālolessatīti³ vatvā tehi yācito
 atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 5 dhisatto asītikoṭivibhave brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā
 vayappatto Takkaśilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhītvā Bārāṇasim
 paccāgantvā katadārapariggaho⁴ mātāpitunnaṃ accayena tesaṃ
 petakiccāni⁵ katvā hiraṇṇolokanakammaṃ karonto „idaṃ dhanam
 paññāyati, yehi paṇ' etaṃ sambhūtaṃ⁶ te na paññāyantīti“
 10 āvajjanto⁷ saṃvegappatto ahosi, sarīrā sedā muccimsu. So
 gharāvāse ciraṃ vasanto mahādānaṃ datvā kāme pahāya as-
 sumukhaṃ nātisaṃghaṃ pariccajitvā Himavantaṃ pavisitvā⁸
 ramaṇīye padese paṇṇasālaṃ māpetvā uñchācariyāya⁹ vanamūla-
 phalāphalādīhi¹⁰ yāpento nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo
 15 ca uppādetvā jhānakīlaṃ kīlanto ciraṃ vasitvā cintesi: „ma-
 nussapathaṃ gantvā loṇambilaṃ upasevissāmi, evaṃ me sarī-
 raṃ c' eva thiraṃ bhavissati jaṃghāvīhāro¹¹ ca¹² kato bhavis-
 sati, ye ca¹³ mādisassa silavantassa¹⁴ bhikkhaṃ vā dassanti abhi-
 vādanādīni vā karissanti te saggaṇṇaṃ¹⁵ pūressantīti“ so Hi-
 20 mavantā otaritvā anupubbena cārikaṃ¹⁶ caramāno Bārāṇasim¹⁷
 patvā suriyatthagamanavelāya¹⁸ vasanaṭṭhānaṃ olokeno rājuy-
 yānaṃ¹⁹ disvā „idaṃ paṭisaṃsāraṇaṃ, ettha vasissāmīti“
 uyyānaṃ pavisitvā aññatarasmiṃ rukkhamaṇe nisinno jhāna-
 sukhena rattiṃ khepetvā punadivase katasarīrapaṭijaggano
 25 pubbaṇhasamaye²⁰ jaṭṭajinaṇṇakalāni saṇṭhapetvā bhikkhābhā-
 janaṃ ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno
 yugamattadaso²¹ hutvā sabbakārasampannāya attano rūpasiriyā

¹ B² kammeyyāti, B⁴ ki nu kampeyyāti. ² B² abhibuḍḍhanakasaddam. ³ B² kata-
 puttadāra-, B⁴ tattha puttā-. ⁴ B² mataṃ kiccāni, B⁴ matakic-. ⁵ B² sambhūtaṃ,
 B⁴ sambhataṃ. ⁶ Ck C⁸ āvajjento. ⁷ B² B⁴ add isipappajjam pappajjitvā. ⁸ Ck
 uñchā- corr. to uñja-, C⁸ uñjā-, B² uccā-. ⁹ C⁸ -mūlaphalādīhi, B² B⁴ vana-
 mūlaphalādīhi. ¹⁰ B² jaṅgha-, B⁴ jaṅga. ¹¹ B² B⁴ add me. ¹² Ck C⁸ va. ¹³
 B² B⁴ silasampannassa. ¹⁴ B² saggaṇṇa, B⁴ sakkapūraṇ. ¹⁵ B² carikaṇ, B⁴ carākaṇ.
¹⁶ Ck -sim, B² B⁴ -sī. ¹⁷ B² suriyattaṅga-. ¹⁸ B² omits raj. ¹⁹ B² puppaṇha-
 samantare yeva. ²⁰ Ck -mattādaso, B² B⁴ yugamattadassano.

lokassa vilocanāni ākaḍḍhento¹ nagaraṃ² pavisitvā bhikkhāya caranto rañño nivesanadvāraṃ pāpuṇī. Rājā mahātale caṃkamanto vātapānantarena Bodhisattaṃ disvā iriyāpathasmiṃ yeve³ pasīditvā „sace santadhammo nāṃ⁴ atthi⁴ imassa tena abbhantare⁵ bhavitabban“ ti cintetvā „gaccha taṃ⁶ tāpasam⁵ 5 ānehīti“ ekaṃ amaccam āpāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanam gahetvā „rājā bhante taṃ pakkosatīti“ āha. Bodhisatto „mahāpuñña⁸, amhe rājā na jānātīti“ āha. „Tena hi bhante yāvāhaṃ āgacchāmi tāva idh⁷ eva hothā“ 'ti vatvā rañño ārocesi. Rājā „ambakaṃ kulūpakatāpaso⁹ n' atthi, 10 gaccha¹⁰ taṃ ānehīti“ sayam pi vātapānena hattham pasāretvā vadanto „ito etha bhante“ ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanam datvā mahātalam abhirūhi¹¹. Atha naṃ rājā vanditvā rājapallamke nisidāpetvā attano sampāditēhi yāgukhājjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccam pañham¹⁵ pucchi, pañhavyākaraṇena¹² bhīyosomattāya¹³ pasīditvā vanditvā¹⁴ „bhante tumhe katthavāsikā, kuto āgat' atthā“ 'ti pucchitvā „Himavantavāsikā¹⁵ mayam mahārāja, Himavantā¹⁶ āgatā“ ti vutte puna „kiṃkāraṇā“ ti pucchitvā „vassārattakāle¹⁷ mahārāja nibaddhavāso¹⁸ nāma laddhum vaṭṭatīti“ vutte 20 „tena hi bhante rājuyyāne vasatha, tumhe ca¹⁹ catupaccayehi²⁰ na kilamissatha, ahañ ca saggasaṃvattanikaṃ puññaṃ pāpuṇissāmīti²¹“ paṭiññaṃ gahetvā bhuttaṭātarāso Bodhisatten²² eva²² saddhim uyyānam gantvā paṇṇasālam kāretvā caṃkamaṃ māpetvā sesāni pi rattiṭṭhānadivāṭṭhānādini sampādetvā pab- 25 bajitaparikkhāre paṭiyādetvā „sukhena vasatha bhante“ ti uyyānapālam sampāṭicchāpesi. Bodhisatto tato paṭṭhāya

¹ B¹ -ākappento, B² -ḍḍhanto. ² C¹ C² -ram. ³ B¹ B² -neva. ⁴ C¹ B² nāma atthi, B¹ nāma satti. ⁵ C¹ imassanto abbhantare, B¹ imassa tena abbhantarena. ⁶ B¹ omits taṃ, C¹ gacchantam, B² gaccha tam. ⁷ C¹ pakkosāti, B¹ pakkosahīti. ⁸ B¹ -pañña, B² -puññaṃ. ⁹ C¹ kulūpaga-, B¹ kulupake-. ¹⁰ C¹ gaccham corr. to gaccha. ¹¹ C¹ -ruhi. ¹² B¹ pañhavyāka-. ¹³ C¹ bhīyyo-, B¹ bhīyyo-. ¹⁴ B¹ omits vanditvā. ¹⁵ B¹ -te-. ¹⁶ B¹ B² -tato. ¹⁷ B¹ vassāvutta-. ¹⁸ B¹ B² nibandha-. ¹⁹ B¹ B² omits ca. ²⁰ B¹ B² catūhi paccayehi, C¹ catuppa-. ²¹ B¹ B² saṃpāpuṇissāmī. ²² B¹ B² -ttena.

- dvādasa samvacccharāni tatth'eva vasi. Ath' ekadivasam rañño paccanto kupito¹. So tassa vūpasamanatthāya gantukāmo devim āmantetvā „bhadde tayā vā mayā vā nagare ohīyitum² vaṭṭatīti“ āha. „Kim nissāya kathetha devā“³ ti. „Sīlavanta-
 5 tāpasam⁴ bhadde“⁵ ti. „Deva nāham tasmim pamajjissāmi⁶, amhākam ayyassa⁷ paṭijaggaṇam mama bhāro, tumhe nirāsamkā gacchathā“⁸ ti. Rājā nikkhamitvā gato, devī pi kho⁹ Bodhisattam tath'eva sakkaccaṃ upaṭṭhahi¹⁰. Bodhisatto pana rañño gatakāle nibaddhavelāya¹¹ ārantvā attano rucitāya¹² velāya rā-
 10 janivesanaṃ gantvā bhattakiccaṃ karoti¹³. Ath' ekadivasam Bodhisatte¹⁴ aticirāyante devī sabbaṃ khādaniyabhojanīyaṃ¹⁵ paṭiyādetvā nahātvā¹⁶ alamkaritvā¹⁷ nīcamāñcakaṃ¹⁸ paññāpetvā Bodhisattassa āgamaṇam olokayamānā maṭṭasāṭhakaṃ¹⁹ sithilaṃ katvā nivāsetvā²⁰ nipajji. Bodhisatto pi velaṃ sallakkhetvā
 15 bhikkhābhājanam ādāya ākāseṇa gantvā mahāvātapānadvāraṃ pāpuṇi²¹. Tassa vakkalisaddam sutvā sahasā utthahamānāya deviyā pītakamaṭṭasāṭhako bhassittha²². Bodhisatto visabhāgarammaṇam²³ indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Ath' assa jhānabalena sannisinno pi kilesa karaṇḍake pakkhittāsiviso
 20 viya phaṇam katvā utthahi, khīrarukkhassa vāsiyā ākoṭitakālo²⁴ viya ahosi, kilesuppādanena²⁵ sah' eva jhānāni pariha-
 yimsu, indriyāni aparisuddhāni²⁶ ahesum, sayam pakkhacchinnakāko²⁷ viya ahosi. So pubbe viya nisiditvā²⁸ bhattakiccaṃ hi²⁹ kātuṃ nāsakkhi³⁰, nisidāpiyamāno³¹ pi na nisīdi.
 25 Ath' assa devī sabbaṃ khādaniyaṃ³² bhojanīyaṃ³³ bhikkhā-

¹ Bⁱ kuppito. ² Ck obhīyitum, C^s ohīyitum, Bⁱ B^d ohīyitum. ³ Bⁱ B^d sīlavantaṃ-. ⁴ Ck pavaj-, Bⁱ pappajjissam, B^d pamajjeyam. ⁵ Bⁱ ayya, B^d ayyakassa. ⁶ Bⁱ omits kho. ⁷ Bⁱ upaṭṭhāsi, B^d upaṭṭhāhi. ⁸ Bⁱ nibandham-, B^d nibandha. ⁹ Bⁱ rucitāya. ¹⁰ Bⁱ apāsi. ¹¹ Ck C^s Bⁱ -satto. ¹² Ck B^d -niyabhojanīyaṃ, C^s -niyabhojanīyaṃ corr. to -niyabhojanīyaṃ, Bⁱ -niyābhojanīyaṃ. ¹³ Bⁱ B^d nahātvā. ¹⁴ C^s omits nahātvā alamkaritvā. ¹⁵ Bⁱ omits nīca. ¹⁶ Bⁱ B^d matha-. ¹⁷ Ck Bⁱ B^d omits nivāsetvā. ¹⁸ Bⁱ B^d sampāpuṇi. ¹⁹ Bⁱ deviyā sarirā mathasāṭhako bhassi, B^d deviyā dāhiritamaṭṭasāṭhako. ²⁰ Bⁱ B^d add disvā. ²¹ Ck ākoṭikālo, Bⁱ ākoṭikakālo. ²² Ck C^s add ceva. ²³ Bⁱ B^d aparipuṇṇāni. ²⁴ Bⁱ pattachinda-, B^d pakkhacchanda-. ²⁵ Bⁱ anisī-. ²⁶ Bⁱ B^d omits hi. ²⁷ Bⁱ na sakkhi. ²⁸ Bⁱ nisīdā ti vuccamāno, B^d nisīdāhi ti pucchamāno. ²⁹ so all four MSS.

bhājane¹ yeva pakkhipi, yathā ca pubbe bhattakiccaṃ katvā
 sīhapañjarena² nikkhamitvā ākāsen³ eva⁴ gacchatī evaṃ⁴ taṃ
 divasaṃ⁵ gantum nāsakkhi, bhattaṃ pana⁶ gahetvā mahānisse-
 niyā⁷ otaritvā uyyānaṃ agamāsi. Devī pi⁸ tassa attani paṭi-
 baddhacittataṃ⁹ aññāsi. So uyyānaṃ gantvā bhattaṃ abhuñ- 5
 jitvā va heṭṭhāmañce nikkhipitvā „deviyā evarūpā hatthasobhā
 pādasobhā evarūpaṃ kaṭipariyosānaṃ evarūpaṃ ūrulakkhaṇaṃ“
 ti ādini vippalapanto sattāhaṃ nipajji. Bhattaṃ pūtikaṃ¹⁰
 ahosi nīlamakkhikāparikippaṃ¹¹. Atha rājā paccantaṃ vūpa-
 sametvā paccāgato. Alaiṇkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ 10
 katvā rājanivesanaṃ āgantvā¹² va „Bodhisattaṃ passissāmīti“
 uyyānaṃ gantvā ukkalāpaṃ¹³ assamapadaṃ disvā „pakkanto
 bhavissatīti“ paṇṇasālāya dvāraṃ vivaritvā antopaviṭṭho. Taṃ¹⁴
 nipannaṃ kin disvā „kenaci aphāsukena bhavitabbaṃ“ ti pūti-
 bhattaṃ chaḍḍāpetvā¹⁵ paṇṇasālāya paṭijaggitvā¹⁶ „bhante kin 15
 te aphāsukaṃ“ ti pucchi. „Viddho smi mahārājā“ ’ti. Rājā
 „mama paccāmittehi mayi okāsaṃ alabhantehi ‘piyaṭṭhānaṃ assa
 dubbalaṃ karissāmā’ ’ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe“
 ti sarīraṃ parivattetvā viddhaṭṭhānaṃ olovento vedhaṃ¹⁷ adisvā
 „kattha viddho si bhante“ ti pucchi. Bodhisatto „nāhaṃ ma- 20
 hārāja aññena viddho, ahaṃ pana attanā va attānaṃ hadaye
 vijjhin“ ti vatvā utthāya āsane¹⁸ nisīditvā¹⁹ imā gāthā avoca:

1. Saṅkapparāgaḍhotena²⁰ vitakkanisitena ca
 nālaiṇkatena²¹ bhaddena²² na usukārakatena²³ ca 1.
2. Na kaṇṇāyatamuttana²⁴ nāpi²⁵ morūpasevinā
 ten’ amhi hadaye viddho sabbaṅgaparidāhinā²⁶. 2.

¹ Bⁱ omits bhikkhū. ² Bⁱ -pañcare, B^d -pañcarena. ³ Bⁱ ākāse yeva ⁴ C^k evaṃ.
⁵ Bⁱ tā disaṃ. ⁶ Bⁱ B^d bhattabhājanaṃ. ⁷ C^k C^s -niyā, Bⁱ mahānīseniyā. ⁸ Bⁱ
 B^d pana. ⁹ C^k -cittaṃtaṃ, C^s -cittaṃtaṃ corr. to -cittataṃ, Bⁱ B^d paṭibandhacittataṃ.
¹⁰ Bⁱ -puṭikaṃ. ¹¹ C^k C^s -paripupphā, B^d -kāhiparitiṇṇā. ¹² Bⁱ B^d anāgaṇitvā.
¹³ C^s ukkāpaṃ, Bⁱ B^d ullāpaṃ. ¹⁴ C^k tan. ¹⁵ C^k Bⁱ chaḍḍā-. ¹⁶ Bⁱ paṭijaggā-
 petvā. ¹⁷ Bⁱ B^d viddhaṭṭhānaṃ. ¹⁸ Bⁱ B^d omit āsane. ¹⁹ Bⁱ nisīdāpetvā. ²⁰ Bⁱ
 -rāgamohena. ²¹ C^k C^s nālaiṇkaṭa, B^d nevālaṇka-. ²² Bⁱ B^d bhaddena. ²³ C^k
 yusukā-, Bⁱ usuṇkā-, C^s susukā- corr. to na yusukā-. ²⁴ Bⁱ nakaṇṇāyatana-
 muttana. ²⁵ C^k omits nā, C^s B^d na pi. ²⁶ Bⁱ -paridāhinā.

s. Āvedhañ¹ ca na passāmi yato ruhiram assave²,

yāva ayonisocittam, sayam me³ dukkham ābhatan ti. 3.

Tattha samkapparāgadhotenā⁴ 'ti kāmavitakkasampayuttarāgadhote-
 tena⁴, vitakkanisitena⁵ cā 'ti ten' eva rāgodakena vitakkapāsāpe⁶ nisitena
 5 nālaṃkatena⁷ bhaddenā⁸ 'ti n' eva alaṃkatena bhaddena⁹, analaṃkatena¹⁰
 bībhacchenā¹¹ 'ti attho, na usukāraṃkatena¹² cā¹³ 'ti usukārehi pi akatena,
 na kaṇṇāyatamuttanā¹⁴ ti yāva¹⁵ dakkhiṇakannacūlikam¹⁶ ākaḍḍhitvā¹⁷
 amuttakena, nāpi¹⁸ morūpasevinā¹⁹ ti morapattaggiḥhapattādihi²⁰ akatū-
 pasevanena, tenamhi hadaye viddho ti tena kilesakaṇḍenāhaṃ²¹ hadaye
 10 viddho, sabbaṅgaparidāhinā²² ti sabbāni²³ aṅgāni paridahanasamatthena,
 mahārāja²⁴ tena kilesakaṇḍena hadaye²⁵ viddhakālato paṭṭhāya mama aggipadit-
 tāni²⁶ va²⁷ sabbāni aṅgāni dayhantitī dasseti, āvedhañ²⁸ ca na passāmiti
 viddhaṭṭhāne vaṇaṃ ca²⁹ na passāmi³⁰, yato ruhiramassave³¹ ti yato me
 āvedhato³² lohitam pagghareyya³³ tam na passāmiti attho, yāva ayoniso-
 15 cittan ti ettha yāva³⁴ 'ti dāhatthe nīpāto, ativiya dāham katvā ayonisocittam
 vaḍḍhitan ti attho, sayam me³⁴ dukkhamābhatan ti attanā va mayā attano
 dukkham ānūtan ti.

Evam Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi rañño dhammam de-
 setvā rājānaṃ paṇṇasālato bahikatvā kasinaparikkammaṃ katvā
 20 naṭṭham³⁵ jhānaṃ uppādetvā paṇṇasālāya nikkhamitvā ākāse
 nisinno rājānaṃ ovāditvā³⁶ „mahārāja ahaṃ Himavantam eva
 gamissāmīti³⁷“ vatvā „na sakkā bhante gantun“ ti vuccamāno
 pi „mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippakāro patto³⁸,
 idāni na sakkā idha vasitun“ ti rañño³⁹ yācantass' eva ākāse
 25 uppatitvā Himavantaṃ gantvā⁴⁰ yāvataṃyukaṃ ṭhatvā Brahma-
 lok-ūpago ahoṣi.

¹ B¹ avaddhañ, C¹ C² B² āvedhañ. ² B¹ ruhiram pasave. ³ C² sayāme corr. to sayameva, B¹ ayame. ⁴ B¹ -rāgamohenā. ⁵ B¹ B² -nisi-. ⁶ B² pāsāpa, B¹ -pāsādena. ⁷ C¹ C² nālaṃkata, B² nevālaṃkata. ⁸ B¹ B² bhaddenā. ⁹ B¹ bhaddena. ¹⁰ B² alaṃkatena, C² alaṃkatena corr. to analaṃ-, B¹ alaṃkatena. ¹¹ B¹ vigatena, B² vinicchenā. ¹² B² na usukāraṃkatena, B¹ usukārāgatena and omits na. ¹³ C¹ C² omīti cā. ¹⁴ B¹ B² kaṇṇāyatanaṃuttanā. ¹⁵ B¹ yā ¹⁶ B¹ tak-
 khaṇakannacūlikam. ¹⁷ B¹ ātamitvā. ¹⁸ C¹ C² na pi. ¹⁹ B¹ morapasevitenā. ²⁰ C² B² -dihi. ²¹ B¹ -kaṇḍena, B² -kaṇḍakenāhaṃ. ²² C¹ B¹ -dāhinā. ²³ B¹ sabba. ²⁴ B¹ omits mahārāja. ²⁵ B¹ adds viddhaddhomhi. ²⁶ B¹ aṅgaṇattāni, B² aggiparittāni. ²⁷ B² ca, B¹ omits va. ²⁸ C² B² āvedhañ, B¹ āveddhañ. ²⁹ B¹ viddhaṭṭhāneṇa uñca. ³⁰ B¹ -miti. ³¹ B¹ ruhirapāsate. ³² B¹ bhavēvi, B² āvedhā. ³³ B¹ lohitagghareya. ³⁴ C² sayameva, B¹ ayaṃ me. ³⁵ B¹ ratham. ³⁶ B¹ B² ovādetvā. ³⁷ B¹ -māti. ³⁸ B¹ adds hutvā. ³⁹ B¹ omits rañño, C¹ raññā. ⁴⁰ B¹ adds tatta, B² tattha.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte paṭiṭṭhāsi², keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino³ ahesuṃ) „Tadā rājā Ānando ahoṣi, tāpaso pana ahaṃ evā“⁴ ti. Saṃkappa-jātakam⁴.

5

2. Tilamuṭṭhiajāta.

Ajjāpi metam manasīti⁵. Idam Satthā Jetavane viharanto aṇṇatarāṃ kodhanaṃ⁶ ārabba kathesi. Aṇṇataro kira bhikkhu kodhano ahoṣi upāyāsabahuḷo, appam pi vutto samāno kuppi abhisajji, kopāṇ ca dosaṇ ca appaccayaṇ ca pātvakāsi⁷. Dhamma- 10 sabhāyaṃ bhikkhū⁸ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko nāma bhikkhu kodhano upāyāsabahuḷo uddhane pakkhittaloṇaṃ viya taṭataṭa-yanto⁹ vicarati, evarupe nikkodhane¹⁰ sāsane pabbajitvā¹¹ kopamattam¹² pi niggaṇṭhituṃ na sakkotīti¹³. Satthā taṃ¹³ sutva ekaṃ bhikkhuṃ pesetvā taṃ bhikkhuṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu 15 kodhano“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ āyaṃ¹⁴ kodhano va¹⁵ ahoṣīti¹⁶“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente tassa putto Brahmaḍattakumāro nāma ahoṣi. Porāṇakarājāno¹⁷ ca attano putte „evam¹⁸ ete nihatamānadappā¹⁹ sītuṇhakkhamā 20 lokacārittaṇṇū ca bhaviṣṣantīti²⁰“ attano nagare disāpāṃmakkhe ācariye vijjamaṇe pi sippuggahaṇatthāya dūre tiro raṭṭhaṃ²¹ pesenti. Tasmā so pi rājā soḷasavassapadesikaṃ²² puttāṃ pakkosītvā²³ ekatalikaupāhanā²⁴ ca paṇṇacchattaṇ ca kahāpa-ṇasahassaṇ ca datvā „tāta Takkaṣilaṃ gantvā sippaṇ ug- 25

¹ C^o Bⁱ B^d dhamma-de. ² Bⁱ paṭiṭṭhāsi. ³ Bⁱ B^d add keciarahantā. ⁴ Bⁱ B^d add paṭṭhamāṇ. ⁵ Bⁱ sarasīti, B^d paṇasīti. ⁶ Bⁱ B^d add bhikkhuṃ. ⁷ C^o appaṇcaccayaṇca - - corr. to appaccayaṇca - - , C^o appaṇca pātvākāsi corr. to appaccayaṇca pātvākāsi, Bⁱ appaṇca appaṇcayamāno akāsi, B^d appaccayamāno pātvākāsi. ⁸ Bⁱ B^d athekadivasaṃ bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁹ Bⁱ kaṭṭayanto, B^d pakaṭṭābhāṭayanto. ¹⁰ Bⁱ evarūpena kodhena, B^d evarūpe nikodha. ¹¹ Bⁱ B^d pappajjito samāno. ¹² Bⁱ kodhamattaṇ, B^d kodhanamatta. ¹³ Bⁱ B^d tesāṃ kathaṃ. ¹⁴ Bⁱ pi āyaṃ. ¹⁵ C^o ti crossed out, Bⁱ B^d yevā. ¹⁶ Bⁱ B^d omit ahoṣī. ¹⁷ C^o purāṇarā-. ¹⁸ C^o C^o evam, B^d evaṃmete. ¹⁹ Bⁱ nihitamānaṇḍaṇḍā, B^d nihatamānampo. ²⁰ Bⁱ lokacaritaṇ ca jāṇissantīti. ²¹ Bⁱ tiro raṭṭhe, B^d tiro raṭṭhe. ²² Bⁱ -vasudesikaṃ, B^d -vassudesikaṃ. ²³ Bⁱ B^d pakkosāpetvā. ²⁴ Bⁱ ekapaṭaṇikaṃ upāhanaṇca, B^d ekapaṭalikaṃ upāhanaṇca.

ganhā¹ "ti pesesi. So „sādhū“ 'ti mātāpitaro vanditvā nik-
khamitvā anupubbena Takkasilaṃ patvā² ācariyassa gehaṃ
pucchitvā ācariye³ māṇavakānaṃ sippaṃ vācetvā uṭṭhāya gha-
radvāre caṃkamante⁴ gehaṃ gantvā yasmiṃ thāne thito āca-
5 riyāṃ addasa tatth' eva upāhanā muñcitvā⁵ chattaṃ⁶ apanā-
metvā⁷ ācariyaṃ vanditvā atṭhāsi. So tassa kilantabhāvaṃ
ñatvā āgantukasāṅgahaṃ kāresi. Kumāro bhuttabhōjano tho-
kaṃ vissamitvā ācariyaṃ upasaṃkamma⁸ vanditvā atṭhāsi „kuto
āgato si tātā“ 'ti ca⁹ vutto¹⁰ „Bārāṇasito“ 'ti¹¹ „kassa putto
10 sīti“ „Bārāṇasīraṇṇo¹²“ 'ti¹³ „ken' atthena āgato¹⁴ sīti“ „sip-
paṃ uggaṇṇhanatthāyā“ 'ti „kin te ācariyabhāgo ābhato udāhu
dhammantevāsiko¹⁵ hotukāmo sīti“ so „ācariyabhāgo me ābhato“
ti vatvā ācariyassa¹⁶ pādamūle saḥassatthavikaṃ thāpetvā
vandi¹⁷. Dhammantevāsikā divā ācariyassa kammaṃ katvā
15 rattim sippaṃ¹⁸ uggaṇṇhanti, ācariyabhāgadāyakaḥ gehe jetṭha-
puttā viya hutvā sippaṃ eva uggaṇṇhanti, tasmā so pi ācariyo
sallahukena nakkhattena¹⁹ kumārassa sippaṃ paṭṭhapesi. Ku-
māro²⁰ sippaṃ uggaṇṇhanto ekadivasaṃ ācariyena saddhim na-
hāyitum āgamāsi. Ath' ekā mahallikā²¹ tile sete²² katvā²³
20 pattharitvā²⁴ rakkhamānā nisīdi. Kumāro setatile disvā khā-
ditukāmo hutvā ekaṃ tilamuṭṭhim gahetvā khādi. Mahallikā
„taṇhāluko nu kho²⁵ eso“ ti kiñci avatvā tuṇhī²⁶ ahoṣi. So
punadivase pi tāya velāya tath' eva²⁷ akāsi. Sāpi naṃ na
kiñci āha. Itaro tatiyadivase pi tath' eva akāsi. Tadā ma-
25 hallikā²⁸ „disāpāmokkhācariyo²⁹ attano antevāsikehi maṃ vilum-
pāpetūti³⁰“ bāhā paggayha kandi³¹. Ācariyo nivattitvā „kiṃ

¹ B¹ B² uggaṇhāhi. ² B¹ gantvā. ³ B¹ B² ācariyo, C^s -yo corr. to -ye. ⁴ B¹ B² -to, B² adds thito tam. ⁵ B¹ B² omuñcitvā. ⁶ B¹ chattaṇa. ⁷ B¹ B² apa-
netvā. ⁸ B¹ B² upasaṃkamtivā. ⁹ B¹ B² omit ca. ¹⁰ B¹ B² vutte, C^s vutte corr.
to vutto. ¹¹ B¹ B² add āha. ¹² C^k -sīraṇṇo, B² adds putto. ¹³ C^k C^s omit ti.
¹⁴ B¹ B² kenatthenūgato. ¹⁵ B¹ B² kammaṇte. ¹⁶ B¹ ācariya. ¹⁷ B¹ vanditvā.
¹⁸ C^k C^s omit sippaṃ. ¹⁹ B¹ B² subhanakkhattena. ²⁰ B¹ B² add pi. ²¹ B¹
B² add itthi. ²² B¹ tilānaṃ setaṃ, B² tile nattuse. ²³ B¹ adds sedhetvā. ²⁴ B¹
paṭharetvā, B² pattaretvā. ²⁵ C^s omits nu kho, B² taṇhaludhako. ²⁶ B¹ B² -hi.
²⁷ B¹ tathā. ²⁸ B¹ B² add disvā āha. ²⁹ B¹ B² -kkho ācariyo. ³⁰ B¹ visammā-
petūti, B² -siti. ³¹ B¹ B² kandati, B² adds vilati, B² vilapati.

etaṃ ammā¹ 'ti pucchi. „Sāmi, antevāsiko te mayā katānaṃ
 setatīlānaṃ ajj' ekamuṭṭhiṃ² khādi biyyo ekaṃ³ pare ekaṃ, nanu
 evaṃ khādanto mama santakaṃ sabbaṃ nāsessatīti⁴. „Amma,
 mā rodi, mūlan te dāpessāmīti⁵. „Na me sāmi mūlena attho⁶,
 yathā pan' esa kumāro puna evaṃ⁷ na karoti tathā naṃ⁸ sik- 5
 khāpehīti⁹. Ācariyo „tena hi passa ammā¹⁰ 'ti dvīhi māṇavehi
 taṃ kumāraṃ dvīsu hatthesu gāhāpetvā velupēsikaṃ gahetvā
 „puna evarūpaṃ mākāsīti¹¹“ tikkhattum piṭṭhiyaṃ pahari. Ku-
 māro ācariyassa kujjhivā rattāni akkhīni katvā pādapiṭṭhito
 yāva matthakā¹² olokesi. So pi 'ssa kujjhivā olokitaḥhāvaṃ 10
 aññāsi. Kumāro sippaṃ niṭṭhāpetvā¹³ anuyogaṃ datvā „mārā-
 petabbo esa mayā“ ti tena katadosaṃ hadaye ṭhapetvā gama-
 nakāle ācariyaṃ vanditvā „ahaṃ¹⁴ ācariya Bārāṇasiyaṃ rajjam¹⁵
 patvā tumhākaṃ santikaṃ pesessāmi, tadā tumhe āgacchey-
 yāthā¹⁶“ 'ti sasneho viya paṭiññāṃ gahetvā pakkāmi. So Bā- 15
 rāṇasiṃ gantvā¹⁷ mātāpitaro vanditvā sippaṃ dassesi. Rājā
 „jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamāno c' assa¹⁸“ rajjasiriṃ
 passissāmīti¹⁹ puttaṃ rajje patitṭhāpesi. So rajjasiriṃ anu-
 bhavamāno ācariyena katadosaṃ saritvā uppannakopo²⁰ „mārā-
 pessāmi nan“ ti pakkosanatthāya ācariyassa dūtaṃ²¹ pāhesi. 20
 Ācariyo „taruṇakāle naṃ saññāpetum na sakkhissāmīti“ agan-
 tvā²² tassa rañño majjhimaṇḍavakāle „idāni naṃ saññāpetum
 sakkhissāmīti“ gantvā rājadvāre ṭhatvā „Takkasilācariyo āgato“
 ti ārocāpesi. Rājā tuṭṭho²³ brāhmaṇaṃ pakkosāpetvā taṃ
 attano santikaṃ āgataṃ disvā va kopāṃ uppādetvā rattāni ak- 25
 khīni katvā amacce āmantetvā „bho ajjāpi²⁴ me ācariyena pa-
 haṭaṭṭhānaṃ²⁵ rujati²⁶, ācariyo²⁷ nalātena maccum²⁸ ādāya

¹ B¹ B² ajjekamūthi. ² B¹ ekanti. ³ B¹ B² mūlenattho. ⁴ B¹ yathā puna cesa
 kumāro evaṃ. ⁵ B¹ B² taṃ. ⁶ B¹ B² mā akāsīti. ⁷ C¹ vatthakā, B¹ B² kesamat-
 takā. ⁸ B¹ B² sippamūthitaṃ patvā. ⁹ B¹ vandiyaṇāno yadā ahaṃ, B² vanda-
 māno āha yadā ahaṃ. ¹⁰ B¹ B² bārāṇasīrajjam. ¹¹ B¹ gaccheyyāthā. ¹² B¹ patvā.
¹³ B¹ B² tassa. ¹⁴ B¹ B² -kōdho. ¹⁵ B¹ B² add sakkārena saddhi. ¹⁶ all four MSS.
 āgantvā. ¹⁷ B¹ kuddho. ¹⁸ B¹ ajjā, and adds jivītena me si yenāpi brahmaṇā
 toyaṃ maṃ bāhā gahetvā tikkhattum anutāsāyīti pi. ¹⁹ C¹ pahaddha-, B¹ pa-
 hadaṭṭhānaṃ, B² pahataṭṭhānaṃ. ²⁰ C¹ rūjati, B¹ ruccati, B² rujjati. ²¹ B¹
 āma acariyo. ²² C¹ B¹ maccu.

‘marissāmīti’ āgato, ajj’ assa jīvitam n’ atthīti’¹ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Ajjāpi me taṃ manasi¹ yaṃ² maṃ tvaṃ tilamuṭṭhiyā³
bāhāya maṃ gahetvāna laṭṭhiyā anutālayi⁴. 4.
- 5 2. Nanu jīvitena ramasi yenāsi brāhmaṇāgato
yaṃ maṃ bāhā gahetvāna tikkhattuṃ anutālayīti⁵. 5.

Tattha yaṃ maṃ⁶ bāhāya maṃ ti dvīsu padesu⁷ upayogavacanam anu-
tālanagahaṇāpekkham yaṃ⁸ maṃ tvaṃ tilamuṭṭhiyā kāraṇā anutālayi⁹ anutālen¹⁰
ca maṃ¹¹ bāhāya¹² gahetvā anutālayi¹³ taṃ anutālanam¹⁴ ajjāpi me manasīti¹⁵,
10 ayaṃ h’ ettha attho. nanu jīvitena ramasīti maññe tvaṃ attano jīvitamhi
nābhīramasī¹⁶, yenāsi brāhmaṇāgato ti yasmā brāhmaṇa idha mama san-
tikaṃ āgato si. yaṃ maṃ bāhā¹⁷ gahetvāna¹⁸ ‘ti yaṃ mama bāham gahetvāna, yaṃ maṃ bāhāya¹⁹ gahetvā ti²⁰ pi attho, tikkhattuṃ anutālayīti²¹
tayo vāre veḷulaṭṭhiyā tālesi²², ajja dāni tassa phalaṃ vindāhīti²³

15 Iti naṃ maraṇena santajjento evaṃ āha. Taṃ sutvā
ācariyo tatiyaṃ gātham āha:

- a. Ariyo²⁴ anariyaṃ kubbānaṃ yo daṇḍena nisedhati
sāsauatthaṃ na taṃ veraṃ, iti naṃ paṇḍitā vidū ti. 6.

Tattha ariyo²⁴ ti sundarādhivacanam etaṃ, so paṇ’ esa²⁵ ariyo²⁴ catub-
20 bīdho hoti ācāraariyo dassanaariyo liṅgaariyo paṭivedhaariyo ti, tattha manusso
vā hotu tiracchāno vā ariyācāre tthito ācāraariyo²⁶ nāma, vuttam pi c’ etaṃ²⁷:

Ariyaṃ²⁸ vattasi vakkaṅga yo vaddhaṃ apacūyasi,

vajjāmi²⁹ te taṃ bhaddāraṃ, gacchath’ ubho yathāsukhaṃ ti.

rūpena pana iriyāpathena ca pāsādikena dassaniyena samannūgato dassanaariyo
25 nāma, vuttam pi c’ etaṃ:

¹ Ck Bā manasī, Bī sarasī. ² Ck Cs ya. ³ Ck -mutṭhiyā, Cs mutṭhiyo corr. to -yā, Bī -mutṭhiyā. ⁴ Ck Bī Bā -tālayi, Cs -tālayī corr. to -tālayī. ⁵ Ck Bī -tālayīti, Cs -tālayīti corr. to -tālayīti. ⁶ Bī Bā omit yaṃ maṃ. ⁷ Bī omits padesu. ⁸ Ck -tālanagahaṇāpekkhayaṃ, Cs -tālanagahaṇāpekkhaya corr. to -tālanagahaṇāpekkhāya, Bī Bā -tālanagahaṇāpekkham yaṃ. ⁹ Cs -layī corr. to -layī, Bī -layī. ¹⁰ Bī Bā -lento, Cs -lento corr. to -lento. ¹¹ Bī omits ca maṃ Bā maṃ. ¹² Ck Cs -yaṃ, Bī Bā -ya maṃ. ¹³ Ck Bī Bā -layi, Cs -layī corr. to -layī. ¹⁴ Bī -laṇam, Cs -laṇam corr. to -laṇam, Bā -laṇam. ¹⁵ Bī sarasīti, Bā ma mantasīti. ¹⁶ Cs -sī, Bī Bā -sīti. ¹⁷ Ck bāham, Cs Bā bāhāya. ¹⁸ Ck Cs gahetvā. ¹⁹ Ck Cs bāham. ²⁰ Cs omits ti. ²¹ Bī Bā -layīti, Cs -layīti corr. to -layīti. ²² Cs Bī Bā tālesi. ²³ Bī vidāhīti. ²⁴ Bī ācariyo. ²⁵ Ck Cs yo panesa, Bī so pana, Bā so pasena. ²⁶ Bī ācariyo. ²⁷ Bī vutti pi ca taṃ. ²⁸ Ck Cs ariya. ²⁹ Bī jānāmi.

Ariyāvakkāso si pasannanetto,
maññe bhavaṃ pabbajito kulamhā,
kathan nu vittāni pahāya bhoge
pabbajji¹ nikkhamma gharā sapañño² ti,
nivāsanapārupanaliṅgagahaṇena³ samapaśadiso hutvā vicaranto dussilo pi liṅga- 5
ariyo nāma, yaṃ sandhāya vuttaṃ:

Ohadanāṃ katvāna subbatānaṃ
pakkhandī⁴ kuladūsako pagabbho
māyāvi⁵ asaṇṇato palāpo
paṭiṭṭhena⁶ ecaṃ samaggadūsīti⁷,

10

Buddhādayo pana paṭivedhaariyā nāma, tena vuttaṃ: ariyā vuccanti Buddhā ca
paccekabuddhā ca sāvaka⁸ cā 'ti, tesu idha ācāriyo⁹ adhippeto, anariyaṃ¹⁰
ti dussilāṃ pāpadhammaṃ, kubbānaṃ ti pāṇātipātādikaṃ pañcavidham¹¹ dus-
sīlyakammaṃ¹² karontāṃ, ekam eva¹³ vā¹⁴ etaṃ anattapadaṃ¹⁵ anariyaṃ hīnaṃ
lāmaṃ pañcaverabhayaṃ kammaṃ karontāṃ puggalaṃ, yo ti khattiyādīsu¹⁶ 15
yo koci, daṇḍenā 'ti yena kenaci pahārakena¹⁷, nisedhatīti¹⁸ mā su¹⁹ puna
evarūpaṃ karīti vāreti²⁰, sāsanaṃ na taṃ veran ti taṃ mahārāja akat-
tabbaṃ karonte puttadhītarō vā antevāsike vā evaṃ paharitvā nisedhanaṃ nāma
imaṃ lokaṃ sāsanaṃ anusatthi²¹ ovādo²² na veraṃ, iti naṃ paṇḍitā vidū
ti evaṃ etaṃ paṇḍitā jānanti.

20

„Tasmā mahārāja tvam pi evaṃ jāna, na²³ evarūpe thāne
veraṃ kātuṃ arahasi²⁴, sace hi²⁵ tvaṃ mahārāja mayā evaṃ²⁶
sikkhāpito nābhavissa²⁷ gacchante kāle pūvasakkhaliādīni c'eva
phalāphalādīni ca haranto corakammesu²⁸ paluddho anupubbena
sandhicchedapanthadūhanagāmaghātādīni²⁹ katvā rājāparādhiko 25
coro ti sahaḥhaṇḍaṃ³⁰ gahetvā rañño dassito 'gacchath' assa³¹
dosānurūpaṃ daṇḍaṃ panethā³² 'ti³³ rājadaṇḍabhayaṃ pāpu-
nissa³⁴, kuto te evarūpā sampatti abhavissa, nanu maṃ³⁵ nis-
sāya imaṃ issariyaṃ tayā³⁶ laddhan³⁶ ti. Evaṃ ācariyo rājānaṃ

¹ B² pappajji, B² pappajji. ² Ck C^s sapaññā, B² B² sapp-. ³ B² B² add paṇa.

⁴ C^s -di, B² B² -ti. ⁵ Ck C^s B² -vī. ⁶ B² B² paṭi-. ⁷ Ck -dūsīni, B² samagga-

rūpiti. ⁸ Ck B² buddhasāvaka. ⁹ B² B² add ti. ¹⁰ B² naariyan. ¹¹ B² -dha.

¹² B² B² dussila-. ¹³ B² B² evameva, B² omits ekam. ¹⁴ B² B² omit vā. ¹⁵

Ck C^s attba-, B² anattapadaṃ. ¹⁶ Ck -disu. ¹⁷ B² paharaṇena, B² paharaṇakeṇa.

¹⁸ Ck C^s B² -dhetīti. ¹⁹ B² B² omit su. ²⁰ B² B² paharanto nivāreti. ²¹ C^s

anusāsani, B² B² anusītham. ²² C^s -dā, B² -daṃ. ²³ B² tvaṃ evarūpaṃ jana-

naṃ, B² tvaṃ pi evarūpaṃ jānanaṃ. ²⁴ B² B² na arahasī. ²⁵ B² B² omit hi.

²⁶ B² omits mayā evaṃ. ²⁷ C^s na-, B² B² add atha. ²⁸ B² B² -kammaṃ. ²⁹

B² santicchedanapanthadūhanagāmaghātādīni, B² sandhicchedanapanthadūhanagāma-

ghātākādīni ³⁰ B² todaṃ, B² toḍhaṃ. ³¹ C^s -thassa corr. to -tassa, B² B²

gacchatassa. ³² Ck panethā. ³³ B² omits daṇḍaṃ panethā ti. ³⁴ B² B² apā-

³⁵ B² B² guruṃ in the place of nanu maṃ. ³⁶ B² B² te.

saññāpesi. Parivāretvā t̥hitā amaccāpi 'ssa katham sutvā „saccam deva idam issariyam ācariyass' eva santakan“ ti āhamasu. Tasmim khane rājā ācariyassa guṇam sallakkhetvā „sabbissariyan te ācariya dammi, rajjam paṭicchā“¹ 'ti āha. 5 Ācariyo „na me mahārāja rajjen' attho“ ti paṭikkhipi. Rājā Takkaṣilaṃ pesetvā ācariyassa puttadāraṃ ānāpetvā² mahan-tam issariyam³ datvā tam eva purhitam katvā pituṭṭhāne⁴ t̥hapetvā tass' ovāde t̥hito dānādini puññāni katvā saggaparā-yano ahosi.

10 Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi⁵. Sac-capariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi, bahū sotā-pannasakadāgāmianāgāmīno⁶ abhesuṃ⁷. „Tadā rājā kodhano bhikkhu ahosi, ācariyo pana aham evā“⁸ 'ti. Tilamuṭṭhijātakaṃ⁹.

3. Maṇikaṇṭhajātaka.

15 Mamannapānan ti. Idam Satthā Ālavim⁹ nissāya Aggā-lave cetiye viharanto Kuṭikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi. Ālavakā hi bhikkhū saññācīkāyo¹⁰ kuṭiyo¹¹ kārayamānā¹² yācanaba-hulā viññattibahulā viharimsu „purisaṃ¹³ detha, purisatthakaraṃ¹⁴ dethā“¹⁵ 'ti ādini vadantā. Manussā upaddutā yācanāya viññattiyā 20 upaddutā¹⁶ bhikkhū disvā ubbijjimsu¹⁶ pi uttasimsu pi palāyimsu pi. Athāyasmā Mahākassapo Ālavim upasaṃkamitvā piṇḍāya pāvisi¹⁷. Manussā theram¹⁸ pi disvā tath' eva paṭijaggimsu¹⁹. So pacchā-bhattam piṇḍapāṭapaṭikkanto bhikkhū āmantetvā „pubb' āyaṃ²⁰ āruso Ālavī²¹ sulabhapiṇḍā, idāni kasmā dullabhapiṇḍā jātā“ ti pucchitvā 25 taṃ kāraṇaṃ sutvā Bhagavati²² Ālaviyaṃ āgantvā Aggālave cetiye viharante²³ Bhagavantaṃ upasaṃkamitvā etaṃ atthaṃ ārocesi. Satthā etasmim kāraṇe²⁴ bhikkhusaṃghaṃ sannipātetvā²⁵ Ālavake bhikkhū

¹ Bⁱ B^d paṭicchādesi. ² C^k ānāpetvā, Bⁱ B^d āharāpetvā. ³ Bⁱ yassam. ⁴ C^k pi-niṭṭhāne. ⁵ B^d Bⁱ pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi. ⁶ Bⁱ -gāmīno anāgāmīno. ⁷ C^k C^s caahesum. ⁸ Bⁱ B^d add dutiyaṃ. ⁹ C^k ālavim, Bⁱ alavī, C^s ālaviyaṃ. ¹⁰ C^k saññāciyo, Bⁱ saññācīkāko, B^d saññācīkāyā. ¹¹ Bⁱ kuṭikāyo. ¹² C^k -no, Bⁱ kārayamānā. ¹³ C^k -saṃ. ¹⁴ Bⁱ B^d hatthakaraṃ. ¹⁵ Bⁱ B^d omīti upaddutā. ¹⁶ C^s ubbijjimsu, Bⁱ ujjhāyisu, B^d ujjhāyisu. ¹⁷ Bⁱ B^d pavisitvā. ¹⁸ Bⁱ B^d mahā-kassapatttheraṃ. ¹⁹ Bⁱ paṭipajjisu. ²⁰ Bⁱ B^d puppe ayaṃ. ²¹ C^k C^s B^d -vi. ²² C^k bhagaveti. ²³ C^s -to corr. to -te. ²⁴ C^s pakaraṇe, Bⁱ omits taṃ kāraṇaṃ - - - kāraṇe. ²⁵ C^s pātetvā corr. to -pātāpetvā, Bⁱ te bhikkhū saṃghe sannipātāmetvā.

paṭipucchi „saccaṃ kira tumhe bhikkhave saññācīkāyo¹ kuṭīyo kā-
rethā“ ti „saccaṃ bhante“ ti ca² vutte te bhikkhū garahitvā „bhik-
khave yācanā nāṃ³ esā sattaratanaparipuṇṇanāgabhavane⁴ vasantā-
naṃ⁵ nāgānaṃ pi amanāpā pag eva manussānaṃ⁶ yesaṃ ekaṃ ka-
hāpanaṃ⁷ uppādentānaṃ pāsānato maṃsaṃ uppāṭanakālo viya hotīti“⁸ 5
vatvā⁹ atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhā-
vitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle añño pi puññavā satto tassa
mātu kucchismiṃ nibbatti. Te ubho pi bhātaro vayappattā 10
mātāpitunnaṃ kālakiriyaṃ saṃviggahadaya isipabbajjaṃ pab-
hajitvā Gaṅgātīre paṇṇasālāṃ māpetvā vasimsu. Tesu jeṭṭhassa
Uddhagaṅgāya¹⁰ paṇṇasālā ahosi kaṇiṭṭhassa Adhogaṅgāya.
Ath' ekadivasāṃ Mañikanṭho¹¹ nāma nāgarājā bhavanā¹² nik-
khamitvā Gaṅgātīre māṇavavesena¹³ vicaranto kaṇiṭṭhassa as- 15
samaṃ gantvā vanditvā¹⁴ ekamantaṃ nisīdi. Te aññamaññaṃ
sammodanakathaṃ katvā¹⁵ viśāsikā ahesuṃ vinā vattitum nā-
sakkhimsu. Mañikanṭho¹⁶ abhiṇhaṃ kaṇiṭṭhatāpasassa¹⁷ santi-
kaṃ āgantvā kathāsallāpena nisīditvā gamanakāle tāpase¹⁸ si-
nehena¹⁹ attabhāvaṃ vijahitvā bhogehi tāpasāṃ parikkhipanto 20
parissajitvā upari muddhani mahantaṃ phaṇaṃ dhāretvā tho-
kaṃ sayitvā²⁰ sinehaṃ²¹ vinodetvā sarīraṃ viniveṭhetvā tāpa-
saṃ vanditvā sakabhavanam eva gacchati. Tāpaso tassa bha-
yena kiso ahosi lūkho dubbhaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. So ekadivasāṃ bhātu santikaṃ agamāsi. Atha 25
naṃ so pucchi: „kissa tvaṃ bho kiso lūkho dubbhaṇṇo uppaṇ-
ḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto“ ti. So tassa taṃ pa-
vattim ārocetvā „kiṃ pana tvaṃ bho tassa nāgassa²² āgama-

¹ Ck saññācīkāye, Bī saññācīkāya, Bđ saññācīkoya. ² C^s Bī Bđ omīti ca ³ Bī Bđ -puṇṇe-. ⁴ Bī adds sappesaṃ ⁵ Ck amanussānaṃ. ⁶ Ck C^s -naṃ, Bī ka-
hāmanaka, Bđ -panakaṃ. ⁷ Bī Bđ add tuṇhi ahosi tehi yācīto. ⁸ Bī Bđ upari-
gaṅgāya. ⁹ Bī -kaṇḍo. ¹⁰ Bī Bđ nāgabhavanā. ¹¹ Bī Bđ māṇavavesena. ¹² Ck
omīti vanditvā. ¹³ Bī aññamaññaṃ sammodaniyakathaṃ gāhetvā, Bđ a. s -yaṃ
k. kathetvā. ¹⁴ Ck Bī -tāpassa. ¹⁵ Bī Bđ tāpasassa. ¹⁶ C^s sinehe. ¹⁷ Bī
passitvā, Bđ masitvā. ¹⁸ Bī Bđ taṃ sinehaṃ. ¹⁹ Bī Bđ nāgarājassa.

nañ¹ icchasi na icchasīti²“ puttḥo „na icchāmīti“ āha², „so
 pana nāgarājā tava santikañ āgacchanto kiñ pilandhanañ³
 pilandhitvā³ āgacchatīti“ vutte „mañiratanan“ ti āha. „Tena
 hi tvañ tasmiñ nāgarāje tava santikañ⁴ āgantvā anisinne⁵
 5 yeva⁶ ‘mañiñ me dehīti’ yāca⁷, evaṃ so⁸ nāgo tañ bhogehi
 aparikkhipitvā va gamissati⁹, punadivase assamadvāre tñatvā
 āgacchantam eva nañ¹⁰ yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātīre udakā
 ummujjantam eva nañ¹¹ yāceyyāsi, evaṃ te so¹² santikañ puna
 na āgamissatīti¹³“. Tāpaso „sādhū“ ti patisunītvā attano
 10 paññasālāñ gantvā punadivase nāgarājānañ āgantvā tñita-
 mattam eva „etañ me¹⁴ attano pilandhanamañiñ¹⁵ dehīti“ yāci.
 So¹⁶ anisīditvā va palāyi. Atha nañ dutiyadivase assamadvāre¹⁷
 tñatvā āgacchantam eva „hiyyo pi me mañiratanāñ na adāsi,
 ajja dāni laddhuñ vaṭṭatīti“ āha¹⁸. Nāgo assamapadañ¹⁹
 15 apavisitvā va palāyi. Tatiyadivase²⁰ udakato²¹ ummujjantam
 eva tañ „ajja me tatiyo divaso yācantassa²², dehi dāni²³ me
 etañ mañiratanan“ ti āha. Nāgarājā uduke tñatvā va tñapa-
 sañ paṭikkhipanto²⁴ dve gāthā avoca²⁵.

1. Mam’ annapānañ vipulañ²⁶ ulārañ
 20 uppajjatīmassa²⁷ mañissa hetu,
 tañ te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamañ āgamissañ. 7.
2. Susū yathā sakkharadhotapāñi
 tāses’ imañ selañ yācamāno,
 25 tañ te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamañ āgamissan ti²⁸. 8.

¹ Bī gamanañ. ² Bī Bā vatvā. ³ Ck C^s piñ-. ⁴ Bī -ke. ⁵ Bī nisinne. ⁶ Bī
 adds pūrato āgacchante. ⁷ Bī yāci. ⁸ Bī Bā so evaṃ. ⁹ Ck C^s -ssasīti. ¹⁰ Bī
 tñatvā āgantvā āgantvā apavissantikamevanañ, Bā tñatvā apavissantassamevanañ.
¹¹ C^s tañ. ¹² Bī Bā evaṃ so te. ¹³ Ck C^s -ssasīti. ¹⁴ Bī pi. ¹⁵ Ck C^s piñ-,
 Bī piladdhanamañi me. ¹⁶ Ck C^s omit so. ¹⁷ Bī Bā assamapadadvāre. ¹⁸ Bī
 hiyo me mañi tena nādānāsi ajjāpi dehīti āha, Bā nādāsi ajjāpi dehīti āha. ¹⁹
 Bī Bā assamañ. ²⁰ Bī adds pana. ²¹ Bī uduke tñatvā ²² Bī omits yācantassa.
²³ Bī idāni. ²⁴ Ck pari-, C^s pari- corr. to pañi-, Bī paṭikkhipanto. ²⁵ Bī Bā
 āha. ²⁶ C^s -lañ corr. to -lañ, Bī -lañ. ²⁷ Ck -ticassa? Bī -ti assa, Bā -ti
 massa. ²⁸ Ck C^s -ssañ, and omit ti.

Tattha mamannapānan ti mama yāgubhattādidibbahojanam aṭṭhapā-
nakabhedān ca dibbapānam, vipulan ti bahu¹, ulāran ti seṭṭham paṇītam,
tan te ti tam maṇim tuyham, atiyācako sīti kālaṇ ca pamāṇaṇ ca atikka-
mitvā ajja tīpi divasāni mayham piyam manāpaṇ maṇiratanaṇ yācamāno² atik-
kamma yācako si, na cāpi te ti tam³ kevalam na⁴ dassam, assanam pi te
na āgamissam⁵, susū yathā ti yathā nāma yuvā taruṇamanusso⁶, sakkhara-
dhotapāṇīti sakkharāya dhotapāṇi telapāsāne⁷ dhotaasihattho sīti attho⁸,
tāsesimaṇi selam yācamāno ti imam maṇim yācanto⁹ tvaṇ kaṇicanattha-
rukhaḡgaṇi¹⁰ abbahitvā¹¹ sisam te chindāmiti¹² vadanto taruṇapuriso¹³ viya tāsesi.

Evam vatvā so nāgarājā udake nimujjitvā attano nāga-
bhavanam eva gantvā na puna paccāgañchi¹⁴. Atha so tāpaso
tassa dassaniyassa nāgarājassa adassanena bhiyyosomattāya¹⁵
kiso ahosi lūkho dubbanno appaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. Atha jeṭṭhatāpaso „kanitṭhassa pavattim jānis-
sāmīti“ tassa santikaṇ āgantvā¹⁶ tam bhiyyosomattāya paṇḍu-
rogim¹⁷ disvā „kin nu kho bho tvaṇ bhiyyosomattāya paṇḍu-
rogī¹⁸ jāto“ ti vatvā „tassa dassaniyassa nāgassādassanena¹⁹“
‘ti sutvā „ayam tāpaso nāgarājena²⁰ vinā vattitum na sakko-
tīti“ sallakkhetvā tatiyam gātham āha:

3. Na tam yāce yassa piyam jigimse,

20

desso hoti atiyācanāya,

nāgo maṇim yācito brāhmaṇena

adassanam yeva tad’ ajjhagamā ti. 9.

Tattha na tam yāce ti tam bhaṇḍam na yāceyya, yassa piyam jigimse
ti yaṇ bhaṇḍam yassa puggalassa piyam ti jāneyya, desso hotīti appiyo hoti,
atiyācanāya ‘ti pamāṇaṇi atikkamitvā varabhaṇḍam yācanto tīya atiyācanāya,
adassanaṇi nēva²¹ tādajjhagamā ti tato paṭṭhāya adassanam eva gato.

Evam pana nam²² vatvā „ito dāni mā socīti“ samassā-
setvā jeṭṭhabhātā attano assanam eva gato. Athāparabhāge

¹ Bⁱ bahagunam. ² C^s C^s yācanto. ³ C^s Bⁱ B^d na. ⁴ Bⁱ B^d omit na. ⁵ Bⁱ nā-
gamissam. ⁶ C^s -ssū. ⁷ C^s -no corr. to -yo, B^d pāsāṇena. ⁸ Bⁱ omits sīti attho.
⁹ Bⁱ B^d yācamāno. ¹⁰ Bⁱ kaṇicanakhaḡgaṇi. ¹¹ Bⁱ samāyitvā. ¹² Bⁱ B^d chin-
disānīti. ¹³ C^s taruṇa- corr. to ratanam. ¹⁴ C^s paccāgañchi corr. to pacchā-,
C^s pacchā-, Bⁱ B^d pacchāgañchi. ¹⁵ Bⁱ rajjassadassanena abhiyo. ¹⁶ Bⁱ B^d āgam-
āsi. ¹⁷ B^d -roginaṇi, Bⁱ sabhiyoso - - - roginam. ¹⁸ Bⁱ B^d add va. ¹⁹ C^s nāgas-
sādanenā, C^s nāgassādanto corr. to -danenā, Bⁱ B^d nāgarājassa adassanena. ²⁰
Bⁱ -rājānaṇi ²¹ C^s -nam nēva, Bⁱ B^d -nam yeva. ²² Bⁱ B^d tam.

te¹ dve pi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
Brahmaloka-parāyanā ahesum.

Satthā „evam bhikkhave sattaratana-paripunnānāgabhavane² va-
santānam³ nāgānam pi yācanā⁴ amanāpā kimaṅga⁵ pana manus-
5 sānam“ ti⁶ imaṃ dhammadesanam āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā kaṇiṭṭho ānando ahosi, jetho pana aham eva“ ti. Maṇi-
kaṇṭhajātakaṃ⁷.

4. Kuṇḍakakucchisindhavajātaḥ.

Bhutvā tiṇaparighāsan ti. Idam Satthā Jetavane vi-
10 haranto Sāriputtattheraṃ ārabba kathesi. Ekasmim hi samaye
Sammāsambuddhe Sāvattiyaṃ vassaṃ vasitvā cārikaṃ caritvā puna
paccāgate manussā „āgantukasakkāraṃ karissāma“ ti Buddha-
pamukhassa saṃghassa⁸ dānaṃ⁹ dadanti. Vihāre ekaṃ dhammagho-
sakabhikkhum¹⁰ ṭhapesum, so ye ye āgantvā¹¹ yattake¹² bhikkhū ic-
15 chanti tesam tesam¹³ bhikkhū vicāretvā deti. Ath' ekā duggata-
mahallikā¹⁴ ekaṃ eva paṭivimsaṃ¹⁵ sajjetvā tesam tesam manussānaṃ
bhikkhūsu¹⁶ vicāretvā dinnesu ussūre¹⁷ dhammaghosakassa santikaṃ
āgantvā „mayham ekaṃ bhikkhum dethā“ ti āha. So „mayā sabbe
bhikkhū¹⁸ vicāretvā dinnā, Sāriputtatthero¹⁹ pana vihāre yeva²⁰, tvaṃ
20 tassa²¹ bhikkham²² dehīti“ āha. Sā „sādhū“ ti tuṭṭhacittā Jetavana-
dvārakoṭṭhake²³ ṭhatvā therassa āgatakāle vanditvā hatthato pattam
gahetvā gharaṃ netvā nisīdāpesi. „Ekāya²⁴ kira mahallikāya dham-
masenāpati attano ghare nisīdāpito“ ti bahūni saddhāni kulāni asso-
sum. Tesu rājā Pasenadi-Kosalo tam pavattim sutvā tassā sātakena
25 c' eva sahasasatthavikāya ca saddhim bhattachājanāni pahīni²⁵: „may-
ham ayyam²⁶ parivisamānā imaṃ sātakaṃ nivāsetvā ime kahāpane
valañjetvā²⁷ theram parivisatū²⁸“ ti, yathā ca rājā evam Anāthapiṇ-

¹ Ck omits te. ² Bī Bā -punne-. ³ Bī Bā add sabbesam. ⁴ Bī adds nāma. ⁵ Ck kimaṅgam, Bī kin māṅgam, Bā kin māṅga. ⁶ Bī Bā add satthā. ⁷ Bī Bā add tatiyaṃ. ⁸ Bī Bā bhikkhusaṃghassa. ⁹ Bī Bā mahādānaṃ. ¹⁰ Bī -kaṃ bhik-khum, Bā -pakam. ¹¹ Bī āgatā. ¹² Ck repeats yattake. ¹³ Bī only one tesam, Ck having originally one tesam has later added another. ¹⁴ Bī Bā add itthi. ¹⁵ Ck visam, Bā paṭivasam. ¹⁶ Bī -usu. ¹⁷ Ck omits ussūre, Bī ussure. ¹⁸ Bī Bā omit bhikkhū. ¹⁹ Ck Ck Bī -thero. ²⁰ Bī Bā add athi. ²¹ Bī yācasu. ²² Bī bhikkhum. ²³ Ck Bī -re-. ²⁴ Bī etāya. ²⁵ Ck pahini, Ck pahini. ²⁶ Ck omits ayyam, Bī ayya, Bā ayyassa. ²⁷ Ck val-, Bī valañjetvā. ²⁸ Bī parisāsatthā, Bā -visatthā.

ḍiko culla-Anāthapiṇḍiko¹ Visākhā ca mahāupāsikā pahipi², aññāni³
 pana kulāni ekasatadvisatādivasena⁴ attano⁵ balānurūpena kahāpaṇe
 pahipiṃsu, evaṃ ekāhen' eva sā mahallikā satasahassamattam labhi.
 Thero⁶ tāya dinnayāgum⁷ eva pivitvā tāya katakhajjakam eva pakka-
 bhattam eva ca⁸ paribhuñjitvā anumodanam katvā mahallikam sotā- 5
 pattiphale patitthāpetvā vihāram eva agamāsi⁹. Dhammasabbhāyam
 bhikkhū therassa guṇakatham samuṭṭhāpesum: „āvuso dhammasenāpati
 mahallikagahapatāni¹⁰ duggatabhāvato¹¹ mocesi¹² patitthā ahoṣi, tāya
 dinnam āhāram ajigucchanto paribhuñjatīti¹³. Satthā āgantvā „kāya 10
 nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya
 nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Sāriputto idān' eva etissā mahallikāya
 avassayo¹⁴ jāto, na ca idān' eva tāya dinnam āhāram ajigucchanto
 paribhuñji¹⁵, pubbe pi paribhuñji yevā“ 'ti vatvā atitām āhari:

Atīte¹⁶ Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Uttarāpathe vāṇijakule¹⁷ nibbatti. Uttarāpatha- 15
 jānapadā¹⁸ pañcasatā assavāṇijā asse Bārāṇasīyam¹⁹ ānetvā
 vikkīṇanti. Aññataro pi assavāṇijo pañca assasatāni²⁰ ādāya
 Bārāṇasīmaggam²¹ paṭipajji. Antarāmagge²² Bārāṇasito avi-
 dūre²³ eko²⁴ nigamo²⁵ atthi, tattha pubbe mahāvibhavo seṭṭhi
 ahoṣi, tassa mahantaṃ nivesanaṃ, taṃ pana kulam anukka- 20
 mena parikkhayaṃ gataṃ, ekā²⁶ mahallikā avasesā²⁷, sā tas-
 miṃ nivesane vasati. Atha²⁸ so assavāṇijo taṃ nigamaṃ²⁹
 patvā „vetanaṃ dassāmīti“ tasmiṃ³⁰ nivesane nivāsaṃ gaṇ-
 hitvā asse ekamante ṭhapesi. Taṃ divasaṃ ev' assa³¹ ekissā
 ājāṇiyavaḷavāya³² gabbhavuṭṭhānaṃ ahoṣi. So dve tayo divase 25
 vasitvā³³ „rājānaṃ passissāmīti“ asse ādāya pāyāsi. Atha
 naṃ mahallikā „gehavetanaṃ dehīti“ vatvā „sādhu amma

¹ Ck cullanātha-, Bī Bā cūlaanātha-. ² C^s pahipi, Bī Bā pahipiṃsu. ³ Bī Bā
 adds pi. ⁴ Bī Bā -divasatā-. ⁵ Bī Bā repeat attano. ⁶ Bī Bā add pana. ⁷ Bī
 Bā dinnayānā-. ⁸ Bī Bā omit ca. ⁹ Bī Bā āg-. ¹⁰ C^s Bī Bā -tāni. ¹¹ Bī Bā
 dukkhato, C^s -bhavato. ¹² Bī adds tassa. ¹³ Ck -bhuñjīti, Bī -bhuñcatīti. ¹⁴
 Bī -kāyavassayo. ¹⁵ Bī bhuñji. ¹⁶ Bī adds bhikkhave. ¹⁷ Bī ajjavanijā-, Bā
 assavū-. ¹⁸ Bī Bā -janapadato. ¹⁹ Bī Bā -ṇasī. ²⁰ Bī Bā pañcasataassāni. ²¹
 Ck -si-. ²² Bī adds ca, Bā va. ²³ Bī atidūre. ²⁴ C^s adds ca. ²⁵ Bī Bā nig-
 gamagāmo. ²⁶ Bī Bā add va. ²⁷ C^s avadḍhā corr. to avasitthā, Bī aṭṭitthā, Bā
 avasitthā. ²⁸ Bī Bā add kho. ²⁹ Bī Bā nigamagāmaṃ. ³⁰ Bī tassā, Bā tassa. ³¹ Bī
 Bā divase pi. ³² Bī ājāṇiyavālavāya, Bā ājāṇiyavāla-. ³³ Bī Bā add asse balam
 gāhāpetvā.

demīti“ vutte „tāta vetanaṃ me dadamāno imam pi assa-
 potakaṃ vetanato¹ khaṇḍetvā dehīti“ āha. Vāṇijo tathā katvā
 pakkāmi. Sā tasmim assapotake puttāsinehaṃ paccupaṭṭhā-
 petvā avassāvanajhāmakabhataṃ² vighāsatiṇāni³ datvā taṃ
 5 paṭijaggati⁴. Athāparabhāge Rodhisatto pañca assasatāni
 ādāya āgacchanto⁵ tasmim gehe nivāsaṃ gaṇhi. Kuṇḍaka-
 khādakassa sindhavapotakassa ṭhitatṭhānato gandhaṃ ghāyitvā
 ekaasso pi gehaṃ pavisituṃ nāsakkhi. Bodhisatto⁶ mahallikaṃ
 pucchi: „amma kacci⁷ imasmim gehe asso atthīti“. „Tāta
 10 añño⁸ asso nāma n' atthi, ahaṃ pana puttaṃ katvā ekaṃ
 assapotakaṃ paṭijaggāmi, so ettha atthīti“. „Kahaṃ so amma“
 'ti. „Carituṃ⁹ gato tāta“ 'ti. „Kāya velāya āgacchissati¹⁰
 amma“ 'ti. „Sakālass' eva¹¹ āgacchissati¹² tāta“ 'ti. Bodhisatto
 tassa āgamaṇaṃ patimānento asse bahi ṭhapetvā va nisīdi.
 15 Sindhavapoto¹³ pi caritvā sakālass' eva¹⁴ āgami. Bodhisatto
 kuṇḍakakucchikasindhavapotakaṃ¹⁵ disvā lakkhaṇāni samānetvā
 „ayaṃ sindhavo anaggho¹⁶, mahallikāya mūlaṃ datvā gahetuṃ
 vaṭṭatīti“ cintesi¹⁷. Sindhavo¹⁸ pi gehaṃ pavisitvā attano
 vasaṇatṭhāne yeva ṭhito. Tasmim khaṇe te assā gehaṃ pa-
 20 visituṃ¹⁹ sakkhimsu. Bodhisatto dvīhatīhaṃ vasitvā asse san-
 tappetvā gacchanto „amma imaṃ²⁰ assapotakaṃ²¹ mūlaṃ ga-
 hetvā mayhaṃ dehīti“ āha. „Kiṃ vadesi tāta, putte nāma
 vikkīṇantā atthīti²²“. „Amma tvaṃ etaṃ kiṃ khādāpetvā
 paṭijaggasīti“. „Odanakañjikajjhāmahattaṃ²³ vighāsatiṇaṃ
 25 khādāpetvā kuṇḍakayāguṇ ca pāyetvā²⁴ paṭijaggāmi tāta“ 'ti.
 „Amma ahaṃ etaṃ labhitvā piṇḍarasabhojanaṃ bhojessāmi,

¹ Bⁱ gehavettanato, B^d gehaveṭṭanato. ² Bⁱ athassa sā odanakuṇḍakacchāmahabhat-
 taṃ, B^d athassa sā odanakuṇḍakajjhāmakapattaṇṇa. ³ B^d adds ca, Bⁱ -tiṇaṃ. ⁴
 Bⁱ B^d -jaggi. ⁵ Bⁱ B^d gacchanto. ⁶ Bⁱ B^d add taṃ. ⁷ Bⁱ B^d kiñci. ⁸ Bⁱ añño.
⁹ C^s vapitum? corr. to caritum, Bⁱ B^d khādītum. ¹⁰ Bⁱ B^d āgamissati, C^s āgac-
 chati. ¹¹ Bⁱ B^d sāyaṇhe. ¹² Bⁱ B^d omit āg-. ¹³ Bⁱ B^d -potako. ¹⁴ Bⁱ vicāritvā
 kāle yeva, B^d pāto gocacaṃ caritvā kāle yeva. ¹⁵ Bⁱ kuṇḍakucchi-. ¹⁶ Bⁱ B^d
 add ti. ¹⁷ Bⁱ cintetvā. ¹⁸ Bⁱ B^d sindhavapotako. ¹⁹ Bⁱ adds na. ²⁰ B^d pe,
 Bⁱ omits imaṃ. ²¹ Bⁱ B^d -kassa. ²² Bⁱ puttaṃ vikkīṇantā nāma natthīti. ²³
 Bⁱ odakakuṇḍakajjhāmahatta, B^d odanakuṇḍakajjhāmakaaṭṭaṇṇa. ²⁴ C^s pāsetvā,
 Bⁱ pāsītivā, B^d pāyitvā.

ṭhitatṭhāne celavitānaṃ pasāretvā attharakapiṭṭhe¹ ṭhapessā-
mīti². „Tāta evaṃ sante mama putto sukhaṃ anubhavatu, gahe tvā
naṃ gacchā³“ ti. Atha Bodhisatto tassa catunnaṃ pādānaṃ
naṅguṭṭhassa ca mukhassa ca mūlaṃ ekekaṃ katvā cha⁴ sahaṣsat-
thāvika⁵ ṭhapetvā mahallikaṃ ahatavattamaṃ⁶ nivāsāpetvā alaṃ-
karitvā⁷ sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhini ummā-
letvā mātaraṃ oloketvā assūni pavattesi. Sāpi tassa⁸ piṭṭhiṃ
parimajjitvā „ahaṃ⁹ mayā puṭṭhaposāvanikaṃ labhiṃ, tvaṃ¹⁰
gaccha tāta¹¹“ ti āha¹². Tadā so agamāsi. Bodhisatto puna-
divase assapotakassa piṇḍarasabhojanaṃ sajjetvā „vīmaṃsāmi¹³ 10
tāva naṃ, jānāti nu kho attano balaṃ udāhu na jānāti¹⁴“
doniyaṃ kuṇḍakayāguṃ ākirāpetvā dāpesi. So „nāhaṃ imaṃ¹⁵
bhojanaṃ bhuñjissāmi¹⁶“ taṃ¹⁷ yāguṃ pātuṃ¹⁸ na icchi¹⁹.
Bodhisatto taṃ²⁰ vīmaṃsanavasena paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Bhutvā tiṇaparighāsaṃ bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ 15
etaṃ te bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti. 10.

Tattha bhutvā tiṇaparighāsaṃ ti tvaṃ pubbe mahallikāya dinnāṃ
tesaṃ tesaṃ¹⁸ khādītāvesaṃ tiṇaparighāsaṃ khātāṃ viḡhāsatiṇaṃ bhuñjitvā¹⁹
vaḡḡhito, bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ ti ettha ācāmo vuccati odanāvasesaṃ²⁰
kuṇḍakaṃ²¹, kuṇḍakaṃ eva etaṃ ca bhuñjitvā vaḡḡhito sīti dīpeti, etaṃ te ti 20
etaṃ tava pubbe bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti mayāpi te tad
eva² dinnāṃ taṃ tvaṃ²³ kasmā idāni na bhuñjasīti.

Taṃ sutvā sindhavapotako itarā dve gāthā avoca:

2. Yattha posaṃ na jānanti jātiyā vinayena vā
pabūt' attha²⁴ mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṃ. 11. 25
3. Tvaṃ ca kho maṃ pajānāsi²⁵ yādis' āyaṃ hayuttamo,
jānanto jānaṃ āgaṃma na te bhakkhāmi kuṇḍadakaṃ ti. 12.

¹ B² attaraṇa-, B² attano pi. ² B² putto ca bhogasukhaṃ labhisuṃ sakkoti taṃ
gahe tvā gacchā, B² putto bhoge sukhaṃ anubhavituṃ sakkoti taṃ gahe tvā gacchā.

³ C² ca. ⁴ C² -kaṇ, B² B² -kāyo. ⁵ C² navavattamaṃ, B² tavavattamaṃ, B² -kāya
navavattamaṃ. ⁶ B² omits ai-. ⁷ C² ssa. ⁸ B² B² āha. ⁹ C² labhivā, B² puttapo --
laddhivā, C² labhivā, B² puttapo -- laddha tvaṃ. ¹⁰ B² B² tāta gacchāhi. ¹¹

B² ti vatvā. ¹² B² B² vīmaṃsissāmi. ¹³ B² omits imaṃ. ¹⁴ B² B² omits taṃ

¹⁵ B² omits pātuṃ, B² pāyituṃ. ¹⁶ B² icchasi. ¹⁷ B² B² tassa. ¹⁸ B² B² adds

viḡhāsaṃ. ¹⁹ B² tiṇaparighāsaṃ bhuñcetvā. ²⁰ C² -vassanaṃ, B² B² -vasānaṃ.

²¹ B² B² -kaṇ ti. ²² C² C² nadeva? B² tameva, B² mayāpitameva. ²³ C² kaṇ tvaṃ,

B² B² tvaṃ taṃ. ²⁴ C² pabūtatta, B² bahuñtattha, B² ahaṃ tattha. ²⁵ C² C² jānāsi.

Tattha yatthā ti yasmim̐ thāne, posan ti sattam, jātiyā vinayena vā ti jātisampanno vā esa no¹ vā ācārayutto vā na vā ti evam̐ na jānanti, mahābrahme ti garukālapanena ālapanto² āha, yādisāyan ti yādiso ayaṃ attānaṃ sandhāya vadati, jānanto jānamāgammā 'ti ahaṃ attano' balaṃ 5 jānanto jānam eva³ taṃ āgama paṭicca tava santakaṃ⁴ kuṇḍakaṃ na bhuñjissāmi, na hi tvaṃ kuṇḍakaṃ bhojāpetukāmatāya cha sahaṃsāni datvā maṃ gaṇhīti.

Taṃ sutvā Bodhisatto „tava⁵ vīmaṃsanatthāya taṃ⁶ mayā kataṃ, mā kujjhā 'ti⁷“ taṃ subhojanaṃ bhojetvā ādāya rāja-
 10 gaṇaṃ⁸ gantvā⁹ ekasmiṃ passe pañca assasatāni tṭhapetvā¹⁰ ekasmiṃ passe cittasāni¹¹ parikkhipitvā heṭṭhā attharakaṃ¹² saṃtharitvā¹³ upari celavitānaṃ¹⁴ bandhitvā sindhavapotakaṃ¹⁵ tṭhapesi. Rājā āgantvā asse olokento „ayaṃ asso¹⁶ kasmā visuṃ tṭhapito“ ti pucchitvā „mahārāja ayaṃ sindhavo ime asse
 15 visuṃ akato mocessatīti¹⁷“ „sobhaṇo¹⁸ bho sindhavo“ ti pucchi. Bodhisatto „āma mahārājā“ 'ti vatvā „tena hi 'ssa¹⁹ javam̐ passāmi²⁰“ vutte taṃ assaṃ kappetvā abhiruhitvā²¹ „passa²² mahārājā“ ti manusse ussārāpetvā²³ rājāṅgaṇe assaṃ vāhesi²⁴. Sabbaṃ rājāṅgaṇaṃ nirantaraṃ assapantihi²⁵ parikkhittam̐ iva²⁶
 20 ahosi²⁷. Puna Bodhisatto „passa mahārāja sindhavapotakassa²⁸ vegan“ ti vissajjesi, ekapuriso pi naṃ na addasa²⁹. Puna rattapaṭṭam̐³⁰ udare parikkhipitvā vissajjesi, rattapaṭṭam̐³¹ eva passiṃsu. Atha naṃ antonagare ekissā uyyānapokkharāṇiyā udakapiṭṭhe vissajjesi, tatth' assa³² udakapiṭṭhe dhāvato khu-
 25 raggāni³³ pi na temiṃsu. Punavāraṃ³⁴ paduminipaṇṇānaṃ³⁵

¹ Ck nā, Cs nā corr. to na. ² Bī gurukaṃ sallāpanaṃ ālapanto, Bā gurukasillāpena ālapanto. ³ Cks Bī jānantameva. ⁴ Bī santike, Bā santaka. ⁵ Bīd taṃ. ⁶ Ck ta, Cs ta corr. to na, Bīd omits taṃ. ⁷ Bī matukucchitaṃ, Bā makucchitī. ⁸ Bīd -ṇe. ⁹ Bī omits gantvā. ¹⁰ Bīd katvā. ¹¹ Cs cittasāniṃ corr. to -sāniṃ, Bī vicitra-sāniyā, Bā vicittasāniyā. ¹² Bīd attaraṇaṃ. ¹³ Bīd pattharitvā. ¹⁴ Cs ceḷa-. ¹⁵ Ck -potam̐. ¹⁶ Bī so. ¹⁷ add vutte; Cks ime asse suṃ kato mo-, Bā imesu asse visuṃ akate mo-, Bī imesu assesu visuṃ akato mo-. ¹⁸ Ck -no. ¹⁹ Bīd assa. ²⁰ Bīd passissāmi. ²¹ Bīd rūyhitvā. ²² Bīd passatha. ²³ Bīd ussāpetvā. ²⁴ Bīd pāhesi. ²⁵ Cks apassanti, Bī asassahi, Bā assapantihi. ²⁶ Bā eva, Bī evā. ²⁷ Bī hoti. ²⁸ Ck -potassa. ²⁹ Cs naṃ nāddasa, Bīd na naṃ addassa. ³⁰ Ck -paddham, Cs paṇḍam̐ corr. to -paddham, Bīd -paṭam̐. ³¹ Ck -paddham, Cs -paṇḍam̐ corr. to -paddham, Bīd -paṭam̐. ³² Bī tassa in the place of tatthassa. ³³ Bīd muggarāni. ³⁴ Bīd pune-kavāraṃ. ³⁵ Ck -ṇi-, Cs -nipattānaṃ corr. to -nipaṇṇānaṃ, Bīd nipattānaṃ.

upari dhāvanto ekapaṇṇam pi na udae osidāpesi. Evam assa
 jvasampadaṃ dassetvā oruyha pāṇiṃ¹ paharitvā hatthatalaṃ
 upanāmesi, asso upagantvā² cattāro pāde ekato katvā hattha-
 tale aṭṭhāsi. Atha Mahāsatto rājānaṃ āha: „mahārāja imassa³
 assapotakassa⁴ sabbākārena vege dassiyamāne samuddapari- 5
 yanto⁵ na-ppahotīti“. Rājā tussitvā⁶ Mahāsattassa upadḍha-
 rajjaṃ adāsi, sindhavapotam⁷ pi abhisīcivā maṅgalassaṃ⁸
 akāsi, so rañño piyo ahosi manāpo, sakkāro pi 'ssa mahā
 ahosi, tassa pi⁹ vasanaṭṭhānaṃ rañño alaṃkatapaṭṭiyatto vāsa-
 gharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanaṃ¹⁰ 10
 akaṃsu, gandhadāmamālādāmāni¹¹ osārayiṃsu, upari suvaṇṇa-
 tārakakhacitaṃ¹² celavitānaṃ ahosi, samantā¹³ cittasāpi¹⁴ pa-
 rikkhittā va ahosi, niccaṃ gandhatelapadīpo¹⁵ jhāyi¹⁶, uccāra-
 passāvattḥāne pi 'ssa suvaṇṇakataḥaṃ¹⁷ ṭhapaṇiṃsu, niccaṃ
 rājārahahojanaṃ¹⁸ eva bhuñji. Tassa pana āgatakalato paṭṭhāya 15
 rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagatam eva ahosi. Rājā
 Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā sagga-
 parāyano ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (Saccapariyosāne¹⁹ bahū²⁰ sotāpannā sakadāgāmanāgā- 20
 mino²¹ ahesuṃ) „Tadā ayam eva²² mahallikā mahallikā²³ ahosi, sin-
 dhavo Sāriputto, rājā Ānando. assavāṇijo²⁴ pana aham evā“ 'ti.
 Kuṇḍakakucchisindhavajātakaṃ²⁵.

5. Sukajātaka.

Yāvaṃ²⁶ so mattamaññāsīti. Idaṃ Satthā Jetavane 25
 viharanto ekaṃ atibahuṃ bhuñjitvā ajīrakena kālakaṃ²⁷ bhikkhuṃ

¹ C^s pāṇiṃ corr. to pāṇiṃ. ² B^d āgantvā. ³ B^d ayaṃ. ⁴ Bⁱ -ko, B^d assa.
⁵ Bⁱ -te, and addḥ rathe nikkhīpanto. ⁶ Bⁱ taṃ passitvā, B^d tu passitvā. ⁷ B^d
 -potakaṃ. ⁸ B^d maṅgalaassaṃ. ⁹ B^d hi. ¹⁰ C^s bhūmiṃ-, B^d bhummivilepanaṃ.
¹¹ B^d -lādāmādīni. ¹² B^d -tārakavicitāṃ. ¹³ B^d samantato. ¹⁴ C^s -sāpiṃ.
¹⁵ B^d -padīpā, Bⁱ -teladīpā. ¹⁶ C^s jhāyi, Bⁱ jhāyisu, B^d jhāyiṃsu. ¹⁷ C^s -haṃ
 corr. to hā. ¹⁸ C^s -rahaṃ-, B^d rājābhōj-. ¹⁹ C^s omit sac-. ²⁰ all three MSS.
 bahu. ²¹ Bⁱ sakadāgāmino anāgāmino arahantā ca, B^d sakadāgāmanāgāmino ara-
 hantā. ²² Bⁱ omits ayameva. ²³ C^s -kāya, C^s -kāya eva. ²⁴ C^s C^s -nijo. ²⁵
 B^d add catutthaṃ. ²⁶ B^d yāva. ²⁷ B^d kālakaṃ.

ārabbha kathesi. Tasmīn kira evaṃ kālakate¹ dhammasabbhāyaṃ
bhikkhū tassāguṇakathaṃ² samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko nāma³ bhikkhu
attano kucchipamānaṃ⁴ ajānitvā atibahuṃ bhuñjitvā⁵ jirāpetuṃ⁶ asak-
5 rahi kathāya sannisinā⁷ ti pucchitvā „imāya nāmā⁸“ 'ti vutte „na
bhikkhave idān' eva pubbe p' esa atibhojanapaccayen' eva mato⁹“ ti
vatvā¹⁰ atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto Himavantapadese⁹ sukayoniyaṃ nibbattitvā ane-
10 kānaṃ sukaṣassānaṃ samuddānugate¹⁰ Himavantapasse¹¹ va-
santānaṃ rājā ahoṣi. Tass' eko putto ahoṣi. Tasmīn balap-
patte¹² Bodhisatto dubbalacakkhu¹³ ahoṣi. Sukāṇaṃ kira sīgho
vego hoti¹⁴, tena tesaṃ mahallakakāle paṭhamāṃ cakkhum¹⁵
eva¹⁶ dubbalāṃ hoti¹⁷. Bodhisattassa putto mātāpitāro kulā-
15 vake katvā¹⁸ gocaraṃ āharitvā¹⁹ posesi. So ekadivaṣaṃ go-
carabhūmiṃ gantvā pabbatamatthake tīto samuddaṃ olokento
ekadīpakaṃ²⁰ passi, tasmīn pana suvaṇṇavaṇṇaṃ madhura-
phalaṃ²¹ ambavanaṃ atthi. So punadivase gocaravelāya up-
patitvā tasmīn ambavane otaritvā ambaraṣaṃ pivitvā amba-
20 pakkaṃ ādāya gantvā²² mātāpitunnaṃ adāsi. Bodhisatto taṃ
khādanto rasaṃ jānitvā²³ „tāta nanu imaṃ asukadīpake amba-
pakkaṃ“ ti vatvā „āma tātā“ 'ti vutte „tāta etaṃ dīpakaṃ
gacchantā nāma sukā dīghaṃ āyuraṃ pārentā²⁴ nāma n' atthi,
mā kho tvaṃ puna taṃ dīpakaṃ²⁵ agamāsīti“. So tassa va-
25 canaṃ agahetvā agamāsi²⁶ yeva. Ath' ekadivaṣaṃ bahuṃ
ambaraṣaṃ pivitvā mātāpitunnaṃ²⁷ ambapakkaṃ ādāya samud-

¹ B¹ tasmī kira samaye etasmi kālāṅkate. ² C² tassāguṇa-, C³ B¹ tassa agūṇa-.

³ B¹ omits nāma. ⁴ C⁴ kucchipamānaṃ. ⁵ B¹ omits atī - tvā. ⁶ B¹ ji-.

⁷ B¹ -paccayena mato yevā. ⁸ B¹ add tuṇhi ahoṣi tehi yācito. ⁹ B¹ -tappa-.

¹⁰ C³ samuddāgate. ¹¹ B¹ -tappadese. ¹² B¹ balapatte, B¹ vayappatto. ¹³ C³

-kkhū, B¹ -kkhuko. ¹⁴ B¹ ahoṣi. ¹⁵ B¹ cakkhu. ¹⁶ B¹ omits eva. ¹⁷ B¹

dubbalameva ahoṣi. ¹⁸ B¹ thapetvā, B¹ thapetvā. ¹⁹ B¹ āharāpetvā. ²⁰ C³ B¹

ekam-. ²¹ B¹ madhurasaphalaṃ. ²² B¹ āgantvā. ²³ B¹ sañcānitvā, B¹

sañjānitvā. ²⁴ B¹ pārento, C² -to corr. to -tā. ²⁵ B¹ omits puna taṃ dīpa-

kaṃ. ²⁶ B¹ āg-. ²⁷ B¹ add atthāya.

damatthakena āgacchanto¹ atidhātātāya² kilantakāyo niddāya abhibhūto³, so niddāyanto pi āgacchat' eva, tuṇḍena pan' assa gahitaṃ ambapakkam' pati. So anukkamena āgamanavithim⁴ jahitvā osīdanto udakapiṭṭhen' evāgacchanto⁵ uduke⁶ pati⁷. Atha nam' eko maccho gahetvā khādi. Bodhisatto tasmim' 5 āgamanavelāya⁸ anāgacchante yeva⁹ „samudde patitvā mato“ ti¹⁰ aññāsi. Ath' assa mātāpitāro pi¹¹ āhāraṃ alabhamānā sussitvā mariṇsu.

Satthā idam¹² atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Yāvaṃ¹³ so mattam aññāsi bhojanasmim' vihaṅgamo tāva addhānam āpādi mātaraṃ ca aposayi. 13.
2. Yato ca so bahutaraṃ bhojanam' ajjhupāhari¹⁴ tato tatth' eva saṃsīdi, amattaññū hi so ahu. 14.
3. Tasmā mattaññūtā¹⁵ sādhu bhojanasmim' agiddhitā, amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti. 15.

Tattha yāvaṃ¹⁶ so ti yāva so vihaṅgamo¹⁷ bhojane mattam aññāsi, tāva addhānam āpādi tattakam¹⁸ kālaṃ jīvitaddhānam¹⁹ āpādi āyuni vindi²⁰, mātaraṃ cā 'ti desanāsīsam etaṃ, mātāpitāro ca aposayīti attho, yato ca kho²¹ ti yasmim' ca²² kho kāle, bhojanam' ajjhupāharīti amba- 20 rasam' ajjhohari, tato ti tasmim' kāle, tattheva saṃsīdi tasmim' samudde yeva osīdi nimujji macchabhojanataṃ āpajji, tasmā mattaññūtā²³ sādhu ti yasmā bhojane amattaññūsuko²⁴ samudde osīditvā mato tasmā bhojanasmim' agiddhitāsaṃkhātā²⁵ mattaññūtā²⁶ sādhu, pamāṇajānanam' sundaraṃ ti attho, atha vā paṭisaṃkhā yoniso āhāraṃ āhāretī²⁷ n' eva davāya-pe-²⁸ phāsuvihāro ca²⁹ 25

Allaṃ sukkhaṃ ca bhūñjanto na bālhaṃ³⁰ suhito siyā, ūnudaro³¹ mitāhāro sato bhikkhu paribbaje.

¹ Bⁱ -kenāgacchanto, B^d kena ga-. ² B^d atibhātātāya. ³ B^d niddāyābhibhuto.

⁴ C^k āgamanāna-, Bⁱ āgamanavitti, B^d -vittim. ⁵ Bⁱ -piṭṭhe āg-, B^d -piṭṭhenevagā-, Bⁱ adds osadhentō. ⁶ B^d add yeva. ⁷ B^d add so uduke osidati. ⁸ B^d -lāyam eva. ⁹ B^d omit yeva. ¹⁰ B^d mato bhavissatīti. ¹¹ B^d omit pi. ¹² B^d imam. ¹³ B^d yāya. ¹⁴ Bⁱ -nam majjhu-. ¹⁵ C^k Bⁱ -ññūtā? ¹⁶ B^d yāva. ¹⁷ Bⁱ adds va. ¹⁸ B^d tatthakam. ¹⁹ Bⁱ jīvitam-, B^d jīvita ad-. ²⁰ B^d vindati. ²¹ so all four MSS. ²² B^d omit ca. ²³ Bⁱ -ññūtā. ²⁴ Bⁱ samattaññūsukko. ²⁵ C^k agiddhatā-, B^d agiddhitā - - to. ²⁶ Bⁱ mattaññūbhāvo, B^d mattaññubhāvo. ²⁷ Bⁱ āharati. ²⁸ Bⁱ tavāya na madāya, B^d davāya na madāya pa. ²⁹ B^d cā ti. ³⁰ Bⁱ phāla, B^d alam. ³¹ Bⁱ anadaro, B^d onudaro.

Cattāro pañca ālope abhuvā udakam pive.
alam¹ phāsuvihārāya pahitattassa bhikkhuno.
Manujassa sadā satimato² mattam jānato³ laddhabhojane⁴
tanū tassa⁵ bhavanti vedanā, saṇikam⁶ jīrati, āyū⁷ pālayantīti

5 evaṃ vaṇṇitā⁸ mattaññutāpi sādhu,

Kantāre puttamaṇisaṃ va akkhass' abbhāñjanaṃ⁹ yathā
evaṃ āhari¹⁰ āhāraṃ yāpanatthāya mucchito¹¹ ti

evaṃ vaṇṇitā agiddhitāpi¹² sādhu, Pāliyaṃ¹³ pana agiddhimā¹⁴ ti likhitam,
tato¹⁵ ayaṃ Atthakathāpātho va sundarataro, amattaññū hi sīdantīti¹⁶
10 bhojane pamāṇaṃ ajānantā hi rasataphāvasena pāpakammaṃ katvā catūsu¹⁷
apāyesu sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti ye pana bhojane pamāṇaṃ jā-
nanti te diṭṭhadhamme pi samparāye pi na sīdantīti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁸ sotāpannāpi sakadāgāmīno pi
15 anāgāmīno pi arahantāpi¹⁹ ahesuṃ) „Tadā²⁰ bhojane amattaññū bhik-
khu²¹ sukarājaputto ahoṣi²², sukarājā pana aham evā²³ ti. Suka-
jātakaṃ²⁴.

6. Jarudapāna-jātaka.

Jarudapānaṃ²⁵ khaṇamānā ti. Idaṃ Satthā Jetavane
20 viharanto Sāvatti-vāsino²⁶ vāpije ārabha kathesi. Te kira Sāvatti-
thiyaṃ bhaṇḍaṃ gahe tvā sakaṭāni pūretvā vohāratthāya gamanakāle
Tathāgataṃ nimantetvā mahādānaṃ datvā saraṇāni gahe tvā silesu
paṭiṭṭhāya Satthāraṃ vanditvā „mayaṃ bhante vohāratthāya dīgha-
maggam gamissāma, bhaṇḍaṃ vissajjetvā siddhipattā²⁷ sotthinā pac-
25 cāgantvā puna tumhe vandissāma“ ti vatvā maggaṃ paṭipajjimsu. Te
kantāramagge purāṇaudapānaṃ²⁸ diṣvā „imasmiṃ udapāne pāṇiyaṃ n'
atthi, mayaṃ ca pipāsītā, khaṇissāma naṃ“ ti²⁹ khaṇatā paṭipāṭiyā

1 Ck Cs alam. 2 Bī sati-, Bā sadi-. 3 Bī Bā jānato 4 Pī Bā -nani. 5 Ck
Cs tam nu tassa, Bī tanu tassa, Bā tanu kassa. 6 Cs Bī Bā saṇikam. 7 Ck Cs
Bī āyū, Bā āyūm 8 Ck Cs -ta. 9 Bā bhañjanaṃ, Bī pañcanam. 10 Ck āhāri,
Cs āhariya. 11 Bī mukujhito, Bā mujjhito. 12 Ck Cs agiddha-. 13 Cs pāliyam,
Bā pāliyaṃ. 14 Bī giddhimātā, Bā agiddhitā. 15 Bā omits tato, Bī pāto. 16 Ck
Cs Bī sīdanti. 17 Ck Cs catusu. 18 Ck Cs Bī bahu. 19 Ck Cs -to pi. 20 Bī
Bā add suṇko rājaputto. 21 Bā omits bhikkhu, Ck Bī Bā add ahoṣi. 22 Bī Bā
omit sukarājaputto ahoṣi. 23 Bā suṇka-, Bī Bā add pañcamam. 24 Ck Cs jarū-.
25 Bā sāvatti, Bī sāvattiyaṃ, both omit vāsino. 26 Ck Cs siddhayattā? Bī
saddhipattā. 27 Ck Cs purato-. Bī Bā add te.

va¹ bahum² ayam³ -pe⁴ veluriyam labhiṃsu. Te⁵ ten' eva⁶ santuṭṭhā hutvā tesam ratanānam sakatāni pūretvā sotthinā Sāvatthim⁷ pac-cāgaminṃsu. Te ābhatam⁸ dhanam paṭisāmetvā „mayam⁹ siddhippattā¹⁰ bhattam dassāmā¹¹“ 'ti Tathāgataṃ nimantetvā dānam datvā vanditvā ekamantaṃ nisinnā attano¹² dhanassa¹³ laddhākāram¹⁴ Satthu¹⁵ āroce-
sum. Satthā „tumhe¹⁶ kho upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā pamāṇaññutāya¹⁷ dhanāñ ca jīvitañ ca labhittha, porāṇakā pana asan-
tuṭṭhā amattaññuno¹⁸ paṇḍitānam vacanaṃ akatvā jīvitakkhayaṃ
pattā¹⁹“ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Bārāṇasiyam²⁰ vāṇijakule nibbattitvā vayappatto
satthavāhajetthako ahosi. So Bārāṇasiyam²¹ bhaṇḍam gahetvā sa-
katāni pūretvā bahuvaṇiye ādāya tam eva kantāram paṭipanno tam
eva udapānam addasa. Tattha te²² vāṇijā „pāṇiyam pivissāmā“
'ti udapānam khaṇantā paṭipāṭiyā bahuayādini²³ labhiṃsu. Te²⁴
bahum pi ratanam labhitvā tena asantuṭṭhā „aññaṃ pi ettha
ito sundarataram²⁵ bhavissatīti“ bhiyyosomattāya nam²⁶ kha-
ṇiṃsu yeva. Atha te Bodhisatto²⁷ āha: „bho vāṇijā, lobho
nām' esa vināsamūlam²⁸, amhehi bahum²⁹ dhanam laddham,
ettakena³⁰ santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā“ 'ti. Te³¹ tena
vāriyamānāpi³² khaṇiṃsu yeva. So ca udapāno nāgaparig-
gahito³³. Ath' assa heṭṭhā vasanakanāgarājā attano vimāne
bhijjante leḍḍusu³⁴ ca paṃsusu³⁵ ca patamānesu kuddho ṭha-
petvā Bodhisattam avasese pi sabbe³⁶ nāsikavātena³⁷ paharitvā

¹ Ck C^s Bⁱ ca. ² Bⁱ B^d bahu. ³ B^d ayasam, Bⁱ omits ayam. ⁴ Bⁱ tipusisam loham, B^d loham tipusisam; cfr. v. 1. ⁵ Bⁱ B^d omit te. ⁶ Bⁱ adds vudipattā, B^d vuddha-. ⁷ Ck C^s -iyam. ⁸ Bⁱ te ca tam. ⁹ Ck C^s Bⁱ omit mayam. ¹⁰ Ck C^s siddhayattā, B^d siddhippattā. ¹¹ B^d khānam dassāmi, Bⁱ bhagavantam¹¹ van-dissāmā. ¹² C^s Bⁱ -nā. ¹³ B^d dhana, Bⁱ omits dhanassa. ¹⁴ B^d laddhakāru-
ṇam, Bⁱ luddhakāraṇam. ¹⁵ Ck sutthu, B^d satthuno. ¹⁶ Ck C^s hetu. ¹⁷ Bⁱ B^d pamāṇam¹⁷ ñatvā. ¹⁸ Bⁱ B^d add hutvā. ¹⁹ Bⁱ B^d add yevā. ²⁰ B^d -sī. ²¹ B^d omits bā-. ²² Ck te te. ²³ Bⁱ B^d bahuni veluriyādini. ²⁴ Ck C^s omit te. ²⁵ Bⁱ B^d sundarataranam. ²⁶ Bⁱ B^d tam. ²⁷ Bⁱ B^d atha kho b. te. ²⁸ Bⁱ B^d -mūlo. ²⁹ Bⁱ B^d bahu. ³⁰ Bⁱ B^d etthakeneva. ³¹ Bⁱ omits te. ³² Bⁱ nivāri-, B^d nivārayamānopi. ³³ Bⁱ B^d -hito. ³⁴ C^s leḍḍu, Bⁱ leḍḍu. ³⁵ Ck C^s paṃsu. ³⁶ Bⁱ B^d sabbe pi instead of pi sabbe. ³⁷ Ck C^s -kā-.

jīvitakkhayaṃ pāpetvā nāgabHAVANā nikkhamma sakatāni yojā-
petvā¹ sabbaratanānaṃ pūretvā Bodhisattam sukhayānake² ni-
sīdāpetvā nāgamāṇavakehi³ sakatāni pājāpento⁴ Bodhisattam Bā-
rānasin netvā gharāṇ⁵ pavesetvā⁶ dhanam⁷ paṭisāmetvā attano
5 nāgabHAVANam eva gato. Bodhisatto dhanam⁸ vissajjetvā
sakala-Jambudīpaṃ⁹ unnaṅgalam¹⁰ katvā dānaṃ datvā sīlam
samādiyitvā¹¹ uposathakammaṃ katvā jīvitapariyosāne sagga-
padam¹² pūresi.

Sattā imā atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

1. Jarudapānam¹³ khaṇamānā vāṇijā udakatthikā
ajjhagamsu¹⁴ ayo¹⁵ lobham¹⁶ tipu sīsaṃ ca vāṇijā 16.
2. Rajatāṃ jātārūpaṃ ca muttā veluriyā bahū¹⁷ :
te ca tena asantutthā bhiyyo bhiyyo¹⁸ akhāṇisum¹⁹. 17.
3. Te²⁰ tatthāsiviso²¹ ghorō tejasī tejasā haṇi²²,
15 tasmā khaṇe nātikhaṇe, atikhātā²³ hi pāpakam,
khātena²⁴ ca²⁵ dhanam laddham atikhātena²⁶ nāsitan ti. 18.

Tattha ayan²⁷ ti kālaloham²⁸, lohan ti tambaloham, muttā ti mut-
tāyo²⁹, te ca tena asantutthā ti te ca³⁰ vāṇijā tena dhanena asantutthā,
te tatthā ti-te vāṇijā tasmīṃ udapāne, tejasīti āsiviso³¹ tejena samannāgato,
20 tejasū haṇīti³² visatejēna ghātesī³³, atikhātena³⁴ nāsitan ti atikhātena³⁵
taṃ ca dhanam jīvitaṃ ca nāsitan³⁶ ti.

Sattā imāṃ desanāṃ³⁶ āharitvā jātakam samodhānesi : „Tadā
nāgarājā Sāriputto ahoṣi, satthavāhajetthako pana aham evā“ ti.
Jarudapānājātakam³⁷.

¹ Bī Bā yojetvā. ² Bā sukhi-. ³ Bī Bā add saddhim. ⁴ Bī Bā yojāpento.
⁵ Ck gharam. ⁶ Bī Bā pavisetvā. ⁷ Bī Bā tam dhanam. ⁸ Ck omits eva.
⁹ Ck Bā -pe. ¹⁰ Ck unnagalam, Bī Bā unañ-. ¹¹ Ck Bā -da-. ¹² Bī Bā saggam,
Bā saggapūram. ¹³ Ck Cā jarū. ¹⁴ Bī Bā ajjagamum, Bā ajjhagamum. ¹⁵ Bī Bā
ayasam. ¹⁶ Ck lobham. ¹⁷ Bī Bā maṇi. ¹⁸ Bī Bā only one bhiyyo. ¹⁹ Bī Bā
khaṇimsu te. ²⁰ Bā omits te. ²¹ Ck tatthātiviso, Bī tattha asiviso, Bā tattha
āsiviso. ²² Ck haṇī, Cā haṇī, Bī haṇi. ²³ Ck Cā -khātā, Bī Bā -khaṇam.
²⁴ Bī Bā khaṇena. ²⁵ Ck Cā omit ca. ²⁶ Bī Bā -khaṇena. ²⁷ Cā an, Bī Bā
ayasan. ²⁸ Bī Bā kālā-, Cā kālā- corr. to kālā-. ²⁹ Bā muttā yeva. ³⁰ Bī Bā
omit ca. ³¹ Bī Bā visa. ³² Ck haṇīti, Bī Bā haṇīti. ³³ Bī Bā ghātesī. ³⁴ Ck
-khanatena. ³⁵ Bī Bā -tam and omit ti. ³⁶ Bī Bā dhammade-. ³⁷ Ck Cā jarū-,
Bī Bā add chaṭṭhamam.

7. Gāmaṇicaṇḍajātaka.

Nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññāpasamsanaṃ ārabha kathesi. Dhammasabbhāya¹ bhikkhū Dasabalassa paññam² pasamsamānā³ nisīdimsu: „Tathāgato mahāpaṇño puthupaṇño hāsupaṇño⁴ javanapaṇño⁵ tikkhapaṇño nibbe-
5 dbikapaṇño, sadevakaṃ lokaṃ paññāya atikkamatīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paññavā yevā“ 'ti vatvā⁶ atītaṃ āhari:

Atīte bhikkhave Bārānasiyaṃ Janasandhe nāma 10 rajjam kārente⁷ Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchisimim⁸ nibbatti. Tassa mukhaṃ suparimajjitam⁹ kañcanādāsatalaṃ viya parisuddhaṃ hosi atisobhaggappattaṃ¹⁰. Ten' assa nāmagahaṇadivase Ādāsamukha-kumāro ti¹¹ nāmaṃ akaṃsu. Tam sattavassabbhantare yeva¹² pitā tayo vede¹³ sab-
15 bañ ca loke kattabbaṃ¹⁴ sikkhāpetvā tassa sattavassikakāle kalam akāsi. Amaccā mahantena sakkārena raṇño sarīrakiccaṃ katvā matakadānāni¹⁵ datvā¹⁶ sattame divase rājāṅgaṇe sannipatitvā¹⁷ „kumāro atidaharo, na sakkā rajje abhisinēitum¹⁸, vīmaṃsitvā tam¹⁹ abhisinēissamā²⁰“ 'ti ekadivasaṃ nagaraṃ
20 alaṃkārapetvā²¹ vinicchayaṭṭhānaṃ sajjetvā pallamaṃ paññāpetvā kumārassa santikaṃ gantvā „vinicchayaṭṭhānaṃ deva gantuṃ vaṭṭatīti, āhaṃsu. Kumāro „sādhū“ 'ti mahantena parivārena gantvā pallamaṃ nisīdi. Tassa nisinnakāle amaccā ekaṃ dvipādehi²² vicarapamakkaṭaṃ vatthuvijjācariyavesaṃ
25 gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānaṃ netvā „deva ayaṃ puriso pitu mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo paṇaṇavijjo, antobhūmiyaṃ²³

¹ B¹ B² add hi. ² C¹ paññāya, C² paññāya, B³ omits paññāya. ³ B¹ pasamsanto, B² -santā. ⁴ B¹ B² hāsa-. ⁵ B¹ omits ja-. ⁶ B¹ B² add tuṃhi ahoṣi tena hi (B³ tehi) yāceto. ⁷ B¹ B² janasandho (B³ -nto) nāma rājā rajjam kāresi. ⁸ B¹ B² kucchimhi. ⁹ B¹ -ta. ¹⁰ B¹ B² ativiya sobh-. ¹¹ B¹ B² tissa. ¹² B¹ B² add pana. ¹³ B¹ B² bede, B³ adds ca. ¹⁴ B¹ kattappākattabbam, B² kattabbā. ¹⁵ B¹ B² -dānādini. ¹⁶ B¹ katvā. ¹⁷ B¹ B² sannipātetvā. ¹⁸ B¹ B² -sañci-. ¹⁹ B¹ omits tam, B² nam. ²⁰ B¹ -sañci-. ²¹ B¹ alaṃkārapetvā. ²² B¹ dvīhi pādehi, B² -ātehi. ²³ B¹ adhobhūmiyā, B² antobhūmiyā.

sattaratanaṭṭhāne dosaṃ¹ passati, eten' eva gahitaṃ rājakulā-
nam gehaṭṭhānaṃ hoti, imaṃ devo saṅgaṇhitvā ṭhanantare
ṭhapetu" ti āhaṃsu. Kumāro taṃ heṭṭhā ca upari ca oloke-
tvā „nāyaṃ manusso, makkato eso" ti ṇatvā „makkatā nāma
5 kataṃ kataṃ viddhamsetuṃ jānanti, akataṃ pana kātuṃ vā
vicāretuṃ vā na jānantīti" cintetvā amaccānaṃ paṭhamāṃ
gātham āha:

1. Nāyaṃ gharānaṃ kusalo, lolo ayaṃ valīmukho,

kataṃ kataṃ kho duseyya², evaṃdhammam idaṃ kulan ti. 19.

10 Tattha nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti ayaṃ satto na gharānaṃ kusalo,
gharāni³ vicāretuṃ vā kātuṃ vā cheko na hoti, lolo ti lolajūṭiko, valīmukho
ti valiyo⁴ mukho assū ti valīmukho, evaṃdhammam idaṃ kulan ti idaṃ
makkatākulaṃ⁵ nāma kataṃ dūsetabbaṃ⁶ vināsetabban ti evaṃsabhāvaṃ ti.

Amaccā⁷ „evaṃ bhaviṣṣati devā" ti taṃ apanetvā ekā-
15 hadvīhaccayena puna tam eva alaṃkaritvā vinicchayaṭṭhānaṃ
ānetvā „ayaṃ deva pitu mahārājassa kāle vinicchayaṃmacco vi-
nicchayesu pavatti", imaṃ saṅgaṇhitvā vinicchayakammaṃ
kāretuṃ vaṭṭatīti" āhaṃsu. Kumāro taṃ oloketvā „cittavato
samppannamānasassa⁸ lomaṃ nāma¹⁰ evarūpaṃ na hoti, ayaṃ
20 niccittako¹¹ vānaro vinicchayakammaṃ¹² kātuṃ na sakkhissa-
tīti" ṇatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Na idaṃ¹³ cittavato¹⁴ lomaṃ, nāyaṃ assāsiko¹⁵ migo,

satthaṃ¹⁶ me Janasandhena¹⁷: nāyaṃ kiñci vijānatīti¹⁸. 20.

Tattha na idaṃ¹³ cittavato lomaṃ ti yaṃ idaṃ etassa sarīre¹⁹ pha-
25 rusalomaṃ idaṃ vicārapapaññāya saṃpayuttacittavato na hoti, pakatiēttena²⁰
pana acittako nāma tiracchānagato n'atthi, nāyaṃ assāsiko²¹ ti ayaṃ avassayo
vā hutvā anusāsaniṃ vā datvā aññaṃ assāsetuṃ asamatthatāya na assāsiko, migo

¹ B¹ B² pi guṇa dosaṃ. ⁴ B¹ B² duseyya. ³ B¹ B² gharānaṃ. ⁴ C¹ C² valayo.

⁵ C¹ kulan. ⁶ B¹ dusse-, B² duse-. ⁷ B¹ B² athāmmaccā. ⁸ C¹ vinicchasu-
tamassasuppavatti. C² vinicchayuttamassasuppavatti, B² vinicchayesu pavattati.

⁹ B¹ -manussassa, B² -manussassa. ¹⁰ B¹ omits nāma. ¹¹ C² niccittako corr. to
nicciṇṇako, B¹ niccako, B² vicittako. ¹² B¹ B² vinicchayekammaṃ. ¹³ B¹ B²

yidaṃ. ¹⁴ B¹ cittato. ¹⁵ B¹ B² asābhiko. ¹⁶ B¹ B² sīṭhaṃ. ¹⁷ B¹ -saddena, B²

-sandena. ¹⁸ B¹ B² vijānatīti. ¹⁹ B² adds vijjamaṇaṃ. ²⁰ B¹ makkatā-, B²
makatā-. ²¹ B¹ assātiko.

ti makkaṭaṃ āha. satthaṃ¹ me Janasandhena² 'ti mayhaṃ pitarā Janasandhena³ etaṃ satthaṃ⁴ kathitaṃ: makkaṭo nāma kāraṇākāraṇaṃ na jānātīti⁵ evaṃ anusāsani⁶ dinnā ti dīpeti, nāyaṃ kiñci vijānātīti tasmā ayaṃ vānaro⁷ kiñci na⁸ jānātīti niṭṭham ettha⁹ gantabbhaṃ¹⁰, Pāliyaṃ¹¹ pana nāyaṃ kiñci na dūsaye¹² ti likhitaṃ¹³, taṃ Aṭṭhakathāya¹⁴ n' atthi.

Amaccā imam pi gāthaṃ¹⁵ sutvā „evaṃ bhavissati devā“
'ti taṃ apanetvā puna pi ekadivasam taṃ eva alaṃkaritvā
vinicchayaṭṭhānaṃ ānetvā „ayaṃ deva puriso pitu mahārājassa
kāle mātupaṭṭhānapitupaṭṭhānapūrako¹⁶ kule jettāpacāyikakam-
makārako, imaṃ saṃgaṇhitum vaṭṭatīti¹⁷“ āhaṃsu. Puna¹⁸ 10
kumāro taṃ oloketvā¹⁹ „makkaṭā nāma calacittā, evarūpaṃ
kammaṃ kātum na samatthā“ ti cintetvā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Na mātaraṃ pitaraṃ vā bhātaraṃ bhaginiṃ sakhaṃ²⁰

bhareyya tādiso poso, satthaṃ²¹ Dasarathena me ti. 21.

Tattha bhātaraṃ bhaginiṃ sakhaṃ²² ti attano bhātaraṃ vā bhagi- 15
niṃ vā, Pāliyaṃ²³ pana sakan ti vutte sakabhūtikabhaginiyo labbhanti sakhaṃ ti
vutte sahāyako labbhatīti²⁴ vicāritam eva, bhareyyā ti poseyya, tādiso poso
ti yādiso esa dissati tādiso makkaṭajātiko santo²⁵ na bhareyya, satthaṃ²⁶ Dasa-
rathena me ti evaṃ²⁷ pitarā anusitthaṃ, pitā hi 'ssa janaṃ²⁸ catuhi²⁹ saṃ-
gahavatthūhi³⁰ sandahanato³¹ Janasandho³² ti vuccati, dasaṃ rathehi kattab- 20
baṃ³³ attano eken' eva rathena karapato Dasaratho ti, tassa santikā evarū-
passa ovādassa sutattā evaṃ āha.

Amaccā „evaṃ bhavissati devā“ 'ti makkaṭaṃ apanetvā
„paṇḍito kumāro, sakkhissati rajjaṃ kātun³⁴“ ti Bodhisattaṃ

¹ Bⁱ siṭṭhaṃ, B^d siṭṭhame? ² Bⁱ -saddhena, B^d -sandan. ³ Bⁱ -sautena ⁴ Bⁱ siṭṭhaṃ, B^d pi siṭṭhaṃ. ⁵ B^d jānāti. ⁶ Ck -na, C^s B^d -ni. ⁷ Bⁱ bānaro. ⁸ B^d na kiñci. ⁹ Ck tiṭṭhamettha, Bⁱ niṭṭhamatte, B^d niṭṭhamettāva. ¹⁰ Bⁱ gan-
dhappaṃ, B^d gandhabbaṃ. ¹¹ Ck pāliyaṃ, C^s pāliyā, B^d pāliyaṃ. ¹² Bⁱ dus-
saye, B^d dusayye. ¹³ B^d likkhitaṃ. ¹⁴ B^d aṭṭhakathāyaṃ. ¹⁵ Bⁱ idaṃ maṃ
pi kathaṃ, Bⁱ imaṃ pi kathaṃ. ¹⁶ B^d mātūpitu upaṭṭhānakārako. ¹⁷ C^s Bⁱ vad-
dhatīti. ¹⁸ B^d omīti puna. ¹⁹ B^d oloketto. ²⁰ B^d sakaṃ. ²¹ Bⁱ siṭṭhaṃ,
B^d siṭṭhaṃ. ²² B^d sakan. ²³ Ck B^d pāliyaṃ. ²⁴ Bⁱ pana saṃkhaṃ ti likhi-
taṃ taṃ pi aṭṭhakathāya sakan taṃ sakatātīkatagīniyo labbhanti sakhaṃ ti vutte
sahāyako laddho ti, B^d pana sakhaṃ ti likhitaṃ taṃ pi Aṭṭhakathāyaṃ sakan ti
vutte sakabhūtikabhaginiyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako sa laddho ti
vicāritam eva. ²⁵ B^d satto. ²⁶ B^d siṭṭhaṃ. ²⁷ B^d add me. ²⁸ C^s Bⁱ chanam,
B^d omīti janaṃ. ²⁹ Ck Bⁱ catuhi. ³⁰ Bⁱ vatthūhi. ³¹ C^s saṃgaṇhanato, B^d
janasaṃgaṇhanato. ³² Bⁱ -saddo, B^d -sando. ³³ Bⁱ kattappākattappaṃ, B^d
tattabbākattabbam corr. to tattakattabbam. ³⁴ Bⁱ kareṭun, B^d kareṭun.

rajje abhisiñcitvā¹ „Ādāsamukharañño āṇā“² ti nagare bheriñ
cārāpesum. Tato paṭṭhāya Bodhisatto dhammena³ rajjam kāresi.
Paṇḍitabhāvo pi 'ssa sakala-Jambudīpe⁴ pattharivā gato.
Paṇḍitabhāvādīpanattham pan' assa imāni cuddasa vatthūni
5 ābhatāni⁵:

Goṇo putto hayo c'eva naḷakāro gāmaabhojako

gaṇikā taruṇi sappo migo tittiradevatā

nāgo tapassino c'eva atho brāhmaṇamāṇavo⁶ ti.

Tatrāyaṃ anupubbikathā⁷: Bodhisattasmiṃ hi rajje⁸ abhisiñ-
10 cite⁹ eko Janasandharañño pādamūliko nāmena Gāmaṇicaṇḍo¹⁰
nāma evaṃ cintesi: „idaṃ rajjam nāma samānavayehi¹¹ sad-
dhiṃ sobhati, ahañ ca mahallako¹², daharam¹³ kumāram upaṭ-
ṭhātuṃ na sakkhissāmi¹⁴, janapade kassakakammaṃ¹⁵ katvā
jīviṣṣāmi“ so nagarato tiyojanamattam¹⁶ gantvā ekasmiṃ gā-
15 make vāsam kappesi. Kasikammattathāya pan' assa goṇāpi¹⁷
n' atthi. So deve vaṭṭe¹⁸ ekaṃ sahāyakaṃ dve goṇe yācivā
sabbaṃ divasaṃ kasitvā tiṇaṃ khādāpetvā goṇe¹⁹ sāmikassa
niyyādetuṃ²⁰ gehaṃ agamāsi. So tasmiṃ khaṇe bhariyāya
saddhiṃ gehamajjhe nisīditvā bhattaṃ bhuñjati, goṇāpi pari-
20 cayena²¹ gehaṃ pavisiṃsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakaṃ²²
ukkipi, bhariyā thālakaṃ²³ apanesi. Gāmaṇicaṇḍo²⁴ „bhatte na
maṃ nimanteyyun²⁵“ ti olokeno goṇe aniyvādetvā va gato.
Corā rattiṃ vajaṃ chinditvā te yeva goṇe hariṃsu. Goṇa-
sāmiko pāto va vajaṃ pavittho te goṇe adisvā corehi haṭa-
25 bhāvaṃ²⁶ jānanto pi „Gāmaṇissa²⁷ gīvaṃ karissāmi“ taṃ²⁸

¹ Bīd abhisañcitvā. ² Bī nāmā. ³ Bīd adds samena. ⁴ Bīd -jambudīpaṃ. ⁵ Bīd āgatāni. ⁶ Ck Bī -māṇavā. ⁷ Ck anupubbakathā. ⁸ Bī bodhisatte tasmiṃ rajje, Bīd -satto tasmiṃ rajje. ⁹ Bī abhisañcite, Bīd -siñcītena. ¹⁰ Ck gāmiṇi-, Bī gāmini, Bīd gāmani. ¹¹ Ck samānavayehi, Bī samānasadisena. ¹² Bī mahalliko. ¹³ Bī nāhantaṃ, Bīd nāmahantaṃ corr. to nāhantaṃ. ¹⁴ Bīd upaṭṭhānaṃ karissāmi. ¹⁵ Ck kassakammaṃ, Bī kasikammaṃ, Bīd kasikammaṃ. ¹⁶ Ck Bī diviyo- ¹⁷ Bī goṇāpi, Bīd goṇopi. ¹⁸ Bīd vuṭṭhe. ¹⁹ Bīd goṇa. ²⁰ Bī niyyādituṃ, Bīd niyyādituṃ. ²¹ Bīd paricayena. ²² Ck phālāṃ, Ck phalaṃ. ²³ Ck phālakaṃ. ²⁴ Bīd gāmani-. ²⁵ Ck maṇḍimanteyyun, Bīd maṃ nimanteyyā. ²⁶ Bīd pahita- ²⁷ Bīd gāmaṇicandassa. ²⁸ Bī omits taṃ.

upasaṃkamitvā „bho goṇe me dehīti“ āha. „Nanu goṇā geham¹ pavitṭhā“ ti. „Kiṃ pana te mayham niyyādita“ ti. „Na niyyādita“ ti². „Tena hi ayaṃ te rājadūto, ehīti“ āha. Tesu pi³ janesu⁴ yaṃ kiñci sakkharaṃ vā kapālakhaṇaṃ vā ukkhiptvā „ayaṃ te rājadūto, ehīti“ vutte yo na gacchati tassa⁵ rājānaṃ⁶ karonti⁷, tasmā so „dūto“ ti sutvā⁸ nikkhami. So tena saddhiṃ rājakulaṃ gacchanto ekaṃ sahāyassa vāsanagāmaṃ⁹ patvā „bho aticchāto“¹⁰, yāva gāmaṃ pavisitvā āhāra-kiccaṃ katvā āgacchāmi¹¹ tāva idh' eva hohīti“ vatvā sahāyassa gehaṃ pāvisi. Sahāyo pan' assa gehe n' atthi. Sahāyikā disvā „sāmi, pakkāhāro n' atthi, muhuttaṃ adhvāsehi, idān' eva pacitvā dassāmi“¹² nissenīyā¹³ vegena taṇḍulakoṭṭhakaṃ¹⁴ abhirūhanti¹⁵ bhūmiyaṃ pati. Taṃ khanaṃ űev' assā¹⁶ sattamāsiko gabbho patito. Tasmiṃ khane tassā sāmiko āgantvā taṃ disvā „tvaṃ“¹⁷ me bhariyaṃ paharitvā gabbhaṃ pātesi¹⁸, ayaṃ te rājadūto¹⁹, ehīti“ taṃ gahetvā nikkhami. Tato paṭṭhāya dve janā Gāmaṇiṃ²⁰ majjhe katvā gacchanti. Ath' ekasmiṃ gāmadvāre eko assagopako²¹ assaṃ nivattetuṃ na sakkoti²², asso pi tesaṃ santikena²³ gacchati. Assagopako Gāmaṇiṃ²⁴ disvā „mātula Caṇḍagāmaṇi“²⁵, etaṃ²⁶ tāva assaṃ²⁷ kenacid eva paharitvā nivattehīti“ āha. So ekaṃ pāsānaṃ gahetvā khipi. Pāsāno assassa pāde paharitvā²⁸ eraṇḍadaṇḍakaṃ viya bhindi. Atha naṃ assagopako „tayā me assassa pādo bhinno, ayaṃ te rājadūto“ ti vatvā gaṇhi. So²⁹ tīhi janehi nīyamāno³⁰ cintesi: „ime maṃ raṇṇo dassessanti“³⁰, ahaṃ³¹

¹ Bā gehe. ² Bā adds na niyyādita ti, C^s has added afterwards na niyyādita.

³ Bⁱ vehiti. ⁴ Bⁱ hi, Bā omits pi. ⁵ Bā janapadesu. ⁶ C^s -naṃ, Bā rājadaṇḍaṇi.

⁷ Bā karoti. ⁸ Bā rājadūto. ⁹ Bā add va. ¹⁰ Bⁱ vāsanagāmaṃ.

¹¹ Bā aticchātomhiti. ¹² Bⁱ āgami. ¹³ Bⁱ nissetisā, C^s Bā nissenīyā. ¹⁴ Bⁱ -kola, Bā -koṭṭhaṃ.

¹⁵ C^s -ruhanti, C^s -ruhanti, Bⁱ -rūhanti, Bā rūhanti. ¹⁶ Bⁱ űevatassā, Bā -tassa.

¹⁷ C^s omits tvaṃ. ¹⁸ C^s Bⁱ pātesi. ¹⁹ Bā rājadūto.

²⁰ Bⁱ gāmaṇicaṇḍaṇi. ²¹ C^s omits assagopako, C^s has added this word. ²² Bⁱ asakkonto.

²³ Bā -kāṃ. ²⁴ Bⁱ gāmaṇicaṇḍaṇi, Bā gāmaṇi-. ²⁵ C^s caṇḍagāmaṇiṃ, Bā caṇḍagāmaṇi.

²⁶ C^s etaṃ. ²⁷ Bⁱ pativā. ²⁸ Bā add pi. ²⁹ Bā nīya-, C^s nīya-, C^s nīya-.

³⁰ Bⁱ dassenti, C^s dassenti corr. to dassessanti, Bā dassisanti.

gonamūlam pi dātum na sakkomi, pag eva gabbhapātanadaṇ-
 ḍaṃ¹, assamūlaṃ² pana kuto lacchāmi³, mataṃ me seyyo⁴“ ti
 gacchanto antarāmagge aṭaviyaṃ maggasaṃpe yeva ekaṃ
 ekatopapātaṃ⁵ pabbataṃ addasa. Tass’ eva chāyāya⁶ dve pi-
 5 tāputtā naḷakārā⁷ kilañjaṃ cinanti⁸. Gāmaṇicaṇḍo⁹ „bho sarī-
 rakiccaṃ kātukāmo ’mhi, thokaṃ idh’ eva hotha yāva āgac-
 chānūti“ vatvā pabbataṃ abhirūhitvā¹⁰ papātapasse¹¹ patamāno
 pitu naḷakārassa piṭṭhiyaṃ pati. Naḷakāro ekappahāren’ eva
 jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Gāmaṇi utthāya aṭṭhāsi. Naḷakāro¹²
 10 „tvaṃ me piṭughātakoro coro¹³, ayaṃ te rājadūto“ ti vatvā¹⁴
 hatthe gahe tvā gumbato¹⁵ nikkhami¹⁶, „kiṃ etan“ ti ca vutte
 „piṭughātakacoro me“ ti āha. Tato paṭṭhāya Gāmaṇiṃ majjhe
 katvā cattāro janā parivāretvā¹⁷ nayiṃsu¹⁸. Athāparaśmim
 gāmadvāre eko gāmaḥojako Gāmaṇicaṇḍaṃ¹⁹ disvā „mātula
 15 Caṇḍa²⁰ kahaṃ gacchasīti“ vatvā „rājānaṃ passitun“ ti vutte
 „addhā tvaṃ rājānaṃ passissasi²¹, ahaṃ rañño sāsanaṃ dā-
 tukāmo, harissasīti²²“ āha. „Āma harissāmīti“. „Ahaṃ pa-
 katiyā abhirūpo dhanavā yasasampanno²³ ārogo²⁴, idāni paṇ-
 amhi duggato c’ eva paṇḍurogī²⁵ ca, tattha kiṃ kāraṇaṃ²⁶ ti
 20 rājānaṃ pucchā²⁷, rājā kira paṇḍito, so te kathessati, tassa
 sāsanaṃ puna mayhaṃ katheyyāsīti“. So „sādhū“ ’ti sam-
 paṭicchī. Atha naṃ purato²⁸ aññatarasmim²⁹ gāmadvāre ekā
 gaṇikā disvā „mātula Caṇḍa³⁰ kahaṃ yāsīti³¹“ vatvā „rājānaṃ
 passitun“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, mama sāsanaṃ harā³²“

¹ Bḍ - bhaṇḍaṃ. ² Ck² - lam. ³ Bḍ labhissami. ⁴ Bḍ omits mataṃ me seyyo, Bḍ matameva seyyo. ⁵ Bḍ ekantopapāta, C⁸ ekakato-, Bḍ ekatopapāta. ⁶ Ck⁶ tassevacchāyāya, Bḍ tassa chāyāni, Bḍ tassa chāyāya. ⁷ Pḍ nala-, C⁸ nala- corr. to naḷa-. ⁸ Ck⁸ vinanti, C⁸ vikkinanti. ⁹ Bḍ gāmaṇikacando, Bḍ gāmaṇicando. ¹⁰ Bḍ abhirūhitvā, C⁸ - ruh-. ¹¹ Bḍ papātapappatapassena, Bḍ papātapassena, C⁸ - pas-seva. ¹² Bḍ naḷakāraputto. ¹³ Bḍ piṭaghātakacoro. ¹⁴ Bḍ add taṃ. ¹⁵ Ck¹⁵ kumbato, Bḍ gumpato, Bḍ gumpako. ¹⁶ Bḍ nikkhamāpetvā. ¹⁷ Bḍ parivāritvā. ¹⁸ Bḍ nayiṃsuh. ¹⁹ Bḍ - ṇicandaṃ, Bḍ - canda. ²⁰ Bḍ mātulanti. Bḍ mātula canda. ²¹ Bḍ - sī. ²² Ck²² rahassasīti, C⁸ harissatīti corr. to - sīti, Bḍ harissatīti, Bḍ parissatīti. ²³ Bḍ adds puppe, Bḍ pubbe. ²⁴ Bḍ arogo. ²⁵ Bḍ - rogo. ²⁶ Bḍ karaṇaṃ. ²⁷ Bḍ pucchī. ²⁸ Bḍ purato. ²⁹ Ck²⁹ adds pi. ³⁰ Ck³⁰ omits caṇḍa, Bḍ caṇḍaṃ, Bḍ canda. ³¹ Bḍ gacchasīti. ³² Bḍ harāhi.

ti vatvā evaṃ āha: „aḥaṃ pubbe¹ bahuṃ² labhāmi, idāni pana
 tambūlamattam pi na labhāmi, koci me santikaṃ āgacchanta³
 nāma n' atthi, tattha kiṃ kāraṇaṃ⁴ ti rājānaṃ pucchitvā⁵
 mayhaṃ katheyyāsīti“ āha⁶. Atha naṃ purato⁷ aññataras-
 miṃ⁸ gāmadvāre ekā taruṇitthi disvā⁹ tath' eva pucchitvā⁵
 „aḥaṃ n'eva sāmikassa gehe vattitum¹⁰ sakkomi¹¹ na kulagehe,
 tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ pucchitvā¹² mayhaṃ katheyyā-
 sīti“ āha. Atha naṃ tatoparabhāge¹³ mahāmaggasamīpe ekas-
 miṃ vammike vasanto sappo disvā „Caṇḍa¹⁴ kahaṃ yāsiti“
 pucchitvā „rājānaṃ passitum“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, sā- 10
 sanaṃ me harā¹⁵“ ti vatvā „aḥaṃ gocarāya gamanakāle chā-
 tajjhatto milātasarīro vammikato nikkhanto¹⁶ sarīrena bilāṃ
 pūretvā sarīraṃ kaḍḍhanto¹⁷ kicchena nikkhamāmi¹⁸, vicari-
 tvā¹⁹ āgato pana suhito²⁰ thūlasarīro hutvā pavisanto bila-
 passāmi aḥusanto²¹ sahasā va pavisāmi²², tattha kiṃ kāraṇaṃ 15
 ti rājānaṃ pucchitvā mayhaṃ katheyyāsīti²³“ āha. Atha naṃ
 parato²⁴ eko migo disvā tath' eva pucchitvā „aḥaṃ aññattha
 tiṇaṃ khādītum na sakkomi, ekasmiṃ űeva²⁵ rukkhamūle sak-
 komi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha.
 Atha naṃ tatoparabhāge²⁶ eko tittiro disvā²⁷ „aḥaṃ ekasmiṃ 20
 űeva²⁸ vammikapāde nisīditvā vassanto²⁹ manāpaṃ katvā vas-
 situm sakkomi, sesatṭhānesu nisinno³⁰ na sakkomi, tattha kiṃ
 kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Atha naṃ parato³¹

¹ Bⁱ puppe ahaṃ, B^d pubbe ahaṃ. ² Bⁱ adds ati, B^d bhati. ³ B^d āgato.

⁴ Bⁱ kāraṇaṃ. ⁵ Bⁱ adds paccāgantvā, B^d maccāgantvā. ⁶ Bⁱ omits āha. ⁷ B^d purato. ⁸ C^s add pi. ⁹ Bⁱ taruṇitthi taṃ disvā. ¹⁰ Bⁱ vasitum. ¹¹ C^s

na sakkomi, C^s nāsakkomi corr. to sakkomi. ¹² Bⁱ adds pacchā gantvā. ¹³ Bⁱ

pūrato gantvā; aññatarasmiṃ gāmadvāre eka - - - parabhāge wanting in B^d. ¹⁴

B^d gāmaṇicanda. ¹⁵ Bⁱ sāsanaṃ āharāhi, B^d ekaṃ sāsanaṃ āharāhi. ¹⁶ B^d

nikkhamanto. ¹⁷ Bⁱ kaḍḍhento, B^d kaḍḍhento. ¹⁸ Bⁱ nikkhami, B^d nikkhamī.

¹⁹ B^d gocarāṃ caritvā. ²⁰ Bⁱ sukhito. ²¹ B^d aḥusanto. ²² B^d pavissāmi.

²³ Bⁱ rājānaṃ puccheyyāsī. ²⁴ Bⁱ purato gantvā. ²⁵ C^s B^d yeva. ²⁶ Bⁱ omits

eko migo - - - tatoparabhāge, B^d purato gantvā in the place of tatoparabhāge.

²⁷ B^d add tatheva pucchitvā. ²⁸ B^d yeva. ²⁹ C^s B^d vasanto. ³⁰ Bⁱ sanmi-

sinno, B^d add pi. ³¹ Bⁱ purato gantvā, B^d purato gantvā.

ekā rukkhadevatā disvā „Caṇḍa' kahaṃ yāsi²“ pucchitvā
 „rañño santikaṃ“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, ahaṃ pubbe
 sakkārappatto ahoṣiṃ, idāni pana³ pallavamuttḥimattam⁴ pi na
 labhāmi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsi⁵“ āha.
 5 Tatoparabhāge⁶ pana naṃ⁷ eko nāgarājā⁸ disvā tath' eva puc-
 chitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ sare udakaṃ pasan-
 naṃ maṇivaṇṇaṃ, idāni āvilaṃ maṇḍakapariyonaddhaṃ⁹, tattha
 kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsi¹⁰“ āha. Atha naṃ pa-
 rato¹¹ nagarassa āsannaṭṭhāne¹² ekasmiṃ ārame¹³ vasantā tāpasā
 10 disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ
 ārame phalāphalāni¹⁴ madhurāni ahesuṃ, idāni nirojāni¹⁵ ka-
 saṭāni¹⁶ jātāni, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsi¹⁷“
 āhaṃsu¹⁸. Tato naṃ¹⁹ parato²⁰ pana²¹ nagaradvārasamīpe²²
 ekissā sālāya²³ brāhmaṇamāṇavakā disvā „kahaṃ bho Caṇḍa²⁴
 15 gacchasīti“ vatvā „rañño santikaṃ“ ti vutte „tena' hi no²⁵ sā-
 sanaṃ gahetvā gaccha, ambhakaṃ hi pubbe gahitagahitaṭṭhā-
 naṃ²⁶ pakaṭaṃ hoti²⁷, idāni pana chiddaghaṭe²⁸ udakaṃ viya
 na saṇṭhāti na paññāyati andhakāraṃ hoti²⁹, tattha kiṃ kā-
 raṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsi³⁰“ āhaṃsu³¹. Gāmaṇicaṇḍo³²
 20 imāni cuddasa³³ sāsanāni gahetvā rañño santikaṃ agamāsi³⁴.
 Rājā³⁵ vinicchayaṭṭhāne nisinno va³⁶ ahoṣi. Goṇasāmiko³⁷ Gā-
 maṇicaṇḍaṃ³⁸ gahetvā rājānaṃ upasaṃkami. Rājā Gāmaṇi-
 caṇḍaṃ³⁹ disvā va⁴⁰ sañjānitvā „ayaṃ ambhakaṃ pitu upaṭṭhāko
 amhe ukkhipitvā parihari, kahaṃ nu kho ettakaṃ⁴¹ kālāni

¹ Bā canda. ² Bā gaccheyyāsi. ³ Bā omit pana. ⁴ Bā paṇḍavamutti, Bā paṇḍamuttḥi-. ⁵ Bā tato aparabhāge. ⁶ Bā omit pana naṃ. ⁷ Bā adds naṃ, Bā tath. ⁸ Bā paṇḍakasavālapariyonaddhaṃ, Bā paṇḍakasavālapuri-. ⁹ Bā pū-
 rato. ¹⁰ Bā āsannaṭṭhāne. ¹¹ Cks gāmake. ¹² Bā phalāni. ¹³ Bā adds nira-
 sāni. ¹⁴ Bā katakāni, Bā kaṭukāni. ¹⁵ Bā ahaṃsuṃ. ¹⁶ Cks omit naṃ, Bā na.
¹⁷ Bā pūrato gatvā, Bā pūrato gantvā. ¹⁸ Bā omit pana. ¹⁹ Bā nagarassamīpe.
²⁰ Bā sālāyaṃ. ²¹ Bā canda. ²² Ck nāsotā, Ck nāso corr. to no sā. ²³ Bā
 gahitaṭṭhānaṃ. ²⁴ Bā ahoṣi, Bā ahoṣi. ²⁵ Bā bhinnaghaṭe. ²⁶ antakāro viya
 ahoṣi, Bā andhakāro viya hoti. ²⁷ Bā gāmaṇicaṇḍo, Bā gāmaṇicaṇḍo. ²⁸ Bā
 dassa, Bā dasa. ²⁹ Bā āg-, Bā āgarāsi. ³⁰ Bā add ji. ³¹ Bā omits va. ³²
 Bā goṇassā-. ³³ Bā -candaṃ. ³⁴ Bā -candaṃ. ³⁵ Ck Bā omit va. ³⁶ Bā et-
 thakaṃ, Bā etthaka.

vasīti¹ cintetvā „ambho Caṇḍa kahaṃ ettakaṃ kālāṃ vasi,
cirakālato paṭṭhāya na paññāyasi², ken' atthēna āgato sīti³“
āha. „Āma deva amhākaṃ devassa saggaṅgatakālato⁴ paṭṭhāya
janapadaṃ gantvā⁵ kasikammaṃ katvā jīvāmi, tato maṃ ayaṃ
puriso goṇaṭṭakāraṇā⁶ rājadūtaṃ dassetvā tumbhākaṃ santikaṃ⁷ 5
ākaḍḍhīti⁸“. „Anākaḍḍhiyamāno na āgaccheyyāsi, ākaḍḍhita-
bhāvo yeva te⁹ sobhano, idāni taṃ datṭhum labhāmi¹⁰, kahaṃ
so puriso“ ti. „Ayaṃ devā“ ti. „Saccaṃ kira bho amhākaṃ
Caṇḍassa¹¹ dūtaṃ dassesīti¹²“. „Saccaṃ devā“ ti. „Kimkā-
raṇā“ ti. „Ayaṃ me dve goṇe na detīti¹³“. „Saccaṃ kira 10
Caṇḍā¹⁴“ ti. „Tena hi deva mayham pi¹⁵ suṇāthā“ ti sabbāṃ
pavattim kathesi. Taṃ sutvā rājā goṇasāmikaṃ pucchi: kim¹⁶
bho tava¹⁷ gehaṃ pavisante goṇe addasā¹⁸“ ti. „Nāddasaṃ¹⁹
devā“ ti. „Kiṃ²⁰ bho maṃ 'Ādāsamukharājā nāmā' ti kathen-
tānaṃ na sutapubbaṃ tayā, vissattho²¹ kathehīti²²“. „Addasaṃ²³ 15
devā“ ti. „Bho Caṇḍa²⁴ goṇānaṃ aniyyāditattā goṇā tava gīvā,
ayaṃ pana puriso disvā va²⁵ 'na passāmīti' sampajānamusāvā-
daṃ bhaṇi, tasmā tvaṃ ñeva kammiko hutvā imassa pu-
risassa akkhini uppādetvā²⁶ sayāṃ goṇamūlaṃ catuvīsatikahā-
paṇe dehīti²⁷ evaṃ²⁸ vutte goṇasāmikaṃ bahikarimsu. So 20
„akkhīsu uppāṭisesu²⁹ kahāpaṇehi³⁰ kiṃ karissāmīti³¹“ Gāmaṇi-
caṇḍassa³² pādesu patitvā „sāmi Caṇḍa³³ goṇamūlakahāpaṇā³⁴
ca tuyh' eva hontu ime ca gaṇhā“ ti aññe³⁵ pi kahāpaṇe datvā
palāyi. Tato dutiyo āha: „ayaṃ deva mama pajāpatiṃ paha-

¹ instead of vasīti cintetvā - - - na paññāyasi B² has vasi rājupāṭhāya pi na paññāyati pucchetvā, and B² vasi rājupāṭhāya pi na paññāyasi. ² B² sagga-gamaṇaṃ amanakālato. ³ B² gatvā. ⁴ B² goṇaṭṭa-. ⁵ B² adds mama, B² mamaṃ. ⁶ B² ākaḍḍhīti. ⁷ C² ne, B² omits te. ⁸ B² labhāmīti, B² -mīti. ⁹ B² candassa. ¹⁰ B² dassetīti. ¹¹ B² candā. ¹² B² add vacanaṃ. ¹³ C² kim. ¹⁴ C² va, C² omits tava. ¹⁵ B² passī and omits ti. ¹⁶ B² napassāmi and omits devā, B² na dassa. ¹⁷ B² viṣattho. ¹⁸ B² saccaṃ addassa, B² saccaṃ addasa. ¹⁹ B² candā. ²⁰ C² omits va. ²¹ C² imassa ca parisassa - -, B² imassa purisassa ca pacāpatiyāya ca a. uppādetvā, B² i. purisassa ca pajāpatiyā ca akkhini uppādetvā. ²² B² omits evaṃ. ²³ B² -titesu. ²⁴ B² catuvīsati ka-. ²⁵ B² -candassa. ²⁶ B² candā. ²⁷ C² -ṇaṇ. ²⁸ B² idāni me gaṇhāhi, B² idameva gaṇhāhi, C² ime maṃ na gaṇhathā ti. ²⁹ C² aññāmi, C² aññāmi-.

ritvā gabbhaṃ pātesīti¹. „Saccaṃ Caṇḍā²“ ti. „Suṇāhi mahārājā³“ ti Caṇḍo⁴ sabbam⁵ vitthāretvā kathesi. Atha naṃ rājā „kiṃ pana tvaṃ etassa pajāpatim paharitvā gabbhaṃ pātesīti“ pucchi. „Na pātemi devā“ ti⁶. „Ambho sakkhisasi tvaṃ iminā gabbhassa pātitaḥhāvaṃ⁷ sādhetuṃ⁸“ ti. „Na sakkomi devā“ ti. „Idāni kiṃ karohīti⁹“ ti. „Puttaṃ¹⁰ me laddhuṃ vaṭṭatīti¹¹“ ti. „Tena hi ambho Caṇḍa¹² tvaṃ etassa pajāpatim tava gehe karitvā yadā puttaṃ vijātā hoti tadā naṃ netvā etass’ eva dehīti¹³“ ti. So pi Gāmaṇicandassa¹⁴ pādesu
 10 patitvā „mā me sāmi gehaṃ bhindīti¹⁵“ kahāpaṇe¹⁶ datvā palāyi. Atha tatiyo patvā¹⁷ „iminā me deva paharitvā¹⁸ assassa pādo¹⁹“ bhinnō²⁰ ti āha. „Saccaṃ Caṇḍā²¹“ ti. „Suṇohi mahārājā²²“ ti Caṇḍo²³ taṃ pavattim vitthāretvā²⁴ kathesi. Taṃ sutvā rājā assagopakaṃ āha: „saccaṃ kira tvaṃ assaṃ paharitvā
 15 nivattehīti²⁵“ kathesi²⁶. „Na kathemi devā“ ti. So punavāre pucchito „āma kathesiṃ²⁷“ ti āha. Rājā Caṇḍam²⁸ āmantetvā „ambho Caṇḍa²⁹ ayaṃ kathetvā³⁰ na kathemi³¹“ musāvādaṃ kari³², tvaṃ³³ etassa jivhaṃ chinditvā assamūlaṃ³⁴ amhākaṃ santikā³⁵ gahetvā saḥassaṃ dehīti³⁶ āha. Assagopako³⁷ apare
 20 pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato naḷakāraputto³⁸ „ayaṃ me deva pitughāta³⁹“ ti āha. „Saccaṃ kira Caṇḍā⁴⁰“ ti. „Suṇohi devā“ ti⁴¹ Caṇḍo⁴² taṃ pi kāraṇaṃ vitthāretvā kathesi. Rājā⁴³ naḷakāraṃ⁴⁴ āmantetvā „idāni kiṃ karosīti⁴⁵“ pucchi.

¹ Bī candā. ² Bā cando. ³ Bīd taṃ sabbam. ⁴ Bā adds āha. ⁵ Bīd iminā paharitvā gabbhapātitaḥhāvaṃ. ⁶ Bīd bhāvetuṃ. ⁷ Bīd karissatīti. ⁸ Bīd deva puttaṃ. ⁹ C^s vaddhatīti. ¹⁰ Bīd canda. ¹¹ Bā -candassa. ¹² Bīd bhindā ti. ¹³ Bīd -naṃ. ¹⁴ Bīd gantvā. ¹⁵ Bīd deva assassa pāde paharitvā. ¹⁶ C^s pāde, C^s pāde corr. to pādo. ¹⁷ Bīd candā. ¹⁸ Bīd cando. ¹⁹ Bīd vitthārena. ²⁰ Bīd kathemi. ²¹ Bīd candam. ²² Bā canda. ²³ Bīd add va. ²⁴ Bīd vadati. ²⁵ Bīd add pana. ²⁶ Bīd assassa mulaṃ. ²⁷ Bīd -kaṃ. ²⁸ Bī adds sāmi me jivā mā bhindehi ti vāmaṇicandassa, Bā sāmi me jivā mā chindehīti gāmaṇicandassa. ²⁹ C^s naḷakāraṃ. ³⁰ C^s pitughāta-, Bīd pitughātaka-. ³¹ C^s Bīd candā. ³² C^s adds suṇāmi vadehi, C^s vadehi candā ti. ³³ C^s omits caṇḍo, Bīd cando. ³⁴ Bīd atha rājā. ³⁵ C^s nala-, Bī naḷakāra, Bā naḷakāraputtaṃ. ³⁶ Bīd karissatīti.

„Deva pitaraṃ me¹ laddhuṃ vaṭṭatīti²“. „Ambho Caṇḍa³,
 imassa⁴ pitaraṃ laddhuṃ vaṭṭati⁵, matakam̐ pana na sakkā
 ānetuṃ⁶, tvaṃ imassa mātaraṃ ānetvā tava gehe katvā⁷
 etassa⁸ pitā hohīti“. Nalakāraputto „mā me sāmi matassa
 pitu gehaṃ bhiṇḍīti⁹“ Gāmaṇicaṇḍassa¹⁰ kahāpape¹¹ datvā
 palāyi. Gāmaṇicando¹² aṭṭe¹³ jayaṃ patvā tuṭṭhacitto rājānaṃ
 āha: „atthi deva tumhākaṃ¹⁴ kehici kehici¹⁵ sāsanam̐ pahitaṃ,
 taṃ vo kathemīti“. „Kathehi Caṇḍā¹⁶ ‘ti. Caṇḍo¹⁷ brāhma-
 ṇamāṇavakānaṃ sāsanam̐ ādiṃ katvā paṭilomakkamena¹⁸ eke-
 kam̐¹⁹ kathesi. Rājā paṭipāṭiyā vissajjesi, kathaṃ: Paṭhamam̐
 tāva sāsanam̐ sutvā „pubbe tesam̐ vasanaṭṭhāne velaṃ jāni-
 tvā²⁰ vassanakukkuṭo²¹ ahosi, tesam̐ tena saddena uṭṭhāya
 mante gahetvā sajjhāyaṃ karontānaṃ ñeva²² aruṇo uggac-
 chati, tena tesam̐ gahitagahitaṃ na nassi²³, idāni pana nesaṃ
 vasanaṭṭhāne avelāya vassanakukkuṭo²⁴ atthi, so atirattim̐ vā
 vassati atipabhāte vā, atirattim̐ vassantassa²⁵ sadden’ uṭṭhāya
 mante gahetvā niddābhibhūtā sajjhāyaṃ akatvā va puna sa-
 yanti, atipabhāte vassantassa²⁶ sadden’ uṭṭhāya sajjhāyitum̐ na
 labhanti, tena tesam̐ gahitagahitaṃ²⁷ na paññāyati“ āha.
 Dutiyaṃ sutvā „te pubbe samaṇadhammaṃ²⁸ karontā²⁹ kasi-
 ṇaparikkamme³⁰ yuttapayuttā ahesum̐, idāni pana samaṇadham-
 maṃ vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā³¹ ārāme uppannāni
 phalāphalāni upaṭṭhākānaṃ datvā piṇḍapāṭapapipīṇḍena³²
 micchājīvena jīvikam̐³³ kappenti, tena tesam̐³⁴ phalāphalāni na

¹ Bīd me pi-. ² Cks vaddhatīti. ³ Bīd canda. ⁴ Bīd add kira. ⁵ Ck vaddhatī, Cs vaddhatīti, Bīd vaṭṭatīti. ⁶ Bī kiñcāpi matakam̐ pana sakkā puna ānetum̐, Bī kiñcāpi m. pana na s. puna ānetum̐. ⁷ C omits t. g. k. ⁸ Bī ekassa. ⁹ Bīd bhiṇḍīti. ¹⁰ C -ni-, Bī -ṇicaṇḍassa, Bī -nicandassa. ¹¹ Bī -naṃ, Bī -ṇaṃ. ¹² C -ni-. Bīd -ṇicando. ¹³ Ck addhe, C omits aṭṭe. ¹⁴ Bīd amhākaṃ santike. ¹⁵ Bīd only one kehici. ¹⁶ Bīd candā. ¹⁷ Bīd cando. ¹⁸ Bī -pakkamena, Bī -kāmena. ¹⁹ Bīd add kathaṃ. ²⁰ Bī jānatvā, Bī jānetvā. ²¹ Bī sakavassana-. ²² Cks yeva. ²³ Ck nassa, Bī nassāti, Bī nassatī. ²⁴ Bī pavassana-. ²⁵ Bīd add tassa. ²⁶ Bī vassanti, Bī vāvasanta. ²⁷ Bīd gahitaṃ. ²⁸ C -dhamme. ²⁹ C omits karontā. ³⁰ Bīd -kamma. ³¹ Bīd add va. ³² Bīd -piṇḍakena. ³³ Bīd -itaṃ. ³⁴ Bī tenesaṃ, Bī tenatenasaṃ.

madhurāni¹ jātāni, sace pana te pubbe viya samaggā² puna³
 samaṇadhammesu⁴ yuttapayuttā bhavissanti puna tesam pha-
 lāphalāni madhurāni⁵ bhavissanti, te tāpasā rājakulānaṃ paṇ-
 ñitabhāvaṃ na jānanti, samaṇadhammaṃ tesam kātuṃ vade-
 5 hīti⁶ āha. Tatiyaṃ sutvā „te nāgarājāno aññamaññaṃ kalahaṃ
 karonti, tena taṃ⁷ udakaṃ āvilaṃ jātaṃ, sace te pubbe viya
 samaggā bhavissanti puna pasannaṃ⁸ bhavissatīti⁹ āha. Ca-
 tutthaṃ sutvā „sā rukkhadevatā pubbe aṭavipaṭipanne¹⁰ manusse
 rakkhati, tasmā nānappakāraṃ balikammaṃ labhati, idāni pana
 10 ārakkhaṃ na¹¹ karoti, tasmā balikammaṃ na labhati, sace pubbe
 viya ārakkhaṃ karissati puna lābhaggappattā bhavissati, rā-
 jūnaṃ atthibhāvaṃ¹² na jānāti, tasmā aṭaviārūlhamanussānaṃ¹³
 rakkhāṃ¹⁴ kātuṃ vadehīti¹⁵ āha. Pañcamaṃ sutvā „yasmaṃ
 vammikapāde nisīditvā so tittiro manāpaṃ vassati tassa heṭṭhā
 15 mahantā nidhikumbhī¹⁶ atthi, taṃ uddharitvā gaṇhāhīti¹⁷ āha.
 Chatthaṃ sutvā „yassa rukkhassa mūle so migo tiṇāni khādi-
 tuṃ sakkoti tassa rukkhassa upari mahantaṃ bhamaramadhuṃ¹⁸,
 so madhumakkhitesu¹⁹ tiṇesu paluddho, aññāni²⁰ khādituṃ²¹
 na sakkoti, tvaṃ taṃ madhupatalaṃ²² haritvā aggamadhuṃ
 20 amhākaṃ paḥiṇa, sesaṃ²³ attanā paribhuñjā²⁴ ti āha. Satta-
 maṃ sutvā „yasmaṃ vammike so sappo vasati tassa heṭṭhā
 mahantā nidhikumbhī²⁵, so taṃ rakkhamāno vasanto nikkha-
 manakāle dhanalobhena sarīraṃ²⁶ lagganto nikkhamati, gocaraṃ
 gahetvā dhanasinehena alagganto vegena sahasā pavisati, taṃ²⁷
 25 nidhikumbhiṃ²⁸ uddharitvā tvaṃ gaṇhāhīti²⁹ āha. Atṭhamam
 sutvā „tassā taruṇitthiyā sāmikassa ca mātāpitunnaṃ³⁰ ca va-

¹ Bā ama-. ² Bā omī samaggā. ³ Bā punapunnāṃ. ⁴ Bī -dhammena, Bā -dhamme; dhammaṃ karontā - - - puna samaṇa wantī in Ck. ⁵ Bā repeats madhurāni. ⁶ Bā nesaṃ. ⁷ Bā passa-. ⁸ Bī aṭaviyaṃ maggapaṭi-, Bā aṭaviyaṃ paṭi-. ⁹ Bā paṇṇitabhāvaṃ. ¹⁰ Bī -vipār-. ¹¹ Bī ārakkhā, Bā ārakkhaṃ. ¹² Cks -i, Bī -bhiyā, Bā -bhiyo. ¹³ Bā amaramadhu atthi. ¹⁴ Bā -makkhikesu. ¹⁵ Bā adds tiṇāni. ¹⁶ sakkoti - - khādituṃ wantī in Cs. ¹⁷ Bā -patalaṃ. ¹⁸ Bā tato sesaṃ. ¹⁹ all four MSS. -i, Bā adds atthi. ²⁰ Bā add katvā. ²¹ Bā tā. ²² Cks -bhi, Bā -bhiyo. ²³ Bā -pitūnaṃ, Bī -pitūnaṃ.

sanagāmānaṁ antare ekasmiṁ gāme¹ jāro atthi, sā taṁ sari-
tvā tasmiṁ sinehena sāmikassa gehe vasituṁ asakkonti² 'mā-
tāpitaro passissāmīti³' jārassa gehe katipāhaṁ vasitvā mātā-
pitunnaṁ gehaṁ gacchati, tattha katipāhaṁ vasitvā puna jāraṁ
saritvā 'sāmikassa gehaṁ gamissāmīti' puna jārass' eva gehaṁ 5
gacchati, tassā itthiyā rājūnaṁ atthibhāvaṁ ācikkhitvā 'sāmi-
kass' eva kira gehe vasituṁ sace noce vasatu 'taṁ⁴ rājā gaṇ-
hāpeti jivitaṁ⁵ te n' atthi appamādaṁ kātuṁ vaṭṭatīti' tassā
kathehīti⁶ āha. Navamaṁ sutvā „sā gaṇikā pubbe ekassa
hatthato bhaṭṭiṁ gahetvā taṁ ajirāpetvā⁷ aññassa hatthato na⁸ 10
gaṇhāti, ten' assā pubbe bahuṁ⁹ uppajji¹⁰ idāni pana attano
dhammataṁ vissajjetvā¹¹ ekassa hatthato gahitaṁ ajirāpetvā¹²
va aññassa hatthato¹³ gaṇhāti, purimassa okāsaṁ akatvā pac-
chimassa karoti, ten' assā bhaṭṭi na uppajjati, na keci¹⁴ naṁ
upasaṁkamanti, sace attano dhamme ṭhassati¹⁵ pubbe sadisā 15
va¹⁶ bhavissati, attano dhamme ṭhātum assā¹⁷ kathehīti¹⁸ āha.
Dasamaṁ sutvā „so gāmaḱhojako pubbe dhammena samena¹⁹
aṭṭaṁ vinicchini²⁰, tena manussānaṁ piyo ahosi manāpo, sam-
piyāyamaṇā²¹ c' assa manussā bahupaṇṇākāraṁ āharaṁsu, tena
abhirūpo dhanavā yasaṁsampanno ahosi, idāni pana laṇḱavittako 20
hutvā adhammena aṭṭaṁ vinicchinati, tena duggato²² kapaṇo
paṇḍurogena abhibhūto, sace pubbe viya dhammena aṭṭaṁ vi-
nicchinissati puna pubbe²³ sadiso bhavissati²⁴, so rañño atthi-
bhāvaṁ na jānāti, dhammena aṭṭaṁ vinicchinituṁ assa kathe-
hīti²⁵ āha. Iti so Gāmaṇicaṇḍo²⁶ imāni ettakāni²⁷ sāsānani 25
ārocesi. Rājā attano paṇḍāya sabbāni pi²⁸ tāni sabbāññu-

¹ Bā gāmake. ² Ck Bā -ti, Cs -to. ³ Bā add gatā. ⁴ dele sace? Bā gehe vasatu
sace taṁ, Bā g. v. s. tvaṁ. ⁵ Cks -tan. ⁶ Bā aji-. ⁷ Cks omit na, Bā hatthito na, Bā
hatthato bhaṭṭiṁ na. ⁸ Bā cāti bahu, Bā bhaṭṭi bahu. ⁹ Bā uppajjati, Bā uppajjati.
¹⁰ Bā vissajjati, Bā visajjati. ¹¹ Bā aji-, Bā ajā-. ¹² Bā adds bhaṭṭiṁ. ¹³ Bā add pi.
¹⁴ Bā ṭhitassa. ¹⁵ Cks ca, Bā omits va. ¹⁶ Cs ṭhāpetuṁ assa, Bā dhamme ṭhi-
tassa mātugāmassa. ¹⁷ Ck omits samena. ¹⁸ Cks Bā -nati. ¹⁹ Cks -no, Bā
samiyāyamaṇā ṭha. ²⁰ Bā dukkaṭo. ²¹ Cs Bā pubba, Bā puppa. ²² Bā -titi.
²³ Cks -tum. ²⁴ Bā -cando. ²⁵ Bā ettha-. ²⁶ Bā omit pi.

Buddho viya vyākāritvā¹ Gāmaṇicaṇḍassa² bahum³ dhanam
 datvā tassa vasanagāmaṁ brahmadeyyam katvā tass' eva datvā
 uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā Bodhisattena dinnam⁴ sā-
 sanam brāhmaṇamāṇavakānaṁ ca tāpasānaṁ ca nāgarājassa ca
 5 rukkhadevatāya ca ārocetvā tittirassa nisīdanaṭṭhānato⁵ nidhiṁ
 gahetvā migassa⁶ tiṇakhādanaṭṭhāne⁷ rukkhato bhamaramadhum
 gahetvā rañño madhum⁸ pesetvā sappassa⁹ vasanaṭṭhāne¹⁰
 vammikaṁ bhindāpetvā¹¹ nidhiṁ saṅgahetvā¹² taruṇitthiyā¹³ ca
 gaṇikāya ca gāmaḥhojakassa ca rañño kathitaniyāmena¹⁴ sā-
 10 sanam ārocetvā mahantena yasena attano gāmaṁ¹⁵ gantvā yā-
 vatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato. Ādāsamukharājāpi
 dānādini puññāni katvā jīvītāvasāne¹⁶ saggapadam¹⁷ pūrento
 gato.

Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahāpaṇño pubbe pi
 15 mahāpaṇño yevā“ 'ti imam dhammadeśanam āharitvā saccāni pakāsetvā
 jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁸ sotāpannā¹⁹ sakadā-
 gāmi²⁰ anāgāmi²¹ arahantā²² ahesum) „Tadā Gāmaṇicaṇḍo²³ Anando
 ahosi, Ādāsamukharājā²⁴ pana aham evā“ 'ti. Gāmaṇicaṇḍa-
 jātakaṁ²⁵.

20

8. Mandhātujātaka.

Yāvatā candimasūriyā²⁶ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So kira
 Sāvatthiyam²⁷ piṇḍāya caramāno ekaṁ alaṇikatapaṭṭiyattam itthim disvā
 ukkaṇṭhi. Atha naṁ bhikkhū dhammasabham²⁸ ānetvā „ayam bhante
 25 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthu dassesum. Satthā „saccaṁ kira tvam
 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṁ bhante“ ti vutte „kadā

¹ Bīd byā-. ² Bīd -candassa, Bī adds * pana. ³ Bīd bahu. ⁴ Bīd dinna. ⁵ Bīd
 vasanaṭṭhānato, Bīd vasanasseva datvā uyyojānato. ⁶ Bīd gamissa. ⁷ Bīd -chādana-
 ṭṭhāne. ⁸ Bīd omits madhum. ⁹ Bīd sabbassa. ¹⁰ Bīd pacanaṭṭhāne. ¹¹ Bīd khaṇi-
 tvā. ¹² Bīd gahetvā. ¹³ Bīd taruṇaitthiyā. ¹⁴ Bīd -neva. ¹⁵ Bīd gāmakani.
¹⁶ Bīd -pariyosāne. ¹⁷ Bīd saggapūram. ¹⁸ Bīd adds vatvā satthā, Bīd vatvā.
¹⁹ all four MSS. bahu. ²⁰ Bīd -nna. ²¹ Cks Bīd -mi. ²² Cks -to. ²³ Bīd
 -cando. ²⁴ Bīd -mahārājā. ²⁵ Bīd -canda-jātakaṁ sattamaṁ. ²⁶ Cks -su-. ²⁷ Bīd
 -tthi. ²⁸ Bīd -bhāyam.

tvam bhikkhu agāraṃ ajjhāvasamāno taṇhaṃ pūretum sakkhissasi, kāmataṇhā hi nāma¹ esā¹ samuddo viya duppūrā, porāṇā² dvisahassa-dīpaparivāresu³ catūsu⁴ mahādīpesu cakkavattirājāṃ karetvā manus-saparihāren⁵ eva Cātummahārājikadevaloke⁶ rajjāṃ karentā⁶ Tāvatiṃsadevaloke chattimsāya Sakkānaṃ ca⁷ vasanattāhāne devarajjāṃ karetvāpi attano kāmataṇhaṃ pūretum asakkontā⁸ va kalam akāmsu, tvam pan⁹ etaṃ⁹ taṇhaṃ kadā pūretum sakkhissasīti¹⁰“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte paṭhamakappesu¹¹ Mahāsammato nāma rājā ahosi, tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma¹², tassa putto Kalyāṇo nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma, ¹⁰ Varakalyāṇassa¹³ putto Uposatho nāma¹⁴, Uposathassa¹⁵ putto¹⁶ Mandhātā¹⁷ nāma ahosi. So sattahi ratanehi catūhi iddhihi¹⁸ samannāgato cakkavattirajjāṃ kāresi. Tassa vāmahattham sammiñjetvā¹⁹ dakkhiṇahatthena apphoṭhitakāle²⁰ ākāsa²¹ dibbamegho viya jānuppamāṇaṃ²² sattaratanavassaṃ²³ vassati²⁴, ¹⁵ evarūpo acchariyamanusso ahosi. So²⁵ caturāsītivassasahassāni kumārakīlaṃ²⁶ kīlī, caturāsītivassasahassāni oparajjāṃ²⁷ kāresi, caturāsītivassasahassāni cakkavattirajjāṃ kāresi, āyu pan²⁸ assa²⁸ asaṃkheyyaṃ ahosi. So ekadivasaṃ kāmataṇhaṃ pūretum asakkonto ukkaṇṭhitākāraṃ²⁹ dassesi. Amaccā³⁰ ²⁰ „kiṃ nu kho deva ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Mayhaṃ puñṇabale³¹ olokiyamāne³² idaṃ rajjāṃ kiṃ karissati, kataran³³ nu kho tṭhānaṃ ramaṇīyaṃ“ ti. „Devaloko mahārājā“ ti. So cakkaratanam abbhukkiritvā saddhiṃ parisāya Cātummahārā-

¹ Ck ti nāmesā, C^s kāmataṇhā panesā. ² C^s porāṇa, Bⁱ purāṇakarājāno, B^d porāṇakarājāno. ³ Bⁱ dvisahassaparivuttadīpaparivāresu, B^d -parittadīpa-. ⁴ Ck^s Bⁱ catu. ⁵ Bⁱd cātuma-. ⁶ C^s karento, Bⁱ karente, B^d karonto. ⁷ B^d omits ca. ⁸ Bⁱd -to. ⁹ Bⁱ pana. ¹⁰ Ck B^d -īti. ¹¹ B^d -ppe. ¹² Bⁱ omits tassa putto Vararojo nāma. ¹³ Bⁱd tassa. ¹⁴ Ck omits nāma. ¹⁵ Bⁱd tassa. ¹⁶ C^s omits uposatho nāma uposathassa putto, cfr. Weber's Ind. Stud. 5 Bd. p. 415 and Cetiyajātaka below. ¹⁷ Bⁱd -tu. ¹⁸ Bⁱd catuiddhihi. ¹⁹ C^s B^d sammiñjītvā, Bⁱ sampañcitvā. ²⁰ C^s appo-, Bⁱ ampotesitato kāle, B^d appotesī tato kāle. ²¹ Bⁱ -saṃ, B^d -se and adds oloketvā. ²² Ck^s jāṇu-, Bⁱ jānu-. ²³ Bⁱ -tanaṃ, B^d sattaranaṃ vasse. ²⁴ C^s vassī, Bⁱ vassesi, B^d vasatīsi. ²⁵ Ck Bⁱ omits so. ²⁶ B^d -ro-. ²⁷ Bⁱd upa-. ²⁸ Bⁱd -āyu pamāṇassa. ²⁹ B^d uggaṇṭhi-. ³⁰ Bⁱ athāmaccā. ³¹ Bⁱd -lena. ³² so C^s corrected from -no, Ck Bⁱd -no. ³³ Ck katannu, C^s kathannu, Bⁱd kataran.

jikadevalokaṃ¹ agamāsi². Ath' assa cattāro mahārājāno
dibbamālāgandhahatthā³ devaṇaṇaparivutā paccuggamanam katvā
tam ādāya Cātummahārājikadevalokaṃ⁴ gantvā devarajjam
adamu⁵. Tassa sakaparisāya parivāritass' eva tasmiṃ rajjam
5 karentassa dīgho addhā⁶ vītivatto. So tatthāpi taṇhaṃ pūre-
tuṃ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṃ dassesi. Cattāro mahārājāno
„kin nu kho mahārāja⁷ ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Imamhā
devalokā katarāṃ ṭhānaṃ ramaṇīyaṃ“⁸ ti. „Mayaṃ deva pa-
resam upatthākamanussasadisā⁹, Tāvatiṃsadevaloko ramaṇīyo“
10 ti. ✓ Mandhātā cakkaratanaṃ abbhukkirivā attano parisāya
parivuto tāvatiṃsābhimukho pāyāsi. Ath' assa Sakko deva-
rājā dibbamālāgandhahattho devaṇaṇaparivuto paccuggamanam
katvā hatthe gahetvā „ito ehi mahārāja“¹⁰ 'ti āha. Rañño de-
vagaṇaṇaparivutassa gamanakāle parināyakaratanam¹⁰ cakkara-
15 tanam ādāya saddhim parisāya manussapatham otarivā attano
nagaram eva pāvisi. Sakko Mandhātum¹¹ Tāvatiṃsabhavanam
netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano rajjam¹² majjhe bhin-
ditvā¹³ adāsi. Tato patthāya dve rājāno rajjam karesum. Evaṃ
kāle gacchante Sakko satthiṃ ca vassasatasahassāni¹⁴ tisso
20 ca vassakoṭṭiyo āyum khepetvā cavi¹⁵, añño Sakko nibbatti, so pi
devarajjam kāretvā āyukkayena cavi. Eten' upāyena chat-
tiṃsa Sakkā caviṃsu. Mandhātā¹⁶ pana manussapariharena¹⁷
devarajjam kāreti¹⁸ yeva. Tassa evaṃ kāle gacchante bhiy-
yosomattāya kāmataṇhā uppajji: so „kin me upaddharajjena,
25 Sakkaṃ māretvā ekarajjam eva¹⁹ karissāmīti²⁰“. Sakkaṃ
māretum nāma na²¹ sakkā. Taṇhā pan' esā²² vipattimulāṃ.
Ten' assa āyusaṃkhāro parihāyi, jarā sarīraṃ parihari, ma-

¹ Bⁱ catuma -- ke d., B^d catuma -- kadevaloke corr. to -- kam. ² Bⁱ āg-, B^d āgamāsi. ³ C^s -la-. ⁴ Bⁱ catuma-, B^d cātuma-. ⁵ B^d -sum. ⁶ B^d addhāno. ⁷ B^d deva. ⁸ B^d -piyataran. ⁹ B^d upatthakaparisā-. ¹⁰ C^k -ṇā-, Bⁱ parināyatanam, B^d parināyakātāṃ. ¹¹ C^{ks} -tā, B^d -tam. ¹² B^d devara-. ¹³ B^d paribh-. ¹⁴ B^d satthivassasatasahassasādhikāni. ¹⁵ C^{ks} Bⁱ omit cavi. ¹⁶ B^d -to. ¹⁷ B^d -ssasarirena. ¹⁸ B^d -si. ¹⁹ B^d -rajjam me va. ²⁰ B^d adds cintesi. ²¹ B^d omits na. ²² B^d nāmesā.

nussasarīraṇ ca nāma devaloke na bhijjati¹. Atha so² deva-
lokā bhassitvā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvaṃ
rājakule³ nivedesi, rājakulam⁴ āgantvā uyyāne yeva sayanaṃ
paññāpesi, rājā anuṭṭhānaseyyāya⁵ nipajji. Amaccā „deva
tumhakaṃ parato kin ti kathemā“⁶ 'ti pucchimsu. „Mama pa- 5
rato tumhe imaṃ sāsanaṃ mahājanassa katheyyātha: Man-
dhātumahārājā dvisahassadīpaparivāresu⁷ catusu⁸ mahādīpesu
cakkavattirajjaṃ kāretvā dīgharattaṃ Cātummahārājikesu⁹ raj-
jaṃ kāretvā chattimsāya Sakkānaṃ āyuparimāṇena¹⁰ devaloke
rajjaṃ kāretvā va¹¹ kālam akāsīti“¹². So evaṃ vatvā kālāni 10
katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
avoca:

1. Yāvatā candimasuriyā¹¹ [pariharanti]
disā bhanti virocamaṇā¹² 15
sabbe va dāsā Mandhātu¹³
[ye¹⁴] pāpā paṭhavinissitā¹⁵. 22.
2. Na kahāṇavassena¹⁶ tittī kāmesu vijjati, (Dhp. p. 34.)
appassādā¹⁷ dukkhā¹⁸ kāmā iti viññāya paṇḍito 23.
3. Api dibbesu kāmesu ratim so nādhigacchati, 20
taṇhakkhayaṇato hoti Sammāsambuddhasāvako ti. 24.

Tattha yāvatā ti paricchedavacanaṃ, pariharantīti yattakena¹⁹ paric-
chedena Sineruṃ pariharanti, disā bhantīti dasasu disāsu²⁰ bhāsanti²¹, vi-
rocamāṇā²² ti āloka karaṇatāya virocanaśabhāva, sabbe va dāsā Mandhātu²³
ye²⁴ pāpā paṭhavinissitā²⁵ ti ettake²⁶ padese paṭhavinissitā²⁷ pāpā jana- 25
padavāsino manussā sabbe va te dāsā, mayā²⁸ rañño Mandhātussa ayirako²⁹
no rājā Mandhātā ti evaṃ upagatattā³⁰ bhujissāpi³¹ samānā dāsā yeva, na ka-
hāṇavassena³² 'ti tesāṃ dāsabhūtānaṃ manussānaṃ anuggahāya Mandhātā

¹ Bⁱ devaloke vivijjati, B^d na devaloke vijjati. ² B^d kho. ³ C^s -lam. ⁴ B^d -lā. ⁵ Bⁱ anuṭṭhāya seyyāya. ⁶ B^d -ssaparittadīpapari-. ⁷ so all four MSS.
⁸ Bⁱ catuma-, B^d cātuma-. ⁹ B^d āyupparimāṇena. ¹⁰ Bⁱ adds taṇhaṃ apuritvā, B^d taṇhaṃ apuretvā. ¹¹ Bⁱ -sū-. ¹² C^s -tā. ¹³ Bⁱ adds ca māga. ¹⁴ B^d pathavissitā. ¹⁵ B^d -vasena. ¹⁶ B^d appasādā. ¹⁷ B^d dukkhā. ¹⁸ B^d yattha-.
¹⁹ C^s omits disāsu, C^s has added disāsu. ²⁰ B^d obhāsanti ²¹ C^s virocana.
²² B^d ye ca. ²³ B^d etthake. ²⁴ B^d pathavi-. ²⁵ Bⁱ mayhaṃ. ²⁶ Bⁱ eyyakā, B^d ayyako. ²⁷ B^d upasaṅkamantā. ²⁸ C^s bhūjissāmi, Bⁱ bhujassāpi, B^d bhūjissāmi. ²⁹ Bⁱ -navasena.

- appoṭhetvā¹ sattaratanavassam vassāpeti², tam idha kahāpaṇavassan ti vuttam,
titti kāmesu 'ti tenāpi kahāpaṇavassena³ vatthukāmākilesakāmesu⁴ titti nāma
n' atthi, evam duppūrā esā taṇhā, appassādā dukkhā kāmā ti supinakupā-
mattā⁵ kāmā⁶ appassādā parittasukhā, dukkham⁷ eva pan' ettha bahutarām, tam
5 Dukkhaḥkhandhasutta-pariyāyena veditabbaṃ⁷, iti viññāyā 'ti evam jānetvā⁸,
dibbesu 'ti devatānam paribhogesu rūpādīsu⁹, ratim so ti so vipassako bhik-
khu dibbehi kāmehi nimantiyamāno¹⁰ pi tesu ratim nādhigacchati āyasmā Sa-
muddhi¹¹ viya, taṇhakkhaya-rato ti nibbānato, nibbānam hi āgama taṇhā
khiyati, tasmā tam taṇhakkhayan¹² ti vuccati, tattha rato hoti¹³ abhirato,
10 sammāsambuddhasāvako ti¹⁴ Buddhassa savanante¹⁵ jāto¹⁶ bahussuto yo-
gāvacarapuggalo¹⁷.

- Evam Satthā imam desanam¹⁸ āharitvā desetvā¹⁹ cattāri²⁰ sac-
cāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkhaṇṭhita-
bhikkhu sotāpatti-phale patitṭhahi aññe pana bahusotāpatti-phalādīni
15 pāpuṇṇesu) „Tadā Mandhātumahārāja²¹ aham eva aho sin“ ti²².
Mandhātujātakam²³.

9. Tirītavacchajātaka.

- Na yimassā²⁴ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyas-
mato Ānandassa Kosalarāṇño mātugāmānam²⁵ hatthato pañcasatāni
20 raṇño hatthato pañcasatāniti dussasahassapaṭilābhavatthum
ārabbha kathesi. Vatthum heṭṭhā Dukanipāte Sigalajātake²⁶ vitthā-
ritam eva.

- Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Boḍhisatto Kāsiraṭṭhe²⁷ brāhmaṇakule nibbattitvā nāma-
25 gahaṇadivase Tirītavacchakumāro²⁸ ti katanāmo²⁹ anupubbena
vayappatto Takkasilāya³⁰ sippāni³¹ uggaṇṭhitvā agāram ajjhā-
vasanto mātāpitunnam³² kālakiriyāya³³ saṃviggo³⁴ nikkhamitvā.

¹ Bīd appoṭetvā. ¹ Bī. pesi, Bā vassāpesi. ³ Bīd vatthukāmesu-. ⁴ Bīd
-kupamā, C^s supinakupamā corr. to -pamattā. ⁵ Bīd add nāma, C^s has after-
wards added nāma. ⁶ C^s dukkhām, C^s dukkhām corr. to dukkham. ⁷ Bīd di-
petabbaṃ. ⁸ Bīd jānetvā. ⁹ C^s Bī -disu. ¹⁰ Bī -tāyamāno. ¹¹ Bīd samiddhim.
¹² Bīd tasmā taṇhakkhāyo. ¹³ Bīd hoti. ¹⁴ Bīd add sammā samañña ca saccānam
buddhattā sammāsambuddho. ¹⁵ C^s savanante. ¹⁶ Bīd jātattā sāvako. ¹⁷ Bī
-ro-. ¹⁸ Bīd dhammade-. ¹⁹ Bīd omiṭ desetvā. ²⁰ Bīd omiṭ cattāri. ²¹ Bīd
-turājā pana ²² Bīd ahamevā ti. ²³ C^s -tajā-, Bīd add aṭṭhamāni. ²⁴ Bīd -ssa-
vijjā. ²⁵ Bīd -massa. ²⁶ = Guṇaj., vide supra p. 23. ²⁷ Bīd kāsikaraṭṭhe. ²⁸
Bī titivaccha-, Bīd tirivaccha-. ²⁹ Bīd nāmañ aho si so. ³⁰ Bīd -lāyam. ³¹ Bīd
sabbasippāni. ³² Bīd -tunam. ³³ Bīd kālam-. ³⁴ Bīd saṃviggahamāno hutvā.

isipabbajjāṃ pabbajitvā araṇṇāyatane vanamūlaphalāphalehi
yāpento¹ vāsāṃ kappesi. Tasmiṃ tattha vasante Bārāṇasī-
raṇṇo² paṇṇanto kuppi³. So tattha gantvā yuddhaparājito
maraṇabhayaabhīto hatthikkhandhagato⁴ ekena passena palāyī-
tvā araṇṇe vicaranto pubbaṇhasamaye Tirīṭṭavacche⁵ phalāpha- 5
latthāya gate⁶ tassa assamapadaṃ pāvisi. So „tāpasānaṃ
vasanaṭṭhānaṃ“ ti⁷ hatthito otaritvā vātātapakilanto⁸ pipāsito
pāṇiyaghaṭaṃ olokeno katthaci adisvā caṃkamanakoṭiyaṃ
udapānaṃ addasa. Udaṃ ussiṇṇanattāya⁹ rajjughataṃ¹⁰
adisvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto hatthissa kucchiyaṃ 10
baddhaṃ¹¹ yottaṃ gahetvā hatthiṃ udapānataṭe¹² ṭhapetvā¹³
tassa pāde yottaṃ bandhitvā¹⁴ yottena¹⁵ udapānaṃ otaritvā
yotte apāpūnante uttarasātakaṃ¹⁶ yottakoṭiyaṃ¹⁷ saṅghātetvā¹⁸
puna otaritvāpi¹⁹ na-ppahosi yeva. So aggapādehi udaṃ
phusitvā²⁰ atipipāsito „pipāsaṃ vinodetvā maraṇaṃ pi suma- 15
raṇaṃ“ ti²¹ udapāne patitvā yāvadatthaṃ pivitvā paccuttari-
tuṃ asakkonto tatth’ eva atṭhāsi. Hatthi pi susikkhitattā añ-
ñattha agantvā rājānaṃ olokeno tatth’ eva ṭhito²². Bodhisatto
sāyaṇhasamaye phalāphalaṃ āharitvā hatthiṃ disvā „rājā āgato
bhavissati, vammatahatthi²³ yeva pana²⁴ paññāyati, kiṃ²⁵ nu kho 20
kāraṇaṃ“ ti so hatthisamīpaṃ upasaṃkami. Hatthi²⁶ pi tassa
upasaṃkamanabhāvaṃ ñatvā ekamantaṃ²⁷ atṭhāsi. Bodhisatto
udapānataṭaṃ²⁸ gantvā rājānaṃ disvā „mā bhāyi mahārājā“
ti samassāsetvā²⁹ nissepīṃ bandhitvā rājānaṃ uttāretvā³⁰ kāyaṃ
assa sambāhitvā telena makkhetvā³¹ nahāpetvā phalāphalāni 25

¹ Bā - phalāhāro hutvā. ² Ck - si-. ³ B² kuppito, Bā kupito. ⁴ Bā hatthi-
khandhavaragato. ⁵ B² tirīṭṭavacchassa, Bā tirivacchassa. ⁶ B² gatagatakāle, Bā
gatakāle. ⁷ B² - namhi. ⁸ Ck - kilanto, C² - kilanto, B² gāthaṃ ne kilanto, Bā
vātātappena kilanto. ⁹ Bā add pana. ¹⁰ Bā - ghaṭikaṃ. ¹¹ Bā bandhana.
¹² Bā udapānatīre. ¹³ B² datvā, Bā ṭhapetvā. ¹⁴ Bā bandhetvā. ¹⁵ Ck
yotte. ¹⁶ Bā uttari-. ¹⁷ Bā - yā. ¹⁸ Bā gahetvā. ¹⁹ B² otaritassāpi, Bā
otaritattāpi. ²⁰ Bā phussitvā. ²¹ Bā add cintetvā. ²² Bā athāsi. ²³ Bā
dhammika-. ²⁴ Ck² na, B² omits pana. ²⁵ Bā kiṃ. ²⁶ so all four MSS.
²⁷ Bā - tā. ²⁸ Bā - tīraṃ. ²⁹ B² omits sam-. ³⁰ Bā uttaritvā. ³¹ Bā
makkhitvā.

datvā¹ hatthissa sannāhaṃ mocesi. Rājā dvīhatīhaṃ vissa-
mitvā Bodhisattassa² attano³ santikaṃ āgamanatthāya paṭiñ-
ñāṃ gahe tvā pakkāmi. Rājābalaṃ⁴ nagarassa avidūre khan-
dhāvāraṃ bandhitvā ṭhitaṃ⁵ rājānaṃ āgacchantāṃ disvā pari-
vāresi⁶. Bodhisatto pi māsaddhamāsaccayena⁷ Bārāṇasim⁸
patvā uyyāne vasitvā punadivase⁹ bhikkhaṃ caramāno rāja-
dvāraṃ gato. Rājā mahāvātapānaṃ ugghāṭetvā rājāṅgaṇaṃ
olokayamāno Bodhisattaṃ disvā sañjānitvā¹⁰ pāsādā oruyha
vanditvā mahātale¹¹ āropetvā samussitasetacchatte rājapallaṃke
nisīdāpetvā attano paṭiyāditaṃ āhāraṃ bhojetvā¹² sayam pi
bhuñjitvā uyyānaṃ netvā tatth' assa caṃkamanādiparivārīm¹³
vasanaṭṭhānaṃ kāretvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyā-
napālaṃ paṭicchāpetvā¹⁴ vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya
Bodhisatto rājānivesane bhuñji¹⁵. Mahāsakkārasammāno ahoṣi.
Taṃ asahamānā¹⁶ amaccā „evārūpaṃ sakkāraṃ eko¹⁷ yodho
labhamāno kiṃ nāma kareyyā“ 'ti vatvā uparājānaṃ upasaṃ-
kamitvā¹⁸ „deva amhākaṃ rājā ekaṃ tāpasāṃ atimamāyati¹⁹,
kiṃ nāma tena tasmīṃ diṭṭhaṃ, tumhe pi tāva raññā saddhiṃ
mantethā“ 'ti āhaṃsu²⁰. So „sādhū“ 'ti sampāṭicchitvā
amaccehi saddhiṃ rājānaṃ upasaṃkamitvā vanditvā²¹ pa-
ṭṭhaṃ gātham āha:

1. Na-y-imassa vijjāmayam atthi kiñci

na bandhavo no pana te sahāyo,

atha kena vaṇṇena Tiriṭavaccho²²

tedaṇḍiko bhuñjati aggaṇḍan ti. 25.

Tattha nayimassa vijjāmayamatthi kiñcīti imassa tāpasassa vijjā-
mayāṃ kiñci kammaṃ n'atthi, na bandhavo ti sutabāṇḍhavasippabandhava-

¹ *Bid* khādāpetvā. ² *Cks* -ttaṃ. ³ *Bd* omits attano. ⁴ *B* rājābalakāyo, *Bd* rājāphalakāyo, *Cs* rājābalaṃ corr. to rāja-. ⁵ *Cs* taṃ, *Bid* ṭhito. ⁶ *Bid* add rājā nagaraṃ pavisitvā ṭhito. ⁷ *Bid* aḍḍhamās-. ⁸ *Cks* -siyaṃ, *Bid* -sī. ⁹ *Bid* -saṃ. ¹⁰ *Bid* sañcānetvā. ¹¹ *Bid* -laṃ. ¹² *B* bhājetvā. ¹³ *Cs* -raṃ, *Bid* omīti parivārīm, and add rattidivā. ¹⁴ *Bid* -cchādetvā, *Cs* vasāpetvā corr. to paṭicchāpetvā. ¹⁵ *Bd* -ne yeva paribhuñjati, *B* -ne yeva paribhuñjīti. ¹⁶ *Cks* asayha-. ¹⁷ *Bid* add pi. ¹⁸ *B* upagaṃtvā. ¹⁹ *Bid* ativiya ma-. ²⁰ *Cks* omīti āhaṃsu. ²¹ *Bid* omīti vanditvā. ²² *Bid* tiriṭi-.

gottabandhavañātibandhavesu aññataro pi na hoti, no pana te sabhāyo ti sahapam̐sukilīto¹ sabhāyako pi te na hoti, kena vaṇṇenā² ti kena kāraṇena, Tirīṭṭavaccho³ ti tassa nāmaṃ, tetaṇḍiko ti kuṇḍikaṃ⁴ tthapanattāyā⁵ tidaṇḍaṃ gaheṭvā caranto, aggapiṇḍaṃ ti rasasampannaṃ⁶ rājārahaṃ agga-bhojanaṃ.

5

Taṃ sutvā rājā puttāṃ āmantetvā „tāta mama paccantaṃ gantvā yuddhaparājītassa dvīhatīhaṃ anāgatabbhāvaṃ sarasīti“ vatvā „sarāmīti“ vutte „tadā mayā⁷ imaṃ nissāya jīvitaṃ laddhaṃ“ ti sabbaṃ taṃ⁸ pavattiṃ ācikkhitvā „tāta mama⁹ jivitaḍāyake mama santikaṃ¹⁰ āgate rajjaṃ dadanto pi ahaṃ¹¹ 10 n' eva etena kaṭaguṇānurūpaṃ¹² kātuṃ¹³ sakkomīti“ vatvā itarā dve gāthā avoca:

2. Āpāsu¹⁴ me yuddhaparājītassa
ekassa katvā vivanasmi¹⁵ ghore
pasārayi¹⁶ kicchagatassa pāṇim¹⁷, 15
ten' ūdatāriṃ¹⁸ dukhasampareto¹⁹. 26.
3. Etassa kiccena idhānupatto
Vesāyino²⁰ visayā jīvaloke,
lābhāraho tāta Tirīṭṭavaccho²¹,
deth' assa bhogaṃ yajataṃ ca²² yaññaṃ ti. 27. 20

Tattha āpāsu²³ ti āpadāsu, ekassā²⁴ ti adutiyaṃ, katvā ti anukampaṃ karitvā pemaṃ uppādetvā, vivanasmiṃ²⁵ ti pāṇiyarahite²⁶ araṇṇe, ghore ti dāruṇe, pasārayi²⁷ kicchagatassa pāṇin ti nisseṇim bandhitvā kūpaṃ²⁸ otāretvā dukkhagatassa mayhaṃ uttāraṇattāyā viriyapaṭisaṃyuttaṃ hatthaṃ pasāresi²⁹, ten' ūdatāriṃ dukhasampareto ti³⁰ tena kāraṇen' amhi³¹ duk- 25
kharivārito pi tamhā kūpā³² uttiṇṇo, etassa kiccena idhānupatto ti ahaṃ etassa tāpasassa kiccena etena katassa kiccassānubhāvena idha anup-

¹ C^k -kilīto, Bⁱ kiliko, B^d kiliko. ² Bⁱ tiriti-, B^d tiriṭi-. ³ Bⁱ kuṇḍaka, B^d kuṇḍika. ⁴ Bⁱ tthapanattāyā, B^d tthapanattāyā. ⁵ C^k omīti rasa. ⁶ Bⁱ may-
haṃ. ⁷ Bⁱ taṃ sabbaṃ. ⁸ B^d -ke. ⁹ Bⁱ -guṇaṃ anu-. ¹⁰ Bⁱ dātuṃ. ¹¹
C^s avāsu corr. to āpāsu, Bⁱ avāsu, B^d avāsu. ¹² all four MSS. -smiṃ. ¹³ Bⁱ
sahadassi. ¹⁴ C^k pāṇim, C^s pāṇim corr. to pāṇim, Bⁱ pāṇi. ¹⁵ C^s ten' ūdatā-
riṃ, Bⁱ ten' ūdatāri, B^d ten' ūdatāri. ¹⁶ Bⁱ dukkha-. ¹⁷ Bⁱ veyyāsi. ¹⁸ Bⁱ ti-
riti-, B^d tiriṭivaccho. ¹⁹ C^k yapitaṇḍa, B^d jayataṇḍa. ²⁰ Bⁱ avāsu. ²¹ C^s B^d
-smiṃ, Bⁱ -smi. ²² C^s pāṇiya- corr. to pāṇiya-, Bⁱ pāṇiya-. ²³ C^s kūpā.
²⁴ ghore --- pasāresi wanting in Bⁱ. ²⁵ C^k -- sampare, C^s -- sampare corr.
to sampareto ti. ²⁶ C^k -- -ṇena tamhi. ²⁷ B^d kuppā, and adds uddhatāti.

patto¹, Vesāyino visayā² ti Vesāyi³ vuccatī Yamo⁴ tassa visayā, jīvaloke ti manussaloke, ahaṃ hi imasmīṃ jīvaloke t̥hito Yamavisayaṃ maccuvisaṃ paralokaṃ gato nāma ahoṣiṃ⁵, so 'mhi etassa kāraṇā tato puna idhāgato ti vuttaṃ hoti, lābhāraho ti lābhaaraḥ⁶, catupaccayalābhassa anucchaviko, dethassa bhogaṃ ti etena paribhuñjitabbaṃ catupaccayaṃ⁷ sabbaṃ⁸ samaṇaparikkhārasaṃkhātāṃ bhogaṃ etassa detha, yajataṇ⁹ ca yaññāṇaṃ ti tvaṇ¹⁰ ca¹¹ amaccā ca¹¹ nāgarā ca¹² 'ti sabbe pi tumhe etassa bhogaṃ¹³ detha yaññāṇaṃ ca yajatha, tassa hi diyyamāno deyyadhammo tena bhuñjitattā¹⁴ bhogo hoti itaresaṃ dānayaññattā¹⁵ yaññāṇaṃ, tenāha: deth' assa bhogaṃ yajataṇ ca yaññāṇaṃ ti.

10 Evaṃ raññā¹⁶ gaganatale candaṃ¹⁷ ut̥thapentena¹⁸ viya Bodhisattassa guṇe pakāsīte¹⁹ tassa guṇo sabbatthakam eva pākato²⁰ jāto, atirekataro tassa²¹ lābhasakkāro udapādi²². Tato pat̥thāya ca²³ uparājā vā amaccā vā²⁴ añño vā²⁵ koci kiñci²⁶ rājānaṃ vattuṃ²⁷ na visahi²⁸. Rājā Bodhisattassa ovāde
15 t̥hatvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṃ²⁹ pūresi. Bodhisatto³⁰ abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā Brahmalo-
parāyano ahoṣi.

Satthā „porāṇakapaṇḍitāpi upakāravaṣeṇa' eva³¹. karimsū“ 'ti imāṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā
20 ānando ahoṣi, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Tirīṭavacchajātakaṃ³².

10. Dūtajātaka.

Yassatthā dūram āyanti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam lolabhiṅkhum ārabha kathesi. Vatthum³³ Navanipāte Kākajātaka³⁴ āvibhavissati. Satthā pana tam bhikkhum āman-

¹ Bīd idhānupatto. ² Bī veyyāsino, Bā veyyāsino vipassa? ³ Bīd veyyā. ⁴ Bī yaso, Ck yavo. ⁵ all four MSS. ahoṣi. ⁶ Cks lābhāraho, Bī alābhā arabho. ⁷ Ck -paccam, C^s Bīd -paccaya. ⁸ Bī omits sabbaṃ. ⁹ C^s yajathaṇ corr. to -taṇ, Bī etaṇ. ¹⁰ Bīd tvaṇ. ¹¹ Bā omits ca. ¹² Ck jā cū, Bīd ca. ¹³ Bīd bhogaṇ ca. ¹⁴ Bīd -tabbattā. ¹⁵ Cks -saññatto, Bā -yaññattā. ¹⁶ Bā rañño. ¹⁷ Bīd punṇacando. ¹⁸ Bīd ut̥thapento. ¹⁹ Ck pakāsītena. C^s pakāsēsi tena, Bī pakāsīte, Bā pakāsīte. ²⁰ Bīd -to. ²¹ Bī -taro cassa ahoṣi, Bā -taro cassa a. ²² Bī omits udapādi. ²³ Bīd omit ca. ²⁴ Bīd amaccā vā uparājā vā. ²⁵ Bīd omit vā. ²⁶ Bīd omit kiñci. ²⁷ Bīd vatthum. ²⁸ Bīd -hati. ²⁹ Bīd saggapūraṇi. ³⁰ Bīd add pi. ³¹ Bīd -vasena. ³² Bī tiriti-, Bā tiriti-, Bīd add navamaṇi. ³³ Bīd vatthu. ³⁴ = Cakkavākajā-?

tetvā „na kho bhikkhu idān' eva pubbe pi' lolo, lolyakāraṇen' eva pana asinā sīsacchedanaṃ labhīti”²“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe ṭajjaṃ kārente Bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkasilāyaṃ sip-pāni³ uggahetvā⁴ pitu accayena rajje patitṭhāya bhojanasud-
dhiko ahosi, ten' assa Bhojanasuddhikarājā⁵ tv-eva⁶
nāmaṃ jātāṃ. So kira tathārūpena⁷ vidhānena⁸ bhattaṃ
bhuñjati yathāssa⁹ ekissā bhattapāṭiyā¹⁰ sataśaḥassaṃ vayaṃ
gacchati¹¹, bhuñjanto pana antogehe na bhuñjati, attano
pana¹² bhojanavidhānaṃ olokentaṃ¹³ mahājanaṃ puññaṃ kā-
retukāmatāya rājadvāre ratanamaṇḍapaṃ karetvā bhojanavelāya
taṃ alaṃkārapetvā kañcanamaye samussitasetacchatte rāja-
pallaṃke¹⁴ nisīditvā khattiyakāññāhi parivuto sataśaḥsag-
ghanikāya suvaṇṇapāṭiyā¹⁵ satarasabhojanaṃ¹⁶ bhuñjati. Ath'
eko lolamanusso¹⁷ tassa bhojanavidhānaṃ oloketvā taṃ bho-
janaṃ bhuñjitukāmo hutvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto
„atth' esa¹⁸ upāyo” ti gālhaṃ nivāsetvā hatthe ukkhipitvā¹⁹
„bho ahaṃ dūto dūto”²⁰“ ti uccāsaddaṃ karonto rājānaṃ upa-
saṃkami, tena ca samayena²¹ tasmiṃ janapade „dūto smīti”²²“
vadantaṃ na vārenti²³, tasmā mahājano dvidhā bhijjītvā²⁴
okāsaṃ adāsi. So vegena gantvā rañño pātito²⁵ ekaṃ bhatta-
piṇḍaṃ gahetvā mukhe pakkhipi. Ath' „assa sīsaṃ”²⁶ chindis-
sāmīti²⁷“ asigāho asinā abbāhesi²⁸. Rājā „mā paharīti”²⁹
vāreti³⁰, „mā bhāyi, bhuñjassu” ti. Hatthaṃ dhovitvā nisīdi.

¹ Bīd add tvaṃ. ² Bī lolakaraṇena samāno pana asīsacchedaṃ labhasīti, Bī lolakaraṇeneva samāno pi na asinā sīsacchedaṃ labhasīti. ³ Bīd sabbasi-. ⁴ Bīd uggahitvā. ⁵ Bī -ko-. ⁶ C^s teva. ⁷ Bīd tathānurūpena. ⁸ C^s Bīd vidhāne. ⁹ Bī yato, Bīd yathā. ¹⁰ C^s -pacchiyā, Bī -pāṭiyā, Bīd -pāṭiyā. ¹¹ Bī -hassaṃ yeva hoti tāya, Bīd sataśaḥsagghaniko yeva hoti. ¹² Bī omits pana, Bīd adds taṃ. ¹³ C^s -ketuṃ. ¹⁴ Bī rājā pallaṃkena, Bīd rājapallaṃkena. ¹⁵ Bīd -pāṭiyā. ¹⁶ C^s pañītarasa-, Bīd sabbarassa-. ¹⁷ Bīd -puriso. ¹⁸ Bīd attheko. ¹⁹ Bī adds nisīdi. ²⁰ Bīd duto only once. ²¹ C^s tena tena ca samayena, Bī tena tena samayena, Bīd tena samayena. ²² Bī dutombhīti. ²³ Bī vadantena nivāreti, Bīd vadantaṃ na nivārentaṃ. ²⁴ Bīd bhinditvā. ²⁵ Bīd pāṭiyā. ²⁶ Bī adds ma-yaṃ. ²⁷ Bī -mā ti. ²⁸ Bī si aggahe, Bīd asī aggahe. ²⁹ C^s vāresi, Bīd nivāreti.

Bhojanapariyosāne c' assa' attano pivanapānīyam eva² tambūlaṇ ca³ dāpetvā „bho purisa, tvaṃ 'dūto 'mhīti' vadasi⁴, kassa dūto sīti“ pucchi. „Mahārāja ahaṃ taṇhāya⁵ dūto udaradūto⁶, taṇhā maṃ ānāpetvā 'tvaṃ⁷ gacchāhīti⁸ dūtaṃ katvā pesesīti“

5 vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yass' atthā dūram āyanti⁹ amittam api yācitum tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā-me kujjhi rathesabha. 28.
2. Yassa divā ca ratto ca vasam āyanti mānavā tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā-me kujjhi rathesabhā 'ti. 29.

10 Tattha yassatthā dūramāyanti⁹ ti yassa atthāya ime sattā taṇhāvasikā hutvā dūram pi gacchanti, rathesabhā ti rathayodhajeṭṭhaka.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „saccaṃ etaṃ, ime sattā udaradūtā, taṇhāvasena vicaranti taṇhā ca ime satte vicāreti, yāva manāpaṇ ca¹¹ vata iminā kathitaṃ“ ti tassa purisassa tussitvā

15 tatiyaṃ gātham āha:

3. Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnaṃ¹² gavaṃ sahasaṃ saha puṇḡavena, dūto hi dūtassa kathaṃ na dajjā, mayam pi tass' eva bhavāma dūtā ti. 30.

20 Tattha brāhmaṇā 'ti ālapanamattam etaṃ, rohiṇīnaṃ¹² ti rattavaṇṇānaṃ, saha puṇḡavenā 'ti yūthaparīṇāyakena¹³ upaddavarakkhakena¹⁴ vasa-bhena¹⁵ saddhīm, mayampīti ahaṃ ca avasesā ca sabbe sattā tass' eva udarassa dūtā bhavāma, tasmā ahaṃ udaradūto samāno udaradūtassa tuyhaṃ kasmā na dajjan¹⁶ ti.

25 Evaṃ ca pana vatvā „iminā vata mahāpurisena sutacittakatāya¹⁷ apubbaṃ kāraṇaṃ sāvito¹⁸ ti tuṭṭhacitto tassa mahan-taṃ yasaṃ adāsi.

¹ Ck vassa. ² C^s -pānīyaṃ ce corr. to -pānīyaṃ ca, B^d -pānīyaṇceva. ³ B^d tamulaṇca, Ck taṇḍulaṇca, C^s taṇḍulaṇca corr. to tāmbūlaṇca. ⁴ Bⁱ omits vadasi, B^d vadati. ⁵ B^d taṇhā. ⁶ Bⁱ omits udaradūto. ⁷ C^s taṃ corr. to tvaṃ. ⁸ Ck^s gacchathā ti, B^d gacchahi ti. ⁹ Ck dūtamāyanti, Bⁱ rassattā duramayanti, B^d yassattā duramayanti. ¹⁰ B^d tassudarassāhaṃ. ¹¹ B^d -paṇ. ¹² B^d -ni-. ¹³ Ck B^d -ṇāyakena. ¹⁴ Bⁱ -rakkhikena, B^d -rakkhikena. ¹⁵ Bⁱ ubhayena, B^d usabhena. ¹⁶ B^d dajjā. ¹⁷ Ck sutavittakatāya. ¹⁸ so Ck^s; B^d iminā ca tumhādisena purisena tāva asukapubbaṃ kāraṇaṃ kathitaṃ, Bⁱ iminā ca tumhādisena tāva asutapuppaṃ kāraṇaṃ kathitaṃ.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patitṭṭhahi bahū¹ sotāpānādayo ahesuṃ) „Tadā lolapuriso etarahi lolabhikkhu², Bhojanasuddhirājā pana aham evā“ ’ti. Dūtajātakam³. Saṃkappavaggo paṭhamo⁴.

5

2. KOSIYAVAGGA.

1. Padumajāṭaka.

Yathā kesā ca massu cā ’ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Ānandabodhimhi⁵ mālāpūjakārake⁶ bhikkhū ārabha kathesi. Vatthum⁷ Kālīṅgabodhijātake āvibhavissati. So pana Ānandadattherena ropitattā Ānandabodhīti jāto. Therena hi Jetavanadvāra-koṭṭhake bodhissa⁸ ropitabhāvo sakala-Jambudīpaṃ⁹ patthari. Ath’ ekacce janapadavāsino¹⁰ bhikkhū „Ānandabodhimhi mālāpūjaṃ karissāmā“ ’ti Jetavanaṃ āgantvā¹¹ Satthāraṃ vanditvā punadivase Sāvattim¹² pavisitvā¹³ uppalavīthim¹⁴ gantvā mālaṃ alabbhitvā āgantvā Ānandadattherassa¹⁵ ārocesuṃ: „āvuso mayam bodhimhi mālāpūjaṃ karissāmā ’ti uppalavīthim¹⁶ gantvā ekamālaṃ pi na labhimhā“ ’ti. Thero „aham vo āvuso āharissāmīti“ uppalavīthim¹⁷ gantvā bahū¹⁸ nīluppalakalāpe ukkhipāpetvā āgamma tesam dāpesi. Te tāni gahetvā bodhipūjaṃ kariṃsu. Taṃ pavattim¹⁹ űatvā²⁰ dhammasabhāyaṃ bhikkhū therassa²¹ guṇakathaṃ samutṭhāpesuṃ: „āvuso jānapadā²² bhikkhū appapuññā uppalavīthim²³ gantvā mālaṃ na labhiṃsu“²⁴, thero pana²⁵ gantvā va āharāpesīti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ’ti vutte „na bhikkhave

¹ C^s bahu, Bⁱ aññe hi bahū, B^d aññe pi bahu. ² B^d add ahoṣi. ³ B^d add dasamaṇi. ⁴ B^d add tassuddānaṃ, saṃkappatīlamutṭhiñca maṇi ca sindhavaṃ sukā jarudapānaṃ gūmaṇi mandhātā tiriṇi dūtaṇ ti. ⁵ C^k -dhiṃ hi. ⁶ B^d māla- ⁷ B^d vatthu. ⁸ Bⁱ bodhino, B^d bodhi. ⁹ B^d -pe. ¹⁰ C^k jā-. ¹¹ Bⁱ gantvā. ¹² C^k -tthi, C^s -tthi corr. to -tthim, B^d -tthiyaṃ. ¹³ B^d paviseṭvā. ¹⁴ Bⁱ upalavittim, B^d upalavittim. ¹⁵ C^s Bⁱ ānandathe-. ¹⁶ Bⁱ upalacittim, B^d upalavittim. ¹⁷ Bⁱ upalavittim, B^d upalavittim. ¹⁸ C^k bahuni, C^s bahūni, Bⁱ bahi, B^d bahu. ¹⁹ Bⁱ sutvā. ²⁰ C^s jānapada, Bⁱ janappada, B^d janapadaṃ. ²¹ Bⁱ upalavittim, B^d upavittim. ²² Bⁱ mālaṃ alabbisu, B^d m. alabbisu. ²³ C^s jānapadaṃ.

idān' eva vattuccekā¹ kathākusalāmālā² labhanti, pubbe pi labhimsū³ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto setṭhiputto ahoṣi. Antonagare va⁴ ekasmiṃ sare padumāni pupphanti. Eko chinnaṇāso puriso⁵ saraṃ rak-khati. Ath' ekadivasam Bārāṇasiyaṃ ussave ghuṭṭhe⁶ mālāṃ pilandhitvā ussavaṃ kīlitukāmā tayo setṭhiputtā „nāsacchinnassa abhūtena vaṇṇaṃ vatvā māle⁷ yācissāmā“ 'ti tassa padumāni⁸ bhañjanakāle⁹ sarantikaṃ¹⁰ gantvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Tesu eko taṃ¹¹ āmantetvā paṭhamam gātham āha:

1. Yathā kesā ca massu¹² ca chinnaṃ chinnaṃ virūhati evaṃ rūhati te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 31.

So tassa kujjhivā na padumaṃ adāsi¹³. Ath' assa duttiyo duttiyaṃ gātham āha:

15 2. Yathā sārādikaṃ bijaṃ khetto vuttaṃ virūhati evaṃ rūhātu¹⁴ te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 32.

Tattha sārādikaṃ ti saradasamaye¹⁵ gahetvā nikkhittaṃ sārasaṃpannaṃ bijaṃ.

So tassa¹⁶ kujjhivā na padumaṃ¹⁷ adāsi. Ath' assa ta-
20 tiyo tatiyaṃ gātham āha:

3. Ubho pi palapante¹⁸ te¹⁹ 'api padumāni²⁰ dassati', vāju²¹ vā te na vā vāju²¹ n'atthi nāsāya rūhanā, dehi samma padumāni amhehi pi yācito²² ti. 33.

25 Tattha ubho pi palapante²³ ti ete dve pi musā vadanti, api padumānīti²⁴ api nāma²⁵ no padumāni dassatīti cintetvā evaṃ vadanti²⁶, vāju

¹ Ck vatthucchedakā, B¹ vatthuccekā, B² vatthuccekā ² B² kusalamālāñca, C² kusalamālā. ³ C² B² -su yevā. ⁴ C² eva, B² ca. ⁵ B² adds taṃ, B¹ ti. ⁶ B¹ saṅghuṭṭhe, B² saṅguṭṭhe. ⁷ B² mālāṃ. ⁸ B¹ -naṃ. ⁹ C² bhājana-, B¹ bhuñjana-. ¹⁰ C² sarasaṃ-, B¹ sarassa santike, B² sarassa santikaṃ. ¹¹ B² omīti taṃ. ¹² Ck² massū. ¹³ B² so kujjhivā tasseva padumaṃ nādāsi. ¹⁴ B¹ rūhāti. ¹⁵ B² sāra-. ¹⁶ B² add pi. ¹⁷ B² padumaṃ na. ¹⁸ C² ubho vip-palapante, B¹ ubho pi vilabbhante, B² ubho pi vilapante. ¹⁹ Ck² ne. ²⁰ B² padāni. ²¹ B¹ vājuṃ, B² vājaṃ. ²² so C²; Ck² dehi samma padumāni yācito, B¹ dehi sama padumātini ahaṃ yācāmi yācito, B² dehi samma padumāni mahaṃ yācāmi yācito. ²³ C² vip-palapante, B¹ pi vilabbhante te, B² pi vilapante te. ²⁴ B² api padmānīti, B¹ api dānīti. ²⁵ B² adds ca. ²⁶ B² add kevelaṃ yācāmi.

vā te na vā vajjū 'ti¹ tava nāsā rūhatū 'ti² evaṃ vadeyyum vā na vadeyyum³
 etesaṃ vacanaṃ nāma⁴ appamāṇaṃ, sabbatthāpi n' atthi nāsāya virūhanā, ahaṃ
 pana te nāsāṃ⁵ paṭicca na kiñci vadāmi, kevaṃ yācāmi tassa⁶ dehi⁷ samma
 padumāni yācito ti.

Taṃ sutvā padumasaragopako⁸ „imehi dvīhi musāvādo 5
 kato⁹, tumhehi sabhāvo kathito, tumhākaṃ anucchavikāni pa-
 dumānīti“ mahantaṃ padumakalāpaṃ ādāya tassa¹⁰ datvā attano
 padumasaram eva gato.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakam samadhānesi:
 „Tadā padumalābhī¹¹ seṭṭhiputto¹² ahaṃ eva ahoṣin“ ti¹³. Paduma- 10
 jātakam¹⁴.

2. Mudupāṇijātaka.

Paṇi ce muduko cassā¹⁵ 'ti. Imaṃ Satthā Jetane viha-
 ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. Taṃ hi
 Satthā dhammasabhaṃ¹⁶ ānītaṃ „saccaṃ kira tvaṃ¹⁷ ukkaṇṭhito¹⁸“ 15
 ti pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „bhikkhu itthiyo nāma¹⁹ etā kilesa-
 vasena gamanato arakkhiyā, porāṇakapaṇḍitāpi attano dhītaraṃ rak-
 khituṃ nāsakkhimsu, pītaraṃ²⁰ hatthe gaḥetvā ṭhitā va pītaraṃ ajā-
 nāpetvā²¹ kilesavasena purisena saddhiṃ palāyīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍḍatte rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ²² nibbattitvā
 vayappatto Takkaṣilāya²³ sippāni²⁴ uggaṇṭhitvā pitu accayena
 rajje patitthāya dhammena rajjaṃ kāresi. So dhītaraṃ ca
 bhāgineyyaṃ ca dve pi antonivesane²⁵ posento ekadivasam
 amaccehi saddhiṃ nisinno „mam²⁶ accayena mayhaṃ bhāgineyyo 25

¹ C^s vajju vā no na vajjū ti. Bⁱ vajjaṃ vā te na vā vajjun ti, B^d vajjun vā te na vā vajjun ti. ² C^s ruhatūti, Bⁱ vāva nāsā ruhabhuti. ³ B^d omits vā na vadeyyum.
⁴ Bⁱ omits nāma. ⁵ C^{ks} nāsāya. ⁶ read tasmā? Bⁱ adds me. ⁷ Bⁱ dehiti, B^d dehiti datvā. ⁸ B^d padumagopako. ⁹ B^d kathito. ¹⁰ C^{ks} ghare. ¹¹ C^s -bhi
 corr. to -bhī, B^d -bhī. ¹² B^d add pana. ¹³ B^d ahamevā ti. ¹⁴ Bⁱ adds
 pathamaṃ, B^d pathamaṃ. ¹⁵ C^s vassā, B^d assā. ¹⁶ C^s Bⁱ -bhāyaṃ. ¹⁷ Bⁱ
 adds bhikkhu, B^d bhikkhum. ¹⁸ Bⁱ adds si, B^d sī. ¹⁹ B^d pītara. ²⁰ B^d
 add va. ²¹ B^d kucchimhi. ²² B^d -lāyaṃ. ²³ B^d tabbasippāni. ²⁴ Bⁱ attano
 nivesane.

rājā bhavissati, dhītā¹ me tass' eva² aggamahesī bhavissatīti³ vatvā aparabhāge tesam vayappattakāle⁴ puna amaccehi sad-dhim nisinno „mayham bhāgineyyassa aññassa⁵ dhītaram ānes-sāma⁶, mayham dhītaram pi⁷ aññasmim rājakule⁸ dassāma,
 5 evam no nātakā bahū⁹ bhavissantīti¹⁰ āha. Amaccā sampatī-
 chim-u. Atha rājā bhāgineyyassa bahigeham dāpesi antopa-
 vesanam¹¹ nivāresi. Te pana aññamaññam paṭibaddhacittā
 ahesum. Kumāro „kena nu kho upāyena rājadhītaram bahi
 niharapeyyan¹² ti cintento „atthi upāyo¹³ ti dhātiyā lañcam
 10 datvā „kim ayyaputta kattaban¹⁴ ti vutte „amma kathan nu
 kho rājadhītaram bahi katum okāsam labheyyāmā¹⁵ ti āha.
 „Rājadhītāya saddhim kathetvā jānissāmīti¹⁶. „Sādhu ammā¹⁷
 'ti. Sā gantvā¹⁸ „ehi amma, sise te ukā¹⁹ gaṇhissāmīti²⁰ tam
 nicapīṭhake²¹ nisīdāpetvā sayam ucce nisīditvā tassā sīsam
 15 attano ūrusu ṭhapetvā ukā gaṇhamānā rājadhītāya sīsam na-
 khena²² vijjhi. Rājadhītā „nāyam attano nakhena²³ vijjhati²⁴,
 pitucchāputtassa me kumārassa nakhena²⁵ vijjhatīti²⁶ ſiātvā
 „amma tvaṃ kumārassa santikaṃ agamāsīti²⁷ pucchi. „Āma
 ammā²⁸ 'ti. „Kin te na sāsanaṃ kathitan²⁹ ti. „Tava bahi-
 20 karaṇūpāyam³⁰ pucchati ammā³¹ 'ti. Rājadhītā „paṇḍito³²
 honto³³ jānissatīti³⁴ paṭhamam gātham³⁵ vatvā³⁶ „amma
 imam uggahetvā kumārassa kathehīti³⁷ āha:

1. Pāṇi ce muduko c' assa²⁴ nāgo c' assa sukārito
 andhakāro ca vasseyya²⁵ atha nūna tadā siyā ti. 34.

25 Sā tam uggahetvā²⁶ kumārassa santikaṃ gantvā „amma
 rājadhītā kim āhā²⁷ 'ti vutte²⁸ „aññaṃ kiñci avatvā imam

¹ Bīd add pi. ² Bīd tassa. ³ Bīd bhāgineyyassa vayappattassa kāle. ⁴ Bīd add raññe. ⁵ Bīd aneyyāma. ⁶ Bīd omīti pi. ⁷ Cks -kulaṃ, Bīd add pi. ⁸ Bīd bahutarā. ⁹ Bīd antonive-. ¹⁰ Bīd kiccan. ¹¹ Bī labheyyāthā. ¹² Bīd agantvā. ¹³ Ck ukāṃ, Bī ukkā, Bī ukā. ¹⁴ Ck -piṭhake, Bī nicapīṭhake, Bīd nicapīṭhake. ¹⁵ Bīd nakhehi. ¹⁶ Cks vijjhitī. ¹⁷ Bīd āgatāsīti. ¹⁸ Bīd -kāra-. ¹⁹ all four MSS. -tā, Bīd add va. ²⁰ Bīd -tā, Bī -tu. ²¹ Cks -sīti, Bī -ssanti, Bīd -ssantīti. ²² Ck omits gātham. ²³ Bī na tam pathamaṃ gātham mantetvā, Bīd pathamaṃ gātham bandhitvā. ²⁴ Bī mudukā assa, Bīd sudukā tassa. ²⁵ Bīd passeyya. ²⁶ Bīd uggahitvā. ²⁷ Bīd C' ayyaputta.

gātham pahinīti¹ " tam gātham udāhāsi². Kumāro³ tass' attham
ñatvā „gaccha ammā“ 'ti tam⁴ uyyojesi.

Gāthāy' attho: sace te ekassa⁵ cullūpaṭṭhākassa⁶ mama hattho viya⁷ mudu
assa yadi ca te ānañjakāraṇaṃ⁸ sukārito eko hatthi assa yadi ca tam divasaṃ⁹
caturaṅgasamannāgato viya bahulo¹⁰ andhakāro assa devo ca¹¹ vasseyya atha 5
nūna tadā siyā ti tādise kāle ime cattāro paccaye āgama ekaṃsena te
manorathassa matthakagamaṇaṃ¹² siyā ti.

Kumāro etam attham tattato¹³ ñatvā ekaṃ abhirūpaṃ
muduhattham cullūpaṭṭhākam¹⁴ sajjam¹⁵ katvā maṅgalahatthi-
gopakassa lañcam datvā hatthim ānañjakāraṇaṃ⁸ kāretvā kālam 10
āgamento acchi. Ath' ekasmiṃ kālāpakkhuposathadivase¹⁶
majjhimayāmasamanantare¹⁷ ghanakālamegho¹⁸ vassi. So „ayaṃ
dāni rājadhītāya¹⁹ vuttadivaso“ ti vāraṇaṃ abhirūhitvā²⁰ mudu-
hatthakam cullūpaṭṭhākam²¹ hatthipiṭṭhe nisidāpetvā gantvā
rājanivesanassa ākāsaṅgaṇābhimukhe ṭhāne hatthim mahābhitti- 15
yaṃ aliyāpetvā vātapānasamīpe temento²² aṭṭhāsi. Rājāpi
dhītaraṃ²³ rakkhanto aññattha sayitum na deti, attano santike
cullasayane²⁴ sayāpeti. Sāpi „ajja kumāro āgamissatīti²⁵“
ñatvā²⁶ niddam anokkamitvā²⁷ va nipannā „tāta nahāyitukām'
amhīti“ āha. Rājā „ehi ammā“ 'ti tam hatthe gahetvā vāta- 20
pānasamīpaṃ netvā „nahāhi²⁸ ammā“ 'ti ukkhipitvā vātapānassa
bāhirapadumake²⁹ ṭhapetvā ekasmiṃ hatthe gahetvā aṭṭhāsi.
Sā²⁹ nahāyamānā va³⁰ kumārassa hattham pasāresi³¹. So tassā
hatthato ābharaṇāni omuñcitvā³² upaṭṭhākassa³³ hatthe pilan-
dhāpetvā³⁴ tam ukkhipitvā rājadhītaraṃ³⁵ nissāya padumake 25

¹ Ck -ṇī, Cs pahīṇi, Bīd pahīṇiti. ² Bīd -sī. ³ Bīd add ca. ⁴ Ck nam. ⁵
Bī etissā, Bīd ekissā. ⁶ Bī cūlūpaṭṭhākāya, Bīd cūlūpaṭṭhākāya. ⁷ Bīd add hattho.
⁸ Ck ānañja-, Bī āneñca-, Bīd ānañca-. ⁹ Ck yadi etam divasaṃ. ¹⁰ Cs Bī
bahalo, Bī bahavo. ¹¹ Ck va. ¹² Bīd gamaṇaṃ matthakam. ¹³ Cs tathato, Bī
attato. ¹⁴ Cks cullapa-, Bī cūlūpaṭṭhākam, Bīd cūlūpaṭṭhākā. ¹⁵ Bīd saññam.
¹⁶ Ck Bīd kāla-, Bī kālapanḍupo-. ¹⁷ Bīd -samanantare. ¹⁸ Ck Bī -kāla-, Bīd
-kāle-. ¹⁹ Bīd rājadhītāya dāni. ²⁰ Cks -ru-, Bī vivāraṇaṃ abhiharitvā. ²¹
Ck cullu-, Bī cūlūpaṭṭhākam, Bīd cūlūpaṭṭhākam. ²² Bīd add va. ²³ Cs rāja-
dhītaraṃ. ²⁴ Bīd cūla-. ²⁵ Ck -ssasīti. ²⁶ Ck Bīd anu-. ²⁷ Bī nahāyāhi, Bīd nā-
yāti. ²⁸ Bī hahimassepadumake, Bīd pahipasse-. ²⁹ Bīd omit sā. ³⁰ Bīd nhā-
yamānā ca. ³¹ Bīd hatthe pasāreti. ³² Cs muñcitvā. ³³ Bīd upaṭṭhākāya. ³⁴
Ck pīla-, Bīd pilandhitvā.

ṭhapesi. Sā tassa¹ hatthaṃ gahevā pitu hatthe ṭhapesi. So tassa² hatthaṃ gahevā dhītu hatthaṃ muñci³. Sā itarasmāpi⁴ hatthā ābharanāni omuñcitvā tassa dutiyahatthe pilandhāpetvā⁵ pitu hatthe ṭhapetvā kumārena⁶ saddhiṃ agamāsi⁷. Rājā⁸
 5 „dhītā yeva me“ ti saññāya taṃ dāraṃ⁹ nahānapariyosāne¹⁰ sirigabbhe sayāpetvā dvāraṃ pidhāya lañchetvā¹¹ ārakkhaṃ datvā attano sayanaṃ gantvā nipajji. So pabhātāya rattiya¹² dvāraṃ vivaritvā taṃ dāraṃ⁹ disvā „kiṃ etan¹³“ ti pucchi. So¹³ tassā kamārena saddhiṃ gatabhāvaṃ kathesi. Rājā vip-
 10 paṭisārī hutvā „hatthe gahevā carantenāpi mātugāmaṃ rak-khituṃ na sakkā, evaṃ arakkhiyā nāmi¹⁴ itthiyo¹⁴“ ti cintetvā itare dve gāthā avoca:

2. Analā mudusambhāsā duppūrā tā¹⁵ nadīsamā,
 sīdanti, naṃ viditvāna ārakā parivajjaye. 35.

15 a. Yaṃ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
 jātavedo va saññānaṃ khippaṃ anuḍaḥanti naṃ ti. 36.

Tattha analā mudusambhāsā ti muduvacanenāpi¹⁶ asakkuṇeyyā¹⁷, n' eva sakkā saṅghavācāya saṅghapitun ti attho, purisehi vā etāsaṃ¹⁸ na alan¹⁹ ti analā, mudusambhāsā ti hadaye thaddhāpi²⁰ sambhāsā va mudu
 20 etāsaṃ ti mudusambhāsā, duppūra tā²¹ nadīsamā ti gāthā nadī āgatā-gatassa udakassa sandanato²² udakena duppūrā evaṃ anubhūtehi²³ methunādīhi aparitussanato duppārā, tena vuttaṃ: tinnāṃ bhikkhave dhammānaṃ attitto appaṭivāno²⁴ kālaṃ karoti, katamesaṃ tinnāṃ methuna-dhammānaṃ²⁵, samāpattiya ca vijāyanassa alaṃkāraṃ ca²⁶ 'ti²⁷ imesaṃ kho
 25 bhikkhave tinnāṃ dhammānaṃ attitto appaṭivāno²⁸ mātugāmo kālaṃ karotīti, sīdantīti aṭṭhasu mahānirayesu soḷasasu ca ussadesu²⁹ nimujjanti, naṃ ti

¹ Bā tassā. ² Bā tassā. ³ Bī mucci. ⁴ Bī -smimpi. ⁵ Bā pilaandhitvā.
⁶ Bī -reneva. ⁷ Bā āg-. ⁸ Ck Bā rāja. ⁹ Bā dārikaṃ. ¹⁰ Bā nhāna-, Bī nāya-. ¹¹ Bā lañcitvā. ¹² Bā kimetan. ¹³ Bā sā. ¹⁴ C arakkhiyo nāmitthiyo, B arakkhiyamānaitthiyo nāma, B arakkhiyamānā itthiyo. ¹⁵ B duppurattā, B dupparuttā. ¹⁶ Bā -na pi. ¹⁷ C -neyyā, B asakkaneyyā, B asatthuneyyā. ¹⁸ B etassa. ¹⁹ C labban, B ālan. ²⁰ B thaddhe phi, B bandhe vi. ²¹ B dupparattā, B duppurattā. ²² C āgatāgatassa sanato, C āgatā-gatassa sanako corr. to -- sandako. ²³ C anubhūtehi corr. to anubhūtabhūtehi. ²⁴ C appaṭino, B apaṭibhāno, B apaṭibhāno. ²⁵ C methunadhamma, B tinnāṃ medhunnāṃ, B metunāṃ dhammānaṃ. ²⁶ add ca after vijā-? C alaṃkāraṃ ca, C alaṃkāraṃ ca, B alaṃkāraṃ. ²⁷ C omitt ti. ²⁸ B āpaṭibhāno. ²⁹ B usaddhasanirayesu, B usadanirayesu.

nīpātamattaṃ, viditvānā ti evaṃ jānitvā, ārakā parivajjaye ti tā¹ itthiyo²
methunadhammādihi attitā kalam katvā etesu nirayesu sīdanti, etā evaṃ attanā
sīdamānā³ kass' aññassa sukhāya bhavissanti⁴ evaṃ nītvā paṇḍito puriso
dūrato eva⁵ tā vajjeyyā⁶ ti dīpeti, chandasā vā dhanena vā ti attano vā
chandena ruciya pemena⁷ gativasena⁸ laddhadhanena⁹ vā yaṃ purisaṃ etā⁵
itthiyo upasevanti bhajanti, jātavedo ti aggi, so hi jātamatto va vediyati
vidito¹⁰ pākaṇo hoti jātavedo, so yathā attano thānaṃ kāraṇaṃ okāsaṃ vā¹¹
anudahati evaṃ eva¹² tāpi yaṃ¹³ upasevanti taṃ purisaṃ dhanayasasīlapaṇḍi-
samannāgatam pi tesāṃ sabbadhanādīnaṃ¹⁴ vināsanato¹⁵ paripuṇṇatāya¹⁶ sam-
pattiya abhāvupattin¹⁷ kurumānā khippaṃ anudahanti jhāpenti, vuttam¹⁰
pi c' etaṃ:

Belavanto dubbalā honti thānavanto¹⁷ pi hāyare
cakkhumā andhitā¹⁸ honti mātugāmasaṃ gatā.
Guṇavanto nigguṇā honti paṇḍavanto pi hāyare
pamattā bandhane senti mātugāmasaṃ gatā.
Ajjhesanaṃ¹⁹ tapaṃ sīlaṃ saccaṃ cāgaṃ satthiṃ matthiṃ
acchindanti pamattassa panthadūbhi²⁰ va takkāra.
Yasaṃ kittiṃ dhiṭṭiṃ sūraṃ bāhusaccaṃ pajānaṃ
khepayanti²¹ pamattassa kaṭṭhapuṇjaṃ²² vā pāvako ti.

15

Evaṃ vatvā Mahāsatto „bhāgineyyo²³ pi mayā²⁴ pose-²⁰
tabbo“ ti mahantena yasasakkārena²⁵ dhītaraṃ tass' eva²⁶
datvā taṃ oparajje²⁷ patitthāpesi²⁸. So mātulassa accayena
rajje patitthahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-²⁵
phale patitthahi) „Tadā rājā aham eva aho sin“ ti²⁹. Mudupāṇi-
jātakaṃ³⁰.

¹ C^s taṃ, B^d etā. ² B^d add nāma. ³ Bⁱ ekāsaṃ evaṃ saṃsīdamānaṃ, B^d
etāsaṃ evaṃ saṃsīdamānā, Bⁱ adds rakkhamānā, B^d rakkhamānāpi. ⁴ C^s bha-
vissanti. ⁵ B^d va. ⁶ Bⁱ parivaccaye, B^d parivajjeyyā. ⁷ C^s vāyāmena. ⁸ B^d
tittivasena. ⁹ Bⁱ pisandhanena, B^d pilandhanena. ¹⁰ B^d add vā. ¹¹ B^d omit
vā. ¹² C^s e. ¹³ B^d add purisaṃ. ¹⁴ C^s sabbaṃ, B^d omit sabba. ¹⁵ B^d
nāsanato. ¹⁶ Bⁱ abhappupattikaṃ, B^d agabbhūpattikaṃ. ¹⁷ B^d paṇḍavanto.
¹⁸ B^d cakkhuno andhakā. ¹⁹ C^s ajjhenaca. ²⁰ C^s panthacūbhi, C^s pantha-
dūbhi and patthavūbhi, Bⁱ pāthanaduhi, B^d antadūhi. ²¹ Bⁱ cajhāsayanti, B^d
hāsayanti. ²² C^s kaṭṭhapūja, Bⁱ kaṭhamuñcaṃ, B^d kattapuṇjaṃ. ²³ B^d -ṇe-
²⁴ Bⁱ me, B^d omits mayā. ²⁵ C^s omits yasa, Bⁱ yassena yassena, B^d yasena.
²⁶ B^d tassa. ²⁷ B^d upa-. ²⁸ B^d -tha-. ²⁹ B^d ahamevā ti. ³⁰ B^d add
dutiyaṃ.

3. Cullapallobhanajātaḥa.

Abhiijamāne vārisimim ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitam eva¹ ārabba kathesi. Tam hi Satthā dhammasabham ānitaṃ² „saccaṃ kira tvaṃ³ ukkaṇṭhito“⁴ ti pucchitvā⁵ „saccaṃ“ ti vutte⁶ „itthiyo nāṃ“ etā⁷ porāṇake suddhasatte pi samkilesesun“ ti⁸ vatvā⁹ atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmaddatto rājā pana aputto⁸ hutvā attano itthiyo „puttapatthanaṃ karoṭhā“⁹ ti āha. Tā putte patthenti⁹. Evaṃ addhāne gate Bodhisatto Brahma-
 10 lokā cavitvā aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatti. Tam jāta-
 mattaṃ nahāpetvā¹⁰ thaṇṇāṃ¹¹ pāyanatthāya¹² dhātiyā adamsu. So pi pāyamāno rodati. Atha naṃ aṇṇissā adamsu. Mātugā-
 mahatthagato¹³ n'eva tuṇhī hoti¹⁴. Atha naṃ ekassa pāda-
 mūlikassa adamsu. Tena gahitamatto tuṇhī ahoṣi. Tato paṭ-
 15 ṭhāya purisā¹⁵ taṃ gahetvā caranti. Thaṇṇāṃ¹⁶ pāyanta¹⁷
 duhitvā vā¹⁸ pāyenti sāṇiantarena vā thanaṃ mukhe ṭhapenti. Tassa aparāparaṃ vaddhamānassāpi¹⁹ mātugāmaṃ dassetuṃ
 nāma na sakkā²⁰, ten' assa rājā visuṃ űeva²¹ nisajjādittṭhānāni
 ca jhānāgāraṇ ca kāresi²². So tassa soḷasavassakāle²³ cintesi:
 20 „māyhaṃ aṇṇo putto n' atthi, ayaṃ kāme na²⁴ paribhuñjati,
 rajjaṃ pi na icchissati²⁵, dulladdho²⁶ vata²⁷ me putto“ ti. Atha
 naṃ ekā naccagītavāditakusalā purise²⁸ paricaritvā attano vase
 kātuṃ paṭibala taruṇā²⁹ nāṭakittṭhī upasamkamitvā „deva kin
 nu³⁰ cintesi“ āha. Rājā³¹ taṃ kāraṇaṃ acikkhi. „Hotu

¹ C^s Bīd -tabhikkhumeva. ² C^s -sabham āgantvā anitaṃ āhari, Bī -sabbhāyaṃ nitaṃ. ³ C^s Bīd add bhikkhu. ⁴ Bīd add sī. ⁵ Bīd add bhikkhave. ⁶ C^s -lesunti, Bīd -lissanti. ⁷ Bīd add tehi yāceto. ⁸ Bīd -datte rajjaṃ kārente rājā aputtako. ⁹ Bī patthentiyo pi, Bīd patthentiyo pi na labhiṃsu. ¹⁰ Bīd nhā-. ¹¹ C^s taṇṇā. ¹² Bī dāyanattāya. ¹³ Bīd -gāmassa-. ¹⁴ Bīd ahoṣi. ¹⁵ Bīd add va. ¹⁶ C^s thaṇṇā, Bī dhaṇṇāṃ. ¹⁷ Bī pāyento. ¹⁸ Bīd va. ¹⁹ Bī parivattamānassa, Bīd mukhe tenassa dā natthi gandha kumāraro ti nāma karim tassa a. pari - - nassāpi. ²⁰ Bīd nāma dassetuṃ na sakkoti. ²¹ C^s Bīd yeva. ²² C^s kārāpesi. ²³ Bīd -vassikakāle. ²⁴ Bī ayaṃ pana kumāro na mātugāmena, Bīd ayaṃ pana kumāro na kāmena. ²⁵ Bī icchissatīti, Bīd rajjaṃ na icchassati. ²⁶ Bīd dullabho. ²⁷ Bī pana. ²⁸ Bīd purisavesena. ²⁹ Bīd -pa. ³⁰ Bīd kin nu kho. ³¹ Bīd add pana.

deva, ahaṃ taṃ palobhetvā kāmarasaṃ jānāpessāmi¹. „Sace
 me puttāṃ anitthigandhakumāraṃ palobhetuṃ sakkhissasi so
 rājā bhavissati tvaṃ aggamahesīti². Sā „mayhaṃ so deva
 bhāro³, tumhe mā cintethā⁴“ ’ti vatvā ārakkhamanusse upa-
 sarīkamitvā āha: „ahaṃ paccūsasamaye⁵ āgantvā ayyaput- 5
 tassa sayanaṭṭhāne⁶ bahijjhānāgāre ṭhatvā⁷ gāyissāmi⁸, sace⁹
 kujjhati¹⁰ mayhaṃ katheyyātha, ahaṃ apagacchissāmi¹¹, sace
 suṇāti¹² vaṇṇaṃ¹³ me katheyyāthā¹⁴“ ’ti. Te „sādhū“ ti sam-
 paṭicchimsu. Sāpi paccūsakāle tasmiṃ padese ṭhatvā tantis-
 sarena gītassaraṃ gītassarena tantissaraṃ anatikkamitvā ma- 10
 dhurena sarena¹⁵ gāyi. Kumāro suṇanto¹⁶ va nipajji, puna-
 divase ca āsanne¹⁷ ṭhatvā gāyituṃ ānāpesi, punadivase jhā-
 nāgāre ṭhatvā gāyituṃ ānāpesi, punadivase attano samīpe
 ṭhatvā ti evaṃ anukkamena¹⁸ taṇhaṃ uppādetvā lokadham-
 maṃ sevitvā kāmarasaṃ jātva „mātugāmaṃ nāma¹⁹ aññe- 15
 saṃ na dassāmi²⁰“ asin gahetvā antaravīthiṃ otaritvā purise
 anubandhanto carati²¹. Atha naṃ rājā gāhāpetvā tāya ku-
 mārikāya²² saddhiṃ nagarā nīharāpesi. Ubho pi araṇṇaṃ pa-
 visitvā²³ Adhogaṅgaṃ gantvā ekasmiṃ passe Gaṅgaṃ ekasmiṃ
 samuddaṃ katvā ubhinnaṃ antare assamapadaṃ māpetvā vā- 20
 saṃ kappayimāsu. Kumārikā paṇṇasālāya nisīditvā²⁴ kanda-
 mūlādīni pacati, Bodhisatto araṇṇato phalāphalaṃ āharati²⁵.
 Ath’ ekadivasaṃ tasmiṃ phalāphalatthāya gate samuddadīpakā²⁶
 eko tāpaso bhikkhācārattāya²⁷ ākāse²⁸ gacchanto dhūmaṃ
 disvā assamapade otari. Atha naṃ sā „nisīda yāva paccatīti²⁹ 25
 nisīdāpetvā itthikuttana³⁰ palobhetvā³¹ jhānā cāvetvā³² brahma-
 cariyaṃ assa antaradhāpesi. So pakkhacchinnakāko viya

¹ B¹ sā sāmi mama bhāro, B² sā sāmi me āro. ² B¹ cintayitthā. ³ B¹ mac-
 cussa-, B² paccussa. ⁴ B¹ sayitthāne. ⁵ C¹ yatthā, C² satta corr. to ṭhatvā,
 B¹ ṭhatvā. ⁶ C¹ hāyi- corr. to gāyi-, B¹ gāyissāmi. ⁷ B¹ add so. ⁸ B¹
 kujjhissati. ⁹ B¹ -mīti ¹⁰ B¹ -noti. ¹¹ B¹ omit vaṇṇaṃ. ¹² B¹ saddena.
¹³ B¹ add va. ¹⁴ B¹ āsannathāne. ¹⁵ B¹ -neva. ¹⁶ C¹ omits nāma. ¹⁷ B¹
 vicari. ¹⁸ B¹ -riyā. ¹⁹ B¹ -setvā. ²⁰ B¹ nisīdāpetvā. ²¹ B¹ āhari. ²² C¹ -ko,
 B¹ -ke. ²³ B¹ -ravelāya. ²⁴ B¹ -se, B² -senā. ²⁵ B¹ -kuṭṭena. ²⁶ B¹ adds
 me. ²⁷ B¹ hāpetvā.

hutvā taṃ jahitum asakkonto sabbadivasam¹ tatth' eva ṭhatvā Bodhisattam āgacchantam disvā vegena samuddābhimukho palāyi². Atha nam so „paccāmitto³ bhavissatīti“ asim abbāhetvā⁴ anubandhi. Tāpaso uppatanākāram dassetvā samudde pati.
 5 Bodhisatto „esa tāpaso ākāsenā āgato⁵ bhavissati⁶, jhānassa parihīnattā samudde patito, mayā dāni 'ssa avassayena bhavitum vaṭṭatīti⁷“ cintetvā velante ṭhatvā imā gāthā avoca:

1. Abhiṇṇamāne vārisimṃ sayam⁸ āgamma iddhiyā⁹ missibhāv' itthiyā¹⁰ gantvā samāsīdasi¹¹ mahañṇave. 37.
- 10 2. Āvaṭṭanī¹² mahāmāyā brahmacariyavikopānā sīdanti¹³, nam viditvāna¹⁴ ārakā parivajjaye. 38.
3. Yam etā upasevanti chandasā vā dhanena vā jātavedo va saṇṭhānam khippam anudahanti nan¹⁵ ti. 39.

Tattha abhiṇṇamāne vārisimṃ ti imasmim udake acalamāne akam-
 15 pamāne udakam anāmasitvā sayam¹⁶ ākāsen' eva iddhiyā āgantvā, missibhāvitthiyā¹⁷ ti lokadhammavasena itthiyā saddhim missibhāvaṃ, āvaṭṭanī¹⁸ mahāmāyā ti itthiyo nām' etā¹⁹ kāmavāṭṭena²⁰ āvaṭṭanato²¹ āvaṭṭanī²² anantāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma, vuttam h' etaṃ:

- Māyā c' etā²³ maricī ca²⁴ soko rogo c' upaddavo
 20 kharā ca bandhanā c' etā²⁵ maccupāso guhāsayo,
 tāsu yo vissase poso so naresu narādhamo ti²⁶,
 brahmacariyavikopānā ti seṭṭhacariyassa methunaviratibrahmacariyassa²⁷
 vikopānā, sīdanti itthiyo nām' etā isīnam brahmacariyavikopānena apāyesu
 sīdanti, sesam purimanayen' eva yojetabbam.

25 Etam²⁸ pana Bodhisattassa vacanam sutvā tāpaso samud-
 damajje ṭhito va²⁹ natṭham jhānam puna uppādetvā ākāsenā
 attano vasaṇaṭṭhānam eva gato. Bodhisatto cintesi: „ayam
 tāpaso evambhāriko³⁰ simbalitūlam viya ākāsenā³¹ gato, mayāpi

¹ Bīd sabbam-. ² Bī -yati. ³ Bīd add me ayam. ⁴ Bī sammāhitvā, Bā gahetvā.
⁵ Bīd -nāgato. ⁶ Bīd -tīti. ⁷ C^{ks} vaddhatīti. ⁸ Bīd ayam. ⁹ Bīd itthiyā. ¹⁰ Bīd missibhāvitthiyā, Bīd missibhāvitthiyā. ¹¹ Bīd -dati. ¹² Bīd āvattani, C^s āvattani
 corr. to āvaddhani, C^s āvaddhani. ¹³ Bīd sīdanti. ¹⁴ C^s Bīd viditvā. ¹⁵ Bīd tan. ¹⁶ Bīd ayam. ¹⁷ Bīd missibhāvitthiyā, Bīd missibhāvitthiyā. ¹⁸ C^s āvad-
 dhati, C^s -ti corr. to -nī, Bīd āvattani. ¹⁹ Bīd itthi nāmesā. ²⁰ C^{ks} -vad-
 dhena, Bīd kāmavāṭṭena. ²¹ C^s āmaṇḍanato, C^s āvaddhanato, Bīd āvaṭṭato,
 Bīd to. ²² C^s āvaddhani, C^s āvaddhani. ²³ C^s Bīd cesā. ²⁴ C^s Bīd va. ²⁵ Bīd
 cesā. ²⁶ Bīd add tattha. ²⁷ Bīd -virahitassa. ²⁸ Bīd evam. ²⁹ Bīd yeva. ³⁰
 Bīd -bhārito, Bīd -sarito, Bīd adds samāno, Bīd samāno. ³¹ Bīd -nā.

iminā viya jhānaṃ uppādetvā ākāseṇa¹ caritum vaṭṭatīti² so assamaṃ gantvā taṃ itthiṃ manussapathaṃ netvā „gaccha tvan“ ti uyyojetvā araṇṇaṃ pavisitvā manuñṇe bhūmibhāge assamaṃ māpetvā isipabbajjaṃ pabbajitvā kasinaparikkammaṃ katvā abhiñṇā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmalo-
parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale pa-
tiṭṭhahi) „Tadā anitthigandhakumāro³ aham eva ahoṣin“ ti. Culla-
palobhanajātakaṃ⁵.

10

4. Mahāpanāḍajātaka.

Panādo nāma so rājā ti. Idaṃ Satthā Gaṅgātīre ni-
sinno Bhaddajitherassa ānubhāvaṃ⁶ ārabha kathesi. Ekasmiṃ
hi⁷ samaye Satthā Sāvattiyaṃ⁸ vassaṃ vasitvā⁹ „Bhaddajikumārassa
saṃgahaṃ karissāmi“ bhikkhusaṃghaparivuto cārikaṃ caramāno
Bhaddiyanagaraṃ patvā¹⁰ Jātiyāvane¹¹ tayo māse vasi kumārassa nā-
ṇapariṇāmaṃ¹² āgamayamāno. Bhaddajikumāro mahāyaso asitikoṭivibha-
vassa Bhaddiyāseṭṭhino ekaputtako, tassa tīṇaṃ utūnaṃ¹³ tayo pā-
sāda ahesuṃ, ekekasmīṃ cattāro¹⁴ māse vasati, ekasmiṃ vasitvā nā-
ṇakaparivuto mahantena yasena aññaṃ pāsādaṃ gacchati. Tasmiṃ
khane „kumārassa yasaṃ passissāma“ ti sakalanagaraṃ saṃkhubhi,
pāsādanāre cakkācikkāni mañcātimañcāni bandhanti. Satthā tayo
māse vasitvā „mayam gacchāma“ ti nagaravāsīnaṃ ārocesi. Nāgarā
„bhante sve gamissathā“ ti Satthāraṃ nimantetvā dutiyadivase
Buddha-pamukhassa saṃghassa¹⁵ mahādānaṃ sajjetvā¹⁶ nagaramajjhe
maṇḍapaṃ katvā alaṃkaritvā¹⁷ āsanāni paññāpetvā kālāṃ ārocesuṃ.
Satthā bhikkhusaṃghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Manussā mahā-
dānaṃ adāsu. Satthā niṭṭhitabhattakicco madhurassarena anumo-
danaṃ ārabhi. Tasmiṃ khane Bhaddajikumāro¹⁸ pāsādato pāsādaṃ

¹ Bīd -se. ² Ck vaddhatīti. ³ Bī adds pana. ⁴ Bīd ahamevā. ⁵ Bīd cūla-,
and add tatiyaṃ. ⁶ Bīd -rassānubhāvaṃ. ⁷ Bīd omit hi. ⁸ Ck omits sāvatti-
thiyaṃ. ⁹ Bīd pavisitvā in the place of vassaṃ vasitvā. ¹⁰ Bīd gantvā. ¹¹ Ck
-ya-. ¹² Bīd -pakkam. ¹³ Bīd add anucchavikā. ¹⁴ Bīd repeats cattāro. ¹⁵
Bīd bhikkhusaṃghassa. ¹⁶ Bīd sajjitvā, ¹⁷ Bīd sajjhitvā. ¹⁸ Bīd omit alaṃkaritvā.
¹⁸ Bī adds pi.

- gacchati. Tassa sampattidassanathāya tam divasaṃ koci na¹ agamāsi², attano manussā parivāresuṃ. So manusse³ pucchi: „aññas-mim kāle mayi pāsādato pāsādam⁴ gacchante sakalanagaraṃ saṃ-khubhati⁵, cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti, ajja pana
- 5 ṭhapetvā mayhaṃ manusse añño koci n' atthi⁶, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti. „Sāmi, Sammāsambuddho imaṃ nagaraṃ⁷ upanissāya tayo māse vasitvā ajja gacchissati⁸, so bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā mahājanassa dhammaṃ deseti, sakalanagaravāsino⁹ tassa dhammakathaṃ suṇanti¹⁰. So „tena hi etha, mayam pi¹¹ suṇissāmā“ 'ti sabbābharāṇa-
- 10 patimaṇḍito² mahantena parivārena upasaṃkamitvā parisapariyante ṭhito dhammaṃ suṇanto¹³ sabbakilese khetvā aggaphalaṃ arahattaṃ pāpuṇi. Satthā Bhaddiyaseṭṭhiṃ āmantetvā „mahāseṭṭhi, putto te¹⁴ alaṃkatapaṭiyatto va dhammakathaṃ suṇanto arahatte patitṭhito, ten' assa ajj' eva pabbajitum vā vaṭṭati¹⁵ parinibbāyitum vā“ ti āha.
- 15 „Bhante, mayhaṃ puttassa parinibbānena kiccaṃ n' atthi, pabbājettha naṃ, pabbājetvā ca pana naṃ gahetvā sve amhākaṃ gehaṃ upasaṃkamathā“ 'ti. Bhagavā nimantanāṃ¹⁶ adhivāsetvā kulaputtaṃ ādāya vihāraṃ gantvā¹⁷ pabbājetvā upasampadaṃ dāpesi. Tassa mātāpitāro sattāhaṃ mahāsakkāraṃ karimsu. Satthā sattāhaṃ vasitvā kula-
- 20 puttaṃ¹⁸ ādāya cārikaṃ caranto Koṭigāmaṃ pāpuṇi. Koṭigāmaṃvāsino¹⁹ Buddha-pamukhassa saṃghassa²⁰ mahādānaṃ adamsu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṃ ārabhi. Kulaputto anumodanakaraṇakāle²¹ bahigāmaṃ gantvā „Satthu āgatakāle yeva utṭhahissāmi²²“, Gaṅgā-titthasamīpe²³ ekasmiṃ rukkhamaṇe jhānaṃ appetvā²⁴ nisīdi. Ma-
- 25 hallakatheresu²⁵ āgacchantesu pi avutṭhahitvā²⁶ Satthu āgatakāle yeva vutṭhahi²⁷. Puthujjanā bhikkhū „ayaṃ pure viya pabbajitvā mahāthere āgacchante disvāpi²⁸ na vutṭhātīti²⁹“, kujjhimsu. Koṭigāmaṃvāsino³⁰ nāvāsamghāte³¹ bandhimsu. Satthā saṃghātetvā³²

¹ Bīd na koci. ² Bīd āg-. ³ Ck -ssāya, C^s -ssāya corr. to -sse. ⁴ Bīd -de. ⁵ Bī khumbhati, Bī saṃkhumbhāti. ⁶ Bīd natthīti. ⁷ Bī bhaddiyanagaraṃ, Bī bhīndaya-. ⁸ Bīd gamissati. ⁹ Bī adds pi. ¹⁰ Bīd suṇissantīti. ¹¹ Bīd omit pi. ¹² Ck sabba-, Bī sabbabharāṇapari-, Bī sabbābharāṇapaṭi-, Bīd add va. ¹³ Bīd add ṭhito va. ¹⁴ Bīd te putto. ¹⁵ Ck vaddhati. ¹⁶ Ck -ṇaṃ, C^s -naṃ corr. to -ṇaṃ. ¹⁷ Bī kulaputtaṃ vihāraṃ netvā. ¹⁸ Bīd -ttam. ¹⁹ Bīd add manussā. ²⁰ Bīd bhikkhusaṃghassa. ²¹ Bīd anumodanakāle. ²² Bī upaṭha-. ²³ Bīd gaṅgātīra-. ²⁴ Bīd samāpajjitvā. ²⁵ Bīd -katthe-, Bī -katte-. ²⁶ Bīd -tesu na utṭhahitvā. ²⁷ C^s utṭhahi, Bīd utṭhahi. ²⁸ Bīd pi disvā. ²⁹ Ck vutṭhātī tam, Bīd utṭhātīti. ³⁰ Bīd add manussā. ³¹ Bīd -taṃ. ³² Bīd nāvā saṃghāte saṃgha-majje thatvā.

„kahaṃ Bhaddajīti“ pucchi. „Esa bhante idh' evā“ 'ti. „Ehi Bhaddaji, amhehi saddhim ekanāvaṃ abhirūhā“ 'ti. Thero pi² uppatitvā³ ekanāvāya aṭṭhāsi. Atha naṃ Gaṅgāya majjhaṃ⁴ gatakāle Satthā āha: „Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo kahaṃ“ ti. „Imasmiṃ ṭhāne nimuggo bhante“ ti. Puthujjanā bhikkhū „Bhaddajithero aññaṃ vyākarotīti“⁵ āhaṃsu. Satthā „tena hi Bhaddaji sabrahmacārīnaṃ⁶ kaṃkhaṃ chindā“ 'ti āha. Tasmim̐ khaṇe thero Satthāraṃ vanditvā iddhibalena gantvā pāsādathūpikaṃ⁸ aṅguliyaṃ⁹ gahetvā pañcavīsatiyojanaṃ⁹ pāsādaṃ gahetvā ākāse uppati, uppatito¹⁰ ca¹¹ pana¹² hetthā pāsāde ṭhitānaṃ pāsādaṃ bhinditvā¹⁰ paññāyi¹³, ekayojanaṃ dviyojanaṃ¹⁴ tiyojanaṃ¹⁵ udakato pāsādaṃ ukkhipi. Ath' assa purimabhava nātakā¹⁶ pāsādalobhena macchakacchapanaṅgamaṇḍukā hutvā tasmim̐ űeva¹⁷ pāsāde nibbattā pāsāde utṭahante parivattitvā parivattitvā¹⁸ udaye yeva patimsu. Satthā te patante disvā¹⁹, „nātakā te Bhaddaji kilamantīti“ āha. Thero Satthu¹⁵ vacanaṃ sutvā pāsādaṃ vissajjesi²⁰, pāsādo yathāṭhāne yeva patitṭhahi. Satthā Pāraṅgaṇaṃ gato²¹. Ath' assa²² Gaṅgātīre yeva āsanaṃ paññāpayimsu²³. So paññatte varabuddhāsane taruṇasuriyo viya rasmiyo muṇcanto nisīdi. Atha naṃ bhikkhū „kasmim̐ kāle bhante ayaṃ pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho“²⁴ ti pucchimsu. Satthā „Mahā-²⁰ panādarājakāle“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Videharatṭhe Mithilāyaṃ²⁵ Suruci nāma rājā ahosi. Putto pi tassa²⁶ Suruci yeva, tassa pana²⁷ putto Mahāpanādo nāma ahosi. Te imaṃ pāsādaṃ paṭilabhim̐su, paṭilābhatthāya pan' assa²⁸ pubbakammaṃ: dve pitāputtā naḷehi²⁵ ca udumbaradārūhi²⁹ ca paccekabuddhassa vasanapaṇṇasālaṃ karimsu“ 'ti imasmiṃ jātake sabbaṃ atūtavatthum̐ Pakiṇṇakānipāte Suruci-jātake āvibhavissati³⁰.

¹ Cks -ruhā. ² Bīd omīti pi. ³ Bīd upagantvā. ⁴ Bī gaṅgaṃ majhe, Bīd gaṅgāmajhe.

⁵ Bīd byākarosīti. ⁶ Cks sabba-, Bīd bhikkhūnaṃ. ⁷ C -dasippikaṃ, Bī -dava-gupikaṃ, Bīd -datupikaṃ. ⁸ Bīd pādāṅguliya. ⁹ Bīd -na. ¹⁰ Bī ukkhipati ukkhipato, Bīd ukkhipati ukkhipato. ¹¹ Bī omīti ca, Bīd va. ¹² Bīd pana. ¹³ Bīd add so. ¹⁴ Ck -nan. ¹⁵ C ekayojanatiyojanaṃ, Bīd -dviyojanaṃ ti yāva tiyojanaṃ. ¹⁶ Bīd -kāyo. ¹⁷ Bīd yeva. ¹⁸ C parivattetvā vattetvā, Bī parivattetvā, Bīd parivattitvā only once. ¹⁹ Bīd add va. ²⁰ Bī vissajjī, Bīd visajjī. ²¹ Bī sattā gaṅgāto, Bīd satthā paraṅgāto. ²² Bīd omīti athassa. ²³ Ck paññāyimsu, Bī paññāyīsu, Bīd paññāyisu. ²⁴ Bīd -vuttho. ²⁵ Bīd mitthi-. ²⁶ Bī pissa. ²⁷ Bīd omīti pana. ²⁸ Bīd pana idaṃ. ²⁹ Ck Bīd -ruhi. ³⁰ Bīd -tīti.

Satthā imam atītaṃ āharitvā abhisambuddho¹ hutvā imā gāthā

avoca:

1. Panādo nāma so rājā yassa yūpo suvaṇṇayo²
tiriyam solasapabbedho³ uccam⁴ āhu sahasasadhā 40.
- 5 9. Sahassakaṇḍū⁵ satabhedho⁶ dhajālu haritāmāyo,
Anaccum⁷ tattha gandhabbā cha sahasasāni sattadhā, 41.
3. Evam etaṃ⁸ tadā āsi yathā bhāsasi⁹ Bhaddaji.
Sakko aham tadā āsim veyyāvaccakaro tavan¹⁰ ti. 42.

Tattha yūpo ti pāsādo, tiriyam solasapabbedho¹¹ ti vitthārato so-
10 lasakaṇḍapāvatitthāro¹² ahoṣi, uccamāhu¹³ sahasasadhā ti ubbedhena sa-
hassakaṇḍagamanamattaṃ ucco ahu¹⁴, sahasakaṇḍagamanaganāyāṃ¹⁵ pañca-
vīsatiyojanappamāṇam¹⁶ hoti, vitthārato¹⁷ pan' assa aḍḍhayaḍḍhayaṇamatto, sahas-
sakaṇḍū¹⁸ satabhedho¹⁹ ti yo pan' esa²⁰ sahasakaṇḍubbedho ti²¹ pāsādo
satabhūmiko²² ahoṣi, dhajālū ti dhajasampanno, haritāmāyo²³ ti harita-
15 maṇiparikkhato²⁴, Atthakathāyam²⁵ pana jhayāluharitāmāyo²⁶ ti pāṭho, harita-
maṇimayehi dvārakavāṭavāṭapāṇehi²⁷ samannāgato ti²⁸ attho, jhasā²⁹ ti kira
dvārakavāṭavāṭapāṇānaṃ²⁷ nāmaṃ, gandhabbā ti naṭā³⁰, cha sahasasāni sat-
tadhā ti chagandhabbasahasasāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattasu ṭhānesu
rañño ratijananatthāya³¹ naccimsū ti attho, te evaṃ naccantāpi rājānaṃ hāse-
20 tum na sakkhimsu, atha Sakko devarājā devanaṭṭam pesetvā samajjānaṃ karesi,
tadā Mahāpanādo hasi, yathā bhāsasi³² Bhaddajitī Bhaddajitherena pi³³
Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo³⁴ kahan ti vutte³⁵ imas-
sīm ṭhāne nimuggo bhante ti vadantena tasmīm kāle attano atthāya tassa pā-
sādassa nibbattabhāvo Mahāpanādarājābhāvo ca bhāsito ti³⁶ taṃ gabetvā Satthā
25 yathā tvaṃ Bhaddaji bhāsasi³⁷, evam etaṃ³⁸ tadā āsi³⁹ tadā etaṃ⁴⁰ tath'
eva ahoṣi, aham tadā tava kāyaveyyāvaccakaro⁴¹ Sakko devānaṃ indo ahoṣin ti⁴².

¹ Bīd sammāsam-. ² Bīd yūpo suvaṇṇamāyo. ³ C^s solasacubbedho, Bī solas-
suppedho, Bā solasubbedho. ⁴ Bīd uddham. ⁵ C^s -khaṇḍam corr. to -kaṇḍū,
Bī -koṇḍo, Bā -kaṇḍo. ⁶ C^k -bhedho, C^s -bheḍḍum corr. to -bhedo, Bī -keta,
Bā -geṇḍu. ⁷ Bī ānaccum. ⁸ Bīd evamevaṃ. ⁹ C^s Bī bhāsati. ¹⁰ Bīd tāvā.
¹¹ C^s solasacubbedho, Bī solasuppedho, Bā solasubbedho. ¹² solakaṇḍapāvā-
vitthāro, Bā solasakaṇḍapādānavitthāro. ¹³ Bī uddham-, Bā uddhahu. ¹⁴ Bī
āhu. ¹⁵ Bīd -nāya. ¹⁶ Bīd -nāpa-. ¹⁷ Bīd vitthāro. ¹⁸ C^k -kaṇḍu, C^s -khaṇḍa
corr. to -kaṇḍū, Bī omits sahasakaṇḍū, Bā -kaṇḍo. ¹⁹ Bīd -geṇḍū. ²⁰ C^s
yojane, Bā phanasa. ²¹ Bīd omit ti. ²² Bīd satta-. ²³ Bīd -ta-. ²⁴ Bā -maṇi-
payehi parikkhitto, Bī -maṇiparikkhitto. ²⁵ Bī atthakathāya. ²⁶ C^s dhajāluhari-
tāmāyo, Bī sāmāluharitāmāyo. Bā smāluharitāmāyo. ²⁷ Bīd omit vāta. ²⁸ C^k
hoti, C^s hoti. ²⁹ so C^s instead of jhayā? Bī sathālu, Bā samālū. ³⁰ C^k nāṭā,
C^s nāṭā corr. to naṭā. ³¹ Bī rativaddhanattāya, Bā rativaddhanatthāya. ³² C^s
Bīd bhāsati. ³³ Bīd hi. ³⁴ Bī ajjhāvuttha-, Bā ajjhāvutthā-. ³⁵ Bā vuttena. ³⁶
Bīd hoti. ³⁷ Bīd bhāsati. ³⁸ Bī evamevā, Bā evameva. ³⁹ C^k hāsi, Bī ham tadā
astī. ⁴⁰ Bī evamevaṃ. ⁴¹ Bī -vaccanūkarō, Bā -vaccanūkaromī. ⁴² Bīd add āha.

Tasmiñ khane puthujjanabhikkhū nikkaṃkhā ahesuṃ.

Satthā evaṃ dhammaṃ desetvā¹ jātaṃ samodhānesi: „Tadā Mahāpanādo² Bhaddaji ahosi, Sakko pana aham evā“ 'ti. Mahāpanāda-jātaṃ³.

5. Khurappajāta.

5

Disvā khurappe ti. Idam Satthā Jetāvane viharanto ekaṃ ossaṭṭhaviriyaṃ bhikkhuṃ⁴ ārabha kathesi. Tam⁵ hi Satthā „saccaṃ kira tvaṃ ossaṭṭhaviriyo“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā evaṃniyyānikasāsane pabbajitvā viriyaṃ ossaji⁶, porāṇakapaṇḍitā aniyānikatṭhāne⁷ viriyaṃ karimsu“ 10 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājāṃ karente Bodhisatto ekasmiṃ aṭaviārakkhikakule⁸ nibbattitvā⁹ vayapatto pañcapurisasataparivāro¹⁰ aṭaviārakkhikesu jeṭṭhako¹¹ hutvā aṭavimukhe ekasmiṃ gāme vasaṃ kappesi. So bha- 15 tim¹² gahetvā manusse aṭaviṃ atikkameti. Ath' ekasmiṃ divase bārāṇaseyyako¹³ satthavāhaputto pañcahi sakatasatehi taṃ gāmaṃ patvā taṃ pakkosāpetvā „samma sahaṃsaṃ gahe- tvā maṃ¹⁴ aṭaviṃ atikkamehīti¹⁵“ āha. So „sādhū“ 'ti tassa hatthato sahaṃsaṃ gaṇhi, bhatim gaṇhanto¹⁶ yeva ca¹⁷ tassa 20 jivitaṃ pariccaji. So taṃ ādāya aṭaviṃ pāvisi. Aṭavimajjhe pañcasatā corā utṭahimsu. Core disvā va sesapurisā urena nipajjimsu, āraṅkajetṭhako eko¹⁸ va nadanto vagganto parahitvā pañcasate pi core palāpetvā¹⁹ satthavāhaputtaṃ²⁰ sotthinā kantāraṃ tāresi²¹. Satthavāhaputto parakantāre²² satthaṃ 25

¹ Bⁱ imam desanaṃ āharitvā, B^d i. dhammadesanaṃ ā. ² B^d add rājā. ³ B^d add catutthaṃ. ⁴ C^k omits bhikkhuṃ. ⁵ C^k nam. ⁶ B^d osajji. ⁷ Bⁱ adds pi. ⁸ C^k aṭaviyā ā- corr. to aṭaviār-, Bⁱ attaviyaṃ ā-, B^d aṭṭayi ā-. ⁹ B^d -ttetvā. ¹⁰ B^d omit purisa. ¹¹ C^k add jeṭṭhakesu. ¹² B^d add pana. ¹³ Bⁱ -siyaṃ seyyako, B^d -siyaṃ seyako. ¹⁴ C^s va. ¹⁵ B^d -kkā-. ¹⁶ C^s sahaṃsaṃ gaṇhinto yeva corr. to sahaṃsaṃ gaṇhanto yeva. ¹⁷ B^d omit ca. ¹⁸ C^k omits eko. ¹⁹ Bⁱ -pesi. ²⁰ Bⁱ -putto pi, B^d -puttapi. ²¹ Bⁱ tārāpesi. ²² B^d panakantāre.

nivāsetvā¹ ārakkhikajetthakaṃ² nānaggarasabhojanam bhojetvā
sayam pi bhuttapātarāso sukhanisinno tena saddhiṃ sallapanto³
„samma tathā dāruṇānaṃ⁴ nāma⁵ corānaṃ⁶ āvudhāni gahetvā
avattharaṇakāle⁷ kena nu kho kāraṇena cittutrāsamattaṃ⁸ pi
5 na uppannan“ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Disvā khurappe dhanuvegānunne
khagge gahite⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmim bhayasmiṃ maraṇe viyūlhe¹⁰
kasmā nu¹¹ te nāhu chambhitattan ti. 43.

10 Tattha dhanuvegānunne ti dhanuvegena vissatthe¹², khagge gahite⁹
ti tharudaṇḍehi¹³ sugahite khagge, maraṇe viyūlhe¹⁴ ti maraṇe paccupaṭṭhite,
kasmā nu¹⁵ te nāhū 'ti kena nu kho kāraṇena nāhosi, chambhitattan ti
sarīracalanam.

Tam sutvā ārakkhikajetthako¹⁶ itarā dve gāthā avoca¹⁷:

- 15 2. Disvā khurappe dhanuvegānunne
khagge gahite⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmim bhayasmiṃ maraṇe viyūlhe¹⁸
vedaṃ alatthaṃ vipulaṃ ulāraṃ. 44.
3. So vedajāto ajjhabhaviṃ amitte,
20 pubbe va me jīvitam āsi cattam¹⁹,
na hi jīvite ālayaṃ kubbamāno
sūro kayirā sūrakiccaṃ kadāciti. 45.

Tattha vedaṃ alatthan²⁰ ti tutthiṃ o' eva²¹ somanassaṃ ca paṭilabhiṃ,
vipulaṃ ti bahum, ulāraṃ ti uttamaṃ, ajjhabhavin ti jīvitam paricajjivā
25 abhibhaviṃ, pubbe va me jīvitamāsi cattan²² ti mayā hi²³ pubbe va tava
hatthato bhatim gāhantena²⁴ eva²⁴ jīvitam cattam āsi, na hi jīvite ālayaṃ
kubbamāno ti jīvitasmiṃ hi nikantiṃ kuramāno purisakiccaṃ²⁵ kadāci pi
na karoti.

¹ Bīd nivesetvā. ² Bī ārakkhijetthakaṃ, Bā ārakkhajetthakaṃ. ³ Bīd -pento. ⁴ Ck dārunam, Cs dārūṇam. ⁵ Bīd omitt nāma. ⁶ Ck coram. ⁷ Bīd avattaraṇa-, Cs avattharaṇakālam. ⁸ Ck -uttāsa-. ⁹ Bīd gahite. ¹⁰ Ck viyolha, Bīd virūle. ¹¹ Ck hu. ¹² Bīd visatthe. ¹³ Bīd khaṇukapde, Bā dhanukapde. ¹⁴ Bī virūle, Bā virūle. ¹⁵ Ck kasmāhu. ¹⁶ Bīd ārakkhaje-. ¹⁷ Bīd abhāsi. ¹⁸ Bī virāle, Bā virūle. ¹⁹ Cs cattam, Bā cittam. ²⁰ Bā āladdhan. ²¹ Ck tuṭṭhimeva. ²² Ck mattan, Bā cittan. ²³ Bī va, Bā omitt hi. ²⁴ Cs gāhantoneva corr. to -te-neva, Bī gāhante yeva, Bā -to yeva. ²⁵ Bīd surosurakiccaṃ.

Evam so saravasse¹ vassanto² jivitanikantiyā³ vissatṭhattā⁴
attanā⁵ sūrakiccassa katabhāvaṃ nāpetvā⁶ satthavāhaputtaṃ
uyyojetvā sakagāmaṃ eva paccāgantvā⁷ dānādini puññani katvā
yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa- 5
modhānesi: (Saccapariyosāne ossatṭhaviriyo⁹ arahatte paṭiṭṭhāsi¹⁰)
„Tadā ārakkhikajetṭhako¹¹ aham eva ahoṣin¹²“ ti. Khurappa-
jātakaṃ¹³.

6. Vātaggasindhavajātaka.

Yenāsi kisiyā paṇḍū 'ti. Idam Satthā Jetavane viha- 10
ranto Sāvattiyaṃ aṇṇataraṃ kuṭumbiyaṃ¹⁴ ārabha kathesi. Sā-
vatthiyaṃ kir' ekā abhirūpā itthi¹⁵ ekaṃ abhirūpaṃ kuṭumbiyaṃ¹⁶
disvā paṭibaddhacittā¹⁷ ahoṣi, sakalasarīraṃ jhāpayamāno¹⁸ viy' assā¹⁹
abbhantare kilesaggi uppajji. sā n' eva kāyassādaṃ na cittassādaṃ
labhi, bhattam pi 'ssā na rucci²⁰, kevalaṃ mañcakassa aṇaṇiṃ²¹ ga- 15
hetvā nipajji²². Atha naṃ upaṭṭhāyikā ca sahāyikā ca pucchimsu:
„kin nu kho tvaṃ kampamānacittā aṇaṇiṃ²³ gahetvā nipannā, kin te
aphāsukaṃ“ ti ekadvevāresu²⁴ akathetvā punappuna²⁵ vuccamānā²⁶
tam atthaṃ ārocesi. Atha naṃ tā²⁷ samassāsetvā „mā cintayi, mayaṃ
taṃ ānessāmā“ 'ti vatvā gantvā²⁸ kuṭumbikena²⁹ saddhiṃ mantesuṃ. 20
So paṭikkhipitvā punappuna²⁵ vuccamāno adhiyāsesi. Tā „asukadivase
asukavelāyāgacchā³⁰“ 'ti paṭiññaṃ gahetvā³¹ tassā ārocesuṃ. Sā
attano sayanagabbhaṃ³² sajjetvā attānaṃ alaṃkaritvā sayanapiṭṭhe
nisinnā tasmīṃ āgantvā sayanekadesa nisinne³³ cintesi: „sace hi³⁴

¹ C^s saravasso, Bⁱ panarasse, B^d pauapare. ² C^s vassanto, Bⁱ vavissajjente, B^d
hi sajjente. ³ B^d jivite-. ⁴ C^s vassatṭhā ⁵ B^d attano. ⁶ B^d paññāpetvā.
⁷ Bⁱ paccāgantvā. ⁸ C^s dhammade-, B^d jātakaṃ. ⁹ B^d add bhikkhu. ¹⁰ B^d
paṭiṭṭhāhi. ¹¹ B^d ārakkhikajetṭhako paṇa. ¹² B^d ahamevā. ¹³ B^d add pañca-
maṇi. ¹⁴ B^d -kaṃ, C^s kuṭumbiyaṃ. ¹⁵ C^s itthi corr. to itthi, B^d itthi. ¹⁶ C^s
kuṭumbikaṃ, B^d kuṭumbikaṃ. ¹⁷ B^d paṭibandha- throughout. ¹⁸ B^d jhāya-
mānā. ¹⁹ B^d viya tassā. ²⁰ B^d pi na bhuṇjati. ²¹ Bⁱ mañcakaṇṭavi, B^d
mañjakantani. ²² C^s nipajjiti corr to nipajjati, B^d nippajji. ²³ Bⁱ mañca-
attani, B^d mañcaṭṭani. ²⁴ Bⁱ tāsā ekaṃ dve vāre, B^d sā taṃ ekaṃ dve vāre
pucchiti. ²⁵ Bⁱ punappunaṃ, B^d punappunnaṃ. ²⁶ Bⁱ pucchamānāya, C^s B^d
pucchamāna. ²⁷ C^s omits tā. ²⁸ Bⁱ omits gantvā. B^d gandha. ²⁹ C^s -ṭi-. ³⁰
C^s -lāya gacchā, B^d -lāya āgacchāhi. ³¹ B^d adds gantvā. ³² C^s sayanagabbhaṃ,
B^d vasaṇa-. ³³ C^s -no. ³⁴ B^d sacāhaṃ.

- imassa garuṃ akatvā idān' eva okāsaṃ¹ karissāmi issariyaṃ me² pariḥāyissati, āgatadivase yeva okāsaṃkāraṇaṃ³ nāma akāraṇaṃ, ajja naṃ maṃkuṃ katvā aññasmiṃ divase okāsaṃ karissāmi⁴. Atha naṃ⁵ hatthagahaṇādivasena⁶ keḷiṃ kātum āradhāṃ hatthe gahetvā
- 5 „apehi, na me tayā attho“ ti nibbhacchesi⁷. So osakkivā lajjito uṭṭhāya attano geham eva gato. Itarā itthiyo tāya tathākatabhāvaṃ⁸ ṇatvā kuṭumbiye⁹ nikkhante¹⁰ upasaṃkamitvā evaṃ āhaṃsu: „tvam¹¹ etasmiṃ¹² paṭibaddhacittā āhāraṃ paṭikkhipitvā nipajji¹³, atha naṃ punappuna¹⁴ yācitvā ānayimha¹⁵, tassa kasmā okāsaṃ na akāsīti“.
- 10 Sā tam atthaṃ ārocesi. Itarā „tena hi¹⁶ paññāyissasīti¹⁷“ apakka-mimsu¹⁸. Kuṭumbiyo¹⁹ puna nivattitvāpi na²⁰ olokesi. Sā tam²¹ ala-bhamānā nirāhārā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Kuṭumbiyo²² tassā matabhāvaṃ ṇatvā bahumālāgandhavilepanaṃ²³ ādāya Jetavanaṃ gantvā Sathhāraṃ pūjetvā vanditvā²⁴ ekamantaṃ nisīditvā Sathhārā²⁵ ca „kin
- 15 nu kho upāsaka na paññāyasīti“ pucchite²⁶ tam atthaṃ ārocetvā „sv-āhaṃ bhante ettakaṃ²⁷ kālāṃ lajjāya Buddhūpaṭṭhānaṃ²⁸ nā-gato²⁹“ ti āha. Sathhā „upāsaka idāni tav' esā³⁰ kilesavasena taṃ pakkosāpetvā āgatakāle taṃ okāsaṃ akatvā³¹ lajjāpesi, pubbe pi pana paṇḍitesu pi paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgatakāle okāsaṃ
- 20 akatvā kilametvā³² vippayojesīti³³“ vatvā tena³⁴ yācito atītaṃ āhari:

Atīte Rārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-dhisatto sindhava kule nibbattitvā Vātaggasindhavo³⁵ nāma hutvā tassa maṅgalasso ahosi. Assagopakā³⁶ taṃ netvā Gaṇ-gāya³⁷ nahāpenti³⁸. Atha naṃ Kundālī³⁹ nāma gadrabhī⁴⁰ disvā

25 paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamānā n' eva tiṇaṃ

¹ C^s vokāsaṃ, B^d omit okāsaṃ. ² C^s -yañce. ³ C^s vokāsaṃkāraṇaṃ, C^s okāsaṃkāraṇaṃ. ⁴ B^d adds gantvā. ⁵ C^s B^d -gahaṇā-, C^s -gahaṇa-. ⁶ B^d nivāresi. ⁷ C^s tāyathākatabhāvaṃ, B^d tāya tathā ahatthagahaṇādivasena, B^d tāya katā hatthagahaṇādivasena. ⁸ C^s kuṭumbiye, B^d kuṭumpike. ⁹ B^d add taṃ. ¹⁰ B^d adds evamāha, C^s taṃ sutvā. ¹¹ B^d tasmi. ¹² B^d nipajjasi. ¹³ B^d punappunnaṃ. ¹⁴ B^d ānayimhā, B^d ānayimhā. ¹⁵ B^d add tvam. ¹⁶ C^s B^d -tīti, B^d add vatvā. ¹⁷ B^d pakkamisū, B^d pakkamisu. ¹⁸ C^s kuṭumbiko, B^d kuṭumpiko. ¹⁹ B^d puna nivattitvā na, B^d na puna nivattitvā. ²⁰ C^s sā sātā, B^d sā taṃ. ²¹ B^d pagandhamālāvilepanaṃ. ²² B^d omit vanditvā. ²³ B^d nisīdi sutta, B^d nisīdi sathhā. ²⁴ B^d paññāyatīti pucchitvā. ²⁵ B^d ettha-. ²⁶ C^s B^d buddhu-. ²⁷ C^s gato, B^d nāgatosmiṃ, B^d nāgatosi. ²⁸ B^d na upāsaka idāneva, B^d na u. idāneva sā. ²⁹ B^d katvā. ³⁰ B^d kilamitvā. ³¹ B^d va uyyojesi, B^d uyyojesi. ³² C^s tehi. ³³ B^d vātakka-. ³⁴ C^s -ke. ³⁵ B^d -yaṃ. ³⁶ C^s -nte. ³⁷ C^s -hī, B^d baddhali. ³⁸ B^d -bhā, B^d -bhi.

khādi na pāṇiyaṃ ca¹ pivi, parisussitvā² kisā aṭṭhicammamattā
 va³ ahosi⁴. Atha naṃ putto gadrabhapotako tathā⁵ parisussamā-
 naṃ disvā „kin nu kho tvaṃ amma n' eva tiṇaṃ khādasi⁶
 na pāṇiyaṃ⁷ pivasi⁸, parisussitvā⁹ tattha tattha kampamānā
 nipajjasi¹⁰, kin te aphāsukan¹¹ ti pucchi. Sā akathetvā¹² pu- 5
 nappuna¹² vuccamānā¹³ taṃ atthaṃ kathesi. Atha naṃ putto
 samassāsetvā „amma mā cintayi, ahaṃ¹⁴ taṃ ānessāmi¹⁵“
 vatvā Vātaggasindhavassa¹⁶ nahāyitum¹⁷ gatakāle¹⁸ taṃ¹⁹ upa-
 saṃkamitvā „tāta, mayhaṃ mātā tumhesu paṭibaddhacittā,
 nirāhārā²⁰ sussitvā marati²¹, jīvitadānam assā dethā²²“ ti āha. 10
 „Sādhū tāta dassāmi²³, assagopakā maṃ nahāpetvā²³ thokaṃ
 Gaṅgātīre²⁴ caraṇatthāya²⁵ vissajjenti²⁶, tvaṃ mātaraṃ gahe tvā
 taṃ padesaṃ ehi²⁷“. So gantvā mātaraṃ ānetvā tasmiṃ
 padese vissajjetvā²⁷ ekamantaṃ paṭicchanno²⁸ aṭṭhāsi. Assa-
 gopako²⁹ pi Vātaggasindhavaṃ³⁰ tasmiṃ thāne vissajjesi³¹. So 15
 taṃ gadrabhiṃ oloketvā upasaṃkami. Atha sā gadrabhi³²
 tasmiṃ³³ upasaṃkamitvā attano sarīraṃ upasiṅghamāne³⁴
 „sac' āhaṃ guruṃ³⁵ akatvā³⁶ āgatakhane³⁷ v' assa³⁸ okāsaṃ
 karissāmi evaṃ me yaso ca issariyaṃ ca parihāyissati³⁹, anic-
 chamānā viya bhavitum vaṭṭatīti⁴⁰“ cintetvā sindhavassa heṭṭhā- 20
 hanuke⁴⁰ pādena paharitvā palāyi. Dantamūlassa⁴¹ bhijjitvā⁴²
 gatakālo⁴³ viya ahosi. Vātaggasindhavo⁴⁴ „ko me etāya attho“

¹ Bā udakaṃ and omit ca. ² Bī sussi, Bā sarīraṃ sussitvā. ³ Bā omit va
⁴ Bā hutvā, Bī hutvā punappunaṃ pajjāyī. ⁵ Bā mātaraṃ. ⁶ Ck khāsi, Bī
 khādi. ⁷ Bā udakaṃ. ⁸ Bā pivi. ⁹ Bā pasarīraṃ sussitvā. ¹⁰ C^s nipajji.
¹¹ Bā add pi. ¹² Bā -nnaṃ. ¹³ Bā pucchamānassa gadrabhi. ¹⁴ Bā ahan.
¹⁵ Bā taṃ ānetvā dassāmi. ¹⁶ Bā vātakka-. ¹⁷ Bā nhā-. ¹⁸ Bā āgamana-.
¹⁹ Bā omit taṃ. ²⁰ Bā nihārā, Bī niharā. ²¹ Bā marissati. ²² Bā dassāmiti.
²³ Bā nhāyitvā. ²⁴ Bā add thatvā. ²⁵ Bī vicarāṇa-, Bā gocarattāya. ²⁶ Bī
 visajjissati, Bā vissajjissanti. ²⁷ Bā visajjitvā. ²⁸ Bī paṭicchinnō? Bā paṭipanne.
²⁹ Bā -kā. ³⁰ Bā vātakka-. ³¹ Bī vissajjesuṃ, Bā visajjesuṃ. ³² Ck Bī -bhi,
 Bā -bhīṃ. ³³ Ck tasmiṃ thāne, the latter word being scratched out, Bī omits
 tasmiṃ. ³⁴ C^s -no. ³⁵ Bī guruṃ. ³⁶ Bā katvā. ³⁷ -kkhane. ³⁸ Bā yevassa.
³⁹ Bī -yissati, Bā -hārisatīti. ⁴⁰ Bā haṇu-. ⁴¹ Bī danda-, Bā dandha-. ⁴²
 Bī bhijjamānaṃ, Bā bhijjamāna. ⁴³ Bā kālo. ⁴⁴ Bī vātakka- corr. to vātagg-,
 Bā add pi.

ti lajjito tato va¹ palāyi. Sā vipphaṇṇasārī² hutvā tatth' eva patitvā socamānā nipajji³. Atha naṃ putto upasaṅkamitvā pucchanto pathamaṃ gātham āha:

1. Yenāsi kisiyā paṇḍu yena bhattaṃ na ruccati⁴
5 ayaṃ so āgato tāto, kasmā dāni palāyasīti⁵. 46.

Tattha yenā⁶ 'ti tasmiṃ paṭibaddhacittatāya yena kāraṇabhūtena.

Puttassa vacanaṃ sutvā gadrabhī dutiyaṃ gātham āha:

2. Sace⁷ panādikena⁸ eva santhavo⁹ nāma jāyati⁹
yaso hāyati itthinaṃ¹⁰, tasmā tāta palāy' ahan ti¹¹. 47.
10 Tattha ādikenevā¹² 'ti ādito vā¹³ pathamaṃ ñeva¹⁴, santhavo ti methunadhammasampayogavasena¹⁵ mittasanthavo, yaso hāyati itthinaṃ¹⁰ ti tāta itthinaṃ¹⁰ hi garuṃ¹⁶ akatvā ādito va¹⁷ santhavaṃ kurumānānaṃ yaso hāyati issariyaṃ gabbitabhāvo¹⁸ parihāyatīti.

Evam sā itthinaṃ¹⁹ sabhāvaṃ²⁰ puttassa kathesi.

- 15 Tatiyaṃ gātham pana Satthā abhisambuddho hutvā āha:
Yasassinam kule jātāṃ āgataṃ yā na icchati
socati cirarattāya Vātaggam iva Kundalīti²¹. 48.

Tattha yasassinan ti yasaṃpannaṃ, yā na icchatīti yā itthi²² ta-thārūpaṃ²³ purisaṃ na icchati, cirarattāyā ti cirarattaṃ dīghamaddhānaṃ
20 ti attho.

Satthā imaṃ atītaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-modhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko²⁵ sotāpatti-phale patitṭhabhi) „Tadā gadrabhī²⁶ sā itthi ahoṣi, Vātaggasindhavo pana aham evā“ 'ti. Vātaggasindhavajātakam²⁷.

¹ C^s lajji tatheva, Bⁱ lajjito tato, B^d lajjito tato ca. ² C^k -rino, Bⁱ -ri, B^d -ti-sāri. ³ B^d nipp-. ⁴ Bⁱ viracati. ⁵ C^k B^d -titi. ⁶ B^d yenāsi. ⁷ Bⁱ nākho, B^d nakho. ⁸ C^k satthavo, Bⁱ satthavo, B^d sindhavo. ⁹ Bⁱ -te. ¹⁰ B^d itthi-. ¹¹ B^d palāyitanti. ¹² B^d -kena vā. ¹³ C^s adds na. ¹⁴ C^s -maññeva, B^d pathamaṃ eva. ¹⁵ B^d -saṃyoga-. ¹⁶ B^d garukaṃ. ¹⁷ Bⁱ yeva. ¹⁸ B^d labhita-bhāvo. ¹⁹ B^d itthi-. ²⁰ B^d -vo taṃ. ²¹ C^k kundālīti, C^s kuṇḍalīti, Bⁱ bhaddalīti, B^d gadrabhīti. ²² B^d itthi. ²³ C^k yathārūpaṃ. ²⁴ B^d dhammadesa-nam. ²⁵ C^s kuṭi-. ²⁶ B^d bhi. ²⁷ B^d add chaṭhamam.

7. Kakkatajātaka.

Siṅgī migo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-
taram itthim ārabha kathesi. Sāvattiyam kir' eko kuṭumbiko¹
attano bhariyam gahetvā uddhārasāadhanatthāya² janapadam gantvā
uddhāram³ sādhetvā⁴ āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Bhariyā⁵
pan' assa abhirupā pāsādikā⁶. Corajeṭṭhako tassāpi⁷ sinehena kuṭum-
bikaṃ¹ māretum ārabhi. Sā pana itthi⁷ silavatī⁸ ācārasampannā pa-
tidevatā⁹, sā corajeṭṭhakassa pādesu patitvā¹⁰ „sāmi¹¹ sace mayi
sinehena¹² mayham sāmikaṃ māressasi¹³ aham pi¹⁴ visam vā khāditvā¹⁵
nāsāvātaṃ sannirumbhitvā¹⁶ marissāmi, tayā pana saddhim na gacchis-
sāmi¹⁷, mā me akāraṇā¹⁸ sāmikaṃ mārehīti“ yācitvā tam vissajjāpesi.
Te ubho pi sotthinā Sāvattim patvā Jetavanapiṭṭhivihārena gacchantā
„vihāram pavisitvā Satthāraṃ vanditvā gamissāmā“¹⁹ 'ti¹⁹ gandhakuṭi-
pariveṇaṃ gantvā²⁰ vanditvā ekamantaṃ nisīdīmsu. Te Satthārā „ka-
ham gat' atthā²¹“ 'ti puṭṭhā „uddhārasāadhanatthāya²²“ 'ti āhamṃsu,
„antarāmagge pana ārogena²³ āgat' atthā“ 'ti vutte kuṭumbiko²⁴ āha:
„antarāmagge no bhante corā gaṇhimsu, tatr' esā²⁵ maṃ māriyamā-
naṃ corajeṭṭhakaṃ yācitvā mocesi²⁶, imaṃ nissāya²⁷ jīvitam laddham“
ti. Satthā „upāsaka idāni tāv' etāya²⁸ tuyham jīvitam²⁹ dinnam³⁰,
pubbe³¹ paṇḍitānam pi adāsīti³²“ tena yācito atitāṃ āhari:
90

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Hi-
mavante mahā udakarahado, tattha mahā suvaṇṇakakkatako
ahosi, so tassa nivāsabhāvena³³ kuliradaho³⁴ ti paññāyittha.
Kakkatako mahā ahosi khalamaṇḍalappamāṇo³⁵, hatthi³⁶
gahetvā vadhetvā³⁷ khādāti, hatthi³⁸ tassa bhayena³⁹ otaritvā⁴⁰
25

¹ C^s kuṭi-. ² Bⁱ uddhāram sodhan-, B^d uddharam sodhan-. ³ Bⁱ uddharam. ⁴ B^d so-. ⁵ B^d add dassaniyā. ⁶ Bⁱ tasmī, B^d tassā. ⁷ B^d itthi. ⁸ C^k B^d -ti. ⁹ B^d add hutvā. ¹⁰ B^d nippattitvā. ¹¹ B^d add corajeṭṭhaka. ¹² B^d sineho atthi mā. ¹³ Bⁱ māreheti, B^d mārehi, B^d add sace māresi. ¹⁴ omit pi. ¹⁵ B^d khāditvā vā. ¹⁶ read-tvā vā? Bⁱ sannirajjitvā, B^d -rujjitvā. ¹⁷ B^d gami-. ¹⁸ B^d -ṇena. ¹⁹ B^d satthāraṃ vandissāmā ti. ²⁰ B^d add satthāraṃ. ²¹ B^d gatattā upāsikā. ²² Bⁱ uddhāram sodha-, B^d uddhānaṃ sodha-. ²³ C^k ārogena, Bⁱ arogena, B^d āroge corr. to aroge. ²⁴ C^s kuṭi-. ²⁵ B^d tattha sā. ²⁶ C^k mocchi. ²⁷ Bⁱ adds mayā. ²⁸ B^d na idāneva tāya evaṃ. ²⁹ Bⁱ jīvitadānaṃ, B^d jīvitamādanānaṃ. ³⁰ Bⁱ omits dinnam. ³¹ B^d add pi. ³² B^d pi jīvitam adāsi yevā ti. ³³ Bⁱ ni-vāsanassa bhāvena, B^d nivāsanabhāvena. ³⁴ C^k kuṭi-, B^d kulī-. ³⁵ Bⁱ -ṇam, B^d -ṇā. ³⁶ C^s B^d hatthi. ³⁷ so C^k; B^d omit vadhetvā. ³⁸ C^s hatthi, B^d -iyo. ³⁹ B^d add tattha.

gocaraṃ gaṇhituṃ na sakkonti¹. Tadā Bodhisatto kulīra-
 daham² upanissāya vasamānam hatthiyūthajetṭhakahatthim³
 paṭicca kaṇeruyā⁴ kucchismiṃ⁵ paṭisandhim gaṇhi. Ath' assa
 mātā „gabbhaṃ rakkhissāmīti“⁶ aññaṃ pabbatapadesaṃ gantvā
 5 gabbhaṃ rakkhitvā puttaṃ vijāyi. So⁷ anukkamena viññūtaṃ⁸
 patto mahāsarīro thāmasampanno sobhaggappatto añjanapab-
 bato viya ahoṣi. So ekāya kaṇeruyā⁹ saddhim saṃvāsam
 kappetvā „kakkāṭakaṃ gaṇhissāmīti“¹⁰ attano bhariyaṃ ca
 mātaraṃ ca ādāya taṃ hatthiyūthaṃ upasaṃkamitvā pitaraṃ
 10 passitvā „tāta ahaṃ kakkāṭakaṃ gaṇhissāmīti“ āha. Atha
 naṃ pitā „na sakkhissasi tāta“¹¹ 'ti vāretvā¹² punappuna¹³
 vadantaṃ eva¹⁴ „jānissasīti“ āha. So kulīradaham¹⁵ upanis-
 sāya vasante¹⁶ sabbavāraṇe sannipādetvā sabbehi saddhim da-
 hasamīpaṃ gantvā „kiṃ so kakkāṭako otaṇapakāle gaṇhati
 15 udāhu gocaraṃ gaṇhanakāle udāhu uttarapakāle“ ti pucchitvā¹⁷
 „uttarapakāle“ ti sutvā „tena hi tumhe kulīradaham¹⁸ otaṇitvā
 yāvadatthaṃ gocaraṃ gaṇhitvā¹⁹ paṭhamam uttaratha, ahaṃ
 pacchato gamissāmīti“²⁰ āha. Vāraṇā tathā karimsu. Kulīro²¹
 pacchā²² uttarantaṃ Bodhisattaṃ mahāsaṇḍāsena kammāro²³
 20 lohasalākaṃ²⁴ viya aḷavasena²⁵ pāde dāhaṃ gaṇhi. Kaṇeru²⁶
 Bodhisattaṃ avijahitvā samīpe yeva²⁷ atṭhāsi. Bodhisatto
 ākaḍḍhanto²⁸ kulīraṃ²⁹ cāletuṃ nāsakkhi. Kulīro³⁰ pana taṃ
 ākaḍḍhanto³¹ attano abhimukhaṃ karoti. So maraṇabhaya-
 tājito baddharāvaṃ³² ravi. Sabbavāraṇā³³ maraṇabhayaabhīta³⁴
 25 kuñcanādaṃ³⁵ katvā muttakarisaṃ cājamānā palāyimsu. Ka-
 neru³⁶ pi 'ssa saṇḥātum³⁷ asakkonti³⁸ palāyituṃ ārabhi³⁹. Atha

¹ B² asakkonto, B⁴ asakkonti. ² Oks kulī-, B² kulī-, B⁴ kulī-. ³ B² -jetṭhakam.
⁴ B² karetuhiyā, B⁴ karekuyā. ⁵ B² -imhi. ⁶ C² -māti ⁷ C² omit so. ⁸ B²
 -tam. ⁹ C² kā-, B⁴ karepuya. ¹⁰ B² uggaṇhissāmīti, B⁴ ukkaṇh-. ¹¹ B²
 puttā. ¹² B² vāreti. ¹³ B² -nnaṃ. ¹⁴ B² vadantitvaññeva, B⁴ vadantaṃitvañ-
 ñeva. ¹⁵ C² kulī-, B⁴ kulī-. ¹⁶ C² -tā, B² -to. ¹⁷ B² pucchi. ¹⁸ B² ga-
 hetvā. ¹⁹ B² bhāvissāmīti. ²⁰ B² pacchato. ²¹ B² kammāra. ²² B² lohapa-
 ṭalakaṃ, B⁴ -salakaṃ. ²³ C² āla- corr. to ala-, B² dīvaladvayena. ²⁴ B² kā-
 reṇukā. ²⁵ C² va. ²⁶ C² B² ākaḍḍhanto. ²⁷ C² kulī-, B² -kuḷi-, B⁴ -kuli. ²⁸
 B² bandharavaṃ. ²⁹ B² sabbe-. ³⁰ B² -tājita. ³¹ B² koñca-. ³² B² san-
 dhāretuṃ. ³³ B² -ti. ³⁴ B² ārabhi.

naṃ so attano baddhabhāvaṃ¹ nāpetvā² tassā apalāyanatthaṃ
paṭhamam gātham āha:

1. Siṅgī³ migo āyatacakkhunetto⁴
atṭhittaco⁵ vārisayo alomo,
tenābhibhūto kapaṇam rudāmi,
mā heva maṃ pāṇasamaṃ jaheyyā ti. 49.

5

Tattha siṅgī³ migo ti siṅgī suvaṇṇavaṇṇo⁶ migo dvīhi aḷehi siṅgakic-
caṃ sādhetehi yuttatāya siṅgīti⁷ attho, migo ti pana sabbasaṅgāhikavasena⁸
idha kuḷīro⁹ vutto, āyatacakkhunetto¹⁰ ti¹¹ dassanaṭṭhena cakkhunayanaṭ-
ṭhena nettam. āyatāni cakkhusaṃkhātāni nettāni a-sā ti āyatacakkhunetto dī- 10
ghakkhīti attho, atṭhim ev' assa tarakīcaṃ sādhetīti atṭhittaco¹², tenābhi-
bhūto ti tena¹³ migena abhibhūto ajjhotthaṭṭo¹⁴ niccalaṃ¹⁵ gaḥito hutvā, ka-
paṇam rudāmīti kārūṇāppatto¹⁶ hutvā rodāmi¹⁷ viravāmi, mā heva maṃ¹⁸
ti maṃ evarūpaṃ vyasanam pattam¹⁹ attano pāṇasamaṃ piyasāmikaṃ tvaṃ mā
heva jahi²⁰. 15

Atha sā kaṇeru²¹ nivattitvā²² taṃ assāsayaṃānā dutiyaṃ
gātham āha:

2. Ayya na taṃ jahissāmi kuṇjara²³ saṭṭhihāyana²⁴,
pathavyā²⁵ cāturantāya suppiyo hosi me tuvaṃ ti. 50.

Tattha saṭṭhihāyana²⁶ ti jātiyā saṭṭhivassakālasmiṃ²⁷ hi kuṇjarā thā- 20
mena parihāyanti, sā ahaṃ evaṃ thāmahīnaṃ²⁸ imam vyasanam pattam²⁴ na
taṃ³⁰ jahissāmi³¹, mē bhāyi, imissā³² hi³³ catūsu³⁴ disāsu samuddam pa-
tvā tṭhitāya cāturantāya pathaviyā³⁵ tvaṃ mayhaṃ suṭṭhu piyo ti.

Atha naṃ santhambhetvā³⁶ „ayya idāni taṃ kuḷīrena³⁷
saddhiṃ thokaṃ kathāsallāpaṃ labhamānā vissajjāpessāmīti³⁸“ 25
vatvā kuḷīraṃ³⁷ yācamānā tatiyaṃ gātham āha:

1 Bīd bandha-. 2 Bīd paṇṇā-. 3 Bīd siṅga. 4 Bīd āyati-. 5 Bīd atṭhittaco. 6 Ck
siṅgisuvaṇṇavaṇṇo, Ck siṅgisuvaṇṇavaṇṇa. Bīd siṅgasuvaṇṇavaṇṇā, Bīd suvaṇṇa-
vaṇṇo, omitting siṅga. 7 Bīd siṅgan ti. 8 Bīd sabbapāṇasaṅgahakavase, Bīd sabba-
pāṇasaṅgāhatavasena. 9 Ck kuḷī-, Ck kuḷīroti, Bīd kuḷīroti. 10 Bīd āyati-. 11 Bīd
add ettha. 12 Bīd atṭhittaco. 13 Bīd teneva. 14 Bīd ajjhottharato, Bīd ajjhottharato.
15 Bīd -lo. 16 Ck -ṇāpa-. 17 Bīd ru-. 18 Cks hevan. 19 Bīd byasanappattam.
20 Bīd jahāmi, Bīd jahā ti. 21 Bīd kareṇukā. 22 Bīd nivatte-. 23 Bīd kuṇjaraṃ.
24 Bīd saṭṭhihāyanaṃ, Bīd saṭṭhihāyanaṃ. 25 Bīd -byā. 26 Bīd -nan. 27 Bīd sa-
ṭṭhivassikā-. 28 Bīd thāmehi sampannaṃ, Bīd thāmena hi sampannaṃ. 29 Bīd
idam byasanappattam, Bīd imam byasanappattam. 30 Bīd omit tam. 31 Bīd -mīti.
32 atha sā kaṇeru - - - imissā wanting in Ck. 33 Bīd ti. 34 Cks Bīd catusu. 35
Bīd path-. 36 Cks santhamhi, Bīd saṅṭhapetvā, Bīd saṅṭhambhetvā? 37 Bīd kuḷī-
38 Bīd visa-.

s. Ye kulirā¹ samuddasmiṃ Gaṅgāya Nammadāya ca²
tesaṃ tvaṃ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patin ti³. 51.

Tass' attho: ye samudde vā Gaṅgāya vā nadiyā Nammadāya vā nadiyā kulirā⁴ sabbesaṃ vaṇṇasampattiyaṃ ca mahantattena⁵ ca tvaṃ eva seṭṭho⁶, tena
5 taṃ⁷ yācāmi, mayhaṃ rodamaṇāya sāmikaṃ muñcā 'ti.

Kulīro⁸ tassā kathayamānāya⁹ itthisadde nimittaṃ gahetvā
akampitamānaso¹⁰ hutvā vāraṇassa pādato aḷe¹¹ viniveṭhento
„ayaṃ¹² vissatṭho¹³ idaṃ nāma karissatīti¹⁴“ na¹⁵ kiñci aññāsi.
Atha naṃ vāraṇo pādaṃ ukkhipitvā piṭṭhiṃ¹⁶ akkami, tāvad
10 eva aṭṭhīni bhijjimsu¹⁷. Vāraṇo tuṭṭharāvaṃ¹⁸ ravi. Sabba-
vāraṇā¹⁹ sannipatitvā kuliraṃ²⁰ niharitvā mahātale ṭhapetvā
maddantā cunṇam²¹ akaṃsu. Tassa dve aḷa sarīrato bhijji-
tvā ekamante patimsu. So ca kuliradaho⁸ Gaṅgāya ekāband-
dho²² Gaṅgāya²³ pūraṇakāle²¹ Gaṅgodakena pūrati, uduke
15 maṇḍibhavante²⁵ dahato udakaṃ Gaṅgaṃ otari²⁶. Atha dve
pi te aḷa uppatitvā²⁷ Gaṅgāya pavuyhimsu²⁸, tesu eko sa-
muddaṃ²⁹ pāvisi, ekaṃ dasabhātikarājāno³⁰ uduke kilamānā
labhitvā Anakaṃ³¹ nāma mutiṅgaṃ³² akaṃsu, samuddaṃ³³ pa-
viṭṭhaṃ pana asurā gahetvā Ālambaraṃ nāma bheriṃ kāresuṃ.
20 Te aparabhāge Sakkena³⁴ saṅgāme³⁵ parājitaṃ taṃ chaḍḍetvā³⁶
palāyimsu. Atha naṃ Sakko attano atthāya gaṇhāpesi, „Ālam-
baramegho viya thanantīti³⁷“ taṃ sandhāya vadanti.

Satthā imaṃ dhammaḍesaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pi³⁸ jayampatikā sotāpattihhale

¹ Bīd kuli-. ² Bīd gaṅgāya vā yamunā ca, Bīd gaṅgāya yamunāya ca. ³ Cks pa-
tīti. ⁴ Cks kulī-, Bīd gaṅgāya vā yamunāya vā kuli-. ⁵ Bīd mahantena. ⁶ Bīd
add uttamo. ⁷ C tvaṃ. ⁸ Cks kulī-, Bīd kuli-. ⁹ Bīd kathi-. ¹⁰ Bīd ākaḍhi-
yamānaso, Bīd ākaḍhi-. ¹¹ Cks aḷehi. ¹² Ck alaṃ, C alaṃ corr. to alaṃ. ¹³
Bīd viṣeṭho. ¹⁴ Cks -ssasīti, Bīd -ssāmiti. ¹⁵ Ck omits na. ¹⁶ Bīd piṭhiyaṃ.
¹⁷ Bīd adds atha. ¹⁸ Bīd tuṭṭharavaṃ. ¹⁹ Bīd sabbe. ²⁰ Cks kulī-, Bīd kulī-,
Bīd kuli-. ²¹ Bīd cunṇavicunṇam. ²² Bīd ekābandho, Bīd ekobandho. ²³ C omits
gaṅgāya. ²⁴ C Bīd purāṇa-. ²⁵ Bīd maṇḍibhūte. ²⁶ Bīd gaṅgāya otarati. ²⁷
Bīd uppalavitvā. ²⁸ C vuyhimsu, Bīd vuyhisu. ²⁹ Bīd -dde. ³⁰ C -tu-. ³¹
Bīd ālaka, Bīd ālamkāraṃ. ³² Bīd mudiṅgaṃ, Bīd muddiṅgaṃ. ³³ Bīd -dda. ³⁴ C
sakkotaṃ. ³⁵ Bīd mā. ³⁶ Ck chaḍḍetvā, Bīd chaṭṭetvā, Bīd chaṭetvā. ³⁷ Bīd
thanatīti. ³⁸ Bīd omit i.

patitṭṭhahimsu) „Tadā kaṇeru¹ ayaṃ upāsikā ahoṣi², vāraṇo pana ahaṃ
aham evā“³ ti. Kakkatajātāṃ³.

8. Ārāmadūsajātaka.

Yo ve sabbasametānaṃ ti. Idam Satthā Dakkhiṇāgiri-
janapade⁴ aññataraṃ uyyānapālaputtam ārabba kathesi. Satthā 5
kira vutthavasso⁵ Jetavanā nikkhamitvā Dakkhiṇāgiri janapade⁴ cārikaṃ
cari. Ath' eko upāsako Buddha-pamukhaṃ saṃghaṃ⁶ nimantetvā
uyyāne nisidāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā „ayyā⁷ uyyānacāri-
kaṃ⁸ caritukāmā iminā uyyānapālena saddhiṃ carantū“⁹ ti vatvā „ay-
yānaṃ phalāphalāni dadeyyāsīti“ uyyānapālaṃ āṇāpesi. Bhikkhū 10
caramānā ekaṃ chiddaṭṭhānaṃ⁹ disvā „imaṃ ṭhānaṃ chiddaṃ¹⁰ avirūl-
harukkhaṃ¹¹, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti pucchiṃsu. Atha nesam uy-
yānapālo ācikkhi: „eko kira uyyānapālaputto uparopakesu udakaṃ
āsiṇcanto 'mūlappamāṇena¹² āsiṇcissāmīti' uppāṭetvā mūlappamāṇena
udakaṃ āsiṇci, tena taṃ ṭhānaṃ chiddaṃ jātaṃ“ ti. Bhikkhū Satthu 15
santikaṃ āgantvā tam¹³ atthaṃ ārocesuṃ. Satthā „na bhikkhave
idān' eva pubbe pi so kumārako ārāmadūsako yevā“¹⁴ ti vatvā atī-
taṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Vissaseṇe¹⁴ nāma¹⁵ rajjaṃ kā-
rente¹⁶ ussave ghuṭṭhe¹⁷ uyyānapālo „ussavaṃ kilissāmīti“ uy- 20
yānavāsino makkate āha: „idaṃ uyyānaṃ tumhākaṃ bahūpa-
kāraṃ, ahaṃ sattāhaṃ ussavaṃ kilissāmi, tumhe sattame di-
vase uparopakesu udakaṃ āsiṇcathā“¹⁸ ti āha. Te „sādhū“¹⁹ ti
sampaṭicchimsu. So tesam cammaghaṭake datvā pakkāmi.
Makkaṭā udakaṃ siṇcitvā¹⁸ uparopakesu āsiṇciṃsu. Atha te¹⁹ 25
makkaṭajetṭhako āha: „āgametha tāva, udakaṃ nāma sabba-
kālaṃ dullabhaṃ, taṃ rakkhitaṃ²⁰, uparopake uppāṭetvā

¹ Bīd kāreṇukā. ² Bīd omīti ahoṣi. ³ C° kakkataka-, Bī kaṇṇata-, Bīd add
sattamaṃ. ⁴ C° Bīd -pa-. ⁵ C° vuttavasse, Bīd vutthavasso. ⁶ Bīd bhikkhu-
saṃghaṃ. ⁷ C° ayya. ⁸ Bīd uyyāne-. ⁹ Bī chindanaṭṭhānaṃ, Bīd chindaṭṭhānaṃ.
¹⁰ Bī chinda, Bīd chinnaṃ. ¹¹ C° virājarukkhaṃ, Bī ruḥhaṃ avirakkhi. ¹²
C° mūlapa-. ¹³ Bīd etam. ¹⁴ C° vissaseno, Bīd visaseno. ¹⁵ C° Bīd add rājā.
¹⁶ Bīd -to. ¹⁷ C° ghuṭṭe, C° ghuṭṭe corr. to ghuṭṭhe, Bī saṃghuṭṭhe, Bīd saṃ-
ṅghuṭṭhe. ¹⁸ Bī āsiṇcantaṃ, Bīd āsiṇcitvā. ¹⁹ Bīd ne. ²⁰ Bīd tattha.

mūlappamāṇaṃ ṇatvā dīghamūlakesu bahum¹ rassamūlakesu
 appaṃ udakaṃ āsiñcituṃ² vaṭṭatīti³. Te „sādhū“⁴ 'ti vatvā⁵
 ekacce uparopake uppāṭetvā gacchanti ekacce te⁶ ropetvā
 udakaṃ siñcanti. Tasmim kāle Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ
 5 ekassa kulassa putto ahosi. So kenacid eva karaṇiyena
 uyyānaṃ gantvā te makkaṭake⁷ tathā karonte disvā „ko tumhe
 evaṃ kāretīti“⁸ pucchitvā „vānarajetṭhako“⁹ ti vutte „jetṭha-
 kassa¹⁰ tāva vo ayaṃ paññā¹¹, tumhākaṃ kidisī¹² bhavissatīti¹³,
 tam¹⁴ atthaṃ pakāsento paṭhamāṃ¹⁵ gāthā āha:

- 10 1. Yo ve sabbasametānaṃ ahuvā seṭṭhasammato
 tassāyaṃ¹⁶ edisī¹⁷ paññā, kim eva itarā pajā ti. 52.

Tattha sabbasametānaṃ ti imesaṃ sabbesaṃ¹⁸ pi samāgatānaṃ¹⁹
 ahuvā ti ahosi, kim eva itarā pajā ti yā itarā etesu lāmikā²⁰ pajā kidisā
 nu kho tassāyaṃ²¹ paññā ti.

- 15 Tassa kathaṃ sutvā vānarā dutiyaṃ gāthā āhaṃsu:
 2. Evam eva tuvaṃ brahme anaññāya vinindasi,
 kathaṃ hi mūlaṃ adisvā²² rukkhāṃ jaññā patiṭṭhitan ti. 53.

Tattha brahme ti ālapanamattaṃ, ayaṃ pan' ettha saṃkhepattho: tvaṃ
 bho purisa karaṇākaraṇaṃ ajānitvā evam evaṃ²³ amhe vinindasi, rukkhāṃ²⁴
 20 nāma gambhīrapatiṭṭhito²⁵ vā esa na vā ti mūlena²⁶ anuppāṭetvā kathaṃ nā-
 tuṃ²⁷ sakkā, tena mayaṃ uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṃ āsiñcāmā²⁸ 'ti.

Tam sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gāthā āha:

3. Nāhaṃ tumhe vinindāmi ye c' aññe²⁹ vānarā vane,
 Vissaseno va gārayho yass' atthā rukkhharopakā ti. 54.

- 25 Tattha Vissaseno va gārayho ti Bārāṇasirājā³⁰ Vissaseno yev' ettha³¹
 garahitabbo, yassatthā rukkhharopakā ti yass' atthāya tumhādisā rukkha-
 ropakā jātā ti

¹ C^s B^d bahu. ² B^d siñci-. ³ B^d sampaṭicchitvā, Bⁱ adds va. ⁴ B^d omit te.
⁵ B^d -ṭe. ⁶ C^s karotīti, B^d kena tumhehi evaṃ kāritanti. ⁷ B^d vanaraje-.
⁸ B^d appapañño. ⁹ B^d -kaṃ pana kidisaṃ. ¹⁰ C^s -ssasīti. ¹¹ Bⁱ etaṃ, B^d
 ekam. ¹² B^d imaṃ. ¹³ C^s nass-. ¹⁴ C^s idisī, B^d edisā. ¹⁵ C^s omits sabbe-
 sam. ¹⁶ B^d samāpajātinaṃ. ¹⁷ C^s lāmakā, Bⁱ lāmaka, B^d lāmake. ¹⁸ C^s tas-
 māyaṃ, Bⁱ tassa, B^d tassā. ¹⁹ C^s B^d add na. ²⁰ B^d eva. ²¹ B^d rukkho.
²² B^d -re-. ²³ B^d mūlaṃ. ²⁴ C^s nātaṃ, B^d nāṇuṃ. ²⁵ Bⁱ ye vetta, B^d ye
 caññe tattha. ²⁶ C^s -sī-. ²⁷ Bⁱ yo etta ettha, B^d yeva ettha.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā vānarajeṭṭhako āramadūsakakumāro ahosi, paṇḍitapuriso pana
aham evā“ 'ti. Āramadūsakajātakam¹.

9. Sujātajāta.

Na hi vaṇṇena sampannā ti. Idam Satthā Jetavane 5
viharanto Anāthapiṇḍikassa sunisaṃ² Dhanañjayasetṭhiddhitarāṃ Visā-
khāya kaniṭṭhabhaginīṃ Sujātaṃ ārabba kathesi. Sā kira mahan-
tena yasena Anāthapiṇḍikassa gharaṃ pūrayamānā pāvisi, „mahāku-
lassa dhītā ahan“ ti pana³ mānatthaddhā ahosi kodhanā caṇḍā⁴
pharusā, sassusurasasāmikavattāni na karoti, gehajanaṃ tājantī⁵ 10
paharanti⁶ carati⁷. Ath' ekadivasam Satthā pañcabhikkhusatapari-
vuto⁸ Anāthapiṇḍikassa geham gantvā nisīdi. Mahāsetṭhi⁹ dhammam
suṇanto¹⁰ Bhagavantaṃ upanisiḍi¹¹. Tasmiṃ khaṇe Sujātā dāsakamma-
karehi saddhiṃ kalahaṃ karoti. Satthā dhammakathaṃ tṭhapetvā
„kiṃ saddo eso“ ti āha. „Esā¹² bhante kulasuṇhā agāravā, n' ev'¹³ 15
assā¹³ sassusurasasāmikavattaṃ atthi¹⁴ na dānaṃ na silaṃ, assaddhā
appasannā ahorattaṃ¹⁵ kalahaṃ kurumānā vicaratīti“. „Tena hi¹⁶
pakkosathā“ 'ti. Sā āgantvā¹⁷ vanditvā ekamantaṃ atṭhāsī. Atha
naṃ Satthā „satt' imā Sujāte purisassa bhariyā, tāsāṃ¹⁸ tvaṃ katarā“
ti pucchi. „Bhante, nāhaṃ taṃ¹⁹ saṃkhittena kathitassa atthaṃ 20
jānāmi, vitthārena me kathethā“ 'ti. Satthā „tena hi ohitasotā suṇā-
hīti“ vatvā imā gāthā abhāsī:

Paduṭṭhacittā ahitānukampinī
aṇṇesu rattā atimaṇṇate patim
dhanena kīṭassa vadhāya ussukā,

25

yā evarūpā purisassa bhariyā
„vadhakā²⁰ ca²¹ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yaṃ itthiyā vindati sāmiko dhanam
sippaṃ vaṇṇjaṃ ca kaṣiṃ adhiṭṭhaham²²

¹ B^{id} add aṭhamam. ² C^k suni-, B^{id} suṇam. ³ B^{id} omit pana. ⁴ C^k caṇḍa, B^{id} caṇḍi. ⁵ C^k tājanti, C^s tajja, B^{id} tājanti. ⁶ C^s -ti, Bⁱ -tīti, B^d -ti. ⁷ Bⁱ omits carati, B^d vivadanti. ⁸ C^s B^{id} pañcahi bhikkhusatehi parivuto. ⁹ B^{id} add pi. ¹⁰ Bⁱ adds va. ¹¹ B^{id} upasaṅkamitvā vanditvā nisīdi. ¹² B^{id} ekā. ¹³ Bⁱ agārassa majhe vasamānā. ¹⁴ Bⁱ natthi, B^d na atthi. ¹⁵ Bⁱ -ttim, B^d -ttim corr. to -ttam. ¹⁶ Bⁱ adds nam. ¹⁷ Bⁱ ti āha pakkosāpetvā āgantvā, B^d ti sāpetvā āgantvā. ¹⁸ C^k tāsā, Bⁱ tāsū. ¹⁹ C^k na, Bⁱ saṃ, B^d omits taṃ. ²⁰ C^s ayyā, Bⁱ vadhata. ²¹ Bⁱ omits ca. ²² C^k -hiṃ, Bⁱ adhiṭṭhakaṃ, B^d adhiṭṭhaham.

- appam pi tasmā¹ apahātum icchati²,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„cori³ ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Akammakāmā⁵ alasā⁶ mahagghasā⁷
5 pharusā ca caṇḍī ca duruttavādini⁸
upaṭṭhāyikānaṃ⁹ abhibhuyya vattati¹⁰,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„ayyā ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati¹¹.
Yā sabbadā hoti hitānukampinī
10 mātā va puttaṃ¹² anurakkhate¹³ patiṃ¹⁴
tato dhanāṃ sambhatam assa rakkhati,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„mātā¹⁵ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yathāpi jeṭṭhā¹⁶ bhaginī kaniṭṭhakā¹⁷
15 sagāravā hoti sakamhi sāmike
hirīmanā bhattuvasānuvattinī¹⁸,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„bhaginī ca bhariyā¹⁹“ ti ca sā pavuccati.
Yā c' idha²⁰ disvāna patiṃ pamoditā
20 sakhī sakhāraṃ va cīrassa²¹ āgataṃ
kolīniyā²² silavatī patibbatā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„sakhī ca²³ bhariyā“ ti ca sā pavuccati²⁴.
Akkutṭhasantā²⁵ vadhadaṇḍatajjitā
25 aduṭṭhacittā patino titikkhati
akkodhanā²⁶ bhattuvasānuvattinī²⁷,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„dāsī²⁸ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.

¹ Bīd tassa. ² Ck-tu, Bīd pahātumicchati. ³ Bī teri, Bī cori. ⁴ Bīd omit ca. ⁵ Ck okkāmākāmā corr. to akāmākāmā, Bī akammaṃkāmā, Bīd akammakā. ⁶ Ck alāsā, Bīd alasā. ⁷ Ck maggasā. ⁸ Bī durattavādini, Ck durannavādini. ⁹ Ck uṭṭhā-, Bī upajhānakāni, Bīd upaṭṭhāyikānaṃ. ¹⁰ Bīd pavattini. ¹¹ the second and third verses (yāṃ ithiyā --- akammakāmā ---) are wanting in C. ¹² Bīd mātā puttaṃ va. ¹³ C anupekkhate, Bī anurukkhate, Bīd -rakkhite. ¹⁴ Bīd pati. ¹⁵ C sacī, wanting in Bī. ¹⁶ Bīd jeṭṭhā. ¹⁷ Ck kaniṭṭhā, Bīd kaniṭṭhakā. ¹⁸ Ck -ni, Bīd bhattavasānuvattani. ¹⁹ Bīd kaniṭṭhabhariyā, wanting in Bī. ²⁰ Bīd cidha. ²¹ Bī cīrassaṃ, Bīd cīrassa. ²² Ck kolī-, Bīd koleyyakā. ²³ Ck ma, Bī va. ²⁴ the fifth and sixth verses are wanting in Bī. ²⁵ Bīd akuddha-, Bīd akundhā-. ²⁶ Bī sako-, Bīd ako-. ²⁷ Bī satta --- ni, Bīd bhatta-. ²⁸ Bīd dāsī, wanting in Bī.

Imā kho Sujāte purisassa satta bhariyā. Tāsu vadhakasamā
corisamā ayyasamā ti imā tisso niraye nibbattanti, itarā catasso
Nimmānarati-devaloke¹.

Yā c' idha² bhariyā vadhakā ti vuccati³

corīti ayirā⁴ ti ca sā pavuccati,

5

dussilarūpā pharusā anādarā⁵

kāyassa bhedā nirayam vajanti tā.

Yā c' idha² mātā bhaginī sakhī ca

dāsīti⁶ bhariyā ti ca sā pavuccati,

sīle tñitattā cirarattasamvutā

10

kāyassa bhedā sugatim vajanti tā.

Evam Satthari imā⁷ satta bhariyā⁸ dassente⁹ yeva Sujātā sotā-
pattiphale patitthāhi, tato¹⁰ „tvam imāsam sattannaṃ bhariyānaṃ ka-
tarā“ ti vutte „dāsīsamā¹¹ ahaṃ bhante“ ti vatvā Tathāgataṃ van-
ditvā khamāpesi. Iti Satthā Sujātāṃ gharasuṇhaṃ ekovāden' eva¹² 15
dametvā katabhattakicco Jetavanaṃ gantvā bhikkhusaṃghena¹³ vatte
dassite gandhakuṭṭim pāvisi. Dhammasabbhāyam pi kho bhikkhū Sat-
thu guṇakathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso ekovāden' eva Satthā Sujā-
tāṃ gharasuṇhaṃ dametvā sotāpattiphale patitthāpesīti“. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti 20
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi
mayā Sujātā ekovāden' eva¹⁴ damitā¹⁵“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchinhi nibbattitvā vayap-
patto Takkasīlāya¹⁶ sippāni¹⁷ uggaṇhitvā pitu accayena rajje 25
patitthāya dhammena¹⁸ rajjaṃ kāresi. Tassa mātā kodhanā
ahosi caṇḍā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu¹⁹ ovādaṃ
dātukāmo „evam²⁰ avatthukaṃ kathetum na yuttan“ ti tassā
anusāsanatthaṃ ekaṃ upamaṃ olokeno carati. Ath' ekadi-
vasaṃ uyyānaṃ agamāsi²¹, mātāpi puttena saddhim űeva²² 30

¹ B² adds uppajjanti, B^d upapajjanti. ² B^d cidha. ³ B² vadhakā pavuccati, B^d vadhakā ti pavuccati. ⁴ B^d ayyakā. ⁵ B^d anācārā. ⁶ B² dāsī, B^d dāsī, both omit ti. ⁷ B^d imāsu. ⁸ B² -yāsu. ⁹ C² dassente dassente, C³ dassento, B^d dassentesu. ¹⁰ B^d sujāte. ¹¹ B² dāsī-. ¹² B² ekavāreva, B^d ekovārenea. ¹³ B² -saṅghe, B^d -saṅghe. ¹⁴ B^d ekovārenea. ¹⁵ B^d add yevā. ¹⁶ B^d -lāyaṃ. ¹⁷ B^d sabbasi-. ¹⁸ B² adds samena, B^d sammena. ¹⁹ B² tassā. ²⁰ B² ekameva, B^d evameva. ²¹ B^d gacchanto. ²² C² B^d saddhifūneva.

agamāsi. Atha¹ antarāmagge kikī sakuṇo viravi. Bodhisatta-
 parisā² taṃ saddaṃ sutvā kaṇṇe thaketvā³ „ambho caṇḍavāce⁴
 pharusavāce⁴ mā saddaṃ akāsīti“ āha. Bodhisatte⁵ nātaka-
 parivute⁶ mātaraṃ saddhiṃ uyyāne⁷ vicarante ekasmiṃ supup-
 5 phite⁸ sālarukkhe nilīnā ekā kokilā madhurena sareṇa vassi⁹.
 Mahājano tassā sare sammatto hutvā añjalim¹⁰ paggaḥetvā
 „saṇhāvāce sakkhilavāce¹¹ muduvāce vassa vassā“ ti gīvaṃ
 ukkhipitvā oḥitasoto olovento aṭṭhāsi. Bodhisatto¹² tāni dve
 kāraṇāni disvā „dāni mātaraṃ saññāpetuṃ¹³ sakkhissamīti“
 10 cintetvā „amma antarāmagge kikiśaddaṃ¹⁴ sutvā¹⁵ mahājano
 ‘mā saddaṃ akāsi¹⁶, mā saddaṃ akāsīti’ kaṇṇe pidahi, pharu-
 savācā nāma na kassaci piyā“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Nā hi vaṇṇena sampannā mañjukā¹⁷ piyadassanā¹⁸
 kharavācā piyā honti asmiṃ loke paramhi ca. 55.
- 15 2. Nanu passas’ imaṃ kālīm¹⁹ dubbappaṇaṃ²⁰ tilakāhataṃ²¹
 kokilaṃ saṇhabhāṇena²² bahunnaṃ pāṇinaṃ piyaṃ. 56.
3. Tāsmāsakkhilavāc’assa²³ mantabhāṇī²⁴ anuddhato (Dhp.v. 303.)
 atthaṃ dhammaṃ ca dīpeti madhuraṃ tassa bhāsitan ti. 57.

Tāsaṃ ayaṃ attho: amma ime sattā piyaṅgusamādinā²⁵ sarīravappaṇa
 20 sampannā²⁶ kathānigghosassa²⁷ madhuratāya mañjukā²⁸ abhirūpatāya²⁹ piya-
 dassanā samānā³⁰ antamaso mātāpitara pi³¹ akkosaparibhāsādivasena³² pavat-
 tāya³³ kharavācāya samannāgatattā kharavācā imasmiṃ ca paramhi ca³⁴ loke
 piyā nāma na honti³⁵ antarāmagge kharavācā³⁶ kikī viya, saṇhabhāṇino pana
 maṭṭhāya³⁷ madhurāya vācāya samannāgatā virūpāpi³⁸ piyā honti, tena taṃ³⁹
 25 vadāmi: nanu passasī imaṃ kālīm⁴⁰ dubbappaṇasarīravappaṇato⁴¹ pi kālāntarehi⁴²

¹ Bā adds naṃ. ² Bā bodhisattassa parisā ca. ³ Bā pidahitvā. ⁴ Ck -co.
⁵ Bā -tto, Bā add pana. ⁶ Cks -tena, Bā -varito, Bā -vāritena. ⁷ Bā uyyāna-
 meva. ⁸ Bā -ta. ⁹ Bā viravi. ¹⁰ Bā -añjali. ¹¹ saddhiṃ - - - sakkhilavāce
 wanting in Bā. ¹² Bā atha mahāsatto. ¹³ Bā aññāpe-, Bā paññāpe-. ¹⁴ Bā
 kiki-, Bā kiki-. ¹⁵ Bā adds ki kathesi. ¹⁶ Bā omit mā saddamakāsi. ¹⁷ Bā
 maññunā, Bā mañjukā. ¹⁸ Bā -dassiko, Bā -dassinā. ¹⁹ all four MSS. kālīm.
²⁰ Ck -ṇṇā. ²¹ Ck -bhataṃ, Bā -hataṃ. ²² Bā -vāsena, Bā -vācena. ²³ Bā cāya.
²⁴ Bā -pi. ²⁵ Ck -samādinā. ²⁶ Bā samānā, Bā samāganā. ²⁷ Bā gatānigho-
²⁸ Bā maññukā. ²⁹ Ck -tāyaṃ. ³⁰ Bā adds pi. ³¹ Bā omit pi. ³² Bā -satādi-,
 Bā -sakādi-. ³³ Bā -ttā. ³⁴ Ck omits paramhi ca, Bā imasmiṃ loke paramhi ca.
³⁵ Bā add taṃ amma. ³⁶ Ck Bā kharā-. ³⁷ Ck maṇḍāya, Ck maṭṭāya, Bā ma-
 ṭṭhāya. ³⁸ Cks omit pi. ³⁹ Bā naṃ. ⁴⁰ Ck Bā kālīm. ⁴¹ Ck dubbappaṇaṃ-, Bā
 dubbappaṇasarīraṃ vappaṇato. ⁴² Bā kālāntare.

tilakehi āhatam¹ kokilaṃ yā² evaṃ dubbappā³ samānāpi saṇḥabbāpēna⁴ ba-
hunnaṃ pāṇinam piyā jātā, iti yasmā⁵ kharavāco satto loke mātāpitunnam pi
appiyo tasmā bahujanassa piyabhāvaṃ icchanto poso sakhalavāco saṇḥamaṭṭa-
muduvāco⁶ assa⁷ paññāsaṃkhātāya⁸ mantāya⁹ paricchinḍitvā kathanato¹⁰ man-
tabhāpi¹¹ vinā uddhaccena pamāpayuttass' eva kathanato anuddhato, yo¹² hi 5
evarūpo¹³ pālīṇ ca¹⁴ atthaṇ ca¹⁵ dīpeti tassa bhāsitaṃ kāraṇasannissitaṃ¹⁶
katvā paraṃ na akkosetvā¹⁷ kathitātāya¹⁸ madhuraṃ ti.

Evaṃ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammaṃ de-
setvā mātaraṃ saññāpesi¹⁹. Sā tato paṭṭhāya ācārasampannā
ahosi. Bodhisatto pi mātaraṃ ekovāden' eva²⁰ nibbisevanaṃ 10
katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasirañño mātā Sujātā ahosi, rājā pana aham evā“ 'ti.
Sujātajātakam²¹.

10. Ulūkajātaka.

15

Sabbehi kira nātīhiti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
kākolūkakalahaṃ²² ārabha katesi. Tasmim²³ hi kāle kākā divā
ulūke²⁴ khādanti, ulūkā²⁵ suriyagamanato²⁶ paṭṭhāya tattha tattha
sayitānaṃ kākānaṃ sīsāni chinditvā²⁷ te²⁸ jīvitakkhayaṃ pāpenti.
Ath' ekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmim pariveṇe vasantassa 20
sammajjanakāle²⁹ rukkhato patitāni sattaṭṭhanālimattāni³⁰ pi³¹ bahu-
tarāni pi kākasīsāni chaḍḍetabbāni³² honti. So tam atthaṃ bhikkhū-
naṃ ārocesi. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ:
„āvuso asukassa³³ kira bhikkhuno vasanaṭṭhāne divase divase etta-

¹ Ck ābhatam, C^s ābhātām corr. to āhatam. ² C^s sā, Bīd omī yā. ³ Bīd -ppa-.

⁴ Bīd saṇḥavācābhāvena. ⁵ Bī tasmā. ⁶ Ck saṇḥavaddha-, Bīd saṇḥavāco mudu-,

Bī adds maṇḥavāco. ⁷ Bī assā. ⁸ Bī nāṇasaṃ-, Bīd paññāsaṃkhātāya. ⁹ Ck

mattāya, C^s Bī samantāya. ¹⁰ Bīd vacanato. ¹¹ Bī samantabhāpi, Bīd saman-

tabhāpi. ¹² Ck^s so. ¹³ Bīd add puggalo. ¹⁴ Ck Bīd pālīṇca, C^s pālīatthaṇca.

¹⁵ Ck omits atthaṇca; C^s pālīṇca in the place of atthaṇca. ¹⁶ Bī kara-. ¹⁷ Bī

paraṃ sakopetvā, Bīd paraṃ akopetvā. ¹⁸ Bīd kathitassa. ¹⁹ C^s paññāpasi.

²⁰ Bī ekovādena, Bīd ekovāreṇeva. ²¹ Bīd add navamaṃ. ²² C^s -lūka-, Bī

-luka-, Bīd -luṅka-. ²³ Bīd tasmim. ²⁴ C^s ulūke, Bīd uluṅke. ²⁵ C^s ulūkā,

Bī uluṅkā, Bīd ulaṅkā. ²⁶ Bīd -yattaṅga-. ²⁷ Bī bhinditvā. ²⁸ Bīd tesaṃ.

²⁹ Bīd samajjana-. ³⁰ C^s Bīd -nāli-. ³¹ Bīd add lohitamakkhītāni. ³² Bī

chaṭṭe-. ³³ Bīd amukassa.

kāni¹ nāma kākasīsāni chaḍḍetabbhāni² hontīti³. Satthā āgantvā „kāya
 nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna⁴“ ti pucchi. Bhikkhū
 „imāya nāmā⁵“ 'ti vatvā⁶ „kadā paṭṭhāya⁴ pana bhante kākānaṃ ca
 ulūkānaṃ⁵ ca aññamaññaṃ veraṃ uppanna⁴“ ti pucchimsu. Satthā
 5 „paṭhamakappiyakālatō⁶ paṭṭhāya⁴“ 'ti vatvā atitāma āhari:

Atīte paṭhamakappikā⁷ sannipatitvā ekaṃ abhirūpaṃ
 sobhaggappattaṃ āṇāsampannaṃ⁸ sabbākārāparipuṇṇaṃ⁹ puri-
 saṃ gahetvā rājānaṃ kariṃsu, catuppādāpi¹⁰ sannipatitvā ekaṃ
 sīhaṃ rājānaṃ kariṃsu, mahāsamudde macchā Anandaṃ nāma
 10 macchaṃ rājānaṃ akaṃsu. Tato sakunagaṇā Himavanta-
 padese¹¹ ekasmiṃ piṭṭhipāsāne sannipatitvā „manussesu rājā
 paññāyati tathā catuppadesu¹⁰ c' eva macchesu ca, amhākaṃ
 pan' antare¹² rājā nāma n'atthi, appatissavāso¹³ nāma na¹⁴
 vaṭṭati¹⁵, amhākaṃ pi rājānaṃ laddhuṃ vaṭṭati¹⁶, ekaṃ rāja-
 15 ṭhane ṭhapetabbayuttakaṃ jānāthā¹⁷“ ti te tādisaṃ sakunaṃ
 olokayamānā¹⁸ ekaṃ ulūkaṃ¹⁹ rocetvā „ayaṃ no ruccatīti¹⁶
 āhaṃsu. Ath' eko sakuno sabbesaṃ ajjhāsaya gahanatthaṃ
 tikkhattuṃ sāvesi²⁰. Tassa sāventassa dve sāvanā²¹ adhivā-
 setvā tatiyasāvanāya²² eko kāko utṭhāya „tiṭṭha tāv', etassa²³
 20 imasmiṃ rājābhisekakāle evarūpaṃ mukhaṃ, kuddhassa kīdi-
 saṃ bhavissatīti, iminā hi kuddhena olokitaṃ mayaṃ tattaka-
 pāle²⁴ pakkhattatīlā²⁵ viya tattha tatth' eva²⁶ bhijjissāma, imaṃ
 rājānaṃ kātuṃ mayhaṃ na ruccatīti¹⁶ imaṃ atthaṃ pakāsetuṃ
 paṭhamāṃ gāthaṃ āha:

¹ Bⁱ ettha-. ² Bⁱ chaḍḍhe-, B^d chaṭṭe-. ³ Bⁱd pucchitvā imāya nāmā ti vutte
 na bhikkhave idāneva pubbe pi kalahaṃ karonti (Bⁱ -to) yevā ti vatvā. ⁴ Bⁱd
 omit paṭṭhāya. ⁵ Bⁱd ulu-. ⁶ C^s Bⁱd -kappika-. ⁷ Bⁱ paṭhamakappe manussā,
 B^d pathamakappe manussā. ⁸ Bⁱd ācāra-. ⁹ C^s sabbākārāparipuṇṇaṃ, Bⁱ sabbā-
 laṅkāraparipuṇṇaṃ. ¹⁰ Bⁱd catupā-. ¹¹ B^d -ppa- ¹² Bⁱd pana antare. ¹³ C^s
 appatissavāso, Bⁱ appatissavovāso, B^d appatissavoso. ¹⁴ Bⁱ omits na. ¹⁵ C^s
 vaddhati. ¹⁶ C^s vaddhati, C^s vaddhatīti, Bⁱd vaṭṭatīti. ¹⁷ C^s jāna-. ¹⁸ Bⁱd
 oloki-. ¹⁹ C^s B^d ulūkaṃ, Bⁱ ulūka. ²⁰ B^d -ti. ²¹ C^s -nā, Bⁱd savanā. ²²
 C^s -nāya, Bⁱ -savanāya. ²³ Bⁱ akuddhassa bhāva tassa, B^d sakuddhassa tāva
 tassa in the place of tiṭṭha tāvetassa. ²⁴ Bⁱ tatthakapile, B^d tatthakapāle. ²⁵
 Bⁱd -ttaloṇaṃ. ²⁶ Bⁱ tattheva tattheva, B^d tattheva.

1. Sabbehi kira ñātīhi¹ kosiyo issaro kato,
sace ñātīh'² anuññāto bhaṇeyy' āhaṃ ekavāciyan³ ti. 58.

Tass' attho: yā esā sāvanā⁴ vattati⁵ taṃ⁶ sutvā vadāmi: sabbehi kira imehi samāgatehi ñātīhi ayaṃ kosiyo rājā kato sace pañāhaṃ ñātīhi anuññāto bha-
veyyaṃ ettha vattabbaṃ ekavācikaṃ⁷ kinci bhaṇeyyaṃ ti. 5

- Atha naṃ anuññātattā⁸ sakunā dutiyaṃ gātham āhaṃsu.
2. Bhaṇa samma anuññāto atthaṃ dhammaṃ ca kevalaṃ,
santi hi daharā pakkhī⁹ paññāvanto¹⁰ jutindharā ti. 59.

Tattha bhaṇa samma anuññāto ti samma vāyasa tvaṃ sabbehi' ev'
amhehi¹¹ anuññāto, yaṃ te bhaṇitabbaṃ taṃ bhaṇa, atthaṃ dhammaṃ ca 10
kevalaṃ ti bhaṇanto ca kāraṇaṃ c' eva¹² javeññagataṃ ca vacanaṃ āmuññitvā¹³
va bhaṇa, paññāvanto¹⁴ jutindharā tipaṇṇāsampaṇṇā c' eva¹⁵ ñāṇo-
bhāsadhara ca daharāpi hi¹⁶ atthi yeva.

So evaṃ anuññāto tatiyaṃ gātham āha:

3. Na me ruccati bhaddaṃ vo¹⁷ ulūkassābhisecanaṃ, 15
akuddhassa mukhaṃ passa, kathaṃ kuddho karissatīti. 60.

Tass' attho: bhaddaṃ tumhākaṃ hotu, yaṃ¹⁸ paṇ' etaṃ tikkhattuṃ sāva-
navācāya¹⁹ ulūkassa²⁰ abhisecanaṃ²¹ kayirati²² etaṃ mayhaṃ na ruccati,
etassa hi idāni uttāhacittassa akuddhassa mukhaṃ passatha, kuddho pañāyaṃ²³
kathaṃ²⁴ karissatīti na jānāmi, sabbathāp' etaṃ²⁵ mayhaṃ na ruccatīti. 20

So evaṃ vatvā „mayhaṃ na ruccati²⁶, mayhaṃ²⁷ na ruc-
catīti“ viravanto ākāse uppati. Ulūko²⁸ pi naṃ uttāhāya anu-
bandhi. Tato paṭṭhāya te²⁹ aññamaññāṃ veraṃ bandhiṃsu.
Sakunā suvaṇṇaṃsaṃ³⁰ rājānaṃ katvā pakkamīṃsu.

¹ E¹ imehitīhi. ² E² ñātīhi. ³ B³ ñātīhi. ⁴ C⁴ sāvanāma, C⁵ sāvaṇā. ⁵ C⁵ ti,
B⁶ vattati. ⁶ B⁶ add saddaṃ. ⁷ B⁷ vācaṃ. ⁸ B⁸ anujānanti, B⁹ anujānantā.
⁹ C⁹ B⁹ pakkhi. ¹⁰ C¹⁰ B¹⁰ paññā-. ¹¹ E¹¹ amhehi sabbehi. ¹² E¹² ñāṇāna.
¹³ C¹³ B¹³ amuññitvā, E¹⁴ āmuññitvā. ¹⁴ C¹⁴ paññā-. ¹⁵ E¹⁵ omit ceva. ¹⁶ B¹⁶
omit hi. ¹⁷ E¹⁷ bhaddante. ¹⁸ C¹⁸ yaṃ. ¹⁹ C¹⁹ -naṃ-, C²⁰ -ṇaṃ-. ²⁰ C²⁰ ulū-,
E²¹ ulūkassa. ²¹ C²¹ -na. ²² C²² E²² kayirāti. ²³ C²³ pañāya, B²⁴ pañāyaṃ.
²⁴ B²⁴ kathaṃ samuttha. ²⁵ E²⁵ sabbathāpi etaṃ. ²⁶ P²⁶ omits mayhaṃ na ruc-
cati. ²⁷ C²⁷ omit mayhaṃ. ²⁸ C²⁸ ulū-, E²⁹ ulūko. ²⁹ P²⁹ paṭṭhāyete corr. to
paṭṭhāya te, E³⁰ omits te. ³⁰ C³⁰ -sa, P³⁰ suvaṇṇaṃsaṃ hisa.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi²: „Tadā rajje abhisittahaṃsapotako pana aham eva
ahosin“ ti. Ulūkajātakaṃ³. Kosiyavaggo⁴ dutiyo.

3. ARAÑÑAVAGGA.

5

1. Udapānadūsakajātaka.

Āraññakassa⁵ isino ti. Idam Satthā Isipatane⁶ viha-
ranto ekaṃ udapānadūsakaṃ sigālaṃ ārabba kathesi. Eko kira
sigālo bhikkhusaṃghassa pāṇīyudapānaṃ uccārapassāvakaraṇena dū-
setvā pakkāmi⁷. Atha naṃ ekadivasaṃ udapānasamīpaṃ āgataṃ
10 sāmaṇerā leḍḍūhi⁸ paharitvā kilamesuṃ⁹. So tato paṭṭhāya¹⁰ taṃ
ṭhānaṃ puna nivattitvāpi na olokesi. Bhikkhū taṃ pavattiṃ nātvā
dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso udapānadūsaka-
sigālo kira sāmaṇerehi kilamitakālato¹¹ paṭṭhāya puna nivattitvāpi na
olokesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya
15 sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān’
eva pubbe p’ esa¹² udapānadūsako yevā“ ‘ti ratvā atitāṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasīyaṃ idam eva Isipatanaṃ ayam eva
udapāno ahosi. Tadā Bodhisatto Bārāṇasīyaṃ kulaghare
nibbattitvā¹³ isipabbajjaṃ pabbajitvā isigaṇaparivuto Isipatane
20 vāsaṃ kappesi. Tadā eko¹⁴ va sigālo idam eva udapānaṃ
dūsetvā pakkamati. Atha naṃ ekadivasaṃ tāpasā parivāretvā
ṭhitā eken’ upāyena gahetvā Bodhisattassa santikaṃ nayiṃsu¹⁵.
Bodhisatto sigālena sallapanto¹⁶ paṭhamaṃ gātham āha:

1. Āraññakassa⁵ isino cirarattatappasino¹⁷

25

kiechā kataṃ udapānaṃ kathaṃ samma¹⁸ avāhayīti¹⁹. 61.

¹ C^s desanaṃ. ² Bīd add succapariyosāne bahu sotāpannādayo ahesuṃ. ³ C^s
ulū-, Bīd ulūka-, and add dasamaṃ, tassuddānaṃ: padumaṃ mudupāṇiṇca pa-
lobbo ca paṇādaṃ khurappasindhavañceva kakkaṭṭārāmadusakaṃ sujātaṃ ulū-
kadasamaṃ. ⁴ Bīd padumavaggo. ⁵ Bīd ar-. ⁶ Bīd jetavane. ⁷ Bīd pakka-
mati. ⁸ Bīd leḍḍuhi. ⁹ Bīd kilamisu. ¹⁰ Bīd add tatheva. ¹¹ Bī nilapita-.
¹² Bīd add siṅgālo. ¹³ Bīd add vayappatto. ¹⁴ C^s eso. ¹⁵ Bīd ānayisu. ¹⁶
Bī pento, Bīd sallamento. ¹⁷ Bīd ciraratta-. ¹⁸ Bīd amma. ¹⁹ Bīd avāhasīti.

Tass' attho: araṇṇe vasanatāya¹ āraṇṇakassa², esitagunattā³ isino, cirarattaṃ taparṇ nissāya vutthattā⁴ cirarattatappassino⁵, kicchā kataṃ⁶ kicchena dukkhena nipphāditaṃ⁷ udapānaṃ, kathaṃ⁸ kimatthāya samma si-gāla tvaṃ avāhayi⁹ muttakarīsena ajjhottari¹⁰ dūsesi, taṃ vā muttakarīsaraṃ¹¹ ettha avāhayi¹² pātesīti.

5

Taṃ sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

2. Esa dhammo sigālānaṃ yaṃ pītvā ohadāmase,
pitupitāmahaṃ dhammo, na naṃ ujjhātum arahasīti. 62.

Tattha esa dhammo ti esa sabhāvo, yaṃ pītvā ohadāmase ti samma mayāṃ yattha pāṇiyaṃ pīvāma taṃ eva ūhadāma¹³ pi¹⁴ omuttema¹⁵ pi. esa¹⁰ amhākaṃ sigālānaṃ dhammo ti dasseti, pitupitāmahaṃ ti pitunnaṃ¹⁶ ca pitāmahūnaṃ ca no esa dhammo, na naṃ¹⁷ ujjhātum arahasīti etaṃ amhākaṃ pavenīgataṃ dhammaṃ¹⁸ sabhāvaṃ tvaṃ¹⁹ ujjhātum nārahasi²⁰, na yuttaṃ²¹ te ettha kujjhītuṃ ti.

Ath' assa Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

15

- Yesam vo ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācānaṃ ti. 63.

Tattha mā vo ti tumhākaṃ dhammaṃ vā adhammaṃ vā mā mayaṃ²² kadāci addasāmā 'ti.

Evam Mahāsatto tassa ovādaṃ datvā „mā puna āgac- 20
chīti²³“ āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: „Tadā udapānadūsako ayam eva sigālo ahosi, gaṇa-satthā pana aham evā“ 'ti. Udapānadūsakajātakaṃ²⁵.

¹ Cks vasantāya, Bī vasamanatāya. ² Bīd ar-. ³ Bī isita-, Bīd esitagunattā. ⁴ Bī vattattā. Bīd vutthattā. ⁵ Bī cirarattā-, Bī vapassino? ⁶ Bīd katanti. ⁷ Ck nipphā-, Bī nipphāritāṃ, Bīd nipphāditaṃ. ⁸ Bīd katanti. ⁹ Bī savāha, Bīd avāhasi. ¹⁰ Bī ajhottari, Bīd ajjhottari, Ck ajjhottari corr. to -tthari. ¹¹ Bī tvā kimuttakasiṃhaṃ, Bīd tvaṃ kimuttakasiṃhaṃ. ¹² Bī avāhani, Bīd avāhasi. ¹³ Bī oha-dāma, Bīd ūhadāma. ¹⁴ Bī omits pi. ¹⁵ Bīd omuttāma. ¹⁶ Bīd pitūnaṃ. ¹⁷ Ck taṃ. ¹⁸ Bī dhamma. ¹⁹ Ck taṃ, Bī omits tvaṃ. ²⁰ Bīd na arahasīti, Bī na arayati. ²¹ Ck yuttaṃ. ²² Ck vā na mayaṃ, Ck vā ma māyaṃ, Bī vā ti mayaṃ mā, Bīd vā mayaṃ vā. ²³ Bī āgacchahīti, Bīd āgacchasīti. ²⁴ Bīd dhammade-. ²⁵ Bīd add pathamaṃ.

2. Vyagghajātaka.

Yena mittena saṃsaggo 'ti. Idam Sattā Jetavane viharanto Kokālikam¹ ārabha kathesi. Kokālikavatthum² Terasanipāte Takkāriyajātake avibhavissati. Kokāliko³ pana „Sāriputta-
 5 Moggallāne gahetvā āgamissāmīti“ Kokālikaratthato² Jetavanam āgantvā Sattāham vanditvā there upasaṃkamitvā⁴ „āvuso Kokālikaratthavāsino manussā tumhe pakkosanti, ettha gacchāmā“ 'ti āha. „Gaccha tvaṃ āvuso, na mayam āgacchāmā“⁵ 'ti. So therehi paṭikkhitto sayam eva agamāsi⁶. Atha bhikkhū dhammasabbhāyam
 10 katham samutthāpesum: „āvuso Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi sahāpi vināpi vattitum⁷ na sakkoti, saṃyogam pi na sahati viyogam pi na sahatīti“. Sattā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi n' eva saha⁸
 15 na⁹ vinā vattitum¹⁰ sakkotīti¹¹“ vatvā atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto aññatarasmim araṇṇāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aññatarasmim¹² vanaspatijethake¹³ aññā¹³ rukkhadevatā¹⁵ vasati. Tasim vanasaṇḍe sīhavyagghā¹⁶ ca vasanti. Tesam bhayena na koci tattha khet-
 20 taṃ karoti¹⁷ na rukkham chindati nivattitvā oloketum sammattho pi¹⁸ n' atthi. Te pana sīhavyagghā¹⁹ nānappakāre mige vadhitvā khādanti khādītāvasesaṃ tatth' eva pahāya gacchanti, tena²⁰ so vanasaṇḍo asucikunapagandho hoti²¹. Atha itarā²² rukkhadevatā andhabālā kāraṇākāraṇam ajāna-
 25 mānā ekadivasam Bodhisattam āha: „samma ete no sīhavyaghe²³ nissāya vanasaṇḍo asucikunapagandho jāto, aham ete palāpemi²⁴“²⁴. Bodhisatto „samma ime dve nissāya amhākam

¹ Ck -liyam. ² Ck -liya-. ³ Ck -liyo. ⁴ Ck -kami. ⁵ B'd gacchāmā. ⁶ B'd āg-. ⁷ Ck vattum, B'd saha nisīditum pi vinā vattitum (B' nivattitum) pi. ⁸ B'd sahati. ⁹ Cks omit na. ¹⁰ Ck vattum. ¹¹ Ck sakkosīti. ¹² araṇṇāyatane - - - aññatarasmim wanting in B'. ¹³ Ck -ko corr. to -ke, C's vanaspatijethake corr. to vanapra-, B'd vanappatijethako, B' vanappatijethakā. ¹⁴ Ck araṇṇe, C's aññe, E'd añña, B' araṇṇa. ¹⁵ B'd add hutvā. ¹⁶ B'd siho ca byaggho. ¹⁷ U'd kasati. ¹⁸ B'd nāma. ¹⁹ B'd sīhavyagghā. ²⁰ B'd tesam gandhena. ²¹ B'd abosi. ²² B'd aññatarā. ²³ B'd -byagge. ²⁴ B'd -pessāmīti.

vimānāni¹ rakkhiyyanti², etesu palātesu³ vimānāni no vinassissanti⁴, sīhavyagghānaṃ⁵ padaṃ apassamānā⁶ manussā sabbam⁷ vanam [chinditvā ekaṃgaṇam⁸ katvā khettāni karissanti⁹, mā te evaṃ ruccīti¹⁰“ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yena mittena saṃsaggā¹¹ yogakkhemo¹² vihiṃsati¹³ 5
pubbe v' ajjhābhavan tassa rakkhe akkhīva paṇḍito. 64.
2. Yena mittena saṃsaggā¹⁴ yogakkhemo pavaḍḍhati
kareyy' attasamaṃ vuttiṃ sabbakiccesu paṇḍito ti. 65.

Tattha yena mittena saṃsaggā¹⁴ ti yena pāpamittena saddhiṃ saṃsaggihetu saṃsaggakāraṇā¹⁵ yena saddhiṃ dassanasaṃsaggo savanasaṃsaggo 10
kāyasaṃsaggo samullāpasasaggo¹⁶ paribhogasaṃsaggo ti¹⁷ imassa pañcavidhassa saṃsaggassa katattā ti attho, yogakkhemo¹² ti kāyacittānaṃ¹⁸ sukhaṃ, taṃ hi dukkhayogato khemattā¹⁹ idha yogakkhemo ti adhippetam dīpeti²⁰, vihiṃsati ti²¹ parihāyati²², pubbevajjhābhavantaṃ tassa rakkhe akkhīva paṇḍito ti tassa pāpamittassa ajjhābhavan²³, tena²⁴ abhivhavitabbaṃ²⁵ attano lā- 15
bhayasajjivitaṃ²⁶, yathā naṃ²⁷ so na ajjhābavati tathā paṭhamataram²⁸ eva attano akkhī viya paṇḍito puriso rakkheyya, dutiyagāthāya yena 'ti yena kalyāṇamittena saha²⁹ saṃsaggakāraṇā³⁰, yogakkhemo pavaḍḍhatīti kāyacittasukhaṃ vaḍḍhati, kareyyattasamaṃ vuttiṃ ti tassa kalyāṇamittassa sabbakiccesu paṇḍito puriso yathā attano jīvitavuttiṃ ca upabhogaparibhogavuttiṃ ca karoti evam etaṃ³¹ sabbam kareyya adhikam³² pi kareyya hīnaṃ pana na kareyyā 'ti.

Evaṃ Bodhisattena kāraṇe kathite pi sā bāladevatā anupadhāretvā³³ ekadivasam bheravam³⁴ rūpārammanam dassetvā te sīhavyagge³⁵ palāpesi. Manussā tesam padavalaññaṃ³⁶ 25
adisvā „sīhavyagge³⁵ aññaṃ vanasaṇḍam gatā“ ti nītvā vanasaṇḍassa ekaṃ³⁷ passam chindimsu. Devatā Bodhisattam

¹ Ck Bī vāmānāni, Bā vināni ṭhassanti. ² Ck^o rakkhanti, Bī^d rakkhissanti. ³ Bī^d palāyantesu. ⁴ Bā vinississanti, Ck^o vimānāni teke passissanti, C^o vimānāni neke passissanti corr. to v. teke p. ⁵ Bī^d -byag-. ⁶ Ck^o apassanāma, Bī^d apasanti. ⁷ Bī^d sabba, Bā sabbe. ⁸ so C^o; Ck^o ekaṃgaṇam, Bī^d ekā-, Bā ekaṃgaṇam. ⁹ Bī^d kassissanti. ¹⁰ Bī^d ruccatīti. ¹¹ all four MSS. -ggo. ¹² Ck^o -mā. ¹³ Bī^d vihiyati. ¹⁴ C^o Bī^d -ggo. ¹⁵ Bī^d add ca. ¹⁶ C^o samullapana-, Bī^d sallāpa-. ¹⁷ Bī^d iti. ¹⁸ Bī^d -citta. ¹⁹ Bī^d khettamattā, Bā khemettā. ²⁰ Bī^d omit dīpeti. ²¹ Bī^d vihiyatīti, Bā vihiratīti. ²² Ck^o parihāsati. ²³ C^o -vaṃ, Bī^d ajjhāvatavan. ²⁴ Bī^d ti. ²⁵ Bī^d bhavitabbaṃ. ²⁶ Bī^d lābhassajjivitaṃ. ²⁷ C^o taṃ. ²⁸ Bī^d pavattam. ²⁹ Bī^d omit saha. ³⁰ Bī^d saṃsaggo-. ³¹ Bī^d evamevataṃ. ³² Bī^d -kaṃ. ³³ Bī^d add va. ³⁴ Bī^d -va. ³⁵ Bī^d -byag-. ³⁶ Ck^o -lajjaṃ, Bī^d -laññaṃ. ³⁷ Bī^d eka.

upasaṅkamitvā „aham samma tava vacanaṃ akatvā te palā-
pesiṃ, idāni tesam gatabhāvaṃ ñatvā manussā vanasaṇḍaṃ
chindanti, kin' nu kho kattabban“ ti vatvā „idāni te asukava-
nasaṇḍe nāma vasanti, gantvā te ānehīti“ vuttā² tatth' eva³
5 gantvā tesam purato thatvā añjalim⁴ paggayha tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Etha vyagghā nivattavho paccametha⁵ mahāvanam,
mā vanaṃ chindi⁶ nivyagghaṃ⁷, vyagghā mā hesu⁸ nib-
banā⁹ ti. 66.

10 Tattha vyagghā¹⁰ ti ubho pi te vyagghanāmen' evālapanti¹¹ āha, ni-
vattavho ti nivattatha, paccametha¹² mahāvanan ti taṃ¹³ mahāvanam
paccametha¹², puna upagacchatha, ayam eva vā¹⁴ pātho, mā vanaṃ chindi⁶
nivyagghaṃ¹⁵ ti amhākaṃ vanasaṇḍaṃ¹⁶ idāni tumhākaṃ abhāvena nivyag-
ghaṃ¹⁷ manussā mā chindimsu, vyagghā¹⁸ mā hesu¹⁹ nibbanā²⁰ ti tum-
15 hādisā²¹ vyaggharājāno¹⁰ attano²² vasaṇṭṭhānā palāyitattā nibbanā²³ vasaṇṭ-
ṭhānabhūtena vanena virahitā mā hesuṃ²⁴.

Te evaṃ²⁵ devatāya yāciyamānāpi „gaccha tvaṃ, na
mayaṃ āgamiṣṣāma²⁶“ 'ti paṭikkhipimsu yeva. Devatā ekikā
va vanasaṇḍaṃ paccāgañchi²⁷. Manussāpi katipāhen' eva
20 sabbaṃ vanaṃ chinditvā khattāni karitvā kasikammaṃ karimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: „Tadā apaṇḍitā devatā Kokālīko ahosi, sīho Sāriputto,
vyaggho²⁹ Moggallāno, paṇḍitadevatā pana aham evā“ 'ti. Vyag-
ghajātakaṃ³⁰.

¹ B'd kim. ² B'd vutte. ³ B'd tattha. ⁴ B' añcalī, B'd añjali. ⁵ C's paccupetha
corr. to paccametha, B'd paccupetha. ⁶ B'd chinda. ⁷ C's nī-, B' nivyagghā,
B'd nivyagghaṃ. ⁸ C's B'd hesuṃ. ⁹ B'd nibbānā. ¹⁰ B'd byag-. ¹¹ all four
MSS. -ti. ¹² C's B'd paccupetha. ¹³ C's naṃ. ¹⁴ C's omits vā. ¹⁵ C's nī-
corr. to nī-, B'd nivyag-. ¹⁶ B'd vasaṇakavana-. ¹⁷ C's vyagghaṃ, B' nivyag-
ghyaṃ, B'd nivyagghaṃ. ¹⁸ B' byaghyā, B'd byagghā. ¹⁹ all four MSS. hesuṃ.
²⁰ B' nibbā, B'd nibbānā. ²¹ B' adds ca, B'd ca dve. ²² B' omits attano.
²³ B'd nibbānā. ²⁴ B'd ahesuṃ. ²⁵ B'd add tāya. ²⁶ B' gamiṣṣāma. ²⁷ C's
paccāgañchi, C's paccāgañchi corr. to paccāgañchi, B' paccāgañchi, B'd pacc-
āgañchi. ²⁸ B'd dhamma-de-. ²⁹ B'd byag-. ³⁰ B'd byaggha-, and add dutiyaṃ.

3. Kacchapajātaka.

Ko nu uddhitabhatto¹ vā² ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājassa dvinnam mahāmattānam kalahavūpasamanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum³ Dukanipāte katham eva.

5

Atīte pana Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kā-rente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁴ brāhmaṇakule nibbattivā yappatto Takkasilāyam sippāni⁵ uggaṇhitvā kāme pahāya isipabbajjam pabbajivā Himavantapadese⁶ Gaṅgātīre assamapa-dam māpetvā⁷ abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhāna-¹⁰ kīlam kīlanto vāsam kappesi. Imasmim kira jātake Bodhi-satto paramamajjhatto⁸ ahosi upekkhāpāramim⁹ pūresi. Tassa paṇṇasāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussilo¹⁰ makkato āgantvā kaṇṇasotesu¹¹ aṅgajātena salākapavesanakammaṃ¹² ka-roti. Bodhisatto avāretvā¹³ majjhatto¹⁴ hutvā nisīdati¹⁵ yeva.¹⁵ Ath' ekadivasam eko¹⁶ kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātīre mukham vivaritvā ātapaṃ tapanto niddāyati. Tam disvā so lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṃ¹⁷ akāsi. Ath' assa kacchapo pabujjhivā aṅgajātam samugge pakkhipanto viya ḍasi. Balavavedanā uppajji, vedanā¹⁸ adhivāsetum asak-²⁰ konto „ko nu kho maṃ imambhā dukkhā moceyya, kassa santikaṃ gacchāmīti¹⁹“ cintetvā „añño maṃ imambhā dukkhā mocetum samattho n' atthi aññatra²⁰ tāpasā²¹, tassa²² santikaṃ mayā gantum vaṭṭatīti²³“ kacchapaṃ dvīhi hatthehi ukkhipitvā Bo-dhisattassa santikaṃ agamāsi. Bodhisatto tena dussīlamakka-²⁵ ṭena²⁴ saddhim davan karonto paṭhamam gātham āha:

¹ Ck's uddita-. ² Ck' cā, Ck' vā corr. to cā, and then re-altered to vā. ³ Ck' Bīd -vatthu; cfr. supra p. 12. ⁴ Bīd kāsika-. ⁵ Bīd sabbasi-. ⁶ Bīd -ppa-. ⁷ Bīd add tattha. ⁸ Bīd paramamajjhappatto. ⁹ Bīd -miyo. ¹⁰ Bīd -la. ¹¹ Ck' kannā-, Ck' kannā- corr. to kaṇṇa-. ¹² Bī lāmakapave-. ¹³ Bī adhivāsetvā, Bīd anivāretvā. ¹⁴ Bī ajhatto. ¹⁵ Bīd -dī. ¹⁶ Bī eka. ¹⁷ Bī salāmaka-. ¹⁸ Bīd -nam. ¹⁹ Bī -māti. ²⁰ Ck's aññattha. ²¹ Bī tāpanesanāti, Bīd tāpasenaha. ²² Ck' tasseva. ²³ Ck' vaṭṭatīti corr. to vaddhatīti, Bī vattatīti. ²⁴ Bī dussīlena.

1. Ko nu uddhitabhatto¹ va² pūrahattho³ va brāhmaṇo,
kahan⁴ nu bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamāmi. 67.

Tattha ko nu uddhitabhatto¹ va⁵ ti ko⁶ esa vaḍḍhitabhatto⁷ viya,
ekam⁸ bhattavaḍḍhitikaṃ⁹ bhattapūrapātiṃ¹⁰ hatthehi gahetvā viya ko nu esa¹¹
5 āgacchatīti attho, pūrahattho¹² va brāhmaṇo ti kattikamāse vācanakaṃ la-
bhitvā puṇṇahattho¹³ brāhmaṇo viya ca¹⁴ ko nu eso ti vānaraṃ¹⁵ sandhāya
vadati, kahan⁴ nu bhikkhaṃ acarīti bho vānara¹⁶ kasmiṃ padese ajja
tava¹⁷ bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamāmi katarāṃ¹⁸ nāma
pubbe¹⁹ pete uddissa kataṃ saddhābhattaṃ²⁰ katarāṃ vā saddhaṃ puggalaṃ²¹
10 upasaṃkamitvā²² te ayaṃ²³ deyyadhammo laddho²⁴ ti dīpeti.

Taṃ sutvā dussīlamakkaṭo²⁵ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ kapi 'smi²⁶ dummedho, anāmāsāni āmasiṃ,
tvaṃ maṃ mocaya²⁷, bhaddan te, mutto gaccheyya pab-
batan ti. 68.

15 Tattha aham kapi 'smi²⁸ dummedho ti bhante aham asmi dummedho
capalacitto makkaṭo, anāmāsāni āmasiṃ ti anāmāsetabbāni²⁹ tñānāni āma-
siṃ, tvaṃ maṃ mocaya bhaddam te ti tvaṃ³⁰ dayālu³¹ anukampako
maṃ³² imambhā dukkhā mocehi, bhaddan te hotu³³, mutto gaccheyya pab-
batan ti so haṃ tavānubhāvena imambhā vya-anā³⁴ mutto pabbatam eva gac-
20 cheyyaṃ, na te puna cakkhupathe attānaṃ dasseyyan ti.

Bodhisatto tasmaṃ kāle tena³⁵ kacchapena saddhiṃ salla-
panto³⁶ tatiyaṃ gātham āha:

3. Kacchapā kassapā honti, koṇḍañña honti makkaṭā,
muñca kassapa³⁷ koṇḍaññaṃ, kataṃ³⁸ methunakaṃ tayā
ti. 69.

25

1 Cks uddita-. 2 Ck ca, Cs ca corr. to va. 3 Ck Bī purahatto, Cs purahatto, Bā puṇṇahatto. 4 Bīd kahan. 5 Ck cā. 6 Bīd add nu. 7 Bīd vaddhita-.
8 Cs Bīd eka. 9 Ck -vaḍḍhitikaṃ, Cs -vaḍḍhitaka corr. to -kaṃ, Bī -vaḍḍhita,
Bā bhattaṃ vaḍḍhita 10 Bī bhattapuripāti, Bā bhattaṃ puṇṇapāti. 11 Bīd eso.
12 Cks pu-, Bī purahatto, Bā puṇṇahatto. 13 Ck Bā -hatto, Bī purahatto. 14 Bīd
omit ca. 15 Bīd vānaraṃ. 16 Bīd vāraṇa. 17 Bīd tvaṃ. 18 Bī kathaṃ, Bā katarāṃ.
19 Cs pubba. 20 Cs saddha-, Bīd sandhāya bhattaṃ vā. 21 Cks add taṃ, Bīd
tvaṃ. 22 Bīd -kamasī. 23 Bīd kuto bho ayaṃ. 24 Bī kisaddo, Bā kilasaddho.
25 Bīd -vānaro. 26 Cs -smiṃ. 27 Bīd moceyya. 28 Cs Bā -smiṃ. 29 Ck anā-
masitabbāni, Bīd anāmasitabba. 30 Bīd yo tvaṃ. 31 Cs -lu, Bī omits dayālu,
Bā dayālu. 32 Bīd omit maṃ. 33 Bī omits hotu. 34 Bīd bya-. 35 Cs Bīd
kāruñña in the place of kāletena. 36 Bīd -pento. 37 Bī kacchapa, Bā kac-
chassapa. 38 Cks Bī kathaṃ.

Tass' attho¹: kacchapā nāma kassapagottā honti makkaṭā koṇḍañṇagottā, kassapakkoṇḍañṇānaṃ ca² añṇamañṇānaṃ avāhavivāhasambandho³ atthi⁴, tay' idaṃ lolena dussilamakkaṭena saddhiṃ tayā ca dussilen' eva⁵ iminā makkaṭena saddhiṃ gottasadisatāsāmkhātassa⁶ methunadhammassa anucchavikaṃ⁷ dussilya-kammasāmkhātam⁸ pi methunakaṃ kataṃ, tasmā muñca kassapa koṇḍañṇan ti. 5

Kacchapo Bodhisattassa vacanaṃ sutvā kāraṇena pasanno vānarassa aṅgajātaṃ muñci. Makkaṭo muttamatto⁹ Bodhisattaṃ vanditvā¹⁰ palāto, puna taṃ ṭhānaṃ nivattitvāpi na olokesi. Kacchapo pi Bodhisattaṃ vanditvā yathātṭhānam¹¹ eva gato. Bodhisatto pi aparihīnājjhāno Brahma-loka-parāyano va¹² ahosi. 10

Satthā imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhanesi: „Tadā kacchapavānara¹⁴ dve mahāmatṭā ahesuṃ, tāpaso pana ahaṃ evā¹⁵ 'ti. Kacchapajātakaṃ¹⁵.

4. Lolajātaka.

Kāyaṃ balākā sikhinīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi- 15
haranto ekaṃ lolabhikkhuṃ ārabha kathesi. Taṃ hi dhamma-sabhaṃ¹⁶ ānitaṃ Satthā „na tvaṃ bhikkhu idān' eva lolo pubbe pi lolo va¹⁷ lolatāy' eva ca¹⁸ jīvitakkhayaṃ patto si¹⁹. taṃ nissāya porāṇakapaṇḍitāpi attano vasaṇatṭhānā paribāhirā ahesuṃ²⁰ ti vatvā atūtaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma-datte rajjaṃ kārente Bārāṇasiṣeṭṭhino²¹ mahānase bhattakārako puññatthāya nīlapacchiṃ²² ṭhapesi²¹. Tadā Bodhisatto pārāpatayoniyaṃ²⁴ nibbattitvā tattha vasaṃ kappesi. Ath' eko lolakāko mahānasamatthakena gacchanto nānappakāramacchamaṃsavikaṭiṃ 25
disvā pipāsābhibhūto „kin nu kho nissāya sakkā bhaveyya²⁵

¹ Bīd tattha. ² Bīd -naṃ, and omit ca, C^s -koṇḍañṇā nāma. ³ Ck avāha-, Bīd avāhavivāhasampanno. ⁴ Bī adds saddhā, Bā addhā. ⁵ Bīd -lena ca. ⁶ Cks -sadisāsāmkhātassa, Bī -sadisattā-. ⁷ Bī -ka. ⁸ Bī dussīla-, Bā dussīla-. ⁹ Bī mattamutto, Bīd add va. ¹⁰ Bī cintetvā. ¹¹ Bīd sakaṭṭhānam. ¹² Bīd omit va. ¹³ Bīd dhammade-. ¹⁴ Bīd kacchapo ca bānaro ca. ¹⁵ Bīd add tatiyaṃ. ¹⁶ Bī -bhāyaṃ. ¹⁷ Bī yevā ti, Bā yevā ti vatvā. ¹⁸ Bīd lolatāya, and omit eva ca. ¹⁹ Bīd ti. ²⁰ Bīd pariḥāyesuṃ. ²¹ Cks -si-. ²² Cks nīla-, Bī nīṇḍapacchi, Bā nilīnapacchi. ²³ Bīd paṭhapesi. ²⁴ Bīd pārāvata-. ²⁵ Bī sakko bhaveyyaṃ.

okāsaṃ laddhun¹ ti cintento¹ Bodhisattaṃ disvā „imaṃ nis-
 sāya sakkā²“ ti sannitthānaṃ katvā tassa gocarāya araṇṇa-
 gamanakāle piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha naṃ Bodhisatto
 „mayāṃ kho kākā aṇṇagocarā³ tvam pi aṇṇagocaro, kin nu
 5 kho maṃ anubandhasīti⁴“ āha. „Tumhākaṃ⁴ kiriya⁵ mayhaṃ
 ruccati⁶, aham pi⁷ tumhehi yeva⁸ samānagocaro hutvā tumhe
 upatthātum icchāmi⁹“. Bodhisatto sampaticchi. So¹⁰ tena
 saddhiṃ gocarabhūmiyaṃ¹¹ ekagocaraṃ caranto viya osak-
 kitvā¹² gomayārasiṃ viddhamsitvā¹³ pāṇake khāditvā¹⁴ pari-
 10 puṇṇakucchi hutvā¹⁵ Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „tumhe etta-
 kaṃ¹⁶ kālaṃ carath’ eva, nanu bhojanena¹⁷ pamāṇaṃ nātum
 vaṭṭatīti¹⁸, etha nātisāyam eva gacchāmā¹⁹“ ti. Bodhisatto
 taṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ agamāsi. Bhattakārako „amhākaṃ
 pārāpato¹⁹ sahāyaṃ gahetvā āgato“ ti kākassa²⁰ pi ekaṃ thu-
 15 sapacchiṃ ṭhapesi. Kāko²¹ catuhapañcāhaṃ²¹ ten’ eva nī-
 hārena²³ vasi²⁴. Ath’ ekadivasaṃ seṭṭhino²⁵ bahuṃ²⁶ maccha-
 maṃsaṃ²⁷ āhariyittha²⁸. Kāko taṃ disvā lobhābhibhūto²⁹
 paccūsakālato paṭṭhāya nitthananto³⁰ nipajji. Atha naṃ puna-
 divase Bodhisatto „ehi samma, gocarāya pakkamissāmā³¹“ ti
 20 āha. „Tumhe gacchatha, mayhaṃ ajiṇṇāsamkā³¹ atthīti³².
 „Samma kākānaṃ ajirako nāma n’ atthi, dīpavaṭṭimattam³²
 eva gahitaṃ³³ tumhākaṃ kucchiyaṃ thokaṃ tiṭṭhati, sesaṃ
 ajjhohaṭamattam³⁴ eva jīrati³⁵, mama vacanaṃ karohi³⁶, mā³⁷

¹ B² cintetvā. ² B² omits sakkā, B² sakkā laddhun. ³ C² aṇṇaṃ-, B² araṇṇa-. ⁴ B² add sāmi. ⁵ B² -yaṃ. ⁶ B² -tīti. ⁷ B² mayāṃ pi, B² ahaṃ pi, C² ahaṃ hi. ⁸ B² omit yeva. ⁹ B² gacchimiti. ¹⁰ B² omit so. ¹¹ B² gocarāṃ caranto bhummiyaṃ. ¹² B² osakkotvā, B² osakketvā. ¹³ B² vidhaṃ-seṭvā. ¹⁴ B² omits pāṇake khāditvā. ¹⁵ B² kucchipūraṃ katvā in the place of pari--hutvā. ¹⁶ B² ettha-. ¹⁷ B² carantena sobhaṇaṃ sāmi, B² carante sobhaṇaṃ sāmi. ¹⁸ C² vaddhatīti, B² vattatīti. ¹⁹ C² B² pārāvato. ²⁰ B² kālassā, B² kākassā. ²¹ B² add pi. ²² C² catū? ²³ B² vihare, B² viharena. ²⁴ B² vasi. ²⁵ B² seṭṭhinā. ²⁶ B² bahu, B² bahū. ²⁷ B² -se. ²⁸ C² -rīyittha, B² āharayittha. ²⁹ B² lolābhi. ³⁰ B² niṭhunto, B² sannitthunanto. ³¹ C² ajiṇṇa-, C² ajiṇṇa- corr. to ajiṇṇa-, B² ajirako rogo, B² ajirako go. ³² C² -vaddhi-, B² -vatti-. ³³ B² vatti, B² hi. ³⁴ B² aheraṇamattam, B² ajjhohaṇamattam. ³⁵ C² B² jīrati, B² omits jīrati. ³⁶ B² karohiti, B² karoti. ³⁷ C² maṃ, B² mā tvam.

etaṃ¹ macchamaṃsaṃ² disvā evaṃ akāsīti³. „Sāmi kiṃ⁴
 nāṃ⁵ etaṃ kathetha, ajiṇṇasaṃkā⁵ va mayhaṃ⁶ ti. „Tena hi
 appamatto hohīti⁷ vatvā ovaditvā⁸ Bodhisatto pakkāmi. Bhat-
 takārako pi nānāmacchamaṃsavikatiyo sampādetvā sarīrato
 sedāṃ apanento mahānasadvāre aṭṭhāsi. Kāko „ayaṃ idāni 5
 kālo maṃsaṃ khādituṃ⁹ ti gantvā rasakaroṭimattake⁷ nisīdi.
 Bhattakārako kilīti³ saddaṃ sutvā nivattitvā olokeno kākaṃ
 disvā pavisitvā taṃ gahetvā sakalasarīraṃ⁹ luñcitvā¹⁰ mattake
 oḷaṃ ṭhapetvā siṅgiverajirakādīni¹¹ pimsitvā¹² takkena ālole- 10
 tvā¹³ „tvaṃ amhākaṃ seṭṭhino¹⁴ macchamaṃsaṃ uccitṭhaṃ¹⁵
 karosīti¹⁶ sakalasarīraṃ assa makkhetvā khipitva nīlapacchi-
 yaṃ¹⁶ pātesi. Balavavedanā uppajjimsu¹⁷. Bodhisatto gocara-
 bhūmito āgantvā taṃ nitthanantaṃ¹⁸ disvā davaṃ karonto 15
 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kāyaṃ balākā sikhinī corī laṃghipitāmāhā¹⁹,

oraṃ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā ti. 70.

Tattha kāyaṃ balākā sikhinīti taṃ kākaṃ tassa²⁰ bahalatakkena
 makkhitasarīrasetaṃvāṇattā²¹ mattake ca sikhāya ṭhapitattā²² ti²² kā eṣā 20
 balākā sikhinīti pucchanto ālapati, corīti kulassa ananūñāya²³ kulagharaṃ
 kākassa vā aruciya kākapacchiṃ²⁴ pavitṭhattā corīti vadati, laṃghī pitā-
 mahā²⁵ ti laṃghī²⁶ vuccati ākāse²⁷ laṃghanato meghe balākā ca nāma meghe-
 saddena²⁸ gabbhaṃ gaṇhantīti²⁹ meghe saddo balākānaṃ pitā meghe pitāmaho
 ti³⁰ tenāha laṃghipitāmāhā³¹ ti, oraṃ balāke āgacchā³² ti ambho balāke 25
 ito ehi, caṇḍo me vāyaso sakhā ti mayāṃ sakhā pacchisāmiko vāyaso caṇḍo

1 Bī etā. 2 Bī -maṃsavikatiyo, Bā macchāmāsaṃ vikatiyo. 3 Bā -si. 4 Bā
 kiṃ nu kho. 5 Cks ajiṇṇasaṃkhā, Bā ajirarago. 6 Ck ovadhivā, Bā ovādetvā,
 Bā omit vatvā. 7 Bī rasakkāroṭi-, Bā sarakāroṭi-. 8 Bā kirīti. 9 Bī -sarire
 lomaṃ, Bā -sariralomaṃ. 10 luñjitvā. 11 Ck -verarājikādīni, Bī siṅgiverama-
 ricchādīni, Bā siṅgaveramaricchādīni. 12 Bī pisetvā, Bā pāsetvā. 13 Ck āloletvā,
 Ck āloletvā, Bā ālulitvā. 14 Bā sāmīno. 15 Ck uccitṭhīm, Bī uccittakāṃ, Bā
 uccitṭhakaṃ. 16 Cks nīla-, Bā nīḍapacchiyaṃ. 17 Bā uppajji. 18 Bī ṭhanan-
 taṃ, Bā nitthūnantāṃ. 19 Ck Bā laṃghī-. 20 Bā omit tassa. 21 Cks -raṃ
 seta-, Bā makkhitasarīra-. 22 Cks ṭhapitanti. 23 Bī kākassa aññassa and Bā
 kākassa aññāya in the place of kulassa ananūñāya. 24 Ck kākassa pacchiṃ,
 Bā omit kāka. 25 Ck laṃghī-, Ck laṃghī- corr. to -ī, Bā laṃghā-. 26 Ck -i,
 Ck -i corr. to -ī, Bī laṃghā. 27 laṃghī vuccati ākāse wanting in Bā. 28 Bī
 add ca. 29 Bī gaṇhanti. 30 Bā pitāmāhā hotī. 31 Cks laṃghī-, Bī laṃghī-,
 Bā laṃgha-.

pharuso, so¹ āgato² taṃ disvā kaṇayasadisena³ tuṇḍena koṭṭetvā⁴ jīvitakkha-
yaṃ pāpeyya, tasmā yāva so na āgacchatī⁵ tāva pacchito otaritva ito ehi,
sīghaṃ⁶ palāyassū⁷ 'ti vadatī.

Taṃ sutvā kāko dutiyaṃ gātham āha:

- 5 2. Nāhaṃ balākā sikhinī, ahaṃ lolo 'smi⁸ vāyaso,
akatvā vacanaṃ tuyhaṃ passa lūno 'smi āgato ti. 71.

Tattha āgato ti tvaṃ idāni gocarabhūmito āgato maṃ lūnaṃ passa
ti attho.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 10 3. Puna p' āpajjasī⁹ samma, sīlaṃ hi tava¹⁰ tādisaṃ,
na hi mānusakā¹¹ bhogā subhuñjā honti pakkhinā¹² ti. 72.

Tattha puna pāpajjasī¹³ sammā 'ti¹⁴ vāyasa puna pi tvaṃ¹⁵ evarū-
paṃ dukkhaṃ paṭilabhissas' eva¹⁶, n' atthi te¹⁷ ettakena mokkha¹⁸, kiṃkūraṇā:
sīlaṃ hi tava pāpakaṃ yasmā tava ācārasīlaṃ tādisaṃ dukkhādhigamass' eva
15 anurūpaṃ, na hi mānusakā¹⁹ ti manussā nāma mahāpuñṇā, tiracchānagatā-
naṃ tathārūpaṃ puñṇaṃ n' atthi, tasmā mānusakā²⁰ bhogā tiracchānagatena
pakkhinā na subhuñjā ti.

Evaṃ ca pana vatvā Bodhisatto „na ito dāni paṭṭhāya
mayā ettha²¹ vasitum sakkā“ ti²² uppatitvā aññattha agamāsi.
20 Kāko pi nitthananto²³ tatth' eva kālam akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā lolakāko²⁵ lolabhikkhu ahosi, pārāpato²⁶ pana ahaṃ evā“ 'ti.
Lolajātakaṃ²⁷.

¹ Ck omits so. ² Bⁱ gato ³ C^s kanaya- corr. to kaṇaye-, Bⁱ kālāsa-, B^d kā-
kassa-. ⁴ Ck koṭṭetvā corr. to kottetvā, Bⁱd koṭetvā. ⁵ Bⁱd yāva vāyaso āg-
⁶ Ck sīghassa. ⁷ Bⁱd palāyatū. ⁸ Bⁱ lolasmī, B^d lolasmīh. ⁹ Bⁱ māpajjasī.
¹⁰ B^d tāva. ¹¹ Bⁱ mānussikā, B^d mānusīko. ¹² Bⁱd -no. ¹³ Bⁱ māpajjasī.
¹⁴ Bⁱd add samma. ¹⁵ Bⁱd puna tvaṃ pi. ¹⁶ Bⁱ -labhati yeva, B^d -labhi yeva.
¹⁷ Ck omits te. ¹⁸ Bⁱd sukhā. ¹⁹ Bⁱ mānasikā, B^d mānussikā. ²⁰ Bⁱ manus-
sikā, B^d mānussikā. ²¹ Ck^s omit ettha. ²² Bⁱ sakkotīti. ²³ Bⁱd nitthananto.
²⁴ Bⁱd dhammade-. ²⁵ Bⁱd omit lola. ²⁶ Bⁱd pārāvato. ²⁷ Bⁱd add catutthaṃ.

5. Rucirajātaka.

Kāyaṃ balākā rucirā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabhikkhū ārabha kathesi. Dve pi vatthūni purimasadisāṇ' eva. Gāthāpi¹

1. Kāyaṃ balākā rucirā kākānīlasmi² acchati³, 5
caṇḍo kāko sakhā mayhaṃ, tassa c' etaṃ⁴ kulāvakaṃ. 73.
2. Nanu maṃ samma jānāsi dija⁵ sāmākabhojana⁶,
akatvā vacanaṃ tuyhaṃ passa lūno 'smi āgato. 74.
3. Puna p' āpajjasī samma, sīlaṃ hi tava tādisaṃ,
na hi mānusakā⁷ bhoga subhuñjā honti pakkhinā⁸ ti. 75. 10
Gāthā hi⁹ ekantarikā eva¹⁰.

Tattha rucirā ti takkamakkhitasarīratāya setavappataṃ sandhāya vadati: rucirā piyadassanā paṇḍarā ti attho, kākānīlasmin¹¹ ti kākakulāvake, kākāniḍḍhasmin¹² ti pi¹³ pātho¹⁴, dija¹⁵ 'ti kāko pārāpataṃ¹⁶ ālapati, sāmākabhojana¹⁷ 'ti tiṇabijabhojana¹⁸, sāmākagahaṇe¹⁹ h' ettha sabbam pi tiṇa²⁰ bījāṃ gahitaṃ²¹.

Idhāpi²² Bodhisatto „na idāni²³ sakkā ito paṭṭhāya mayā ettha vasitun“ ti uppativā aññattha gato.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi) ²⁵
„Tadā lolabhikkhu kāko²⁶ ahoṣi, pārāpato pana aham evā“ 'ti. Rucirajātakaṃ²⁷.

6. Kurudhammajātaka.

Tava saddhaṃ ca sīlaṃ cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ hamsaghātakabhikkhū²⁸ ārabha kathesi. 25

¹ Pīḍ gāthā pana nānā. ² Ck² kākānīlasmin, Bīḍ kākāniḍḍhasmin. ⁴ Eī agghati.
⁴ Bī yassa vetāṇ, Bīḍ yassa cetāṇ. ⁵ Bīḍ dija. ⁶ Ck² Pīḍ -naṃ. ⁷ Bī mānusi-kā, Bīḍ manussikā. ⁸ Bī -no. ⁹ Pīḍ pi. ¹⁰ Bīḍ yeva. ¹¹ Pī -niḍḍhasmin, Pīḍ -niḍḍhasmin? ¹² Ck² kākānīlasmin, Ck² kākāniḍḍhasmin. ¹³ Ck² kākāniḍḍhasmin, Bī kākānikummi ni, Bīḍ kākānīlasmin ti. ¹⁴ Pīḍ omīti pi. ¹⁵ Pīḍ pāto. ¹⁶ Bī pārāvataṇ, Bīḍ pavarātāṇ. ¹⁷ Pīḍ -no. ¹⁸ Bīḍ -nā, Ck² -naṃ. ¹⁹ Ck² sāmākagahaṇo, Bī sāmākasiṇakahaṇo, Bīḍ sāmākagahaṇo. ²⁰ Bī netta sāmākabhojāno ti ettha padehi sabbam mī tiṇabijāṃ saṃgahitaṃ. ²¹ Ck² Pīḍ idāpi. ²² Bī idāneva, Bīḍ dāni. ²³ Pīḍ dhammac-. ²⁴ Pīḍ kāko lolabhikkhu. ²⁵ Bīḍ add pañcamāṇ.
6. Cfr. Dh. p. 415. ²⁶ Bī -kaṃ-, Bīḍ -ghātakam-.

Sāvattvivāsino dve saḥāyakā bhikkhū pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato caranti¹. Te ekadivasaṃ Aciravatiṃ gantvā nahātvā vālikapuline² ātapam tappamānā³ sārāṇiyakatham⁴ kathentā aṭṭhaṃsu. Tasmīṃ khaṇe dve haṃsā ākāseṇa gacchanti. Ath'eko
 5 daharabhikkhu sakkharam gahetvā „etassa⁵ haṃsapotakassa akkhiṃ pi⁶ paharāmīti⁷“ āha. Itaro „na sakkhissasīti“ āha. „Tiṭṭhatu, imasmiṃ passe akkhiṃ⁸ parapasse⁹ akkhiṃ⁸ paharissāmīti“¹⁰. „Idaṃ¹⁰ na sakkhissasi yevā“¹¹ ti. „Tena hi upadhārehīti“ tiyaṃsaṃ¹¹ sakkharam gahetvā haṃsassa pacchābhāge¹² khipi. Haṃso sakkhara-
 10 saddaṃ sutvā nivattitvā olokesi. Atha naṃ itaro¹³ vaṭṭasakkharam¹⁴ gahetvā parapasse akkhiṃpi¹⁵ paharitvā orimakkinaṃ nikkhāmesi¹⁶. Haṃso viravanto parivattitvā¹⁷ tesam pādamūle yeva pati.⁴ Tattha tattha¹⁶ ṭhitā bhikkhū disvā āgantvā „āvuso Buddhasāsane¹⁹ pabbajitvā ananucchavikaṃ vo²⁰ kataṃ pāṇātipātam karontehīti²¹“²¹ vatvā
 15 taṃ²² ādāya Tathāgatassa dassesuṃ²³. Satthā „saccaṃ kira tayā²⁴ pāṇātipāto kato²⁵“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane²⁶ pabbajitvā evam akāsi²⁷, porāṇa-kapaṇḍitā anuppanne Buddhē āgāramajjhe saṃkilīṭṭhabhāvaṃ²⁸ vasa-
 20 mānā appamattakesu pi²⁹ ṭhānesu kukkucam karimsu, tvaṃ pana evarūpe sāsane³⁰ pabbajitvā kukkucamattam pi na akāsi³¹, nanu nāma bhikkhunā kāyavācācittēhi saṇṇātena³² bhavitabban³³ ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Kururatthe Indapattanagare³³ Dhanañjaye³⁴ rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ³⁵
 25 paṭisandhiṃ gahetvā anupubbena viññūtaṃ patto³⁶ Takkaṣilāyaṃ sippāni³⁷ uggahetvā³⁸ pitarā oparajje³⁹ patitṭhāpito⁴⁰ apara-

¹ Bā vicaranti. Bī va vicaranti. ² Bā vālukapulline, Bī lukanpulline. ³ Bā tapa-.
⁴ C^s sārāṇiyam-, Bā sārāṇiya-. ⁵ Bā ekassa. ⁶ C^s akkhiṃhi, Bī akkhi, Bā akhiṇi. ⁷ Bā paharissāmīti. ⁸ Bā akkhi. ⁹ C^s para. ¹⁰ Bā idampi. ¹¹ C^s bhūmiyaṃ, Bī tikkharaṃ, Bā tikkha. ¹² Bā pacchima-. ¹³ Bī aññaṃ, Bā añña in the place of atha naṃ itaro. ¹⁴ C^s vaddha-. ¹⁵ C^s Bī akkhiṃhi. ¹⁶ Bā nikkhamāpesi. ¹⁷ C^s Bā -ttetvā. ¹⁸ only one tattha. ¹⁹ Bā evarūpe niyyānikabuddha-. ²⁰ Bī te. ²¹ C^s karontasīti, Bī karohiti. ²² Bī te sam, Bā te taṃ. ²³ C^s dassesuṃ, Bī dassetuṃ. ²⁴ Bā tvaṃ. ²⁵ Bī si, Bā tī. ²⁶ C^s niyyānika-corr. to niyānika-. ²⁷ Bā -sīti. ²⁸ C^s yakaḷattavāsaṃ, C^s sakalattavāsaṃ. ²⁹ Bā omit pi. ³⁰ Bā niyyānika-. ³¹ C^s nākāsi, Bā na akāsīti. ³² Bī saṇṇātehi, Bā saṇṇitehi. ³³ C^s -panta-, Bī -paṭha-. ³⁴ Bā dhanañcayakorabye. ³⁵ Bī kucchimhi. ³⁶ Bī viññūtappatto, Bā viññūtappatvā. ³⁷ Bā sabbasippāni. ³⁸ Bā uggahitvā. ³⁹ Bā upa-. ⁴⁰ C^s -te, Bī upathāpito.

bhāge¹ pitu accayena rajjam patvā dasarājadhamme akopento Kurudhamme² vattittha³. Kurudhammo⁴ nāma pañcasilāni, tāni⁵ Bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi⁶, yathā ca Bodhisatto evam assa mātā aggamaheśi⁷ kaniṭṭhabhātā uparājā porohito⁸ brāhmaṇo rajjugāhako⁹ amacco sārathi¹⁰ seṭṭhi¹¹ doṇa-⁵ māpako¹² mahāmatto dovāriko nagarasobhaṇā¹³ vaṇṇadāsīti evam ete.

Rājā mātā mahesī¹⁴ ca uparājā porohito¹⁵

rajjuko sārathi¹⁶ seṭṭhi¹⁷ doṇo dovāriko tathā

gaṇikā te ekādasa¹⁸ Kurudhamme¹⁹ patitṭhitā ti. ¹⁰

Iti ime²⁰ sabbe pi²¹ parisuddhāni²² katvā pañcasilāni rakkhiṃsu. Rājā catūsu²³ nagaradvāresu²⁴ nagaramajjhe²⁵ niveśanadvāre²⁶ cha dānasālā²⁷ kāretvā²⁸ devasikaṃ²⁹ chasatasahassadhaṇaṃ vissajjento sakala-Jambudīpaṃ³⁰ unnaṅgalaṃ³¹ katvā dānaṃ adāsi. Tassa pana³² dānājñāsayaṭā³³ dānābhiraṭi³⁴ ¹⁵ sakala-Jambudīpaṃ³⁵ ajjhotthari³⁶. Tasmim kāle Kālīngaraṭṭhe Dantapurānagare Kālīngarājā rajjam kāreti³⁷. Tassa raṭṭhe devo na vassi, tasmim avassante sakalaraṭṭhe chātakaṃ jātaṃ³⁸, āhāravipattiyaṃ³⁹ ca manussānaṃ rogo udapādīti⁴⁰ dubbuṭṭhi-bhayaṃ chātakabhayaṃ rogabhayaṃ⁴¹ ti tīni bhayāni uppajjīṃsu. ²⁰ Manussā niggahaṇā⁴² dārake hatthesu gahetvā tattha tattha vicaranti. Sakalaraṭṭhavāsino ekato hutvā Dantapuraṃ gantvā rājadvāre ukkuṭṭhiṃ akaṃsu. Rājā vātapānaṃ nissāya ṭhito⁴³ saddaṃ sutvā „kiṃkāraṇaṃ ete viravaṇṭīti⁴⁴“ pucchi. „Mahā-

¹ Bā tassa apara-. ² Bā omī akopento kurudhamme. ³ Ck vattittha, Bā patitṭhahī. ⁴ Bā guru-. ⁵ Bī rakkhitāni. ⁶ Bā rakkhati. ⁷ C^s Bā -si. ⁸ C^s pu-, Bā pa-, Bī porāhiko. ⁹ C^s rajjugā-, Bā rajjagā-. ¹⁰ Ck Bā -thī. ¹¹ C^s Bā seṭṭhi. ¹² Bā -māmakko. ¹³ Bā -ni. ¹⁴ Bā -si. ¹⁵ C^s pu-, Bā pa-. ¹⁶ Ck -thī. ¹⁷ Bā -i. ¹⁸ C^s te ekādasa janā, Bā ekādasa janā and omī te. ¹⁹ Bī guru-, Bā garu-. ²⁰ Ck me. ²¹ Bā pi sabbe, Bī hi omitting sabbe. ²² C^s Bī suddhāni. ²³ Ck^s Bī -usu. ²⁴ Bā add ca. ²⁵ Bā -esu ca. ²⁶ Bī -esu tadi, Bā -esu cā ti. ²⁷ Bī -lāye, Bā -lāyo. ²⁸ Bī karitvā, Bā kārapetvā. ²⁹ Bā repeats de-. ³⁰ C^s Bā -pe. ³¹ Bā una-. ³² Bā omī pana. ³³ Bā -tā. ³⁴ Bā -pe. ³⁵ Ck Bī -ttari. ³⁶ Bā -si. ³⁷ Bā ahoṣi. ³⁸ Bā -yā. ³⁹ Bā -di. ⁴⁰ Bā chātabhayaṃ rogabhayaṃ dubbhikkhabhayaṃ. ⁴¹ Bā nirāhārā. ⁴² Bī adds taṃ. ⁴³ Bī viravaṇṭīti, Bā vicaraṇṭīti.

rāja sakalaratthe tīpi bhayāni uppannāni: devo na vassati,
 sassāni vipannāni, chātakaṃ¹ jātaṃ, manussā dubbhojanā ro-
 gābhibhūtā niggahaṇā putte² hatthesu gahetvā vicaranti, devaṃ
 vassāpehi mahārājā³ 'ti. „Porāṇakarājāno deve avassante kiṃ
 5 karontīti⁴. „Porāṇakarājāno⁵ mahārāja deve avassante dānaṃ
 datvā⁶ uposathaṃ adhiṭṭhāya samādinnaṣilā⁷ sirigabbhaṃ pa-
 visitvā dabbasanthare⁸ sattāhaṃ nipajjanti, tadā devo vassa-
 tīti⁹. Rājā „sādhū¹⁰ 'ti sampatiṇṇhitvā tathā akāsi. Evaṃ
 sante pi devo na vassī¹¹. Rājā amacce pucchi: „ahaṃ¹² mayā¹³
 10 kattabbakiccaṃ akāsiṃ, devo na vassati, kiṃ ti karomā¹⁴ 'ti.
 „Mahārāja, Indapattanagare¹⁵ Dhanañjayassa¹⁶ Koravyaraṇṇo¹⁷
 Añjanavasabho¹⁸ nāma maṅgalahatthī¹⁹, taṃ²⁰ ānessāma, evaṃ
 sante devo vassatīti²¹. „So rājā balavāhanasampanno²² dup-
 pasaho, katham assa hatthiṃ ānessāmā²³ 'ti. „Mahārāja, tena
 15 saddhim yuddhakiccaṃ n' atthi, dānañjāsaya rājā dānābhīrato
 yācito samāno alaṃkatasīsaṃ pi chinditvā pasādasampannāni
 akkhīni uppāṭetvā sakalarajjam pi niyyādetvā²⁴ dadeyya, hat-
 thimhi vattabham eva n' atthi, avassaṃ yācito dassatīti²⁵.
 „Ke pana naṃ²⁶ yācituṃ samatthā²⁷ 'ti. „Brāhmaṇā mahā-
 20 rājā²⁸ 'ti. Rājā brāhmaṇagāmato²⁹ atṭha brāhmaṇe pakko-
 sāpetvā sakkārasammānaṃ katvā hatthiṃ³⁰ yācanatthāya pesesi.
 Te paribbayaṃ ādāya addhikavesaṃ gahetvā sabbattha eka-
 rattivāseṇa turitagamanaṃ gantvā³¹ kaṭipāhaṃ nagaradvāre dāna-
 sālāyaṃ³² bhuñjitvā³³ sarīraṃ santappetvā³⁴ „kadā rājā dāna-
 25 gaṃ āgacchissatīti³⁵ pucchimsu. Manussā „pakkhassa tayo

¹ Bⁱ -kabhayaṃ, B^d kaṃbhayaṃ. ² Bⁱ ni putte, B^d nīrahārā nikkhamitvā putte.
³ Bⁱ porāṇamahārājāno. ⁴ B^d add sīlaṃ rakkhitvā. ⁵ C^{ks} -dīnnaṣilā, B^d sa-
 mādinnaṣilāni. ⁶ C^s -santhāre, Bⁱ dappatiṇṇasanthāre, B^d dabbatiṇṇasanthāre. ⁷
 B^d vassissatīti, B^d adds sutvā. ⁸ Bⁱ vassati. ⁹ Bⁱ katham. ¹⁰ B^d omīti mayā.
¹¹ B^d -pattha-. ¹² B^d -ñeeyya. ¹³ B^d korabya-. ¹⁴ B^d añjanavassāno. ¹⁵
 C^s B^d -i, B^d adds atthi. ¹⁶ C^s naṃ, B^d adds no. ¹⁷ B^d vassissatīti. ¹⁸ B^d
 -vāheṇa sampanno. ¹⁹ C^s nīyā-, Bⁱ nīyā-. ²⁰ B^d dassessati. ²¹ B^d taṃ. ²²
 Bⁱ brahmaṇato, B^d brahmaṇagāmato. ²³ B^d -i. ²⁴ Bⁱ katvā. ²⁵ C^{ks} -lāsa, Bⁱ
 -lāya. ²⁶ Bⁱ bhuñcanta, B^d bhuñjantā. ²⁷ Bⁱ santappetvā, B^d santapetvā.

divase cātuddase¹ pannarase² atṭhamiyañ³ ca āgacchati, sve
 pana punnamā⁴, tasmā sve pi āgacchissatṭi⁵ vadimsu. Brāh-
 maṇā punadivase pāto va gantvā pācīnadvāre atṭhamsu. Bo-
 dhisatto pi⁶ pāto va nahātānulitto⁶ sabbālaṃkārapatimaṇḍito⁷
 alaṃkāṃkatavaravāraṇakkhandhagato⁸ mahantena parivārena 5
 pācīnadvāre dānasālaṃ⁹ gantvā otaritvā sattatṭhajanānaṃ sa-
 hatthā¹⁰ bhattaṃ datvā „iminā va nīhārena¹¹ dethā“ ’ti vatvā
 hatthiṃ abhirūhitvā¹² dakkhiṇadvāraṃ agamāsi. Brāhmaṇā
 pācīnadvāre ārakkhassa balavatāya okāsaṃ alabhitvā dakkhi-
 ṇadvāraṃ eva gantvā rājānaṃ āgacchantāṃ olokayamānā 10
 dvārato nātidūre unnatattṭhāne¹³ sampattaṃ¹⁴ rājānaṃ hatthe
 ukkhipitvā¹⁵ jayāpesuṃ. Rājā vajiraṃkusena vāraṇaṃ ni-
 vattetvā¹⁶ tesāṃ santikaṃ gantvā „bho brāhmaṇā, kiṃ iccha-
 thā“ ’ti pucchi. Brāhmaṇā Bodhisattassa guṇaṃ vaṇṇentā
 paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu: 15

1. Tava saddhañ ca sīlañ ca viditvāna janādhipa (Dhp. p. 417.)
 vaṇṇaṃ añjanavaṇṇeṇa Kālīṅgasmim¹⁷ nimimhase¹⁸ ti. 76.

Tattha saddhaṃ ti kammaphalānaṃ saddahanavasena¹⁹ okappanakasad-
 dhaṃ²⁰, sīlaṃ ti saṃvarasīlaṃ avitikkamasīlaṃ, vaṇṇaṃ ti tadā tasmim̐ dese
 suvaṇṇaṃ vuccati. desanāsīsaṃ eva c’ etaṃ²¹, iminā pana²² padena sabbam 20
 pi suvaṇṇahiraññādīdhanadhaññaṃ²³ saṃgahitāṃ²⁴, añjanavaṇṇeṇā ’ti añja-
 napuñjasamānavaṇṇena iminā tava nāgena, Kālīṅgasmim̐²⁵ ti Kālīṅgarāñño san-
 tike, nimimhase²⁶ ti vinimayavasena²⁷ gaṇhima²⁸ paribhogavasena²⁹ vā³⁰
 udare pakkhipimhā ti attho, se ti nipātamattaṃ, idaṃ³¹ vuttaṃ hoti: mayāṃ
 hi janādhipa tava saddhañ ca sīlañ ca viditvā³² addhā no evaṃ³³ saddhāsīsa- 25

1 C^s -sī, Bīd cātuddasī. 2 C^s paṇṇarasī, Bīd paṇṇarasī. 3 Bīd atṭhamiyañ. 4
 Bīd -mī. 5 Bī omits pi. 6 Bīd nhatvā gattānulitto. 7 Bīd -paṭi-. 8 Bīd -hat-
 thikkandhavaragato. 9 Bī omits pācīnadvāre dāna. 10 Bīd omit sahatthā. 11
 Bīd nīhāreneva. 12 Bīd -rūyhitvā. 13 Bīd unnatattṭhāne. 14 C^s sampattaṃ, C^s ap-
 pattaṃ, Bīd sampatti. 15 Bīd adds jayatu ayaṃ mahārājā, Bīd jayatu bhavaṃ ma-
 hārājā ti. 16 C^s -ttitvā. 17 Bīd kālīṅgami, Bīd kālīṅgāmi. 18 C^s nimimhase,
 Bīd vinim-. 19 Bīd saddhahana- 20 Bīd -niyaka-. 21 C^s -sam evetaṃ. 22 Bī
 omits pana. 23 C^s -hiraññānidha-, Bīd hiraññāsusannaḍidhanaṃ, Bīd hiraññā-
 suvaṇṇādīdhanadhaññaṃ. 24 Bīd saṃgahitaṃ, C^s saṃgahīnaṃ, C^s saṃgahitāṃ.
 25 Bīd kālīṅgami. 26 Bīd vinimhase, Bīd vinimhase. 27 Bīd vinimhayavasena, Bī
 vinimhasavasana. 28 Bīd -hā, Bīd gaṇhinā. 29 Bīd rasaparibhogavasena, Bīd ra-
 saparibhogavasena 30 Bīd omits vā. 31 Bīd imaṃ. 32 Bīd viditvāna. 33 Bīd eso.

sampanno¹ rājā yācito añjanavannaṃ nāgaṃ dassatīti iminā attano santakena viya añjanavanna Kālīngaraṇṇo santike nāgaṃ te² āharissāmā³ 'ti vatvā bahun dhanadhaññaṃ nimimhase⁴ parivattayimha⁵ c' eva udare ca pakkhipimha⁶, evaṃ tassa⁷ mayam dhārayamānā⁸ idhāgatā, tattha kattabbaṃ devo jānātū⁹ 'ti, 5 aparo nayo: tava saddhāsīlaguṇasaṃkhātāṃ¹⁰ vannaṃ, uḷāraguṇo rājā jīvitaṃ pi yācito dadeyya¹¹ pag eva tiracchānagataṃ nāgaṃ ti, evaṃ Kālīngassa santike iminā añjanavannaṃ nāgaṃ dhaññaṃ nimimhase¹² nimimha¹³ tulayimhā¹⁴, ten' amhā¹⁵ idhāgatā ti.

Taṃ vatvā Bodhisatto „sace vo¹⁶ brāhmaṇā¹⁷ imaṃ nā- 10 gaṃ parivattetvā dhanam khāditaṃ¹⁸ mā cintayittha, yathā- lamkatam¹⁹ eva vo nāgaṃ²⁰ dassāmīti²¹“ samassāsetvā²² itarā dve gāthā avoca:

2. Annabhaccā c' abhaccā ca yo dha²³ uddissa gacchati sabbe²⁴ te appaṭikkhippā, pubbacariyavaco idaṃ. 77.

15 3. Dadāmi vo brāhmaṇā nāgaṃ etaṃ rājārahaṃ rājabhoggaṃ²⁵ yasassinam alaṃkataṃ hemajālābhichannaṃ²⁶ sasārathim, gacchatha yenakāman ti. 78.

Tattha annabhaccā c' abhaccā cā 'ti purisaṃ upanissāya jīvamānā yāgu- 20 bhattādinaṃ aumena bharitabbā ti annabhaccā ca, itare tathā abharitabbattā²⁷ abhaccā, sandhivasena paṇ' ettha akāralopo veditabbo, ettāvatā attānaṃ upanissāya ca anupa- nissāya ca²⁸ jīvamānavasena sabbe pi sattā dve koṭṭhāse katvā dassitā honti²⁹, yo dha³⁰ uddissa gacchatīti tesu sattesu idha jīvaloke yo satto yaṃ pu- risaṃ kāyacid eva paccāsīsamānāya³¹ uddissa gacchati, sabbe te appaṭik- 25 khippā ti tathā uddissa gacchantā sace pi bahū honti tathāpi tena purisena sabbe te³² appaṭikkhippā, apetha na vo³³ dassāmīti evaṃ na paṭikkhipitabbā ti attho, pubbacariyavaco idaṃ ti pubbacariyā vuccanti mātāpitāro, idaṃ tesam vacuam, evam ahaṃ mātāpitūhi sikkhāpito ti dīpeti, dadāmi vo ti

¹ Bā saddho. ² Ck^s neva. ³ Bā vinimhase. ⁴ Bⁱ -ttayimhā, Bā -ttayimhā. ⁵ Ck^s Bⁱ -mhā. ⁶ Bā taṃ. ⁷ Bā āniyamānā. ⁸ Ck^s janātū, Bⁱ vassatu, Bā va jānātū. ⁹ Bā saddhaṃ ca sila-. ¹⁰ C^s -yyātha. ¹¹ Bā añjanakavanna tava vannaṃ vinimhase. ¹² Bā vinimhā, C^s nimimhā. ¹³ Bⁱ tuyena, Bā talayimhā. ¹⁴ Bā tena, C^s Bⁱ omīti tenamhā. ¹⁵ C^s no corr to vo, Bⁱ te, Bā omīti vo. ¹⁶ Bā brāhmaṇa. ¹⁷ Bⁱ dhana saṃkharantīti, Bā dhanam saṃkharantīti. ¹⁸ Bā yathā al-. ¹⁹ Bā nāgaṃ vo. ²⁰ C^s Bⁱ add vatvā. ²¹ Bⁱ omīti sam-, Bā sadasopetvā. ²² Bā omīti dha, Ck^s dha ca. ²³ C^s sabbe pi. ²⁴ Bā -bhogaṃ. ²⁵ Bⁱ -jalābhiasacchannaṃ, Bā -jalābhiasacchannaṃ. ²⁶ Bⁱ ācāretabbā. ²⁷ Ck^s Bⁱ omīti anupanissāya ca. ²⁸ Bⁱ hontīti. ²⁹ Ck^s ca. ³⁰ Ck^s -satāyaṃ? Bā paccā- sīsaṃmānāya, Bⁱ kāyavācīdve ca saccāsīlasamānāya. ³¹ Ck^s omīti te. ³² Bⁱ te

yasmā idam amhākaṃ pubbācariyavaco tasmā ahaṃ¹ brāhmaṇā tumhākaṃ imaṃ² nāgaṃ dadāmi, rājārahan ti rañño anucchavikaṃ, rājabhoggan³ ti rāja-paribhogam, yasassinan ti parivārasampannam, taṃ kira nissāya hatthigopakā hatthivejjādini pañcakulasatāni jīvanti, tehi saddhim ēveva vo dadāmi⁴ attho, alaṃkatan ti nānāvidhena⁴ hatthialaṃkārena⁵ alaṃkatam, hemaajālā-
bhichannan⁶ ti suvaṇṇajālena abhicchannam⁷, sasārathin ti yo pan' assa⁸ sārathi hatthidamako⁹ ācariyo tena saddhim ēveva dadāmi, tasmā sasārathī¹⁰ hutvā tumhe saparivāraṃ imaṃ nāgaṃ gahetvā yenakāmaṃ gacchathā¹¹ ti.

Evam hatthikkhandhagato¹¹ va Mahāsatto vācāya¹² datvā puna hatthikkhandhā oruyha „sace alaṃkataṭṭhānam¹³ atthi¹⁴ 10 alaṃkaritvā dassāmi¹⁵“ tikkhattum padakkhiṇam karonto upa-parikkhitvā¹⁵ naalaṃkataṭṭhānam¹⁶ adisvā tassa soḍḍam brāhmaṇānam hatthesu ṭhapetvā suvaṇṇabhikkhārena⁷ puppha-gandhavāsitaṃ udakaṃ pādetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāraṃ nāgaṃ sampatiucchitvā hatthipiṭṭhe nisinnā Dantapurānagaraṃ¹⁸ 15 gantvā hatthim rañño adāsu. Hatthimhi āgate pi devo na vassati¹⁹ eva. Rājā²⁰ „kin nu kho kāraṇan“ ti uttarim pucchanto²¹ „Dhanañjayakorabyarājā Kurudhammaṃ²² rakkhati, ten' assa ratṭhe anvaddhamāsaṃ²³ anudasāhaṃ devo vassati, rañño guṇānubhāvo c' esa²⁴, imassa pana²⁵ tiracchānagatassa 20 guṇā hontāpi²⁶ kittakā²⁷ bhavēyyun²⁸“ ti sutvā „tena hi ya-thālaṃkatam²⁹ eva saparivāraṃ hatthim paṭinetvā³⁰ rañño datvā yaṃ so Kurudhammaṃ³¹ rakkhati taṃ³² suvaṇṇapatte likhitvā³³ ānethā“ ti brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Te gantvā rañño hatthim niyyādetvā „deva imasmim hatthimhi gate pi amhākaṃ 25

¹ Bīd tasmāhaṃ. ² C^s Bīd idam. ³ Bīd -bhogan. ⁴ Bīd -ehi. ⁵ C^k hatthim-, Bīd hatthialaṃkārehi. ⁶ Bīd -bhisañchannan. ⁷ Bīd abhisañchannam. ⁸ Bī panāyām. ⁹ Bīd -gopako. ¹⁰ Bīd sārathi omitting sa. ¹¹ Bīd -dhavaragato. ¹² C^k vavācāyam. ¹³ C^k anukata-, C^s alaṃkata- corr. to analaṃkata-, Bī alaṃkataṭṭhāne. ¹⁴ C^s Bī hatthi. ¹⁵ Bīd upadhāretvā. ¹⁶ C^s Bīd analaṃkata-. ¹⁷ Bīd -bhikkhārena. ¹⁸ Bīd -puram. ¹⁹ Bī vassi, Bīd vassasi. ²⁰ Bīd te ca rājā ca. ²¹ C^k uttarim-, Bī uttari pucchitvā, Bīd uttaripucchite. ²² Bīd guru-. ²³ Bīd addhamāsaṃ, Bīd anvaddha-. ²⁴ C^s ceva, Bī guṇābhavena na, Bīd guṇānubhāveneva. ²⁵ Bī omits pana. ²⁶ C^k bhontāpi, Bī honti, Bīd hentitipi. ²⁷ C^k kittikā, Bīd parikkittikā. ²⁸ C^k bhaven, Bī bhavēyyan, Bīd bhivēyyun. ²⁹ Bīd yathā al-. ³⁰ Bīd paṭicchādetvā. ³¹ Bīd garu-, Bīd guru-. ³² Bī omits yaṃ and taṃ. ³³ Bīd likhitvā.

raṭṭhe devo na vassati, tumhe¹ kira Kurudhammaṃ² nāma rak-
khatha, amhākaṃ pi rājā taṃ³ rakkhitukāmo 'imasmiṃ su-
vannapaṭṭe likhivā ānethā'⁴ ti pesesi⁴, detha no Kurudhammaṃ²⁴
ti. „Tātā⁵, sacc' āhaṃ⁶ etaṃ Kurudhammaṃ⁷ rakkhim⁷, idāni
5 pana me tattha kukkucçaṃ atthi, na me so Kurudhammo²
cittaṃ ārādheti, tasmā tumhākaṃ dātuṃ na sakkā⁸ ti⁸. Kasmā
pana taṃ rājānaṃ sīlaṃ⁹ na ārādhetīti. Tadā¹⁰ kira¹¹ rājū-
naṃ¹² tatiye tatiye¹³ saṃvacchare kattikamāse kattikachaṇo
nāma hoti¹⁴, taṃ chaṇaṃ kilantā¹⁵ rājāno sabbālaṃkārapati-
10 maṇḍitā¹⁶ devavesaṃ gahe tvā Cittarājassa nāma yakkhassa
santike ṭhatvā catuddisā pupphapatimaṇḍite¹⁷ cittasare¹⁸ khi-
panti. Ayaṃ pi rājā taṃ¹⁹ chaṇaṃ kilanto ekissā talākapā-
liyā²⁰ Cittarājassa²¹ santike ṭhatvā catuddisā cittasare²² khipi²³.
Tesu²⁴ sesadisā gate²⁵ tayo sare disvā udakapiṭṭhe khittaṃ
15 saraṃ²⁶ na addasaṃsu²⁷. Raṇṇo „kacci²⁸ nu kho mayā khitto
saro macchasaṃsare patito²⁹ ti kukkucçaṃ ahosi pāṇātipātakaṃ-
mena sīlabhedāṃ ārabha, tasmā²⁹ sīlaṃ nārādheti³⁰. So evaṃ
āha: „tātā, mayhaṃ Kurudhamme³¹ kukkucçaṃ atthi³², mātā
pana me surakkhitaṃ rakkhati, tassā santike gaṇhathā³³ ti.
20 „Mahārāja, tumhākaṃ 'pāṇaṃ vadhissāmīti' cetanā n'atthi,
cittaṃ³³ vinā pāṇātipāto nāma na hoti, detha no attanā³¹ rak-
khitaṃ³⁵ Kurudhammaṃ³¹ ti. „Tena hi likhathā³⁶ ti su-
vannapaṭṭe likhāpesi³⁷: „pāṇo na hantabbo³⁸, adinnaṃ³⁹ nādā-

¹ Bā tumhehi. ² Bā guru-. ³ C^s naṃ. ⁴ te gantvā -- pesesi wanting in Bⁱ.
⁵ Bā tātā. ⁶ C^s saccāsaṃ. ⁷ Bā rakkhāmi. ⁸ C^s sakkoti, Bā sakkomi. ⁹ Bā
sīlaṃ rājānaṃ ¹⁰ Bā tathā ¹¹ Bī pana ¹² Bā -unaṃ. ¹³ Bī only one tatiye.
¹⁴ Bā kattikamāse patte chaṇo nāma ahosi. ¹⁵ Bī te chaṇaṃ kilanti. ¹⁶ Bā
-paṭi-. ¹⁷ Bā pupphehi paṭi-. ¹⁸ Bā khitta-. ¹⁹ C^s naṃ. ²⁰ Ck talā-, C^s
talākapāliyā, Bā talākapāliyā. ²¹ Bā add yakkhassa. ²² Bī sare, Bā khittasaro.
²³ Bā khipitvā. ²⁴ Bā tesu tesu. ²⁵ Bī sasādisā gate, Bā disā gatesu, omitting
sesa. ²⁶ Bī khittam pi omitting saraṃ. ²⁷ C^s nāddasaṃsu, Bā na addassa. ²⁸
Bā kacci. ²⁹ Bī tame, Bā taṃ maṃ. ³⁰ Bā na ārādhetīti. ³¹ Bā guru-. ³²
Bī ahosi. ³³ Bā taṃ. ³⁴ Bī -no ³⁵ Bā -tuṃ ³⁶ Ck likhathā, C^s likhatā
corr. to -thā, Bī bho likkhikhattā, Bā likkhatā. ³⁷ Bā likkhā-. ³⁸ Bī hanan-
tabbo ³⁹ Bī adinnā dānā.

tabbam¹, kāmesu micchā² na caritabbam³, musā⁴ na bhaṇi-
 tabbam⁵, majjam na pātabban⁶“ ti, likhāpetvā⁷ ca pana „evam
 sante pi maṃ⁸ na ārādheti, mātu me⁹ santike gaṇhathā¹⁰“ ti
 āha. Dūtā rājānam vanditvā tassā santikaṃ gantvā „devi¹¹,
 tumhe kira¹² Kurudhammaṃ¹³ rakkhatha, taṃ¹⁴ no¹⁵ dethā“ ti 5
 vadiṃsu. „Tātā¹⁶, sacc’ āhaṃ¹⁷ Kurudhammaṃ¹⁸ rakkhāmi,
 idāni pana¹⁹ me tattha kukkucçaṃ uppannam, na me so
 dhammo²⁰ ārādheti, tena vo dātuṃ na sakkā“ ti²¹. Tassā
 kira dve puttā, jeṭṭho rājā kaṇiṭṭho uparājā. Ath’ eko rājā
 Bodhisattassa satasahassagghanikaṃ²² candanasāraṃ sahasag- 10
 ghanikaṃ kaṇicanamālaṃ pesesi. So „mātaraṃ pūjessāmīti“
 taṃ sabbaṃ mātu pesesi. Sā cinte i: „ahaṃ²³ n’ eva canda-
 naṃ vilimpāmi na mālaṃ dhāremi, suṇisānaṃ dassāmīti“.
 Ath’ assā etad ahosi: „jeṭṭhasuṇisā me²⁴ issarā aggamaheṣi-
 ṭṭhāne ṭhiṭā, tassā suvaṇṇamālaṃ dassāmi, kaṇiṭṭhasuṇisā pana 15
 duggatā, tassā candanasāraṃ dassāmīti“ sā rañño deviyā su-
 vaṇṇamālaṃ datvā uparājabhāriyāya candanasāraṃ adāsi,
 datvā ca²⁵ pan’ assā²⁶ „ahaṃ Kurudhammaṃ¹⁸ rakkhāmi,
 etāsaṃ duggatāduggatabhāvo mayhaṃ appamāṇaṃ²⁷, jeṭṭhā-
 pacāyikakammam eva²⁸ pana kātuṃ mayhaṃ anurūpaṃ, kacci²⁹ 20
 nu kho³⁰ tassa akatattā³¹ sīlaṃ bhinnan“ ti³² kukkucçaṃ ahosi,
 tasmā evam āha. Atha naṃ dūtā „attano santakaṃ nāma
 yathāruciyaṃ diyyati³³, tumhe ettakena pi³⁴ kukkucçaṃ kuru-
 mānā kiṃ aññaṃ pāpakaṃ³⁵ karissatha, sīlaṃ nāma evarūpena

¹ Ck na dā-, B¹ na ādatabbā. ² B¹ micchācārā. ³ B¹ -bbā. ⁴ B¹ musāvādā, B¹ -vādo. ⁵ Ck B¹ -bbā, B¹ -bbo. ⁶ B¹ pāyit-, B¹ pārit-. ⁷ B¹ likkhāpesi
 likkhāpetvā. ⁸ B¹ add sīlaṃ. ⁹ C¹ mā tumhe. ¹⁰ B¹ gacchathā. ¹¹ C¹ B¹
 devī. ¹² B¹ ki tumhe pi, B¹ kīra tumhe pi. ¹³ B¹ gurudhamme. ¹⁴ Ck ta.
¹⁵ Ck to, B¹ me. ¹⁶ B¹ tāta. ¹⁷ B¹ sacāhaṃ. ¹⁸ B¹ guru-. ¹⁹ Ck omits pana.
²⁰ B¹ gurudhammo. ²¹ B¹ sakkotīti, B¹ sakkomiti. ²² Ck -ggaṇakaṃ. ²³ B¹
 omīti ahaṃ. ²⁴ B¹ adds na. ²⁵ Pā va. ²⁶ C¹ panassa. B¹ pana ²⁷ B¹ add
 kule. ²⁸ Ck B¹ -kammaṃ meva ²⁹ B¹ kiñci. ³⁰ B¹ add me. ³¹ B¹ akatta-
 bbā, B¹ akattabbattā ³² B¹ sīlaṃ na bhindati, B¹ sīlaṃ bhindati. ³³ C¹ diyyati.
³⁴ B¹ etthakenāpi. ³⁵ C¹ pāpaṃ. B¹ pāpakaṃ corr. to pāpaṃ.

na bhijjati¹, detha no Kurudhamman²“ ti vatvā tassāpi santike³
 gahetvā⁴ suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵. „Tātā⁶, evaṃ sante pi n’
 eva maṃ ārādheti⁷, suṇisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā
 santike gaṇhathā⁸“ ti vuttā ca pana aggamaheśiṃ upasaṃ-
 5 kamitvā purimanayen’ eva Kurudhamman² yācimsu. Sāpi
 purimanayen’ eva vatvā „idāni maṃ⁹ sīlaṃ nārādheti, tena vo
 dātuṃ na sakkā“ ti¹⁰ āha. Sā kira ekadivasaṃ sīhapañjare
 tṭhitā rañño nagaram padakkhiṇaṃ karontassa pacchato hatthi-
 piṭṭhe nisinnaṃ uparājānaṃ¹¹ disvā lobhaṃ uppādetvā „sac’
 10 āhaṃ¹² iminā saddhiṃ santhavaṃ kareyyaṃ bhātu accayena
 rajje patiṭṭhito maṃ¹³ esa¹⁴ gaṇheyyā¹⁵“ ti cintesi. Ath’ assā
 „ahaṃ¹⁶ Kurudhamman² rakkhamānā sassāmikā¹⁷ hutvā kile-
 savasena aññaṃ purisaṃ olokesiṃ¹⁸, sīlena me bhinnena bha-
 vitabban“ ti kukkuccaṃ ahosi, tasmā evaṃ āha. Atha naṃ
 15 dūtā „aticāro nāma ayye cittuppādamattena na¹⁹ hoti, tumhe
 ettakena pi²⁰ kukkuccaṃ kurunānā vītikkamaṃ kiṃ karis-
 satha, na ettakena sīlaṃ bhijjati, detha no Kurudhamman²“
 ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵.
 „Tātā⁶, evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti, uparājā pana
 20 suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā²¹“ ti vuttā ca pana
 uparājānaṃ²² upasaṃkamitvā purimanayen’ eva Kurudhamman²³
 yācimsu. So pana sāyaṃ rājūpaṭṭhānaṃ²⁴ gacchanto rathen’
 eva rājaṅgaṇaṃ patvā sace rañño santike bhuñjitvā tatth’ eva
 sayitukāmo hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antodhure²⁵ chaḍḍeti²⁶,
 25 tāya saññāya jano²⁷ pakkamitvā punadivase pāto va gantvā
 tassa nikkhamanaṃ olokento va tiṭṭhati, sārathi²⁸ pi²⁹ rathaṃ

¹ Bīd bhīdati. ² Bī guru-. ³ Bī adds ca. ⁴ Bīd add te. ⁵ Bīd likkhisu. ⁶ Bīd tāta. ⁷ Ck ārodheti, Bī arodhetīti. ⁸ Bī -hāthā. ⁹ Bī me. ¹⁰ Ck sakkoti, Bīd sakkomīti. ¹¹ Bī -rājāṃ. ¹² Ck saccāhaṃ. ¹³ Bī omits maṃ. ¹⁴ Ck essaṃ, Ck evassaṃ corr. to esaṃ. ¹⁵ Ck -yyāsi corr. to -yyā. ¹⁶ Bīd athasāhaṃ. ¹⁷ Bīd sasā. ¹⁸ Bīd -kemi. ¹⁹ Ck omits na. ²⁰ Bīd etthakenāpi. ²¹ Bī gaṇheyyāthā. ²² Ck -rājāṃ. ²³ Bī guru-, Bīd garu-. ²⁴ Ck Bīd rāju. ²⁵ Ck antepure, Bīd rathadhure. ²⁶ Ck Bīd -si, Bī chaḍḍeti. ²⁷ Bī mahājano. ²⁸ Ck -thī. ²⁹ Bīd add taṃ.

gopayitvā¹ punadivase pāto vā ratham² ādāya rājadvāre tiṭṭhati, sace tam khaṇam ñeva³ niggantukāmo⁴ hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antorathe yeva ṭhapetvā rājūpaṭṭhānam⁵ gacchati, jano⁶ tāya saññāya⁷ „idān' eva nikkhamissatīti“ rājadvāre yeva tiṭṭhati. So ekadivasam evam katvā rājanivesanam pāvisi, 5 pavitṭhamattass' eva⁸ c' assa devo pāvassi, rājā „devo vassatīti“ tassa niggantuṃ⁹ na adāsi¹⁰, so tatth' eva bhuñjitvā sayi, mahājano¹¹ „idani nikkhamissatīti“ sabbam rattim temento¹² atṭhāsi, uparājā dutiyadivase nikkhamitvā temetvā ṭhitam mahājanam disvā „aham Kurudhammam¹³ rakkhanto ettakam¹⁴ 10 janam kilamesim¹⁵, sīlena me bhinnena bhavitabban“ ti kukkuccam ahosi; tena tesam dūtānam „sacc' āham¹⁶ Kurudhammam¹⁷ rakkhāmi, idāni pana me kukkuccam atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti vatvā tam attham ārocesi¹⁸. Ath nam dūtā „tumhākam deva 'ete kilamantū' 'ti cittaṃ n'atthi, acetana- 15 kam kammaṃ na hoti, ettakena pi¹⁹ kukkuccam karontānam²⁰ katham tumhākam vītikkamo bhavissatīti“ vatvā tassa pi santike sīlam gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu²¹. „Evam sante pi²² n' eva maṃ ārādheti, purohito pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā“ 'ti āha²³, vuttā ca pana purohitaṃ upasam- 20 kamitvā yācimsu. So pi ekadivasam rājūpaṭṭhānam²⁴ gacchanto ekena raññā tassa rañño²⁵ pesitam taruṇaravivaṇṇam²⁶ ratham antarāmagge disvā „kassāyaṃ ratho“ ti pucchitvā „rañño ābhato“ ti sutvā „aham mahallako, sace me rājā imam ratham dadeyya sukham imam āruyha vicareyyan“ ti 25 cintetvā²⁷ rājūpaṭṭhānam²⁸ gato tassa jayāpetvā ṭhitakāle rañño

¹ Bī gāhayitvā, Bā āharitvā. ² Bī tam. ³ Ck yeva. ⁴ Bī gantu-, Bā nikkhamantu-. ⁵ Ck rāju-, Bī rājūnam up-, Bā rāju up-. ⁶ Bīd mahājano. ⁷ jano pakkamitvā - - - tāya saññāya wanting in C^s. ⁸ Bīd -matte yeva. ⁹ Bā nikkhantu. ¹⁰ Bīd nādāsi. ¹¹ C^{ks} mahārājā no. ¹² Bīd add va. ¹³ Bī guru-, Bā garu-. ¹⁴ Bī ettha-. ¹⁵ C^s -sinti corr. to -si. ¹⁶ Bī sacāham. ¹⁷ Bīd guru-. ¹⁸ Bā -ceti. ¹⁹ C^{ks} ettake pi, Bī etthakenāpi, Bā ettakenāpi. ²⁰ Bīd -to. ²¹ Bīd hikkh-. ²² Bīd add sīlam. ²³ Bīd omit āha. ²⁴ Ck Bīd rāju-. ²⁵ Bī omits tassa rañño. ²⁶ Bīd taruṇaruciravaṇṇa. ²⁷ Bī adds va. ²⁸ Ck Bī rāju-.

ratham dassesum¹. Rājā disvā „ativiya sundaro ayam ratho,
 ācariyassa tam² dethā“ ‘ti āha. Purohito na icchati³, punap-
 puna⁴ vuccamāno pi na icchi yeva, kiṃkāraṇā: evaṃ kir’ assa
 ahosi: „ahaṃ Kurudhammaṃ⁵ rakkhanto va⁶ parasantake lo-
 5 bham akāsiṃ, bhinnena me sīlena bhavitabban“ ti so etam
 attham ācikkhitvā „tātā⁷, Kurudhamme me kukkucam atthi,
 na maṃ⁸ so dhammo ārādheti⁹, tasmā¹⁰ na sakkā dātun“ ti
 āha¹¹. Atha naṃ dūtā „na ayyo¹² lobhuppādamattena sīlaṃ
 bhijjati, tumhe ettakena¹³ pi kukkucam karontā¹⁴ kiṃ vītikka-
 10 maṃ karissathā“ ‘ti vatvā tassāpi santike sīlaṃ gahetvā su-
 vannaṇapatte likhimsu. „Evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti⁹,
 rajjugāhakaamacco¹⁵ pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇ-
 hathā“ ‘ti vuttā ca¹⁶ pana tam pi upasamkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasaṃ janapade khettaṃ minanto¹⁷ rajjuṃ daṇḍake
 15 bandhitvā ekaṃ koṭiṃ khettsāmikena¹⁸ gāhāpetvā¹⁹ ekaṃ
 attanā²⁰ aggaheṣi, tena gahitarajjukotiyaṃ baddhadanḍako²¹
 ekassa kakkāṭakassa²² bilamajjhaṃ pāpuṇi. So cintesi: „sace²³
 daṇḍakaṃ bile otāressāmi²⁴ antobale kakkāṭako nassissati, sace
 pana²⁵ purato²⁶ karissāmi rañño santakaṃ nassissati, sace
 20 orato karissāmi kuṭumbassa²⁷ santakaṃ nassissati, kin nu kho
 kātabban“ ti. Ath’ assa etad ahosi: „bile kakkāṭakena²⁸
 bhavitabban ti, sace bhaveyya paññāyeyya, etth’ eva naṃ²⁹
 otāressāmīti³⁰“ bile³¹ daṇḍakaṃ³² otāresi. Kakkāṭako kirīti
 saddam akāsi. Ath’ assa etad ahosi: „daṇḍako kakkāṭa-
 25 piṭṭhe³³ otiṇṇo bhavissati, kakkāṭako mato bhavissati, ahaṃ ca
 Kurudhammaṃ⁵ rakkhāmi³⁴, tena me³⁵ bhinnena bhavitabban“

¹ Bā dassesi. ² Bā naṃ. ³ Bā icchi. ⁴ Bā -naṃ. ⁵ Bā guru- ⁶ Ck ca, Bī omits ca. ⁷ Bī tassa, Bā tāta. ⁸ Bī me. ⁹ Bī āroceti. ¹⁰ Bī adds vo. ¹¹ Bā omit āha. ¹² Bā dūtā pana ayaṃ. ¹³ Ck ettake, Bī etthake, Bā etthakenā. ¹⁴ Bā -to. ¹⁵ C -gāhaamacco, Bā -kāmacco. ¹⁶ Ck va. ¹⁷ Bī mānanto. ¹⁸ Bā -ke. ¹⁹ Bā gaṇhā-. ²⁰ Bī -sāmikena gaṇhā ti vatvā ekaṃ attvā. ²¹ Bā gaṇha-danḍaho. ²² C Bā kakkāṭassa. ²³ Bī ajja. ²⁴ Bā otari-. ²⁵ Bā omit pana. ²⁶ Ck purohito, Bī pūrato, Bā karato. ²⁷ Bā kuṭumpikassa, Bī adds pana. ²⁸ Bā adds na. ²⁹ C na, Bī etevana, Bā etthenavaṃ. ³⁰ Bā otarissāmīti ¹ Bā add tam. ³¹ Bī daṇḍaṃ. ³² Bā -ṭaka-. ³³ Bī adds ti. ³⁴ Bā add sīlena

ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme¹ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti āha. Atha naṃ dūtā „tumbhākaṃ ‘kakkāṭako maratū’ ‘ti cittaṃ n’ atthi², acetanakaṃ kammaṃ³ na hoti, tumhe ettakena pi⁴ kukkuccaṃ karontā⁵ kiṃ vītikkamaṃ karissathā“ ‘ti vatvā tassa 5 pi⁶ santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapatte likhimsu⁷. „Evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti, sārathi pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike pi⁸ gaṇhathā“ ‘ti vuttā ca pana tam pi⁹ upasaṃkamitvā yācimsu. So ekadivasaṃ rājānaṃ rathena uyyānaṃ nesi. Rājā tattha divā¹⁰ kīlītvā sāyaṃ nikkhamitvā¹¹ 10 rathaṃ abhirūhi¹², tassa nagaraṃ asampattass’ eva¹³ suriyatthagamanavelāya¹⁴ meghe uṭṭhahi. Sārathi¹⁵ rañño temana-bhāyena¹⁶ sindhavānaṃ patodasaññaṃ¹⁷ adāsi, sindhavā javena pakkhandimsu, tato paṭṭhāya ca pana te uyyānaṃ gacchan-tāpi tato āgacchantāpi¹⁸ taṃ ṭhānaṃ patvā javena¹⁹ gacchanti²⁰, 15 kiṃkāraṇā: tesāṃ kira etad ahosi: „imasmiṃ ṭhāne parisayena bhavitabbaṃ²¹, tena no sārathi tadā patodasaññaṃ adāsīti“. Sārathissāpi etad ahosi: „rañño temane vā atemane vā mayhaṃ doso n’ atthi, ahaṃ pana aṭṭhāne susikkhitasin-dhavānaṃ patodasaññaṃ adāsim, tena me idāni aparāparaṃ 20 javantā kilamanti, ahaṃ ca Kurudhammaṃ²² rakkhāmi, tena me bhinnena²³ bhavitabbaṃ“ ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā kāraṇena Kurudhamme¹ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti āha. Atha naṃ dūtā „tumbhākaṃ ‘sindhavā’²⁴ kilamantū’ ‘ti cittaṃ n’ atthi, acetanakaṃ²⁵ kammaṃ nāma na 25 hoti, ettakena pi²⁶ ca tumhe kukkuccaṃ karontā²⁷ kiṃ vītikka maṃ karissathā“ ‘ti vatvā tassa santike sīlaṃ gahetvā suva-

¹ B^{id} guru-. ² Bⁱ omits cittaṃ natthi. ³ B^d adds nāma. ⁴ C^{ks} ettake pi, B^{id} etthakenāpi. ⁵ all four MSS. -to. ⁶ B^{id} omit pi. ⁷ B^{id} likkh-. ⁸ B^{id} divasaṃ pi. ⁹ Bⁱ omits sāyaṃ ni-. ¹⁰ B^{id} -rūyhi ¹¹ Bⁱ -patte, B^d -pattena yeva. ¹² C^s B^{id} -tthaṇṇa-. ¹³ B^{id} tadā sā-. ¹⁴ Bⁱ tepana-, C^{ks} tevana-. ¹⁵ B^{id} -saññaṃ. ¹⁶ C^{ks} omits tato āg-. ¹⁷ B^d javavegena. ¹⁸ Bⁱ adds āgacchanti. ¹⁹ B^{id} -bbanti ²⁰ B^{id} add sīlena. ²¹ B^{id} add naṃ patodasaññaṃ adāsi. ²² C^{ks} acetanakammaṃ, C^s acetanakakammaṃ, Bⁱ sacetakakammaṃ. ²³ C^{ks} ettake pi, B^{id} etthakenāpi. ²⁴ B^{id} -to

napaṭṭe likhimsu¹. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti,
 seṭṭhi pana suṭṭhu rakkhati, tassa pana² santike gaṇhathā“³ 'ti
 vuttā ca pana tam pi⁴ upasaṃkamitvā yācimsu. So pi⁵ eka-
 divasaṃ gabbhato nikkhantasālisīsaṃ⁶ attano sālikhettaṃ gan-
 5 tvā paccavekkhitvā nivattamāno „vīhimālaṃ bandhāpessāmīti“⁷
 ekaṃ sīsamuṭṭhiṃ⁸ gāhāpetvā thūnāya⁹ bandhāpesi. Ath' assa
 etad ahoṣi: „imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo,
 adinnabhāgato yeva ca¹⁰ me kedārato sālisīsamuṭṭhi gāhāpito,
 ahañ ca Kurudhamme¹¹ rakkhāmi, tena me bhinnena¹² bhavi-
 10 tabban“¹³ ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me¹⁴ kāraṇena
 Kurudhamme¹⁵ kukkuccaṃ atthi, tena vo¹⁶ na sakkā dātun“¹⁷
 ti āha. Atha naṃ dūtā „tumhākaṃ theyyacittaṃ n' atthi,
 tena vinā adinnādānaṃ nāma paññāpetuṃ na sakkā, ettakena
 pi¹⁸ ca kukkuccaṃ karontā¹⁹ tumhe aññasantakaṃ²⁰ nāma kiṃ
 15 gaṇhissathā“²¹ 'ti vatvā tassāpi²² santike sīlaṃ gaheṭvā suvaṇ-
 ṇapaṭṭe likhimsu²³. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti²⁴,
 doṇamāpako²⁵ pana mahāmatto suṭṭhu rakkhati, tassa santike
 gaṇhathā“²⁶ 'ti vuttā ca pana tam pi²⁷ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So kira ekadivasaṃ koṭṭhāgāradvāre nisīditvā rājabhāge vīhiṃ
 20 mināpento amitavīhirāsito²⁸ vīhiṃ gaheṭvā lakkhaṃ²⁹ ṭhapesi.
 Tasmiṃ khaṇe devo pāvassi³⁰. Mahāmatto lakkhaṇi³¹ gaṇetvā³²
 „mitavīhi³³ ettakā³⁴ nāma hontīti“³⁵ vatvā lakkhavīhiṃ³⁶ saṃkaḍ-
 ḍhitvā mitarāsīmhi³⁷ pakkhipitvā vegena gantvā dvārakoṭṭhake
 ṭhatvā cintesi: „kin nu kho mayā lakkhavīhi³⁸ mitarāsīmhi³⁹
 25 khittā⁴⁰ udāhu amitarāsīmhi⁴¹. Ath' assa etad ahoṣi: „sace

¹ Bīd likkh-. ² Bīd omīti pana. ³ Bīd omīti pi. ⁴ Bīd add seṭhi. ⁵ Bī add disvā. ⁶ C^s -māti, Bī bandhapessāmīti, Bī bandhāpissāmīti. ⁷ Bī taṃ sālisīsaṃ samuṭhi, Bī ekaṃ sālisīsamuṭhiṃ. ⁸ Bīd cūlāya. ⁹ Bīd omīti ca. ¹⁰ Bīd guru-. ¹¹ Bīd add sīlena. ¹² C^s omits me. ¹³ C^s me. ¹⁴ C^s ettake pi, Bīd etthakenāpi. ¹⁵ Bī -to, Bī -ti. ¹⁶ C^s amñāñ-, Bīd para-. ¹⁷ Bīd tassa. ¹⁸ Bīd ārodheti. ¹⁹ Bī doṇimāpako, Bī doṇamamako. ²⁰ C^s -sino, Bī -pihirāsīvi. ²¹ Bī lakkhaṇaṃ. ²² C^s pavassi, Bī vassi. ²³ C^s -pi, Bīd lakkhaṇāni. ²⁴ Bī gaṇhitvā, Bīd vaḍhitvā. ²⁵ C^s minavīhi, C^s amitavīhi, Bīd mitavīhi. ²⁶ Bī etthako, Bīd etthakā. ²⁷ C^s -vīhi, Bī lakkhaṇavīhi. ²⁸ C^s rāsīmhi, C^s rāsīm. ²⁹ C^s lakkhavīhi, Bī lakkhe, Bīd lakkha. ³⁰ C^s rāsīmhi, C^s mitavīhirāsīmhi, Bīd mitavīhi-. ³¹ Bīd pakkhipitā.

me mitavīhirāsīmhi khittā¹ akāraṇen' eva rañño santakaṃ vaḍ-
 ḍhitaṃ gahapatikānaṃ santakaṃ nāsitaṃ, ahañ ca Kurudham-
 maṃ² rakkhāmi, tena me bhinnena³ bhavitabban⁴ ti so etam
 atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme kukkuc-
 caṃ atthi, tena vo na sakkā datun⁵ ti āha. Atha naṃ dūtā⁶ 5
 „tumhākaṃ theyyacittaṃ n'atthi, tena vinā adinnādānaṃ nāma
 paññāpetum⁷ na sakkā, ettake⁸ pi⁹ ca¹⁰ kukkucāyanta¹¹ kiṃ
 tumhe parasantakaṃ¹² gaṇhathā¹³ ti vatvā tassāpi¹⁴ santike
 sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁵. „Evaṃ sante pi n'eva
 maṃ ārādheti¹⁶, dovāriko pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike 10
 gaṇhathā¹⁷ ti vuttā ca pana tam pi¹⁸ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasaṃ nagaradvāraṃ pidhānavelāya¹⁹ tikkhattum
 saddaṃ anussāvesi²⁰. Ath' eko daliddo²¹ manusso²² attano
 kaniṭṭhabhaginiyā saddhiṃ dārupaṇṇatthāyā araṇṇaṃ gantvā
 nivattanto²³ tassa saddaṃ sutvā bhaginiṃ ādāya vegena sam- 15
 pāpuṇi. Atha naṃ dovāriko „tvam nagare rañño atthi-
 bhāvaṃ²⁴ na jānāsi, 'sakālass' eva²⁵ imassa nagarassa dvāraṃ
 pidhiyātīti²⁶ na jānāsi, attano mātugamaṃ gahetvā araṇṇe
 ratikīlaṃ²⁷ kilanto²⁸ vicarasīti²⁹ āha. Ath' assa itarena³⁰
 „na me sāmi³¹ bhariyā bhaginī me esā³² ti vutte etad ahoṣi 20
 „akāraṇaṃ³³ vata me kataṃ bhaginiṃ bhariyā ti vadantena³⁴,
 ahañ ca Kurudhammaṃ³⁵ rakkhāmi, tena me bhinnena³⁶ bhavi-
 tabban³⁷ ti so etam atthaṃ ārocetvā³⁸ „iminā me³⁹ kāraṇena
 Kurudhamme⁴⁰ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā datun⁴¹ ti
 āha⁴². Atha naṃ dūtā⁴³ „tumhehi tathāsaṇṇāya⁴⁴ kathitaṃ, 25

¹ Bīd pakkhipitā. ² Bīd guru-. ³ Bīd add sīlena. ⁴ Bīd saññā-. ⁵ Bīd ettake.
⁶ Bīd omits pi. ⁷ Bīd omits ca. ⁸ Bīd kukkuccaṃ karonto, Bīd k. karontā. ⁹
 Bīd | arassa-. ¹⁰ Bīd gaṇhissathā. ¹¹ Bīd tassa, Bīd tassa pi. ¹² Bīd likkh-
¹³ Bīd ārocasi. ¹⁴ Bīd omit pi. ¹⁵ C^s pidahana-, Bīd sāyapha-. ¹⁶ C^s sadda-
 manussa-, Bīd saddaṃ sāvesi. ¹⁷ C^s daliddo corr. to -dda, Bīd dalidda. ¹⁸ Bīd
 puriso. ¹⁹ C^s Bīd nivattento. ²⁰ Bīd add kiṃ. ²¹ Bīd sakalasseva, C^s Bīd kā-
 lasseva. ²² C^s pithiyatīti, Bīd pihiyati, Bīd pidhiyatīti, Bīd adds kiṃ. ²³ Bīd
 kāmaraṭikilaṃ. ²⁴ Bīd kilanto. ²⁵ Bīd divasaṃ carasi, Bīd divasaṃ vicarasi. ²⁶
 C^s -ro. ²⁷ Bīd sā. ²⁸ C^s -ṇā. ²⁹ Bīd bhaginiyā ti kathentena. ³⁰ Bīd adds
 sīlena. ³¹ Bīd ācikkhitvā. ³² Bīd omit me. ³³ Bīd omits āha. ³⁴ Bīd add etam.
³⁵ C^s kathā-.

ettha vo¹ sīlabhedo n'atthi, ettake² pi ca tumhe kukkuccāyantā Kurudhamme³ sampajānamusāvādaṃ nāma kiṃ karissathā⁴ "ti vatvā tassa pi⁵ santike sīlāni gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁶. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti, vaṇṇadāsī pana suṭṭhu
 5 rakkhati, tassā santike gaṇhathā⁷ "ti vuttā ca pana tam pi⁸ upasaṃkamitvā yācimsu. Sāpi purimanayen' eva paṭikkhipi, kiṃkāraṇā: Sakko kira devānam indo „tassā⁹ sīlaṃ vīmaṃsissāmīti¹⁰“ māṇavakavaṇṇena āgantvā „ahaṃ āgamiṣṣāmīti¹¹“ sa-
 10 hacchāṃ datvā devalokaṃ eva gantvā tīṇi saṃvaccharāṇi nā-
 gacchi¹², sā attano sīlabhedabhayaena tīṇi saṃvaccharāṇi añ-
 ñassa purisassa hatthato tambūlamattam pi na gaṇhi, sā anuk-
 kamaena duggatā hutvā cintesi: „mayhaṃ sahaṣṣaṃ datvā gata-
 purisassa tīṇi saṃvaccharāṇi nāgacchantassa¹³ duggat' amhi¹⁴
 jātā, jīvitapavattim¹⁵ ghaṭetum na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya
 15 mayā vinicchaya mahāmatṭānaṃ ārocetvā paribbayaṃ gahetum
 vaṭṭatīti¹⁶“ sā vinicchayaṃ gantvā „sāmi, paribbayaṃ datvā
 gatapurisassa me tīṇi saṃvaccharāṇi, matabbhāvaṃ pi 'ssa¹⁷ na
 jānāmi, jīvitam¹⁸ ghaṭetum na sakkomi, kiṃ karomi sāmīti¹⁹“ āha.
 „Tīṇi saṃvaccharāṇi²⁰ anāgacchante kiṃ karissasi²¹, ito paṭ-
 20 ṭhāya paribbayaṃ gaṇhā²²“ ti²³. Tassā laddhavinicchayaṃ
 vinicchayato nikkhamamānāya²⁴ eva eko puriso sahaṣṣabhaṇ-
 ḍikaṃ²⁵ upanāmesi, tassa gahaṇatthāya hatthānaṃ²⁶ pasāraṇa-
 kāle Sakko attānaṃ dassesi, sā disvā va „mayhaṃ saṃvac-
 charattayamatthake sahaṣṣadāyako puriso āgato²⁷, n' atthi me
 25 tava kāhāpaṇehi attho²⁸“ ti hatthaṃ sammiñjesi²⁹, Sakko attano
 sarīraṃ ñeva³⁰ abhinimminivā taruṇasuriyo viya jalanto ākāse
 atṭhāsi, sakalanagaraṃ sannipati³¹, Sakko mahājanamajjhe

¹ Bīd omī ettha vo. ² Bīd etthake. ³ Bī gurudhammena Bī gurudhamme, Cī kurudhammo. ⁴ Bī omīti pi ⁵ Bīd likkh-. ⁶ Bīd omīti pi ⁷ Bī tassa, Bīd kassā. ⁸ Bīd add vatvā ⁹ Bī na gacchi. ¹⁰ Cī na āg-, Bī agacchantassa, Bīd anāg. ¹¹ Cī duggatampi, Bī duggatā. ¹² Bīd jīvitavuttim. ¹³ Bī -bhāva-
 massa, Bīd -bhāvaṃmissa. ¹⁴ Cī ghā-, Bī ghaṭitum. ¹⁵ Bī add nāma. ¹⁶ Bīd -ti. ¹⁷ Bī gaṇhāhiti, Bīd gaṇhatīti. ¹⁸ Bīd nikkhamānāya ¹⁹ Bīd -bhaṇḍam.
²⁰ Bīd hatthaṃ. ²¹ Bī add tāta. ²² Cī sammijesi, Bī sammirañcesi, Bīd sam-
 miñcesi. ²³ Bīd ceva. ²⁴ Bīd sannipātetvā.

„aham etissā vīmaṃsanavasena saṃvaccharattayamatthake sa-
hassam adāsim, sīlam rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā“
“ti ovādam datvā tassā nivesanam¹ sattahi ratanehi pūretvā „ito
patthāya appamattā hohīti“ tam anusāsivā deva lokam eva
agamāsi², iminā kāraṇena sā „aham gahitabhatim ajjāpetvā
va aññena diyyamānāya bhatiyā hattham pasāresim³, iminā
kāraṇena mama⁴ sīlam na ārādheti⁵, tena vo dātuṃ na sakkā“
ti paṭikkhipi⁷. Atha nam dūtā „hatthapasāraṇamattena sī-
labhedo n’ atthi, sīlam nāma etaṃ⁸ paramā⁹ pārisuddhi¹⁰ ho-
titi“ vatvā tassāpi santike sīlam gahetvā suvaṇṇapatte likh-
imsu¹¹. Iti te imesaṃ¹² ekādasannaṃ janānaṃ rakkhaṇa-
sīlam¹³ suvaṇṇapatte likhitvā¹¹ Dantapuram gantvā Kālīṅga-
rañño suvaṇṇapattam datvā tam pavattim ārocesuṃ. Rājā
tasmiṃ Kurudhamme¹⁴ vattamāno¹⁵ pañcasīlāni pūresi. Tasmiṃ
kāle¹⁶ sakala-Kālīṅgaratthe devo vassi, tīṇi bhayāni vūpasan-
tāni, rattham khemaṃ subhikkham ahosi. Bodhisatto¹⁷ yāva-
jīvaṃ dānādīni puññāni katvā saparivāro¹⁸ saggapadaṃ¹⁹ pūresi.

Satthā imaṃ desanaṃ² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi (Saccapariyosāne keci sotāpannā ahesuṃ keci sakadāgāmino
keci anāgāmino keci arahantā²¹ ti). Jātakasamodhāne²² pana

Gaṇikā Uppalavaṇṇā ca Puṇṇo dovāriko tadā (Dhp. p. 417.)

rajjugāho³ ca Kaccāno²⁴ doṇamātā ca Kolito⁵

Sāriputto tadā seṭṭhi Anuruddho ca sārathi

brāhmaṇo Kassapo thero uparājā Nandapapdito

Maheśi Rāhulamātā Māyā devī janettiyā²⁶

Kururājā Bodhisatto, evaṃ dhāretha jātakaṃ ti.

Kurudhammajātakaṃ².

¹ Cks -ne. ² Bā āg-. ³ Bā -remi. ⁴ Bā maṃ. ⁵ Bī -si. ⁶ Bī sakko.
⁷ Bā pari-. ⁸ Cks esa, Bī ekam. ⁹ Bā -ma. ¹⁰ Ck pari-, Bā visuddhi. ¹¹ Bā
likkh-. ¹² Bī iti tesam, Bā iti tesam dūtā imesaṃ ¹³ Bī adds gahetvā. ¹
Bā guru-. ¹⁵ Bā pava-. ¹⁶ Bī khape. ¹⁷ Bī adds ca. ¹⁸ Bī sapariso. ¹⁹
Bī saggapūram, Bā sakkapūram. ²⁰ Bā dhammade-. ²¹ Cks -to. ²² Bī jāta-
kam, Bā -kam samodhānesi. ²³ Ck rajjugā-. ²⁴ Bā kaccūyano ²⁵ Bī mog-
galāno doṇamāko, Bā moggalāmāno doṇamāko. ²⁶ Ck janettiyā. ²⁷ Bī adds
chaṭhamam, Bā chaṭham.

7. Romakajātaka.

Vassāni paññāsā 'ti. Idam Satthā Veluvane viharanto¹
vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum
uttānam eva.

- 5 Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto pārāpato² hūtvā bahūhi³ pārāvatehi²
parivuto araññe pabbataguhāyaṃ⁴ vāsaṃ kappesi. Aññataro
pi kho tāpaso sīlasampanno tesaṃ pārāpatānaṃ² vasanaṭṭhā-
nato avidūre ekaṃ paccantagāmaṃ upanissāya assamapadaṃ
10 māpetvā pabbataguhāyaṃ⁶ vāsaṃ kappesi. Bodhisatto anta-
rantarā tassa santikaṃ āgantvā sotabbayuttakaṃ suṇāti. Tattha
tāpaso⁷ ciraṃ vasitvā pakkāmi. Ath' añño kūṭajaṭilo⁸ āgantvā
tattha vāsaṃ kappesi. Bodhisatto⁸ pārāpataparivuto² taṃ upa-
samkamitvā vanditvā paṭisanthāraṃ katvā assamapade vicari-
15 tvā girikandarasaṃīpe gocaraṃ gahetvā sāyaṃ attano vasa-
naṭṭhānaṃ gacchati. Kūṭatāpaso⁹ tattha atirekapaṇṇāsava-
sāni¹⁰ vasi. Ath' assa¹¹ ekadivasaṃ paccantagāmaṃvāsino¹²
pārāpatamaṃsaṃ² abhisamkharitvā adamaṃsu. So tattha rasa-
taṇhāya bajjhितvā „kiṃ maṃsaṃ nāma'etan“ ti pucchitvā „pā-
20 rāpatamaṃsaṃ n²“ ti sutvā cintesi: „mayhaṃ assamapadaṃ
bahū¹³ pārāpatā² āgacchanti, te māretvā maṃsaṃ khādītum vaṭ-
ṭatīti“ so taṇḍulasappidadhijirakamaricādini¹⁴ āharāpetvā¹⁵
ekamante ṭhapetvā muggaraṃ cīvarakaṇṇena¹⁶ paṭicchādetvā
pārāpatānaṃ² āgamaṇaṃ olokenā paṇṇasāladvāre nisīdi.
25 Bodhisatto pārāpataparivuto² āgantvā tassa kūṭajaṭilassa⁹ duṭ-
ṭhakiriyaṃ oloketvā „ayaṃ duṭṭhatāpaso aññenākārena¹⁷ ni-
sinno, kacci¹⁸ nu kho amhākaṃ samānājātiyaṇaṃ¹⁹ maṃsaṃ
khādī²⁰, parigaṇhissāmi na“ ti anuvāte ṭhatvā tassa sarīra-

¹ Bā add bhagavato. ² Bā pārāva-. ³ Bā bahu. ⁴ Ck -ya. ⁵ Ck Bā -ya. ⁶ Bā tāpaso tattha. ⁷ Ck Bā kūṭa-. ⁸ Bā adds pi. ⁹ Bā ku-. ¹⁰ Ck atireka-
paṇṇani, Bā atiresavassāni. ¹¹ Bā atha. ¹² Bā add manussā. ¹³ Cks -u. ¹⁴ Bā
Bā -khīraparicā-, Bā khīramaricā-. ¹⁵ Ck āropetvā. Bā āharitvā. ¹⁶ Cks cīra-
kena, Bā cīvarakaṇṇe. ¹⁷ Bā aññena kāraṇena, Bā aññena kārena. ¹⁸ Bā kiñci,
Bā kicci. ¹⁹ Bā -jātiyaṇaṃ. ²⁰ Bā khādīti, Bā khāti.

gandham ghāyivā „ayam amhe māretvā maṁsam khāditukāmo,
uāssa¹ santikaṁ² gantum vaṭṭatīti“ pārāpate³ ādāya paṭikka-
mitvā⁴ cari. Tāpaso taṁ anāgacchantam disvā „madhura-
katham tehi saddhim kathetvā vissāsenā upagate māretvā
maṁsam khāditum vaṭṭatīti“ cintetvā purimā dve gāthā avoca: 5

1. Vassāni paññāsa samādhikāni⁵

vasimha selassa guhāya roma⁶,

asaṁkamānā abhinibbutattā⁷

hatthattam⁸ āyanti mam' aṇḍajā pure. 79.

2. Te dāni vakkaṅga⁹ kimattham¹⁰ ussukā¹¹

10

vajanti¹² aññaṁ girikandaram dijā,

nanū na maññanti mamaṁ yathā pure

cirappavutthā athavā na te ime ti. 80.

Tattha samādhikānīti¹³ samaadhikāni¹⁴, romakā¹⁵ 'ti dumāya up-
panna¹⁶, sudhotapavālena¹⁷ samānavanṇanettapādātāya¹⁸ Bodhisatta-pārāpatam¹⁹ 15
ālapati, asaṁkamānā ti evaṁ atirekapaññāsavassāni imissā pabbatagubhāya
vasantesu ambesu ete aṇḍajā ekadivasam pi mayi āsaṁkam akatvā abhinibbuta-
cittā²⁰ va²¹ hutvā pubbe mama hatthattam²² hatthappasāraṇaokāsaṁ²³ āgac-
chantīti uttho, te dānīti te idāni, vakkaṅgā²⁴ 'ti Bodhisattam ālapati, sabbe
pi pana pakkhino uppatanakkāle gīvaṁ vaṁikaṁ katvā²⁵ uppatanato vakkaṅgā 20
ti vuccanti, kimattham ti kiṁkāraṇā²⁶ samassamānā, ussukā ti ukkaṇṭhi-
tarūpā hutvā, girikandaram ti gīro aññaṁ pabbatakandaram, yathā pure
ti yathā pure²⁷ ete pakkhino maṁ guruṁ²⁸ katvā piyaṁ katvā maññanti tathā²⁹
idāni na³⁰ maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso³¹ añño ayam³² añño³³, evaṁ
añño³⁴ ete maṁ³⁵ maññantīti dīpeti, cirappavutthā³⁶ athavā na te ime 25
ti kin nu kho ime ciraṁ vippavasitvā dīghassa addhuno accayena āgatattā maṁ

1 Bā na tassa. 2 Bā -ke. 3 Bā pārāva-. 4 Bā parakka-. 5 Bā samādhītāni,
Bā samādhikāni. 6 Bā -kā. 7 Bā -nippaticittā, Bā -nibbūticittā. 8 Ck hatthat-
tham, Ck Bā hatthattam. 9 Bā vaggāṅgā, Bā vakkaṅgā. 10 Ck -ttha. 11 Bā
ussukā, Bā ussukā. 12 Bā ajanti. 13 Bā samādhītānīti, Bā samādhikānīti. 14
Bā mama adhi. 15 Bā ropakā. 16 Ck rūmaya uppanna, Ck rūmaya uppannā.
17 Ck -lena, Bā -leneva. 18 Bā sahanavanṇa netta pādamaṁkāya. 19 Bā -sat-
tampārāvataṁ. 20 Ck abhinibbutacittā. 21 Bā omīti va. 22 Ck hatthattam.
23 Bā pasāraṇaokāsaṁ. 24 abhinibbutacittā - - - katvā wanting in Bā. 25 Bā
-naṁ. 26 Bā pubbe. 27 Bā guruṁ. 28 Ck yathā. 29 Bā nanu. 30 Bā nivatta-
Bā -nivuttha-. 31 Bā assamaṁ. 32 Bā añño añño ayan, Bā add ti. 33 Bā evaṁ
añño. 34 Ck ma. 35 Bā ciraṁ pavutthā.

so¹ yeva ayan ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbutattā² na te ime, aññe va āgataṭukapakkhino, ime kena³ mañi na upasaṃkamanṭīti pucchati⁴

Taṃ sutvā Bodhisatto paṭikkamitvā ṭhito va tatiyaṃ gātham āha:

- 5 a. Jānāma taṃ, na mayam asma⁵ mūlhā,
so yeva⁶ tvañ⁷, te mayam asma⁸ nāññe⁹,
cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭhaṃ,
ājīvika¹⁰ tena¹¹ taṃ uttasāmā 'ti. 81.

Tattha na mayam asma⁵ mūlhā ti mayam mūlhā¹² pamattā na homa,
10 cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭhaṃ¹³ ti¹⁴ tvañ so va¹⁵ mayam pi te
yeva, na taṃ¹⁶ sañjānāma, api¹⁷ kho pana¹⁸ tava cittaṃ asmiṃ jane paduṭṭhaṃ
amhe māretum uppannaṃ, ājīvika¹⁹ 'ti ājīvahetu pabbajita paduṭṭhatāpasa²⁰.
tena taṃ uttasāmā 'ti tena²¹ kāraṇena taṃ uttasāma bhāyāma na upasaṃ-
kamāma.

- 15 Kūṭatāpaso²² „nāto ahaṃ imehīti“ muggaraṃ khipitvā
virajjhivā „gaccha tāva²³, tvaṃ viraddho 'mhīti“ āha. Atha naṃ
Bodhisatto „maṃ²⁴ tāva viraddho si, cattāro pana apāye na vi-
rajjhasi²⁵, sace idha vasissasi²⁶ gāmaṇāsinaṃ²⁷ 'coro ayan' ti
ācikkhitvā taṃ gāhāpessāmi²⁸, siṅhaṃ palāyassū“ 'ti taṃ
20 tajjetvā²⁹ pakkāmi. Jaṭilo³⁰ tattha vasitum nāsakkhi³¹.

Satthā imaṃ dhammaḍḍanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā tāpaso³² Devadatto ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto,
pārāpatajettako³³ pana aham evā“ 'ti. Romakajātakam³⁴.

1 Ck anāgatattā - -, Bīd āgatatāpaso. 2 Bīd -tacittā 3 Bīd tena. 4 Bīd pucchi.
5 Bīd sampa. 6 Bīd sveva in the place of so yeva. 7 Bīd tvañ. 8 Ck Bī assa,
Bīd assu. 9 na aññe. 10 Bīd ājīvaka. 11 Ck ttena. 12 Bīd omit mayam
mūlhā. 13 Cks -am. 14 Cks omit ti 15 Bīd so yeva. 16 Bīd tañ na. 17 Bīd
add ca 18 Bī adds te. Rā ta 19 Bīd ājīva-. 20 Bī -passa, Bīd -sañ. 21 Bīd
yena 22 Bīd ku-. 23 Bī to, Bīd bho. 24 Cks man. 25 Bīd viraddho si. 26 Ck
sasi, Ck vassi corr. to vasasi, Bīd vassissasi. 27 Ck -sinam. Bī -sina 28 Ck Bī
-mīti. 29 Cks l ā tajjetvā, Bī vajjetvā. 30 Bīd kuṭaja-. 31 Bīd na-, Bīd add
aññattha agamāsi. 32 Bīd kuṭatā-. 33 Bī -vatasethako, Bīd -vatajettako. 34
Ck pārāpatajā-, Bīd romajā-, adding sattamaṃ.

8. Mahisajātaka.

Kimattham abhisandhāyā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolamakkaṭaṃ ārabba kathesi. Sāvatthiyaṃ kir' ekasmiṃ kule eko posāvanīyalolamakkaṭo¹ hatthiśālāṃ gantvā ekassa sīlavahatthissa² piṭṭhe nisīditvā uccārapassāvaṃ karoti piṭṭhiyaṃ cam- 5 kamati. Hatthi³ attano sīlavantatāya khantisampadāya na kiñci karoti. Ath' ekadivasaṃ tassa hatthissa thāne añño dutṭhahatthipoto aṭṭhāsi. Makkato „so yeva ayan“ ti saññāya dutṭhahatthissa piṭṭhiṃ⁴ abhirūhi⁵. Atha naṃ⁶ so soṇḍāya gahetvā bhūmiyaṃ tṭhapetvā pādena akkamitvā saṃcuppesi. Sā pavatti bhikkhusaṃghe pākāṭā 10 jātā. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū⁷ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso lolamakkaṭo kira sīlavahatthisaññāya⁸ dutṭhahatthipiṭṭhiṃ abhirūhi⁹, atha naṃ so jīvitakkhayaṃ pāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa¹⁰ lola- 15 makkato evaṃsīlo¹¹, porāṇato paṭṭhāya evaṃsīlo¹² yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantaṭṭapadesa mahisayoniyaṃ¹³ nibbattitvā vayappatto thāmasampanno mahāsārīro pabbatapādapabbhāra- 20 giriduggavanaghaṭṭesu¹⁴ caranto¹⁵ ekaṃ phāsukaṃ rukkhamaṇḍalaṃ disvā gocaraṃ gahetvā divā tasmīṃ rukkhamaṇḍale aṭṭhāsi. Ath' eko lolamakkaṭo rukkhā¹⁶ otaritvā tassa piṭṭhiṃ abhirūhitvā¹⁷ uccārapassāvaṃ katvā siṅge¹⁸ gaṇhitvā olambanto naṅguṭṭhe gahetvā dolāyanto¹⁹ kiṇi. Bodhisatto khantimetānuddayasam- 25 padāya²⁰ taṃ tassa anācāraṃ na manas' ākāsi²¹. Makkato punappuna²² tath' eva karoti²³. Ath' ekadivasaṃ tasmīṃ rukkhhe adhiṭṭhā²⁴ devatā rukkhakkhandhe tṭhatvā naṃ²⁵ „mahi-

¹ Bīd -ṇiyamakkaṭo. ² Bī sīlavantassa, Bā sīlavantassa hatthissa. ³ so all four MSS. ⁴ Bīd -iyani. ⁵ Cks -ruhi, Bī -rūhati, Bā -rūhati. ⁶ Bīd add vegena. ⁷ Cks omit bhikkhu. ⁸ Bī sīlavantahatthissa, Bā sīlavantahatthi. ⁹ Bīd -rūlho. ¹⁰ Cī idānavaso, Bī idāni puppe, Bā idāneva pubbe pi. ¹¹ Bī evaṃlolo, Bā evaṃ pi lolo. ¹² Bī ekaṃ pi lolo, Bā evaṃ pi lolo. ¹³ Bīd mahimsu. ¹⁴ Bī -pāde - - dugge. ¹⁵ Bīd vica-. ¹⁶ Bī rukkhato. ¹⁷ Bā -rūhi. ¹⁸ Bīd siṅgesu. ¹⁹ Bīd add va. ²⁰ Bī -yani. ²¹ Bīd manasā ākāsi. ²² Bīd -unnaṃ. ²³ Bī kari. ²⁴ Bīd -vattvā. ²⁵ Ck Bī na, Cī omits naṃ.

sarāja¹, kasmā imassa duṭṭhamakkaṭassa avamānaṃ sahasi,
nisedhehi naṃ² ti vatvā etam atthaṃ pakāsentī³ purimā dve
gāthā avoca:

1. Kam attham⁴ abhisandhāya lahucittassa dūbhino⁵
5 sabbakāmaduhassēva⁶ imaṃ⁷ dukkhaṃ titikkhasi. 82.
2. Sīgena nihanā⁸ etam⁹ padasā ca adhiṭṭhaha⁹,
bhiyyo bālā pakujjheyyuṃ no c' assa¹⁰ paṭisedhako ti. 83.

Tattha kam attham abhisandhāya 'ti kin nu kho kāraṇaṃ paṭicca
kiṃ sampassamāno¹¹, dūbhino¹² ti¹³ mittadūbhissa¹⁴, sabbakāmaduhas-
10 sevā¹⁵ 'ti sabbakāmadadassa sāmikassa viya, titikkhasitī adhiṭṭhesi¹⁶, pa-
dasā ca adhiṭṭhahā¹⁷ 'ti pādena ca¹⁸ naṃ tiṇhakhuraggena¹⁹ yathā etth'
eva marati evaṃ akkamatha²⁰, bhiyyo bālā ti sace hi paṭisedhako na bha-
veyya bālā aññāpasattā punappuna²¹ kujjheyyuṃ²² ghaṭṭeyyuṃ²³ viheṭṭheyyuṃ
evā²⁴ 'ti dīpeti.

- 15 Taṃ sutvā Bodhisatto „rukkhadevate, sac' āhaṃ iminā
jātigottabalādihi²⁵ avikkosamāno²⁶ imassa dosaṃ na sahiṃsāmi
kathaṃ me manoratho nipphattiṃ gamissati, ayaṃ pana maṃ
viya aññaṃ pi²⁷ maññaṃāno evaṃ anācāraṃ karissati, tato
yesaṃ caṇḍamahisānaṃ esa evaṃ karissati te yeva etam va-
20 dhissanti, sā etassa²⁸ aññehi māraṇā²⁹ mayhaṃ dukkhato ca
pānātipātato ca pamutti³⁰ bhavissatīti³¹ vatvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Mam evāyaṃ maññaṃāno aññaṃ p' eva³¹ karissati,
te taṃ³² tattha vadhissanti, sā me mutti bhavissatīti. 84.

- 25 Katipāhaccayena pana Bodhisatto aññattha gato, añño caṇḍa-
mahiso taṃ ṭhānaṃ³³ āgantvā atṭhāsi. Duṭṭhamakkaṭo „so

¹ Bā mahisasarājaṃ. ² C^s taṃ. ³ all four MSS. -ti. ⁴ Bā kimattam. ⁵ Bā dubbhi-. ⁶ Bā -ruhasseva. ⁷ Bā idaṃ. ⁸ C^s nihatāhetam, Bī nipatācetaṃ, Bā nihatācetaṃ. ⁹ C^s Bā -ṭṭhahi. ¹⁰ C^s vassa. ¹¹ Bā omīti sam. ¹² C^s du-, Bā dubbhi-. ¹³ C^s omīti ti. ¹⁴ C^s -du-, Bī -dubbhassa, Bā -dubbhissa. ¹⁵ Bā -ruha-. ¹⁶ Bī -seti. ¹⁷ Bā -hi. ¹⁸ Bā pāteneva, Bī pādenava. ¹⁹ Bī tikkha-khurakkhena. ²⁰ C^s akkama, C^s akkamama. ²¹ Bī -unnaṃ, Bā -unnaṃ. ²² Bī paku-. ²³ Bā ghāṭe-. ²⁴ C^s -yyuṃ yevā, Bā -yyuṃ mevā. ²⁵ C^s -di, Bā -dīhi, Bī -gottādihi. ²⁶ so C^s; Bī adhiko-, Bā aviko-, C^s avikkosayamāno. ²⁷ C^s omīti aññaṃ pi. ²⁸ Bā omīti sā e. ²⁹ C^s -ṇa, Bā maraṇaṃ. ³⁰ Bī vimutti, Bā vippamutti. ³¹ Bā aññaṃeva. ³² Bī naṃ, Bā na. ³³ Bā tattha in the place of t. ṭh.

yeva ayan“ ti saññāya tassa piṭṭhiṃ abhirūhitvā tatth' eva anācāraṃ cari. Atha naṃ so vidhūnanto bhūmiyaṃ pātetvā siṅgena hadaye¹ vijjhivā pādehi madditvā saṃcunnesi.

Satthā imaṃ desanaṃ² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā duṭṭhamahiso ayaṃ duṭṭhabatthi³ ahosi, duṭṭho⁴ 5 duṭṭhamakkaṭo va⁵, sīlavamahisarājā⁶ pana ahaṃ evā“ ti. Mahi-sajātakaṃ⁷.

9. Satapattajātaka.

Yathā māṇavako panthe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Paṇḍuka-Lohitake ārabba katesi. Chabbaggiyānaṃ hi 10 dve janā Mettiya-Bhummajakā⁸ Rājagahaṃ upanissāya viharimsu, dve Assaji-Punabbasukā Kiṭṭāgiriṃ⁹ upanissāya viharimsu, Paṇḍuka-Lohitakā ime pana dve Sāvatthiṃ upanissāya Jetavane viharimsu, te dhammena nihitaṃ adhikaraṇaṃ ukkoṭenti, ye pi tesāṃ sandiṭṭhasambhattā honti tesāṃ upatthambho lutvā „na āvuso tumhe etehi jātiyā vā gottena 15 vā sīlena vā nihīnatarā, sace tumhe attano gāhaṃ vissajjetha sutthutaraṃ vo ete adhibhavissanti“ ādīni vatvā gāhaṃ vissajjetum¹⁰ na denti, tenā¹¹ bhaṇḍanāni c' eva¹² kalahaviggahavivādā¹³ ca vattanti¹⁴. Bhikkhū etam atthaṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā¹⁵ etasmiṃ nidāne¹⁶ etasmiṃ pakarane bhikkhū sannipādetvā¹⁷ Paṇḍuka-Lohitake 20 pakkosāpetvā „saccaṃ kira tumhe bhikkhave attanāpi¹⁸ adhikaraṇaṃ ukkoṭetha, aññesaṃ¹⁹ gāhaṃ vissajjetum²⁰ na detthā“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „evaṃ sante“²¹ hi²² bhikkhave tumbākāṃ kiriyā satapattamāṇavassa kiriyā viya hotīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 25 Bodhisatto aññatarasmiṃ Kāsigāme²³ ekasmiṃ kule nibbattitvā vayappatto kasivaññjādīhi²⁴ jīvikam²⁵ akappetvā pañ-

¹ Bīd -yam. ² Bīd dhammade-. ³ so all four MSS. ⁴ Bīd omit duṭṭho. ⁵ Bī etarahi ayaṃ makkaṭo, Bīd e. a. duṭṭha yeva in the place of va ⁶ Bī sīlācara-, Bīd sīlavā-. ⁷ Bīd adds aṭṭhamāṃ. ⁸ Bīd -bhūma-. ⁹ Bīd kiṭṭvā-. ¹⁰ Bīd visa-. ¹¹ Cks te. ¹² Bī omits ceva. ¹³ Cks Bīd omit ca, Bī kalahavivādāñca ¹⁴ Bīd pava-. ¹⁵ Bīd atha kho bha-. ¹⁶ Bīd omit e n. ¹⁷ Bīd -pātāpetvā. ¹⁸ Bīd attano. ¹⁹ Bīd add pi. ²⁰ Cks vissajjitum, Bīd visajjetum. ²¹ Bī omits sante, Bīd bhante. ²² Bī pi, Bīd omits hi. ²³ Bīd kāsigāmake. ²⁴ Cks kasavani-, Cks kasivani-. ²⁵ Bīd kasivāññjā-, Bīd kasivāññjā-. ²⁵ Bī -tam.

casatamatte¹ core gahetvā tesam jetṭhako hutvā panthadū-
 bhanasandhicchedādini² karonto jīvikam³ kappesi. Tadā Bā-
 rānasiyam eko kuṭumbiko⁴ ekassa jānapadassa⁵ sahasam ka-
 hāpaṇe⁶ datvā puna agahetvā va kālam akāsi. Ath' assa
 5 bhariyā aparabhāge gilānā maraṇamañcake⁷ nipannā puttam
 āmantetvā „tāta⁸ pitā⁹ te ekassa sahasam datvā anāharā-
 petvā¹⁰ va mato, sace aham pi marissāmi na so tuyham das-
 sati, gaccha nam mama¹¹ jīvantiy' eva¹² āharāpetvā gaṇhā¹³“
 'ti āha. So „sādhū“ ti tattha gantvā kahāpaṇe labhi. Ath'
 10 assa mātā kālakiriyaṃ katvā puttasiṇehena tassa āgamana-
 magge opapātī¹⁴ sigālī¹⁵ hutvā nibbatti. Tadā so corajetṭhako
 maggapaṭipanne vilumpamāno sapariso tasmim magge aṭṭhāsi.
 Atha sā sigālī putte aṭavimukham¹⁶ patte¹⁷ „tāta mā aṭaviṃ abhi-
 rūhi, corā ettha ṭhitā, te tam māretvā kahāpaṇe gaṇhissantīti“
 15 punappuna¹⁸ maggaṃ occhindamānā¹⁹ nivāreti. So tam kāraṇam
 ajānanto „ayaṃ kālakaṇṇisigālī mayham maggaṃ occhindatīti²⁰“
 leḍḍudaṇḍam²¹ gahetvā mātaram palāpetvā aṭaviṃ paṭipajji. Ath'
 eko satapattasakuṇo „imassa purisassa hatthe kahāpaṇasahas-
 sam atthi²², imaṃ²³ māretvā tam²⁴ kahāpaṇam gaṇhathā²⁵“ 'ti
 20 viravanto corābhimukho paṅkhandi. Mānava tena katakāraṇam
 ajānanto „ayaṃ maṅgalasakuṇo, idāni me sotthi bhavissatīti“ cin-
 tetvā „vassa sāmi vassa sāmīti“ añjalim²⁶ paggaṇhi. Bodhissatto
 sabbarūtaññū²⁷ tesam dvinnam kiriyaṃ disvā cintesi: „imāya
 sigāliyā etassa mātaraṃ bhavitabbaṃ, tena sā 'imaṃ māretvā
 25 kahāpaṇe gaṇhantīti²⁸ bhayena vāreti, iminā pana satapattena
 paccāmittena bhavitabbaṃ, tena so²⁹ 'imaṃ māretvā kahāpaṇe
 gaṇhathā' 'ti³⁰ ārocesi, ayaṃ pana etam attham ajānanto³¹

¹ Ck -tta, Cs -ttam. ² Cs -dūhana-, Bⁱ paṇṭhadūhana, B^d paṇṭidūhanasandhic-
 chedāni. ³ B^d -tam. ⁴ Cs -ṭi- ⁵ Cs B^d ja-. ⁶ B^d omit ka-. ⁷ B^d -ce. ⁸
 Cks tātā. ⁹ Cks omit pitā. ¹⁰ B^d -hā-. ¹¹ B^d mayi. ¹² B^d jīvantiyā. ¹³
 B^d -hāhi. ¹⁴ Bⁱ -tika, B^d -tikā. ¹⁵ B^d siṅgālī. ¹⁶ B^d -khe. ¹⁷ B^d sam-
 patte. ¹⁸ B^d -nnaṃ. ¹⁹ B^d occhijjamānā. ²⁰ B^d occhijjatīti. ²¹ B^d leḍḍu-
 22 Bⁱ itthi. ²³ Cks omit atthi imaṃ. ²⁴ B^d omit tam. ²⁵ B^d -hāthā. ²⁶ Ck
 -lim. ²⁷ B^d -rūdaññū. ²⁸ B^d -hissantīti. ²⁹ Cks omit so. ³⁰ B^d add amhā-
 kaṃ. ³¹ Ck adds etam attham.

atthakāmaṃ mātaṃ tajjetvā palāpesi, anatthakāmassa sata-
 pattassa 'atthakāmo me' ti saññāya añjaliṃ² pagganhāti, aho
 vatāyaṃ bālo³ ti. Bodhisattānaṃ hi evaṃ mahāpurisānaṃ pi
 sataṃ parasantakagahaṇaṃ visamapaṭisandhigahaṇavasena³ hoti,
 nakkhattadosenā⁴ 'ti pi vadanti. Māṇavo āgantvā corānaṃ an- 5
 taraṃ pāpuṇi. Bodhisatto taṃ gāhāpetvā „katthavāsiko sīti“
 pucchi. „Bārāṇasīvāsiko⁴ mḥīti“. „Kahaṃ agamāsīti“. Ekas-
 miṃ gāmake sahasaṃ laddhabbaṃ⁵ atthi, tattha agamāsin⁶
 ti. „Laddhaṃ pana te“ ti. „Āma laddhaṃ“ ti. „Kena tvaṃ⁶
 pesito sīti“. „Sāmi, pitā me mato, mātāpi me gilānā, sā 10
 'mayi matāya esa na labhissatīti' maññamānā pesesīti“. „Idāni
 tava mātu pavattim jānāsīti“. „Nā jānāmi sāmīti“. „Mātā
 te tayi nikkhante⁷ kālaṃ katvā puttasiṇehena sigālī hutvā
 tava maraṇabhayaḥhītaṃ maggan te⁸ occhinditvā⁹ vāreti, tvaṃ
 tajjetvā palāpesi, satapattasakuno pana te paccāmitto, so 15
 'imaṃ māretvā kahāpaṇe gaṇhathā' ti amhākaṃ ācikkhi, tvaṃ
 attano bālatāya atthakāmaṃ mātaṃ 'anatthakāmo¹⁰ me' ti
 maññasi anatthakāmaṃ satapattam 'atthakāmo¹¹ me' ti, tassa
 tumhākaṃ¹² kataguno nāma n'atthi mātā pana te mahāguṇā¹³,
 kahāpaṇe gaṇetvā gacchā¹⁴ ti vissajjesi¹⁵. 20

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā¹⁷ ima gāthā avoca:

1. Yathā māṇavako panthe¹⁸ sigālīm vanagocariṃ
 atthakāmaṃ pavadantiṃ¹⁹ anatthakāmā²⁰ ti maññati
 anatthakāmaṃ satapattam atthakāmo ti maññati 85.
2. Evaṃ evaṃ²¹ idh' ekacco puggalo hoti tādiso,
 hitehi²² vacanaṃ vutto patigaṇhāti vāmato. 86.

25

¹ Ck Bī omit me. ² Ck -līm. ³ Bīd -nādivasena. ⁴ Ck -sivā-. ⁵ Ck sahasa
 laddha, Bī sahasaṃ laddhappaṃ, Bā sahasaṃ laddhappaṃ corr. to s. laddhaṃ?
⁶ Bīd omit tvaṃ. ⁷ Bīd nikkhamante. ⁸ Bīd maggantare maggaṃ. ⁹ Bīd add
 taṃ. ¹⁰ Ck -kā, C^s -mā. ¹¹ Ck -kā. ¹² C^s tayā amhākaṃ. ¹³ Ck mātā,
 C^s matāva; Bīd add te sandhāya sahasa. ¹⁴ Bīd gacchāhi. ¹⁵ Bīd visa-. ¹⁶
 Bīd dhammade-. ¹⁷ Bīd add abhiṣambuddho hutvā. ¹⁸ Bī panthe, Bā pante.
¹⁹ Ck -danti, Bīd -denti. ²⁰ Bī -man, Bā -mo. ²¹ C^s eva. ²² C^s tehi.

3. Ye ca kho naṃ paṇisanti bhayā ukkaṃsayanti ca¹
taṃ hi so maññate² mittāṃ satapattāṃ va māṇavo ti. 87.

Tattha hitehīti tehi³ vaḍḍhiṃ⁴ icchamānehi⁵, vacanaṃ vutto⁶
ti⁷ hitasukkhāvaṇaṃ⁸ ovādānusāsaniṃ⁹ vutto¹⁰, patigaṇhāti¹¹ vāmato
5 ti ovādāṃ agaṇhanto¹² ayaṃ me na atthāvaho¹³ hoti¹⁴ anattāvaho me
ayaṃ ti gaṇhanto vāmato patigaṇhāti nāma, ye ca kho naṃ¹⁵ ti¹⁶ ye ca
kho taṃ¹⁷ attano gāhaṃ gaheṭvā ṭhitapuggalaṃ¹⁸ adhikaraṇaṃ gaheṭvā ṭhita-
puggalaṃ adhikaraṇaṃ gaheṭvā¹⁹ ṭhitehi nāma tumhādisiḥi bhavitabban ti gaṇ-
hanti²⁰, bhayā ukkaṃsayanti ca²¹ ti imassa gāhassa viṣaṭṭhapaccayā tum-
10 hākaṃ idaṃ c' idaṃ ca bhayaṃ uppajjissati mā viṣajjayittha na te²² bāhusacca-
kulaparivārādīhi tumhe saṃpāpuṇantīti evaṃ viṣajjanapaccayā²³ bhayaṃ das-
setvā ukkhipanti, taṃ hi so maññate mittāṃ²⁴ ti ye evarūpā honti tesu
yaṃ kañci so ekacco bālapuggalo attano bālātāya mittāṃ maññeti²⁵ ayaṃ me
atthakāmo mitto ti maññati, satapattāṃ vā māṇavo ti yathā anattakāmaṃ
15 űeva satapattāṃ so²⁶ māṇavo attano bālātāya atthakāmo me ti maññati²⁷ paṇ-
ḍito pana evarūpaṃ²⁸ anuppiyabhāni²⁹ mitto ti agaheṭvā dūrato va taṃ³⁰ vi-
vajjeti³¹, tena vuttaṃ:

Aññadatthuharo mitto yo ca mitto vacīparo
anuppiyaṃ ca yo āha³² apāyesu ca yo sakhā
20 Ete amitte cattāro iti viññāya paṇḍito
āraḁ parivajjeyya maggaṃ paṭibhayaṃ yathā ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ vitthāreṭvā³³ jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā corajeṭṭhako³⁴ aham eva ahoṣiṃ“ ti³⁵. Satapattajātakaṃ³⁶.

10. Puṭadūsakajātaka.

25 Addhā hi nūna migarājā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ³⁷ puṭadūsakaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kir'
eko amacco Buddha-pamukhaṃ saṃghaṃ³⁸ nimantetvā uyyāne nisī-

¹ Bīd vā. ² Cks -ti. ³ Ck hite, Bā tehi. ⁴ Bīd vaḍḍhi. ⁵ Cks -nohi. ⁶ Cks
vuttaṃ. ⁷ Cks hoti. ⁸ Ck hitasukkhāvaṇa. ⁹ Bīd -ni. ¹⁰ Ck adds hitaṃ. ¹¹
Cks na me ti gaṇhāti. ¹² Bī adds pi, Bā va. ¹³ Bī attavaho, Bā atthakāmo.
¹⁴ Cks ti. ¹⁵ Cks taṃ. ¹⁶ Cks omit ti. ¹⁷ Cks omit ye ca kho taṃ. ¹⁸ Bīd
ṭhitaṃ-. ¹⁹ Bīd omit ṭhitapuggalaṃ a. g. ²⁰ Bī vadanti, Bā ca vaṇṇenti.
²¹ Bīd vā. ²² Bīd etc. ²³ Bīd visaccana-. ²⁴ Cks cittaṃ. ²⁵ Bīd maññanti.
²⁶ Bīd omit so. ²⁷ Bīd maññittha. ²⁸ Bī -pe, Bā -pō. ²⁹ Bī anappiyabhāni,
Bā anu - - ṇi. ³⁰ Bīd naṃ. ³¹ Bī viṣajjeti, Bā vivajjesi. ³² Bī ahu, Bā āhu.
³³ Bīd āharitvā. ³⁴ Bīd add pana. ³⁵ Bīd evā ti. ³⁶ Bīd add navamaṃ. ³⁷
Bīd kumāraṃ. ³⁸ Bīd bhikkhusa-.

dāpetvā dānaṃ dadamāno antarābhatte¹ „uyyāne vicaritukāmā² vicarantū³“ ti āha. Bhikkhū uyyānacārikaṃ⁴ carimsu. Tasmīṃ khaṇe uyyānapālo pattasampannaṃ rukkhāṃ abhirūhitvā mahantamahantāni pattāni⁵ gahetvā „ayaṃ pupphānaṃ bhavissati ayaṃ phalānaṃ“ ti puṭe katvā rukkhamaṇḍale pāteti⁶, tassa putto dārako patitapatitāṃ⁷ 5
 puṭaṃ viddhamseti. Bhikkhū taṃ⁸ atthaṃ Satthu⁹ ārocesum. Satthā „na bhikkhave idāṃ eva pubbe p'esa puṭadūsako yevā“ ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ ekasmiṃ kule¹⁰ nibbattitvā vayappatto 10
 agāramajjhe vasamāno¹¹ ekadivasaṃ kenacid eva karaṇīyena uyyānaṃ agamāsi. Tattha bahuvānara¹² vasanti. Uyyānapālo iminā va nayena¹³ puṭe pāteti¹⁴, jeṭṭhakavānaro pātita-pātite¹⁵ viddhamseti. Bodhisatto taṃ āmantetvā „uyyānapālena pātita-pātitaṃ¹⁶ puṭaṃ viddhamsetvā¹⁷ manāpataraṃ kātukāmo 15
 maññetīti¹⁸“ vatvā paṭhamāṃ¹⁹ gāthā āha:

1. Addhā hi nūna migarājā puṭakamassa kovido,
 tathā hi puṭaṃ dūseti¹⁹, aññaṃ nūna karissatīti. 88.

Tattha migarājā ti makkaṭaṃ vaṇṇento vadati, puṭakamassā ti mālāpuṭakaraṇassa, kovido ti cheko, ayaṃ pan' ettha saṃkhepattho: ayaṃ migarājā ekaṃsena puṭakamassa kovido maññe, tathā hi pātita-pātitaṃ²⁰ puṭaṃ dūseti, aññaṃ nūna tato manāpataraṃ²¹ karissatīti. 20

Taṃ sutvā makkaṭo dutiyaṃ gāthā āha:

2. Na me pitā vā mātā vā²² puṭakamassa kovido,
 kataṃ kataṃ kho dūsema, evaṃdhammaṃ idaṃ kulan 25
 ti. 89.

¹ C^k antarabhante, Bⁱ dānibhante. ² Bⁱ omitt vi. ³ Bⁱ -ne-. ⁴ Bⁱ paṇṇāni. ⁵ Bⁱ -si. ⁶ C^k patitapātinaṃ, Bⁱ patitaṃ patta, B^a patitaṃ patitaṃ. ⁷ Bⁱ etam. ⁸ Bⁱ bhagavato. ⁹ Bⁱ brahmapakule. ¹⁰ Bⁱ agāraṃ ajjhāvasamāno. ¹¹ Bⁱ bahū bānara, B^a bahubā-. ¹² Bⁱ niyāmena. ¹³ Bⁱ pattapuṭe saṃpātesi. ¹⁴ C^k patitapatite, Bⁱ patite, B^a pātita-pātitaṃ. ¹⁵ Bⁱ omitt pātita. ¹⁶ Bⁱ adda aññaṃ aññaṃ, B^a aññaṃ. ¹⁷ C^k Bⁱ maññatīti. ¹⁸ Bⁱ imaṃ. ¹⁹ Bⁱ dusseti. ²⁰ Bⁱ omitt pātita. ²¹ Bⁱ add puṭaṃ. ²² Bⁱ mātā vā pitā vā.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

a. Yesaṃ vo¹ ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācānaṃ ti 90.
vatvā² ca pana vānaraṃ³ garahitvā pakkāmi.

5 Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
vānaro⁵ puṭadūsakadārako ahosi, paṇḍitapuriso pana aham evā⁶ ti.
Puṭadūsakajātakaṃ⁶. Araṇṇavaggo tatiyo⁷.

4. ABBHANTARAVAGGA.

1. Abbhantarajātaka.

10 Abbhantaraṃ nāma dumo ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto Sāriputtattherassa Bimbādevītheriyā ambarasadānaṃ
ārabha kathesi. Sammāsambuddhasmiṃ⁸ hi⁹ pavattavaradhamma-
cakke¹⁰ Vesāliyaṃ kūtāgārasālāyaṃ viharante¹¹ mahāpajāpati¹² Go-
tamī pañcasākiyāsātāni¹³ ādāya gantvā pabbajjaṃ yācitvā pabbajjaṃ c'
15 eva upasampadaṃ ca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo
Nandakovādaṃ sutvā arahattaṃ pāpuṃsu. Satthari pana Sāvattthi-
yaṃ¹⁴ upanissāya viharante Rāhulamātā devī¹⁵ „sāmiko me pabbajitvā
sabbaññūtaṃ patto¹⁶, putto pi pabbajitvā tassa' eva¹⁷ santike vasati¹⁸,
aham agāramajje kiṃ karissāmi, aham pi pabbajitvā Sāvattthiyaṃ¹⁴
20 gantvā Sammāsambuddhaṃ ca puttaṃ ca nibaddhaṃ passamānā vi-
harissāmīti“ cintetvā bhikkhunīupassayaṃ gantvā pabbajitvā ācariyu-
pajjhāyehi¹⁹ saddhiṃ Sāvattthiyaṃ¹⁴ gantvā Satthāraṇaṃ ca piyaputtaṃ
ca passamānā ekasmiṃ bhikkhunīupassaye vasaṃ kappesi. Rāhula-
sāmanero gantvā²⁰ mātaraṃ passati. Ath' ekadivasaṃ theriyā udara-

¹ Bī yesaṃ ca, Bā yesaṃ ce. ² Bīd evaṃ vatvā. ³ Bī bānaraṇānaṃ, Bā bā-
naṃ. ⁴ Bīd dhammade-. ⁵ Bīd bā-. ⁶ Bīd add dasamaṃ. ⁷ Bīd add tassu-
dānaṃ, pūṭadūsakabyagghaṃ ca kaccāhapa lolajātakaṃ ruciṃ gurudhammaṃ
ca romaṃ mahisā va ca satapattaṃ pūṭadūsakaṃ Araṇṇavaggo ti vuccati. ⁸
Bīd -ddho. ⁹ Bā pi ¹⁰ C^s -cako corr. to -cakke, Bīd pavattita--cako. ¹¹ Bīd
-to. ¹² C^k Bīd -ti. ¹³ Bīd -kiyasātāni, C^k -kiyātisātāni, C^s -kiyānisātāni. ¹⁴ so
all four MSS. ¹⁵ Bīd bimbāde-. ¹⁶ Bī-pāpuṃ. ¹⁷ Bīd tassa. ¹⁸ Bīd vasi.
¹⁹ Bīd -yāhi. ²⁰ Bīd āgantvā.

vāto kuppi, putte¹ datthum āgate tassa dassanattāyā nikkhamitum
 nāsakkhi, aññā va² āgantvā aphāsukabhāvaṃ kathayimisu. So mātu
 santikaṃ gantvā „kiṃ vo³ laddhum vaṭṭatīti“ pucchi. „Tāta agāra-
 majjhe⁴ me sakkarāyojite⁵ ambarase pīte⁶ udaravāto vūpasammati⁷,
 idāni pana⁸ piṇḍāya caritvā jīvikaṃ⁹ kappema, kuto naṃ¹⁰ labhis- 5
 sāmā“ ti. Sāmaṇero „labhanto āharissāmīti“ vatvā nikkhami. Tassa
 paṇāyasmato upajjhāyo dhammasenāpati ācariyo Mahāmoggallāno cul-
 lapitā¹¹ Ānandatthero¹² pitā Sammāsambuddho ti mahāsampatti. Evaṃ
 sante pi aññassa santikaṃ agantvā¹³ upajjhāyassa santikaṃ gantvā
 vanditvā dummukhākāro hutvā aṭṭhāsi. Atha naṃ therō „kin nu kho 10
 Rāhula dummukho¹⁴ viyāsīti¹⁵ āha. „Mātu me bhante theriyā udara-
 vāto kupito“ ti. „Kiṃ laddhum vaṭṭatīti“. „Sakkarāyojiteṇa⁵ kira
 ambarasena phāsukaṃ¹⁶ hotīti“. „Hotu labhissāmi, mā cintayīti¹⁷“
 so punadivase taṃ ādāya Sāvattim¹⁸ pavisitvā sāmaṇeraṃ āsana-
 sālāya nisīdāpetvā rājadvāraṃ agamāsi. Kosalarājā¹⁹ therāṃ nisī- 15
 dāpesi. Taṃ khaṇaṃ²⁰ nēva uyyānapālo piṇḍipakkānaṃ madhura-
 ambānaṃ ekaṃ puṭaṃ āhari. Rājā ambānaṃ tacaṃ apānetvā sak-
 kharaṃ pakkhipitvā sayam eva madditvā therassa pattāṃ pūretvā
 adāsi. Thero rājanivesanā āsanāsālāṃ gantvā sāmaṇerassa adāsi „ha-
 ritvā²¹ mātu²² dehīti“. So haritvā²³ adāsi. Theriyā paribhuttamatte 20
 yeva²⁴ udaravāto vūpasami. Rājāpi manusse pesesi: „thero idha ni-
 sīditvā ambarasaṃ na paribhuñji, gaccha²⁵ kassaci dinnabhāyaṃ jānā-
 hīti“. So therena saddhim nēva²⁶ gantvā taṃ pavattim natvā āgan-
 tvā rañño kathesi. Rājā cintesi: „sace Satthā agāraṃ²⁷ ajjhāvasissa²⁸
 cakkavattirājā abhaviṣsa²⁹ Rāhulasāmaṇero pariṇāyakaratanāṃ³⁰ therī 25
 itthiratanāṃ sakalaṃ³¹ cakkavālarajjāṃ³² etesaṃ nēva abhaviṣsa, am-
 hehi ete upatṭhahantehi³³ caritabbam assa, idāni pabbajitvā amhe upa-
 nissāya vasantesu na yuttaṃ amhākaṃ pamajjitun“ ti so tato paṭ-
 ṭhāya theriyā nibaddhaṃ ambarasaṃ dāpesi. Therena Bimbādevīthe-
 riyā³⁴ ambarasassa³⁵ dinnabhāvo bhikkhusaṃghe pākāto jāto. Ath' 30

¹ Bā sā putte. ² Cks añño. ³ Bā te. ⁴ Bā adds vasamānā. ⁵ Bā -ra-
⁶ Bā pivite. ⁷ Bā -samati. ⁸ Bā omit pana. ⁹ Bā -taṃ. ¹⁰ Bā taṃ. ¹¹
 Cs cūla-, Bī cūla. ¹² Cks Bī -athero. ¹³ Ck āgantvā, Bā anāgantvā. ¹⁴ Bā
 mudukho. ¹⁵ Bī vīsīti, Bā va thassasīti. ¹⁶ Bā phāsu. ¹⁷ Bī cintehīti. ¹⁸
 Bā -iyaṃ. ¹⁹ Bā add disvā. ²⁰ Cs Bī khane. ²¹ Bā taṃ āharitvā. ²² Bā
 add te. ²³ Bā āharitvā. ²⁴ Bī omits yeva, Bā va. ²⁵ Bā gacchatha. ²⁶ Bā
 yeva. ²⁷ Bā -re. ²⁸ Bā -ssati. ²⁹ Bā bhaviṣṣati. ³⁰ Cs -nāya- corr to -nāya-
³¹ Cs Bā -la. ³² Ck -la-. ³³ Ck Bā -tṭhā-. ³⁴ Bā -vīyā the-. ³⁵ Ck -rassa,
 Bā -rasaṃ.

ekadivasam¹ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Sāriputtatthero² kira Bimbādevītherim³ ambarasena santappesi⁴“. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva Rāhula-
5 mātā Sāriputtena⁴ ambarasena santappitā, pubbe p’ esa etaṃ santappesi yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsīgāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkaṣilāya sippāni uggaṇhitvā saṇṭhapitaḥgarāvāso mā-
10 tāpitunnaṃ accayena isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto gaṇasatthā hutvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya pabbatapādā otaritvā cārikaṃ⁶ caramāno Bārānasiyaṃ patvā uyyāne vasaṃ kappesi. Ath’ assa isigaṇassa sīlatejena Sakka-
15 bhavanaṃ⁷ kampi. Sakko āvajjamāno taṃ kōraṇaṃ ṇatvā „imesaṃ tāpasānaṃ āvāsāya⁸ parisakkissāmi⁹, atha¹⁰ te bhinnāvāsā upaddutā caramānā cित्तेkaggaṃ¹¹ na labhissanti, evaṃ me phāsu¹² bhavissatīti“ cintetvā „ko nu kho upāyo“ ti vīmaṃsanto imaṃ¹³ upāyaṃ addasa: „majjhimayāmasamanantare
20 rañño aggamaheṣiṃ sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse thatvā ‘bhaddesace tvaṃ abbhantaraṃ ambapakkaṃ khādeyyāsi puttaṃ labhissasi¹⁴, so cakkavattirājā bhavissatīti’ ācikkhissāmi, rājā deviyā katham sutvā ambapakkatthāya uyyānaṃ pesessati, atha ahaṃ¹⁵ ambāni antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānaṃ
25 abhāvaṃ ārocessanti, ‘ke¹⁶ te khādantīti’ vutte ‘tāpasā khādantīti’ vakkhanti, taṃ sutvā rājā tāpase pothetvā nīharāpessati, evaṃ ime¹⁷ upaddutā bhavissantīti“ so majjhimayāmasamanantare sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse tīto attano devarājabhāvaṃ jānāpetvā tāya saddhiṃ sallapanto purimā dve
30 gāthā avoca:

¹ Bīd add bhikkhū. ² Ck^s Bī -athero. ³ Bīd -viyā theriyā. ⁴ Bīd -thattherena.

⁵ Bīd kāsikagā-. ⁶ Bīd -kañ. ⁷ Bīd sakkassa-. ⁸ Bī anāvā-, Bīd ānāvā-. ⁹ Bīd -miti. ¹⁰ Bī athassa evaṃ. ¹¹ Bīd -ggataṃ. ¹² Bīd -ukam. ¹³ Bīd imaṃca.

¹⁴ Bīd -ssati. ¹⁵ Bīd athāhaṃ. ¹⁶ Ck te. ¹⁷ Bīd te pana.

1. Abbhantaraṃ nāma dumo yassa dibbam idaṃ phalaṃ
bhutvā dohaḷini¹ nārī cakkavattiṃ vijāyati. 91.
2. Tvaṃ ca bhadde mahesī si sā cāsi² patino piyā,
āharissati te rājā idaṃ abbhantaraṃ phalaṃ ti. 92.

Tattha abbhantaraṃ nāma dumo ti iminā tāva gāmanigamajanapada- 5
dīpapabbatādīnaṃ³ asukassa abbhantare ti avatvā kevalaṃ ekaṃ abbhantaraṃ
ambarukkhaṃ kathesi, yassa dibbamidaṃ phalaṃ ti yassa ambarukkassa
devatānaṃ paribhogārahaṃ dibbam phalaṃ, idaṃ ti pana nipātamattam eva,
dohaḷinīti sañjātadohaḷā. tvaṃ⁴ bhadde mahesī sīti tvaṃ sobhane⁵
mahesī asi, Aṭṭhakathāyaṃ pana mahesī cā ti pi pāṭho, sā cāsi² patino piyā 10
ti⁶ soḷasaṇṇaṃ devasahassānaṃ abbhantare aggamahe⁷ cāsi² patino ca piyā ti
attho, āharissati⁸ te rājā⁹ idaṃ abbhantaraṃ phalaṃ ti tassāpi te
piyāya aggamahe⁷siyā idaṃ¹⁰ mayā vuttappakāraphalam rājā āharāpessati, sā
tvam taṃ¹¹ paribhuñjītvā cakkavattigabbhaṃ labhissasīti¹².

Evaṃ Sakko deviyā imā dve gāthā vatvā „tvam appa- 15
mattā hohi, mā papañcam akāsi, sve rañño āroceyyāsīti“ taṃ
anusāsītvā¹³ attano vasaṇaṭṭhānam eva gato. Sā punadivase
gilānālayaṃ dassetvā paricārīnaṃ¹⁴ saññaṃ datvā nipajji.
Rājā samussitasetacchatte sihāsane nisinno nāṭakāni passanto
deviṃ adisvā „kahaṃ devīti“ paricārīkaṃ¹⁵ pucchi. „Gilānā 20
devā“ ti. So tassā santikaṃ gantvā sayanapasse nisiditvā
piṭṭhiṃ parimajjanto „kiṃ¹⁶ bhadde aphāsukaṃ“ ti pucchi.
„Mahārāja, añño aphāsuko¹⁷ nāma n’atthi, dohaḷo pana me
uppanno“ ti. „Kiṃ icchasi bhadde“ ti. „Abbhantaramba-
phalaṃ devā“ ti¹⁸. „Abbhantarambaṃ¹⁹ nāma kahaṃ at- 25
thīti“. „Nāhaṃ deva abbhantarambaṃ jānāmi, tassa pana me
phale²⁰ labhamānāya jivitaṃ atthi alabhamānāya n’atthīti“.
„Tena hi āharāpessāma²¹, mā cintayīti“ rājā deviṃ assāsetvā
utṭhāya gantvā rājapallaṃke nisinno amacce pakkosāpetvā

¹ Bā -li-. ² Bā cāpi. ³ Ck -padīpa-, Bā -padādīnaṃ pappatādīnaṃ. ⁴ Bā
add pi. ⁵ Bā -ṇe. ⁶ Cks omit ti. ⁷ all four MSS. -si. ⁸ Bā -issatīti.
⁹ Bā add āharissati. ¹⁰ Bā imaṃ. ¹¹ Bā taṃ ca tvaṃ. ¹² all four MSS
-tīti. ¹³ Bā -setvā. ¹⁴ Bī -riyānaṃ, Bā -rikānaṃ. ¹⁵ Bā -ke. ¹⁶ Bā add te.
¹⁷ Bā aññaṃ aphāsukaṃ. ¹⁸ Bā omit abh - - ti. ¹⁹ Cks -bā, Bā -ram am-
baṃ. ²⁰ Bā -Jaṃ. ²¹ Bā -mī.

- „deviyā abbhantarambe¹ nāma dohaḷo uppanno, kiṃ kātābbaṃ“
ti pucchi. „Deva dvinnāṃ ambānaṃ antare t̥hito ambo ab-
bbhantarambo² nāma, uyyānaṃ pesetvā abbhantare t̥hitaambato
phale³ āharāpetvā deviyā dāpema⁴“ ti. Rājā „sādhū“ ti
5 „evarūpaṃ ambaṃ āharathā“ ti uyyānaṃ pesesi. Sakko at-
tano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antara-
dhāpesi. Ambatthāya gatā⁵ sakalauiyyānaṃ vicaritvā⁶ ekaṃ
ambam pi alabhitvā gantvā uyyāne ambānaṃ abhāvam⁷ rañño
kathayimsu. „Ke ambāni khādantīti“. „Tāpasā devā“ ti.
10 „Tāpase uyyānato pothetvā nīharathā“ ti. Manussā „sādhū“
’ti sutvā⁸ nīharimsu. Sakkassa manoratho matthakaṃ⁹ pāpuni.
Devī ambaphalatthāya nibandhaṃ¹⁰ katvā nipajji yeva. Rājā
kattabbakiccaṃ apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipāte-
tvā¹¹ „abbhantarambassa¹² atthibhāvaṃ jānāthā“ ti pucchi.
15 Brāhmaṇā āhaṃsu: „deva, ‘abbhantarambo¹³ nāma devatānaṃ
paribhogo¹⁴, Himavati¹⁵ Kañcanaguhāya¹⁶ anto atthīti¹⁷‘ ayaṃ
no paramparāgato anussavo“ ti. „Ko taṃ¹⁷ ambhaṃ āhari-
tuṃ sakkhissatīti“. „Na sakkā tattha manussabhūtena gan-
tuṃ, ekaṃ sukapotakaṃ¹⁸ pesetuṃ vaṭṭatīti“. Tena¹⁹ sama-
20 yena rājakule eko sukapotako¹⁷ mahāsarīro kumārakānaṃ yā-
nakacakkanābhimmatto thāmasampanno²⁰ paññavā upāyakusalo,
rājā naṃ²¹ āharāpetvā „tāta sukapota²², ahaṃ tava bahūpa-
kāro²³, kañcanapañjare vasasi²⁴, suvaṇṇataṭṭake madhulāje²⁵
khādasi, sakkharapānakam²⁶ pivasi, tayāpi amhākaṃ ekaṃ kic-
25 caṃ nittharituṃ vaṭṭatīti“ āha. „Vadehi²⁷ devā“ ti. „Tāta,
deviyā abbhantarambe²⁸ dohaḷo uppanno, so ca ambo Hima-
vante Kañcanapabbatantare atthi, devatānaṃ paribhogo, na

¹ Bīd -raambe. ² C* Bī -ra ambo, Bā omits abbhantara. ³ Bīd -laṃ. ⁴ C*
dāmemā, Bā dāpethā. ⁵ Bīd add manussā. ⁶ Bīd -ranto. ⁷ Bīd natthibhā-
⁸ Bīd paṭisupitvā. ⁹ Ck -kam. ¹⁰ Ck nibaddhaṃ. ¹¹ Bī -tāpetvā. ¹² Bīd -ra-
ambassa. ¹³ Bī -raamba, Bā -raambā. ¹⁴ Bīd -gā. ¹⁵ Bī -vanta, Bā -vante.
¹⁶ Bīd -yaṃ. ¹⁷ Bīd ko pana tato. ¹⁸ Bīd suva-. ¹⁹ Bīd add ca. ²⁰ Bīd thā-
mabala-. ²¹ Bīd taṃ. ²² Bīd -taka. ²³ Ck -karo, Bī -kāre. ²⁴ Bīd vassāpesi.
²⁵ Bīd -jaṃ. ²⁶ Bī -pānam. ²⁷ Bīd kiṃ. ²⁸ Bīd tare ambe.

sakkā tattha manussabhūtena gantum, tayā tato phalaṃ¹
 āharitum vaṭṭatīti². „Sādhū deva āharissāmīti³. Atha naṃ
 rājā suvaṇṇataṭṭake madhulāje⁴ khādāpetva sakkharodakaṃ⁵
 pāyevā satapākatelena tassa pakkhantarāni⁶ makkhetvā ubho
 hatthehi gahetvā sīhapañjare ṭhatvā⁷ ākāse vissajjesi. So 5
 pi rañño nipaccākāraṃ dassetvā ākāse pakkhanto manus-
 sapathaṃ atikkamma Himavante⁸ paṭhame pabbatantare vasan-
 tānaṃ sukānaṃ santikaṃ gantvā „abbhantarambo⁹ nāma kattha
 atthi¹⁰, kathetha me taṃ ṭhānaṃ“ ti pucchi. „Mayaṃ na jā-
 nāma, dutiye¹¹ pabbatantare sukā jānissantīti¹². So tesāṃ¹³ 10
 sutvā tato uppatitvā dutiyaṃ¹⁴ pabbatantaraṃ agamāsi. Tathā
 tatiyaṃ catutthaṃ pañcamaṃ chaṭṭhaṃ agamāsi. Tattha pi
 sukā „na mayaṃ jānāma, sattame pabbatantare sukā jānis-
 santīti¹⁵ āhaṃsu. So tattha pi gantvā „abbhantarambo¹⁶ nāma
 kattha atthīti¹⁷“ pucchi. „Asukaṭṭhāne nāma Kañcanapabba- 15
 tantare“ ti āhaṃsu¹⁸. „Ahaṃ¹⁹ tassa phalattāyā āgato, maṃ
 tattha netvā tato me phalaṃ dāpethā²⁰“ ti²¹. „So Vessavaṇa-
 mahārājassa paribhogo, na sakkā upasaṃkamitum, sakala-
 rukkho²² mūlato paṭṭhāya sattahi lohajālehi parikkhitto, koṭi-
 sahassā²³ kumbhaṇḍarakkhasā rakkhanti, tehi diṭṭhassa jīvitaṃ 20
 nāma n’atthi, kappuṭṭhānaggiavīcimahānirayasadisā²⁴ ṭhānaṃ,
 mā tattha patthanaṃ karīti²⁵. „Sace tumhe na gacchatha
 mayhaṃ²⁶ ṭhānaṃ ācikkhathā²⁷“ ti. „Tena hi asukena ca²⁸
 asukena ca ṭhānena²⁹ yāhīti³⁰. So tehi ācikkhitavasena³¹ su-
 ṭṭhu³² maggaṃ upadhāretvā taṃ ṭhānaṃ gantvā divā attānaṃ 25
 adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṃ niddokka-
 manasamaye abbhantarambassa³³ santikaṃ³⁴ gantvā ekena mū-
 lantarena saṇikaṃ abhirūhitum ārabhi, lohajālaṃ kilīti³⁵ saddam

¹ Bīd ambaphalaṃ. ² Bīd -jaṃ. ³ Bī -rapāpakaṃ, Bī -rāpāṇa. ⁴ Bī pak-
 khante. ⁵ Bī ṭhapetvā. ⁶ Bī -tehi. ⁷ Bīd -raambo. ⁸ Bīd atthīti. ⁹ C* -ya.
¹⁰ Bīd add vacanaṃ. ¹¹ C* omits āhaṃsu. ¹² C* omits ahaṃ. ¹³ Bīd add
 vutte taṃ sukagaṇā āhaṃsu samma. ¹⁴ C* Bī -kkba. ¹⁵ Bīd -ssa. ¹⁶ C*
 Bīd -sa. ¹⁷ Bīd add taṃ. ¹⁸ C* Bī omit one asukena ca, Bī asuke. ¹⁹ C* adds
 ca. ²⁰ Bīd -neva. ²¹ Bī suthum. ²² Bīd -tarassa. ²³ Bīd -ke. ²⁴ Bīd kiriti.

akāsi, rakkhasā pabujjhivā sukapotakaṃ disvā „ambacoro“¹
 ti gahetvā kammakaraṇaṃ saṃvidahiṃsu. Eko „mukhe pak-
 khipitva gilissāmi nan“ ti āha, aparo „hatthehi madditvā puñ-
 jivā“² vippakirissāmīti“³, aparo „dvedhā phāletvā aṅgāresu
 5 pacitvā khādissāmīti“⁴. So tesam kammakaraṇasaṃvidhānaṃ
 sutvāpi asantassitvā⁵ va te rakkhase āmantetvā „ambho rak-
 khasā, tumhe kassa manussā“ ti āha. „Vessavaṇamahā-
 rājassā“⁶ ti. „Ambho, tumhe pi ekassa rañño va manussā,
 aham pi rañño va manusso, Bārāṇasīrājā maṃ abbhantaram-
 10 baphalatthāya⁷ pesesi⁸, sv-āhaṃ⁹ tatth¹⁰ eva attano rañño jī-
 vitaṃ datvā āgato, yo hi attano mātāpitunnaṃ c’ eva sāmi-
 kassa ca atthāya jīvitaṃ pariccajati so devaloke yeva nib-
 battati, tasmā aham pi imambhā tiracchānayaniyā muccitvā¹¹
 devaloke nibbattissāmīti“¹² vatvā tatiyaṃ gātham āha:

15 3. Bhattur atthe parakkanto yaṃ ṭhānam adhigacchati
 sūro attapariccāgī labhamāno bhavāmi ahan ti. 93.

Tattha bhatturatthe ti bhattādīhi bharaṇakā posanakā¹³ pitā mātā sā-
 miko ca iti¹⁴ tividhassa peṭassa¹⁵ bhattu atthāya, parakkanto ti parakka-
 maṃ karonto vāyamanto¹⁶, yaṃ ṭhānam adhigacchati ti yaṃ sukhakaraṇaṃ
 20 yasaṃ vā labhaṃ vā saggūpapattiṃ¹⁷ vā adhigacchati¹⁸, sūro ti abhīru vik-
 kamasampanno, attapariccāgīti kāye ca jīvite ca nirapekkho hutvā assa¹⁹
 tividhassa²⁰ pi bhattu atthe²¹ attānaṃ pariccajanto, labhamāno bhavā-
 mahan ti yaṃ so evarūpo sūro devasampattiṃ vā manussasampattiṃ vā labhati
 aham pi²² labhamāno bhavāmīti²³, tasmā hāso va me ettha na tāso, kiṃ
 25 maṃ²⁴ tumhe tāsethā²⁵ ti.

Evam so imāya gāthāya tesam dhammaṃ desesi. Te
 tassa dhammaṃ²⁶ sutvā pasannacittā „dhammiko esa, na sakkā
 māretum, vissajjetha“²⁷ nan“ ti vatvā sukapotakaṃ vissajjetvā
 „ambho sukapotaka, mutto si, amhākaṃ hatthato sotthinaṃ

¹ Bīd add yaṃ. ² Bī bhuphussitvā, Bīd sussitvā. ³ Bīd -mi nan ti. ⁴ Bīd
 asantāsetvā. ⁵ Bīd -raambatthāya. ⁶ Bīd pesitvā. ⁷ Bīd ahaṃ, Bīd ayaṃ. ⁸ Bīd
 cavitvā. ⁹ Bīd bhattā vuccati takkarīhi bharaṇaposakā, Bīd tattā vuccanti bhattā-
 dīhi bharaṇaposakā. ¹⁰ Bīd pitā sāmiko cakkati. ¹¹ Bīd petiti, Bīd pesitassa.
¹² Bīd omits vāyamanto. ¹³ Bīd saggāṃ. ¹⁴ Bīd -ati. ¹⁵ Bīd tassa. ¹⁶ Bīd
 -ssā. ¹⁷ Bīd atthāya. ¹⁸ Cīd aham pi na, Bīd ahaṃ hi, Bīd ahaṃ vi taṃ hi.
¹⁹ Bīd -mi. ²⁰ Cīd omits maṃ. ²¹ Bīd dhammakathaṃ. ²² Bīd visajjema

gacchā¹ "ti āhāṃsu. „Mayhaṃ āgamanāṃ mā tucchāṃ ka-
 rotha, detha me ekaṃ ambaphalaṃ“ ti². „Suvapotaka, tuyhaṃ
 ekaṃ phalaṃ³ dātuṃ nāma na bhāro, imasmiṃ pana rukkhe
 ambāni amketvā gahitāni, ekaṃ phalaṃ asamente amhākaṃ
 jīvitaṃ⁴ n' atthi, Vessavaṇa hi kujjhivā sakim olokite tat- 5
 takapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasahassaṃ⁵ bhijjivā vip-
 pakiriyati⁶, tena te dātuṃ na sakkoma, labhanaṭṭhānaṃ⁷ pana⁸
 ācikkhissāmā“ ti. „Yo koci detu, phalaṃ⁹ eva me attho,
 labhanaṭṭhānaṃ¹⁰ ācikkhathā“ ti. „Etassa¹¹ Kañcana-pabbata-
 jālassa antare Jotiraso nāma tāpaso aggim juhamāno¹² Kañcana- 10
 pattiyā¹³ nāma pappasālāya¹⁴ vasati Vessavaṇassa kulūpako,
 Vessavaṇo tassa nibaddhaṃ cattāri phalāni¹⁵ peseti¹⁶, tassa
 santikaṃ gacchā¹⁷“ ti. So „sādhū“ ti sampaññecchitvā tā-
 pasassa¹⁸ santikaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha
 naṃ tāpaso „kuto āgato sīti“ pucchi. „Bārāṇasīraṇṇo san- 15
 tikā“ ti. „Kimatthāya āgato sīti“. „Sāmi, amhākaṃ raṇṇo
 deviyā abbhantarambapakke¹⁹ dohaḷo uppanno, tadatthaṃ āgato
 'mhi, rakkhasā pana me sayāṃ²⁰ ambapakkāṃ adatvā tum-
 hākaṃ santikaṃ pesesun“ ti. „Tena hi nisīda, labhissasīti“.
 Ath' assa Vessavaṇo cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve 20
 paribhuñji, ekaṃ sukapotakassa khādanatthāya adāsi, tena
 tasmiṃ khādite ekaṃ phalaṃ sikkāya²¹ pakkhipitvā sukassa
 gīvāya paṭimuñcitvā²² idāni gacchā²³“ ti sukapotakaṃ vissajjesi.
 So taṃ āharitvā deviyā adāsi. Sā taṃ khāditvā dohaḷaṃ pa-
 ṭippassambhesi²⁴, tattonidānaṃ pan' assā putto nāhosi. 25

¹ Bīd gacchāhi. ² Cks -lam, omitting ti. ³ Bīd ambaphalaṃ. ⁴ so Ck, Cs
 - asamento -. ⁵ Bī ambāni gaṇitāni tāni āgantvā gahetvā na gaṇitāni ekasmi
 phale apassante jīvitaṃ, Bī amāni g. t. ā. g. na gahitāni e. ph. a. amhākaṃ
 jīvitaṃ. ⁶ Bīd -ssa. ⁷ Bī vipatikiriyanti, Bīd vipakiriyanti. ⁸ Cks -nam,
 Bīd laddhaṭṭhānaṃ. ⁹ Bīd omīti pana. ¹⁰ Bī labhaṭṭhānaṃ, Bī naṃ na labhamā-
 naṭṭhānaṃ. ¹¹ Bīd ekassa. ¹² Ck dūha-. ¹³ Bī -pantiyā, Bīd kañcanantiyā. ¹⁴
 Bīd -yaṃ. ¹⁵ Bīd ambapha-. ¹⁶ Bīd pesesi. ¹⁷ Bīd gacchāhi. ¹⁸ Bīd tassa.
¹⁹ Bīd -raamba-. ²⁰ Bīd mayhaṃ in the place of me sayāṃ. ²¹ Bīd sikkāya.
²² Ck pari-, Bīd omīti s. g. p. ²³ Bīd gacchathā. ²⁴ Bīd paṭippassambhi.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā devī Rāhulamātā ahosi, suko Anando, ambapakkadāyako tāpaso² Sāriputto, uyyāne vutthatāpaso pana aham evā“³ ti. Abbhantarajātakam³,

5

2. Seyyajātaka.

Seyyamso seyyaso hotīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam Kosalarañño amaccam ārabha kathesi. So kira rañño⁴ bahūpakāro sabbakiccanipphādako⁵ ahosi. Rājā „bahūpakāro me ayan“ ti tassa mahantaṃ yasaṃ adāsi. Tam asahamānā
 10 aññe rañño pesuññaṃ upasamharitvā tam⁶ paribhedesuṃ⁷. Rājā tesam vacanaṃ saddahitvā dosaṃ anupaparikkhitvā⁸ va tam silavantaṃ niddosaṃ saṅkhalikabandhanena⁹ bandhitvā⁹ bandhanāgāre pakkhipāpesi. So tattha ekako vasanto silasampattiṃ nissāya cīttekaggataṃ labhivā ekaggacitto saṅkhāre sammasitvā sotāpattiṃ phalaṃ pāpuṇi. Ath
 15 assa¹⁰ rājā aparabhāge¹¹ niddosabhāvaṃ ūtvā saṅkhalikabandhanaṃ bhindāpetvā¹² purimayasato mahantataraṃ yasaṃ adāsi. So „Satthāraṃ vandissāmīti“ bahuṃ¹³ gandhamālādīṃ¹⁴ ādāya vihāraṃ gantvā Tathāgataṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena sadhiṃ paṭisanthāraṃ karonto „anatto¹⁵ kira vo¹⁶ uppanno ti as-
 20 sumhā“¹⁷ ti āha. „Āma bhante uppanno¹⁷, ahaṃ pana tena anattena¹⁸ atthaṃ¹⁹ akāsiṃ, bandhanāgāre nisīditvā sotāpattiṃ phalaṃ nibbattesi²⁰“ ti. Satthā „na kho upāsaka traṃ ūeva anattena atthaṃ²¹ āhari, porāṇakapaṇḍitāpi attano anattena atthaṃ²¹ āharimsu yevā“²² ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

25

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahma datte rajjaṃ karente Bo-
 dhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ²² nibbattitvā vayap-
 patto Takkasilāya²³ sippāni²⁴ uggahetvā²⁵ pitu accayena rajje
 patitthāya dasarājadhamme akopento²⁶ dānaṃ deti²⁷ sīlaṃ rak-

¹ *Bid* dhammade-. ² *Bi* issi, *Bd* omits tāpaso. ³ *Bi* adds paṭhamam, *Bd* paṭhamam. ⁴ *Bid* pana. ⁵ *Ck* -kiccāninipphā-, *Bid* -kiccāninipphā-. ⁶ *Bi* adds pana. ⁷ *Bid* -bhindisu. ⁸ *Bid* saṅkhalikā-. ⁹ *Bid* bandhūpetvā. ¹⁰ *Bi* atha. ¹¹ *Bid* add tassa. ¹² *Bi* chaṭṭāpetvā, *Bd* chindā-. ¹³ *Bid* bahu. ¹⁴ *Bid* -lādīni. ¹⁵ *Bid* anatto. ¹⁶ *Bid* te. ¹⁷ *Bid* add ti. ¹⁸ *Bi* anattena. ¹⁹ *Bi* attam. ²⁰ *Bid* nippattomhi. ²¹ *Bi* anattena attam. ²² *Bid* kucchimhi. ²³ *Bid* -yaṃ. ²⁴ *Bid* sabbasippāni. ²⁵ *Bid* uggahitvā. ²⁶ *Bid* -dhammena rajjaṃ karento. ²⁷ *Bid* Pañcasīlāni.

khati uposatham¹ karoti. Ath' ass' eko² amacco antepure padussi. Pādamūlakādayo ñatvā „asukaamacco³ antepure paduṭṭho“ ti rañño ārocesum. Rājā parigaṇhāpento⁴ yathāsabhāvato ñatvā tam pakkositvā⁵ „mā maṃ ito paṭṭhāya upaṭṭhahīti“ nibbisa-
sayam⁶ akāsi. So gantvā aññatarasāmantarājānam⁷ upaṭṭha- 5
hīti sabbam vatthum heṭṭhā Mahāsīlavajātake kathitasadisam⁸ eva. Idhāpi so rājā tikkhattum vīmaṃsitvā tassa amaccassa vacanam saddahitvā „Bārāṇasīrajjam gaṇhissāmīti“ mahantena parivārena rajjasīmam pāpuṇi⁹. Bārāṇasīrañño pañcasatamattā¹⁰ mahāyodhā tam pavattim ñatvā „deva asuko nāma 10
kira rājā 'Bārāṇasīrajjam gaṇhissāmīti' janapadam bhindanto āgacchati, etth' eva maṃ gantvā¹¹ gaṇhissamā“ 'ti āhaṃsu. „Mayham paravihiṃsāya¹² laddhena rajjena kiccam n' atthi, mā kiñci karitthā“ 'ti¹³. Corarājā āgantvā nagaram parikkhipi. Puna amaccā rājānam upasaṃkamitvā „deva, mā evaṃ 15
karittha, gaṇhāma na“ 'ti āhaṃsu. Rājā „na labbhā kiñci kātum, nagaradvārāni vivarathā“ 'ti vatvā sayam¹⁴ amaccaparivuto¹⁵ mahātale pallamke nisīdi. Corarājā catusu dvāresu manusse pātentō¹⁶ nagaram pavisitvā pāsādam abhiruyha amaccaparivutam rājānam gāhāpetvā saṃkhalikāhi bandhā- 20
petvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinnō va corarājānam mettāyanto mettajjhānam uppādesi. Tassa mettānubhāvena¹⁷ corarañño kāye dāho¹⁸ uppajji, sakalasarīram yamakaukkāhi jhāpiyamānam viya jātam, so mahādukkhābhittunno „kin nu kho kāraṇam“ ti pucchi. „Tumhe sīlavan- 25
tam rājānam bandhanāgāre khipāpetha¹⁹, tena vo idam²⁰ dukkham uppannam bhavissatīti“. So gantvā Bodhisattam khamāpetvā „tumhākam rajjam tumhākam eva hotū“ 'ti rajjam

¹ *Bid* uposathakammam. ² *Ck* athassa eko, *B* atheko. ³ *B* asukamacco. ⁴ *Bid* parigaṇhanto. ⁵ *Bid* -sāpetvā. ⁶ *Ck* *Bd* upaṭṭhā-. ⁷ *Bid* nibbisarīyam. ⁸ *Bid* -tarām-. ⁹ *Bid* kathitam. ¹⁰ *Bid* saṃpā-. ¹¹ *Bid* satta sata-. ¹² *Bid* omīti gantvā. ¹³ *Bid* parahiṃ-. ¹⁴ *Bid* add āha. ¹⁵ *Bid* add pana. ¹⁶ *Bid* amaccapari-
vuto. ¹⁷ *B* potthento, *Bd* potthento. ¹⁸ *Bid* mettāya ānu-. ¹⁹ *Bid* dā-. ²⁰ *Bid* pakkhipetha. ²¹ *Bid* te tam.

tass' eva niyyādetvā „ito paṭṭhāya tumhākaṃ paccatthikā¹
mayhaṃ² bhārā³ ti vatvā duṭṭhāmacassa⁴ rājānaṃ⁵ karitvā⁶
attano nagaraṃ eva gato. Bodhisatto alaṃkatamahātale sa-
muṣṣitasetacchatte⁷ pallaṃke nisinnō parivāretvā⁸ nisinnehi
5 amaccehi saddhiṃ sallapanto⁹ purimā dve gāthā avoca:

1. Seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevati,
ekena¹⁰ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayiṃ¹¹. 94.
2. Tasmā sabbenā lokena¹² sandhiṃ katvāna ekako
pecca saggāṃ na gaccheyya¹³, idaṃ suṇoṭha¹⁴ Kāsāyo¹⁵

10

ti. 95.

Tattha seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevatīti anavajja-
uttamadhammasaṃkhātāṃ seyyo¹⁶ aṃso koṭṭhāso assā ti seyyaṃso kusala-
dhammasaṃnissito¹⁷ puggalo yo¹⁸ punappuna¹⁹ taṃ seyyaṃ kusalaḍḍhamma-
bhūvaṇaṃ²⁰ kusalābhiraṇaṃ vā uttamapuggalaṃ upasevati so seyyaso hoti pa-
15 saṃsātaro ca hoti, ekena²¹ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayiṃ²²
ti tadamināpi c' etaṃ²³ veditabbāṃ: ahaṃ hi²⁴ seyyaṃ mettābhāvaṇaṃ²⁵ upa-
sevanto tāya mettābhāvaṇāya²⁶ ekena coraraṇṇā saddhiṃ santhavaṃ²⁷ katvā
mettābhāvaṇaṃ ghaṭetvā tumhe satajane²⁸ vajjhe²⁹ amocayiṃ. Dutiyagāthāya
attho: yasmā ahaṃ ekena saddhiṃ ekako³⁰ mettābhāvaṇāsandhiṃ³¹ katvā tumhe
20 vajjhappatte satajane³² mocayiṃ³³ tasmā veditabbāṃ etaṃ, tasmā³⁴ sabba-
lokena saddhiṃ mettābhāvaṇāsandhiṃ³⁵ katvā³⁶ puggalo³⁷ paraloke saggāṃ na³⁸
gaccheyya, mettāya hi upacāraṃ kāmāvacare paṭisaṃdhiṃ deti, āpannā Brah-
maloke idaṃ mama vacanaṃ sabbe pi tumhe Kāśiraṭṭhāvāsino suṇāthā 'ti.

Evāṃ Mahāsatto mahājanassa mettābhāvaṇāya guṇaṃ vaṇ-
25 netvā³⁹ dvādasayojanike Bārāṇasīnagare setacchattaṃ⁴⁰ pahāya
Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ pabbaji.

¹ Bīd -ko. ² Bīd me. ³ Bīd -ro. ⁴ Bīd padu-. ⁵ Ck Bīd rājānaṃ, C^s rājā-
naṃ corr. to -naṃ. ⁶ Bīd karetvā. ⁷ Bīd -tacchatte. ⁸ Bīd omīti parivāretvā.
⁹ Bīd -pento. ¹⁰ Bīd etena. ¹¹ Bī amodati, Bī amodayī. ¹² Bīd lokena sab-
bena. ¹³ Cks na gaccheyya, Bī nigaccheyya, Bī omīti na. ¹⁴ Bīd suṇā-. ¹⁵ Bīd
kāsiyā. ¹⁶ Cks seyyena. ¹⁷ Bīd -manissita. ¹⁸ Bīd so. ¹⁹ Bīd -nnaṃ. ²⁰ Bī
adda vā. ²¹ Bī etena. ²² Bīd amodayī. ²³ Bīd imināpetāṃ. ²⁴ Bī kahaṃ
uparī, Bī ahaṃca. ²⁵ Bīd mettā-. ²⁶ C^s Bīd mettā-. ²⁷ Bīd omīti santhavaṃ.
²⁸ Bī sattaṣatajanā, Bī sattaṣatajana. ²⁹ Cks vajjhā, Bī dhamme, Bī bajjhe.
³⁰ Bī adda ca, Bī vā. ³¹ Bīd -nāyasaddhiṃ. ³² Bī sasājane, Bī sattaṣatajana.
³³ Bī mocesi, Bī mocesi. ³⁴ Cks kasmā. ³⁵ Cks kato, Bīd katvāna ekako. ³⁶
Bīd add pecca. ³⁷ Bīd ni. ³⁸ Bīd saṃvaṇ-. ³⁹ Bīd setacha-.

Satthā abhisambuddho¹ hutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Idam vatvā mahārājā Kaṃso Bārāṇasiggaho
dhanuṃ tūpiṇ ca² nikkhippa saññamam ajjhupāgami. 96.

Tattha mahanto rājā³ mahārājā, Kaṃso ti tassa nēmaṃ⁴, Bārāṇasiṇ
gahetvā ajjhāvasanato Bārāṇasiggaho, so rājā idam vacanaṃ vatvā dhanuṃ 5
ca tūpiṇ ca⁵ nikkhippa pahāya⁶ chaḍḍetvā silasamīyamaṃ upagato⁷ jhānaṃ
uppādetvā aparihīnajjhāno Brahmaloce u. panno ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā corarājā Ānando ahosi, Bārāṇasirājā pana ahaṃ eva“⁸ 'ti.
Seyyajāṭakaṃ⁹. 10

3. Vaḍḍhakisūkarajāṭaka.

Varam varam tvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Dhanuggahatissattheraṃ¹⁰ ārabha kathesi. Pasenadirañño pitā
Mahākosalō Bimbisārarañño dhītarāṃ¹¹ Kosaladeviṃ dadamāno tassā
nahānacuppanamūlaṃ¹² sataśahassuttāyikaṃ¹³ Kāsīgāmaṃ¹⁴ adāsi. 15
Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevī pi sokābhībhūtā kālam
akāsi. Tato Pasenadirājā¹⁵ cintesi: „Ajātasattunā pitā mārito, bha-
giṇī pi me sāmikagatena¹⁶ sokena kālakatā, pitughātakassa corassa
Kāsīgāmaṃ¹⁶ na dassamīti“ so taṃ¹⁷ Ajātasattussa na adāsi. Taṃ
gāmaṃ nissāya tesam dvinnam pi kālena kālaṃ yuddham hoti. 20
Ajātasattu taruṇo samatto, Pasenadi mahallako yeva, so abhikkha-
ṇaṃ parajjhāti¹⁸, Mahākosalassa¹⁹ pi manussā yebhuyyena parājīti.
Atha rājā „mayā²⁰ abhiṇhaṃ parajjhāma²¹, kin nu kho kātabbhaṃ“
ti amacce pucehi. „Deva, ayyā nāma mantaccekā honti, Jetavana-
vihāre²² bhikkhūnaṃ katham sotuṃ vaṭṭatīti“. Rājā „tena hitāyaṃ²³ 25
velāyaṃ²³ bhikkhūnaṃ kathāsallāpaṃ suṇāthā“²⁴ 'ti carapurise²⁴ āṇāpesi.
Te tato paṭṭhāya tathā akāṃsu. Tasmīṃ pana kāle dve mahallakatherā²⁵
vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti Uttatthero²⁶ ca Dhanuggahatissat-

¹ Bⁱ sammāsam-. ² Bⁱḍ tūpiṇca. ³ Bⁱḍ adds ti. ⁴ Bⁱḍ add bārāṇasiggaho ti.

⁵ Bⁱḍ tūpiṇca, and add sarasaṅkhātāṃ tūpiṇca. ⁶ Bⁱḍ ohāya. ⁷ Bⁱḍ add
pabbajito pabbajitvā ca pana ⁸ C^k seyyam, Bⁱḍ add dutiyaṃ. ⁹ Bⁱḍ add nāma.

¹⁰ Bⁱḍ adds videli nāma, Bⁱḍ vedehi. ¹¹ Bⁱḍ -cuppena mūlaṃ. ¹² Bⁱḍ -uttānaṃ.

¹³ Bⁱḍ kāsikagā-. ¹⁴ Bⁱḍ p. kosalarājā. ¹⁵ Bⁱḍ sāmike kālaṅkate tena. ¹⁶ Bⁱḍ

kāsikagāmakaṃ. ¹⁷ C^kḥ tassa. ¹⁸ Bⁱḍ parājēti. ¹⁹ Bⁱḍ -ssā. ²⁰ C^k mayāṃ, C^s

mayā, Bⁱḍ mayhaṃ. ²¹ Bⁱḍ aparajjhāma. ²² Bⁱḍ -nevi-. ²³ Bⁱḍ -ya. ²⁴ Bⁱḍ

caranapū-, Bⁱḍ carikapu-. ²⁵ Bⁱḍ -kātherā. ²⁶ Bⁱḍ datta-.

- thero ca. Tesu Dhanuggahatissatthero paṭhamāyāme pi¹ majjhimayāme pi niddāyitvā² pacchimayāme pabujjhitvā ummukkāni pothetvā³ aggim jāletvā nisinnako⁴ āha: „bhante Uttattherā⁵“ ti. „Kiṃ bhante Tissattherā“ ti. „Niddāyasi no tvaṃ⁶“ ti. „Aniddāyantā⁷ kiṃ karissāmā“ ti.
- 5 „Uṭṭhāya tāva nisidathā“ ti. So uṭṭhāya nisinno taṃ Uttattheraṃ⁸ „ayam te lālo mahodara-Kosalo cāṭimattam bhattam eva⁹ pūtim¹⁰ karoti, yuddhavicāraṇam pana kiñci na jānāti. parājito parājito¹¹ tv-eva¹² dāpeti¹³“. „Kiṃ pana kātuṃ vaṭṭatī¹⁴“. Tasmiṃ khaṇe te pana¹⁵ carapurisā¹⁶ tesam katham suṇantā atthamsu. Dhanuggahatissatthero yuddham vicāresi: „bhante, yuddho nāma¹⁵ padumavyūho¹⁶ cakkavyūho¹⁶ sakaṭavyūho¹⁶ ti tayo vyūhā¹⁷ honti, Ajātasattum gaṇhitukāmena asuke nāma pabbatakucchismiṃ dvīsu pabbatabhittīsu¹⁸ manusse ṭhapetvā purato dubbalabalam¹⁹ dassetvā pabbataantaraṃ pavitṭhabbhāvaṃ jānitvā²⁰ pavitṭhamaggaṃ oicchinditvā²¹ purato ca pacchato ca ubhosu pabbatabhittīsu²² vaggitvā unnaditvā²³ khippe patitamacchaṃ²⁴ viya antomutṭhiyaṃ maṇḍukapotakam²⁵ viya ca katvā sakkā assa taṃ gahetun²⁶ ti. Carapurisā²⁶ taṃ vacanaṃ²⁷ rañño ārosesum. Taṃ sutvā rājā saṃgāmaabheriṃ pahārāpetvā²⁸ gantvā sakaṭavyūham²⁹ katvā Ajātasattum jivagāham gāhāpetvā attano dhīta-
- 20 ram Vajirakumārīṃ³⁰ bhāgineyyassa datvā Kāsīgāmakam³¹ tassā³² nahānamūle³³ katvā datvā uyyojesi. Sā pavatti bhikkhusaṃghe pakaṭā jātā. Ath' ekadivasam³⁴ dhammasabhāyaṃ katham samutṭhāpesum: „āvuso Kosalarājā kira Dhanuggahatissassa³⁵ vicāraṇāya Ajātasattum jīnīti³⁶“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
- 25 sannisinna³⁷ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddhavicāraṇāya cheko yevā“ ti vatvā atītam āhari:

¹ Cks omit pi. ² Cks omit niddāyitvā ³ Bⁱ yodhetvā, B^d sodhetvā. ⁴ B^d add va. ⁵ B^d datta-. ⁶ Bⁱ kiṃ niddāyanto nisinno tvaṃ, B^d kiṃ niddāyasinnō taṃ. ⁷ Bⁱ niddāyanto, B^d niddāyantā. ⁸ B^d nisinno bhante ti dattathera. ⁹ B^d pātibhuttabhattam. ¹⁰ B^d pūtim eva. ¹¹ B^d only one parājito. ¹² C^k tevava, C^s tveva corr. to tvevava, B^d tvevava. ¹³ B^d omit pana. ¹⁴ B^d caraka-. ¹⁵ B^d add tividho. ¹⁶ B^d -byūho. ¹⁷ B^d -byūhā. ¹⁸ C^k Bⁱ -isu. ¹⁹ B^d dubbalam. ²⁰ B^d ajānāpetvā. ²¹ B^d oicchitvā. ²² C^k -isu. ²³ C^s Bⁱ unnā-. ²⁴ B^d jāle pakkhittamacchaṃ. ²⁵ B^d vaṭṭapo-. ²⁶ Bⁱ carana-, B^d caraka-. ²⁷ B^d sāsanam. ²⁸ B^d vicārāpetvā. ²⁹ C^k B^d -byūham. ³⁰ B^d add nāma. ³¹ B^d kāsikagāmaṃ. ³² C^s tassa. ³³ B^d -lam. ³⁴ B^d add bhikkhu. ³⁵ B^d -tissattheram. ³⁶ B^d jīnātīti.

Atīte Barāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tada
 Bārāṇasiṃ nissāya nivṛṭṭhā¹ vaḍḍhakigāmakā. Eko vaḍḍhaki²
 daṇḍatthāya³ araṇṇaṃ gantvā āvāṭe patitaṃ sūkarapotakaṃ
 disvā⁴ gharaṃ netvā paṭijaggi. So vuddhippatto⁵ mahāsariro 5
 vaṃkadāṭho ācārasampanno ahoṣi, vaḍḍhakinā puṭṭhattā⁶ pana
 vaḍḍhakisūkaro tv-eva paññāyi. Vaḍḍhakissa rukkhatacchana-
 kāle tuṇḍena rukkhaṃ parivatteti⁷ mukhena ḍasitvā vāsiphara-
 sūni khādanamuggare āharati kālasuttakoṭṭiyaṃ gaṇhāti. Atha
 so vaḍḍhaki „kocid' eva naṃ khādeyyā“ 'ti bhayena netvā 10
 araṇṇe vissajjesi. So pi araṇṇaṃ pavisitvā khemaṃ vasana-
 phāsukaṭṭhānaṃ⁸ olokento ekaṃ pabbatantare mahantaṃ giri-
 kandaraṃ addasa sampannakandaṃ mūlaphalaṃ phāsukaṃ va-
 sanaṭṭhānaṃ. Anekaśatasūkarā⁹ taṃ disvā tassa santikaṃ
 agamaṃsu¹⁰. So pi te āha: „ahaṃ tumhe va olokento ca- 15
 rāmi¹¹, tumhe ca¹² mayā diṭṭhā, idaṃ ca ṭhānaṃ ramaṇiyaṃ,
 ahaṃ pi dāni¹³ idh' eva vāsissāmi¹⁴“. „Saccaṃ imaṃ ṭhānaṃ
 ramaṇiyaṃ, pariṣsayo paṇ' ettha atthāti“. „Ahaṃ pi tumhe
 disvā etaṃ aṇṇāsiṃ¹⁵, evaṃ gocarasampanne ṭhāne vasantānaṃ
 tesāṃ¹⁶ sarīresu maṃsalohitaṃ n'atthi, kiṃ¹⁷ pana vo ettha 20
 bhayan“ ti. „Eko vyaggho¹⁸ pāto va āgantvā diṭṭhadiṭṭhaṃ
 yeva¹⁹ gahetvā gacchatīti“. „Kiṃ²⁰ pana so²¹ nibaddhaṃ gaṇ-
 hāti udāhu antaranarā“ ti. „Nibaddhaṃ gaṇhātīti“. „Kati
 pana te vyagghā²²“ ti. „Ekako yevā“ 'ti. „Ettakā tumhe
 ekassa²³ na sakkothā“ 'ti. „Āma na sakkomā“ 'ti. „Ahaṃ²⁴ 25
 taṃ gaṇhissāmi, kevalaṃ tumhe mama vacanaṃ karoṭha, so
 vyaggho²⁵ kahaṃ vasaṭīti“. „Etasmiṃ²⁶ pabbate“ ti. So
 rattim̐ űeva sūkare carāpetvā yuddhaṃ²⁷ vicārento „yuddhaṃ

¹ Bīd nivṛṭṭha. ² Bīd -kī. ³ Bīd dabbatthāya. ⁴ Bīd add taṃ. ⁵ Bīd vuḍhi-.

⁶ Bīd positattā. ⁷ Bīd -vaṭṭesi. ⁸ Bīd khemaṃ pana phāsu-. ⁹ Bīd -sūkara-
 samākiṇṇaṃ te sūkarā. ¹⁰ Bī gamamaṃsu, Bī āgamaṃsu. ¹¹ Bīd vica-. ¹² Bīd
 api ca neva in the place of tumhe ca. ¹³ Bīd idāni. ¹⁴ Ck akāsim. ¹⁵ Cs

vo. ¹⁶ Cks kim. ¹⁷ Bīd by-. ¹⁸ Bīd yaṃ vā taṃ vā. ¹⁹ Ck kim. ²⁰ Cs paneso.

²¹ Bīd add yujjhitaṃ. ²² Cks ahan. ²³ Bīd ekasmiṃ. ²⁴ Bīd add űeva.

nāma padumavyūhacakkavyūhasakataṇṇavyūhavasena¹ tividhaṃ
hotīti² vatvā padamavyūhavasena³ vicāresi, so hi bhūmisīsaṃ
jānāti, tasmā „imasmim̐ ṭhāne⁴ yuddhaṃ vicāretum vaṭṭatīti⁵“
sūkarapillake⁶ mātare⁷ ca tesaṃ majjhaṭṭhāne ṭhapesi, tā⁸
5 āvijjhivā⁹ vajjhasūkariyo tā āvijjhivā¹⁰ potasūkare te āvijjhi-
tvā¹¹ daharasūkare¹² te āvijjhivā¹³ dīghadāṭṭhasūkare te āvijjhivā¹⁴
yuddhasamatthe balavabalavasūkare¹⁵ dasadasavīsativīsatiṭṭhane¹⁶
tasmin̐ ṭhāne¹⁷ balagumbaṃ katvā ṭhapesi. Attano ṭhitatṭhā-
nassa purato ekaṃ parimaṇḍalaṃ āvāṭaṃ khaṇāpesi, pacchato
10 ekaṃ kullakasaṇṭhānaṃ¹⁸ anupubbaninnaṃ pabbhārasadisāṃ.
Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmin̐ tasmin̐ ṭhāne
„mā bhāyitthā“¹⁹ 'ti kammaṃ vicārentass' eva vicarato²⁰ aruṇaṃ
utṭhahi. Vyaggho²¹ utṭhāya „kālo“²² ti nātvā gantvā tesaṃ sam-
mukhā ṭhito²³ pabbatatale ṭhatvā akkhini ummiletvā sūkare
15 olokesi. Vaddhakisūkaro „paṭiolokeyha²⁴ nan“²⁵ ti²⁶ sūkarānaṃ
saññaṃ adāsi. Te paṭiolokeyha²⁷. Vyaggho²⁸ mukhaṃ nib-
bēṭhetvā²⁹ assasi³⁰, sūkarāpi tathā kariṃsu. Vyaggho³¹ mut-
taṃ chaḍḍesi, sūkarāpi chaḍḍayīṃsu. Iti yaṃ yaṃ so karoti
taṃ taṃ te paṭikariṃsu. So cintesi: „pubbe sūkarā mayā
20 olokitakāle palāyantaṃ palāyitum pi na sakkonti, ajja apalāyitvā
mama paṭisattu³² hutvā mayā katam eva paṭikaronti³³, ekas-
min̐³⁴ bhūmisīse ṭhito eko nesam̐³⁵ samvidahako³⁶ pi³⁷ atthi,
ajja mayhaṃ tassa³⁸ jayo na paññāyati³⁹“ so nivattitvā
attano vasaṇṭṭhānaṃ eva agamāsi. Tena pana gahitamāṃ-
25 sakhādako eko kūṭajatiḷo atthi, so taṃ tucchahatthaṃ eva āgac-
chantāṃ disvā tena saddhim̐ sallapanto paṭhamāṃ gāthaṃ āha:

¹ Bīd -byūha-. ² Bīd add taṃ. ³ Bīd -pitāro ca. ⁴ Bīd -ro. ⁵ Bīd te. ⁶ Cks
avi-. ⁷ Cks avi-. ⁸ Bī jīyasū-, Bā jarasā-. ⁹ Cks balavabalaṣū-, Bī balavata-
rasū-, Bā phalavatarasū-. ¹⁰ Cks dasadasavīsatiṭṭhane, Bī dasavīsatisajāne, Bā
dasavīsatiṭṭhane. ¹¹ Bīd gumbathāne. ¹² Bīd kulkasa-. ¹³ Bī kammaṃ
vicārento, Bā kammaṃ vicārento. ¹⁴ Bīd by-. ¹⁵ Cks -te. ¹⁶ Bīd paṭi-. ¹⁷
Bīd add vicārento tesaṃ. ¹⁸ Cks nibbāṭhetvā, Bī uppādetvā, Bā upādetvā. ¹⁹ Cks
assa, Bīd assosi. ²⁰ Bīd paṭi-. ²¹ Bīd -tīti. ²² Cks etasmim̐. ²³ Bīd tesaṃ.
²⁴ Bīd add koci. ²⁵ Bīd omit pi. ²⁶ Cks Bīd gatassa.

1. Varañ varañ tvañ nihanāṃ pure carī¹
 asmiñ padese abhibhuyya sūkare,
 so dāni eko vyapagamma² jhāyasi,
 balañ nu te vyaggha na c' ajja³ vijjatīti. 97.

Tattha varañ varañ tvañ nihanāṃ pure carī¹ asmiñ padese 5
 abhibhuyya sūkare ti ambho vyaggha⁴ tvañ⁵ pubbe⁶ imasmiñ padese
 sabbasūkare abhibhavitvā imesu sūkaresu varañ tvañ uttamuttamasūkarañ⁷
 nihananto vicari, so dāni eko vyapagamma⁸ jhāyasīti so tvañ idāni
 aññāṃ sūkarañ agahetvā ekako⁹ apagantvā jhāyasi pajjhāyasi, balañ nu te
 vyaggha¹⁰ na c' ajja vijjatīti ambho vyaggha ajja kāyabalañ n' atthīti. 10

Taṃ sutvā vyaggho⁴ dutiyañ gātham āha:

2. Ime sudan¹¹ yanti disodisañ pure
 bhayadditā lenagavesino¹² puthu,
 te dāni saṃgama rasanti¹³ ekato,
 yatthaṭṭhitā duppasah' ajja 'me mayā ti. 98. 15

Tattha sudan¹⁴ ti nipāto, ayañ pana saṃkhepattho: ime sūkarā pubbe
 mañ disvā bhayena atṭhitā pīṭitā attano lenagavesino¹² puthu¹⁵ visuñ hutvā
 disodisañ¹⁶ yanti, tañ tañ disañ¹⁷ abhimukhā palāyanti, te idāni¹⁸ sabbe
 pi saṃgantvā ekato rasanti¹⁹ nadanti²⁰ tañ ca bhūmisisañ upagatā, yattha-
 ṭṭhitā²¹ duppasahā dummaddayā²² ajja ime²³ mayā ti. 20

Ath' assa ussāhañ janento kūṭajaṭilo „mā bhāyi, gaccha
 tayi naditvā pakkhandante²⁴ sabbe bhītā bhijjitvā palāyissan-
 tīti“ āha. Vyaggho⁴ tasmiñ ussāhañ janente sūro hutvā puna
 gantvā pabbatatale atṭhāsi. Vaḍḍhakisūkaro dvinnam āvātānañ
 antare atṭhāsi. Sūkarā „sāmi mahācoro punāgato“ ti āhaṃsu. 25
 „Mā bhāyatha“²⁵, idāni nañ²⁶ gaṇhissāmīti“. Vyaggho⁴ naditvā
 vaḍḍhakisūkarass' upari²⁷ pati²⁸. Sūkaro tassa attano upari-

¹ Cks -rañ. ² Bⁱ byagghamaggamma, B^a byagghyapagamma. ³ Ck vajja. ⁴ Bⁱ by-
 by-. ⁵ Bⁱ add pure. ⁶ B^a pubbañ. ⁷ Bⁱ -mañ sū-. ⁸ Bⁱ byagghamag-
 gammi, B^a byagghyapagamma. ⁹ Bⁱ add va. ¹⁰ Ck tikinnu, C^s nakinnu in the
 place of vyaggha, Bⁱ byaggha. ¹¹ Bⁱ imassukho, B^a imassutā. ¹² Bⁱ lenañ-.
¹³ C^s rayanti, Bⁱ vasantā, B^a vasanti. ¹⁴ Bⁱ assukā, B^a assutā. ¹⁵ Bⁱ add ti.
¹⁶ C^s -sā. ¹⁷ Cks -sā. ¹⁸ Bⁱ dāni. ¹⁹ Bⁱ vasanti, B^a vasanti. ²⁰ Bⁱ ṭhap-
 panti, B^a tiṭhanti. ²¹ so all four MSS. ²² Bⁱ dujjayā. ²³ Bⁱ me. ²⁴ Bⁱ
 pakkante. ²⁵ Bⁱ -yittha. ²⁶ Bⁱ omit nañ. ²⁷ Bⁱ -rassa upari. ²⁸ Bⁱ
 pakkhandi.

patitakāle¹ parivattitvā vegena ujukam² khataāvāte³ pati.
 Vyaggho⁴ vegam sandhāretum asakkonto upariuparibhāgena⁵
 gantvā kullakamukhassa tiriyaṃ khataāvātassa⁶ atisaṃbādha-
 mukhatthāne⁷ patitvā puñjakato⁸ viya ahosi. Sūkaro āvātā
 5 uttaritvā asani vegena gantvā vyaggham⁴ antarasatthimhi⁹ dā-
 thāya paharitvā yāva vakkapadesā¹⁰ phāletvā pañcamadhura-
 maṃsam¹¹ dāthāya paliveṭhetvā¹² vyagghassa matthake āvijjhi-
 tvā „gaṇhatha tumbhākam paccāmittan“ ti ukkhipitvā¹³ bahi āvāte
 chaḍḍesi¹⁴. Paṭhamāgatā¹⁵ vyagghamaṃsam⁴ labhimsu, pac-
 10 chā āgatā¹⁶ „vyagghamaṃsam⁴ kīdisam¹⁷ hotīti“ tesam mu-
 khāni¹⁸ upasiṃghantā vicariṃsu, sūkarā na tāva tussanti.
 Vaḍḍhakisūkaro tesam iṅgitaṃ disvā „kin nu kho tumhe na tussa-
 thā“ 'ti āha. „Sāmi, kim etena vyagghena⁴ ghātitenā¹⁹, aññe
 dasa²⁰ vyaggha²¹ ānayanasaṃmattho kūṭajaṭilo atthi yevā“ 'ti.
 15 „Ko nām' eso“ ti²². „Eko dussilatāpasō“ ti. „Vyaggho⁴
 pi mayā ghātito²³, so me kim²⁴ pahoti, atha²⁵ gaṇhissāma
 nan“ ti sūkaraghaṭāya²⁶ saddhim pāyāsi. Kūṭatapaso vyaggha⁴
 cirāyante „kin nu kho sūkarā vyaggham⁴ gaṇhimsu“ 'ti paṭi-
 patham gacchanto²⁷ sūkare āgacchante disvā attano parikkhā-
 20 ram ādāya palāyanto tehi anubaddho²⁸ parikkhāruṃ chaḍḍetvā
 vegena udumbararukkham abhirūhi²⁹. Sūkarā „idāni 'mha³⁰
 sāmi naṭṭhā³¹, tāpasō palāyitvā rukkhā abhirūho³²“ „Kim
 rukkhā nāmā“ 'ti. „Udumbararukkhan“ ti. So „sūkariyo
 udakam āharantu, sūkarapotakā³³ khaṇantu, dīghadāthā sūkarā
 25 mūlāni chindantu, sesā parivāretvā rakkhantū³⁴“ 'ti saṃvida-
 hitvā tesu tathā karontesu sayam udumbarassa ujukam gata-

¹ Bīd uparipātana-. ² Ck Bīd -ka. ³ Bīd khaṇante āvāte. ⁴ Bīd by-. ⁵ Bīd
 omit one upari. ⁶ Ck khatam-, Bī khaṇa-. ⁷ Bīd -dhe-. ⁸ Bīd pañcalikato.
⁹ Bī antaratthimhi, Bī omits a. ¹⁰ Bīd -se. ¹¹ Ck paca-. ¹² Bī paṭisedhe-
 tvā, Bī paṭivedhetvā. ¹³ Cks khi-. ¹⁴ Bī -ti. ¹⁵ Ck -tam, Bīd pathamaṃ-
 gatā. ¹⁶ Ck tam. ¹⁷ Bīd kīdiso. ¹⁸ Bīd mukham. ¹⁹ Bīd khātitenā. ²⁰ Bīd
 añño pana, Ck añño[dasa. ²¹ Bī byaggha, Bī byaggho. ²² Cks omit ti. ²³ Bīd
 -ṭito. ²⁴ Cks kim. ²⁵ Bīd etha. ²⁶ Bī -gaṇāya. ²⁷ Bīd add te. ²⁸ Bīd ban-
 dhito. ²⁹ Bīd -rūyhi. ³⁰ Ck mha, Bī omits mha. ³¹ Bī duṭṭhā, Bīd duṭṭha. ³²
 Bī -rūyhitī, Bīd -rūhitī. ³³ Ck -potā, Bīd add pathavi. ³⁴ Bīd āra.

thūlamūlaṃ¹ pharasunā paharanto viya ekappahāram eva² katvā
udambararukkhaṃ pātesi. Parivāretvā ṭhitasūkarā kūṭajaṭilaṃ
bhūmiyaṃ pātetvā khaṇḍākhaṇḍaṃ³ katvā yāva aṭṭhito⁴ khā-
ditvā vaḍḍhakisūkaraṃ udumbarakhandhe yeva nisīdāpetvā
kūṭajaṭilassa paribhogasaṃkhena udakaṃ āharitvā abhisīñcītvā
rājānaṃ kariṃsu, ekaṃ ca taruṇasūkariṃ abhisīñcītvā tassa
aggamahesiṃ akaṃsu. Tato paṭṭhāya kira yāv' ajjatanā rā-
jāno udumbarabhaddapīṭhe nisīdāpetvā tīhi saṃkhehi abhi-
siñcanti. Tasmīṃ vanasaṇḍe adhivatthā devatā naṃ⁵ accha-
riyaṃ disvā ekasmiṃ khandhavivare⁶ sūkarānaṃ abhimukhā
hutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Nam' atthu saṃghānaṃ samāgatānaṃ,
disvā sayāṃ sakhya⁷ vadāmi abbhutaṃ
vyagghaṃ⁸ migā yattha jinīṃsu dāṭhino
sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare⁹ ti. 99.

15

Tattha namatthu saṃghānaṃ ti ayaṃ mama namakkāro samāgatānaṃ
sūkarasaṃghānaṃ atthu, disvā sayāṃ sakhya¹⁰ vadāmi abbhutaṃ ti
idaṃ pubbe abhūtapubbaṃ abhūtaṃ sakhyaṃ¹¹ mittabhāvaṃ sayāṃ disvā va-
dāmi, vyagghaṃ⁸ migā yattha jinīṃsu dāṭhino ti yatra hi nāma dā-
ṭhino sūkarā migā vyagghaṃ jinīṃsu¹² ayam eva vā pāṭho, sāmaggiyā dā-
ṭhabalesu muccare¹³ ti yā esā dāṭhabalesu¹⁴ sūkaresu sāmaggi¹⁵ ekajjhū-
sayatā¹⁶ tāya¹⁷ tesu sāmaggiyā te dāṭhabalā paccāmittaṃ gahetvā ajja maraṇa-
bhayaṃ muttā ti attho.

20

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Dhanuggahatisso vaḍḍhakisūkaro ahosi, rukkhadevatā aham evā“ ti.
Vaḍḍhakisūkarajātakaṃ¹⁸.

25

4. Sirijātaka.

Yaṃ ussukā saṃgharaṇṭīti¹⁹. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ siricorabrāhmaṇaṃ ārabba kathesi. Imasmiṃ

¹ Bīd omīṭ gata. ² Bīd -rena. ³ Bī khaṇḍikaṃ, Bā khaṇḍākkhaṇḍikaṃ. ⁴ Bī
aṭṭhikā, Bā ajjhito. ⁵ Bīd taṃ. ⁶ Bīd vīṭapantare. ⁷ Pīd saṃkhyāṃ. ⁸ Bīd by-
⁹ Bīd muñcare. ¹⁰ Cī sakhyāṃ, Bīd saṃkhyāṃ. ¹¹ Cī saṃkhyāṃ, Bīd abbhū-
tapubbasaṃkhyāṃ. ¹² Bī jānisu. ¹³ Bā muñcare. ¹⁴ Bī omīṭ muccare - -
lesu. ¹⁵ Cī sāmaggiyā eka-, Bī sāmaggā eka-. ¹⁶ Bīd omīṭ tāya. ¹⁷ Bīd dham-
made-. ¹⁸ Bīd add tatiyaṃ. ¹⁹ Bī saṃkhar-, Bā saṃkhar-.

- jātake paccuppannavatthum heṭṭhā Khadiraṅgajātake vitthāritam eva. Idhāpi pana sā Anāthapiṇḍikassa ghare catutthe dvārakotṭhake vasanakamicchādītṭhidevatā¹ daṇḍakammaṃ karonti² catupapnāsahiraṇṇa-koṭṭyo³ āharitvā koṭṭhe pūretvā seṭṭhinā saddhim saḥāyikā ahoṣi.
- 5 Atha naṃ so ādāya Satthu santikaṃ nesi. Satthā tassā dhammaṃ desesi. Sā dhammaṃ sutvā sotāpannā ahoṣi. Tato paṭṭhāya seṭṭhino yaso yathāporāṇo va jāto. Ath' eko Sāvatti-vāsī sirilakkhaṇabrāhmaṇo⁴ cintesi: „Anāthapiṇḍiko⁵ duggato hutvā puna issaro jāto, yaṃ nūnāhaṃ daṭṭhukāmo viya gantvā tassa gharato sirim
- 10 thenetvā āgaccheyyāṃ“ ti so tassa gharaṃ gantvā tena katasakkārasammāno sārāṇiyakathāya vattamānāya „kimatthaṃ āgato sīti“ vutte „kahan⁶ nu kho siri paṭiṭṭhitā“ ti olokesi. Seṭṭhino ca sabba-seto dhotasaṃkhaṇaṭṭhāgo kukkuṭo suvaṇṇapaṇjare pakkhipitvā ṭhapito atthi, tassa cūlāya siri paṭiṭṭhāsi. Brāhmaṇo olokayamāno⁷
- 15 siriya⁸ paṭiṭṭhitabhāvaṃ nātvā⁹ „ahaṃ mahāseṭṭhi pañcasate mānave mante vācemi, akālarāviṃ¹⁰ ekaṃ kukkuṭaṃ nissāya te ca mayā ca kilamāma, ayaṃ ca kira kukkuṭo kālarāvi¹¹, imass' atthāya āgato 'mhi, dehi¹² etaṃ kukkuṭaṃ“ ti āha¹³. „Gaṇha brāhmaṇa, demi te kukkuṭaṃ“ ti, „demiṭi“ ca vuttakkhaṇe yeva siri tassa cūlato apagan-
- 20 tvā ussīsake ṭhapite maṇikkhandhe paṭiṭṭhāsi¹⁴. Brāhmaṇo siriya maṇimhi paṭiṭṭhitabhāvaṃ nātvā maṇim¹⁵ pi yāci, „maṇim pi demīti“ vuttakkhaṇe yeva¹⁶ siri maṇito apagantvā ussīsake ṭhapite ārakkha-yatṭhiyaṃ¹⁷ paṭiṭṭhāsi. Brāhmaṇo¹⁸ tattha paṭiṭṭhitabhāvaṃ nātvā¹⁹ yāci, „gāhāpetvā²⁰ gacchā²¹“ ti vuttakkhaṇe yeva¹⁶ ca²² siri tato²³
- 25 apagantvā Puṇṇalakkhaṇadeviyā nāma seṭṭhino²⁴ aggamahesiyā sise paṭiṭṭhāsi. Siricorabrāhmaṇo tattha paṭiṭṭhitabhāvaṃ nātvā „avissajjiyabhaṇḍaṃ²⁵ etaṃ yācitum pi na sakkā²⁶“ ti cintetvā seṭṭhim etad avoca: „mahāseṭṭhi ahaṃ 'tumahākaṃ gehe sirim thenetvā gamissāmiṭi' āgañchim²⁷, siri pana te kukkuṭassa cūlāya paṭiṭṭhitā ahoṣi, tasmiṃ
- 30 mama dinne tato apagantvā maṇimhi paṭiṭṭhahi, maṇimhi dinne ārakkha-yatṭhiyā²⁸ paṭiṭṭhahi, ārakkhayatṭhiyā dinnāya tato apagantvā Puṇṇa-

¹ B'd -kā-. ² C's -ti, B'd karoti. ³ B'd -paṇṇāsa-. ⁴ B'd -paṇṇūbrā-. ⁵ B'd add pubbe. ⁶ C's katan, C's kathan, P'd katta, B' omits kahan. ⁷ B'd -kiya-. ⁸ P'd add tattha. ⁹ B'd add āha. ¹⁰ B'd -ravaṃ. ¹¹ all four MSS. -vi. ¹² B'd add me. ¹³ B'd omit āha. ¹⁴ B'd aṭṭhāsi. ¹⁵ B'd tam. ¹⁶ B'd paṇṇāsa. ¹⁷ B' ārakkhakatturaya-, P'd -kattaraya-. ¹⁸ B'd add siriya. ¹⁹ B'd add tam pi. ²⁰ B'd gahetvā. ²¹ B'd gacchāhi. ²² B'd omit ca. ²³ B'd yaṭhito. ²⁴ B'd add bhariyāya. ²⁵ B' abhisajjiya-, B'd avisajjiya-. ²⁶ B'd sakkomi. ²⁷ C's āgañji, C's agañjirū, B'd āgacchi. ²⁸ B'd -yathiyam.

lakkhaṇadeviyā sise patitṭhahi¹, idam kho² avissajjiyabhaṇḍan³ ti
 imam⁴ pi me na gahitaṃ, na sakkā tava sirim thenetuṃ, tava san-
 takam⁵ tav' eva hotū⁶ 'ti utṭhāyāsanaṃ pakkāmi. Anāthapaṇḍiko
 „imam kāraṇam Satthu kathessāmiti“ vihāraṃ gantvā Satthāraṃ
 pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno sabbam Tathāgatassa ārocesi. 5
 Satthā taṃ sutvā „na kho gahapati⁶ aññesaṃ siri aññatra⁷ gacchati,
 pubbe pi appapuññehi uppāditaṃ pana puññavantaṇaṃ yeva⁸ pāda-
 mūlam⁹ gatā“ ti vatvā tena yācito atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe¹⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
 patto Takkaṣilāyaṃ sippāni¹¹ uggaṇhitvā agāraṃ¹² ajjhāva- 10
 santo mātāpitunnaṃ kālakiriyaṃ samviggo nikkhamitvā Hima-
 vantapadese isipabbajjaṃ paḍajitvā¹³ samāpattiyo¹⁴ uppādetvā
 dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṃ
 gantvā Bārāṇasīrañño uyyāne vasitvā punadvase bhikkhaṃ
 caramāno hatthācariyassa gharadvāraṃ agamāsi. So tassa 15
 cāre ca vihāre ca¹⁵ pasanno bhikkhaṃ datvā uyyāne vasāpetvā
 niccaṃ paṭijaggi. Tasmim kāle eko katṭhahārako araṇṇato
 dārūni āharanto velāya nagaraṃ¹⁶ pāpuṇituṃ nāsakkhi¹⁷, sā-
 yaṃ ekasmiṃ devakule dārukalāpaṃ ussīsake katvā nipajji.
 Devakule vissatṭhāpi¹⁸ kho bahū¹⁹ kukkuṭā tassāvidūre ekas- 20
 miṃ rukkhe sayimsu, tesam uparisayitakukkuṭo paccūsakāle
 vaccaṃ²⁰ pātento heṭṭhāsaitakukkuṭassa sarīre pātesi, „kena
 me sarīre vaccaṃ²⁰ pātitaṃ“ ti ca vutte „mayā“ ti āha, „kim-
 kāraṇā“ ti ca vutte „anupadhāretvā²¹“ ti vatvā puna pi²²
 pātesi. Tato ubho pi aññamaññaṃ vatvā²³ „kin te balam²⁴ 25
 kin te balan“ ti kalahaṃ kariṃsu. Atha heṭṭhāsaitakukkuṭo
 āha: „maṃ māretvā aṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto pāto va

¹ Bī -ṭhāhi, Bā -ṭhāti. ² Bā add pana. ³ Bī apisajjiya-, Bā avisajjiya-. ⁴ so Bīd;
 Cks nāmaṃ. ⁵ Cks -kā. ⁶ Bā add idāneva. ⁷ Bā aññattha. ⁸ Bī omits yeva, Bā
 -naññeva. ⁹ Bā -le. ¹⁰ Bā kāsika-. ¹¹ Bī sippaṃ, Bā sip; aṇca. ¹² Bā -re.
¹³ Bā add paṇca abhiñña ca aṭṭha. ¹⁴ Bā add ca. ¹⁵ Bī omits ca vihāre ca,
 Bā ca ca. ¹⁶ Bā -radvāraṃ. ¹⁷ Bā na-. ¹⁸ Ck Bā visa-. ¹⁹ Cs Bā bahu.
²⁰ Cks -cam. ²¹ Bā -remī. ²² Bā omit pi. ²³ Bā kuddhā kalahaṃ katvā in
 the place of vatvā. ²⁴ Cks balanti.

kahāpaṇasahassaṃ labhatīti¹. Uparisayitakukkuṭo āha: „am-
 bho, mā tvaṃ ettakena gajji, mama thullamaṃsaṃ khādanto¹
 rājā hoti bahimaṃsaṃ khādanto¹ puriso ce² senāpatiṭṭhānaṃ itthi
 ce³ aggamahesiṭṭhānaṃ labhati, atṭhimaṃsaṃ pana me khā-
 5 danto¹ gihī ce bhaṇḍāgārikatṭhānaṃ pabbajito ce rājakulū-
 pakabhāvaṃ labhatīti⁴. Katṭhahārako tesaṃ vacanam sutvā
 „rajjie patte sahasseṇa kiccaṃ n⁵ atthīti⁶“ saṅkaṃ abhirūhivā
 uparisayitakukkuṭaṃ gahetvā māretvā ucchaṅge katvā „rājā
 bhavissāmīti⁷“ gantvā⁸ vivaṭadvāren⁹ eva nagaraṃ¹⁰ pavisitvā
 10 kukkuṭaṃ nittacaṃ katvā udaraṃ sodhetvā „idaṃ kukkuṭa-
 maṃsaṃ sādhukaṃ sampādehīti¹¹“ pajāpatiyā adāsi. Sā kuk-
 kuṭamaṃsaṃ ca bhattaṃ ca sampādetvā „bhuñjissāmīti¹²“ tassa
 upanāmesī. „Bhadde, etaṃ maṃsaṃ mahānubhāvaṃ, etaṃ
 khāditvā ahaṃ rājā bhavissāmi, tvaṃ aggamahesī bhavissa-
 15 sīti¹³“ taṃ¹⁴ bhattaṃ ca maṃsaṃ ca ādāya Gaṇḍātīraṃ¹⁵ gantvā
 „nahāyitvā bhuñjissāmīti¹⁶“ bhattabhājanaṃ tīre ṭhapetvā na-
 hānatthāya otarīṃsu. Tasmiṃ khane vātena khubhitaṃ uda-
 kaṃ āgantvā bhattabhājanaṃ ādāya agamāsi. Taṃ¹⁷ nadiyā¹⁸
 sotena vuyhamānaṃ heṭṭhānadiyaṃ hatthī¹⁹ nahāpento eko
 20 hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā „kiṃ etthā“²⁰ ‘ti²¹
 pucchi. „Bhattaṃ c’ eva²² kukkuṭamaṃsaṃ ca sāmīti²³“. So
 taṃ pidahāpetvā lañchāpetvā²⁴ „yāva mayā āgacchāma tāv’
 imaṃ bhattaṃ mā vivarā“²⁵ ‘ti bhariyāya pesesi. So pi kho
 katṭhahārako mukhato pavitṭhena vālukodakena uddhumāta-
 25 udaro palāyi. Ath’ eko tassa²⁶ hatthācariyassa kulūpako dib-
 bacakkhutāpaso „mayhaṃ upatṭhāko hatthiṭṭhānaṃ na vijahati,
 kadā nu sampattiṃ sampāpuṇissatīti²⁷“ dibbacakkhunā upa-
 dhārento taṃ purisaṃ disvā taṃ kāraṇaṃ ñatvā puretaraṃ
 gantvā hatthācariyassa nivesane nisīdi. Hatthācariyo āgantvā²⁸

¹ Bīd -dento. ² Bī vaca, Cks omit ce. ³ Cks ca. ⁴ Bīd vatvā. ⁵ Cks -ram.

⁶ Bīd tvaṃ. ⁷ Bīd -re. ⁸ Bīd bhuñjissāmīti. ⁹ Bīd tañca. ¹⁰ Ck nadi. ¹¹ Ck -īnaṃ, C² Bīd -ī. ¹² Bī etanti etthakanti, Bā etanti. ¹³ Bīd ca. ¹⁴ Cks lañjāpetvā, Bīd lañcāpetvā. ¹⁵ Bīd omit tassa. ¹⁶ Bīd pāpu. ¹⁷ Bīd add taṃ.

vanditvā ekamantaṃ nisinno, taṃ bhattabhājanam āharāpetvā
 „tāpasam maṃsodakena¹ parivisathā“² 'ti āha. Tāpaso bhat-
 taṃ gahetvā maṃse dīyamāne³ agahetvā „imaṃ maṃsam ahaṃ
 vicāremīti“⁴ vatvā „vicārethā bhante“⁵ tī vutte thūlamaṃsādāni
 ekekaṃ koṭṭhāsaṃ kāretvā thūlamaṃsaṃ hatthācariyassa dā- 5
 pesi bahimaṃsaṃ tassa bhariyāya, aṭṭhimaṃsaṃ attanā pari-
 bhuñji. So bhattakiccāvasāne gacchanto „tvaṃ ito tatiyadivase
 rājā bhavissasi, appamatto hohīti“⁶ vatvā pakkāmi. Tatiya-
 divase eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasīṃ parivāresi. Bārā-
 ṇasīrājā hatthācariyaṃ rājavesaṃ gāhāpetvā „hatthiṃ abhirū- 10
 hitvā⁷ yujjhā“⁸ 'ti ānāpetvā⁹ sayam aññātakavesena senāya
 vicārento ekena mahāvegena sareṇa viddho taṃ khaṇam űeva
 mari. So tassa matabhāvaṃ űatvā hatthācariyo bahū¹⁰ kahā-
 paṇe nīharāpetvā „dhanatthikā purato hutvā yujjhantū“¹¹ 'ti
 bheriṇ¹² carāpesi. Balakāyo muhuttan¹³ eva paṭirājānaṃ¹⁴ jīvi- 15
 takkhaṃ pāpesi. Amaccā rañño sarīrakiccaṃ katvā „kaṃ“¹⁵
 rājānaṃ karomā¹⁶ 'ti mantayamānā¹⁷ „rājā jīvamāno attano
 vesaṃ hatthācariyassa adāsi, ayaṃ eva yuddhaṃ katvā rajjaṃ
 gaṇhi, etass¹⁸ eva rajjaṃ dassamā¹⁹ 'ti taṃ rajjena²⁰ abhisiñ-
 ciṃsu, bhariyaṃ assa aggamaheṣiṃ akaṃsu. Bodhisatto rāja- 20
 kulūpako ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā abhisambuddho hutvā űnā²²
 dve gāthā abhāsi²³:

1. Yaṃ ussukā saṃgharanti²⁴ alakkhikā bahuṃ dhanam
 sippavanto asippā ca²⁵ Lakkhī va²⁶ tāni bhuñjati. 100. 25
2. Sabbattha katapuññassa atīv²⁷ aññe va²⁸ pāṇino
 uppajjanti bahū²⁹ bhogā app-anāyatanesu pīti. 101.

Tattha yaṃ ussukā ti yattha³⁰ dhanasaṃgharaṇe³¹ ussukkaṃ āpannā
 chandaḍāta kicchena bahuṃ³² dhanam saṃgharanti³³, ye ussukā ti pi pāṇo ye

¹ Ck -dakena, Bī -dhanena. ² Ck Bīd diya-, C° diyya-. ³ Bīd -rūyhitvā. ⁴ Bīd
 yujjhāhi. ⁵ Bīd pesitvā. ⁶ C° Bī bahu. ⁷ Bīd bheriṇ. ⁸ Bīd sāmantarā-. ⁹
 Bīd taṃ. ¹⁰ Bīd add amhākaṃ. ¹¹ Bīd rajjaṃ. ¹² Bīd atītaṃ. ¹³ Bīd add
 tāva. ¹⁴ Bīd āha. ¹⁵ C° saṃgharanti, Bīd saṃkharanti. ¹⁶ Bīd asippavā. ¹⁷ Bīd
 lakkhivā. ¹⁸ C° Bīd aticaññeva. ¹⁹ Bīd yaṃ. ²⁰ Bī dhanamaṃsākharaṇe, Bī
 kharake, C° dhanasaṃha- corr. to -saṃbha-. ²¹ Bī -u, Bīd -ū. ²² C° saṃha-
 corr. to saṃgha-, Bīd saṃkha-.

purisā dhanasaṃgharaṇa¹ ussukā hatthisippādivasena sippavanto² asippū ca antamaso vetanena⁴ kamman katvā bahum⁵ dhanam saṃgharantīti⁶ attho, lakkhī va⁷ tāni bhūñjati tāni bahum⁵ dhanam⁸ vuttāni dhanāni puññavā puriso attano va⁹ puññaphalam paribhuñjanto kiñci¹⁰ kamman akatvā¹¹
 5 paribhuñjati, atīvaññeva¹² pāṇino ti atīva aññe yeva¹³ pāṇino, evakāro purimapadena yojetabbo, sabbath' eva katapuññassa aññe akatapūññe¹⁴ satte atikkamitvā ti attho, appanāyatanesu pīti apī anāyatanesu pi ratanākaresu pi¹⁵ aratanākaresu pi¹⁶ ratanāni asuvappāyatanādīsu¹⁷ suvappādīni ahatthāyanādīsu¹⁸ hatthiādayo ti saviññāpakāviññāpakā¹⁹ bahū²⁰ bhogā uppajjanti,
 10 tattha muttāmaṇiādīnam²¹ anākare uppattiyam²² duṭṭhagāmani-Abhayamahārajassa²³ vatthum kathetabbam.

Satthā pan'²⁴ imam gātham vatvā „gahapati imesaṃ sattānam puññasadisam aññam āyatanam nāma n'atthi, puññavantaṇam²⁵ hi anākare²⁶ ratanāni uppajjanti yevā“ 'ti vatvā imam dhammam²⁷

15 desesi:

Esa devamanussānam sabbakāmadado nidhi (Khud. Pāṭha p.14.)
 yam yad evābhipatthenti²⁸ sabbam etena²⁹ labbhati.

Suvannatā sussaratā susaṇṭhānasurūpatā³⁰
 adhipaccaparivāro³¹ sabbam etena labbhati.

20 Padesarajjam issariyam cakḍavattisukham³² pi yam
 devarajjam³² pi³³ dibbesu sabbam etena labbhati.

Mānusikā ca sampatti devāloke ca yā rati
 yā ca nibbānasampatti sabbam etena labbhati³⁴.

Mittasampadam āgamma³⁵ yoniso ve³⁶ payuñjato³⁷

25 vijjāvimutti vasībhāvo sabbam etena labbhati.

Paṭisambhidā vimokho ca yā ca sāvakaḍaramī
 paccekabodhibuddhabhūmi sabbam etena labbhati.

Evaṃ mahiddhiyā³⁸ esā yadidam puññasampadā,
 tasmā dhīrā pasamsanti paṇḍitā katapuññatan ti.

¹ C^s -saṃha- corr. to -saṃgha-, Bⁱ -saṃkha-, B^d -saṃha-. ² B^d add vā. ³ B^d asippavā. ⁴ B^d vetta-. ⁵ Bⁱ -u, B^d -ū. ⁶ C^s saṃha- corr. to saṃgha-, B^d saṃkha-. ⁷ B^d lakkhivā. ⁸ B^d -nanti. ⁹ B^d omit va. ¹⁰ C^s kañci. ¹¹ B^d -tvāpi. ¹² B^d atīcaññeva. ¹³ ti atīva aññe yeva wanting in Bⁱ; B^d atī aññe evam. ¹⁴ Bⁱ katapuñña. ¹⁵ B^d omit ratanā - - pi. ¹⁶ B^d omit pi. ¹⁷ C^s -disu. ¹⁸ C^s -disu, Bⁱ ahatthivāhanā-. ¹⁹ -kaavi-. ²⁰ C^s B^d bahu-. ²¹ B^d muttā - - dīni. ²² Bⁱ upaṭṭhahanti, B^d uppajjanaṃ. ²³ Bⁱ duṭṭhagāmini-. ²⁴ B^d omit pan. ²⁵ B^d -nañ. ²⁶ B^d anāgāre, C^s -resupi. ²⁷ Bⁱ dhamme, B^d dhammadesanaṃ. ²⁸ C^s yam devā-, Bⁱ yam yadāvā-. ²⁹ Bⁱ sabbadānena. ³⁰ B^d -nā-. ³¹ C^s ādhi - - rā. ³² B^d -aṃ. ³³ C^s hi. ³⁴ padese - - labbhati wanting in Bⁱ. ³⁵ B^d āgama. ³⁶ Bⁱ ye, B^d ce. ³⁷ Bⁱ yayujjanto, B^d payujjako. ³⁸ Bⁱ -kā.

Idāni yesu Anāthapiṇḍikassa siri patitṭhitā tāni ratanāni dassetum kukkuṭā¹ ti ādim āha:

s. Kukkuṭamaṇayo² daṇḍo³ thiyo⁴ ca pūññalakkaṇaṃ
uppajjanti apāpassa katapuññassa jantuno ti 102.
vatvā⁵ pana jātakam samodhānesi.

5

Tatthā daṇḍo ti ārakkhikayaṭṭhim⁶ vuttam, thiyo ti seṭṭhibhariyam
Puññalakkaṇadevim, sesam ettha uttānam evā 'ti.

Jātakam samodhānesi: „Tadā rājā Anandatthero ahosi kulūpaka-
tāpaso⁷ Sammāsambuddho“ ti⁸. Sirijātakam⁹.

5. Maṇisūkarajāṭaka.

10

Dariyā sattavassāniti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Sundarimāraṇam¹⁰ ārabha kathesi. Tena kho pana samayena
Bhagavā sakkato hoti garukato hotīti¹¹. Vatthu¹² Kandhake¹³ āga-
tam eva, ayaṃ pan' ettha saṃkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṃ-
ghassa pañcannaṃ mahānadānaṃ mahoghasadise lābhasakkāre uppanne¹⁵
hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopapakasadisā¹⁴
nippabbā hutvā ekato sannipatitvā mantayimsu: „mayam samaṇassa
Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no¹⁵ koci
atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhim ekato hutvā samaṇassa
Gotamassa avaṇṇam uppādetvā lābhasakkāram assa antaradhāpey-
yāmā“ ti. Atha nesaṃ etad ahosi. „Sundariyā saddhim ekato hutvā
sakkupissāmā¹⁶“ ti te ekadivasam Sundarim titthiyārāmaṃ pavisitvā
vanditvā ṭhitam nālapimsu. Sā punappuna¹⁷ sallapanti pi paṭivaca-
nam alabhivā „api nu ayyā¹⁸ kenaci viheṭṭhi“ atthā“ ti pucchī.
„Bhagini¹⁹, samaṇam Gotamam amhe viheṭṭhetvā hatalābhasakkāre²⁰
karitvā²¹ vicarantaṃ na passaṃti“. Sā²² evam āha: „mayā ettha
kiṃ kātum vaṭṭatīti“. „Tvaṃ kho si²³ bhagini abhirūpā sobhag-
gappattā, samaṇassa Gotamassa ayaṇam āropetvā mahājanam tava

¹ Bīd -to. ² Ck -mānayo, Bīd -ṭomaṇiyo. ³ Cs dabbo. ⁴ Ck tiyo, Bī itthiyo.

⁵ Bīd add ca. ⁶ Bīd ārakkhayaṭṭhim. ⁷ Ck kuḷu-, Bīd kulu-, Bīd add pana aham eva. ⁸ Cks omit ti. ⁹ Bīd adds catuttham, Bī ca vuttam. ¹⁰ Bīd -risa-māgamaṃ. ¹¹ Bīd hoti, Bīd omits hotīti. ¹² so all four MSS. ¹³ Bīd maṇi-khandhajātake. ¹⁴ Bīd -nakā viya. ¹⁵ Ck omits no. ¹⁶ Bīd saṃgaṇhissāmā. ¹⁷ Bīd -nnaṃ. ¹⁸ Bīd add tumhe. ¹⁹ Bī ki bhagīṇī, Bīd kiṃ pagini. ²⁰ Cks -raṇ. ²¹ Bīd katvā. ²² Ck omits sā, Bīd omit sā evam āha. ²³ Bīd pi.

- katham gāhāpetvā hatalābhasakkārāṃ karohīti¹. Sā „sādhū“ ’ti sampatiṇṇhitvā vanditvā pakkantā. Tato paṭṭhāya mālāgandhavilepanakappūrakatukapphalādini gahetvā sāyam mahājanassa Satthu dhammadesanaṃ sutvā nagaraṃ pavisanakāle jetavanābhimukhā²
- 5 gacchati, „khaṃ gacchasīti“ ca puṭṭhā „samaṇassa Gotamassa santikaṃ³, ahaṃ hi tena⁴ ekagandhakūṭiyaṃ vasāmi“⁵ vatvā añña-tarasmiṃ titthiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggaṃ otaritvā nagarābhimukhā² gacchati, „kiṃ Sundari, khaṃ gatāsīti“ ca puṭṭhā „samaṇena Gotamena saddhiṃ ekagandhakūṭiyaṃ vasitvā taṃ kile-
- 10 saratiyā ramāpetvā āgat’ amhīti“ vadati. Atha naṃ⁶ katipāhacca-yena dhuttānaṃ kahāpaṇe datvā „gacchatha, Sundariṃ māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakūṭisaṃīpe⁷ mālākacavarantare nikkhipitvā ethā“ ’ti vadiṃsu. Te tathā akāṃsu. Tato titthiyā „Sundariṃ na passāma“ ’ti kolāhalaṃ katvā rañño ārocetvā „khaṃ vo āsāṃkā“
- 15 ti vuṭṭā⁸ „īme divase⁹ Jetavanaṃ¹⁰ gatā ti¹¹, tat’ assa pavattiṃ na jānāma“ ’ti vatvā „tena hi gacchatha, naṃ vicinathā“ ’ti rañña anuñ-ñātā attano upaṭṭhāke¹² gahetvā Jetavanaṃ gantvā vicinantaṃ mālākacavarantare disvā mañcakaṃ āropetvā nagaraṃ pavesetvā¹³ „samaṇassa Gotamassa sāvakā Satthārā katapāpakammaṃ¹⁴ paṭiṇṇhā-
- 20 dessāma“ ’ti Sundariṃ māretvā mālākacavarantare nikkhipiṃsu“ ’ti rañño ārocayīṃsu¹⁵. Rājā „tena hi gacchatha, nagaraṃ āhiṇṇathā“ ’ti āha. Te nagaravithiṃ „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“ ti ādini viravitvā¹⁶ puna rañño nivesanadvāraṃ agamiṃsu¹⁷. Rājā Sundariyā sarīraṃ āmakasūsaṇe aṭṭakaṃ āropetvā rakkhāpesi.
- 25 Sāvattthivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“ ti ādini vatvā antonagare¹⁸ bahinagare¹⁹ upavanaaraññesu bhikkhū akkositvā²⁰ vicaranti. Bhikkhū taṃ pavattiṃ Tathāgatassa ārocesuṃ. Satthā „tena hi tumhe²¹ te manusse evaṃ paṭiṇṇhethā²²“ ti
- 30 Abhūtavādī nirayaṃ upeti (Dhp. v. 306.)
yo vāpi²³ katvā na karomīti cāha²⁴,

¹ Bīd add āhaṃsu. ² Ck -khī, Bīd -khaṃ. ³ Bīd -kanti. ⁴ Bīd add sad-dhiṃ. ⁵ Bī vasissāmi, Bīd vasissāmi. ⁶ so all four MSS. ⁷ Bīd -ṭiyāsa-.
⁸ Ck vutthā, Bī vatvā, Bīd vutte. ⁹ Bī imasmiṃ divase, Bīd imesu divasesu.
¹⁰ Bīd -ne. ¹¹ Bīd vasati. ¹² Bīd add ca. ¹³ Bīd add ambho. ¹⁴ Bīd kataṇṇi-.
¹⁵ Bīd ārocesuṃ. ¹⁶ Bīd vacanāni vatvā. ¹⁷ Bīd āgamaṃsu. ¹⁸ Bī adds ca.
¹⁹ Bīd add ca. ²⁰ Bīd akkosanti paribhāsanti. ²¹ Bī adds ti, Bīd pi. ²² Bīd paṭivādetthā. ²³ Bīd cāpi. ²⁴ Bīd āha.

ubho pi te pecca samā bhavanti
nibhīnakammā manujā paratthā ti

imaṃ gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi māritabhāvaṃ jānāthā¹“
‘ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṃ² pi-
vantā³ aññamaññaṃ kalahaṃ karonti, tatth’ eko evam āha: „tvaṃ 5
Sundariṃ ekappahāren’ eva māretvā mālākacavarantare nikkhi-
pitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṃ² pivasi“. „Hotu hotū“ ‘ti⁴ rāja-
purisā te dhutte gahetvā rañño dassetuṃ. Atha ne⁵ rājā „tumhehi
māritā“ ti pucchi. „Āma devā“ ‘ti. „Kehi mārāpitā“ ti. „Añña-
titthiyehi devā“ ‘ti. Rājā titthiye pakkosāpetvā „Sundariṃ⁶ ukkhi- 10
pāpetvā gacchatha, tumhe evaṃ vadantā nagaraṃ āhiṇḍatha: ‘ayaṃ
Sundarī samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ āropetukāmehi amhehi mārā-
pitā, n’eva Gotamassa⁷ na Gotamasāvakaṇaṃ doso atthi⁸, amhākaṃ⁹
doso¹⁰“ ti. Te tathā akāṃsu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyāpi
purisavadhaddaṇa¹⁰ palibuddhā. Tato paṭṭhāya Buddhānaṃ¹¹ sak- 15
kāro mahantataro¹² ahosi. Ath’ ekadivasaṃ¹³ dhammasabbhāyaṃ
kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, titthiyā ‘Buddhānaṃ kālakabhāvaṃ¹⁴
uppādessāmā’ ‘ti sayāṃ kālakajāta¹⁵, Buddhānaṃ pana mahantataro¹⁶
lābhasakkāro udapādīti“. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ‘ti vutte „na 20
bhikkhave sakkā Buddhānaṃ saṃkilesaṃ uppādetuṃ, Buddhānaṃ
saṃkiliṭṭhabhāvakarāṇaṃ nāma jātimaṇino kiliṭṭhabhāvakarāṇasadiṣaṃ,
pubbe ‘jātimaṇiṃ kiliṭṭhaṃ karissāmā’ ‘ti vāyamantāpi nāsakkhiṃsu
kiliṭṭhaṃ kātun“ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjam kārente 25
Bodhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā va-
yappatto kāmesu ādīnavaṃ disvā nikkhamitvā Himavanta-
padese¹⁷ tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tāpaṣo hutvā paṇṇa-
sālāya¹⁸ vasi. Tassāvidūre¹⁹ maṇiguhā ahosi, tattha tiṃsamattā
sūkarā vasanti. Guhāya avidūre eko sīho carati²⁰, tassa 30

¹ Cks jānāthā. ² Cks -ram. ³ Bī -ti. ⁴ Bīd ke tumhe ti in the place of hotu hotū ti. ⁵ Bī te, Bīd kho. ⁶ Bīd adds maññe, Bīd maññe. ⁷ Bīd samaṇassa. ⁸ Bīd omit atthi. ⁹ Bīd add yeva. ¹⁰ Cks -dandaṇa. ¹¹ Bīd -dhassa. ¹² Bīd mahantaro lābhasakkāro. ¹³ Bīd add bhikkhū. ¹⁴ Bīd kālaha-, Bīd kālaka-. ¹⁵ Cks kālakā-, Bīd ti yaṃ yaṃ karonti tesāṃ kālakabhāvo jāto. ¹⁶ Bīd mahantaro, Bīd mahanta. ¹⁷ Bīd -ppa-. ¹⁸ Bīd -lāyaṃ. ¹⁹ Bīd tassa a-. ²⁰ Bīd vica-.

maṇimhi chāyā paññāyati. Sūkarā¹ sīhacchāyāṃ disvā bhītā
utrāsā appamamsalohitā ahesuṃ. Te „imassa maṇino vippa-
sannattā ayaṃ chāyā paññāyati, imaṃ maṇiṃ saṃkilliṭṭhaṃ
vivaṇṇaṃ karomā“ 'ti cintetvā avidūre ekaṃ saraṃ gantvā
5 kalale vaṭṭitvā² āgantvā taṃ maṇiṃ ghaṃsanti. So sūkaralo-
mehi ghaṭṭiyamāno³ vippasannataro ahosi. Sūkarā upāyaṃ
apassantā „imassa maṇino vivaṇṇakaraṇūpāyaṃ tāpasāṃ puc-
chissāmā“ 'ti Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ
ṭhitā purimā dve gāthā udāharimsu:

- 10 1. Dariyā sattavassāni tiṃsamattā vasāmase,
'hañchema⁴ maṇino ābhaṃ' iti no mantitaṃ⁵ ahu⁶. 103.
2. Yāva yāva⁷ nighaṃsāma⁸ bhiyyo vodāyate maṇi,
brāhmaṇaṃ tv-eva⁹ pucchāma: 'kiṃ kiccaṃ idha mañ-
ñasīti'. 104.

15 Tattha dariyā ti maṇiguhāya¹⁰, vasāmase ti vasāma, hañchemā¹¹ ti
hanissāma¹², idaṃ ca dāni pucchāmā 'ti idāni mayaṃ kena¹³ kāraṇena ayaṃ
maṇi kilissamāno¹⁴ vodāyatīti¹⁵ idaṃ taṃ pucchāma, kiṃ kiccaṃ idha
maññasīti imasmiṃ atthe tvaṃ imaṃ kiccaṃ kin ti maññasīti¹⁶.

Atha nesaṃ ācikkhanto Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 20 3. Ayaṃ maṇi¹⁷ veḷuriyo akāco vimalo subho,
nāssa sakkā sirim hantuṃ, apakkamatha sūkarā ti. 105.

Tattha akāco ti akakkaso, subho ti sobhano¹⁸, sirim ti pabhaṃ,
apakkamathā ti imassa maṇissa pabbhā¹⁹ nāsetuṃ na sakkā, tumhe pana
imaṃ maṇiguhāṃ pahāya aññattha gacchathā 'ti.

- 25 Te tassa kathaṃ sutvā tathā akaṃsu. Bodhisatto jhānaṃ
uppādetvā Brahmaloḥa-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
tāpaso²¹ aham evā“ 'ti. Maṇisūkarajātakaṃ²².

¹ Bīd add pi. ² Bīd pavattetvā. ³ Bīd ghaṃsiya-. ⁴ C^s hañchema, C^s hañjema?
Bīd haññāma. ⁵ C^s mattitaṃ, Bīd mantitaṃ, Bīd mantitvaṃ. ⁶ C^s ahu, Bīd ahu.
⁷ Bīd yāvata. ⁸ Bīd maṇi ghaṃsāma, C^s Bīd ghāsā. ⁹ Bīd idaṃcidāni in the
place of brāhmaṇaṃ tveva. ¹⁰ Bīd -yaṃ. ¹¹ C^s hañchema, C^s hañjema? Bīd
haññāma. ¹² Bīd add mayaṃ pi vivaṇṇaṃ karissāma. ¹³ C^s tena. ¹⁴ Bīd
kilissiya-, Bīd kilisiya-. ¹⁵ Bīd -teti. ¹⁶ Bīd -sīti. ¹⁷ Bīd -pi. ¹⁸ C^s -no corr.
to -no. ¹⁹ Bīd -bhaṃ. ²⁰ Bīd dhamma-. ²¹ Bīd add pana. ²² Bīd maṇi-
ghaṃsajātakaṃ pañcamāṃ.

6. Sālūkajātaka.

Mā sālūkassa pihayīti. Idam Satthā Jetavane viharanto thullakumārikapalobhanam¹ ārabha kathesi. Tam Cullanāradakassapajātaka² āvibhavissati. Tam pana bhikkhum³ Satthā „saccaṃ kira tvaṃ⁴ bhikkhu ukkaṇṭhito⁵“ ti pucchitvā⁶ „evaṃ⁷ bhante“⁵ ti „ko taṃ ukkaṇṭhāpesīti⁸“ „thullakumārikā⁹ bhante“ ti. Satthā „esā te bhikkhu anattakārikā, pubbe pi¹⁰ tvaṃ etissā vivāhattāya¹¹ āgataparisāya uttaribhaṅgo ahoṣīti“ vatvā bhikkhūhi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente¹⁰ Bodhisatto Mahālohitaḡoṇo nāma ahoṣi, kaṇiṭṭhabhātā pan' assa Cullalohito nāma, ubho pi gāmake ekasmiṃ kule kammaṃ karonti. Tassa kulassa ekā vayappattā kumārikā atthi, taṃ aññaṃ kulaṃ vāresi. Atha naṃ kulaṃ¹² „vivāhakāle¹³ uttaribhaṅgo¹⁴ bhavissatīti“ Sālukaṃ nāma sūkaraṃ yāgubhattena¹⁵ paṭijaggi, so heṭṭhāmañce sayati. Ath' ekadivasam Cullalohito² bhātaraṃ āha: „bhātika, mayaṃ imasmiṃ kule kammaṃ karoma, amhe nissāya imaṃ kulaṃ jīvati, atha ca pan' ime manussā amhākaṃ tiṇapalālamattaṃ¹⁵ denti, imaṃ pana sūkaraṃ yāgubhattena posenti, heṭṭhāmañce sayāpenti, kin²⁰ nāma¹⁶ esa¹⁶ etesaṃ karissatīti“. Mahālohito „tāta, mā tvaṃ etassa yāgubhattaṃ patthayi¹⁷, etissā¹⁸ kumārikāya vivāhadivasam¹⁹ etaṃ pana uttaribhaṅgaṃ kātukāmā ete maṃsassa²⁰ thullabhāvakarapaṭṭhaṃ posenti, katipāhaccayena taṃ passa²¹ heṭṭhāmañcato nikkhāmetvā²² vadhivā khaṇḍākhāṇḍikaṃ²⁵ chinditvā āgantukabhattaṃ kayiramānaṃ“ ti vatvā purimā dve gāthā samuṭṭhāpesi:

¹ Bīd add bhikkhum. ² Bīd cūla-. ³ Bīd add pakkosāpetvā. ⁴ Bīd omit bhikkhu. ⁵ Bīd add sī. ⁶ Bīd pucchi. ⁷ Cks evaṃ. ⁸ Cks -tīti. ⁹ Bīd -kāya. ¹⁰ Bīd omit pi. ¹¹ Bī vivāhakāleneva, Bā -kāle. ¹² Bīd kule. ¹³ Ck -lo. ¹⁴ Bī -ge. ¹⁵ Bī -palāsa-. ¹⁶ Ck kinte in the place of kinnāmesa. ¹⁷ Cks pattha, Bī paṭhāhi. ¹⁸ amhākaṃ tiṇa - - - etissā wanting in Bā. ¹⁹ Bīd -se. ²⁰ Bīd maṃsa. ²¹ Bīd passisāma. ²² Bī nikkhamitvā, Bā niharitvā?

1. Mā Sālūkassa pihayi, āturannāni¹ bhuñjati,
appossukko bhusaṃ khāda², etaṃ dīghāyulakkhaṇaṃ. 106.
2. Idāni so idhāgantvā atithi yuttasevako,
atha dakkhasi Sālūkaṃ sayantaṃ musaluttaraṃ³ ti. 107.

5 Tatrāyaṃ⁴ saṃkhepattho: tāta tvaṃ mā Sālūkasūkara-bhāvaṃ patthayi,
ayaṃ hi āturannāni⁵ maraṇabhojanāni bhuñjati, yāni bhuñjitvā nacirass' eva
maraṇaṃ pāpupissati, tvaṃ pana appossukko nirālayo hutvā attano laddhaṃ
idaṃ⁶ palālamissakaṃ⁷ bhusaṃ khāda, etaṃ dīghāyubbhāvassa lakkhaṇaṃ sañ-
jānaṇaṃ nimittaṃ, idāni katipāhass' eva so⁸ vevāhikapuriso⁹ mahatiyā pari-
10 sāya yutto¹⁰ yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, ath' etaṃ Sālūkaṃ
musalasadisena uttarotthema samannāgattā musaluttaraṃ mārituṃ¹¹ sayantaṃ
dakkhasīti.

Tato katipāhass' eva vevāhikesu¹² āgatesu¹³ Sālūkaṃ māre-
tvā uttaribhaṇṇaṃ¹⁴ akaṃsu. Ubho¹⁵ goṇā taṃ tassa pavat-
15 tiṃ¹⁶ disvā „amhākaṃ bhusaṃ eva varan“ ti mantayimsu¹⁷.

Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotakaṃ¹⁸ tatiyaṃ gātham āha:

3. Vikantaṃ¹⁹ sūkaraṃ disvā sayantaṃ²⁰ musaluttaraṃ
jaraggavāsā cintesum²¹: var' amhākaṃ bhusaṃ ivā 'ti. 108.

Tattha bhusāmiṃvā 'ti bhusaṃ eva²² amhākaṃ varaṃ uttaman ti.

20 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphalo patitthahi)
„Tadā thullakumārikā etarahi thullakumārikā²³, Sālūko ukkaṇṭhi-
tabhikkhu ahoṣi²⁴, Cullalohito Ānando, Mahālohoṭṭhā pana aham evā“
'ti. Sālūka-jātakaṃ²⁵.

25

7. Lābhagarahajātaka.

Nānummatto ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāri-
puttattherassa saddhivihārikaṃ ārabha kathesi. Therassa kira

¹ Cks -rantāni. ² vadhitvā -- khāda wanting in Bⁱ. ³ Bⁱ mussa. ⁴ Bⁱ tatthāyaṃ. ⁵ Cks Bⁱ -rantāni. ⁶ Bⁱ imaṃ. ⁷ Bⁱ palāsa-. ⁸ Bⁱ omit so. ⁹ Bⁱ vivāhopuriso. ¹⁰ Bⁱ yuttāyuttaṃ, Bⁱ yuttattā. ¹¹ so Ck Bⁱ; Cs vārituṃ. ¹² Bⁱ vivāhe, Bⁱ vivāhake. ¹³ Bⁱ āgate. ¹⁴ Bⁱ -gam. ¹⁵ Bⁱ add te. ¹⁶ Bⁱ vipattiṃ. ¹⁷ Bⁱ cintayimsu. ¹⁸ Ck -tikaṃ. ¹⁹ so Bⁱ; Bⁱ vikanta, Cks vikataṃ. ²⁰ Cks sayam. ²¹ Bⁱ -vāvicint-. ²² Bⁱ idha. ²³ Bⁱ add ahoṣi. ²⁴ Bⁱ omit ahoṣi. ²⁵ Bⁱ adds chaṭṭhamaṃ, Bⁱ chaṭṭham.

saddhivihārīko theram upasamkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinno „lābhuppattiṭṭipadaṃ me bhante kathetha¹, kiṃ karonto cīvarādīnaṃ lābhī hotīti“ pucchi. Ath assa thero „āvuso, catuḥ² aṅgehi samannāgatassa lābhasakkāro uppajjati, attano abbhantare hiriṃ³ bhinditvā sāmāññaṃ pahāya anumattan⁴ eva ummattena viya bhavitabbaṃ, 5
pisunā vācā vattabbā, naṭṭasadisena bhavitabbaṃ, vikiṇṇavācena kutūhalena bhavitabbaṃ“ ti imaṃ⁵ lābhuppattiṭṭipadaṃ kathesi. So taṃ paṭipadaṃ garahitvā utṭhāya pakkanto. Thero Satthāraṃ upasamkamitvā⁶ taṃ pavattiṃ ācikkhi. Satthā „na so Sāriputta bhikkhu idān⁷ eva lābhaṃ garahi⁸ pubbe pi garahi⁹ yevā“ ti vatvā therena 10
yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soḷasa-
vassakāle yeva tiṇṇaṃ vedānaṃ⁷ atṭhārasannaṃ⁸ sippānaṃ
pariyosānaṃ⁹ patvā disāpāmakkhācariyo¹⁰ hutvā pañcamāṇava- 15
kasatāni sippaṃ vācesi. Tatr¹¹ eko māṇavo silācārasampanno
ekadivasaṃ ācariyaṃ upasamkamitvā „kathaṃ imesaṃ sattā-
naṃ lābho uppajjati“ lābhapaṭipadaṃ¹¹ pucchi. Ācariyo
„tāta imesaṃ sattānaṃ catūhi¹² kāraṇehi lābho uppajjati“
vatvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha: 20

1. Nānummatto nāpisoṇo nānaṭo nākutūhalo
mūlhesu labhate lābhaṃ, esā te anusāsanīti. 109.

Tattha nānummatto ti na anummatto, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā um-
mattako nāma itthīpurisadārake disvā tesuṃ vatthālānākkārādīni vilumpati tato tato
macchamaṃsapūvādīni balakkārena gabetvā khādati evaṃ¹³ evaṃ yo¹⁴ gihībhūto 25
ajjhatabhahiddhāsamutṭhānaṃ hirottappaṃ pahāya kusālākusalaṃ agaṇetvā ni-
rayabhayaṃ abhāyanto lobhābhībhūto pariyādinnaṃ¹⁵ kamesu pamatto san-
dhicchedādīni sāhasikakammāni karoti, pabbajito pi hirottappaṃ¹⁶ pahāya kusa-
lākusalaṃ agaṇetvā nirayabhayaṃ abhāyanto Satthāraṃ paññattaṃ sikkhāpadaṃ
maddanto lobhena abhībhūto pariyādinnaṃ¹⁷ cīvarādimattaṃ nissāya attano 30
sāmāññaṃ vijahitvā pamatto vejjakammadūtakammādīni karoti vejjadūnādīni
nissāya jīvikaṃ¹⁸ kappeti¹⁹, ayaṃ anummatto pi ummattasadisattā ummatto

¹ B² kathehiti. ² C² hiraṃ, B² hiriottappaṃ. ³ B² idaṃ. ⁴ B² add van-
ditvā. ⁵ B² -hati. ⁶ B² pubbe pesā garahati. ⁷ B² add ca. ⁸ B² -sānañña.
⁹ B² nipphattiṭṭipari-. ¹⁰ C² B² -kkho āc-, B² -kkhā āc-. ¹¹ B² lābhuppatti-
paṭi-. ¹² C² B² -uhi. ¹³ B² omit evaṃ. ¹⁴ B² omit yo. ¹⁵ C² -diṇṇa-
C² -diṇṇa- corr. to -diṇṇa-. ¹⁶ C² hiriot-. ¹⁷ B² -taṃ. ¹⁸ C² -si.

nāma, evarūpassa khippaṃ lābho uppajjati, yo pana evaṃ na ummatto¹ lajji kukkucako esa mūlhesu² apaṇḍitesu³ purisesu lābhaṃ na labhati, tasmā lābhatthikena ummattakena viya bhavitabban ti, nāpisuṇo ti tatthāpi⁴ yo⁵ pisuṇo hoti asukena idaṃ nāma katan ti rājakule pesuññaṃ upasaṃharati so
 5 aññesaṃ yasaṃ acchinditvā attano gaṇhāti, rājāno pi naṃ⁶ ayaṃ amhesu sasneho ti⁷ uce ṭhāne ṭhapenti, amaccādayo pi 'ssa ayaṃ no rājakule paribhindeyyā ti bhayena dātubbaṃ maññanti, evaṃ etarahi pisuṇassa lābho uppajjati, yo pana apisuṇo so na mūlhesu lābhaṃ labhati⁸, evaṃ attho veditabbo, nānaṭo ti lābhaṃ uppādentena naṭena viya bhavitabbaṃ, yathā naṭo hiriottappaṃ⁹
 10 pahāya naccagītavāditehi kīlaṃ katvā dhaṇaṃ saṃharati evaṃ eva lābhatthikena hiriottappaṃ⁹ bhinditvā itthipurisadārakānaṃ¹⁰ soṇḍasaḥyena viya hutvā nānappakāraṃ keḷiṃ karontena vicaritabbaṃ, yo evaṃ anaṭo so mūlhesu lābhaṃ na labhati, nākutūhalo ti kutūhalo nāma vippakippavāco, rājāno hi amaccaparivutā amacce pucchanti: asukaṭṭhāne kira manusso mārīto ghaṇaṃ viluttaṃ
 15 paresaṃ dārā padhaṃsitā ti sūyati, kesaṃ nu kho idaṃ kamman ti¹¹ tattha sesesu¹² akathentesu yeva utthahitvā asuko ca¹³ asuko ca nāmā 'ti vadati¹⁴, ayaṃ kutūhalo nāma, rājāno tassa vacanena te purise pariyesitvā¹⁵ nisedhetvā imaṃ nissāya no nagaraṃ niccoraṃ jātan ti tassa mahantaṃ yasaṃ denti, sesāpi janā ayaṃ no rājapurisehi¹⁶ puṭṭho suyuttaṃ¹⁷ duyuttaṃ¹⁸ katheyyā¹⁹ ti bhayena tass' eva dhaṇaṃ denti²⁰, evaṃ kutūhalassa lābho uppajjati, yo pana akutūhalo esa na mūlhesu labhati lābhaṃ, esā te anusāsanti esā amhākaṃ
 20 santikā tuyhaṃ lābhānusatthi²¹.

Antevāsiko ācariyassa kathaṃ sutvā lābhaṃ garahanto

2. Dhi-r-atthu taṃ yasalābhaṃ dhanalābhaṃ ca brāhmaṇa
 25 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena²² vā. 110.
 3. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
 esā va jivikā seyyā yā cādhammena esanā ti 111.
 gāthādvayam²³ āha.

Tattha yā vuttitī yā jīvitavutti, vinipātenā 'ti attavinipātena²⁴ adhammacariyāya²⁵ vā²⁶ ti adhammakiriyāya²⁷ visamakiriyāya vadhabandhanagarahādīni²⁸ attānaṃ²⁹ vinipātetvā adhammaṃ caritvā yā vutti taṃ ca yasa-

¹ B^{id} anummatto in the place of na u. ² B^{id} anumūlesu, B^d amulhosu. ³ B^{id} pa-. ⁴ B^d etthāpi. ⁵ B^d add pana. ⁶ B^{id} taṃ, C^k omits pi naṃ. ⁷ B^{id} hoti, B^d hotīti. ⁸ B^d labhate lābhan ti. ⁹ B^{id} hiro-. ¹⁰ B^{id} -dārikadārakānaṃ, B^d -dārikadārīkānaṃ. ¹¹ B^d adds vutte. ¹² C^k sese. ¹³ C^g omits ca. ¹⁴ manusso --- vadati wanting in B^{id}. ¹⁵ B^{id} -setvā. ¹⁶ C^k rājapariyesati, C^g rājāparisesati, B^{id} rājāpurisehi, B^d rājāpuriso ti corr. to rāja-. ¹⁷ B^d -tta. ¹⁸ B^d viyu-. ¹⁹ B^{id} -yyāsi. ²⁰ C^k tasseva pavadanti, C^g tasseva vadenti. ²¹ B^{id} lābhādisu anu-. ²² B^d -cariyāya. ²³ C^k B^{id} gātha-. ²⁴ B^{id} attano vi-. ²⁵ C^k -yaṃ. ²⁶ C^k cā. ²⁷ B^{id} add vinipātakiriyāya. B^{id} ca bandhana-. ²⁸ so C^k B^{id} attāni, B^d attā.

dhanalābhañ ca sabbam dhīr athu nindāmi garahāmīti¹, na me etena² attho ti adhippāyo. pattamādāyā 'ti bhikkhābhājanam gahetvā, anāgāro paribbaje ti ageho³ pabbajito hutvā vicareyya, na ca sappuriso kāyaduccaritādivasena adhammacariyam⁴ careyya, kimkāraṇa: esā va jīvika seyyā yā cādhammena⁵ esanā ti yā esā⁶ adhammena jivikapariyesanā⁷ tato esā pattahatthassa⁸ 5 parakulesu bhikkhācariyā va seyyā satagūṇena sahaṣṣagūṇena sundaratarā ti dasseti.

Evam māṇavo pabbajjāya guṇam vaṇṇetvā nikkhamitvā isipabbajjam pabbajitvā dhammena bhikkham pariyesanto sa- māpattiyo⁹ nibbattetvā Brahmalo-ka-parāyano aho- si. 10

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā māṇavo lābhagarahikabhikkhu¹⁰ aho- si, ācariyo pana aham evā“ 'ti. Lābhagarahajātakam¹¹.

8. Macchuddānajātaka.

Agghanti macchā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto 15 ekam kūṭavāṇijam ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā kathitam eva.

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kuṭumbikakule¹² nibbattitvā viññūtam patto¹³ kuṭumbam saṇṭhapesi. Kaniṭṭhabhātaro¹⁴ pi 'ssa atthi. Tesam 20 aparabhāge pitā kālakato¹⁵. Te ekadivasam „pitu santakam vohāram sādheṣṣamā¹⁶“ 'ti ekam gāmaṃ gantvā kahāpaṇa- sahaṣṣam labhitvā āgacchantā nadītitthe nāvaṃ paṭimānento¹⁷ puṭabhattaṃ bhuñjimsu. Bodhisatto atirekabhattaṃ Gaṅgāya macchānam datvā nadīdevatāya pattim adāsi, devatā pattim 25 anumoditvā yeva ca¹⁸ dibbena yasena vaḍḍhitvā attano yasa- vaḍḍhiṃ¹⁹ āvajjamānā tam kāraṇam aññāsi. Bodhisatto pi

¹ Bīd -mi. ² Bīd eten. ³ Bī anāgāho, Bī anāgeho ⁴ Ck adhammam, Bīd -yañ.

⁵ Cks ca adh-. ⁶ Bī esanā, Bī esana. ⁷ Ck -kam-, C^s -ka corr. to kam, Bī -ta-, Bī -tam-. ⁸ Ck pattu-, C^s pattā corr. to patta-. ⁹ Bīd abhiññāsamā-

¹⁰ C^s -hita-, Bīd -garahabhi-. ¹¹ Cks -garukajā-, Bī -gahejā-. Bīd add sattamam.

¹² Bīd kuṭumbiya-. ¹³ Bīd -tappatto. ¹⁴ Bī -bhā, Bī -bhātā. ¹⁵ Bī pitari- te. ¹⁶ Bīd karissāmā. ¹⁷ so Cks; Bīd paṭimānento. ¹⁸ Bīd omit ca. ¹⁹ Bī -vutti, Bīd -vaḍḍhi.

vālukāya¹ uttarāsaṅgaṃ pattharivā nipanno niddaṃ okkami.
 Kaniṭṭhabhātā pan' assa thokam corapakatiko, so te kahā-
 paṇe Bodhisattassa adatvā sayam eva gaṇhitukāmo² tāya
 kahāpaṇabhaṇḍikāya sadisaṃ ekaṃ sakkharābhaṇḍikaṃ³ katvā
 5 dve pi bhaṇḍikā ekato ṭhapesi. Tesāṃ nāvaṃ abhirūhitva
 Gaṅgā-majjhagatānaṃ⁴ kaniṭṭho nāvaṃ koṭṭhetvā⁵ „sakkhara-
 bhaṇḍikaṃ uduke khipissāmi⁶“ sahassabhaṇḍikaṃ khipitvā
 „bhātika sahassabhaṇḍikā uduke patitā, kin ti karomā“⁷ ti
 āha. „Uduke patitāya kiṃ karissāma, mā cintayīti“⁸ nadī-
 10 devatā cintesi „ahaṃ iminā dinnāṃ pattiṃ anumoditvā dib-
 bayasena vaddhitā⁹, etassa santakaṃ rakkhissāmi¹⁰“ attano
 ānubhāvena taṃ bhaṇḍikaṃ ekaṃ mahāmukhaṃ macchaṃ
 gilāpetvā sayam ārakkhaṃ gaṇhi. So pi kho coro gehaṃ
 gantvā „bhātā me vañcito“ ti bhaṇḍikaṃ mocento sakkharā¹¹
 15 passitvā hadayena sussantena mañcassa aṭṭaniṃ¹² upagūhitvā¹³
 nipajji. Tadā kevattā macchaṃ¹⁴ gahaṇatthāya jāle¹⁵ khipimsu.
 So maccho devatānubhāvena jālaṃ pāvisi. Kevattā taṃ ga-
 hetvā¹⁶ vikkiniṭṭuṃ nagaraṃ pavitṭhā. Manussā mahāmacchaṃ
 disvā mūlaṃ pucchanti. Kevattā „kahāpaṇasahassaṃ ca satta“¹⁷
 20 māsake datvā gaṇhathā¹⁸ ti vadanti. Manussā „sahassaggha-
 ṇakamaccho¹⁹ pi no diṭṭho“ ti parihāsaṃ karonti. Kevattā
 macchaṃ gahetvā Bodhisattassa gharadvāraṃ gantvā „imāṃ
 macchaṃ gaṇhathā“ ti āhaṃsu. „Kim assa mūlaṃ“ ti.
 „Satta māsake datvā gaṇhathā“ ti. „Aññesaṃ dadamāṇā
 25 kathaṃ dethā“ ti. Aññesaṃ sahassena ca sattahi ca māsa-
 kehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathā“ ti.
 So tesāṃ satta māsake datvā macchaṃ bhariyāya pesesi. Sā
 macchassa kucchiṃ phālayamāṇā²⁰ sahassabhaṇḍikaṃ disvā

¹ C^s vālu-, Bⁱ vālikāyaṃ, B^d vālukāyaṃ. ² B^d -ma. ³ B^d -ra-. ⁴ Bⁱ -jho-, B^d -jjhe-. ⁵ C^s koṭṭhetvā corr. to koṭṭhe-, B^d khobhetvā. ⁶ sakkharabhaṇḍikaṃ --- cintayīti wanting in Bⁱ. ⁷ B^d -itvā. ⁸ B^d -raṃ. ⁹ Bⁱ attani, B^d aṭṭani. ¹⁰ B^d -guyhi-. ¹¹ Bⁱ macchā, B^d maccha. ¹² B^d -laṃ. ¹³ C^s omits gahetvā. ¹⁴ B^d add ca. ¹⁵ B^d agghanti. ¹⁶ C^s -naka-, B^d -niko-. ¹⁷ Bⁱ phāletvā, B^d phaliyamāṇā.

Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṃ oloketvā attano lañ-
cham¹ disvā sakabhāvaṃ² ñatvā „idāni ime kevaṭṭā imāṃ
maccham aññesaṃ dadamānā sahasseṇa c'eva sattahi ca³ mā-
sakehi, denti amhe pana datvā sahasassa⁴ amhākaṃ santa-
kattā satt' eva māsake gahetvā adamsu, idaṃ antaram ajā- 5
nantam na sakkā kañci⁵ saddahāpetun“ ti cintetvā paṭhamam
gātham āha:

1. Agghanti macchā adhiṇam sahasam,
na so atthi yo ima⁶ saddaheyya,
mayhañ ca assū⁷ idha satta māsā, 10
aḥam pi taṃ macchuddānam⁸ kiṇeyyan ti. 112.

Tattha adhikaṇ ti aññehi pucchitā kevaṭṭā sattamāsūdhikaṃ sahasam
agghatitī vadanti⁹, na so atthi yo imāṃ saddaheyyā ti so puriso n'atthi¹⁰
yo imāṃ kāraṇam paccakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya, ettakaṃ
vā¹¹ macchā agghantitī yō imāṃ saddaheyya so n'atthi, tasmā yeva te aññehi 15
na gahitā ti pi¹² attho, mayhañ ca assū¹³ ti mayham pana¹⁴ sattamāsakā
ahesuṃ, macchuddānam¹⁵ ti macchavaggaṃ¹⁶, tena hi machena saddhīm
aññe pi macchā ekato baddhā, taṃ¹⁷ sakalam pi macchuddānam¹⁸ sandhāy'
etaṃ vuttam, kiṇeyyan ti kiṇissam¹⁹, satt' eva māsake datvā ekamacchamattam²⁰
gaṇhin ti attho. 20

Evañ ca pana vatvā idaṃ²¹ cintesi²²: „kin nu kho nissāya
mayā ete kahāpaṇā²³ laddhā“ ti. Tasmim khāṇe nadīdevatā
ākāse adissamānarūpā²⁴ tathā „ahaṃ Gaṅgādevatā, tayā
macchānam atirekabhattam datvā mayham patti²⁵ dinnā, tenā-
ham tava santakam rakkhanti²⁶ āgatā²⁷ ti dipayamānā 25

2. Macchānam bhojanam datvā mama dakkhiṇam ādisi²⁸,
taṃ dakkhiṇam sarantiyā katam apacitīm tayā ti 113.
gātham āha.

¹ C^s lañjam? Bīd lañcanam. ² Bīd sakasantakabhā-. ³ Bī omits ca ⁴ Bī
-ssāya, Bā -ssam. ⁵ Bīd kiñci. ⁶ C^k Bā imam. ⁷ C^k Bīd assu. ⁸ Bīd mac-
chadānam. ⁹ Bīd -titi. ¹⁰ Bīd na atthi. ¹¹ Bīd omit vā ¹² Bīd omit pi. ¹³
Bīd panassa. ¹⁴ Bīd macchadānam ¹⁵ C^{ks} -ggā. ¹⁶ Bīd bandhanāmaṃ. ¹⁷ Bīd
sakalamacchadānam ¹⁸ C^{ks} kiṇissa, Bīd kiṇi. ¹⁹ Bīd etthakam macchavaggaṃ.
²⁰ Bīd imam. ²¹ Bī mantesi. ²² C^k Bī -ne, C^s -ne corr. to -ṇe, Bā -ṇe. ²³
C^k -rūpena, Bā dissamānarūpā ²⁴ C^{ks} pattim. ²⁵ all four MSS. -ti. ²⁶ C^k
-tiyā āsatā. ²⁷ Bīd ādisi.

Tattha dakkhiṇaṃ ti imasmiṃ tṭhāne pattidānaṃ dakkhiṇā¹ nāma jātaṃ, kataṃ apacitīṃ tayā ti taṃ tayā mayhaṃ kataapacitīṃ² sarantiyā³ idaṃ⁴ tava dhanam rakkhitaṃ ti attho.

Idaṃ vatvā⁵ pana sā devatā tassa kaniṭṭhena kataṃ⁶
 5 kūṭakammaṃ sabbaṃ kathetva „eso dāni⁷ hadayena sussan-
 tena nipanno, duṭṭhacittassa vaḍḍhi⁸ nāma n'atthi, ahaṃ pana
 tava santakaṃ mā nassīti⁹ dhanam te āharitvā adāsiṃ, idaṃ¹⁰
 tava kaniṭṭhacorassa adatvā sabbaṃ tvaṃ ñeva gaṇhāhīti¹¹
 vatvā tatiyaṃ gātham āha:

10 a. Paduṭṭhacittassa na phāti¹² hoti,
 na cāpi taṃ devatā pūjayanti
 yo bhātaraṃ pettikaṃ sāpateyyaṃ
 avañcaṃ¹³ dukkatakkammakārīti¹⁴. 114.

15 Tattha na phāti¹⁵ hotīti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke
 vā vaḍḍhi¹⁶ nāma na hoti, na cāpi taṃ¹⁷ ti taṃ puggalaṃ tassa santakaṃ
 rakkhamaṇā devatā na pūjenti.

Iti devatā mittadūbhicorassa¹⁸ kahāpaṇe na¹⁹ dātukamā²⁰
 evaṃ āha. Bodhisatto pana „na sakkā evaṃ kātun²¹ ti²² tassa
 20 pi pañcasatāni pesesi yeva.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
 modhānesi: (Saccapariyosāne vāṇijo sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi) „Tadā
 kaniṭṭhabhātā idāni kūṭavāṇijo, jeṭṭhabhātā pana ahaṃ evā²³ ti.
 Macchuddānajaṭakaṃ²³.

25

9. Nānacchandaajātaka.

Nānacchanda²⁴ mahārājā ti. Idaṃ Satthā Jetavane
 viharanto āyasmato Ānandassa aṭṭhavaralābhaṃ ārabha ka-
 thesi. Vatthum Ekādasanipāte Juṇhajātake āvibhavissati.

¹ Bā - naṃ. ² taṃ dakkhiṇaṃ - - - apicitiṃ wanting in Bⁱ. ³ Bā add mayā.

⁴ Bā imaṃ. ⁵ Bā add ca. ⁶ Bⁱ kaṭa, Bā kata. ⁷ Bā idāni. ⁸ Ck vaḍḍhiṃ,

Bā vaḍḍhi. ⁹ Bā nassāti. ¹⁰ Bā imaṃ. ¹¹ Bā gaṇhathā ti. ¹² Ck pāni,

Bⁱ pati. ¹³ Ck -yi, Bā -si, Bⁱ bhavañcali. ¹⁴ Bā dukkaṭa-. ¹⁵ Ck pāti. ¹⁶

Bā vaḍḍhi. ¹⁷ Ck pan. ¹⁸ Ck -bhī-, Bā -dubbhi-. ¹⁹ Bā -naṃ. ²⁰ Bā

adā-. ²¹ taṃ puggalaṃ - - - kātun ti wanting in Bⁱ. ²² Bā dhammadeśanaṃ.

²³ Bā macchadāna-, and add aṭṭhamāni. ²⁴ Bā nānacchanda.

Atīte pana Bodhisatto Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe
 rajjaṃ kārente tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbattitvā va-
 yappatto Takkaṣilāyaṃ ippāni¹ uggahetvā pitu accayena raj-
 jaṃ pāpuni. Tassa ṭhānato apanīto pitu purohito atthi, so
 duggato hutvā ekasmiṃ jarāgehe² vasati. Ath' ekadivasaṃ 5
 Bodhisatto aññātakavesena rattibhāge nagaraṃ parigaṇhanto
 carati. Tam enaṃ katakammacorā ekasmiṃ surāpāne suraṃ³
 pivitvā aparaṃ pi ghaṭenādāya attano gehaṃ gacchantā antara-
 vīthiyaṃ disvā „are kho si tvaṃ“ ti vatvā paharitvā uttari-
 sāṭakaṃ gahetvā ghaṭaṃ ukkhipitvā⁴ tāsentā⁵ gacchimsu. So 10
 pi kho brāhmaṇo tasmīṃ khaṇe nikkhamitvā antaravīthiyaṃ
 ṭhito nakkhattaṃ olokento⁶ rañño amittānaṃ⁷ hatthagata-
 bhāvaṃ űatvā brāhmaṇiṃ āmantesi. Sā „kiṃ ayyā“ 'ti vatvā
 vegena tassa santikaṃ āgatā⁸. Atha naṃ sā āha: „bhoti
 amhākaṃ rājā amittānaṃ vasaṃ gato“ ti. „Ayya, kiṃ te rañño 15
 santike pavattiyā⁹, brāhmaṇā jānissantīti“. Rājā brāhma-
 ṇassa saddaṃ sutvā thokaṃ gantvā dhutte āha: „duggato 'mhi
 sāmī¹⁰, uttarāsaṅgaṃ gahetvā vissajjetha maṃ“ ti. Te pu-
 nappuna¹¹ kathentaṃ¹² kāruṇṇīena vissajjesuṃ. So tesāṃ va-
 sanagehaṃ sallakkhetvā nivatti. Brāhmaṇo¹³ pi „bhoti am- 20
 hākaṃ rājā amittahatthato mutto¹⁴“ ti āha. Rājā taṃ pi
 sutvā¹⁵ pāsādaṃ abhirūhi¹⁶. So vibhātāya rattiyaṃ brāhmaṇe
 pakkosāpetvā „kiṃ ācariyā rattim nakkhattaṃ olokayitthā“ 'ti
 pucchi. „Āma devā“ 'ti. „sobhanaṃ¹⁷ asobhanan“ ti.
 „Sobhanaṃ¹⁸ devā“ 'ti. „Koci gāho¹⁹ n'atthīti“. „N' atthi 25
 devā“ 'ti. Rājā „asukagehato brāhmaṇaṃ pakkosathā“ 'ti
 purāṇapurohitaṃ²⁰ pakkosāpetvā „kiṃ ācariya rattim te

¹ Bīd sabbasi-. ² Bā jara-. ³ Cks suraṃ. ⁴ Bīd ukkhipāpetvā. ⁵ Ck Bā -to.

⁶ Bīd -ketvā. ⁷ Bīd amitta. ⁸ Ck āgantvā corr. to āgatā, Bī gantvā, Bā āgato.

⁹ Cks -yāsā, Bī pattiya, Bā pattayasā. ¹⁰ Cks sāmī, Bīd sāmīti. ¹¹ Bīd -nnaṃ.

¹² Bī -te. ¹³ Bīd atha porāṇapakaparahito brā-. ¹⁴ Ck amutto. ¹⁵ Bī adds taṃ

pi gehaṃ sallakkhetvā, Bā tassa gehaṃ s. ¹⁶ Cks -ruhi, Bīd -rūyhi. ¹⁷ Ck

-naṃ, Bīd kiṃ sobhananti, omitting asobhanan ti. ¹⁸ Ck -no, Ck -no, Bīd -naṃ.

¹⁹ Bīd viggaho. ²⁰ Bīd porāṇakapa-

nakkhattaṃ diṭṭhaṃ“ ti pucchi. „Āma devā“¹ ti. „Atthi koci gāho“² ti. „Āma mahārāja, aṭṭhāsi tvaṃ amittavasāṃ gantvā muhutteṇ³ eva muttā“ ti. Rājā „nakkhattajānanakena nāma evarūpeṇa bhavitabban“ ti sesabrāhmaṇe nikkadḍhā-
 5 petvā „brāhmaṇa paṣanno ‘smi, te varaṃ gaṇhā“⁴ ti āha. „Mahārāja puttadārena saddhiṃ mantetvā gaṇhissāmīti“⁵. „Gaccha mantetvā ehīti“⁶. So gantvā brāhmaṇiṃ ca puttaṃ ca suṇisaṃ ca dāsiṃ ca pakkosivā⁷ „rājā me varaṃ deti“⁸, kiṃ gaṇhāmīti“ pucchi. Brāhmaṇi „mayhaṃ dhenusataṃ ānehīti“⁹
 10 āha. Putto chattamāṇavo nāma „mayhaṃ kumudavaṇṇehi¹⁰ sindhavehi yuttaṃ ājaññarathan“ ti. Suṇisā „mayhaṃ maṇi-kuṇḍalaṃ ādiṃ¹¹ katvā sabbālaṃkāraṃ“ ti. Puṇṇā nāma dāsi „mayhaṃ¹² udukkhalamusalaṃ c’ eva suppaṇ cā“¹³ ti. Brāhmaṇo pana gāṃvareṇa gahetukāmo rañño santikaṃ gantvā
 15 „kiṃ brāhmaṇa pucchito te dāro“¹⁴ ti. „Puṭṭho¹⁵ āma mahārāja¹⁶, pucchitā¹⁷ na paṇ’ ekacchanda¹⁸“ ti vatvā paṭhamamā gāthadvayaṃ¹⁹ āha:

1. Nānacchanda¹⁴ mahārāja ekāgare vasāmase,
 ahaṃ gāṃvareṇa icche, brāhmaṇi ca gavaṃ sataṃ, 115,
- 20 2. Chatto¹⁵ ca ājaññarathan, kaññā ca maṇikuṇḍalaṃ,
 yā c’ esā Puṇṇikā jammī udukkhalaṃ abhikaṃkhatīti¹⁶. 116.

Tattha icche ti icchāmi, gavaṃ satan ti rohiṇīnaṃ¹⁷ guṇaṃ¹⁸ satan, kaññā ti suṇisā, yā cesā ti yā esā amhākaṃ ghare Puṇṇikā nāma dāsi sā jammikā lāṃikā suppaṇusalehi saddhiṃ udukkhalaṃ abhikaṃkhatīti¹⁹
 25 icchatīti²⁰.

Rājā „sabbesaṃ icchiticchitaṃ dethā“²¹ ti āṇāpento

¹ Bīd viggaho-. ² Bīd -hāhi. ³ Bīd -sāpetvā. ⁴ Bīd dadāti. ⁵ Bīd adds catuhi. ⁶ Bīd ādi. ⁷ dhenusataṃ - - - dāsi mayhaṃ wanting in Bī. ⁸ Bī pucchitā te puttadārā, Bī te puttadāro puṭṭho. ⁹ Bī omits puṭṭho. ¹⁰ Bīd devā ti in the place of mahārāja. ¹¹ Bī -te, Cks -to. ¹² Bīd anekacchanda in the place of napaneka-. ¹³ Cks gātham. ¹⁴ Cks nānacch-, Bīd nānāch-. ¹⁵ Bīd putto. ¹⁶ Cks -khati. ¹⁷ Bī dhenuna, Bī khira. ¹⁸ Bī guṇa, Bī gunnaṃ. ¹⁹ Bī -tīti. ²⁰ Bī -ati.

3. Brāhmaṇassa gāṃavaram detha brāhmaṇiṇiṃ gavaṃ sataṃ
Chattassa ājaññaratham¹ kaññāya maṇikuṇḍalam,
yaṃ c' etaṃ Puṇṇikaṃ jammiṃ paṭipādettha udukkhalan
ti 117.

gātham āha.

5

Tattha yañcetan ti yaṃ² etaṃ Puṇṇikaṃ ti vadati taṃ jammiṃ udukkhalan paṭipādettha sampatichādetthā ti.

Iti rājā yaṃ³ brāhmaṇena patthitaṃ⁴ taṃ ca aññaṃ ca mahantaṃ yasaṃ datvā „ito paṭṭhāya ambhakaṃ kattabba-kiccesu ussukkaṃ āpajjā⁵“ ti vatvā brāhmaṇaṃ attano san- 10
tike akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Ānando ahosi, rājā pana aham evā“⁷ ti. Nānacchanda-jātakam⁸.

10. Silavīmaṃsajātaka.

15

Sīlaṃ kireva kalyāṇan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ sīlavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabhā kathesi. Vatthuṃ pana paccuppannam pi atītam pi heṭṭhā Ekanipāte Silavīmaṃsajātaka vitthāritam eva, idha pana.

Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ. kārente tassa 20
purohito „attano sīlaṃ vīmaṃsissāmīti“ heraṇṇakaphalakato⁹
dve divase ekekaṃ kahāpaṇaṃ gaṇhi. Atha naṃ tatiyadivase
coro ti gahetvā raṇṇo santikaṃ nayimsu. So antarāmagge
ahigunḍike sappam kilāpente⁶ addasa. Atha naṃ rājā disvā
„kiss' evarūpaṃ¹⁰ akāsi¹¹“ pucchi. Brāhmaṇo „attano sīlaṃ 25
vīmaṃsitukāmatāyā“¹¹ ti vatvā¹¹

1. Sīlaṃ kir' eva kalyāṇaṃ sīlaṃ loke anuttaram,
passa ghoraviso nāgo sīlavā ti na haññati. 118.

¹ Cks -ssjañña-, Bīd puttassa aja-. ² Bīd add ca ³ Bīd omit yaṃ. ⁴ Ck patitāṃ, C^s patthi, Bⁱ pati, Bā patti. ⁵ Bīd -jjāhi. ⁶ Bīd dhammade-. ⁷ Cks nānacch-, Bⁱ nāch-, Bā nānāch-, Bīd add navamaṇi. ⁸ Cfr. L. Feer in J. As. 1875 T. 6 p. 265 ⁹ Bā hi-, Bⁱ hirañña-apa-. ¹⁰ Bⁱ kilāyante, Bā kilayante ¹¹ Bīd rājā kasmā evarūpaṃ. ¹¹ Bīd add imaṃ gātham āha.

2. So 'haṃ sīlaṃ samādhissaṃ loke anumataṃ sivaṃ
ariyavuttisamācāro yena vuccati sīlavā. 119.
3. Nātīnaṃ ca piyo hoti mittesu ca virocati
kāyassa bhedaṃ sugatīṃ upapajjati sīlavā ti 120.

5 āha.

Tattha sīlaṃ ti ācāro kirā 'ti anussavatto nipāto, kalyāṇaṃ ti sobha-
naṃ³, sīlaṃ kira⁴ kalyāṇaṃ ti evaṃ paṇḍitā vadantīti attho, passā 'ti attānaṃ
eva vadati, na haññatīti paraṃ pi na viheṭheti parena pana⁵ na viheṭhiyati,
samādhissaṃ ti sāmādiyāmi⁶, anumataṃ sivaṃ ti khemaṃ nibbhayaṃ ti
10 evaṃ paṇḍitehi sampaṭicchitaṃ, yena vuccatīti yena sīlena sīlavā puriso
ariyānaṃ Buddhādīnaṃ paṭipattiṃ samācaranto ariyavuttisamācāro ti vuccati
tam ahaṃ samādiyissāmīti⁶ attho, virocātīti pabbatamatthake aggikkhandho
viya virocātī.

Evaṃ Bodhisatto tīhi gāthāhi sīlavannaṃ pakāsento rañño
15 dhammaṃ desetvā „mahārāja mama gehe pitu santakaṃ mātu
santakaṃ attanā uppāditaṃ tayā dinnaṃ ca bahudhanaṃ⁷ atthi
pariyanto na paññāyati, ahaṃ pana sīlaṃ vīmaṃsanto heraññi-
kato⁸ kahāpaṇe gaṇhiṃ, idāni mayā imasmiṃ loke jātigotta-
kulapadesānaṃ⁹ lāmakhabhāvo sīlass' eva ca¹⁰ jeṭṭhakabhāvo
20 ñāto, ahaṃ pabbajissāmi, pabbajjaṃ me¹¹ anujānāhīti“ anu-
jānapetvā rañña punappuna yāciyamāno pi nikkhamma Hima-
vantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā¹² samāpattiyo¹³ nib-
battetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā
25 sīlavīmaṃsako purohitabrāhmaṇo¹⁵ ahaṃ evā“ 'ti. Sīlavīmaṃsa-
jātakāṃ¹⁶. Abbhantaravaggo catuttho¹⁷.

¹ Ok -vatti, Bⁱ -vutthi. ² Bⁱ omit āha. ³ Ok -naṃ. ⁴ Bⁱ kireva. ⁵ Bⁱ
parehi pi. ⁶ Bⁱ -da-. ⁷ C^s bahū-. ⁸ Bⁱ hiraññaṃ phalakato. ⁹ Bⁱ jātikula-
gotta-. ¹⁰ Bⁱ omit ca. ¹¹ Bⁱ me pabbajjaṃ. ¹² Bⁱ abhiññā ca. ¹³ Bⁱ
add ca. ¹⁴ Bⁱ dhammaḍe-. ¹⁵ Bⁱ -to-, and add pana. ¹⁶ Bⁱ add dasamaṇi.
¹⁷ Bⁱ add tassuddānaṃ: abbhantaraseyyakaṇḍa vaddhakā sīrijātakāṃ maṇi su-
kara sālukaṃ lābhagaraḥa macchadānaṃ nānāchandaṃ sīlavīmaṃsakaṃ abbhanta-
taravaggo ti vuccati.

5. KUMBHAVAGGA.

1. Bhadragehaṭṭajātaka.

Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ ti. Idam Sathā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyam ārabha kathesi. So kira mātāpitunnam santakā¹ cattālisahiraṇṇakoṭiyo pānavasanaena² 5 nāsetvā seṭṭhino santikaṃ agamāsi³. So pi 'ssa „vohāraṃ karohīti“ sahaṃsaṃ adāsi, tam pi nāsetvā puna agamāsi. Puna tassa⁴ pañca satāni dāpesi, tāni vināsetvā puna āgatassa dve thūlasātake dāpesi, te pi nāsetvā āgataṃ⁵ gīvāya⁶ gahetvā⁷ niharāpesi. So anātho hutvā parakuḍḍam⁸ nissāya kalam akāsi. Tam enam kaḍḍhetvā⁹ bahi chaḍ- 10 desum¹⁰. Anāthapiṇḍiko vihāraṃ gantvā sabbam tam bhāgineyyassa pavattim Tathāgatassa ārocesi. Sathā¹¹ „tvam etam¹² katham san- tappessasi yam aham pubbe sabbakāmadadaṃ kumbham datvā¹³ san- tappetum nāsakkhin“ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇāsīyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente 15 Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā¹⁴ pitu accayena seṭṭhiṭ- thānaṃ labhi. Tassa gehe bhūmigatam eva cattālisakoṭidha- nam ahosi. Putto pan' assa eko yeva. Bodhisatto¹⁵ dānādini puñṇāni katvā kālakāto¹⁶, Sakko devarājā hutvā nibbatti. Ath' assa putto vīthim āvaritvā¹⁷ maṇḍapaṃ kāretvā mahā- 20 janaparivuto nisiditvā suram¹⁸ pātum ārabhi. So lamghanadhā- vanagītanaccādini¹⁹ karontānaṃ sahaṃsaṃ²⁰ dadamāno itthisoṇ- dasurāsoṇḍamaṃsasoṇḍādibhāvaṃ āpajjitvā „tvam²¹ gītaṃ tvam²² naccaṃ tvam²² vāditan“ ti samajjatthiko²³ pamatto²⁴ hutvā āhiṇḍanto nacirass' eva cattālisakoṭidhanam²⁵ upabhoga- 25

¹ Ck -kā. ² Ck pana-, Bⁱ piṇabya-, B^d pānabyā-. ³ Bⁱd āg-. ⁴ Bⁱd punassa. ⁵ Bⁱd punāgataṃ. ⁶ Bⁱd -yam, Ck jīvā. ⁷ Bⁱd gāhāpetvā. ⁸ C^s -kuḍḍham? Bⁱ -kuṭam, B^d -kuṭam. ⁹ Bⁱ -itvā, B^d ākaḍḍhitvā. ¹⁰ Bⁱ chaṭe-, B^d chaṭte-. ¹¹ Bⁱ adds kira, B^d kiṃ. ¹² C^s ekaṃ. ¹³ Bⁱ adds pavī, B^d pi. ¹⁴ Ck nibbatti. ¹⁵ Bⁱd add pana. ¹⁶ Bⁱd kālaṅka-. ¹⁷ so Ck; C^s āvaritvā, Bⁱ vitti vicaritvā, B^d vīthiyam otaritvā. ¹⁸ Ck surā. ¹⁹ in the place of gīta, B^d has ābharāṇa, Bⁱ suraṇa. ²⁰ Bⁱd repeat sahaṃsaṃ. ²¹ B^d kva. ²² Bⁱd kva. ²³ Ck Bⁱ samajji-. ²⁴ Bⁱd vasamitto. ²⁵ Ck satāsītikoṭi-, C^s sattāsīti-.

paribhogūpakaraṇāni¹ ca² nāsetvā duggato kapaṇo pilotikaṃ
nivāsetvā vicari. Sakko āvajjanto³ tassa duggatabhāvaṃ nātva
puttapemenāgantvā⁴ sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā „tāta
yathāyaṃ⁵ kumbho na bhijjati tathā naṃ rakkha, imasmiṃ te
5 sati dhanassa paricchedo nāma na bhavissati, appamatto ho-
hīti“ ovaditvā⁶ devalokaṃ eva gato. Tato paṭṭhāya⁷ pivanto
vicari⁸. Ath' ekadivasam matto taṃ kumbhaṃ akāse khipitvā⁹
paṭicchanto¹⁰ ekavāraṃ virajjhi¹¹. Kumbho bhūmiyaṃ patitvā
bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikaṃ nivāsetvā
10 kapālahattho bhikkhaṃ caranto parakuḍḍam¹² nissāya kā-
lam akāsi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā

1. Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ kuṭam¹³ laddhāna dhuttako
yāva so¹⁴ anupāleti tāva so sukhā edhati. 121.
- 15 2. Yādā matto ca ditto¹⁵ ca pamādā kumbhaṃ abbhidā
tādā¹⁶ naggo ca pottho¹⁷ ca pacchā bālo vihaṇṇati. 122.
3. Evam eva yo dhanam laddhā amatto¹⁸ paribhuṇjati
pacchā tappati¹⁹ dummedho kuṭam²⁰ bhinnō²¹ va dhuttako ti 123.
imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakam samodhānesi:

- 20 Tattha sabbakāmadadan ti sabbe vatthukāme dātum samattham kum-
bham, kuṭam²⁰ ti kumbhavevacanam, yāvā²² 'ti yattakam kālam, anupāletiti
yo koci evarūpaṃ labhitvā yāva rakkhati tāva so sukhā edhati attho,
matto ca ditto¹⁵ cā 'ti surāmadena matto dappena ditto¹⁵, pamādā kum-
bham abbhidā ti pamādena kumbhaṃ bhindi²³, naggo ca pottho²⁴ cā 'ti
25 kadāci potthakapilotikāya nivatthattā²⁵ pottho, evamevā 'ti evam evam²⁶,
amatto²⁷ ti appamāṇena²⁸, tappatitī socati.

„Tadā bhadraghataḥhedako²⁹ dhutto setṭhibhāgineyyo ahoṣi,
Sakko pana aham evā“ 'ti. Bhadraghatajātakam³⁰.

¹ Ck -gapakāra-, Bā -gagūpakara-, Bī -gupakaranādīni. ² Bī vi, Bā pī. ³ Ck
-jjento. ⁴ Bā -na āg-. ⁵ Ck yathā, Bā yathā ayam, Bī omits yathā. ⁶ Bā
ovādetvā. ⁷ Bā add suram. ⁸ Bā -rati. ⁹ Ck repeats khipitvā. ¹⁰ Bā sampa-
¹¹ Ck Bī -rajji. ¹² Bī -kuṭam, Bā -kuṭam. ¹³ Ck kū-. ¹⁴ Bā nam. ¹⁵ Bā
ritto. ¹⁶ Ck tato. ¹⁷ Bā pottho. ¹⁸ Bā pamatto ¹⁹ Ck tapati. ²⁰ Ck kū-
²¹ so Ck; Bī bhittvā, Bā phidā. ²² Bā yāvan. ²³ Ck bhijji. ²⁴ Bā pottho,
Bī heṭhā. ²⁵ Ck nivattattā corr. to -vatthattā ²⁶ Bā eva ²⁷ Ck -ttā, Bā pa-
matto. ²⁸ Ck -nena, Ck -nena corr. to -nena, Bā pamādena. ²⁹ Bī suragha-
³⁰ Bī surāghata-, Bā add pathamam.

2. Supattajātaka.

Bārāṇassam mahārājā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Bimbādeviyā Sāriputtatherena dinnarohitamaccharasam¹ nava-ghatamissakam² sālibhattam ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā kathita-Abbhantarajātaka³ vatthusadisam eva. Tadāpi⁴ theriyā udaravāto kuppi. Rāhulabhaddo therassa ācikkhi. Thero tam āsanasālāya nisīdāpetvā Kosalarāṇṇo nīvesanam gantvā rohitamaccharasam⁵ navasappimissakam sālibhattam āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi. Tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi. Rājā purise pesetvā parigaṇhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpaṃ¹⁰ bhattam adāsi. Ath' ekadivasam⁶ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso dhammasenāpati therim⁷ evarūpena nāma bhojanena santappesiṭi“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmi“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Sāriputto Rāhulamātāya paṭṭhitam deti, pubbe¹⁵ pi adāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kākayoniyaṃ nibbattitvā vayappatto asītiyā kākasahassānam jeṭṭhako Supatto nāma kākarājā ahosi, agga-mahesi pana⁸ Suphassā⁹ nāma kākī ahosi, senāpati Sumukho²⁰ nāma. So asītikākasahasseehi¹⁰ parivuto Bārāṇasim upanissāya vasi. So ekadivasam Suphassam⁹ ādāya gocaram pariyesamāno¹¹ Bārāṇasīraṇṇo mahānasamatthakena agamāsi. Sūdo raṇṇo nānāmacchamaṃsavikatiparivārabhojanam¹² sampādetvā thokam bhājanāni vīvaritvā usumam palāpento atṭhāsi. Su-²⁵ phassā¹³ macchamaṃsagandham¹⁴ ghāyitvā rājabhojanam bhuñjitukāmā hutvā tam divasam akathetvā¹⁵ dutiyadivase „ehi bhaddo gocarāya gamissāmā“ ti vuttā¹⁶ „tumhe gacchatha, mayham eko dohaḷo atthīti“ vatvā „kīdiso¹⁷ dohaḷo“ ti vutte „Bārāṇasīraṇṇo bhojanam bhuñjitukām' amhi¹⁸, na kho pana³⁰

¹ Bīd dinnam, C^s -sa. ² C^k -sata-, Bīd navasappimi-. ³ Bā kathitam-, Bī -tameva-. ⁴ Bīd add hi. ⁵ Bīd -macchamaṃsarasaṃ. ⁶ Bīd add bhikkhū. ⁷ Bīd -riyā. ⁸ Bīd paṇassa. ⁹ Bīd -pa-. ¹⁰ Bīd asītiyā kā-. ¹¹ Bī -yesanto. ¹² C^s -paribhojanam, Bīd -paṇitabbo-. ¹³ C^k Bīd -pa-. ¹⁴ Bīd maṃsamaccha-. Bīd adds va. ¹⁵ Bīd vutte. ¹⁷ Bīd kiṃ. ¹⁸ Bī -momhi, Bā -māmihi.

sakkā mayā taṃ laddhum, tasmā jīvitaṃ pariccajissāmi devā“
 'ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisīdi. Sumukho āgantvā
 „kiṃ mahārāja anattamano sīti“ pucchi. Rājā taṃ atthaṃ
 ārocesi. Senāpati „mā cintayi mahārāja“ 'ti te ubho pi assā-
 5 setvā „ajja tumhe idh' eva hotha, mayaṃ bhattaṃ āharissāmā“
 'ti vatvā pakkāmi. So kāke sannipādetvā taṃ kāraṇaṃ ka-
 thetvā „etha bhattaṃ āharissāmā“ 'ti kākehi saddhiṃ Bārā-
 ṇasim¹ pavisitvā mahānasassāvidūre² kāke vagge vagge katvā
 tasmiṃ tasmiṃ thāne ārakkhathāya³ thapetvā sayāṃ atthahi
 10 kākayodhehi⁴ saddhiṃ mahānasacchadane nisīdi. Rañño
 bhattaharapakālaṃ ullokayamāno⁵ te ca kāke āha: „aham rañño
 bhatte hariyamāne bhājanāni pāteṣsāmi, bhājanesu⁶ patitesu
 mayhaṃ jīvitaṃ n' atthi, tumhesu cattāro janā mukhapūraṃ
 bhattaṃ cattāro macchamaṃsaṃ gahetvā⁷ sapaṇṇapatikaṃ kāka-
 15 rājā⁸ bhojetha, 'kahaṃ senāpatīti'⁹ vutte¹⁰ 'pacchato ehitīti'¹¹
 vadeyyātha“ 'ti. Atha sūdo¹² bhojanavikatiṃ sampādetvā
 kājena¹³ gahetvā¹⁴ rājakulaṃ pāyāsi. Tassa rājaṅgaṇaṃ¹⁵
 gatakāle kākasenāpati kākānaṃ saññaṃ datvā sayāṃ uppa-
 titvā bhattahārakassa¹⁶ ure nisīditvā nakhapañjarena¹⁷ pahari-
 20 tvā kaṇayaggavaṇṇena¹⁸ tuṇḍena nāsaggaṃ assa abhihantvā¹⁹
 utthāya dvīhi pādehi²⁰ mukhaṃ assa pidahi. Rājā mahātale
 caṃkamanto mahāvātapānena oloketvā taṃ kākassa kiriyaṃ
 disvā bhattahārakassa²¹ saddaṃ datvā „bho bhattahāra²², bhā-
 janāni²³ chaddetvā²⁴ kākam eva gaṇhā²⁵“ 'ti āha. So bhā-
 25 janāni chaddetvā²⁴ kākam daḥhaṃ gaṇhi. Rājā pana²⁶ „ito
 ehīti“ āha. Tasmiṃ khaṇe²⁷ kākā āgantvā attano pahonakaṃ

¹ Bīd -siyaṃ. ² Bīd -sassa avi-. ³ Bīd ārakkhapathāya. ⁴ Bīd kākāsūrayo-.

⁵ Bīd olokiyamāno. ⁶ Bīd add pana. ⁷ Bīd adds netvā, Bī netvā passa. ⁸ Bīd

-rājānaṃ. ⁹ C^s adds ca. ¹⁰ Bīd add mama. ¹¹ C^s ehīti, Bīd ehīti. ¹² Bīd add

rañño. ¹³ Bīd kācena. ¹⁴ Bīd gāhāpetvā. ¹⁵ Bī -ṇe, Bīd -ṇa. ¹⁶ Bīd -kārakassa.

¹⁷ Bīd -pañcarena. ¹⁸ Bīd kalāyaggasadisena. ¹⁹ C^s -gantvā, Bīd abhipaharanto.

²⁰ Bīd pakkhapā-. ²¹ Bī -kārakassa. ²² Bī -kāraka, Bīd -hāraka. ²³ Bīd bhat-

tabhā-. ²⁴ C^s chaddhe-. ²⁵ Bīd -hāhi. ²⁶ Bīd rājāpi naṃ. ²⁷ Bīd add te.

bhuñjitvā sesaṃ vuttaniyāmena¹ gahetvā agamaṃsu². Tato
 sesā āgantvā sesaṃ³ bhuñjimsu. Te pi attha janā gantvā rā-
 jānaṃ sapajāpatikaṃ bhojesuṃ. Suphassāya dohaḷo⁴ vūpa-
 santo⁵. Bhattahārako kākaṃ rañño upanesi. Atha naṃ rājā
 pucchi: „bho kāka, tvaṃ mamaṃ ca na lajji bhattahārakassa
 ca nāsaṃ khaṇḍesi bhattabhājanāni ca bhindi attano ca jīvitaṃ
 na rakkhhi, kasmā evarūpaṃ kammam akāsi⁶ti“. Kāko „mahā-
 rāja, amhākaṃ rājā Bārāṇasiṃ upanissāya vasati, aham assa
 senāpati, tassa Suphassā. nāma bhariyā dohaḷiṇi tumhākaṃ bho-
 janaṃ bhuñjitukāma, rājā tassā dohaḷaṃ mayhaṃ ācikkhi,
 ahaṃ tatth' eva mama jīvitaṃ pariccajitvā āgato, idāni me
 tassā bhojanaṃ pesitaṃ, mayham manoratho matthakaṃ patto,
 iminā kārāṇena mayā evarūpaṃ⁶ katan⁶ ti dipento

1. Bārāṇassaṃ⁷ mahārāja kākarāja nivāsiko
 asītiyā sahassehi Supatto parivārīto. 124.
2. Tassa dohaḷiṇi bhariyā Suphassā maccham⁸ icchati
 rañño mahānase pakkaṃ paccagghaṃ rājabhojanaṃ. 125.
3. Tes' āhaṃ pahito dūto rañño c' amhi idhāgato,
 bhattu apacitiṃ kummi, nāsāyam akaraṃ vaṇaṃ ti 126.

Tattha Bārāṇassaṃ⁹ ti Bārāṇasiyaṃ, nivāsiko¹⁰ ti nibaddhava-
 nako, pakkaṃ ti nānappakāreṇa sampāditaṃ, keci siddhaṃ ti sajjhāyanti, pac-
 cagghaṃ¹¹ ti accuṇhaṃ¹² aparivāsikaṃ¹³ macchamaṃsavikatisu vā pacceka-
 paccekamettamahagghaṃ¹⁴ ti paccagghaṃ, tesāhaṃ pahito dūto rañño
 camhi idhāgato ti tesāṃ ubhinnaṃ pi ahaṃ dūto āṇattikaro rañña¹⁵ c'
 amhi¹⁶ pahito, tasmā idha āgato ti attho¹⁷, bhattu apacitiṃ kummīti sv-
 āhaṃ evaṃ āgato¹⁸ attano bhattu apacitiṃ sakkārasammānaṃ karomi, nāsā-
 yaṃ¹⁹ akaraṃ vaṇaṃ ti mahārāja iminā kārāṇena tumhe ca attano ca jīvitaṃ
 agaṇayitvā²⁰ bhattabhājanaṃ²¹ pātāpetuṃ bhattahārakassa nāsāya mukhatuṇḍena²²
 vaṇaṃ akāsiṃ, mayā attano rañño apacitī katā, idāni tumhe yaṃ icchatha taṃ
 daṇḍaṃ²³ karoṭhā 'ti.

¹ Bīd -meneva. ² Bīd -mimsu. ³ Ck Bā sesā, Bī sesa. ⁴ Cks -laṃ. ⁵ Bīd vū-
 pasamī. ⁶ Bīd add kammam. ⁷ Bī -nasyaṃ, Bā -passyaṃ. ⁸ Bī tasmītuṃ, Bā
 bhakkhītuṃ. ⁹ Bī -nasyiyyaṃ, Bā -passyaṃ. ¹⁰ Cks -sako. ¹¹ Ck paccagghaṃ,
 Bā paccakkaṃ. ¹² Ck abbhunhaṃ, Bīd abbhūhaṃ. ¹³ Bī samparivārītaṃ, Bā
 samparivāsītaṃ. ¹⁴ Ck -mettha-, Bīd omit one pacceka. ¹⁵ Bā rañño. ¹⁶ Bā
 ca amhi. ¹⁷ Cks attano, Bī atto. ¹⁸ Bīd āpatto. ¹⁹ Bīd nāsāya. ²⁰ Cks agaṇ-
 hitvā, Bīd agaṇetvā. ²¹ Bīd -bhojanaṃ. ²² Cs Bīd -tuṇḍakena. ²³ Bī danta.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „mayāṃ tāva manussabhūtānaṃ mahantaṃ yasaṃ datvā amhākaṃ suhajje kātum¹ na sak-koma, gāmādīni dadamānāpi amhākaṃ jīvitadāyakaṃ na la-bhāma, ayaṃ kāko samāno attano rañño jīvitaṃ pariccajati²
 5 ativiya sappuriso madhurassaro dhammiko³“ ti guṇesu paṣīdi-tvā taṃ ca⁴ setacchattena pūjesi. So attano laddhena chat-tena⁵ rājānam eva pūjetvā Supattassa⁶ guṇaṃ⁷ kathesi. Rājā taṃ⁸ pakkosāpetvā dhammaṃ sutvā ubhinnā⁹ pi¹⁰ tesāṃ attano bhojananiyāmena bhattaṃ paṭṭhapesi, sesakākānaṃ
 10 devasikaṃ ekaṃ¹¹ taṇḍulammanāṃ pacāpesi¹², sayāṃ ca Bo-dhisattassa ovāde ṭhatvā sabbasattānaṃ abhayaṃ datvā pañ-casilāni rakkhi¹³. Supattakākovādo¹⁴ sattavassasatāni pavatti¹⁵.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahoṣi, senāpati¹⁷ Sāriputto, Suphassā Rāhulamātā, Su-
 15 patto pana¹⁸ aham evā“ ti. Supattajātaṃ¹⁹.

3. Kāyavicchindajātaka.

Putṭhassa me ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto aṇṇa-taraṃ purisaṃ ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ kira eko²⁰ puriso paṇḍurogena aṭṭito²¹ vejjeḥi paṭikkhitto, Puttadāro pi 'ssa „ko imaṃ
 20 paṭijaggitum sakkoṭṭi“ cintesi. Tassa²² etad ahoṣi: „sac' āhaṃ imahā rogā vuṭṭhahissāmi²³ pabbajissāmi“ ti. So katipāhen' eva kiñci sappāyaṃ labhitvā ārogo²⁴ hutvā Jetavanaṃ gantvā²⁵ pabbajjaṃ yāci. So Satthu santike pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā nacirass' eva arahattaṃ pāpuni. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ
 25 kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko nāma paṇḍurogī 'imahā rogā vuṭṭhito pabbajissāmi' cintetvā pabbajito c' eva arahattaṃ ca patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-

¹ Bⁱ sukhahajje tum, B^a suhajje tum. ² Bⁱ -ji. ³ Bⁱ dhammākathiko, B^a dhammakatiko. ⁴ Bⁱ taṃ, leaving out ca. ⁵ Bⁱ setacha-. ⁶ C^s supaṇṇassa, Bⁱ bodhisattassa. ⁷ Bⁱ guṇe. ⁸ Bⁱ naṃ. ⁹ Bⁱ -nnā, B^a -nnaṃ. ¹⁰ C^s hi. ¹¹ Bⁱ ekadoṇi. ¹² Bⁱ ṭhapesi. ¹³ C^s -iṇsu, Bⁱ rakkhati. ¹⁴ Bⁱ add pana. ¹⁵ Bⁱ pavattati. ¹⁶ Bⁱ dhammade-. ¹⁷ Bⁱ sumukhose-. ¹⁸ C^s omīti pana. ¹⁹ Bⁱ add dutiyaṃ. ²⁰ C^s kira eko. ²¹ C^s addhito, Bⁱ atiko. ²² C^s athassa. ²³ Bⁱ muñcissāmi. ²⁴ C^s Bⁱ ar-. ²⁵ Bⁱ add satthāraṃ.

sinnā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā“² 'ti vutte „na bhikkhave¹ ayam eva, pubbe paṇḍitāpi evaṃ vatvā rogā vuṭṭhāya pabbajitvā attano vaddhim akaṃsū“³ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kuṭum- 5
baṃ saṇṭhapetvā vasanto paṇḍurogī ahoṣi. Vejjāpi paṭijaggi-
tuṃ nāsakkhiṃsu, puttadāro pi² vippaṭisārī ahoṣi. So „imabhā
rogā vuṭṭhito pabbajissāmīti“ cintetvā kiñcid eva sappāyaṃ
labhitvā ārogo³ hutvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pab-
baji⁴. So samāpattiyo ca abhiññāyo ca⁵ uppādetvā jhāna- 10
sukhena viharanto „ettakaṃ kālaṃ evarūpaṃ sukhaṃ⁶ nālaṭ-
than“⁷ ti udānaṃ udānento

1. Puṭṭhassa⁸ me aññatarena vyādhinā
rogena bālhaṃ dukkhitassa ruppato
parisussati khippam idaṃ kalebaram⁹ 15
pupphaṃ yathā paṃsuni¹⁰ ātape katan. 127.
2. Ajaññaṃ jaññasamkhātaṃ asuciṃ sucisammataṃ
nānākuṇapaparipūraṃ jaññarūpaṃ apassato. 128.
3. Dhi-r-atthu taṃ āturaṃ pūtikāyaṃ
jegucchiyaṃ¹¹ asuciṃ vyādhidhammaṃ 20
yattha-ppamattā¹² adhimucchitā pajā
hāpenti maggaṃ sugatūpapattiyaṃ ti 129.

imā gāthā abhāsi.

Tattha aññatarena¹ 'ti aṭṭhanavutiyā rogesu ekena paṇḍurogavyādhinā,
rogenā² 'ti rujanasabhāvattā evamladdhena nāmena, ruppato ti ghaṭṭiyamānassa 25
pīṭiyamānassa, paṃsuni³ ātape katan ti yathā vātātapena⁴ tattavālikāya
ṭhapitaṃ sukumāraṃ⁵ pupphaṃ parisusseyya evaṃ parisusseyyā⁶ 'ti attho,
ajaññaṃ jaññasamkhātaṃ ti paṭikkūlaṃ⁷ amanāpaṃ eva bālānaṃ manā-
pan ti samkhāṃ gataṃ, nānākuṇapaparipūraṃ ti kesādihi dvattimsāya
kuṇapehi paripuṇṇaṃ, jaññarūpaṃ apassato ti apassantassa andhabāla- 30

¹ Bīd add idāneva. ² Bīd pissa. ³ Ck ar-. ⁴ Bīd -jitvā. ⁵ Bīd abhiññāyo ca samāpattiyo ca. ⁶ Bīd add nāma. ⁷ Bīd na laddhan. ⁸ Bīd phu-. ⁹ Ck Bīd kale-, Bīd kathevaṃ. ¹⁰ Ck paṃsuni. ¹¹ Bīd ji-. ¹² Bīd yatthapam-. ¹³ Ck Bīd paṃsuni, Bīd paṃsuṇi. ¹⁴ Bīd ātape. ¹⁵ Bīd sukhuma. ¹⁶ Bīd -ssati. ¹⁷ Bīd paṭikkūlaṃ, Bīd paṭikūlaṃ.

puthujjanassa¹ manāpaṃ sādthurūpaṃ paribhogasabbhāvaṃ² hutvā upaṭṭhāti, akkhiṃhā akkhiḡūthako ti ādinā nayena pakāsito assa³ sabhāvo bālānaṃ upaṭṭhāti, āturaṇ ti niccagilānaṃ, adhimucchitā ti kilesamucchāya ativiya mucchitā, pajā ti andhabālaputhujjanā, hāpenti maggaṃ sugatūpapattiya⁴ ti imasmiṃ pūtikāye laggālaggitā hutvā apāyamaḡgaṃ pūrentā⁵ deva-manussabhedāya sugatiupapattiya maggaṃ parihāpenti⁵.

Iti Mahāsatto nānappakārato asucibhāvaṃ niccātura-bhāvaṃ ca parigaṇhanto kāye nibbinditvā yāvajīvaṃ cattāro brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḡa-parāyano ahosi.

- 10 Satthā imaṃ dhammaḡesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Bahujanā sotāpattiḡhalādīni pāpuṇiṃsu) „Tadā tāpaso pana aham eva ahoṣiṃ⁶“ ti. Kāyavicchinda jātakaṃ⁷.

6. Jambukhādakajātaka.

- Ko 'yaṃ bindussaro⁸ vaggū 'ti. Imaṃ Satthā Veḡu-
 15 vane⁹ viharanto Devadatta-Kokālike ārabba kathesi. Tadā hi Devadatte parihīnalābhasakkāre Kokāliko kulāni upasaṃkamitvā „Devadattathero Mahāsammata-paveṇiya¹⁰ Okkāka-rājavaṃse jāto asambhinne khattiyavaṃse vaḡḡḡhito tipīṭako¹¹ jhānalābhī madhurakatho dhammakathiko, detha karoṭha¹² therassā“ 'ti Devadattassa vaṇṇaṃ bhāsati.
 20 Devadatto pi „Kokāliko udiccabrāhmaṇakulā nikkhamitvā pabbajito bahussuto dhammakathiko, detha karoṭha Kokālikassā“ 'ti Kokālikassa vaṇṇaṃ bhāsati. Iti¹³ te aṇṇāmaṇṇassa vaṇṇaṃ bhāsītvā kulagharesu bhuṇṇjantā vicaranti. Ath' ekadivaṣaṃ dhammasabbhāyaṃ¹⁴ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatta-Kokālikā aṇṇāmaṇṇassa abhūta-
 25 guṇaṃ¹⁵ kathetvā bhuṇṇjantā vicarantīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' ete abhūtaguṇaṃ¹⁵ kathetvā bhuṇṇjanti, pubbe p' evaṃ bhuṇṇiṃsu yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḡatte rajjaṃ kārente
 30 Bodhisatto aṇṇatarasmiṃ jambusaṇḡe¹⁵ rukkhadevatā

¹ Bīḡ omī andha. ² Ck parisakkhasabbhāvaṃ, Cg sukhasabbhāvaṃ. ³ Bī asubhaṣṣa, Bā asubha. ⁴ Bīḡ pūretvā, ⁵ Bīḡ -tīti. ⁶ Bīḡ aham evā, omīting ahoṣi. ⁷ Bīḡ kayanibbinda-, and add tatiyaṃ. ⁸ Bīḡ bindusaro. ⁹ Bīḡ jetavane. ¹⁰ Ck -paveṇiya. ¹¹ Bīḡ tipīṭakadharo. ¹² Bīḡ omīts karoṭha. ¹³ Bīḡ omī itī. ¹⁴ Bīḡ add bhikkhu. ¹⁵ Bīḡ -guṇakathaṃ. ¹⁶ Bīḡ jambuvanaṇḡe.

hutvā nibbatti. Tatr' eko kāko jambusākhāya nisinno jambu-
pakkāni khādati. Ath' eko sigālo āgantvā uddham olokeno
kākaṃ disvā „yan nūnāhaṃ imassa abhūtaguṇaṃ¹ kathetvā
jambūni khādeyyan“ ti tassa vaṇṇaṃ kathento imaṃ gā-
tham āha:

1. Ko 'yaṃ bindussaro vaggu pavadantānam² uttamo,
accuto jambusākhāya moracchāpo va kūjatīti. 130.

Tattha bindussaro ti bindunā avisatena³ piṇḍitena⁴ sarena samannā-
gato, vaggū 'ti madhumadhurasaddo⁵ ti, accuto ti na cuto sunisino⁶, mo-
racchāpo va kūjatīti taruṇamoro va manāpena sarena⁷, ko nām' eso kū- 10
jatīti vadati.

Atha naṃ kāko paṭipasaṃsanto⁸ dutiyaṃ gātham āha:

2. Kulaputto va⁹ jānāti kulaputte¹⁰ pasaṃsitaṃ,
vyagghacchāpasarivaṇṇa¹¹ bhuñja samma dadāmi te ti. 131.

Tattha vyagghacchāpasarivaṇṇa¹² 'ti tvaṃ mayhaṃ vyagghapotaka- 15
samānavāṇo khāyasi¹³, tena taṃ vadāmi: ambho vyagghacchāpasarivaṇṇa¹⁴,
bhuñja samma dadāmi te ti vayassa yāvadatthaṃ jambupakkāni khāda,
ahan te dadāmi.

Evaṃ ca pana vatvā jambusākhāṃ cāletvā phalāni pātesi.
Ath' asmiṃ¹⁵ jamburukkhe nibbattadevatā¹⁶ te ubho pi abhū- 20
taguṇakathaṃ kathetvā jambūni khādante disvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Cirassaṃ vata passāmi musāvādī¹⁷ samāgate
vantādaṃ kuṇapādaṃ ca aññamaññaṃ pasaṃsake ti. 132.

Tattha vantādan ti paresaṃ vantabbhattakhādakaṃ kākaṃ; kuṇapādaṃ 25
cā 'ti kuṇapakhādanakaṃ¹⁸ sigālā ca.

Imaṃ ca pana gāthaṃ vatvā sā devatā bheravarūpāram-
maṇaṃ dassetvā te tato palāpesīti.

¹ Bīd -guṇakathaṃ. ² Bī santānaṃ, Bā saravantānaṃ. ³ Bī avisarena, Bā abbi-
sandena. ⁴ Bī omits piṇḍitena. ⁵ Ck madhumadh-, Cs mudumadh-, Bī ma-
dhutimadh-, Bā madhurasaddo. ⁶ Bīd sannisinno. ⁷ Bīd saddena. ⁸ Bā paṭi-
pasaṃsanto, Ck paṭippasanto. ⁹ Bīd pa. ¹⁰ Bīd -ttaṃ. ¹¹ Cks -ṇṇo, Bā byag-
ghyacchāpasariravaṇṇo, Bā -sariravaṇṇa. ¹² Cks -ṇṇo, Bīd byagghyacchāpasariravaṇṇo. ¹³ Bī khādasī. ¹⁴ Bīd byagghyacchāpasariravaṇṇa, Ck vyagghacchā-
pasarivaṇṇo. ¹⁵ Bīd atha tasmī. ¹⁶ Bīd adhivattā-. ¹⁷ all four MSS. -di. ¹⁸
Ck -mādanakaṃ, Bīd -khādakaṃ.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
aham evā“ 'ti. Jambukhādakajātakaṃ¹.

5. Antajātaka.

- 5 Usabhass' eva te khandho ti. Idam pi Satthā tatth' eva
viharanto² te yeva dve jane ārabha kathesi. Paccuppannavatthum³
purimasadisam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
renṭe Bodhisatto ekasmiṃ gāmūpacāre eraṇḍarukkhade-
10 vatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṃ gāme⁴ mataṃ jaraggavaṃ
nikkaḍḍhitvā gāmadvāre eraṇḍavane chaḍḍesum. Eko sigālo
āgantvā tassa maṃsaṃ khādi. Eko kāko āgantvā eraṇḍe ni-
lino taṃ disvā „yan nūnāhaṃ etassa abhūtaguṇakathaṃ| kathe-
tvā maṃsaṃ khādeyyan“ ti cintetvā paṭhamāṃ gātham āha:

- 15 1. Usabhassēva te khandho sīhassēva vijambhitaṃ,
migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase ti. 133.

Tattha namo ty atthū 'ti namo te atthu.

Taṃ sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

- 20 2. Kulaputto va⁵ jānāti kulaputte⁶ pasamsitum,
mayūragīvasaṃkāsa⁷ ito pariyāhi vāyasā 'ti. 134.

Tattha ito pariyāhīti eraṇḍato otaritvā ito yenāhaṃ tenāgantvā maṃ-
saṃ khādā 'ti vadati.

Taṃ tesāṃ kiriyaṃ disvā sā⁸ rukkhadevatā tatiyaṃ gā-
tham āha:

- 25 3. Migānaṃ kotthuko⁹ anto pakkhīnaṃ¹⁰ pana vāyaso
eraṇḍo anto rukkhānaṃ, tayo antā samāgatā ti. 135.

Tattha anto ti hīno lāmaḥ.

¹ Ok -vādaka-, B² jampusākhādajā-, B³ jampukhādajā-, B⁴ add catutthaṃ. ²
B¹ idam satthā jetavane viharanto. ³ B¹ -vatthu. ⁴ B¹ gāmake. ⁵ B¹ pa.
⁶ B¹ -puttaṃ. ⁷ B¹ -sā. ⁸ B¹ omīti sā. ⁹ B¹ sīngālo. ¹⁰ B¹ -inaṃ.

Satthā imāṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
aham evā 'ti. Antajātakam'.

6. Samuddajātaka.

Ko nāyan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Upanan- 5
dattheram ārabba kateshi. So hi mahagghaso mahātāho ahosi,
sakaṭapūrehi paccayehi santappetum na sakkā, vassūpanāyikakāle²
dvīsu tīsu vihāresu vassam upagantvā ekasmiṃ upāhanā³ ṭhapeti⁴
ekasmiṃ kattarayaṭṭhiṃ ekasmiṃ udakatumbam⁵, ekasmiṃ sayam
vasati, janapadavihāram gantvā paṇitaparikkhāre⁶ bhikkhū disvā ariya- 10
vaṃsakatham kathetvā te⁷ paṃsukulāni gāhāpetvā tesam cīvarāni
gaṇhāti⁸, mattikapatte⁹ gāhāpetvā manāpamanāpe patte ca¹⁰ thāla-
kāni ca gaṇhāti¹¹, gaṇetvā yānakam pūretvā Jetavanam āgacchati¹².
Ath' ekadivasaṃ¹³ dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso
Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesaṃ paṭipattiṃ ka- 15
thetvā samaṇaparikkhāram¹⁴ yānakam pūretvā āgacchatīti“. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „ayuttam bhikkhave Upanandena
katam parisam ariyavaṃsaṃ kathentena, paṭhamataram hi¹⁵ attanā
appicchena¹⁶ hutvā pacchā paresam ariyavaṃsaṃ kathetum vaṭṭatīti“ 20

Attānam eva paṭhamam patirūpe¹⁷ nivesaye, (Dhp. v. 158.)

ath' aññam anusāseyya, na kilisseya paṇḍito ti
imam Dhammapade gātham desetvā¹⁸ Upanandam garahitvā „na bhik-
khave idān' eva Upanando mahiccho pubbe mahāsamudde¹⁹ pi yāva
udakā rakkhitabbaṃ maññīti²⁰“ vatvā atītam āhari: 25

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Ath' eko
udakakāko²¹ samuddassa uparibhāgehi²² gacchanto²³ „samudde
udakam pamāṇena pivatha, rakkhantā pivathā“ 'ti maccha-

¹ Bīd add pañcamam. ² Bīd vassu-. ³ Bīd -naṃ, C^s -naṃ corr. to -nā. ⁴ Bīd -si. ⁵ C^s -kumhaṃ. ⁶ Bīd paṇita-. ⁷ Bīd tesam. ⁸ Bīd -ati. ⁹ C^s -kā-.
¹⁰ Bīd omit ca. ¹¹ Bīd omit gaṇhāti. ¹² Bī āgacchi. ¹³ Bīd add bhikkhu.
¹⁴ so C^s instead of -rānaṃ? Bīd -re. ¹⁵ C^s omits hi, Bī -raññī, Bīd -rañhi.
¹⁶ Bīd icho. ¹⁷ Bī paṭi-. ¹⁸ Bī dassetvā. ¹⁹ Bīd -ddam. ²⁰ Bī saññīti, Bīd mañ-
ñīti. ²¹ Bī uddeca, Bīd omits udaka. ²² Bī -ge, Bīd -gena. ²³ Bīd vicaranto.

saṃghe¹ sakunaṣaṃghe vārento² carati³. Tam disvā samudda-
devatā paṭhamam gātham āha:

1. Ko n' āyaṃ loṇatoyasmiṃ samantā paridhāvati,
macche makare ca⁴ vāreti ūmīsu⁵ ca vihaññatīti. 136.

5 Tattha ko nāyaṃ ti ko nu āyaṃ.

Tam sutvā samuddakāko dutiyaṃ gātham āha:

2. Anantapāyī⁶ sakuno atitto tidisāsuto
samuddam pātum icchāmi sāgaram saritam⁷ patin⁸ ti. 137.

Tass' attho: aham anantaṃ⁹ sāgaram pātum icchāmi ten' amhi anan-
10 tapāyī¹⁰ nāma sakuno, mahatiyā pana¹¹ apūraṇīyatanhāya samannāgatattā
atitto ti pi aham disāsuto vissuto pākaṭo, sv-āharā sakalasamuddam sun-
darānam ratanānam ākarattā¹² sāgarena vā¹³ khatattā¹⁴ sāgaram saritānam¹⁵
patibhāvena saritam patim¹⁶ pātum icchāmiti.

Tam sutvā samuddadevatā tatiyaṃ gātham āha:

- 15 3. So āyaṃ¹⁷ hāyati c' eva pūrat' eva¹⁸ mahodadhi,
nāssa nāyati¹⁹ pītatto²⁰, apeyyo kira sāgaro ti. 138.

Tattha soyaṃ²¹ ti so āyaṃ, hāyati cevā 'ti udakassa osakkanavelāya
hāyati nikkhamanavelāya pūratī, nāssa nāyatīti assa mahāsamuddassa sace
pi nam sakalo²² loko piveyya tathāpi ito ettakam nāma udakam pītam²³ pari-
20 yanto na paññāyati, apeyyo kirā 'ti esa²⁴ kira sāgaro na sakkā kenaci
udakam khetvā pātun ti.

Evañ ca pana vatvā²⁵ bheravarūpārammaṇam dassetvā
samuddakākam palāpesi.

Satthā imam desanam²⁶ āharitvā jātakam samodhānesi. „Tadā
25 samuddakāko Upanando ahosi, devatā pana aham evā“²⁷ ti. Samud-
dajātakam²⁷.

¹ C^{ks} -gha. ² Bⁱ repeats vārento. ³ B^d vicarati. ⁴ Bⁱ makarante, B^d makāre.
⁵ Bⁱ d ummisu. ⁶ C^s -yi, Bⁱ anandapāyi, B^d ānantapāyi. ⁷ Bⁱ d paritam. ⁸ all
four MSS. pati. ⁹ Bⁱ ānanda-, B^d ānanta-. ¹⁰ Bⁱ anandapāyi, B^d anantapāyi.
¹¹ Bⁱ d pi. ¹² C^k ākarattā, Bⁱ agarattā, B^d agārattā. ¹³ B^d ca, Bⁱ omits vā.
¹⁴ Bⁱ khanittattā, B^d khañittattā. ¹⁵ Bⁱ pari-. ¹⁶ Bⁱ paritam patitam, B^d sari-
patitam. ¹⁷ C^k svāyam, C^s sāyam corr. to svāyam, Bⁱ so aham, B^d sāyam.
¹⁸ C^k pūrateca. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ so C^{ks}; B^d pivanto. ²¹ Bⁱ so āyaṃ,
B^d sāyaṃ. ²² C^k -le, B^d -la. ²³ so C^{ks}; Bⁱ pivantī, B^d pivanti. ²⁴ Bⁱ d
eso. ²⁵ B^d adds sā. ²⁶ Bⁱ d dhammade-. ²⁷ Bⁱ d add chaṭham.

7. Kāmaṇilāpajātaka.

Ucce sakuna¹ omānā² 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyaikapalobhanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum Puppharattajātaka āvibhavissati³, atītam Indriyajātaka āvibhavissati.

5

Tam pana purisam jīvasūle⁴ uttāsesum⁵. So tattha nisinnō ākāseṇa gacchantam⁶ kākam⁷ disvā tāva kharam pi tam⁸ vedanam agaṇetvā piyabharīyāya sāsanaṁ pesetum⁹ kākam āmantento imā gāthā āha:

1. Ucce sakuna¹ omāna¹⁰ pattayāna¹¹ vihaṅgama¹² 10

vajjāsī¹³ kho tvaṁ vāmurum¹⁴, ciraṁ kho sā karissati¹⁵.

139.

2. Idam kho sā na jānāti asim¹⁶ sattiñ¹⁷ ca oḍḍitam,
sā¹⁸ caṇḍī¹⁸ kāhati kodham, tam²⁰ me tapati²¹ no idha.

140.

15

3. Esa²² uppalasannāho nikkham ussīsake²³ kataṁ
kāsiyañ²⁴ ca mudum²⁵ vattham, tappatu²⁶ dhanakāmiyā²⁷
ti. 141.

Tattha omānā² 'ti caramāna²⁸ gacchamāna²⁹, pattayānā 'ti tam eva ālapati, tathā vihaṅgamā 'ti, so hi patte³⁰ yānam katvā gamanato pattayāno ākāse gamanato vihaṅgamo, vajjāsīti vadeyyāsī, vāmurum³¹ ti kadalikkhandhasamānūrum mama sūle nisinnabhāvaṁ vadeyyāsī, ciraṁ kho sā karissatīti³² sā imam pavatīti ajānamānā mama āgamanam ciraṁ karissatīti³³ ciraṁ me gamanassa³⁴ piyassa na ca³⁵ āgacchatīti³⁶ evam cintessatīti attho, asim³⁷ sattiñ cā ti asisamānatāya³⁸ sattisamānatāya ca sūlam eva sandhāya vadati, 25

1 Bīd - nā. 2 Bī demā, Bā demānā. 3 so Ck; Bīd kathitam. 4 Bī jivantisule, Bā jivitisule. 5 Bī utta-, Bā uttāpesum. 6 Bīd āga-. 7 Bī ekakākam, Bā ekaṁ kākam. 8 Bā khīraṇipīṭam. 9 Bā adds tam. 10 Bī dehanā, Bā demānā. 11 Bā - nā. 12 Bīd - mā. 13 Bīd - sī. 14 Bīd cāmu-. 15 Bā sarissati. 16 C Bīd asi. 17 Bīd satti. 18 Ck yā. 19 C Bīd - i. 20 Bā tam. 21 Bīd tappati. 22 Bīd esā. 23 Bā nikkhaṇḍussī-, Bī nikkhaṇḍulāpakohitam. 24 Bīd - kañ. 25 Bīd - du. 26 Bīd tappetu. 27 Ck - mikā, Bīd - kāpiyā. 28 C Bīd - nā. 29 C Bīd - nā, Bīd tattha tattha dayhamāna (Bā dayyamānā) gacchamānā in the place of cara ---. 30 Bīd pattehi, C pattenā. 31 Bīd cāmu-. 32 Bī kirissatīti, Bā sarissatīti. 33 Bī sarissati, Bā sarissatīti. 34 so Ck; Bī gatassa, Bā katassa. 35 Ck nā ma, Bīd omīti naca. 36 Bīd anāgacchatīti. 37 C Bīd asi. 38 Bī adds ca.

tañ¹ hi tassa uttāsanatthāya oḍḍitañ ṭhapitañ, caṇḍiti kodhanā kodhanā²
 ti aticirāyatīti³ mayi⁴ kodhañ karissati, tam⁵ me tapatīti⁶ tañ tassa kuj-
 jhanañ mañ tapati, no idhā⁷ 'ti idha pana idañ sūlañ mañ na tapatīti dīpeti,
 esa⁷ uppalasannāho ti ādīhi ghare ussīsake ṭhapitañ attano bhañḍaṃ ācik-
 5 khati, tattha uppalasannāho ti uppalo va⁸ sannāho⁹ uppalasadiṣo kato¹⁰, so
 ca¹¹ sannāhasajjo¹² cā¹³ 'ti attho, nikkhañ cā¹³ 'ti pañcahi suvaṇṇehi katañ
 aṅguleyyakañ¹⁴, kāsikañ ca muduñ¹⁵ vatthan ti muduñ kāsikasāṭakayu-
 gañ¹⁶ sandhāyāha, ettakañ kira tena¹⁷ ussīsake nikkhittañ, tappatu¹⁸ dha-
 na-kāmiyā¹⁹ ti etañ sabbañ gahetvā sā mama piyā dhanatthikā iminā dhanena
 10 tappatu¹⁸ pūrā²⁰ tuṭṭhā²¹ hotu²¹ 'ti.

Evam so paridevamāno va kalam katvā niraye nibbatti.

Satthā imañ desanañ²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhanesi: (Saccapariyosāne ukkañṭhitabhikkhu sotāpatti-phale pa-
 tiṭṭhahi) „Tadā bhariyā²³ etarahi bhariyā va²⁴, yena pana²⁵ deva-
 15 puttena tañ kāraṇaṃ dīṭṭhañ so aham evā²⁶ 'ti. Kāmaṇilāpa-
 jātakam²⁶.

8. Udumbarajātaka.

Udumbarā cime²⁷ pakkā ti. Idañ Satthā Jetavane vi-
 haranto aññatarāñ bhikkhūñ ārabba kathesi. So kira aññataras-
 20 miñ paccanta-gāmake vihārañ kāretvā vasati, ramaṇiyo vihāro piṭṭhi-
 pāsāṇe niviṭṭho, mandasammajjanaṭṭhānañ²⁸ udakaphāsu²⁹, gocara-
 gāmo na³⁰ dūre³¹, sampiyāyamañā manussā bhikkhañ denti. Ath'
 eko bhikkhū cārikañ³² caramāno tañ vihārañ pāpuṇi, nevāsikatthero³³
 tassāgantukavattañ³⁴ katvā punadivase tañ ādāya gāmañ piṇḍāya
 25 pāvīsi, manussā tassa³⁵ bhikkhañ datvā svātanaṃ nimantayimāsu,
 āgantuko³⁶ katipāhañ bhuñjitvā cintesi: „eken' upāyena³⁷ bhikkhūñ

¹ Bīd tañ. ² Ck kodhanañ kodhanan, Cs kodhanañ kodhan. ³ Bī caṇḍi kāmāti kodhani ati-. ⁴ Bī sā caṇḍiti kodhanā kāhati kodhan ti ati-. ⁵ Bī mayi.

⁶ Bīd tañ. ⁷ Bīd esā. ⁸ Cs Bīd ca. ⁹ Bīd add ca uppalasannāho. ¹⁰ Bīd kaḷā. ¹¹ Cs sova, Bīd yoca. ¹² Bī sannāhapakko, Bīd sannāhako. ¹³ Ck nikkhamā. ¹⁴ Bī aṅgulimaddikañ, Bīd -muddikañ. ¹⁵ Bīd -du-

¹⁶ Bīd mudukañ pi sātaka-. ¹⁷ Bīd dhanam. ¹⁸ Bīd tappetu. ¹⁹ Bīd -piyā. ²⁰ Bī pūrātu, Bīd pūretu. ²¹ Bīd mudusantāṭhā, Bīd santuṭṭhā. ²² Cs Bīd dhammade-. ²³ Bīd add va, Bīd ca. ²⁴ Bīd omit va and add ahoṣi. ²⁵ Ck omits pana. ²⁶ Bīd add sattamañ. ²⁷ Bīd came, Cs vime. ²⁸ Bīd maṇḍappasam-, Bīd maṇḍalasam-. ²⁹ Bīd -sukam. ³⁰ Bīd nāti. ³¹ Bīd add niccasaccasanne, Bīd nac-cāsanno. ³² Bīd -kañ. ³³ Bīd -siko. ³⁴ Bīd tassa āg-. ³⁵ Bīd papitañ. ³⁶ Bī so āgantvā. ³⁷ Bīd add tañ.

vañceta¹ nikkaddhiva¹ imam vihāram gaṇhissāmi¹. Atha nam
therūpaṭṭhānam āgata² pucchi: „kim³ āvuso Buddhūpaṭṭhānam⁴
akāsi⁵“. „Bhante imam vihāram paṭijaggantā⁶ n'atthi, ten' amhi
na gatapubbo⁷“ ti. „Yāva tvaṃ Buddhūpaṭṭhānam¹ gantvā āgac-
chasi tāvāhaṃ paṭijaggissāmi¹“. „Sādhu bhante“ ti nevāsiko „yāva⁵
mamāgamanā there mā pamajjitthā⁸“ ti manussānam vatvā pakkāmi.
Tato paṭṭhāya āgantuko „tassa nevāsikassa ayaṃ cāya⁸ ca doso“ ti
vatvā te manusse paribhindi. Itaro pi Satthāram vanditvā punāgato.
Ath' assa so senāsanaṃ na⁹ adāsi. So ekasmiṃ ṭhāne vasitvā puna-
divase piṇḍāya gāmaṃ pāvisi. Manussā samicimattam pi na karimsu.
So vipaṭṭisārī hutvā puna Jetavanaṃ gantvā taṃ kāraṇaṃ bhikkhūnaṃ
ārocesi. Te¹⁰ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko
kira bhikkhu asukaṃ bhikkhuṃ viharā nikkaddhiva¹ sayam tattha
vasatīti¹¹. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinna¹²“ ti pucchitvā „imāya nāma¹³“ ti vutte „na bhik-
khava idān' eva pubbe pi so imam vasaṇatṭhānā nikkaddhi yevā¹⁴“ ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha
vassāne sattaṣaṭṭhānaṃ devo vassī. Ath' eko rattamukhakhud-
damakkaṭṭo¹² ekissā anovassikāya pāsānadariyā vasamāno eka-
divasaṃ darīdvāre¹³ atemaṇatṭhāne sukhena nisīdi. Tatth' eko
kālamukhamahāmakkaṭṭo¹⁴ tinto¹⁵ sītena pīḷiyamāno vicaranto
taṃ tathā nisinnaṃ¹⁶ disvā „upāyena taṃ¹⁷ nīharitvā ettha
vasissāmi¹⁸“ cintetvā kucchim¹⁸ olambitvā¹⁹ suhitākāram das-
sento²⁰ tassa purato ṭhatvā paṭhamam gātham āha:

1. Udumbarā c' ime²¹ pakkā nigrodhā ca kapitthānā²²,
ehi nikkhama²³ bhuñjassu, kim jighacchāya mīyasīti²⁴. 142.

¹ Bⁱ paṭikameta. ² Bⁱ āgantvā. ³ C^{ks} kim. ⁴ C^k Bⁱ buddhu-. ⁵ Bⁱ nā-
kāsi. ⁶ Bⁱ jagganto. ⁷ C^{ks} natthītinamhi gatapubbo. ⁸ Bⁱ ca ayaṃ.
⁹ C^s Bⁱ omīti na. ¹⁰ Bⁱ add bhikkhū. ¹¹ Bⁱ vasīti. ¹² Bⁱ -khuddakama-
¹³ C^k Bⁱ dari-, Bⁱ gīri-. ¹⁴ Bⁱ kāladukka-, C^k khālamukhamahāmakkaṭṭo. ¹⁵ C^k
tintento, C^s cinto. ¹⁶ C^{ks} nisinnamānaṃ. ¹⁷ Bⁱ nam. ¹⁸ C^k kujjhim, C^s
kucchi, Bⁱ kujhitvā. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ Bⁱ dassetvā. ²¹ Bⁱ jame, Bⁱ
came, C^s pīme. ²² C^s kapitthakā, Bⁱ kapitthānā. ²³ C^k Bⁱ nikkhamma. ²⁴ Bⁱ
mīlāsīti.

Tattha kapitthanā ti bilakkhū¹, ehi nikkhamā² 'ti ete udumbarādayo phalabhāraṇamitā³, aham pi khādītvā suhito āgato⁴, tvam pi gaccha bhuñjassū 'ti.

So pi tassa vacanam⁵ saddahitvā phalāphalāni⁶ bhuñjitu-
5 kāmo⁷ nikkhamitvā tattha tattha⁸ vicarītvā kiñci alabhanto
puna āgantvā⁹ taṃ antodariyam¹⁰ pavisitvā nisinnam disvā
,vañcessāmi nan¹¹ ti tassa purato thatvā dutiyam gātham āha:

2. Evaṃ so¹¹ sukhito¹² hoti yo vaddham¹³ apacāyati
yathāham ajja suhito dumapakkāni-m-āsīto ti. 143.

10 Tattha dumapakkāni māsīto ti udumbarādīni rukkhaphalāni khādītvā
asīto¹⁴ dhāto¹⁵ suhito¹⁶.

Taṃ sutvā mahāmakkako tatiyam gātham āha:

3. Yaṃ vanejo vanejassa vañceyya kapino kapi¹⁷
daharo pi taṃ¹⁸ na saddheyya na hi jinno¹⁹ jarākapi²⁰ti. 144.

15 Tass' attho: yaṃ vane jāto kapi vane jātassa kapino²⁰ vañcanam²¹ ka-
reyya taṃ²² daharo pi²³ tayā sadiso pi²⁴ vānaro na saddaheyya²⁵, mādiso
pana jinno²⁶ jarākapi mahallakamakkako na hi saddaheyya, sattakkhattum pi
bhaṇantassa tumhādisassa na saddahati²⁷, imasmiṃ²⁸ padese sabbam phalāpha-
laṃ vassena²⁹ kilinnam patitaṃ³⁰, puna tava imaṃ³¹ thānam n'atthi gacchā 'ti.

20 So tato va pakkāmi.

Satthā imaṃ desanam³² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
khuddamakkako³³ nevāsiko ahosi, kālamahāmakkako³⁴ āgantuko, ruk-
khadevatā pana aham evā³⁵ 'ti. Udumbarajātakaṃ³⁵.

¹ Cks -u, Bā milakkhu, B² milabhikkhu. ² Bā nikkhamā. ³ Bā -bhārenanamitā, B¹ -bhāre namitā. ⁴ B¹ adds si, Bā smiṃ. ⁵ Bā add sutvā. ⁶ Bā phalāni. ⁷ Bā khādītu. ⁸ Ck B¹ only one tattha. ⁹ Bā punāg-. ¹⁰ Bā antopāsāpada-. ¹¹ Bā kho. ¹² Bā suhito. ¹³ Bā vuḍḍham. ¹⁴ Ck Bā āsīto. ¹⁵ Bā gato, Ck dhāno. ¹⁶ Bā omit suhito. ¹⁷ Cks kapiṃ. ¹⁸ Bā omit taṃ. ¹⁹ Ck jinno, C^s jinna, B¹ jinno-. ²⁰ Bā kapissa. ²¹ Ck cavanam, C^s vacanam. ²² Ck nam. ²³ Bā omit daharo pi. ²⁴ Bā add daharo, ²⁵ Bā saddheyya. ²⁶ Ck jinna, C^s jinno. ²⁷ Bā saddahiti. ²⁸ C^s adds hi, Bā himavantap. ²⁹ Ck casesana, C^s vasesana. ³⁰ Cks kiñcimattthi, B¹ kilinnam patitaṃ, Bā kilinnapatitaṃ. ³¹ Bā idam. ³² Bā dhammade-. ³³ Bā khuddakama-. ³⁴ Bā kāla-. ³⁵ Bā add aṭhamam.

9. Komāyaputtajāta.

Pure tuvan¹ ti. Idaṃ Satthā Pubbārāme² viharanto
 keḷisīlake³ bhikkhū ārabba kathesi. Te kira bhikkhū Satthari
 uparipāsāde viharante heṭṭhāpāsāde diṭṭhasutādini kathentā kalahaṇ
 ca paribhāsaṇ ca kathentā⁴ nisīdiṃsu. Satthā Mahāmoggallānaṃ 5
 āmantetvā „ehi⁵, bhikkhū saṃveجهی⁶“ āha. Thero ākāse uppatitvā
 pādaṅguṭṭhakena pāsādathūpikaṃ⁶ paharitvā yāva udakapariyantā
 pāsādaṃ kampesi. Te bhikkhū maraṇabhayaabhītā nikkhamitvā bahi
 aṭṭhaṃsu. Tesāṃ so keḷisīlakabhāvo⁷ bhikkhūsu pākaṭo jāto. Ath'
 ekadivasaṃ⁸ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso ekacce 10
 bhikkhū evarūpe niyyānikasāne pabbajitvā keḷisīlā⁹ hutvā caranti¹⁰,
 aniccaṃ dukkhaṃ anattā ti vipassanāya kammaṃ¹¹ na karontīti“.
 Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
 sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“¹² ti vutte „na bhikkhave idāṇ' eva
 pubbe pi¹² keḷisīlakā¹³ yevā“¹³ ti vatvā atītaṃ āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbatti.
 Komāyaputto ti naṃ sañjāniṃsu. So aparabhāge nikkhamitvā
 isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese vasi. Ath' aññe keḷisī-
 lakā¹⁴ tāpasā Himavantapadese¹⁵ assamaṃ māpetvā vasiṃsu, ka- 20
 śīnaparikammamattam pi nesaṃ n'atthi, araṇṇato phalāphalāni
 āharitvā khādītva haṣamānā¹⁶ nānappakārāya keḷiyā¹⁷ vīti-
 nāmenti. Tesāṃ santike¹⁸ makkato atthi, so pi keḷisīlako¹⁹
 va²⁰ mukhavikārādini karonto tāpasānaṃ nānāvidhaṃ keḷiṃ²¹
 dasseti. Tāpasā tattha ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya 25
 manussapathaṃ āgamiṃsu. Tesāṃ gatakālato paṭṭhāya Bo-
 dhisatto taṃ ṭhānaṃ āgantvā²² vasaṃ kappesi. Makkato
 tesāṃ viya tassāpi keḷiṃ²¹ dassesi. Bodhisatto accharam
 paharitvā „susikkhitapabbajitānaṃ santike vasantena nāma

¹ C^h tuvan. ² B^{id} jetavane. ³ C^h kīlī-, Bⁱ kolisīla, B^d keḷisīla. ⁴ B^{id} karontā.

⁵ B^{id} ete. ⁶ B^d -tūpikaṃ, Bⁱ -bhummiṃkaṃ. ⁷ B^{id} keḷisīlabhāvo. ⁸ B^{id} add

bhikkhū. ⁹ B^{id} add bhikkhū. ¹⁰ B^{id} vicaranti. ¹¹ B^{id} kammaṭṭhānaṃ. ¹² B^d pete.

¹³ B^d keḷisīlā. ¹⁴ B^{id} keḷisīlā. ¹⁵ B^{id} -ppa-. ¹⁶ C^h vasamānā, C^s haṣamānā?

Bⁱ haṃsamānā, B^d phāyamānā? ¹⁷ Bⁱ keḷisīlā, B^d keḷisīlāya. ¹⁸ B^{id} add eko.

¹⁹ B^{id} keli-. ²⁰ B^d ca. ²¹ B^{id} keḷiṃ. ²² Bⁱ gaṇitvā.

ācārasampannaena kāyādihi susaṇṇātena¹ jhāne² suyuttena³
bhavitum vaṭṭatīti⁴ tassa ovādaṃ adāsi. So tato paṭṭhāya
sīlavā ācārasampanno⁴ ahosi. Bodhisatto pi tato aṇṇattha
agamāsi. Atha te tāpasā loṇambilaṃ sevitvā taṃ ṭhānaṃ
5 agamimsu⁵. Makkato pubbe viya tesam keḷim⁷ na dassesi.
Atha naṃ tāpasā „pubbe⁶ āvuso, amhākaṃ purato keḷim⁷ karosi
idāni na karosi, kimkāraṇā⁸ ti pucchanto⁸ paṭhamam gātham āha:

1. Pure tuvaṃ⁹ sīlavataṃ sakāse¹⁰
okkandikaṃ¹¹ kīlasi assamamhi,
10 karoh' are¹² makkaṭṭiyāni makkaṭṭa,
na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāmā¹³ 'ti. 145.

Tattha sīlavataṃ sakāse¹³ ti keḷisīlānaṃ¹⁴ amhākaṃ santike, ok-
kandikaṃ ti migo¹⁵ viya okkandikatvā¹⁶ kīlasi, karohare¹⁷ ti karohi¹⁸ are¹⁹
ti²⁰ ālapanam, makkaṭṭiyānīti mukhamakkaṭṭikaṃ²¹ kīlāsamkhātāni²² mukha-
25 vikārāni²³, na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāmā²⁴ 'ti yaṃ pubbe tava keḷisīlānaṃ
keḷivataṃ ca taṃ mayaṃ etarahi na ramāma nābhiraṃmā, tvaṃ pi no na
ramāpesi, kin nu kho kāraṇaṃ ti.

Taṃ sutvā makkato dutiyaṃ gātham āha:

2. Sutā²⁴ hi mayhaṃ paramā²⁵ visuddhi²⁶
20 Komāyaputtassa bahussutassa,
mā dāni²⁷ maṃ maññi tuvaṃ²⁸ yathā pure,
jhānāniyuttā viharāma āvuso ti. 146.

Tattha mayhan ti karaṇatthe sampadānaṃ, visuddhiti²⁹ jhānavi-
suddhi³⁰, bahussutassā 'ti bahunnaṃ kaṣiṇaparikkammānaṃ aṭṭhannaṃ ca
25 samāpattīnaṃ sutattā³¹ o' eva paṭividdhattā ca bahussutassa, tuvaṃ ti tesu ekaṃ
tāpasam ālapanto idāni mā maṃ tvaṃ pure viya saṇḍhāni³² nāhaṃ purimasadiso
ācariyo me laddho ti dīpeti.

¹ Bīd susaṇṇvuttena. ² Bīd sādarena sādarena. ³ Bīd susaṇṇvuttena, Bīd suyutta-
payuttena. ⁴ Bīd sīlacāgācāra-. ⁵ Bīd āgamaṃsu. ⁶ Ck kelim, Cs kelim corr.
to kelim, Bīd kili, Bīd kili. ⁷ Bīd add tvaṃ. ⁸ Cs kelim corr. to kelim, Bīd keli.
⁹ Ck pucchanti corr. to -tā. ¹⁰ Bīd vasāṇvakasena, Bīd pakāse. ¹¹ Bīd -nti-.
¹² Cs -haro, Bīd na karomareti, Bīd karopāre. ¹³ Bīd pakāse, Bīd sīlavassamkāse.
¹⁴ Bīd keli-. ¹⁵ Bīd okkantikamigo in the place of okkantikantimigo. ¹⁶ Bīd
okkantetvā. ¹⁷ Bīd karomāre. ¹⁸ Bīd omits karohi. ¹⁹ Bīd omits karohi are.
²⁰ Bīd iti. ²¹ Bīd -kā. ²² Ck kilā-, Bīd kili-. ²³ Bīd -rādini. ²⁴ Cs sunā,
Bīd suṇo. ²⁵ Cs Bīd -maṃ. ²⁶ Cs Bīd -ddhim. ²⁷ Ck tvaṃ. ²⁸ pubbe - - dāni
wanting in Bīd. ²⁹ Cks -inti, Bīd -ddhiti. ³⁰ Cks -im. ³¹ Ck sājāni, Bīd sañcāni.

Tam sutvā tāpaso¹ tatiyaṃ gātham āha²:

3. Sace pi selasmiṃ vapeyyu³ bījaṃ
devo ca vasse n' eva hi taṃ ruheyya,
sutā, hi tayā⁴ paramā visuddhi,
ārā tuvaṃ makkata jhānabhūmiyā ti. 147.

5

Tass' attho: sace pi pāsāpattithe pañcavidhaṃ bījaṃ vapeyyuṃ devo ca sammā vasseyya akhettatāya taṃ n' eva⁵ ruheyya⁶, evam eva⁷ taṃ⁸ tayā paramajjhānavisuddhi sutā⁹, tvam pana tiracchānayoṇiko¹⁰ ārā jhānabhūmiyā dūre gātho, na sakkā tayā jhānaṃ nibbattetuṃ ti makkataṃ garahiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa- 10
modhānesi: „Tadā keḷisilatāpasā¹² ime bhikkhū ahesuṃ, Komāyaputto
pana aham eva“ ti. Komāyaputtajātakaṃ¹³.

10. Vakajātaka.

Parapāṇarodhā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇasanthavaṃ¹⁴ ārabha kathesi. Vatthuṃ Vinaye vitthārato 15
āgatam eva, ayaṃ pan' ettha saṃkhepo: Āyasmā Upaseno¹⁵ duvassiko¹⁶
ekavassikena saddhivihārikena¹⁷ saddhiṃ Satthāraṃ upasāṃkamitvā Sat-
thārā garahito vanditvā pakkanto. Vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ
patvā¹⁸ appicchatādiguṇayutto terasadhūtaṅgāni¹⁹ samādāya parisam pi
terasadhūtaṅgadharāṃ¹⁹ katvā Bhagavati temāsaṃ patisallīne²⁰ saparišo 20
Satthāraṃ upasāṃkamitvā parisam nissāya paṭhamāṃ garaḥaṃ labhi-
tvā adhammikāya katikāya ananuvattane²¹ dutiyaṃ sādhuḥkāraṃ labhi-
tvā „ito paṭṭhāya dhūtaṅgadharā¹⁹ bhikkhū yathāsukhaṃ upasa-
kamitvā maṃ passantū“ ti Satthārā katānuggaho²² nikkhamitvā bhik-
khūnaṃ taṃ atthaṃ ārocesi. Tato pabhuṭi bhikkhū dhūtaṅgadharā¹⁹ 25
hutvā Satthāraṃ²³ dassanāya upasāṃkamitvā Satthari patisallāṇā²⁰
vuṭṭhite tattha paṃsukūlāni chaḍḍetvā attano maṭṭacīvarāṇ' eva²¹
gaṇhiṃsu. Satthā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṃ senāsanacārikaṃ

¹ Ck -sā. ² Ck āhaṃsu. ³ C^s -yyuṃ. ⁴ Ck^s tesāṃ, Bā mayā corr. to tayā ⁵ Bā
na. ⁶ Bī viraleyya, Bā viruleyya. ⁷ C^s -vaṃ. ⁸ C^s Bā omit taṃ. ⁹ Ck adds
natasutā, Bī nasutā nasutā. ¹⁰ Bā -nikattā. ¹¹ Bā dhammade- ¹² Ck Bā
keli-. ¹³ Bā add navamaṃ. ¹⁴ Ck -santakaṃ corr. to -taṃ, C^s -santhataṃ,
Bī saṇḍavaṃ, Bā saṇḍavaṃ. ¹⁵ Ck -ne, Bī upaneseno. ¹⁶ Ck sudavassiko, C^s
vassiko. ¹⁷ Bā omit saddhi-. ¹⁸ Bī arahappatto, Bā arahattampatto. ¹⁹ Ck -dhu-.
²⁰ Bā paṭi-. ²¹ Bā anuvattane. ²² Bā gatā-. ²³ Bī satthū. ²⁴ Bā pattaci-.

caranto tattha tattha patitāni paṃsukūlāni disvā pucchitvā tam atthaṃ
sutvā „bhikkhave imesaṃ nāma bhikkhūnaṃ vatasamādānaṃ¹ nacireṭ-
ṭhitikāṃ vakassa² uposathakammasadisāṃ ahoṣīti“ vatvā atitāṃ ěhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
5 Bodhisatto Sakko devarājā ahoṣi. Ath' eko vako³ Gaṅ-
gātīre pāsānapitṭhe vasati. Atha Gaṅgāya himodakāṃ āgantvā
taṃ pāsānaṃ parikkhipi. Vako³ abhirūhitvā pāsānapitṭhe
nipajji, n' ev' assa gocaro atthi na gocarāya gamanamaggo,
udakam pi vadḍhat' eva, so cintesi: „mayhaṃ n'eva gocaro
10 atthi na gocarāya gamanamaggo, „nikkamassa⁴ pana⁵ nipaj-
jahato⁶ uposathakammaṃ varan⁷“ ti manasā va uposathaṃ
adhiṭṭhāya sīlāni samādiyitvā⁸ nipajji. Tadaṃ Sakko āvajjamāno
tassa taṃ dubbalasamādānaṃ ñatvā „etaṃ vakaṃ⁹ viheṭhes-
sāmīti¹⁰“ elakarūpena āgantvā tassāvidure¹⁰ ṭhatvā attānaṃ
15 dassesi. Vako taṃ disvā „aṇṇasmiṃ divase uposathakammaṃ
jānissamīti“ utṭhāya taṃ gaṇhituṃ pakkhandi¹¹. Elako pi ito
c' ito ca pakkhanditvā¹² attānaṃ gaṇhetuṃ na adāsi¹³. Vako
taṃ gaṇhetuṃ asakkonto nivattitvā āgamma „uposathakammaṃ
tāva me na bhijjatīti“ tatth' eva puna nipajji. Sakko Sak-
20 kattabhāven' eva ākāse ṭhatvā „tādisassa dubbalajjhāsayassa
kiṃ uposathakammena, tvaṃ mama¹⁴ Sakkabhāvaṃ ajānanto
elakamaṃsaṃ khādītukāmo ahoṣīti“ taṃ viheṭhetvā garahitvā
devalokam eva gato.

1. Parapānarodhā jīvanto maṃsalohitabhojano¹⁵
vako³ vataṃ samādiyī¹⁶ upapajji uposathaṃ. 148.
2. Tassa Sakko vataṃ nāya ajarūpen' upāgami,
vītatapo¹⁷ ajjhappatto bhañji¹⁸ lohitapo tapam. 149.

¹ *Bid* dhūtaṅgasamā-. ² *Bid* ba-. ³ *Bid* ba-. ⁴ so Ck; C⁵ nikkamassa corr.
to -māssa, B⁶ niggamantassāpi, Bā nikkhamantassāpi. ⁵ C⁵ *Bid* omit pana. ⁶
B⁶ nīmajjanato, Bā nimujjanato. ⁷ B⁷ varataran, Bā varāntaran. ⁸ *Bid* -dayitvā.
⁹ *Bid* vīmaṃsissāmīti ¹⁰ B¹⁰ omits ta-, Bā tassa avi-. ¹¹ Ck pakkhandi, B¹¹ pak-
kandā. ¹² B¹² pakkān-. ¹³ *Bid* nādāsi. ¹⁴ *Bid* māni. ¹⁵ Ck *Bid* maṃsaṃ-. ¹⁶
Bid -dāya. ¹⁷ B¹⁷ vikandapo, Bā vigantapo. ¹⁸ B¹⁸ bhijja, Bā bhindi.

3. E^{va}m e^{va}m¹ idh' ekacce samādānasmi^m dubbalā
lahu^m karonti attāna^m vako³ va ajakāraṇā ti 150.
tisso pi abhisambuddhagāthā.

Tattha upapajji uposathan ti uposathavāsa^m upagato, vataññāsiti⁴
ta^m dubbalavatam aññāsi, vītatapo⁵ ajjhappatto ti vīgatapo hutvā upa- 5
gato, ta^m khāditu^m pakkhanto⁶ ti attho, lohitapo ti lohitapāyī⁷, tapan ti
ta^m attano samādāna^m tapan^m bhindi.

Satthā iⁿua^m desana^m āharitvā jātaka^m samodhānesi: „Tadā
Sakko⁹ aham evā⁸ 'ti. Vakajātaka^m 10. Kumbhavaggo pañ-
cama¹¹. Tikanipāta^m vaṇṇanā nīttitā 12.

10

¹ Bīd -va. ² Bīd -namhi. ³ Bīd ba-. ⁴ C⁸ vataññāsīti, C⁸ vataññāsīti, B¹ tavaññā-
sīti, B² vataññābhīti. ⁵ B² vīkantapo, B² vīkantapo corr. to vīgantapo. ⁶ B² pak-
kandito, B² pakkhandito ⁷ all four MSS. -yi. ⁸ Bīd dhammade-. ⁹ Bīd add
pana. ¹⁰ C⁸ Bīd ba-, Bīd add dasama^m. ¹¹ B² adds surāgharasupattajā kāya-
nippindajambukā antasamuddā kāma^m vi udumma^m komāyaputtarūke jātaka^m dasama^m
bhava vaggo kumudapavuccati. ¹² B² adds bhadrāghaṇa^m supatta^m ca kāya-
tunditida^m ca jampukā bhanta^m samuddakāma^m vilāsa^m udumpara^m komāya-
putta^m ba^m nantī.

